UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Controversiarvm Omnivm Hvivs Ævi Lvthero-Calvinisticarvm Libri Tres

Coppenstein, Johann Andreas

Mogvntiæ, 1627

Luthero-Calvinista, Eiusque I. Theomachia: II. Ecclesiomachia: III. Mysteriomachia: IV. Charitomachia: Hoc est: Lvtheranorvm Et Calvinistarvm Consensvs Aduersus I. Devm, Diuosque: 2. Ecclesiam: 3. ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-35233

Visual Library

LVTHERO-CALVINISTA,
Eiusque

I. *Theomachia:* II. *Ecclesiomachia:*
III. *Misteriomachia:* IV. *Charitomachia:*

Hoc est:

LVTHERANORVM ET CALVINISTARVM CONSENSVS

Aduersus 1. Devm, Diuosque: 2. Ecclesiam: 3. Sacramenta: 4. & Gratiam Iustificantem:

PER

INDVCTIONEM singularum & vniuersarum Quæstionum controuersarum.

COMPENDIOSE

DEMONSTRATVS, ac REFVTATVS potissimum ex Illmo Cardinali BELLARMINO,

PER

F. Ioannem Andream Coppenstein Mandalensem Ordinis Prædicatorum Theologum, Parochum Heidelbergæ.

Tomus Primus.

SVB AVSPICIO

Sereniſſimi

LEOPOLDI

ARCHIDVCIS &c.

Superiorum permiſſu.

MOGVNTIÆ
Sumtibus Ioannis Theobaldi Schönwetteri

ANNO M. DC. XXVII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

S. IGNATIVS

S. Ioannis Euangeliſtæ diſcipulus, Epiſtola ad Magneſios, De appellatione CHRISTIANI.

Dignos exhibeamus nos cognomento, quod accepimus. Qui enim alio Nomine appellatur, præter iſtud; hic non eſt Dei. Non ſuſcipit prophetiam illam, quæ de nobis ait: Vocabitur Nomine nouo, quod Dominus nuncupabit eum: & erit POPVLVS SANCTVS. *Quod & impletum eſt primò in Syria: Nam in Antiochia Diſcipuli CHRISTIANI appellati, Paulo & Petro Eccleſiam fundantibus.*

TERTVLLIANVS
libro de pudicitia,

De appellatione Hæretica.

Quis proprie eſt CHRISTIANVS; & Grex Domini Eccleſiæ Populus; & Paſtor bonus CHRISTVS. Et ideo CHRISTIANVS non intelligendus; qui ab Eccleſiæ Grege aberrauerit.

Ergo

LVTHERO-CALVINIANVS
ecqualis erit
CHRISTIANVS?

NVN-

NVNCVPATORIA

SERENISSIMO

LEOPOLDO ARCHIDVCI AVSTRIÆ. &c.

DOMINO MEO AC PATRONO CLEMENTISSIMO.

AGERE FELICITER.

Omnia tempus habent: Ortaq; Occasum:

ET hæreses suum illud Æui quinti decimi HABVERVNT; quo turbas Ecclesiæ, Imperioque dederunt, ac animarum strages, heu, nimium quantas! Hoc nostro, speramus, desæuient, & occident. Venit iam tempus Messis, quando MESSORES; hi, VERBI Diuini; isti, BRACHII sæcularis, Falce colligent zizania.

Collegi pleraque Controuersiarum Omnia vnum in Fasciculum, compendio quanto minimo: Vt sit Vsui tum vniuersis, tum præsertim ad laboraturis ad animarum, in Seducto Palatinatu, alubique late, Reductionem. Hic finis: Medium, in cæteris illud.

Collegit nuper Manuale Controuersiarum Quæstio-

num R.P.Becanus; Sed carptim, ac saltuatim Aliquas: & has S.ae Cæs. Maiestati consecrauit; ac Principi Iuuentutis etiam Compendium Manualis.

Collegi post ipsum ordine vt singulas, ita fere Vniuersas controuersias Æui huius, ac Orbis: Delegi PATRONVM iis EVM, quem vniuersum spectat æuum hoc, & orbis: vt ad Summa natum, datumque Omnia, TE Germanum S. Cæs. Maiestatis.

Si confutatarum Pars illa Controuersiarum Becaniana, dicata S. Cæs. Maiestati, accidit grata: hæc mea Vniuersarum Epitome Coppensteiniana FRATRI IMPERATORIS ROM. accidere nequibit ingrata. Hæc spes certa mihi: potissimum, quando Clientes ambo in eandem Ill.mi Bellarmini syluam cæduam iuimus lignatum; & in eandem Serenissimam comportauimus DOMVM AVSTRIACAM, qualecunque Munusculum.

Quo mihi dubia minus deligendi esse PATRONI deliberatio debuit, & OPERIS DEDICATIO, ad EVM humiliter deferenda; CVI CÆSAR, DEVS, & Orbis deferunt Omnia: Quem seducto, & bis destructo Palatinatui

DEVS DEDIT DEVM:

Adeo in Sacra Serenitate V.ae verum isthoc: *Homo homini Deus.* Quare

Sic TIBI de nostris annis DEV S augeat annos;

Vt Ser.tas V.ae ORBIS OCVLVS, in oculis est omnium, Dei Gratiâ, suoq; Merito: Vtq; plurium Ordinis nostri Dominicani Conuentuum esse PROTECTOR amat; & plurium ereptorum in Palatinatu RESTITVTOR erit: ita & mei FF. Prædicatorum minimi, in CÆSAREA Metropoli Palatina HEIDELBERGA Parochi, Operisq; huiusce mei, esse CLEMENTISSIMVS PATRONVS vt dignetur

Sup-

Suppliciter Oro.

Omnibus Oro Tvis Devs vt Conatibus adstet;
Omnes Conatus Summis Heroibus æquet:
Deniq; Te Divvm Diuorum Vendicet astris.
Da mihi, da DEVS esse Poëtam posse Prophetam!

Serentis V.

Humillimus in Christo Seruus

F. Ioan. And. Coppenstein.

INDICEM

ANTICHRISTI, GENEALOGIÆ, ET ANTIPAPISTÆ MENDACIS, vnà cum hiſce Tractibus ipſis exhibebit in fronte.

TOMVS SECVNDVS.

LVTHERO-CALVINISMI.

DISCORDANT

Lutherani & Caluiniſtæ potiſſimum in paucis Quæſtionibus ſubiectis; Cætera, ferè

CONCORDANT.

Parte I. Theomachiæ.

QVÆSTIO.

1. De Canone librorum Scripturæ.
21. De Autotheiſmo.
26. De Vbiquitate.
47. De Perdita ab IESV Fide.
48. 49. De deſperationis peccato IESV.
50. 55. De Chriſti ad inferos deſcenſu.
60. De ſatisfactione Chriſti paſſi pro nobis.
61. De noſtrî juſtificatione per Paſſionem.
62. De redemtione prædeſtinatorum.
63. De Chriſti damnatione.
70. De Chriſto Capite & Iudice.
79. De imaginum Vſu.

Parte II. Eccleſiomachiæ.

QVÆSTIO.

2. De regimine Eccleſiæ optimo.
4. De Petra Petri.
33.35. De Perfectis in Eccleſia ſolis.

Parte III. Myſteriomachiæ.

QVÆSTIO.

9. De Sacramentorum Miniſtri qualitate.
17. De Numero Sacramentorum.
21. De Neceſſitate Baptiſmi.
31. De Baptiſmo Ioannis quod ſit & Chriſti.
42.47.48. 49. 50. De Veritate præſentiæ Chriſti in Euchariſtia.

46. De sensu Verborum, *Hoc est Corpus meum*.
56. De materia Eucharistica.
59. De ministro Eucharistiæ.
80. De Pœnitentia an sit Sacramentum.
85. Contritio an sit actio bona.
105. De Ordinationis Sacramento.
118. De gradu dirimente Matrimonium.

Parte IV. Charitomachiæ.

QVÆSTIO.

5.6. De prædestinatis peccatis.
7,8,9,10,11,12,13. De causa peccati.
24. De pœna infantum non baptizatorum.
32.33.34.35. De causa prædestinationis, & reprobationis.
36. De liberi arbitrij definitione.
41. Liberum arbitrium pugnare cum DEI prouidentia.
42. De vero cognoscendo.
58. De fidei separatione à Charitate.
61. 63. De Formali causa iustificationis.
69. Iustificatum manere peccatorem.
85. De Oratione Dominica.

COR-

COPPENSTEINII.

LVTHERO-CALVINISTA.

PARS PRIMA,

THEOMACHIA LVTHERO-CALVINISMI,

Triumphantem Ecclesiam impugnantis, Demonstrata, ac Refutata.

PRÆFATIO.

LVTHERO-CALVINISTA, Nominis, Operis rationem, *Alius quicunque.*

Lectores mihi duo, reposcere duo videntur.

I. RATIO NOMINIS LVTHERO-CALVINISTÆ.

AFFICTA, vt odiosa, Vocabula odi; amo vera & ex re nata. Religionistarum hodie bis gemina fertur appellatio; Vulgarium vna; altera Intelligentium: Vtraque de Vocabulo duplex in publico: ab re autem & veritate quadantenus vna; nec admodùm in publico.

I. VVLGARES ab Luthero LVTHERANOS primùm, heu, nouimus: deinde CALVINISTAS ab Caluino descendere cognouimus: LVTHERO-CALVINISTAS verò neccdum adhuc quidem inaudiuimus. Nimirum, fortè quia nullus hucusque extitit vocabulo Luthero-Caluinus, qui suo hoc sub nomine doctrinam intulisset novam; aut vtriusque conciliatæ Sectæ duxisset familiam. Qui si vsquam apparuisset hactenus; iam dudum, reor, sese nec Germania dixisset Lutheranam, nec pars Germaniæ & Galliæ, Britanniaque tota Caluinianam: sed vnà mecum sese nominarent, aut nominari sinerent à potiore, LVTHERO-CALVINISTAS.

Ita namque *Res* & *Doctrina* vtrorumque Sectariorum ac *Sententiæ*, (paucis exceptis) sunt comparatæ; vt ab iisdem compositis id compositi nominis ferre necessariò debeant: Aut, si nomen id fugerint, Rem prius, vnde vocabulum existit, fugisse oporteat: Aut Reipsa sic testante & clamante Nouatoria, ipsi de nemine conqueri iure possint, qui hoc eos nomine Nouo nuncupârit.

Vulgò tamen hactenus suum cuique vocabulum hæsit; istis Lutheranum, his Caluinianum: Nec valdè improprium; vt natutis minus gratum.

II. INTELLIGENTIORES autem EVANGELII titulo speciosiore suam affectant Sectam palliare. Sed & isto geminato & cum discrimine: Quo ipso tamen in Sectariæ reprehensionis discrimen grauius incurrunt Scyllæum, cupientes vitare Charybdin.

EVANGELICI audire omnes ambiunt; simul in istud abeunt diuersi, scinduntque sese discrimen: 1. Vt *Lutherani* solùm audire velint EVANGELICOS. 2. *Caluinistæ* verò, vt altius sapientes, etiam REFORMATI EVANGELICI.

Id tum cœptarunt; Cùm ab anno ∞ Io. LIX. Heidelbergæ seipsos, ex Lutheranis factos Caluinistas, dictitarunt in publico REFORMATOS EVANGELICOS: (huc sapientiæ profecerant post SAPIENTIÆ titulum octennio antè impositum Heidelbergensi Academiæ) Cùm Palatinum, Reformatorem Euangelicum primum, cognominarunt PIVM: Cùm Canonicorum Collegium extinctorum Heidelbergæ, dictum aliàs semper ad SANCTVM SPIRITVM, instituerunt appellare AD SPIRITVM, omisso prænomine SANCTI:

III. EGO tertio vtrosque nomino calo, LVTHERO-CALVINISTAS. Nec me huiusce vocabuli inuentorem facio; etsi frequentatorem primum, & istius Operis mei titulatorem. Neque hoc abs RE, aut RATIONE; aut vllius cum INIVRIA.

I. NON ABS RE: Quia perpetuâ quâdam Inductione per singulas quà Controuersias, quà particulares Controuersiarum Quæstiones eundo, manifestum reddo, ac irrefutabile, ecquibus in quæstionibus, & quatenus Lutherani & Caluinistæ inter sese Contra Romano-catholicos consentiant aut Omnes, aut Plerique, Potiores, aut Pauciores. Vnde necesse est, vtrosque sibi ipsis nomen parere isthoc, LVTHERO-CALVINISTARVM. Quia autem à potiore fieri denominatio rerum assolet; quantò non iustior tantum, sed magis etiam necessaria, planeque propria Vtrisque vna est illa Nomenclatura? Præsertim cùm adeò in vnaquaque quæstione totis animis ac votis, re tota, ac sæpe verbis conceptis & sententiis Synodaliter definitis, velut coniurati contumaciter conspirent vnam omnes contra Romanam, primæuam & Catholicam Ecclesiam.

I. Testis HARMONIA CONFESSIONVM FIDEI *Orthodoxarum, scilicet, & Reformatarum Ecclesiarum, quæ in præcipuis quibuscq; Europæ Regnis, Nationibus, & Prouinciis sacram Euangelij doctrinam* PVRE *profitentur*: Sic eam Geneuenses inscri-

scripserunt, ac euulgarunt anno 1581. Redduntque ibidem *Cathalogum Confessionum, ex quibus ea Harmonia est concinnata juxta seriem temporum, quo singulæ scriptæ sunt & editæ.* Et has accensent vndenas: 1. *Augustanam* anno 1530. articulorum 21. 2. *Helueticam priorem* anno 1536. capitum 21. 3. *Basileensem* anno 1532. articulorum 11. 4. *Helueticam posteriorem* anno 1566. capitum 30. 5. *Saxonicam* anno 1551. articulorum 23. 6. *Wirtembergensem* anno 1552. capitum 36. 7. *Gallicã* anno 1559. articulorum 40. 8. *Anglicam* anno 1562. articulorum 21. 9. *Belgicam* anno 1579. articulorum 37. 10. *Bohemicam* Capitum 20. 11. *Sueuicam* cap. 23. Quæ Confessiones cùm tam Lutheranæ sint, quàm Caluinianæ; manifestum euadit, earum Confessionistas esse Luthero-caluinistas oportere.

2. Testis sit iuxta Confessiones *Cursus Theologicus Ioan. Scharpii Scotobritanni, compositus, & Genevæ excusus anno 1620.* qui iuxta prædictas Confessiones Luthero-caluinisticas disceptat, atque decidit Communes Lutheranis & Caluinianis quæstiones; proprias paucas.

3. Testis est Abraham Scultetus, Palatini Electoris postremi infelix Concionator aulicus & Consiliarius, suis in Decadibus historiæ Reformatarum Ecclesiarum, quarum inde ab Lutheri Apostasia repetit origines, ducitque per præcipuos eiusdem Sectatores, ordine temporum consecutos.

4. Testis, (vt complures omittam domesticos Heidelbergæ) accedit ipse Fridericus III. Palatinus, Caluinismi in Palatinatum inuector ac protector: in sua ad Catechismum Heidelbergensem Præfatione, his verbis: *Ab iis, qui nos proximè antecesserunt, Cognatis nostris, Palatinis ac Electoribus,* (qui Lutherani fuerant inde ab Friderico II.) *varia vtiliter & piè instituta sunt: tamen non ea adhibita est diligentia in illis exequendis, &c.* Lutherana commendat instituta; ad quæ acciuit & Caluiniana; Vt Luthero-caluinistas, etsi minus de nomine, at re ipsa dicendos eos nemo non videat.

II. Nec abs Ratione Luthero-caluinistas appello. 1. Quia sicut Lutherani, ab facta in Comitiis Spiræ, anno 1529 Principũ nonnullorũ Protestatione, Protestantium sibi suisque nomen pepererunt: Sicut ab oblata in Comitiis Augustæ, anno 1530. Confessione Confessionistæ vocari cœperunt: Sicut ab Euangelii iactatione sese Evangelicos appellarunt: Ita Friderico III. in Augustanis Comitiis pro hæretico proclamato; verùm ab Lutheranis, (vt infirmo in fide) suscepto in sortem partemque Confessionis suæ; continuoque pòst toto Palatinatu Reformationem vrgenti (pulso Lutheranismo) ab Confessionis Augustanæ communione sese Palatini Evangelicos; ab inuecti Reformatione Caluini Reformatos dictitarunt: & sic audire hodieque amant. Verùm quid *Euangelici Reformati* reipsa sunt aliud, quam *Luthero-caluinistæ*?

2. Nouimus Lutheranos esse dicique velle *Protestantes, Euangelicos, Confessionistas*: At ambiunt & Caluinistæ videri, dicique iidem. Et iam diu Lutherani hos pro talibus agnouerunt, & acceperunt in & Synodis, & nupera rebellium Vnione;

teste Anhaldina Cancellaria, & Consiliis Heidelbergensi in Cancellaria repertis. Quodque caput est; communes Vtrorumque Opiniones fidei pleræque, compluraque Synodalia Decreta communia tenentur. Transeant igitur in commune nomen *Luthero-caluinistarum*; qui in & Nominum, & Titulorum, & Originum, & Synodorum, & Dogmatum, & Vnionis Communionem iam diu concesserunt: Qui in parem Ecclesiæ Christi, Imperiique perniciem conspirarunt, in vtriusque euastationem irruperunt: Et perrupissent; nî DEVS illorum conatus euertisset. Hæc ratio appellationis *Luthero-caluinistarum*.

III. AN INIVRIA? Nulla inquam. Docet id facta relatio: docet Sententiarum hoc in Opere meo Luthero-caluinisticarum Inductio & demonstratio: docet Luthero-caluinisticarum consultationum communio, coniurationumque Reuelatio facta. Si tamen Iniuriam irrogari clament; eam sibi imputent: qui, vt rursus, ipsi malum sibi cacarunt, dum & Scholasticè, & Ecclesiasticè, & Politicè discordes concordant in euersionem Theologiæ, Ecclesiæ, ac Politiæ Romanæ.

DICES. Discordes sunt, vt qui maximè, Lutherani & Caluiniani.

Noui, inquam: Idque & hoc in Opere Luthero-caluinistico doceo: Verum ita, vt in perpaucis discordes; concordes autem in plerisq; esse demonstrentur; indice teste à me confecto.

II. OPERIS HVIVSCE RATIO HÆC EST.

I. *Non scribo hæc Lectoris oblectandi gratiâ; sed causâ vel Informandi nescientem Veræ; vel Confirmandi recta sentientem; vel Infirmandi pertinaciter vtrisque repugnantem.*

Sed pugnas hoc in campo iam diu, sæpeque pugnatas iteratò pugnare videbor.

AT, nemini pugno: pugnas solum recolo; & spolia lego: breuique in Synopsi collecta propono.

II. *Deinde* PATRIÆ SERVIRE *meæ studeo Palatinæ*; & in hac tum Pastoribus, tum Ouibus.

1. PASTORIBVS compendiosum paro subsidium ad Controuersias Synoptice recolendas animo: ad efficaciter proponendas populo: ad minuendas in Magna Volumina impensas, & has seu vigiliarum in euoluendo, seu pecuniarum in coëmendo.

2. OVIBVS, præsertim Palatinis: vt, (quæ ad Catecheticas controuersiarum conciones adsuefactæ, eas altè combiberunt) habeant in hisce meis sui speculum Luthero-caluinismi; & nostræ Orthodoxæ Fidei: in quo vel ab Pastoribus audita recolant; aut elapsa memoriæ reuocent; aut minus intellecta penitius perspiciant; aut ignorata discant.

3. Nî fallor, obstupescet, cohorrescet omnis Electa anima, natioque Luthero-caluiniana ferè omnis: & vix credet ipsa sibi, vix mihi; se ita credere; aut Luthera-

theranam cum Caluiniana, aut hanc cum illa Sectam sese sectari. Adeo collecta hæc compendio, & intellecta, animos ferient acrius; & altius penetrabunt; & perspicua breuitate efficacius demonstrabunt.

AGE BONE PASTOR ouium Palatinarum:

Ecce Tibi, secundum Deum, laboraui; præsertim vt cui Volumina grandiora seu parare pretio, non suppetit: aut euoluere lectu, minus vacat; aut contrahere fusa; aut sparsa colligere; aut ad tales Consimilium rerum Titulos reuocare non licet, libetue. Si vis; vtere *Partis* ab Illustrissimo Bellarmino; *Paratis* à me; sicque *Partitis*, & *Contractis*. Vtere Compendio; senties, quod absque dispendio; quin perutili impendio ad multorum salutem, & maiorem Dei gloriam.

III. *MODVM hunc teneo, talem. 1. Luthero-caluinismos Vtrorumque sæpius verbotim; subinde summatim propono: Orthodoxam subiungo doctrinam, & hanc Demonstratam:* Idque in Luthero-caluinista & Genealogia *ex Variis; in illo tamen, quàm in hac, diligentius*: in Antichristo *ex S. Scripturis solis:* in Antipapista Mendace, *ex notoreitate, sine seipso notis.*

2. Luthero-caluinisticæ firmamenta causæ, SVASIONES appello, vt quibus Veri nil inest: Ideoque refello; straminea, aut plumbea eleuo, aut despicio: Vel quòd Obgannitum expectem Luthero-caluinisticum, (si cui: se talem profiteri allibuerit) Vel, quòd tanta subinde per seipsam eluescat hic Absurditas; *isthic* Impietas; *alubi* Futilitas; *plerumque* Falsitas *aut calumniosa, aut blasphema; non rarò* contradictoria eiusdem Varietas; *sæpè plurium, alia opinantium Andabatarum*, Diuersitas: *Vt quæ seipsa confodiant, velut in gladium proprium incubuissent Saulina. Hic interim.*

Do Multa Magna Paucis.

3. Antiluthero-caluinismos, hoc est, in quibus Lutherani & Caluiniani dissident; & digladiantur, solum indico; non discepto: Suas ipsi Antagonias antagonizent; etsi vel in tartaro.

IV. HOC SPERO ET SPECTO: quòd multi qui in meo *Luthero-caluinista*, Falsitatem & Veritatem iuxtà Demonstratam synopticè conspexerint: 2. Qui in *Genealogia*, nostratium hæreticorum originem ab damnatis olim Hæresiarchis descendere perspexerint: 3. Qui in *Antichristo*, quæ Christi, quæque Luthero-caluinismi sunt, esse contraria intellexerint: 4. Qui in *Antipapista Mendace* calumnias, sycophantias, & blasphemias sectariorum vel attigerint: 1. Qui in *Theomachia* blasphemam Impietatem: 2. In *Ecclesiomachia* virulentam Diritatem: 3. In *Mysteriomachia* sacrilegam Temeritatem: 4. In *Charitomachia* desperatam Fidem, simul & præsumtuosam cogn[illegible]int: SPERO, inquam, quòd

quòd multi *S*entire, Viuere, Facereque cum talibus, (nî ſeipſos deſperârint) exhorreſcent.

V. QVO certior Labori meo fructus; animarum conuerſioni ſalus; Gratiæ Dei Gloria reſpondebit. ITA VOVEO. Vtere: Fruere; Vale, & *Viue diu*; *ſed Viue DEO*: Nam viuere Sectis, Mors eſt.

VIVE DEO.

COPPENSTENII LVTHERO-CALVINISTICA THEOMACHIA,

DE TRIVMPHANTE
ECCLESIA;
HVIVS SVNT VERBVM
DEI, CHRISTVS, SANCTI, ET
ANIMÆ PVRGATORIÆ.
PRÆFATIVNCVLA.

INSTITVENTI *mihi vniuersam æui nostri inclinati Nouatorum*, LVTHERI *inprimis ac* CALVINI *Assectarum, Theologiam, seu verius Theomastygiam, perbreui comprehensam Synopsi, dare sub aspectum, ac in* VSVM *familiariorem; ad hæreticorum reductionem allaboraturis Parochis, cæterisque compendio sine dispendio gaudere solitis; quò cuique manifestior euadat impia* VTRORVMQVE DISCORS CONCORDIA; *quæ vnum ipsis commune, hac ætate nostra, parit nomen* LVTHERO-CALVINISTARVM; *Deinde vt perpetua Romanocatholicæ Fidei Constantia atque Concordia emineat illustrior: Is mihi* PARTIVM ORDO *visus est commodior, vt exequerer ista;*

I. De Ecclesia Triumphante; in *Theomachia.*
II. De Militaribus Ecclesiæ statibus; in *Ecclesiomachia.*
III. De Militantis Ecclesiæ Sacramentis; in *Mysteriomachia.*
IV. De Militantis Ecclesiæ Coronide, seu gratia: in *Charitomachia.*

De singulis autem dabo libellos quatuor.
I. Luthero-caluiniſtam.
II. Antichriſtum Luthero-caluiniſmi.
III. Genealogiam Luthero-caluiniſmi.
IV. Antipapiſtam Mendacem.

HVC TV ME DEVS ADIVVA: FAVETO MARIA, COELITVMQVE cæteri Fauete. Vobis milito; Eccleſiæ mea Scripta SVBMITTO.

I. DE VERBO DEI SCRIPTO, TRADITO, AC INCARNATO.

QVÆSTIO I.

Qui ſint Canonici S. Scripturæ libri: quæque Vulgatio proba?

LIBERTINI, ex Luthero prognati, autoribus Coppino & Quintino Picardis Sutoribus; itemque Gaſpar Schvvenckfeldius nouum orbi monſtrum hæreſios effuderunt iſtud, teſte *Frid. Staphilo lib. de Concordia diſcipulorum Luth. & Petro Palladio lib. de hæreſibus*: Dei Verbum Scriptum, vt Literam occidentem, repudiari oportere; ſolius quæ interni Spiritus Critirio ſuo quemque ſubauſcultare. Idemque Scripturis palliant ſpecioſè.

LVTHERVS & inprimis CALVINVS *lib. contra Libertinos cap. 9.* ſicut ſtylum in hos certatim exacuerunt: ita vnanimi libidine calumniandi Eccleſiam Dei, eandem fanatici Spiritus ſacrilegam veſaniam nobis Romano-catholicis impudentiſſimè impingere nihil erubuerunt. Vt qui. ait CALVINVS initio lib. aduerſus Anabapt. *dicamus, ſacroſanctas Scripturas miſſas fieri oportere, vt Autoritate hominum acquieſcamus.* LVTHERVS lib. de Conciliis. *Papa Sacram Scripturam in puluere ac cœno ſepeliit, & Doctrinam Chriſtianam panè integram deleuit.* Vide meum *Mendacem Antipap. p. 1. quæſt. 1.*

SVADENT Libertini iſtis præcipuè; 1. Ex 2. Cor. 1. *Fecit nos Miniſtros Noui Teſtam: non Literæ, ſed ſpiritus.* 2. Ier. 3. *Dabo legem meam in mentem eorum, & in corde eorum ſcribam leges meas.* 2. Cor. 3. *Epiſtola vos eſtis ſcripta in cordib. veſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus.* 1. Ioan. 2. *Vnctio ſpiritus docebit vos de omnibus.* 3. Iſa. 54. *Dabo omnes filios tuos doctos à Domino.* Et factum eſt ita: 1. Theſ. 4. *De caritate Fraternitatis non neceſſe eſt ſcribere; ipſi enim à Deo didiciſtis.* Ioan. 6. *Erunt omnes dociles Dei. &c.*

AVTOR. Eccleſia Orthodoxa, id eſt, Romano-catholica Verbum Dei ſcriptum ſacroſanctè, ex quo accepit, ſemper retinuit, ſub Cuſtode S. TRADITIONE; & illud juxta mentem ſenſumque orthodoxum, S. Spiritus via Magiſterio, explicauit ac prædicauit vnanimi ac vniuerſali cum conſenſu. Verùm quæ duo inſunt vni Verbo ſcripto, ea ſeparari non debent: Litera & ſpiritus. *Litera* namque ſola multos *occidit* Nouatores: *Spiritus* verò in Litera *viuificat*, vt verè ſint *verba vitæ*: ipſaque ſtabilis ac certa Fidei Regula; ſed Partialis: Conſenſus vniuerſalis Eccleſiæ Docentis vt SIC, ſiue TRADITIO ſi acceſſerit, vti acceſſit, iam continuò Opus Dei perfectum conſtitit, vt nec portæ inferi aduerſus illud valuerint vnquam prævalere.

Quò vanior, ne dicam inſanior, eſt Libertinorum iactantia: certior autem Eccleſiæ doctrina & Conſtantia negantis habendum illud pro DEI Verbo, quod priuatim cuiq; ad cor loquitur ſpiritus: Sed hoc ſolum quod à DEO Reuelatum conſiſtit tum in ſcriptis Propheticis, Euangelicis, & Apoſtolicis; tum in Traditis ab Eccleſia, ex infallibili S. ſpiritus Aſſiſtentia promanantibus. 1. Quia Prophetæ, Chriſtus, Apoſtoli ad tribunal S. Scripturæ prouocarunt, non ad interni ſpiritus judicium. *Deut. 7. Iſ. 8. Mal. 2. Luc. 4. v. 21. Mar. 12. Mat. 22. Ioan. 5. &c.* 2. Quæ prophetata accipimus, certa e-

euenis-

uenisse tenemus: at priuati spiritus criteria, vt alicui in se certa quædam forent; nobis tamen incerta manerent; nisi diuinitus confirmarentur: Sicut quæ iam prophetica tenemus, certissimè euenisse Deus est testatus: vt docet *S. Aug. l. 18. Ciu. c. 41.* 3. Consensum quoque mirificum & Scriptorum, & seculorũ, videmus, vti vno ex spiritu. 4. Accedit vindex Deus S Scripturæ contra profanos illius abusores ac temeratores, dirè de cœlo punitos. 5 Et verò cum omnis Respub. legibus scriptis regatur; planè conuenit & Remp Christianam diuinis Decretis, scripto declaratis, gubernari.

6. Demum vide age Lutheri in S. Scripturam reuerentiam; quam ei pro sua in nos alumnia repono; (nã de Calvino inferius.) Parce mihi Deus in fanda referenti! His ornat TITVLIS illam profanus Hæresiarcharum Centonista Lutherus.

a. S. Scriptura merum est Venenum, b. Liber hæreticorum, c. Charta luxoria, d Larua, e Præstigiatorius sacrum, f Nasus cereus, g. Incerta, h. Inutilis, i. Biblia sunt bublia, Babylonica, k. Biblia rationis, Iudæorum, Mahumetis, fumibularia, Biblia sub podice suillo, in lecto meretricio, l. Est liber seruus, m. Sathan, n Merda Sarana, o. tersus in laterna &c. a. Tom. 2. Wittenb. f. 111. a b. In postilla de falsis proph c. Tom. 2. Wittenb. f. 169. b d Tom 4 f. 135. e Tom. 2 f. 313. f Tom. 6 f. 48. g Tom 1. f. 115. h Tom. 2 f. 204. i. ibid. f. 61. k. To. 5 f. 162. l Tom. 1. f. 155. m. ibid. n. Tom. 2 f. 391. o. Tom 2. Ienens f. 410.

DICO AD I. *Litera* solum dicitur Lex incisa lapidibus; cuius Minister Moyses: quæ occidit dans mandatum, sed non gratiæ auxilium; sicque, *Rom. 4.* præuaricatores constituit, facitque peccatum supra modum peccans & augens concupiscentiam, *Rom. 7. Aug. l. de Spir. & lit. c. 4.* Itaque lex ex se sancta est; at occasione accepta occidit. Nouũ Testam. verò nil pertinet ad Literam Veteris Test. confertque gratiam &, à peccato liberat &c. AD II. Ista non tollunt S. Scripturam; sed docent quæ per gratiam, & Spiritum Christi, & Consensum Ecclesiæ sint ad Fidem necessaria. AD III. S. Aug. intelligit illa de fide in Deum & Christum, vt cuius futuri sint omnes capaces, Deo fidem infundente.

II. De Canonicis libris Veteris Testam.

LVTHERANI. & Magdeburgenses lib. 2. Centuria. 1 cap. 1 col. 51 & Lutherus, & Cinglius in Præfationibus conuersorum ab ipsis Bibliorum. *libros Tobiæ, Iudith, Sapientiæ, Ecclesiastici. & Machabæorum à sacro Canone auellunt.* Sic & Kemnitius in Exam. Trid. sess. 4. Ioan. Brentius in Confessione Wirtemb. cap. de Scrip. sacra, *eos solum libros agnoscunt canonicos, quos Hebræi recipiunt. Hi vero, traditos refutant,* ait S. Hieron. in Prologo Galeato. Lutherus quoque inasserit. art. 37. de Purgat., pertendit, *Libros Machabæorum nullius prorsum esse autoritatis.*

Kemnitius prædictos libros esse bonos ac sanctos asserit; non tamen infallibiles sic, vt ex iis firma duci argumenta queant. Itaque

LVTHERANI & CALVINIANI simul exauctorant Tobiam, Iudith, Sapientiam, Ecclesiasticum, & Machabæos.

SVADENT istis, 1. Quia Iudæi reiecerunt eos ab Canone, 2. Quia & S. Patrum quidam eosdem repudiarunt.

CALVINVS Instit l. 1. c. 11. §. 8. *Arguit mendacii librum Sapientiæ:* tantum abest vt eum amplectatur. Instit. l. 2. c. 5. §. 18. *librum Ecclesiastici solidæ esse negat autoritatis* Idem & de libris Machabæorum iudicat *Inst. 3. c. 5. §. 8.* In *Antidoto autem Concilij Trid. sess. 4.* Tobiam, quoque & Iudith repudiare videtur. Inque his suum sequitur Caprum grex Caluinistarum.

AVTOR. Sacrorum Librorum classis est triplex. I. Cunctis certissimæ autoritatis: Vt *Pentateuchus, Iosue, Iudicum, Ruth, Regum quatuor, Paralipomenon duo: Esdræ & Nehemiæ duo, Iob, Psalterium 150. Psalmorum: Prouerbia, Ecclesiastes: Cantica, Prophetæ maiores IV. Minores XII. Euangelia IV. Acta, Epistolæ Paul. XIII. Canonicæ duæ, Petri vna, Ioannis altera.*

II. Classis, Minus exploratæ autoritatis, cunctis, vbique, semper: Vt *Hester, Baruch, Danielis pars, Thobias, Iudith, Sapientia, Ecclesiasticus, Machabæorum, 1. & 2. Marci, Lucæ & Ioannis partes: Ad Hebræos, Epistola Iacobi, Petri secunda, primæ Ioannis particula: secunda, tertia Ioannis.*

III. Classis Librorum ab aliquibus agnitorum pro sacris; sed non publico Ecclesiæ judicio approbatorum: Vt *Oratio Manasse, 3. & 4. Esdræ, tertius & quartus Machabæorum, Psalmus 151. Appendix libri Iob, Pastor Hermetis.*

DICO AD LVTHERANORVM Exauctorationem Veteris Testam. 1. quòd ipsis contraria militant sacra veterum Concilia inde ab Concilio Carthigin. III. Itemque S. Patres. 2. Figmẽtum verò Kemnitii implicat contradictionem, statuentis esse Canonicos, & tamen non infallibiles; cùm ideò sint norma, qua imperitiæ nostræ fallibilitas regatur, ne aberret: At, quî erunt regula nobis, si sint fallibiles ipsi? Obiectiones aduersariorum triuiales, vide apud *Bell. l. 1. c. 13. 14.*

DICIT AD I. *S.* Aug. 18. Ciuit. c. 36. *Machabæorum libros non Iudæi; sed Ecclesia pro Canonicis habet. Dein*: tempore Esdræ factus est Canon; at tunc libri Machabæorum nondum erant scripti. Ad II. Innocentius Papa Canonem primus definiuit in Ecclesia; quem S. Augustinus, cæterique sunt secuti: non igitur reiecerunt.

III. De lib. Canonicis Noui Test.

II. LVTHERVS, Brent. Kemn. Magdeb, Epistolam Iacobi & Iudæ penitus contemnunt, de secunda Petri, de 2. & 3 Ioannis, dubitant: alii variant.

CALVINVS & CALVINISTÆ, *in Confessione Posiacensi art. 3.* eadem recipiunt omnes.

AVTOR. Verè Apostolicas ac diuinas esse declarauit Conc. Carthag. III. Et porrò cætera: Sanctique Patres. Neque obiectiunculæ Lutheranæ robur habent vllum. *Bell. lib. 1. cap. 18.*

LVTHERVS *in Præfat. Noui Testamenti* Apocalypsin nec pro libro Prophetico, nec pro Apostolico recipit, eò quod beatos dicat, qui seruant ea quæ scripta sunt in ea; cùm eam nemo sat intelligat.

CALVINVS eam propugnat acriter, & cum eo, desciscentes à suo Luthero Magdeburgenses *Cent. 1. l. 2. c. 2.* Erasmus in fine annotationum in Apoc. anxiè conquirit argumenta, vt eam S. Ioanni abiudicet.

AVTOR. Apocalypsis verè est Ioannis: testibus Conciliis Ancyrano, Carthag. III. &c. & S. Patribus quà Græcis quà Latinis. Neque obscura solum vaticinia, sed præcepta etiam moralia continet; vtpote cuius scopus est nos hortari ad perseuerantiam & patientiam in persecutione. Verè S. Augustin. 1. debono perseuer. c. 1. *Scripturas sic accipiunt, vt suo quodam priuilegio, imò sacrilegio, quod volunt, sumant; quod nolunt, reiiciant.*

LVTHERANI *Epistolam ad Hebræos nec esse Pauli, nec vllius Apostoli contendunt; quòd quædam contineat contra Euangelicam & Apostolicam doctrinam.* Ita Lutherus in Prologo ad Hebr. Brentius, Kemn. Magdeburgenses.

CALVINISTÆ verò, *esse Apostolicam pertendunt; Eccuius tamen, addubitant.* Ita Caluinus Instit. cap. 8. §. 216. impressa anno 1554 & cap. 10. §. 83. &c. Quocirca Ministri in Confessione Pissiaci oblata art. 3. *Canonicam asserunt; sed autoris incerti.*

AVTOR. Sed vtrique in hoc, aduersantibus SS. Patribus, secuti sunt hæresiarcham Marcionem, iam olim ob idipsum condemnatum: teste *S. Hieronymo in Præfat. ad Titum.* Sequuntur & Arium, apud *Theodoretum* in præfat. ad Hebr. *Bell. lib. 1. cap. 13.*

IV. De

IV. De Vulgata Editione.

LVTHERANI; vt Kemn. *ad Trid. Sess. 4.* Et CALVINIANI, vt Caluinus *in Antid. ibid. & Instit. l. 1. cap. 6. §. 11.* Vulgatæ, seu Hieronymianæ, odio editionis, omnia examinari, emendarique volunt ad textum Hebræum; vt quem fontem esse purissimum appellent. Hinc innumeræ, & pugnantes sunt eis versiones; vt Lutheri, Oecolampadii, Bibliandri, Castallionis, Iunii, Tremellii, Munsteri, Bezæ, &c. vide *infra quæst. 3.*

AVTOR. At ipse Caluinus ibid. coarguit Iudæos, vt qui Lectionem inuertant: quare & iste fons subinde turbidus manat. 2. Quin meliorem esse Latinam versionem ipse fatetur; eò quod Rabbini, cùm addiderunt puncta, plusçula seu odio, seu imperitiâ, deprauarunt. 3. Lutherus in Comment. de nouiss. verbis Dauidis ait: *Omnino melius esset retinere versionem vsitatam, quam tot nouas cumulari*, &c. Inlibr. prophetiarum suarum collecto per VValterum Hall. *Paulatim tam multa futura sunt Biblia, quam multi scioli in Hebraica Magistros se profitebuntur.* Nimirum Genes. 11. *Quia ibi confusum est labium terræ, vocatum est nomen eius Babel.* Iuxta illud: *Confundamus linguam eorum, vt non audiat vnusquisque vocem proximi sui.* At è contrà Romano-catholicis, *Ecce vnus est populus, & vnum labium omnibus.*

V. De Autoritate Versionis.

LVTHERANI volunt Lutheri versionem haberi pro autentica. Sic in Decreto Lipsiensi Melanch. Pomer. &c. subscripserunt.

II. ZWINGLIANI, Anabaptistæ & Caluinistæ nullam habere volunt autenticã: teste præfat. Tigurinæ editionis.

III. Lutherani tamen & Caluiniani iunctim, vt Kemnit. & Caluinus exagitant Cõc. Trid. sess. 4. quod solam vulgatam iubeat esse adprobatam. Sic & plures alii: quorum mendacia vide *in meo Mendace Antipap. meo p. 1. quæst. 1.*

SVADENT istis 1. Quia potius credendum fontibus Hebr. & Græcorum, quam riuulis interpretum. 2. Huc plura coaceruant loca, quasi deprauata.

AVTOR. Hieronymiana versio probatur in Conc. Tridentino, ab vsu probato plus mille annorum continuo: & ob testimonia S. Patrum. 2. Hebræi Hebræam, Græci Græcam suam obseruarunt autenticam: quò magis & Latini latinam habeant oportet. 3. Hebræa lingua vix paucorum est in Cõciliis; Latina, omnium. 4. Solenne autem est hæreticis, vt velent suas corruptelas, ad fontes sese Hebræos, Græcosue referre.

DICO AD I. Fontes turbarunt tum Hebræi tum Græci: Latina autem Ecclesia vt in fide constantior; sic in sana versione custodienda fuit obseruantior, quam Græca, &c. Ad 2. Vide *Bellarm. libr. 2. cap. 11. & 12.* Particularia enim prætereo: cùm ex vniuersæ genere quæstionis constare queunt.

VI. De Vulgandis Linguis S. Scriptura.

LVtherani, *Caluiniani*, cærerique Nouatores; vt Brentius *In Confess. VVirtemb.* Caluinus *Inst. 3. cap. 20. §. 33.* Kemn. *ad Sess. 4.* conclamant, In omni lingua edi licere, & debere S. Scripturam legi, atque cantari.

SVADENT istis. 1. Quia, 1. Cor. 14. *Si incertam vocem det tuba quis parabit se ad bellum? Ita & vos per linguam, nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id, quod dicitur? Eritis enim in aëra loquentes.* Infra *Si orem lingua, spiritus meus orat; mens autem mea sine fructu est, &c.* 2. Caluin. Isa. 29. Mat. 15. *Hic populus labiis me honorat.* 3.

Kemnit. Præcipit innocentius III. vt procuret episcopus officia diuina linguis diuersis celebrari vbi diuersarum fuerit linguarum populus. 4. Finis Diuinorum est Instructio, Consolatio, Ædificatio: quæ nulla sunt in linguæ vsu ignotæ, &c.

AVTOR. Vulgares versiones non prohibet Ecclesia; sed earum vsum cuilibet prostitui non probat. Hebræam tamen puramque Græcam, & Latinam oppidò colit, & obseruat. 1. Quia ab tempore Esdræ vulgaris esse desiit Hebræa lingua per 70. annorum captiuitatem Babylonicam: attamen Lex in sola Hebræa prælegebatur populo. 2. *Esd. 8.* Sic etiamnum hodie assolet Iudæis. 2. Quia Apostoli omnibus linguis prædicarunt; at solum Hebræâ & Græcâ scripserunt; forsan & Latinâ. Et Paulus Romanis Græcè scripsit. 3. Cõmunicatio nationum vnitasque fidei rectius seruatur in communissimis linguis. 4. Quia Inconuenientia plura sedant ex vulgarium vsu linguarum. *Bell. cap. 15.*

DICO AD I. Ibi agitur de Exhortatione spiritali: non præcipuè de Officiis diuinis. Ita *S.* Patres, Cypr. Aug. Bas. Ambr. &c. *Deinde* Officia sat est si vnus, aut pluiculi intelligant, & respondere sciant. *Demum* de Canticis spiritualibus ibi potissimus est sermo, de laude Dei, oratione gratiarum actione: hæc popularia sunt; Officia verò Clericalia sunt.

Ad II. Non labiorum solorum, nec intellectus solius oratio; sed cordis puri & affectus deuoti, honorat Deum; etsi non intelligatur ab orante seu audiente illam.

Ad III. De sola Hebræa & Græcâ ibi fit sermo; non de vulgaribus.

Ad IV. Finis præcipuus Diuinorum officiorum est cultus Deo debitus ab Ecclesia: at Cleri est populum docere, solari. &c.

QVÆSTIO II.

Sitne S. Scriptura per se ipsam intellectu facilis & aperta?

LVTHER VS in præfat. assert. artic. *Scriptura per se certissima, facilima, apertissima est sui interpres, omnium omnia probans, iudicans* &c. Dicit ibid. clarorem esse omnium Patrum scriptis. Addit amen alibi 1. Si quid hæsit obscurum, explicari alibi: 2. Item clara per se, obscura fit suis & infidelibus, obstinatum affectum; 3 Brentius *in proleg. contra Soto*, obscuram subinde vocari ob phrases Hebraïsmi & Græcismi. Sic plerique Lutherani.

CALVINISTÆ, apud Ioan. Scharpium in cursu Theol. controu. 7. de Scriptura, ad Iacobum Angliæ Regem anno 1620. *In verbis sæpè difficultas: at in rebus articuli fidei sunt manifesti. 2. In se scriptura est perspicua; at nobis difficilis, ob cæcitatem, & ignorantiam, aut curiositatem, quòd expressis in ea non contenti curiosa indagemus. 3. Dogmata quædam in se sunt obscura, ut de Deo Trinuno. &c. Quatenus tamen expedit, ut ea cognoscamus: sunt manifesta. 4. Scripturæ claritas, respectu nostri, Interna cordis, oget illuminatione Sp. Sancti; cùm naturali acumini omnia sint obscura: Et ea claritas est fidei, & solida notitia. Externa, in verbis est posita; Sic dogmata in Scripturâ exposita sunt omnia, vt ea vel impii, imò & dæmones ex scriptura intelligant, historicè solum.*

SVADENTISTIS. 1. Deut. 30. *Mandatum quod præcipio tibi, non supra te est, &c.* Brentius, addit, *Vt non sit opus ire Romam.* 2. Psal. 18. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos &c.* 3. *Habemus* 2. Pet. 1. *firmiorem propheticum sermonem; cui benefacitis attendentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco.* 4. *Quod si opertum est Euang.* 2. Cor. 4. *in iis, qui pereunt, opertum est: in quibus Deus huius sæculi excæcauit oculos infidelium.* 5. Vetus Test. erat liber signatus, *Isa. 29.* at in Nouo est apertus

pertus ab Agno, *Apoc. 5.* Ideo Mat. 27. *velum templi scissum est*, in signum, &c.

AVTOR. Scriptura 5. hîc facilis est; obscura isthic. 2. Pet. 3. *In* epistolis Pauli *sunt quædam difficilia intellectu; quæ indocti, & instabiles deprauant; sicut & cæteras Scripturas: ad suam ipsorum perditionem.* Difficilia, ait, absolutè; non solum indoctis, vt hæretici volunt. 2. Sic S. Patres apud *Bell. l. 3. c. 1.* 3. Ratio *S. Chrys. hom. 44. in Matt. op. imper.* Quia Deus voluit alios esse Magistros, alios discipulos. *Deinde* Ne clara non tam vtilis, quam contemtibilis foret. *Item* quò ad Res, obscura est in altissimis mysterijs: Quoad Modum, sæpe videntur contraria loca; Verba sunt & orationes ambiguæ; Imperfectæ; Præposteræ in ordine; Hebræismi. 4. Si clara; cur Lutherus, Caluinus, &c. tot tantaque Commentaria in eam fuderunt? Vt Osiander contra Melancht. dicat, de sola Iustificatione secundum Scripturas vltra XX. sententias versari diuersas. Vnde Lutherus lib. contra Zvving. & Oecolamp. *Si diutius steterit mundus, iterum fore necessarium, vt propter diuersas interpretationes, quæ nunc sunt, ad conseruandam Fidei Vnitatem, Conciliorum Decreta recipiamus.* Idem in præfat. ad Psalmos: *Nolim id de me præsumi, quod nullus adhuc præstare potuit sanctissimorũ & doctissimorum, id est, Psalterium in omnibus suo legitimo sensu intelligere & docere. Multa sibi reseruauit Spiritus, quò nos semper discipulos habeat: multa solum ostendit, vt alliciat: multa tradit, vt afficiat.* Infra. *Scio esse impudentissimæ temeritatis eum, qui audeat profiteri, vnum Scripturæ librum à se in omnibus partibus intellectum.* Similia Brentius, Kemnitius, &c.

DICO AD I. De tota Scriptura quæritur; non de sola Mosaica lege: vnde ex parte malè de toto concluditur. Deinde S. Patres id capiunt de facilitate implendi mandata Decalogi: *Tert. Orig. Ambr. Chry. &c.* Alij de facilitate Intelligendi id accipiunt; vt *Abulensis &c.* Ideo subditur: *Prope est sermo in ore, in corde tuo*: nam Decalogus est legis naturæ. Dauid, vbi difficilem sibi legem dicit, respexit ad totam Scripturam.

AD II. Idem è contrà orauit, Psal. 118. *Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.* Psal. 135. *Faciem tuam illumina super seruum tuum, & doce me justificationes tuas.* Clara igitur lex Moysis est per se, quoad literam, sensum literalem, & Omnem sensum per accidens, si illuminatio DEI accesserit. Sensus enim literalis iam est expressus; vt, *non occides*: iam implicitus, dum idem prohibetur.

AD III. Scr. intellectæ illuminant: ideo Eunuchus ait: *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Euntes in Emaus illuminati facilè Scripturas intelligebant. Deinde à Prophetiis veteris Testam. malè infertur de tota Scriptura: Neque illa semper clara est; teste Eunucho: quia *2. Cor. 3.* sub ænigmate prophetabant de Christo: ideo jubet, Ioh. 5. *Scrutamini scripturas.*

Apocalypsin, Danielem, Ezechiel quis sat vnquam intellexit? Ideo laudantur *Attendentes*: Iubentur *Scrutamini.* Monẽtur, *Quòd omnis prophetia scripturæ propria interpretatione non fit. &c.* Rom. 11. *Quis enim cognouit sensum Domini?* 1. Cor. 12. *Nũquid omnes Doctores. &c.*

AD

Ad. IV. Agitur ibi de Euangelio Prædicato infidelibus: non de ſcripto. Vnde 1. Cor. 1. *Nos prædicamus Chriſtum crucifixum; Iudæis ſcandalum; Gentibus ſtultitiam. Deinde;* Clara prædicatio; ſed incredulis obſcura Fides: quia Scripturam vel non intelligunt, vel ei non credunt. Indicabat id velamen, Moyſis faciei oppanſum. *Demum:* Myſteria credentibus ſunt certa omnibus; multis clara: Scripturæ tamen non multis; minus omnibus liquent.

Ad. V. Iam liquet ſcriptura credita, quoad verba, ſenſum literalem, & myſteria præfigurata aut prophetizata. Ipſa Apacolypſis cui aperta eſt? At credita eſt, & expoſita Eccleſiæ ſat liquet.

QVÆSTIO III.

An ſit cuiusuis Biblia legere, & Interpretari?

Lvtherani & Calviniani iuxtà, cæterique, 1. Sibi ſumunt Scripturam è quauis in quamlibet linguam vertendi licentiam: item Hebræam, Græcamque, Latinamque interpretandi ad libitum. Hinc à vera lectione ac Interpretatione in diuerſa abeunt, ac obſcænè diſcrepant in & verbis, & ſententiis, quin & libris quoq; Scripturarum mutatis, mutilatis, omiſſis, eiectis, additisque nouis. Liquet è iuſta ſuperius allata eorum querela: Cui addit Lutherus ibid: *Iſtis nihil proficitur, niſi quod diſcrepantia lectionum turbat memoriam, remoratur ſtudium, ac in multis locis incertiorem dimittit legentem, quam fuerat.* Rauchlinus in Concord. hebræ. *Multæ translationes Bibliorum prodeunt; quas melius fuiſſet non natas eſſe, vel ſtatim interiiſſe.*

Svadentiſtis communem vulgo lectitationē fieri Scripturarum. 1. Quia Mandat omnibus Dominus, Ioan. 5. *Scrutamini Scripturas.* 2. Beroënſes *Act.* 17. quotidie ſcrutabantur ſcripturas. 3. Dominus oratione ſua oſtendit, plus ineſſe luminis diuini paruulis & abiectis, quam ſapientibus & elatis. *Matth.* 11. Ergo.

Avtor. I. Prælegere, & exponere Scripturas proprium eſt ad hoc deputatis & inſtructis. 1. Quia in Vet. Teſt. Sacerdotum erat, Tuba canere, docere populum, conſulere Deum, reſponſa Dei ferre etiam ad ſanctiſſimos. *Ioſu. 6. Deu. 24. 2. Reg. 14.* Malac. 1. *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam.* In nouo Teſt. Eph. 4. *Conſtituit Deus.* Qvosdam, non omnes, *Doctores et Paſtores, ad conſummationem ſanctorum, in ædificationem Corporis Chriſti.* Proinde, Act 20. *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo poſuit* Vos præomnib. *Deus &c.* 2. Tim. 4. *Attende lectioni, adhortationi, doctrinæ. 25.* 2. S. Hieron. *l. 1. contra Pelag.* queritur hæreticos; quòd plebis ſibi colligant fauorem; ſcientiam legis quibuslibet, etiam mulierculis, tribuiſſe. Idem inſinuatur factitatum, Iac. 3. *Nolite fieri plures Magiſtri, nec Sitentes, quoniam maius iudicium ſumitis.* 3. S. Patres, ut *S. Hilar. l. 2. de trinit: et. l. 2. ad Conſtantiam: S. Hieron. in Gal. 1. S. Auguſt. l. 11. Confeſſ. c. 25. &c.* docent; Non aliunde tot ortas hæreſes, & ſchiſmata proſeminata; quam quòd quiuis Scripturam legeret, iudicaret, & ſua ad commenta accommodaret.

II. Vnum demus in Exemplum Lutherum, Magiſtrum vulgaris Magiſterii ſuper Sacras Scripturas, quem ipſe in interpretando deferat honorem Scripturis. 1. Blaſphemat ſubinde: Vt Tomo 2. Wittembergenſi fol. 226. *In principio creauit Deus cœlum & terram:* id eſt: *voranit cuculus curruscam cum pla-*

mis

mis & omnibus: Der Guckgaug hat die Graßmuck gefressen. Idem to. 2. Ienen. f. 404. b. *Vos estis lux mundi*: id est: *stercus in laterna*. 2. Verba depravat: testis Georgius Dux Saxoniæ in præfat. ad Nouum Test. Embseri, vbi notat vltra sexcenta loca ab Luthero depravata: vt Isa. 9. est *Deus fortis*; is ponit, *Virtus Patris*: quasi Christus non esset Deus. *Gal. 5.* Omisit in donis Sp. sancti, Patientiam, modestiam, continentiã. 3. Sententias omisit: vt 1. Ioan. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant. &c.* 4. Partes omisit: vt Dan 3, versus 66 & partem Esther. 5. Capita omisit: vt Danielis duo vltima. 6. Libros exautorauit, vt Iudiht, Sapientiæ, Tobiæ, Ecclesiasticum, Baruch, Machabęorum lib 1 & secundum, Epistolam ad Hebræos, Iacobi, Iudæ, Apocalypsin, *to. 5. fol. 515. 6. to. 2. f.* 188. *a.*

III. Vt omninò iustè quærat P. Becanus in Manuali controu. lib. 1. c. q. 1. 4. *An Lutherani & Caluinistæ habeant Veram Scripturam?* Negat. Sicque probat. In Scriptura tria spectantur, Canon, Versio, Interpretatio.

1. *Canonem* non habent; quia in hoc dirè & procul inter sese dissident, ac digladiantur: nec vtrorumque Canon est ab Ecclesia vnquam adprobatus: adeò is differepat etiam à S. Patrum Canone prisco ac primæuo.

2. *Versionem autenticam* non habent: patet supra; multas numerant, nullam undique omnes probant; alij alias culpant: *Lutheranam* carpunt Tigurini, Osiandrini, Bucerus, Munsterus. Lutherus post annos XX se errasse crebrò, fatetur. *Bezanã* damnat Castalion, Huberus &c. *Castalionæã* dãnat Beza, ridet, &c. *Munsterianã* Tigurini, Pelican⁹, &c. respnũt, &c.

3. *Sensum & Interpretationem autenticam* non habent, nisi quam à nobis accipiunt: vbi abeunt, errant. Vt Isa. 41. *Benè aut malè, si potestis, facite*: id est Luthero, homo non habet amplius liberum arbitrium, quia id per peccatum Adæ perdidit. Item, Mat. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*: hoc Caluinus vult ironicẽs dictum, q. d. *Ne serues mandata*. Sic pleraque vult dicta à Christo, Inst. 3. c. 24 § 13. *Ecce, vocem ad eos dirigit; sed vt magis obsurdescant: Lumen accendit; sed vt reddantur cœciores: Doctrinam profert; sed quam magis obstupescant: Remedium adhibet: sed ne sanentur.* Item, Math. 26. *Hic est Sanguis meus noui Test.* id est, Lutheranis, *hoc vinum est meus Sanguis*: Caluinistis, *hoc vinum significat meum sanguinẽ*: Plessæo l. 4 Euch c. 2. *hæc est illa mors & passio, quam paulò pòst sustinebo.* Idem Act. 2. *Non derelinques animã meam in inferno*, id est, Bezæ: *cadauer in sepulcro*. Item Heb. 9. *Honorabile Connubium in omnibus*, id est Caluino & Bezæ, *est honoratum & licitum in omnibus cuiuuis Ordinis*. Malũ! Quæ ista hæc tanta hominum in Diuinis est audacia ac theomachia?

4. Neq; possunt habere sensum Scripturæ verum: 1 Quia donum interpretationis datur tantùm in Catholica Ecclesia, *1. Cor. 12* At ipsorum non est verè Catholica. Liquet seipso, patebit & inf. p. 2. 2 Ibi id reperitur, vbi est donũ miraculorũ: Sed hoc nõ est apud sectarios: ergo nec illud Hæc ex R. P Becano.

Dico ad 1. Solis Legisperitis dictum, *Scrutamini*. nõ omnibus. ad. 11. Vtinam Beroënses sat imitaremur, perscrutantes, quam dissona S. Scriptu-

ris comminiſcantur Nouatores. AD III. paruuli dicuntur humiles doctique; non tumidi Rabini, captiuare nolentes intellectum in obſequium fidei.

QVÆSTIO IV.

Controuerſiarum fidei quis Iudex ſummus in terris?

LVTHERANI & CALVINIANI volunt Iudicem ſolum eſſe Sp. Sanctum in Scripturis loquentem.

Sic LVTHERVS in præfata aſſert. art. 175. *Capite hoc Euangelium; Quia neque Papa, neque Conciliis, neque vlli hominum commiſſum eſt, vt conſtituat & concludat, quid ſit fides. Ideo debeo dicere: Papa, tu concluſiſti cum Concilio; nunc habeo ego iudicium, an acceptare queam, nec ne. Quia non ſtabis pro me, quando debeo mori. Et falſam doctrinam nemo iudicare poteſt, niſi ſpiritalis homo. Ideo res eſt inſana, quod Concilia concludere volunt, quid credendum, cum ſæpe nullus vir ſit ibi, qui diuinum Sp. vel modicum olfecerit.* MELANCHT. in Locis c. de Eccleſia. *Cum de Scriptura ſententia diſſenſio oritur; tunc ipſum verbum Dei eſt Iudex; & accedit Conſeſſio vera Eccleſiæ* i. e. paucorum, ait, cum Verbo Dei conſentientium. Sic & Brentius in Confeſſ. Wittemb. *Ad quemque priuatum pertinet, de doctrina religionis iudicare.*

CALVINVS *Inſt. 4. c. 9. §. 8.* 12. 13. etiam Generalium Conc. & S. Patrum Iudicem facit quemque priuatum.

SVADENT iſtis 1. Iſa 55. *Dabo omnes filios tuos doctos à Domino.* 2. Ierm. 3. *Dabo legem meam in cordibus eorum. &c. Omnes enim ſcient me.* 3. Math. 23. *Vnus eſt omnium Magiſter veſter Chriſtus.* 4. Iohan. 5. *Ego teſtimonium ab hominibus non accipio.* 5. Ioan. 7. *Si quis voluerit voluntatem eius facere, qui miſit me, agnoſcet de Doctrina mea, vtrum ex Deo ſit.* 6. Ioan. 10. *Oues meæ vocem meam audiunt.* 7. *Spiritalis autem,* 1. Cor. 2. *diiudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur.* 8. *Omnia probate,* 1. Theſſ. 5. *quod bonum eſt, tenete.* 9. *Non neceſſe habetis, vt aliquis doceat vos,* 1. Iohan. 2. *Sed Vnctio docet vos de omnibus.* 10. Epheſ. 2. *Eſtis Ciues Sanctorum, & dom. Dei, ſuperædificati ſupra Fundamentum Apoſt. & Proph.* 11. Alioquin Papa foret ſupra Scripturam; hæcque ab eo robur acciperet. 12. Fides noſtra ſi penderet ab iudicio Eccleſiæ, nimium debili nititur fundamento. &c.

AVTOR. Cùm eo *Spiritu Sancto, quo inſpirati, locuti ſunt Sancti,* 2. Pet. 1. ſit interpretanda Scriptura; iſque omninò infallibiliter aſſiſtat Papæ & Concilio, ſeu Eccleſiæ: idem idcirco Papa cum eâdem ſummus Scripturæ Interpres, Iudexque eſt controuerſiarum: juxta *Conc. Trid. Seſſ. 4.*

I. Quia ſic Scriptura Vetus ac Noua in meo *Antichriſto. p. 1. q. 1.* Et *Exod. 18.* Moyſes ſedit Iſraëliticæ Caput Eccleſiæ Iudexque dubiorum circa legem exortorum decernebat; non ad priuatum ſpiritum remittebat: Inferiores quoque Iudices cauſarum minorum maiora ad vnum cum negotia referebant. Fuit autem Moyſes Iudex, & Pontifex, Sacerdote Aarone maior, extraordinarius ſupra ordinarium, vereque Sacerdos, *Pſal. 98. Exod, 28. 29.* Deut. 17. *Si ambiguum apud te, &c. venies ad Sacerdotem & Iudicē, qui fuerit; indicabuntque tibi iudicij veritatem. Sequereque ſententiam. Qui autem ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio; morietur.*

Hic ineptiunt cum Brentio: 1. Eſſe præceptum conditionatum: 2. Remitti ad politicum Iudicem; 3. Idque in cauſis politicis: AT ibi abſolutè jubetur, pro Sacerdote ſummo, in cauſis religionis ac Legis: Liquet è textu cui vim faciunt Nouatores ex cauſæ bonæ deſperatione.

II. Sic praxis Eccleſiæ; quæ omnes omnium retrò ſæculorum nouatrices controuerſarum quæſtionum hæreſes per Papas, Conciliaque, condemnauit, ſuſtu-

sustulit. 1. *Sæculo*; Act. 15. Ceremoniis Iudaicis antiquandis, contra Iudaizantes. 2. *Sæculo.* De Paschate celebrando contra Quartodecimanos. 3. *Sæculo.* De non rebaptizandis hæreticis, & de absoluendis post Baptismum lapsis, contra Nouatianos. 4. *Sæculo.* De homousia, cõtra Arium in Nicæno. 5. *Sæculo.* In Ephesino, contra Nestorium: in Chalcedonensi Conc. contra Eutychetem. 6. *Sæculo.* in Synodo V. contra plures. 7. *Sæculo.* In Synodo VI. contra Monotelitas. 8. *Sæculo.* In Synodo VII. contra Iconomachos. 9. *Sæculo.* In Synodo IIX. contra alias hæreses. 10 *Sæculo.* Schisma Græcorum. 11. *Sæculo.* In Vercellensi Conc. & Romano, contra Berengarium. 12. *Sæc.* in Rhemensi, contra Abailardum. 13. *Sæculo.* In Constant. contra Ioachimum. 14. *Sæculo.* In Vienn. contra Begaodos. 15. *Sæculo.* In Constant. contra Wickleff & Huss. 16. *Sæculo.* In Trident. contra Luther. Calv. Cinglianos, &c.

Eundem prorsus ad modum in Veteri Testamento, idem sacrum summumque judicium, Legem concernens, Pontificium fuit atque Sacerdotale. *Exod. 18. & 20. Eccl. 12. Malach. 2. Paral 19. &c.*

III. Accedit vnanimis S. Patrũ, ac Imperatorũ consensus apud *Bell. l. 3. de Verbo Dei. 6. 7. 8.* ita decernẽtiũ teneri oportere.

IV. RATIO item pugnat inuicta per sufficientem Inductionem. Quia sicut in Repub. humana, ex Lege naturali, controuersiæ ad Iudicem deponuntur: ita potius in Lege sacra apud Iudicẽ sacrum: Atqui hic ipsa esse nequit S. Scriptura, non priuatus Spiritus; nec sæcularis Potestas: Ergo supremus Ecclesiæ Pastor.

1. *Non Scriptura S.* Quia, vt Lex & Iudex sunt distincta; sic & Scriptura & Iudex. Atque tametsi Scripturæ per collationem Scripturarum conciliari queant; non tamen id sine Iudice: ne lis ex lite nascatur & nectatur, citra finem modumque: Ceu patet in isto: *Hoc est Corpus meum.* Vide *Staplet. in c. 13. Act.*

2. *Non Priuatus Spiritus* cuiusque: vt doceo *in Mendace Antipapistæ par. 1. q. 1. nu. 6. Et in Antichristo. p. 1. q. 1.* Adde, Si in diuinis sufficeret ad dirimendas quæstiones Priuatus cuiusque Spiritus; & in humanis quoque Legibus interpretandis sat foret cuiusque lumen naturale; vt cum quali sunt sancitæ: At hîc coactiua opus est authoritate. Quid, quod olim quoque plures Priuatum Spiritum iactitarint; & falsi, tamen prophetæ fuerunt? *2. Paral. 18.*

3. *Non potestas secularis* esse Iudex potest: Quia hic nequit excedere suam virtutem dictaminis naturalis. Vide *Bellar. l. 3 De Verbo Dei, c. 9. 10.*

Ergo Papa vel Solus, vel cum Ecclesia, legitimus est Iudex sacer Controuersiarum, Plura infrà *par. 2. quæst. 17. 18. &c.*

DICO AD I. *A Domino* scilicet Christo; non à priuato spiritu. *Vel:* Non quòd omnes sint omnia diuinitus intellecturi; sed futuros tales, vt corde credant, quod aure audierint, mouente eos Spiritu Dei. Sic *Augustinus.* AD. II. *Legem*, id est Augustino, gratiam Fidei per caritatem operantis.

AD III. Ibi arguit ambitionem Magisterij; non ipsum Officium.

AD IIII. *Ego non &c.* propter me: at propter alios tamen accepit à Ioanne, 1. Ioan. 15. *Vos testimonium perhibebitis.*

1. Actor. *Eritis mihi testes. &c.*

AD V. Docet bonos carere impedimento vitiorum; ob quæ improbi nec per se, nec per alios intelligere possint.

AD VI. Id est, ait *S. Aug.* Prædestinati audiunt ante mortem vocem DEI. Neque ibi fit sermo de intelligentia S. scripturæ.

AD VII. Cùm certi non simus certitudine fidei, qui verè sint *Spirituales:* Cùm etiam hi non semper illuminentur, quin quædam aliquando nesciant: idcirco non ad eos pertinere potest definitiuum & vltimum judicium fidei. Qui tamen judicet omnia, cum esse spiritalem necesse est, id est, regi à DEI spiritu.

AD IIX. *Omnia*; non *Omnes:* ideò soli Pontifices *judicant omnia*, sc. dubia. Nam de definitis in Conc. Ierosol. Paulus non ait, *probate;* sed, *Act. 15.* præcipiebat seruari.

AD IX. Loquitur, non de omni diuinorum cognitione; alioquin hic frustra doceret eos quædam: sed de sola accepta doctrina, quam ab Apostolis cooperante gratia Dei cõdidicerant: At verò de nondum accepta docet vnctio.

AD X. Verbum Dei, per Apostolos & Prophetas ministratũ, est Fũdamentũ primum: at secundarium quoque est Ecclesiæ testificatio; cuius Lapis Angularis Christus: huius veritati primæ reuelanti Principiò per se; nunc vt SIC scil. per Ecclesiam testantem & docentem, adhæremus.

AD XI. Iudicare de Scriptura æquiuocum est: sc. 1. Verum ea, an falsum doceat: 2. Quæ illius sit interpretatio; quæque sit ipsa verè Canonica, aut apocrypha. Hoc secundo modo; non illo, iudicat Papa vel Ecclesia Scripturam: nam illo priore modo foret supra Scripturam.

AD XII. Pendet à Verbo ipsi⁹ Sancti Spiritus assistentis Ecclesiæ vsque ad consummationem. Plura infrà *part. 2. quæst. 15.*

QVÆSTIO V.

Quatenus Verbo Tradito standum, vel abstinendum?

LVTHERO-CALVINISTICA concordia ab nobis discors est in tribus. I. In Scripturis omnia contineri pertendunt ad Fidem & Mores necessaria: ac proinde non opus vllo Verbo Non Scripto. Ita LVTHERVS in Gal. 1. *Nec aliam doctrinam in Ecclesia tradi & audiri decet, quam purum Dei Verbum; Doctores, vel auditores aly cum sua doctrina anathema sunto.* Brentius in prologo cap. de Trad. *Nulla traditio contra, vel præter testimonia Scriptura, pro dogmate necessaria ad salutem est.* CALVINVS Inst. 4. c. 8. §. 8. *Esto hoc firmum axioma: Non aliud habendum esse Dei Verbum, cui detur in Ecclesia locus, quam quod Lege primum, & prophetis; deinde & Apostolicis Scriptis continetur.* Sic communis similium.

II. Apostolos quædam, præter Scripturam, instituisse ad Ritus & Ordinem pertinentia; at minimè necessaria, minus præcepta, sed libera: Quæ ad fidem, Moresque necessaria fuerant, scriptis comprehendisse. Ita *Kemnitius* LVTHERANVS, vbi agit *de septimo genere Traditionum.* Et CALVINVS *Instit. lib. 4. c. 10. §. 20. idem.*

III. Kemnitius ibid, *Nullis certis & firmis documentis probari potest, Qui sint Ritus ab Apostolis traditi: qui etiam ex Scriptura astrui non possunt.*

SVADENT triplici genere Scripturarum.

1. Quibus jubetur nil addi Verbo Dei oportere. Vt Deut. 4. *Non addetis ad Verbum, quod*

quod ego præcipio vobis; nec auferetis ex eo. Gal. 1. *Licet Angelus de cœlo Euangelizet vobis, præterquam quod Euangelizauimus vobis, anathema sit.*

2. Quia Scriptura sufficienter omnia continet. Ioan. 20. *Hæc autem scripta sunt, vt credatis, quod IESVS est Filius Dei; & vt credentes salui fiant.* 2. Tim. 3. *Omnis Scriptura. &c. vtilis est ad docendum, & arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo DEI.*

3. Quia Scriptura damnat Traditiones. Isa. 29. *In vanum colunt me docentes mandata & doctrinas hominum.* Math. 15. *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Col. 2. *Videte ne quis vos decipiat. &c. Secundum Traditionem hominem.*

4. Ratio. Quia Scriptura data est vt habeamus regulam fidei, ait *Aug. 19. Ciu. c. 18.* At *Dei perfecta sunt opera*: ergo ea regula perfecta est, & adæquata fidei.

AVTOR. I. Hic duo aduerte: 1. Mendacia, quæ nobis affingunt: De his in meo *Mendace Antipapist. par. 1. q. 2.* Alterum: Contradictionem, qua seipsos iugulant. 1. Nam Brentius & Kēnit. locis notatis apertè dicunt; *Nihil æquari posse Scripturis sacris.* Kem. *Insignis audacia est, Maiestati & Autoritati Scripturæ Canonicæ aliquid æquare.* At è contrà Brentius ibid. *Negari non debet, neque potest; quin tàm Christus multa dixerit, & fecerit; quàm Apostoli multa tradiderint, & instituerint; quæ non sunt ab ipsis literis cōprehensa.* Kemnitius ibid. *Apostolos Ritus quosdam ordinasse & tradidisse Ecclesiis, ex eorum scriptis certò constat: Et verosimile est quosdam alios externos, qui in Scriptura annotati Non sunt, ab Apostolis traditos esse.* Atque ita suopte peculio sibi laqueum parant insuspendium isti.

II. Ipsa NECESSITAS Traditionum docet ipsas, euincitque probas. 1. Quia Scripturæ sine iis non fuissent necessariæ, nec sufficientes: Nam Traditio fuit Autor condendæ, tradendæq; Scripturæ: jam traditæ verò Custos & ipsa fuit, est, erit. 2. Quia Trad. quædā sunt Apostolicæ tàm de Fide, quàm de Moribus necessariæ. 3. Quia de veris Traditionibus esse certi possumus viâ certâ; ideo salutares sunt. Singula nunc doceamus.

DE 1. Scripturas sine Traditionib⁹ non fuisse sufficientes, nec simpliciter necessarias, probatur trifariam: 1. Ab Veteri Testam. 2. Ab Noui Scriptione & prædicatione. 3. Ab partium enumeratione.

DE 1. Ex quo homines fuerunt, ab Adam ad Moysen, aliqua fuit in mundo Ecclesia colentiū DEVM Fide, Spe, Charitate, ritibusque externis. Ideo *S. Aug. lib. 11. Ciu.* inde ab Adam deducit Ciuitatem Dei. Et tamen ante Moysen nulla extitit Scriptura sacra; sed sola de cultu Dei Traditio. Vnde Genes. 18. *Scio, quod Abrahām præcepturus sit filiis suis, & Domui suæ post se; vt custodiant viam Domini.* Cū igitur annis bis mille fuerit illa primogenia conseruata Ecclesia: etiam Christiana potuisset stare absque Scriptura ad 1600. annos sub eadem custode Traditione.

2. A Moyse ad Christum erat quidē lex scripta, sed solum Iudæorum: reliquas inter gentes etiam erat Religio colentium Deum verum; at in Traditione sine Scriptura sacra. Ita de Iob, eiusque amicis docet *Aug. l. 2. de pecc. orig cap. 24. & l. 18. Ciu. c. 47.*

3. Inter Iudæos, etsi Lex scripta esset, potius tamen Traditione vtebantur,

quam Scriptura. Vnde Exod.14. *Narrabis filio tuo, dicens: hoc eſt, quod fecit Dominus.* Deut.32. *Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi.* Iob.8. *Interroga generationem priſtinã, &c.* Scriptorum vltimus Eccleſiaſticus cap.8 *Non te prætereat narratio Seniorum: ipſi enim didicerunt à patribus ſuis.*

4. Eſdras primus diſperſos antè diu libellos Scripturæ collegit in vna Biblia poſt captiuitatem, teſte *Theodoreto præfat. in Pſalmos. Beda in Eſdræ 9.*

De II. A Chriſti aduentu Eccleſia Chriſtiana diu degit ſine Scriptura Noui Teſt. acquieſcens ad Traditionem. Vt *S. Irenæus l. 3. c. 4* teſtetur, ſuâ memoriâ gentes eſſe Chriſtianas, Scripturæ neſcias; & è ſola Traditione viuere benè. Itaque huius vis eſt potior quàm Scripturæ.

2. Svfficientes Non ſunt Scripturæ. Quia nec Singuli, nec Omnes Euangeliſtæ continent omnia; nec omnes libri ſacri extant: Nam ait Chryſ. hom.9. in Mat. *Multa ex propheticis periere monumentis; quod de hiſtoria Paralipomenon probare poſſibile eſt.* Et epiſtola Pauli ad Laodicenſes perijt; de qua conſtat *Coloſ. vlt.* Et antè diu prædicarũt Apoſtoli; quam ſcribere cœpiſſent.

De III. Traditiones ſunt Apoſtolicæ de Fide & moribus multæ, quas ignorari non licet; quæ tamen in Scripturis non extant. Vt in exemplum, 1. Symbolum Tradiderunt Apoſtoli; & non ſcripſerunt. Ita *Iren. l. 3. c. 4. Hieron. Epiſt. ad Pammachium, Aug. l. de fide & operib. cap. 9. Ambr. epiſt. 81.* 2. In Veteri Teſtam. Circumciſio fuit pro maſculis in remediũ peccati orig. Suũ verò & fœminis fuit; tamẽ neq; id è ſcriptura conſtat. &c. Plura vide apud *Bellar. l. 4. c. 4.* Et in meâ *Genealogia part. 1. quæſt. 2.*

3. Deinde Iacobi epiſtolam iudicat *Lutherus* ſtramineam: *Caluinus* Apoſtolicam. Quis decernet? Traditio: non cuiusque Spiritus. 4. Adde: *Caluinus Inſt. 1. c. 9 §. 1.* contendit Apoſtolos, primæque Eccleſiæ fideles habuiſſe verum ſpiritum: At ij iudicabant librum Sapientiæ eſſe ſacrum; teſte *Aug. l. de prædeſt. c. 14.* Eum tamẽ *Caluinus*, etiam iactans ſpiritum, vult eſſe profanum. Et ſic de cœteris libris. Quis decernet? Traditio. Et hanc ſolam recipi opertere conſtrictus ait *Brentius in Prolegom. & Kemn. in Exam. Trid. ad 2. genus tradit. &c.* Quare ſtandum eſt Verbo Tradito Fidei æquè ac Morum: idque neceſſariò. Liquebit infrà clarius in Appendice ex P. Becano.

Denique Regulæ certæ ſunt quinq;, è quibus ad certitudinem verę cuiusque Traditionis peruenitur: de quibus *in Genealog par. 1. q. 2.*

Dico ad I. Ibi agitur de verbo Tradito, non de Scripto: quia ait, *quod ego præcipio*; non, quod ſcripſi. *Deinde* jubet obſeruari mandata, non deprauari. Nam Prophetæ, Apoſtolique multa Scripturis addiderunt; Prophetas dein & Chriſtus citauit. Ad Gal. verò loquitur de & Scripto & Tradito: *Euangeliz̃auimus* ait, non Scripſimus. Et ibi *Præter* ſignificat *Contra*: quia, ipſemet poſtea alia plura docuit. Sic & *Rom. vlt.*

Ad II. Ibi loquitur de miraculis Chriſti ſcriptis ſolum aliquibus: *Signa fecit* Iesvs. Paulus verò cùm ſcribebat ad Tim, tunc necdum extabat Apocalypſis,

calypsis, nec Euangelium Ioannis: Itaq; *omnis scriptura*, non significat totam, sed quamque etiam partem, esse *diuinitus inspiratam*, & sufficientem quoad ea, quæ expresè continet, & quæ, vnde petenda, ostendit. *Deinde. Vtilis* nunquam significat *Sufficiens:* Nam alioquin non scripsisset idem, 1. Cor. 11. *Cætera, cum venero, disponam.*

Ad III. Non reprehendunt Traditiones à Moyse & Prophetis acceptas; sed nouitates à nouatoribus inuectas. Ita Patres.

Ad IV. Non vt esset regula; sed memoriale rerum per prædicationem acceptarum. Non, inquam, vt regula foret fidei; quia tunc continere deberet & sola, & omnia quæ fidei sunt; ceu Symbolum Apostolicum: at & alia habet, quæ ex se non pertinent ad fidem: creduntur tamen, quia scripta sunt. Est ea autem regula Partialis: nam Totalis, est Reuelatio facta Ecclesiæ; cuius species sunt duæ, Verbum Scriptum, & Traditum.

APPENDIX
TRADITIONVM

Ex Manuali R.P. Becani huc reddita in Testimonium Facti.

Veteris Testamenti Traditiones sunt duplices: 1. Pharisaicæ illaudatæ: vt Lotio manuum ante mensam, *Matt. 15.* Sub mensa, *Mar. 7.* & Venientium è foro, *Marc. 7.* Abstinentia à mensa peccatorum, *Matth. 9* à tactu eorum. *Luc. 7.* à curatione ægrorũ in sabbatho, *Luc. 6.* Sæpè, *Luc. 5.* jeiunandum & orandum. Decimæ omnium minutiarum, *Matth. 23.* Non jurare per aurum, &c. templi. *Matth. 23.* De his seu malis, seu bonis, seu mediis, reprehẽdebantur. 1. Quia, Matth. 23. *Omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus.* 2. Quia ibid. *comeditis domos viduarum, orantes longas &c.* 3. Quia ibidem, superstitiosè *erant colantes culicem &c.*

2. Mosaicæ laudatæ: vt de Canone librorum sacrorum certo: De remedio pec. orig. pro fœmellis ad salutem necessario: Deque cruentis Sacrificiis, quod Christi mortem significarent, indeque vim expiatoriam haberent, non ex sese, & verò necessariam ad salutem. *D. Th. 2. 2. q. 2. a. 7.*

Vsvs Traditionum maior fuit Judæis, quàm Scripturæ, in his etiam quæ scripta erant. Vnde Exod. 13. *Narrabis filio tuo: Hoc est quod fecit Dominus &c. Et erit quasi signum in manu tua.* Deut. 23. *Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: Interroges patrem tuum, & annunciabit tibi; Majores tuos, & dicent tibi.* Psal. 77. *Quanta mandauit Patribus nostris nota facere ea filiis suis; vt cognoscat generatio altera. Filii, qui nascentur, & exurgent & Narrabunt filiis suis.* Ecce Mandatum Traditionum: vt etiam scripta docere & discere per Traditionem potius juberentur, quàm per scripturam. *Tum Quia* Pentateuchi duo solum erant exemplaria, vnum in Arca, sub custodia Sacerdotum; jussorum id septimo quoque anno prælegere populo, *Deut. 31.* quod amissum Helzias reperit, *4. Reg 22.*

Alte-

Alterum aſſeruabatur ſub Regis cuſtodia. *Tum Quia* in ſchedis lex diſperſa erat; quam ſerò Eſdras in voluminis redegit formam.

II. NOVI TESTAM. TRADITIONES ſunt triplices. 1. APOSTOLICÆ GENERALES, non expreſſæ in Scriptura; cum eo tamen parem habentes autoritatem. De quibus vniuerſè 2. Theſ. 2. *State, & tenete Traditiones, quas didicistis ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram.* Quippe tàm prædicatores Apoſtoli, quàm ſcriptores ſunt eodem ſpiritu inſpirati; hinc par vtriuſque Verbi eſt autoritas. 2 APOSTOLICÆ SPECIALES, de dogmatibus 1. Fidei, Quòd Biblia ſint Verbū Dei: Quòd maneant nobis ſalua & incorrupta: Quòd eorum verum ſenſum habeamus. Quæ tria ſunt Principia Fidei ac Morum ſummè ad ſalutem neceſſaria. 2. Quòd Symbolum fidei ſit verè Apoſtolicum. 3. Quòd *Sp. Sanctus à Patre Filioque procedat.* 4. Quòd *Filius à Patre Solo eſt; non factus, nec creatus; ſed genitus.* 5. Quòd infantes ſint baptizandi. 6. Quòd baptizati ab hæreticis non ſint rebaptizandi. 7. Formam Baptiſmi eſſe; *Ego te baptizo, &c.* 8 Quòd ſeptem ſolùm ſint Sacramenta. 9. Quòd Deipara manſerit Virgo perpetua. Horum aliqua poſſunt ex Scriptura probari; ſed ſi de huius ſenſu conſtiterit: At Caluinus negat verum, verbi gratia, iſtius ſenſum: *Niſi, quis renatus, &c.* ſic & plurium.

2. DE DOGMATIBVS RITVVM: Vt. 1. Exorciſm⁹ in baptiſmo. 2. Merſio trina: 3. Chriſmatis annua renouatio. 4. Mixtio æquæ cum vino in calice Miſſæ. 5. Sumtio Euchariſtiæ ab ieiunis. 6. Sacrificatio pro defunctis. 7. Signatio frontis per crucem. 8. Cōprecatio ad orientem. 9. Aquæ benedictio. *Horum*, ait Tert. l. de Coron: mil. c. 4 *& aliarum eiusmodi Diſciplinarū ſi legem expoſtules Scripturarum; nullam inuenies. Traditio tibi prætenditur autrix, Conſuetudo Confirmatrix, & Fides obſeruatrix.*

3. ECCLESIASTICAE, poſt Apoſtolorum tempora introductæ, eiuſdem cum Apoſtolicis autoritatis Non ſunt; licet piè obſeruandæ: teſte *Aug. epiſt. 118.* Quia *à plenariis Conciliis commendata aut ſtatuta retinentur.*

III. LVTHERO-CALVINISTAE in rejiciendis peccant quadrifariam. 1. Quòd imitentur priſcos hæreſiarchas hac in re; vt reprobos Traditionum exautoratores & reprobatores Arianos, Macedonianos, Eunomianos, Eutychianos, Pelagianos &c. 2. Quòd diſſentiant inter ſeſe: Nam Alij rejiciunt omnes omnino Traditiones: Vt Caluinus, & Caluiniſtæ *in Synodo Vltraiectina.* Alij quaſdam admittunt; vt Kemnitius. Alij diſtinguūt; eas de rebus adiaphoris admittunt; de neceſſarijs ad ſalutem, reſpuunt. 3 Quòd falsò nobis affingunt plura, vt ſequitur.

1. Nos docere; Scripturam ſine Traditionibus humanis imperfectam ac inſufficientem eſſe.

AT vbi de vero ſenſu Scripturæ non conſtat; non ſufficit: *Deinde*, multa ſunt credenda, quæ non ſunt in Verbo Scripto.

2. Nos docere; quod mereamur per Trad. Hum. gratiam iuſtificationis, & remiſſionē peccatorum. Ita Melanch.

AT

At vtramque gratis nobis conferri per merita Christi docemus.

3. Nos docere, Quod omnes Traditiones nostræ sint Apostolicæ. Ita Caluinus.

At agnoscimus etiam merè Ecclesiasticas.

II. DE VERBO INCARNATO.

LECTOR. *Hoc in Argumento rerum paulò prolixior insisto: idq; in recitandis magè Nouatorum sententiis, quam refellendis; quòd suapte sese immanitate iugulent ipsæ. Sunt autem sententiæ nonnullæ paucorum dũtaxat Sectariorum singulares de Christo, non communes omnium: Quædam, in quibus nec sui earum autores sibi constiterunt; sed ab iis abierunt. Veruntamen autorum* Vox emissa volat; & Litera Scripta manet: *Suoque perit indicio sorex.*

Et inprimis.

DE CHRISTI DIVINITATE.

QVÆSTIO VI.

Qualis est Luthero-caluinistica conclamatio aduersus SS. Trinitatem?

LVTHERVS in Postilla Maiore, Basilæę impressâ apud Heruagium, in Dom. Trinit. *Humanitus tantum inuenta est vox* TRINITAS! *Vnde & frigidè omninò sonat.* Transyluani Ministri *lib. 2. cap. 9.* glorianbundè hâc parentis sui autoritate vtuntur. Tali digna patre proles! Patebit clarius *infra quæst. 9.*

Idem Lutherus exautorauit è Litaniis istud: *S. Trinitas vnus Deus Miserere nobis.* Tom. 2 Ienen. fol. 79. a Vt de Deo sentit, ita & loquitur; *Noster Dominus non est Vir stramineus* Ibid. fol 215. b. *Non est porcus* Ibid fol. 244. a *Non est Lutor.* Ibid fol 442. 2 *Veruntamen Hæreticus est, hoc iam Verum est, quàm Verum est, quod celeberrima Vniuersitas Ingolstadiana est docta.*

Quocirca, ait in Col. Momp f. 369 b. *Custodiat nos Deus à magnis istis primæ tabulæ tentationibus; in istis sciri nequit; Deusne sit diabolus; an diabolus sit Deus.* Expertus loquitur. Ibid fol 302. b. *Illa enim tentatio, (si quis faciat ex Deo diabolum) Christum comprehendit, eumque in agoniam redegit, vt Sanguinem sudarit.*

CALVINVS in epist. ad Polonos: *Trinitatis nomen repudiamus.* Immò, idem Instit. lib. 1. cap 1. 3. §. 5. *Sepultum in posterum volumus.* Egregium ex Theologo Vespillonem!

AVTOR. Impietas se iugulat ipsam; quò mihi paucioribus opus 1. Vox TRINITAS in S. Scripturis expressa de nomine non est: at de Re est. Matt vlt. *Baptizate omnes gentes in nom. Pat. & Fil. & Sp. Sancti.* 1. Iohan. 5. *Tres sunt, qui, &c.* 2. Patribus antiquissimis ea vox in vsu est: Vt Dionysio lib. de diuin. Nom c. 1. Iustino de recta Confess. fidei &c. Vide *Bell. l. 2 de Christo cap. 5.* 3 Nec Trinitas significat Trium Vnitatem; vt Val. Gentilis errauit: Sed *Trinitatem in Vnitate veneramur*, ait Symb. Athan.

II. LVTHERVS è Bibliis suis germanicis, Wittenbergæ impressis, eiecit verba ista, 1. Iohan. 5. *Tres in cœlo sunt, qui testimonium perhibent; Pater, Verbum, & Spir. Sanctus.*

I. TIGVRINI CALVINISTÆ Magistrum imitati, eandem suis è Bibliis sententiam expunxerunt. 2. Protinus horum secutus autoritatem, eâ fidenter vsus est Blandrata Arianus, cum sociis *in disputat. Albana, Et in refutatione libelli Georgii Maioris.*

3. Hinc LITHVANIS Ministris, & eorum atro visum spiritui, in Synodo anni 1589. 11. Maij. habita: *Synodi autoritate; ne hoc nomen* Trinitas *in concionibus deinceps vsurpetur, in perpetuum porrò decernimus & sancimus.*

III. Lamberto Danæo Caluinistæ lib. contra Genebrardum Paris. Theol. *Insulsa, inconcinna, periculosa hæc oratio est: Sancta Trinitas miserere nobis.*

2. Caluino epist 2. ad Polonos: *Sapit barbariem.* Hancque Blasphemiam Beza lib. de

Vnit. essentiæ adprobat. Defendit Danæus in respons. ad Genebrardum.

3. Caluino ibid. *Trinitas est Barbarum quiddam; est profanum, & insipidum.*

4. Ochinus lib. 2. Dialogo toto 19. & 20. *Est commētum hominum in aere volitans, nullo nixum sermonis Dei fundamento: Estque Deus Papisticus, Prophetis & Apostolis ignoratus.* Ideò fuit Ochinus Bullingeri & Caluini fidus Achates: ait Schlüsselburgius *l. 2. fol. 69.* Et tota Italia, ait *Caluinus lib. de scādalis*, non habuit ei parem. Mulus mulum.

5. Denique Caluinus epist. ad Polonos, ait: *Quis sine risu hæc audiat? Vnus Deus, id est, Trinitas. Creditis in Deum, id est, Trinitatem?*

AVTOR. Athæc sunt Ariana. Quid plura? Quin & athea?

IV. LVTHERVS denique tom. 2. Wittenb. fol. 266. *Credo Diabolum esse Deum nostrum; & nos cogi ad exequenda omnia eius placita.* Flac. Illyricus, teste Wigando in sua Admonitione, impressa anno 1574. Ratisbonæ: *Credo dæmonem esse creatorem essentiæ ac naturæ humanæ.* Vbi Wigandus: *Vox emissa volat, Volat irreuocabile Verbum. Impressa est, haud eorum eam vnquam eraserint: Distorqueat ille vocem hanc, gloset, vexet, vt voluerit; excidit, erupit.* Carolstadius apud Lutherum Tom. 4. Wittenb. fol. 25 a. *Neque ego crediderim, vllum esse Deum siue in cælo, siue in terris.*

CALVINVS Instit. l. 1. c. 8. & 10. lib. 2. cap. 4. lib. 3. c. 3. Et Lutherus in Assert. 36. & tom. 6. Witt. fol. 526. a Credo, *quod Deus sit instinctor peccatorum, imò causa efficiens, impellens, cogens, ac necessitans ad omnem malitiam.* Vide infra par: 4.

AVTOR. Heu nimium quam manifestè sunt Athea ista, ac prorsus indigna ullâ operosiore refutatione! Præclara tamen indicia præbent, quàm vilipendāt, post Deum, alteram in Trinitate personam, Dei Filium; quo de proposuimus; qui de ipsa S. S. Triade tam blasphemè loquuntur Theomachi. Vide Posseuinum *in Notis Verbi diuini aduersus Chytræum. fol. 66.* Communis tamen hodie sectariorum sententia Nobiscum S S. Trinitatem & Vnitatem in DEO amplectitur ac docet. Nunc alterâ de Deo quæstiunculâ propius accedemus instituto.

QVÆSTIO VII.

Ecquid istud Luthero-caluinistis est: Tres Personæ in Vnitate Naturæ?

LVTHERANI sunt duûmuiri Philippus Melāchthon & Iacobus Schegkius. Et iidem tamen etiam cum Caluinianis militarunt: quare vtrumque ad se rapiunt commilitonem. Philippum quidem, *non magis à se, quam à proprijs scribis auelli posse*, profitetur Caluinus. Contrà velis remisque contendit Matthachius, *lib. German. de Verbis Institutionis:* & Lutheranum fuisse sex rationibus omninò apodicticis demonstrat. Idem de Schegkio est litigium. Hunc cùm Caluinistæ passim diu quietè possedissent primùm, deinde vidimus tandem Tubingenses, qui repetundarum istos arcesserunt. Equidem hic ambos ad signa Lutheranorum adsigno.

I. SCHEGKIVS igitur apud Genebrardum fol. 42. apud seipsum p. 485, & 487. *Diuina sententia potest tota de Patre, & Filio & Sp. Sancto figillatim prædicari. Aut tres tantum nudæ sunt Proprietates in Energia in Deo: Sicut in sacro caro Candor & Sapor; in anima vis nutricans, sentiens, ratiocinans; Aut vna Essentia diuina tres Partes; quæ in Vnam collecta Vna Perfectam & integram Dei Personam extruunt.*

AVTOR. Hic se Schegkius putat scalmum reperisse, aut non quod pueri in faba. Istas enim similitudines suas ad SS. Trinitatis declarandum Mysterium ita existimat aptas, vt dicat, magis eas hominibus aperire oculos, quam mille Patrum dicta, vel alia testimonia. Eiusdem apud *Genebr. fol. 45.* ipsa hæc sunt totidem verba: *Vt tota anima synonymè & vniuocè de singulis partibus non enunciatur. &c. Simili modo nec Essentia tota diui-*

na de singulis personis poterit vniuocè, sed de tribus simul comprehensis, prædicari; vt definitio de definito.

II. PHILIPPVS Melanchthon, Phœnix scilicet Germaniæ, (vt eum quidem appellat Lauath. in histo. Sacrament fol. 47.) in Locis suis Theologicis inquit: *Facilè poterit defendi, quod in Christo, sit* ALIQVA *Diuina Natura.* Et: *Necesse est, esse in Christo* ALIQVID *Natura diuina substantialiter.* Et: *Necesse est, Spiritum S. esse Aliquid Dei.*

Stancarus lib. 4 de Trinit. è Philippi verbis euidenter deducit istud: *Singulæ personæ plenus & perfectus Deus non sunt: in Vnum tamen collecta, Deum perfectum & plenum Vnum efficiunt ac constituunt.* Ita apud Cnoglerum in Triymbolo.

AVTOR. 1. At fuit hæc Melanchthonis opinio hæresis antiqua, eaq; dānatissima: de qua *S. Aug. hæresi. 74.*

2. Et verò suum errorem ex his Philippicis tuetur Valentinus re & nomine Gentilis, apud Caluinum *in Explic. perfidiæ Gentilis pag. 912.* Vbi & Geneuenses ita sentire ait: & maximè D. Raymundum *in diuinis suis concionibus.*

3. Lutherus certè Philippi sui Locos Theol. ad instar Enchiridij secum in sinu circumferre solebat; vt testantur *Theologi Ducis Saxon. in Colloq. Altenburg.* Idem eos non immortalitate solùm, sed canone quoq; Ecclesiastico dignos censebat. Certè de ijs ita cecinit Stigelius lib. 3. Poëmatum:

Explicet inuicti, quod sic Oracula Christi,
Nullum hoc in terris sanctius extat opus.

III. LVTHERVS Comment. in Genes. illud: *Dixit Deus, fiat Lux:* ita ait: *Hic primum ponit Moyses Medium & Instrumentum, quo Deus pater est vsus in operando, nempe Verbum.* Atque ita Luthero *Dei Filius est tantum instrumentum Patris.*

AVTOR. 1. At verò hæc ipsissima Arij verba sunt *in libr. Thalia*, teste S. Athanisio in epist. 2. contra Arianos. *Cùm vellet nos condere Deus, Vnum Aliquē fecit, quem Verbum, & Filium, & Sapientiam nominauit; vt per eius operam nos archi-tectaremur.* 2. Vsus hoc Lutheri testimonio est, ad euertendam Christi Diuinitatem, Blandrata *in Act. septimæ diei, in disputatione Albana.*

LVTHERVS iterum, Si quæras; Quid est *Dei Filius?* Respondet: *Est Virtus.* 1 Nam ecce, cum ex illo Esa. 9. v. 6. *Vocabitur nomen eius,* Christi, *Admirabilis, Consiliarius, DEVS fortis:* exaudiasset vocē DEVS, contra, & Hebraei textus, & Græci & Chaldaicæ Paraphrasis veritatem, eius in locum supposuit vocem germanicam Krafft: id est, *Virtus.* 2. Atque vt constaret, nō ignorantiā peccasse, sed nequitiā; ipse fatetur apertè, tomo 4. vvittenbergensi anni 1551 pag. *171. nomen* EL, quod in hebraico est, *nusquam inueniri in singulari, nisi de vero Deo.* 3. Quanquam neque hic stetit eius impietas; Nam alibi, vt Christo tacitus latro planè furaretur gloriam; nomen EL Deo eripit, cumque creatu. is communicat. Hæc verbatim scitissimus *Quirinus Cnoglerus in Triymbolo.*

Liquent Lutherana blasphemiarum monstra: Caluiniana num esse immaniora; oterunt? Et verò sunt etiam plura ac densiora.

IV. CALVINVS vocabuli *Personæ* impatiens est ac insolens, vt ei Pater, Filius, & Spiritus Sanctus PERSONÆ temerè, & sine necessitate dicantur. Verba sunt ipsius Inst. lib. 1. c. 13. §. 5. *Vtinam quidem sepulta essent hæc nomina, Trinitas, Persona, &c.* Item Wolffg. Musculus in Antichlæo ait: *Vocabulum hoc, PERSONA, non ita necessarium, vt sine illo nequeas esse Christianus.*

Rectè exclamat Cnoglerus:

Quid mures facient, cum talia Musculus audet?

Caluinus Harmon. in Ioan. 1. v. 1. Item lib. contra Gentilem: Et in actis Serueti sæpè; & Instit. l. 1. c. 13. §. 5. optat, vt constet inter omnes, *Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctū tantùm Proprietate quadam distinctos esse.* subaudi, *Et non in Personis.*

AVTOR. 1. Erras Caluine, tuum si credi velis commentum istud doctrinæ; archihæresios in hoc palmam tibi præripuit Arius, teste *S. August. hæresi 14.* istius Symmista es discipulus: Minerual Ario debes, damnatus in ipso. 2. Deinde

inde iniuriarum te conueniet apud Orci Rhadamantum Valentinus Gentilis; quem tu talium nomine blasphemiarū, vt hæreticum proclamas, exagitas, proscribis: *In Explic. perfidiæ Gentil.* Et tu qui cum ipso pariter erras, eum condemnas? Est tamen hoc aliquid; solatium miseris habere socium in pœnis Lutherum, & assecias vtriusque. De his & sequentibus vide meum *Antichristum Calu. quæst. 3. Et Genealogiam.*

QVÆSTIO VII.

Ministri Transyluani & Hungarici de Deo & Christo quæ doceant?

MICHAEL SERVETVS, nouorum Samosatensium autor, ait *Bell. l. 1. de Christo c. 1.* teste *Surio.* Anno autem 1555. Geneuæ combustus est. Secuti sunt eum, qui nunc precipuè in Transyluania sedem habent: quorum principes Georgius Blandrata, & Franc. Dauid: Qui anno 1580. cùm Christum negaret esse inuocandum, aut Ecclesiæ curam habere; à Principe Transyluaniæ ad perpetuos carceres fuerat damnatus: sed Paulò post phreneſi correptus, exacto biduo extinguebatur.

I. SERVETIANI itaque tria docent. 1. *Nullam esse in Deo Personalem Distinctionē.* Sic ex Serueto suo Transyluani lib. 2. cap. 4. 2. *Christum, ante Incarnationem, Nihil fuisse; nisi in mente Dei per Idæam*: Ita Ministri Hungarici lib. 2. c. 3. ex Serueto. 3. *Homini communicatam à Deo Diuinitatem esse; non per Generationem æternam; sed per Unctionem gratiæ, & Inhabitationem: Proindeque posse dici Christum DEVM; sed DEVM Factum, & Temporalem; Non Æternum.* Ita Blandr. Disput. Alban: & Transyluani lib. 2. cap. 7. Et in his conueniunt Samosateni hi noui.

AVTOR. At verò quàm natiuè ex fonte dogmatico Lutheri & Caluini prorumpant torrentes isti; nemo non videt, planeque perspicit *ex predictis qq. 6. 7.* Ergo Transyluani & Hungari sunt Lutherocaluiniani.

II. DISSIDENT tamen iidem inter se de Inuocatione Christi, tres in sectas scilli. 1. Dauid, & Hungari multi docent: *Christum non esse inuocandum; sed Patrem solum; Quippe qui solus Verus Deus est, curamque gerit Ecclesiæ.*

2. Faustus Socinus in confutatione Thesium illius asserit: *Christum innocari posse: Maioris tamen esse perfectionis, ad Deum Patrem rectà accedere.*

3. Blandrata in Thesib. & Ministri Poloni in iudicio de Dauide: *Christum inuocari debere; nec imperfectionem esse, confugere ad Christum.*

AVTOR. Aduertit ibidem Illustrissimè doctus Bellarm. peropportunè hanc eorum accidisse dissensionem; 1. Non solum, quia ait S. Hilarius, *Bellum hæreticorum, pax est Ecclesiæ*: sed etiam quia pars vtraque miras in angustias redigi cœpit. 2. Nam, qui Christum inuocandum esse docent; proferunt supra 50. testimonia Scripturæ, quibus repugnare aduersarios ostendunt. 3. Qui verò Non inuocandum asserunt; certissima ratione demonstrant, aduersarios secum ipsos pugnare. Quippe, qui Nolunt inuocari Sanctos, quia non sunt Dij veri; & tamen Christum inuocari volunt, quem negant esse Deum verū; sed creaturam. Ista de nouis Samosatenis, siue Serueti anis: porrò de nouis Arianis, siue Valentinianis.

III. VALENTINVS GENTILIS Italus, Geneuæ exustus nuper Serueti exemplo metuens, suum reuocat Arianismum: publicam tamen

tamen effugere nequit pœnitentiam, in solo circum ductus indusio, cum cereo, sub voce præconis : dato insuper iuramento de non deferenda vrbe. At tertiùm periurus, denique morte luit, autore Caluino.

Illius autem innouati Arianismi tres erant. 1. *Tres esse spiritus æternos, Patrem, Filium, Spiritum Sanctum, Essentiali Numero differentes.* 2. *Has Personas non esse æquales ; sed Patrem cæteris eminentiorem ; sicut Pater Essentiater ; alij duo Essentiati debeant dici.* 3. *Filium esse non ex nihilo, neque ex tempore genitum; sed ab æterno, & ex Patris Substantia.*

AVTOR. Hæc de Essentia & Distinctione Personarum vniuersè: nunc singulatim de Distinctione.

IV. VALENTINIANI, etsi cum Ario agnoscunt tria distincta, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum; re ipsa tamen in Deo vero intrinsecam distinctionem, ita vt eadem Essentia sit in tribus, non agnoscunt. Ideo nolunt dici Patrem Personam primam: Imò Personam, aiunt, primam esse sophisticam & diabolicam. Vnde rident hæc nomina, *Essentia, Persona, Relatio, Proprietas.*

TRANSYLVANI agnoscunt Patrem à Christo distinctum; vt quem purum hominem faciunt. Ante Incarnationem tamen nullam agnoscunt Distinctionem in Deo; sed dicunt; Verbum & Spiritum Sanctum, quæ in Veteri Testamento leguntur, esse Potentias, seu Virtutes Patris, Non Distinctas ab eo Persona, Relatione, aut Proprietate: quæ Nomina Rident & ipsi toto lib. 2.

Hæc relatio Atheismorum : Porrò Collatio dictorum fiat; & demonstratio, Lutherocaluinianos esse & Seruatianos partim; partim & Valentinianos, id est Samosatenos nouos & Arianos, liquebit,

QVÆSTIO IX.

Luthero-caluiniani an sint Seruetiani, an verò Valentiniani?

LVTHERO-CALVINIANA huc prius in Synopsin redigam prædicta: dein alia subijciam: ad quæstionem denique respondebo.

1. LVTHERI vox est: Dei Filius est *Virtus Patris*: non DEVS 2. *Verbum est Instrumentum Patris in creando & operando.* 3. *Christus est EL, sicut & creatura.* Nam *EL in singulari dicitur in Scripturis tantum de DEO VERO.* Sic & Lutherani: Vt Melanchton: *In Christo Aliquid Naturæ diuinæ est.* Vt Stancarus ex eodem, & Schgkius: *Singulæ Personæ plenæ & perfectus Deus non sunt; in vnum tamen collecta Deum perfectum efficiunt.* Vt Schgkius. *Sunt nuda Proprietates. Diuina Essentia non potest tota de Singulis prædicari. Sunt Energiæ tantùm & tres Partes &c.*

CALVINI vox est: *Vtinam sepulta essent hæc Nomina, Trinitas, Personæ, &c.* Item *Pater, Filius, & Sp. Sanctus tantùm Proprietate quadam sunt distincti.* Musculus. *Sine vocabulo,* Personæ, *potes esse Christianus.*

AVTOR. Atqui ista sunt Seruetiana partim & Valentiniana: Patet conferenti : Ergo tales sunt & ipsi Lutherocaluiniani. Porrò liquebit idem euidentius è subiectis eorundem ac Symmystarum ipsissimis totidem Verbis, & Censuris.

H. ERASMVS, LVTHERI calamus, dextera, & anima. in c. 5. Ephes. statuit hoc sibi axioma: *In Scripturis Pater intelligitur, quoties absolutè DEVS appellatur.* Hanc regulam gnauiter sequuntur Transyluani. Idem istud Philip. 2. *Qui cum in forma Dei esset,* sic exponit, id est; *cum opera exteriora faceret, in quibus fulgebat Diuinitas.* Probat. *Quia sicut formâ serui susceptâ specie exteriore, non substantialiter: ita & formâ Dei in exteriore operatione miraculosa.* Hæc summa Erasmiana est, Vide *Bell. l. 1. de Christo c. 7.*

I. AVTOR. Ergo Erasmo Dei filius non est absolutè DEVS, aut Verus DEVS. Vide nostrum *Antichristum Calu: q. est. 3.*

PERKINSVS Anglus Theol. Calu in Explicat. Symboli. ait: *Iuxta vsitatam & vulgarem regulam; Si comparetur DEVS cum Filio & Spiritu Sancto, tum per vocem DEVS solus Pater intelligitur.* Restringit hic arctius, quod vniuersè dixit Erasmus,

MELANCHTHON in epist. ad Elect. Brandeburgicum, & in Locis, editis B. sil pag. 42. *Christus ante Incarnationem Regnū sibi à Deo Patre duripetit* Ergo non ab æterno id cum Patre habuit commune; vt in isto

minor Patre. Ibid. *Secundum diuinitatem restitui sibi gloriam postulat.* Ergo amiserat, vt minor. Idem in Locis Commun. anni 1543. pag. 24. Item Beza in epist. 28. *Christus secundum Diuinitatem obedit Patri; ita eius cedit.* Idem Melanch epist. ad Brandeb. & lib. contr. Stancarum: *Christus Patri Sacrificat, Supplicat, apud eum intercedit.*

II. AVTOR. AT Istæ propositiones olim & Arianorum erant, teste S. Cyrillo *lib. 11. in Ioan. c. 17. & 18.* Sunt autem & Valentinianorum; patet suprà.

1. CALVINVS in *literis ad Polonos* nihil abit ab ijsdem. Tigurini *epist. ad Polonos anni 1560. & 1561.* in omnibus illi suffragantur. Item Fulco *in confutatione criminationum Papisticarum, pag. 64. & 65.* Item Tuellus cõtra Hardingum art 14. & 17. ait: *Duæ in Christo naturæ fuerunt, Deitas, atque Humanitas. Christus Humanâ naturâ immolatus fuit; Diuinâ Sacrificus extitit.*

2. CALVINVS epist. ad Polonos. *Quanquam ab antiquis sententia Christi:* Pater Maior est me: *restricta fuit ad Humanam eius naturam: EGO tamen non dubito ad Totum Complexum extendere.*

3. CALVINVS è cathedra Pinozouiana definiuit: *Filius, etiam in Diuina natura, Officij ratione, Patre minor est.* Stanislaus Sarnicius, cùm idem in publica disputatione largitus Arianis fuisset, eò nomine est à Caluino, *in epist. ad Polonos*, mirificè commendatus: Et à Beza *in epist. Theolog. 14.* audire meruit, Frater plurimùm obseruandus.

4. CALVINVS Instit l. 2. c. 14 §. 3. illud Pauli: *Tunc & ipse Filius Subiectus erit ei:* exponit *quo ad Diuinitatem ratione officij.* Accedit in hoc illi pedarius Senator Melãchthõ: qui in libro contra Stancarum, & Epist. ad Brandeb. appellat sæpius *Christum Patri Subditum, secundum Diuinam quoque naturam; eiusque Ministrum.*

5. CALVINVS in Harm. Matth. cap. 22. v. 44. & in Matth. c. 26. v. 64. *ait, Christus est Patris Vicarius:* In Ioan. c. 17. v. 12. *eiusque Minister.* In Ioan. *1.* v. 18. *& ei ab intimis secretis.*

6. CALVINVS epist. ad Polon. *Verbum, & secunda illa in Diuinis Persona, iam inde ab initio, ante lapsum Adæ, Mediator fuit. Qui & esse certè non potest, quin dispensationis ordine, super Mediatoris Personam Pater emineat.*

7. Theod. Beza epist. 28. *Christus Mediator est inter Patrem & nos, distincte secundum Humanam naturam; & distincte secundum Diuinam: imò præcipuè secundum Diuinam.* Hausit hoc Beza, mali corui malum ouum, ab Magistro suo Caluino in admonitione ad Polonos, sic tonante: *Impium est, imò diabolus, quisquis Negat, Christum secundum Diuinitatem esse Mediatorem.*

8. TIGVRINI epist. ad Polonos anni 1560. hortantur, *vt hoc docere constanter pergant: & si fecerint, ipsis à Domino benedictionem* (scil. orci:) hariolantur. Rursus idem in suo ad Polonos responso inquiunt: *Tres sunt Personales in Uno Deo operationes.*

9. CALVINVS lib. contra Gentilem refut. Prothesios 10. Et Inst. lib. 1. c. 13. §. 23. *Pater Solus in Scripturis Deus vocatur* κατ' ἐξοχὴν, *per excellentiam.* Sic & Zanchius de tribus Elohim par. altera. lib. 5. c. 8.

10. CALVINVS Harm. in Matth. cap. 28. v. 64. Et in Confess. Geneuen. anni 1564. fe clarius explicans ait: *Pater primum, Filius secundum, Spir. Sanctus tertium à Patre obtinet imperij & honoris locum.* Idem Harm. in Ioan. cap. 6. v. 57. & in Marci. c. 13. v. 16 *Pater*, ait, *prima vitæ causa est, & primus Gradus, Filius secunda, Spiritus S. tertia.*

11. BVLLINGERVS, corculum Caluini, in respon. ad lib. Cochlæi, de Scripturæ Canonicæ, & Ecclesiæ Catholicæ autoritate, cap. 7. *Non Statu, sed Gradu tres in Diuinitate Personæ differunt.* Nunc ipsorummet Caluinistarum super istis Censuras audiamus

III. AVTOR. *1.* Num cuiquam adhuc superesse dubium poterit; quin vnanimis Caluinistarum cum Lutheranis

nis sit consensus quoad Diuinitatẽ Christi, censeri eam minorem patris Diuinitate? *Quoad* DEVM, dici solum Patrem; non Filium? *Quoad* Distinctionem Deitatum trium gradualium? *Quoad* Proprietates accidentales, non essentiales in Personis? *Quoad* ipsa vocabula? 2. Cui obscurum; quin eorundem vnus sit idemque sensus ac consensus cum Seruetianis, & Valentinianis? Non obstante, quòd Caluinus vtrorumque autorem ferro, flammis, stiloque sit vsque ad neces, ad orcum persecutus.

3. Quòd si quæ tamen vlla cuiquam fibra dubitationis inhæserit; ecce tibi adimunt illam stirpitus, ac elidunt ipsi Caluinistæ. Nam ita.

1. Iosias Simlerus lib. de æterno Dei Filio, disertè testatur ita Valentinum Gentilem docuisse. Liquet *suprà quæst. 8.*

2. Liquet idem apud *Caluinum* ipsum ex Confessione ipsiusmet Gentilis *Prothesi 21. §. 3.* Roserius. (teste *Lanoyo*, Rosetij quondã Comministro, *in Reip. Christianæ lib. 2. c. 4.*) deprehendit hunc fœdum Atheismum in fratribus suis; & arguit, cum adhuc in herba esset, (verba sunt *Quirini Cnogleri*, viri optimi) cumque vixdum in cunis positum Caluini vagiret Euangelium.

4. Fr. Stancarũ, etsi insigniter Zvvinglianum, & Caluini obseruantem; in multis Lutheri admiratorem; exclamare tamen coëgerunt istæ Caluini Propositiones in hæc verba: *Quis diabolus, ô Caluine, te seduxit, contra Filium Dei cum Ario obloqui?* Simul asserere: *Serueti combusti Spiritus, secundum Polonicos, in Caluinum remigrauit.*

5. Idem Stancarus lib. de Trinit. inquit: *Omnes Ecclesiæ, quæ Fidem Geneuensem & Tigurinam tenent de Christo, sunt Arianæ: & hoc negari non potest.* Nos domestici testis tot testibus freti, nolumus contemnere testimonium. Præsertim, cùm Arianos ista pleraque omnia docuisse, ex D. Augustini operum *tom. 6. in Sermone de Arianis*, doceamur. De istis vide in mea *Genealogia quæst. 3. 4. 5.* Nec pluribus refellere attinet.

QVÆSTIO X.

Nomina Veri Dei an sint & Christi, per Luthero-caluinistas?

HÆc cum pluscula sint, ibimus per singula strictim: quæ sunt. *Deus, Tetragrammaton, Altissimus, Inuisibilis, Deus gloriæ, Rex Regum.*

I. Christus an DEVS?

1. LVTHERVS *Isa. 9.* vbi Christus dicitur, *Deus fortis*, posuit *Virtus fortis*; & vt nomen, EL, Deus, Christo criperet fingit id etiam creaturis commune esse; vt, tametsi hic de Christo dicatur; non tamen vt de Deo vero, sed vt de creatura dici persuaderet. Idcirco etiam *1. Ioh 5.* trium Personarum diuinarum nomina exautorauit. Sicuti & è Litaniis suis illud, S. *Trinitas vnus Deus*, eiecit. Vide suprà quæst. 6. Idem in Postilla fo. 41. a to. 2. *Christus non est vacca, neque ex strygibus vnus.* & fol. 302. a. *Christus non est stultus: & sua tamen negotia feliciter instituit. Tantus verò inter omnes peccatores peccator est, vt eo maiorem nullum vnquam tulerit hic orbis terrarum.* Hæc verò insignis reuerentia Christi est.

2. ERASMO, in c. 5. *Non Christus in Scripturis; sed Pater intelligitur, quoties absolutè DEVS appellatur.* scil. vt hoc nomen Christo abstraheret.

3. MELANCHTHONI in Locis, *Christus est Aliquid diuinæ naturæ.*

4. Schegkio Christus est *Energia Patris*: Luthero, *Instrumentum Creatoris.*

5. Caluinum istis infandiora blasphemare patet supra *quæst. 9.*

AVTOR. Contrarium constat ex S. Irenæo lib. 3. c. 6. *Neque Dominus, neque Spiritus Sanctus, neque Apostoli*, addit c. 8. *neque Propheta, qui non esset Deus, definitiuè & ab-*

& abſolutè Deum nominaſſent aliquando, niſi eſſet verus Deus. Atqui Scriptura vocem, DEVS abſolutè ponit pro Chriſto. Ioan. 20. *Dominus meus, & Deus meus.* Act. 20. *Spiritus Sanctus poſuit vos regere Eccleſiam Dei*; Cuius? Illius, qui eam *acquiſiuit Sanguine ſuo.* Rom. 9. *Qui eſt ſuper omnia* DEVS. Chriſtus dicitur Apoc. 4. *Dominus Deus Omnipotens, qui erat, qui eſt, & qui venturus eſt.* Ergo.

II. IEHOVA, nomen ineffabile ſeu Tetragammaton, maximè ſoli Vero Deo conuenire etiam ipſi Tranſyluani *lib. 2. c. 7.* ſentiunt: Cætera verò, Elohim, Sadai, Adonai, &c. etiam Chriſto & Angelis.

Atqui id etiam tribuitur Chriſto. Ier. 23. *Suſcitabo Dauid Germen Iuſtum, &c. Et hoc eſt Nomen quod vocabunt eum*: DOMINVS *Iuſtus noſter.* Nam 1. Cor. 1. *Factus eſt nobis ſapientia, & juſtitia, & redẽtio.* Iſa. 53. *In ſcientia ſua juſtificabit ipſe Iuſtus Seruus meus multos.*

1. LVTHERO autem in Rom. 3. ad marginem, *Deus eſt iniuſtus*; Et in Aſſert. art 36. to 2. *autor eſt peccatorum: Nam & mala opera in impiis regit Deus.* Sed de his infrà.

2. CALVINO *Inſtit. l. 1. c. 8. §. 1.* Scelerum autor Deus eſt: Chriſtus in Paſſione peccauit, deſperauit; & Caluino eſſet *Deus Iuſtus noſter*? Caluino eſſet Chriſtus DOMINVS; quem pertendit eſſe *Patri Subiectũ miniſtrum, etiam ſecundum Diuininitatem?* Patet ſupra.

AT ipſe de ſe IESVS, Matt. 21. *Dicite, quia* DOMINVS *his opus habet*: Non Pater in cœlis; Sed Chriſtus in terris ait, Ioann. 13. *Vocatis me Magiſter & Dominus: & benè dicitis, Sum etenim.*

III. ALTISSIMVS vox propria ſoli vero Deo eſt.

1. Melanchthoni apud Stancarum *l. 4. Trin.* Chriſtus eſt Deus imperfectus. 2. Caluino, eſt in ſecundo gradu Deus. Patet ſuprà: Quare ijs eſt Deus Mediaſter, aut Deaſter, aut Deiculus.

AT contrà, Pſal. 86. *Homo natus eſt in ea, & Ipſe fundauit eam Altiſſimus*, id eſt, Chriſtus ait, S. Hieron. Aug. &c. Hinc Phil. 2. *Dedit ei Nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Rom. 9. *Ex quibus eſt Chriſtus, qui eſt ſuper omnia Deus.*

IV. MAGNVS DEVS, vox ſolius Veri Dei eſt.

Eraſmum ſ cuti Tranſyluani eam volunt de ſolo Patre intelligi.

AT de Chriſto dicitur, Tit. 2. *Expectantes beatam ſpem, & aduentum gloriæ Magni Dei, & Saluatoris noſtri IESV CHRISTI.* Qui eſt *Dominus Dominantium.*

QVÆSTIO XI.

An Luthero-caluiniſtæ ſint Tritheïtæ?

LVTHERVS lib contra Iac. Latomum to. 2. Wtenb. edition. anno 1551. *Animam meam odit ὁμοούσιον. Et optimè exegerunt Ariani, ne vocem illam profanam & nouam regulis Fidei ſtatui liceret.*

AVTOR. Maluit fortaſſe bonus ille Arianorum Helias ὁμοιούσιον, quam ὁμοούσιον, Arianis ita placuit; & execrati ſunt illud ſic, vt orthodoxos etiam Homouſianos appellarent. Oderant quippe in Deo Vnitatem naturæ, & Æqualitatem Perſonarum.

2. Sed LVTHERVS claræ, apud ZWinglium in reſpon. ad Lutherum, lib de Sacram. *Triplex eſt Diuinitas & trium generum; ſicut ſunt tres Perſonæ.* Exquo rectè infert contra eum Zwinglius *Tres eum in Deitate Naturas ſtatuere, & Tres Deos.*

3. LOSSIVS, Doctor Luneburgenſis, in ſuis Commentarijs ad Alcuni libros de Trin t. *Tres quæ Perſonæ Diuinitatis eſſentialiter inter ſe diſcretæ ſunt. Earum qualibet habet ſuas Proprietates, quibus ab aliis ſubſtantialiter diſtinguitur.*

4. Melanchthon in Locis anni 1545. de Chriſto, *Tres ſunt Diuinitates, vt tres Perſonæ.*

Scheg.

3. Schegkius pag. 108. *Non est in trinitate Essentia simpliciter Vna numero: sed Vna est, & dicitur Essentia, quia tribus numero differentiis τῇ περιχωρήσει constituitur.*

Heu! clara nimis liquet blasphemia Lutherana: Caluiniana tetrior.

II. Calvinvs in actis Serueti, pag. 872. & passim. *Filium habet substantiam à Patre distinctam.* 2. Beza in Confes. Geneu. c. 1. §. 2. *Clarè Verbum Dei docet, quod Essentia diuina realiter, & ab æterno tribus Personis distincta sit.* Epidaurius ille & & Lynceus, scilicet, vidit in Scripturis, quod nemo vidit vnquam, nec vsquam apparet. 3. Schegkius apud Genebrardum pag. 98. *Non facilè in tota Scriptura locum reperire erit, qui natura inter Patrem, & Filium & Sp. Sanctum ita adstruat Vnitatem, vt non facilè alio torqueri possit.*

Avtor. At verò Falsum illud de Scriptura in se incorrupta: Nimis verùm de editione Caluiniana. Quis enim locus est, ait *Quir. Cnoglerus in Trisymb.* pro Christi Diuinitate, quem non atrâ Arianæ glossæ caligine Caluinus obfuscârit? Quem non quasi piceo obiecto fumo suorum commentorum obnubilarit? Recurre à capite ad calcem per Biblia; vniuersa testimonia (ait *Wittenbergensis Prædicans*) per aleatoriam quiduis illudendi versutiam, manib⁹ nobis excussa comperies; ad Arianam hæresim plenis cataractis & imbribus in orbem terrarum effundendam, & regurgitandam. Negas? Blandrata, & Franci Dauidis aduersus Geor. Maiorē, Caluini expositiones adferunt, non sine gratitudinis significatione. Nos è locis plurimis in exemplum pauca adducamus.

III. Calvinvs in Gene. 1. *Ex verbo* Elohim *colligere tres Personas, violenta glossa est.* 2. Idem in Psal. 2. *Qui hunc locum,* Filius meus es tu, ego hodie genui te, *de æterna Christi generatione exposuerunt, (sicut Paulus ad Heb. 1.) nimis argute in verbo* Hodie *philosophati sunt.* 3. Idem Inst. l. 1. c. 3. §. 15. *Ex illo Psal. 33.* Verbo Domini cœli firmati sunt &c. *infirma ducitur ratio pro adstruenda Spiritus Sancti Diuinitate.* 4. Idem in Ioan. c. 10. *Abusi sunt veteres hoc loco:* Ego & Pater Vnum sumus *vt probarent Christum Patri esse ὁμοούσιον. Abripuit eos huc contentio cū Arianis.*

Avtor. Sed non contaminent mihi chartam amplius hæ blasphemiæ. Lege Stancarum contra Caluini epistolas à fol. 97. ad fol. 122. ab I. 2. ad o. 3. Lege Hunnij Caluinum Iudaizantem.

4. Schegkius apud Genebr. pag. 108. *Nulla foret inter Patrem & Filium differentia, si Vna esset vtriusque Essentia.* Supra vidimus cum id difficili & inusitato vocabulo græco τῇ περιχωρήσει inuolueret. Certè nihil magnificum diuinis personis tribuit: Ponit enim contra omnem veritatē περιχωρήσε & Vnitatem (circumincessionis vocant Theologi) distinctam ab Vnitate Substantiæ.

Avtor. I. At hæc talis Vnitas an non in creaturis etiam cernitur? 2. An non lumen solis, per aërem diffusum, hac Schegkij vnitate cum ipso aëre Vnū est? 3. Nonne ita Angeli sibi, juxta Theologos, inesse possunt? 4. Nonne ita cum sepulcri saxo, & ianua clausa, Christi humanitas sese penetrauit? Apage græcule cum insolente vocula græca, rem claram obnubendo; vt mysteria crepare videaris admirandus cuculus. Manet igitur, dictos Luthero-caluinistas facere seipsos, esseque Tritheitas. Neque solum hoc; sed Bitheitas quoque, vt subiecta quæstio insinabit.

D QVÆ-

QVÆSTIO XII.

An circa Perſonarum in Diuinis AEqualitatem Gentilizent Calviniſtæ?

LVTHERO-CALVINISTARVM doctrina communis hodie nobiſcũ in hoc conſentit, quòd plerique docent Vnitatem in Trinitate; præter Tranſyluanos.

CALVINVS autem, quem Valentinum re & nomine Gentilem, natione Hiſpanum, ſtylo primum confodit; deinde & gladio Magiſtratus Geneuenſis, vel in carcere nexum, canereque palinodiam paratum, eſt ad necem vſque, & ad orcum perſecutus: eiuſdem tamen Arianiſmos demum non abhorruit; ſed amauit, ac propugnauit infelix iſtos:

1. GENTILIS talia Protheſi ſeptima: *Solus Pater eſt Vnus Deus.* Octauâ *Solus Pater eſt* αὐτόθεος, id eſt, *à nullo ſuperiore eſſentiatus; ſed à ſe ipſo Deus.* Nonâ *Qui Vnum Deum in Proprietates, & Perſonas diſtinguit; vel ſibi Trafitigias facit, vel neceſſariò Vnius Dei Subſtantiam diuidit, atque diſcerpit.* Vndecimâ. *Genitus à Genitore numero differt; non Poteſtate, ſcientia, aut natura diuerſitate.* Duodecimâ. *Vnus Deus, & λόγος eius, dua ſunt eiuſdem naturæ ſubſtantiæ intelligentes, id eſt, duo æterni Spiritus conſubſtantiales, congruo gradu, ordine, & proprietate diſtincti. &c.*

2. Geo. gius Niger apud Stancarum libro contra Pinzouianos ait: *Ego cũ Sarnitio & aliis; nolumus credere, quod Filius Dei ſit Patri aqualis, ſed Minorem Patre aſſerimus.* Quâ cauſâ *Symbolum Athanaſii*, vocant *Sathanaſii.*

3. CALVINVS, inquam, ſimilia ſenſit & docuit: præſertim Filium Dei Patre minorẽ Deum eſſe. Sic & LVTHERVS cum Synonymis Vide fusè recitatos ipſos *ſuprà quæſt. 9.* Refutatos quoque obiter in mea *Geneal. quæſt. 5. & in Antichriſto q. 5.* Ergo iſti Gentilizant; imò reipſa ſunt Gentiliſtæ, id eſt, germani Ariani, & Machumetani, ac pene Judæi: teſte Hunnio in ſuo Caluino Iudaizante.

AVTOR. Sic contrà. I. Quem veteris Teſtamenti complura loca vocant vnum verum Deum Iſraël; eadem ipſa Nouum Teſtamentũ exponit de Chriſto: Ergo Chriſtus eſt idem vnus verus Deus Iſraël. At in illo DEO Veteris Inſtrumenti nihil Inæquale vſquam ſignificatur aut reuelatur: Ergo Chriſtus, quà Deus, Æqualis eſt Patri, vti & Conſubſtantialis.

Antecedens teſtatum reddamus. 1. Exod. 20. *Ego ſum Dominus Deus tuus, qui te eduxi de terra AEgypti.* Id eſt, ait Iudas in Canon. *IESVS, populum de AEgypto ſaluans, ſecundò eos, qui non crediderunt, perdidit.*

2. Pſal. 67. *Dominus in eis in Sinai in ſanctio. Aſcendiſti in altum, cepiſti captiuitatem, accepiſti dona in hominibus.* Id eſt, Epheſ. 4. *Vnicuique noſtrum data eſt gratia, ſecundùm menſuram donationis Chriſti. Propter quod dixit: Aſcendens in altum. &c.*

3. Iſa. 6. *Vidi Dominum ſedentem &c.* qualis iſthic deſcribitur Maieſtas Dei; talis & in Nov. Teſt. delineatur, *Iohan. 12. & Apoc. 4.* 4. Iſa. 45. *Ego Deus, & non eſt alius: In memetipſo turaui: quia mihi curuabitur omne genu.* Ita Rom. 14. *Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti. Scriptum eſt enim, Viuo ego, dicit Dominus, quia mihi flectetur omne genu.*

4 Iſa. 35. *Deus ipſe veniet, & ſaluabit nos: Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt, & ſaliet ſicut cervus claudus. &c.* Id de ſeipſo Chriſtus exponit Matt. 11. *Nunciate Ioanni, &c. cæci vident, ſurdi audiunt, claudi. &c.*

III. SIBYLLÆ præcinuere IESVM Chriſtum Vnum verum Deum, Patri æqualem, in carne venturum. At *Clemens, lib. 6. Stromatum*, aſſerit Apoſtolũ Pau-

Paulum gentiles ad Sibyllarum lectitationem admonuisse. SS. Patres verò, *Iustinus, August. &c.* citant eas percrebrò. Et *Erythræa* canit in Vaticinio, cuius initiales literæ reddunt has voces, *IESVS Christus Dei Filius: Saluator, Crux.* quod istis concluditur:

Vnus & æternus Deus; hic Seruator, & Idem CHRISTVS; *pro nobis passus: Quem carmina signant.*

III. VISIONVM & MIRACVLORVM diuina testimonia super Æqualitate Consubstantiali, seu ὁμοουσίᾳ recitat perillustria Illustriss. Card. *Bellarm. lib. 1. de Christo cap. 12.* Quibus in præsens supersedebit studium breuitatis.

IV. D. THOMAS *p. 1. q. 42. a. 1.* Necesse est ponere Æqualitatem in Personis. Quia, *lib. 9. Metaph. textu 15. 16. 17.* æquale dicitur quasi per negationem maioris & minoris; non autem possumus in Diuinis ponere maius & minus. Quia, ait Boëtius lib. de Trin. *Eos differentia,* scilicet Deitatis, *comitatur, qui vel augent, vel minuunt: vt Arius: qui gradibus numerorum, Trinitatem variantes distrahunt, atq; in pluralitatem deducunt.*

Ratio est: Quia Inæqualium non potest esse vna Quantitas numero: Quãtitas autem in Diuinis non est aliud, quã Essentia: Vnde si esset inæqualitas in Personis diuinis, non esset in eis Vna Essentia: & sic essent tres Personæ Vnus Deus; quod est impossibile. Oportet igitur Æqualitatem ponere in Diuinis.

Vnde S. August. lib. de fide. c. 1. to. 3. *AEqualitas intelligitur in Patre, Filio, & Spiritu S. in quantum nullus horum aut præcedit æternitate, aut excedit magnitudine, aut superat potestate.* &c. Plura in mea *Genealogia quæst. 5.*

QVÆSTIO XIII.

Qualis sit facta Christo Attributorum DEI *Communicatio?*

LVTHERVS in Conc. de Nat. Dom. *Duo* CHRISTI *sunt: Vnus Christus est* DEVS *Omnipotens: Alter Christus est Homo non Omnipotens.* Quocirca, duos habet filios Deus Luthero. 2. Brentius, pag 113. Recognitionis suæ, patri suo Luthero adsilit audacter; *Discrimen,* inquit, *inter Christum & alios homines non propriè Inhabitatione Filij Dei in Filio hominis; sed Communicatione Proprietatum, quibus Filius hominis ab inhabitante Filio Dei ornatur.*

CALVINVS lib. contra Gentilem pag. 917. *Si Essentiam Pater Communicauit, cum Filio, vel ex solido communicauit, vel ex parte: Si ex parte; dimidius Deus est: Si ex solido, in ipso Patre Euanuit.* Rursus ibid. *Si Patris Essentia est in Filio; erit etiam in eo Persona Patris.*

AVTOR Euax; quàm argutæ consequētiæ? Eas nec Carneades helleboro purgatus refellat; nedum pransus. Vide, & Ride *Camelum saltantem.*

Atat: 1. Acclamat ei anonymus Caluinista quidam apud Feuardentium in Dialogo: *Incommunicabilis est essentia diuina.* 2. Adnolant Caluino suo suffragatores Samosateni noui, Blandrata *Disput. 6.* Albana, Transyluani Ministri *lib. 2. Cap. 7.* Et hæresiarcha eorum Nestorius, apud Theodoretum *lib 4. hæret fabul.* Quorum ista assertio pauxillò mitior: *Christo homini communicatam à Deo Diuinitatem esse; non per generationem æternam, Sed per Vnctionem gratiæ & Inhabitationem:* Ac proinde, *Posse Christum dici Deum; sed Deum Factum, Temporalem, Non æternum.*

Addo his Bezam. Castallio probauerat ex dicto prophetiæ, *Egone parere faciam, & non pariam? Omnes homines esse creaturis Dei.* Quid Beza? Lib. contra Castallionem: *Dico,* ait, *è contrario: Deum, ex quo Adamus peccauit, desiisse Patrem esse in Adamo generis humani.* Vide Schlüsselburgium, *lib. 1, Theol. Scholasticæ fol. 3.*

AVTOR. Qui igitur *eſſe Pater* Chriſti negatur; vt qui ſuam ei communicare eſſentiam nequierit; is jam etiam negatur *eſſe non Pater*.

Caluinus Inſt. l. 1. c. 13. §. vlt. *Stultè fingitur in Patre continuus actus generandi*. Sed plura de communicatione Attributorum *infrà quæſt. 24. 25.*

AVTOR. 1. Nimirum liberalior Caluino videri voluit Lutherus: hic enim duos; ille nec vnum quidem DEO Filium ſat concedit. An, quia, *Dum vitant ſtulti; vitia in contraria currunt?*

2. Certe ad Brentij verba exclamat Beza in reſpon. ad Colloq. Mompelgatt *Ecce tibi Duos ex Neſtorio* FILIOS! ſcil. vnus Deus inhabitans Chriſtum hominem; alter, Homo inhabitatus.

3. Caluino autem nec Chriſti Pater fuit vnquam Deus *vel ex ſolido, vel ex parte*: ſed duntaxat *Proprietate quadam ſunt diſtincti*. Vidè ſuprà quæſt. 7. Ideò Neſtoriani in hoc ſunt Luthero-caluiniani: contra iſtud Symboli Athanaſiani, *Genitus, non factus, conſubſtantialis Patri, per quem omnia facta ſunt*: Non igitur factus eſt; ſed genitus, ab æterno ex Patre; in tempore ex Matre θεοτόκῃ non ſolum χριστοτόκῃ. Sed diſtinctius ſingula, & ſtrictim.

4. Cùm Diuo Thomæ *1. quæſt. 27. a. 2.* Proceſſio Verbi in Diuinis dicatur Generatio, juxta Pſal. 2. *Ego hodie genui te, Filius meus es tu*. Cùm etiam Chriſtus teſtetur, Ioan. 7. *Ego ex Deo proceſſi*: diſtinguenda eſt proceſſio illa ſiue generatio, ex *D. Th. 1. quæſt. 27. a. 1. Arrius* accepit proceſſionem ſicut effectus procedit à cauſa; & ſic Filium ait procedere à Patre generatum, ſicut primam eius creaturam. Et ita Filius non eſt verus Deus. *Sabellius* accepit eam, ſicut cauſa procedit in effectum, quatenus aut mouet ipſum, aut ſuam ipſi imprimit ſimilitudinem. Et ſic Chriſtum dixit, Filium Dei quatenus è Virgine Carnem aſſumſit.

Errant autem ambo: Quia acceperunt proceſſionem *ad Extra* ſolũ, quatenus procedit ſecundum actionem in materiam exteriorem: At proceſſionem *ad Intra*, quæ manet in ipſo agente, oportuit eos attendiſſe; quale eſt *Intelligere Dei*: quod eſt Concipere mente aliquid, & ex eius notitia procedere; dicturque *Verbum mentis*: quod in æterno Deo fuit ab æterno: Et hæc fuit generatio Filij.

Eſt itaque, ait Auguſt. l. 4. de Trin. c. 10 *Pater Principium totius Deitatis*: Sed &, Ioann. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud. &c.* Et tamen Pſa. 2. *Ipſe inuocabit me* quà homo; *Pater meus es tu*, ſcilicet ab æterno prius; dein & in tempore. Plura D. *Thom. 1. q. 33.*

Neque tamen infitias eo, priuatis iſtis quorundam opinionibus impiis omiſſis, communem hodie Luthero-caluiniſtarum ſententiam concedere in noſtram Orthodoxam. Sicut & in ſequentibus variant.

QVÆSTIO XIV.

An Deus ſit Omnipotens?

LVTHERVS in conc de Nat. Dom, *Duo Chriſti ſunt: Vnus Chriſtus,* DEVS *Omnipotens; alter Chriſtus Homo non Omnipotens.* Idem tom. 2. Wittenb. fol. 188. & in Colloq. menſalibus. fol. 97. 98. 99. *Non credo Omnipotentem Diuinitatem eſſe Immortalem.* Vide in mea Genealogia quæſt. 9.

II CALVINVS Inſt. l. 4. c. 17. §. 3. clarè ſubinnuit iſtud: *Deus nil poteſt efficere aut ſupra, aut contra ordinem à ſe in Natura conſtitutum.*

1. Idem

2. Idem Inst. l. 3. c. 22. §. 3. *Potentia Dei Absoluta commentum est, sicut profanum, ita meritò detestabile.*

3. Theod. Beza, Heshusio teste, lib contra Caluinum & Bezam, credens Deum Patrem Semipotentem, ait, *Quia impossibile est illi facta infecta reddere.*

Idem Beza isthoc Dei Attributum nunquam in eam fidei Confessionem; quam in Conuentu Possiaci obtulit, licet identidem editam; voluit inserere. Alubi autem easdem, quas Plinius Atheus affert, diuinæ Omnipotentiæ exceptiones depromit. Consule *Posseuinum contra Chytræum, Atheismo l. §. 4.*

Idem Beza lib. contra Heshusium ait: *Nec credenda est, nec vniuersaliter recipienda illa propositio Gabrielis Angeli: Non est impossibile apud Deum omne Verbum.*

4. Idem lib. aduersus Brentium: *Deus nõ potest efficere, vt corpus humanum sine suis dimensionibus vnquam existat: Non potest quantitates suis destituere effectis naturalibus, quo minus certa occupent & impleant loca.*

5. Carolstadius in dialogo de Cœna. *Tàm verum est Corpus Christi simul in multis locis esse posse essentialiter; quàm verum est, S. Annam habuisse quinque capita; aut innocentem infantem habuisse barbam duodecim cubitos prolixam.*

6. Brentivs, apud Andreæ in fideli Luthero cap 1. Ego & Iacob Schmidlinus cum Vbiquitariis credimus, *Duos esse Deos. Seniorem qui ab æterno fuit ac permanet: Iuniorem verò esse Humanam Christi naturam, communicatam ac dotatam Diuinis Attributis, sicque in Deum coronatam & exaltatam.*

Avtor. 1. *Si* talia de Deo; quantò minus Omnipotentiam attribuent Christo? Sed presse agam ex *D. Th. p. 1. q. 25. a. 1.* Cùm Deus sit purus Actus, simpliciter & vniuersaliter perfectus; ideòque omnium sit principium actiuum, & non passiuum; relinquitur, quòd in Deo sit actiua Potentia summa; eaque, ait *Hilar l. 8. de Trin.* infinita.

Sub eam tamen, *art. 4. ibid.* non cadunt, quæ contradictionem includunt: Vnde non potest facere de corrupta non corruptam; præterita, vt sint non præterita &c. Hinc August. l. 26. contra Faustu, c. 5. *Qui dicit: Si Deus Omnipotens est, faciat vt, quæ facta sunt, facta non fuerint; is non videt hoc se dicere: Si Deus Omnip. est, faciat vt ea, quæ vera sunt, eo ipso quòd vera sunt, falsa sint.* Arist. 6. Eth. c. 2. *Hoc solo priuatur Deus, ingenita facere, quæ facta sunt.* Cætera, Gen. 17. *Ego Dominus omnipotẽs.* c. 18. *Ego Deus omnip. Cresce. &c.*

Filivs Dei autem est Patri æqualis in Omnipotentia. Quia ait *D. Th. 1. q. 41. a. 6.* in Diuinis non differt Esse, & Posse: Ideo cum Essentiæ ac naturæ perfectione Deus generans Genito dedit quoque Omnipotentiæ perfectionem. *Art. 5.* ita ratiocinatur. *Sicut Deus potest generare Filium, ita & vult: Sed voluntas generandi significat Essentiam: Ergo & Potentia generandi.*

Vera igitur vox Christi, Matth. 19. *Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt:* Vide D. Tho. p. 3. quæst. 9 10. 11. 12.

Quò dementius blasphemat Calvinvs Instit. lib. 1. c. 13. §. vlt. *Stultè fingitur in Patre continuus Actus generandi.* De Creatore autem, quòd is non amplius sit Deus, Lvtherani Accidentarij, vt Heshusius, Schmidelinus, &c. id impingunt Lutheranis Substantiariis, vt Flacco Illyr. Amsdorfio. &c. Vide *Vlenbergium causa 17.*

Avtor. At, Apocal. 1. *Qui venturus est Omnipotens.* Et Matth. vlt. *Mihi data est omnis potestas in cœlo & in terra.* Omnino consule S. Th. p 3. q 13.

QVÆSTIO XV.

An Deus ſit Iuſtus.

LVTHERVS ad marginem cap. 3. ad Rom. *Deus eſt iniuſtus: nam inprimis impoſſibilia præcipit.* Deinde Idem lib. de Seruo arbit. *Nec in damnandis, nec in ſaluandis merita ſpectat: Spargit gratiam & miſericordiam in indignos, iram & ſeueritatem in immeritos: Indignos coronat; indignos punit: ſine meritis ſaluat; ſine meritis damnat.* Vide infrà quæſt. 17. 32.

ZWINGLIVS lib. de prouidentia cap. 6. *Deus eſt iniuſtus: Punit ob peccata homines, quæ non eorum magis ſunt actus, quam Agricolæ ſunt prouentus.* Idem to. 1. in explicatione art. 20. *Non magis, quam mallei opus vomer, quem conflat faber.* CALVINVS quam Deo tribuat iuſtitiam, liquebit infra, vbi Deum ſcelerum conſtituit autorem.

AVTOR. Ex Pſal. 10. tenemus: *Iuſtus Dominus, & iuſtitiam dilexit.* Sed rectè diſtinguit D. *Th. 1. q. 21. a. 1.* Iuſtitia Commutatiua non cadit in Deum: Quia Rom. 2. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Diſtributiua verò propria Dei eſt Gubernantis. Vnde S. Dionyſ. de diuin. nom. lib 8. *Oportet videre in hoc veram Dei eſſe iuſtitiam, quod omnibus tribuit propria.* Ideo 2. Mach. 1. *Solus es bonus Rex, ſolus præſtans, ſolus iuſtus, & æternus.*

QVÆSTIO XVI.

Deus & Chriſtus an ſint immortales & impaſſibiles?

LVTHERANI: Vt 1. Selneccerus in confutatione accuſationis, fol. 129 *Theodoreti illa phraſis: Chriſtus inquantum Deus, impoſſibilis eſt: nunquam ferenda eſt.* 2. Gerlachius in diſput. contra Buſæum: *Veræ ſunt hæ propoſitiones: Diuinitas eſt nata, Crucifixa, Mortua.* 3. Schmidlinus in theſi 136. & in repetit: Wittenberg. *Pati, & Mori nomine & re pertinet ad Diuinitatem.* 4. LVTHERVS lib. de conciliis par. 2. *Neſtoriani ſunt, qui Diuinitatem Pati non potuiſſe pertinaciter diſputant;* Ergo & mori.

Gerlachius contra Buſæum aſſignat rationem. *Quia Proprias ſibi vnâ cum natura humanâ participatione, affectiones eius fecit ſuas Verbi natura & maieſtas.* 5. Islebius & Andr. Muſculus in refut. Simleri: *Si ſola natura humana Chriſti paſſa ſit, Filius inprimis ab opere Redemtionis flagitioſa impietate ſeparatur.* 6. LVTHERVS, in confeſſ. de cœna Dom. *Chriſtus Filius, nec magni pretii Saluator eſt: immò ipſe quoque alio Saluatore opus habet:* ſubaudi, ſi in diuinitate paſſus ac mortuus non fuerit. Plus nimio ſatis iſta.

CALVINVS Inſtit. lib. 1. c. 17. §. 2. *Deus eſt mortalis:* immò verò *aliquando mortuus eſt. Fuit enim ſacerdos noui fœderis Chriſtus, etiam ſecundum Diuinam naturam.* Vnde Iacobus ipſius lib. contra Hardingum art. 14. & 17. *Chriſtus humanâ naturâ immolatus fuit: diuinâ, ſacrificus extitit.* Plura vide ſupra cap. 9. 2. Caluinus ad Hebr. 9. v. 12. *Per proprium Sanguinem introiuit in Sancta: Quia in fœdere nouo ad perfectam ſacrificij rationem mors ſacrificantis pertinet.* 3. Item ibid. v. 14. Quia *Fuit etiam Noui teſtamenti Mediator ſecundum Diuinitatem: Ideo autem Noui Teſt. Mediator eſt, vt morte intercedente redimat præuaricationes.* Quæ quidem, vt de Humanitate Chriſti verè: ita blaſphemè dicuntur omnia de Diuinitate. Vide plura *quæſt. 21.*

III. AVTOR. ex *Cnoglero* cultiſſimo *in Triſymbolo*, 1. Fuit olim imbutus eodem errore Anaſtaſius Imperator: de quo lepida proditur hiſtoria apud *Zonaram in Anaſtaſio to. 3.* Miſerat hic Epiſcopos duos ſuæ ſectæ ad quēdam Orientis Dynaſtam, qui eũ erroris ſui de Mortalitate Dei implerent. Is audiit eos humaniter: reſponſum in diem reiecit alterũ. Interim ſubornat famulum, qui ſibi cum Epiſcopis colloquēti, neſcio quid, tacitè in aurē inſuſurret. Facit ille exprę ſcripto; cum ſubitò frontem dimittere Princeps, & ſuſpirare, & magnam præ ſe ferre mœſtitiam. Percunctantur Epiſcopi vehementer iſtam tam ſubiti doloris cauſam. Cùm Princeps: *Nunciatum,* inquit, *eſt mihi, obiiſſe mortem Gabrielem Archangelum.* Epiſcopi in riſum ſoluti, bono animo eſſe iubent, & multis ar-

tis argumentis ostendunt, *Mori non posse Angelos*. Commotior ille statim : *Et vos* inquit, *qua fronte persuadere vultis, Diuinitatem in Christo passam fuisse, & mortuam?*

2. ZVVINGLIVS *tom. 2. in respons. ad Lutheri Confes.* laboriosè hanc Coapostoli sui vesaniam confutat ; seu, vt ipse vocat, *summam, & omniũ longè stultissimam blasphemiam*. Inter cætera, Luthero suo quasi ex diametro oppositus, liberè vniuerso mundo testatur dicens : *Contrà, ego de me illud liberè dico : Si Christus Deus quoque iuxta Deitatem passibilis est ; Deus certè non est ; nec hunc pro Deo meo vnquam sum agniturus.*

3. Frustra vociferaris Zvvingli ; Tãtum abest, vt Lutherani hunc sibi Mortalem Deum eripi patiantur ; vt etiam in Pandora sua Bergensi, id est, Concordię libro, eundem quater millenis subscriptionibus roboratum, omnibus credendum proposuerint. Belli Antichristiani, quin & Athei, sine Deo viuo ! Hæc Lutheranis dixerim.

Eadem & Caluinianis ; queis addo suum Patriarcham Petrum Gnaffæum autorem Theopaschitarum, dicentium, *Vnus ex Trinitate passus est secundùm humanitatem* : apud *Baron. annis 482. 519. 535.*

QVÆSTIO XVII.

An Deus sit Bonus ? an verò Peccator ?

LVTHERVS lib. de seruo arbitrio : Phil. Melanchthon in Rom. c. 2. *Deus autor fuit Proditionis Iudæ, adulterii Dauidis, sauitiæ Manlii.* 2. Idem in assert. art. 32. *Dubium non est, quin Sathanâ Magistro in Ecclesiam venerit hoc nomen : Liberum arbitrium* ; sci. à Deo solo conditum, inditumque nobis. 3. Lutherus, Tom. 1. Witemb. fol. 161. b. *Christus fuit summus peccatorum, quos vnquam terra tulit* Causam reddit Tom. 4. Witt. fol 363. b. *Nimirum quia non sinè causa, neque de nihilo ab Ioanne baptizatus est.* 4. Idem in assert. art. 36. tom 2. Witemb. anni 1551. *Nulli est in manu sua positum cogitare quippiam boni vel mali : sed Omnia sub Deo sunt ; contra quem nihil possumus, nisi quantum permittit & facit ipse. Quod & pœta voluit, cùm dixit : Certâ stant omnia lege. Quomodo potest sese homo ad bonum præparare ; cum nec in potestate sua habeat vias suas malas facere ? Nam & MALA OPERA IN IMPIIS REGIT DEVS,* sc, vt Autor scelerum omnium. Prô !

AVTOR. Ibidem Lutherus hunc articulum omnium optimum, & rei Christianæ summam constituit : *In cæteris*, inquit, *articulis de Papatu, de Conciliis, &c. magus ferenda est leuitas & stultitia Papæ & suorum : Sed in hoc articulo, qui omniũ optimus est, & rerum nostrarum summus, dolendum ac flendum est, miseros sic insanire.*

1. Atqui Manes idem docuit olim teste *S. August. hæresi 46. & Hieron. in prologo dialogi contra Pelagianos.*

2. Iactitant Lutherani de suo Magistro, quod Velleius de Epicuro suo ; *Eum primum superstitionibus liberasse Germanos.* Sed, quod Cotta Pontifex respondit Velleio ; *Superstitione quidem facilè fuit Epicuro* (dixerim Luthero) *liberare ; cum sustulerit omnem vim naturamque Deorum.* Sanè namque ait Tertull. *Qui Deum esse Bonum diffitentur ; Deum esse nunquam fatentur.* Vide infrà quæst. 31. 32.

CALVINIANA istis pauca subiiciam consona.

CALVINVS Instit. 1. c. 18. §. 3. *Deus autor est omnium eorum, quæ Papistæ otiosè tantum volunt eius permissu contingere :* scil : peccatorum. Sic enim Zwinglius exponit in serm. de prouidentia cap. 5. *Numen ipsum*, ait, *autor est eius, quæ nobis est iniustitia.*

2. Caluinus ibid. §. 1. Confirmat exemplo : *Dei ita opus est incastus Absolonis addit.* Melanchthon in Rom. 8 *& proditio Iudæ : vt Pauli conuersio.*

2. Zwin-

2. ZWINGLIVS ibid. *Deo impulſore latro occidit: Deo motore perpetrantur homicidia & adulteria.*

3 Bucerus in Rom. 1. amplius dicit: *Qui non credunt, Deum omnia tam mala, quam bona in hominibus perficere;* NEGANT DEVM PENITVS. CALVINO *ſunt homines bardi, vertigine ſi, prodigioſè cæci, ac deſperati.*

Idē Inſt. 2. c. 4. §. 2. *Eſt enim Deus cauſa particularis peccati, à qua ſola omnis peccati & peccatoris ratio ducitur.* Et verò *Apparet Dei Specialis Actio in vnoquòque facinore.*

5. Idem Inſt. 1. c. 18. §. 2. *Dicitur Sathan excœcare infidelium mentes; Sed vnde hoc, niſi quia à* DEO MANAT EFFICACIA ERRORIS?

6. Quin, Beza Aphoriſmo 22. in reſponſo. ad Caſtallionem: *Deus creat homines ad eum finem, vt, quæ* CONSTITVIT *ipſe ab æterno* MALA; *per illos agat.*

7. Zwinglius cap. 6. de prouid. *An coactus eſt homo ad peccandum? Permitto coactum eſſe.*

Beza in reſpond ad Caſtal. *At non potuerunt reſiſtere Dei voluntati? Fateor.*

CALVINVS Inſt. l. 3. cap. 22. §. 4. 6. 7. 8. *Voluntate Dei, qua rerum eſt neceſſitas, cecidit Adamus, defecerunt Angeli. &c.* plura talia quæſt. ſequente.

AVTOR. 1. Nubem Atheiſmorum eiuſmodi adducere liceret ex Beza, Martyre, VVitakero. Sed vel hæc pauca cerebri inuerſionem parere poſſunt viro bono. Conſule Cardin. *Bell. lib. 2. de amiſſ. grat. cap. 3. Caluino-turciſmum l. 3. c. 17. & 23. Stapletonum de Iuſtific. lib. 11. c. 4. 5. 6.*

2. Hic verò tam fœdus fuit Atheiſmus, vt ipſi etiam Caluiniani ad eum nauſearint.

3. Certè Caſtallio, Caluino domeſticus, Deum hunc Caluinianum mirificè exagitat, *in lib. ad Caluinum de prouidentia.*

4. Bullingerus & ipſe Caluiniſta, *Decade 3. ſermo 10.* cùm execratione deteſtatur id ipſum.

5. Senatus Bernenſis magnarū etiā pœnarum ſeueritate eum à Deū ſua ditione arcet: Patet *è literis Bernenſium ad Miniſtros anno 1555.* ſcriptis, apud Claudium Sanctefium *in reſpons. ad Apolog. Bezæ.*

6. Fouerunt hoc ouum multi olim hæretici: vt Simon Magus, teſte Lirinēſi *in Commonit. aduerſus profanas vocum nouitates:* Cerdoniſtæ, teſte Tertull. *lib. de præſcript.* Marcioniſtæ, apud Irenæum *lib. 1. aduerſus hæres. c. 29* Manichæi, teſte *Auguſt. hæreſi 49.* Priſcillianiſtæ, teſte *S.* Leone *epiſt. ad Turbium.* Seluciani, apud Auguſt. *hæres. 59.*

Nemo tamen horum omnium illud ita manifeſte excludere auſus fuit. Quid tandem? Peperit vipera, & rupta eſt.

Primus Florinus hydrum hunc per abortum eiecijt: Nutrijt poſt eū Zvvinglius: Ad juſtam magnitudinem & robur prouexit Caludinus. Florinum ob hoc plus, quam hæreticum Irenæus dixit: Caluinum & Zvvinglium quos dicemus nos? Hucuſque *Quir. Cnoglerus.*

Porro *D. Thomas 1. q. 6.* de Deo Bono, Angelico digna Doctore. Proprium Deo eſt, eſſe bonum: iuxta Thren. 3. *Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum; animæ quærenti illum.* Vide *S.* Dionyſ. lib. de diuin. nom. cap. 4. par. 1. *Bonus dicitur Deus, ſicut ex quo omnia ſubſiſtunt.* Ideo *S.* Auguſt. l. 4. de Trin. cap 2. *Trinitas diuinarum Perſonarum eſt ſummum Bonum, quod purgatiſſimis mentibus cernitur.*

QVÆST.

QVÆSTIO XVIII.

An Luthero-caluinistæ sint Theomastyges Mysotheitæ.

PLVS nimio id quidem enarrata hactenus, eorumque similia porro recensenda, testantur. Mihi tamen id hîc quoque pauculis consignandum esse videtur. Neque verò nescio; quod sæpius iam monui; communem hodie Theologiam Luthero-caluinianam ab eisdem nonnullis abhorrere.

CALVINVS lib. contrà Nebulonem, resp. ad propos. 7. DEVM SIMVLATOREM facit. Quia, ait, *Vult fieri; quæ fieri non vult, & fieri vetat.*

AVTOR. Nequiit hoc tam subtile pronunciatum capere Castallio: questusque est. Quid ei Caluinus? *Stultescere oportet*, ait, *& proprio sensu exinaniri.* Papæ, quam benè! Ni sana mente exinaniare, Caluinianæ vesaniæ nunquam intumescès typhone.

Idem Inst. l. 1. c. 17. § 2. *Deus vult peccatum voluntate absconditâ; non voluntate in verbo patefactâ.* Ecce Deum Sycophanticum Caluinistarum! Potrò. *Vult filios Heli patri immorigeros esse; vult eosdem & rebelles esse.* Ibidem cap. 18. §. 3. *Aliter qui docet, cauillum non in Caluinum, sed in Sp. Sanctum intorquet.*

II. TYRANNVS est DEVS Caluini Symmystæ Zwinglio, serm. de prouid. c. 6. Quia *Dominantium more pronunciat & definit: Misericordiam impartior, ait, pro meo placito; non pro implorantium meritis, aut eiulantiũ miseria.*

AVTOR. Puto, ad hoc exemplum *Dei Zwingliani*, conformasse se Neronem, Caligulam, Domitium, Decium, Syllam: qui, vt ostenderent, quam libero in suorum vitas fortunasque Dominatu potirentur; plurimos militares Præfectos subito interemerunt, & obscuros terræ filios in eorum locum extulere. Ita Sylla, teste *Appiano lib. prima.* in bello ciuili quatuor legiones, in Cãpo Martio, eius misericordiam implorantes, è vestigio mandauit obtruncari.

III. DEVS à DIABOLO num quid differt?

Heshusius, apud *Schlüsselburgium lib 1. c. 6.* clamat, CALVINISTAS *transformare Deũ in Diabolum.*

An verè; ex his collige.

1. CALVINVS contrà Libertinos in Instruct. cap. 14. *Qui Deum*, ait, *faciunt scelerum & flagitiorum autorem; Deum transformant in Diabolum.*

AVTOR. 1. At cui id canit? Nonne sibi? 2. Caluini vox est ipsa, 1. lib. de æter. Prædest. pag. 1005. & 1007. *Idem vult Deus & diabolus.* 3. Sic diabolum, & in diabolo Deum Caluini definit corpus doctrinæ, & Examen ordinandorũ, cap. de definitionibus appellationum. *Nihil est aliud diabolus, quam Persona exercens spiritualem sæuitiam in genus humanum, impellens alios ad alia scelera:* Sicut quæstione præcedente retulit ac censuit Caluinus de Deo peccatorum autore. Vide *suprà quæst. 6.*

IV. DEVS an PEIOR DIABOLO?

CALVINVS. Ita equidem ex præmissis vt statuam, adigi videor.

Nam diabolus adferre peccandi necessitatem haud vlli valet: *Deus autem impellit.* Vnde, Instit. l. 1. cap. 18. §. 4. *Homo, iusto Dei impulsu agit, quod ei non licet. Impellit*, ibid. §. 2. *reprobos in obsequium.*

Idem in responso ad Nebulonis calumnias de æter. Prædest. passim: *Deus summa est causa peccati, & præcipua:* Inst. 2.

cap. 4. §. 2. *Vnde homines efficaciam erroris ducunt*: Inst. 1. c. 13. §. 2. *Est præcipuus Autor.* Ibid. c. 17. §. 8. *Armat diabolum in nos.* Ibid. c. 18. §. 2. *Dæmon tantum minister est Dei.* Ibid. §. 5. *& instrumentum:* Ibid. §. 2. *Eius impulsu suas partes agit*; Idem lib. de æt. Prædest. pag. 1001. *Eius mandato impostoris suis reprobos illaqueat.*

AVTOR. Satin' hæc sapiunt aut proposito testando sufficiunt?

V. DEVS an OTIOSVS sit, Ignauus, aut Epicureus?

CALVINVS in Actor. 22. *Qui sentiunt homini liberum arbitrium esse relictum; Deum fingunt in cœlis sedere otiosum.* Beza lib. aduersus Sycophant. calum. *Si est in Deo tantum simplex peccatorum permissio, non est Deus Omnipotens; Sed Deus Epicuri, otiosus, ignauus, improuidus.*

AVTOR. AT in Deo est simplex permissio: Ergo. Prô!

VI. DEVS AN SIT LIBERI ARBITRII?

BEZA in Confess. Geneuensi. cap. 3. art. 6. & c 4. art. 20. *Deus non est liberi arbitrii in operibus, quæ ad res creatas pertinent: Nec liberum est illi semel nobis datam fidem & gratiam tollere: Nec inferni cruciatibus addictum liberare: Neque beatum æternis supplicijs distorquere.*

AVTOR. Verè Heshusius; teste Beza lib. contra Sycoph. calum. *Caluinistæ nunquam magis extollunt Dei potentiam, quam cum eam volunt euertere.* Sed acclamat eis natura in ethnicis: Nã Plato ait, dialogo secundo de repub. seu Iusto: *Omnibus modis pugnandum est, ne Deus dicatur esse malorum causa. Nec, qui iustis legibus victurus est, verba hæc dicat in sua ciuitate; Nec alium loquentem audiat. Est enim probitatis & vitæ communis, & legum, & ciuitatum extrema corruptio.* Plutarchus similia aduersus Stoicos: *Infinitis*, ait, *partibus tolerabilius est, imbecillitatem Deo tribuere; (quod facit Epicurus) quàm nullam esse libidinem, nullum scelus, quod non ei Autori imputandum sit.* Vt imputat Caluinus, eiusque Syri ac Dani Beza, VVittakerus. &c.

Sed vide age, quanto Caluinistæ sint Barbaris ethnicis infeliciores. Calechutani victimas diabolo faciunt: Sed eò, vt debitam cuique pro benè, malèue gestis mercedem remetiatur. At Caluinistæ ne hoc quidem DEO suo permittunt; vt quem Innocentes puniri asserant. Immane!! Tartari, ait, *Ortelius in Theatro*, stellas colunt; Ægyptij coluere feles, ibides. &c. Milleum prægrandem Lithuani, teste *Guagino de Lithuania*: Americani farinam humano sanguine temperatam, teste *Cortesio in orbe nouo, narrat.* 2. Stultissimè: quia negat? Ad ideo tamen omnes; quia sibi quid Boni ab iis, ob cultum, pollicebantur. Soli Caluinistæ colunt DEVM talem, qui solus immeritos ad tartara mandat: meritos orcum mactat beatitate. Hactenus de vnitate Dei: Porrò de Personarum Distinctione disceptemus. Sed prius de vocibus.

QVÆSTIO XIX.

An de Diuinis sint tolerabiles vocum termini?

VT diuinum, ita celeberrimum est Opus S. Dionysij de Diuinis Nominib⁹: Sunt & Ecclesiæ vsitata de Diuinis Vocabula quædam seu termini, quos distinctè definiteque nouisse interest. Et vero sunt ista: *Essentia, Homousia, Hypostasis,*

Hasis, Substantia, Persona, Proprietas, Relatio, Notio, Circumincessio, Trinitas. De his quid Sectarij?

LVTHERANI iuxtà & CALVINISTÆ quam fastidiosè voces *Trinitas, Persona. &c.* aspernentur, quamque ferant ægrè; docuimus suprà *q. 6. & 7.* Res verò ipsas Diuinas, vocibus designatas, quam infandè blasphement vtrique, quam profanè doceant, sacrilegéque tractent; quæstiones 7. 9. 10. 11. 12. 13. &c. aperuerunt.

1. Fateor, & laudo; Lutherani æquè ac Calviniani illarum sunt patientiores vocum in suo sensu, in vsu frequentiores, temperantiores in vellicatione insectatoria, in earum aspernatione religiosiores: quicquid de rei significatæ veritate senserint, sentiantue.

2. Transyluani autem, Hungaricique Ministri, noui Samosateni ac Ariani dictos vocabulorum terminos acrius insectantur, manifestéq; proscribunt: Rem ipsâ blasphemát.

3. Luthero-caluinistæ quid? Cum Romanodoxis Catholicis Nominũ seruant Vsũ communem quidem; at sensum de Rebus Diuinis ipsis diuersum, planéque auersum à nobis multi: sibi autem vel proprium, vel, vt plurimum, communem cum Transyluanis, id est, Arianis Samosatenis, Nestorianis. &c.

SVADENT. istis. 1. Ex 1. Tim. 5. *Vocum Nouitates deuita.* Eò, quòd hisce minus conuincantur hæretici, qui vix vel Scripturis sat constringuntur. 2. Exemplum Patrum in nouatione vocum est perspe erroneum. Ergon' amplectendum? 3. *Stultum est loqui* voce noua, *vt nil dicas*, ait Aug. 4. Nomina illa de diuinis sunt peregrina & obscura. 5. Nec vel Synonyma ipsarum vocum reperiuntur in S. Scriptura. Sunt igitur deuitandæ.

AVTOR. 1. RESPON. AD. I. Cogitur Ecclesia ob hæreses nouas noua nomina adinuenire, quibus & illæ damnentur, & Orthodoxi ab heterodoxis discernantur. Aug. autem *Tract. 97. in Ioh.* ostendit *vocum nouitates* vitandas esse; sed *profanas*: & nõ ipsa nomina noua, quę nouas contra hæreses sunt inuenta?

AD II. Errarint aliqui in aliquibus; at omnes simul in vllo nunquam erraruntur. Cum igitur vocum harum vsus sit communis; sequendi sunt potiores.

AD. III. Cùm ait *S.* Aug. l. 4. Trin. c. 9. *dici tres Personas in Deo, non vt dicatur; sed vt non taceatur*: indicabat, nullum nomen humanæ linguæ sat explicare, quid tria illa sint in Diuinis; tamen dici *Personas*, ne muti simus.

AD. IV. Per totam recepta Ecclesiam tot retrò sæculis, exotica dici, nefas.

AD. V. At inueniri, testimoniis docendum est, simul hæreses detegendæ. Atque istud nunc agamus.

AVT. II. Consueta jam diu de Diuinis vocabula sunt perutilia. 1. Ad Oppugnationem hæreticorum, exemplo & autoritate S. Patrum: Ne scil. nihil dicamus. 2. Ad explicationem Mysteriorum Scripturæ, vt in quibus eæ voces sunt Reipsa, etsi minus de vocabulo. Liquet id eundo per singulas. Nam

ESSENTIA DEI & Coëssentia, seu οὐσία, & ὁμοουσία.

LVTHERVS, suprá quæst. 11. *Anima mea odit* HOMOVSION.

Atqui & Ariani oderant; amabant ὁμοιούσιον, aut συνυπάρξιον.

Similiter & Luthero-caluiniani. Tum quia non est in Scripturis: Tum quia nouum. Sic apertè, Transyluani.

AVTOR. 1. Epiphan. hæresi 73. *Essentiæ nomen nudo modo in Veteri & Nouo Test. non habetur; sensus autem & significatio vbique habetur.* Vt Rom. 1. *Sempiterna quoque Virtus eius & Diuinitas.* Phil. 2. *Forma Dei* 2. Pet. 1. *Diuinæ consortes Na-*

turæ, id est, essentiæ. S. Cyrillus *l. 1. de Trin.* deriuat vere οὐσίαν ex c. 3. Exo. *Ego sũ ὁ ὢν qui sum*: ab ὢν autem οὐσία est. Aug. *tract. 97.* in Ioan. 10. *Ego & Pater Vnum sumus*: hic sensum vocis Essentiæ & ὁμοούσιος ait contineri. *Ambr. l. 3. de fide c. 7.* ait similibus vti vocibus Scripturam: *vt Luc. 6.* τὸν ἄρτον ἡμῶν ἐπιούσιον, *Deut. 16.* λαὸν περιούσιον.

2. De Novitate & Ariani querebantur olim: sed iniuriâ. Nam & iam tum vox antiqua fuit S. Dionysio vsitata, Origeni, Synodis Arimini & Seleuciæ. Quò mendaciores sunt Transyluani, id in Nicæno natum ac nouatum cœpisse asserentes, *lib. 1. cap. 3.*

Nota. Vox vna ὁμοουσία tres iugulauit hæresiarchas 1. *Sabellium*, dicentem: Pater & Filius eandem habent essentiam; sed vnus non est ab alio. 2. *Arium* dicentem: Filius est à Patre; sed non habet eandem essentiam. 3. *Samosatenum* eam corporaliter intelligentem: quò significet duas substantias; sed eiusdem speciei: velut Petrus & Paulus sunt eiusdem speciei homines. Itaque ὁμοούσια denotat tria: Vnitatem essentiæ, contra Arium; & Distinctionem personarum, contra Sabellium: & differentiam numericam, non specificam, contra Samosatenum.

II. Hypostasis est essentiæ existẽtia in se, non in alio. Vnde Essentia est communicabilis; hypostasis non. Nam quod est in se, non est in alio: Additque essentiæ modum & proprietatem. Vnde vno in Deo tres sunt hypostases, seu existendi proprietates. Hebr. 1. *Qui cum sit splendor gloriæ & figura* ὑποστάσεως. Etsi hypostasis significet variè in scriptura; nunc substantiam, nunc Essentiam. Transyluani pertendunt solam significare essentiam. Malè.

III. Persona theologicè significat substantiam intelligentis naturæ: grammaticis etiam denotat qualitatem personæ.

IV. Proprietates sunt Paternitas, Filatio, Processio. Hæc, quatenus distinguunt personas, dicuntur Notiones.

V. Circvmincessio est intima vni⁹ personæ in alia inhabitatio mutua.

VI. Trinitas solum personas signat; non enim est Trium vnitas.

Qvæstio XX.

Qualem in Diuinis Distinctionem agnoscunt Luthero-caluinistæ?

Lectorem hîc moneo, recolat Lutheriana & Caluiniana pronũciata; quæ superius *quæst. 7. 9. 11. 12.* in medium attulimus: conferatque cum Transyluanis, *quæst. 8.* Intelliget manifestè, à plerisque *solum Patrem appellari Deum verum*: At *Filium, Virtutem, Energiam; Tres gradu distingui: Hi tres esse Deos subordinatos; istos Vnum, sed tres Proprietates: alijs aliud videri*: Adeo, vt *negent trium in Essentia Vnitatem, Æqualitatem, Consubstantialitatem.* &c. Vtq; Distinctionem inferant alij realem in Essentia & æqualem; gradualem alij; alij in hypostasibus distinctionem fingant rationis solius: Quaternitatem alij inducere videantur; fingere alij Christum Deum temporalem: Coniunctionem alij accidentalem in Christo: Bipersonalem alij: Alij Humanitatis deificatæ Vbiquitatem: ab alijs alia monstris monstra pariuntur; vt Satan nulla in re mage varius ludat, quã in

in Vna Summa ac immutabili Diuinitate, Christique Humanitate. Nos hic solum de distinctione in Deo.

I. LVTHERO-CALVINIANI, quidam initio; at nunc vix pauculi: potissimum verò & Transyluani. cum Samosatenis *distinctionem negant Personalem.*

AVTOR. AT Negarunt olim & hæresiarchæ Hermogenes, Praxeas, Noëtus, Sabellius, teste Augustino *lib. 1. de hæres c. 41.* Paulus Samos. & Photinus apud Hilar. *lib. de Synodis.*

II. Iisdē se Tritheitas esse reipsa placuit.

AVTOR. AT Placuit prius olim, apud *Niceph. l. 18. hist. c. 48.* Philopono hæresiarchæ sub annum 535. Gallo, sub annum 1090. teste *S.* Anselmo *lib. de Incarn.* 2. Placuit Ioachimo Abbati, sub annū 1590. 3. Raym. Lullo. sub annū 1290. 4. Demum Val. Gentili: *Tres aternos esse spiritus, seu mentes, essentiali numero differentes.*

III. Eisdem visum, *tres esse inæquales.*

AVTOR. AT ita visum prius Ario, sub annum 324. apud Theodoretum l. 4. hæret. fabul Epiph. hæresi 69. Visum & Gentili, *Vnum esse Essentiatorum, Essentiatos duos, imperfectos.*

IV. Rursus idem, (cum Ario.) *tria distincta agnoscunt; re tamen ipsa non agnoscunt intimam distinctionem sic, vt vna tribus insit Essentia.* Vnde rident voces prædictas *quæst. 19* dicuntque in Deo Personam esse phantasticam & diabolicam: ita GENTILIS.

V. Transyluani, *à Patre Christum distingunt eo, quod Christum purum asserant hominem, & ante Incarnationem in Deo distinctionem agnoscant nullam.* Patet eorum l. 2 c. 4. Vbi addunt, *Cū in Veteri Test legitur de Verbo, de Spiritu S.; tunc intelligi potentias seu virtutes ei[us], nil ab eo distinctas:* prædictaque rident nomina.

AT ea odit Lutherus cum suis: sepultaque vult Caluinus.

VI. CALVINVS ait, *Dei Filius non est purus Actus; sed Compositum quid, & ex diuersis tanquam partibus coagmentatum: Quarū vna est à semetipsa, altera à Patre: Vna genita, altera ingenita: Essentiam à seipso habet, Personā à Patre: Quatenus Filius, est à Patre: quatenus Deus, ex seipso.* Ita Inst. l. 1. c. 13. §. 23. & in explic. perfid. Gentilis, pag. 916. 919. & passim ad nauseam.

AVTOR. AT quis, nisi Chorabus aliquis, dixerit: Dauid est pater Salomonis, quà persona est, non qua homo? Parum hoc impio: en amplius.

CALVINVS *Harm. in Ioh. c. 1.* Christus ab aterno non fuit: *Tùm fuit, cum Deus à populo suo inuocari nomine Patris cœptus est.* Nec verò putes, id temerè sibi excidere calamo passum; adeò triumphat in hoc: *Mihi,* inquit, *vnum hoc argumentum, ad confirmandam de Filij Dei aternitate conscientiam, instar mille semper erit.* Putes Batti Sylphiū, inuenisse; ita in verbis magnificus est ampullator.

AVTOR. AT similiter sub Apostolorum tempora docuerunt Ebion & Cerinthus, teste Irenæo *lib. 1. c. 25. & 26.* & Paul. Samosatenus ac Photinus, teste Aug *hæresi 44. 45.* Sic & Seruetus, quem Caluinus exussit, *lib. 3. Trin. pag. 92.* Sic & Ministri Hungarici *lib. 2. c. 3.*

BEZA lib. de hypost. vnione in Christo ait: *Duæ personales sunt Vniones in Christo: Vna inter corpus & animam: altera inter Diuinitatem & Humanitatem.* Vide q. 22. infr.

Verùm Doctrinā nos Orthodoxam stabiliam⁹ cum symb. Athan. *Trinitatem in Vnitate veneramur.* 1. Demonstratio. Qui accipit Esse ab alio, necessariò reipsa distinguitur ab eodem: Quippe fieri nequit, vt quis producatur à seipso: Sed Filius accipit Esse à Patre, Sp. Sanctus ab vtroque: Ergo realiter inuicem distin-

guuntur. *Rurſus*: In Deo nil poteſt fingi inhærens, ſeu non ſubſiſtens per ſe; quia in DEO nullum eſt accidẽs, compoſitio nulla: Ergò hæc tria cum ſint re diſtincta, ſunt tria ſubſiſtentia, ac proinde hypoſtaſes tres. Hæc ratio de fide.

2. Teſtimonia en, quod Filius accepit Eſſe à Patre &c. Prou. 8. *Dominus poſſedit me*, id eſt, generando accepit me: hominem? Non: ſed Deum de Deo: quia *cum eo eram cuncta componens*. Eccl. 24. *Sapientia primogenita ante omnem creaturam*. Col. 1. *Primogenitus Dei, & imago eius.*

An æternus idem? Col. 1. *in ipſo & per ipſum condita ſunt vniuerſa*. Heb. 1. *Per quem fecit & ſæcula*: Ergo æternus eſt. &c. Vide Bell. l. 2. de Chriſto c. 6.

De Sp. Sancto, Ioan. 15. *Cum venerit Paracletus, quem Ego Mittam vobis à Patre, ſpiritum Veritatis; qui à Patre Procedit.* Mitti, procedere, eſt diſtingui ab alio: Et tamen adhuc, Ioh. 15. *Ego ſum in Patre, & Pater in me eſt.* &c.

I. CONRADI VORSTII Caluiniſtæ Atheiſmos ex ipſius lib. de Attributis refert, & refutat R. P. Becanus in Manuali lib. 3. ta'es. I. *Deus non eſt actu ſimpliciter infinitus, neque eſſendo, neque operando.* ET. *Eſt quidẽ purus Actus, ſed hoc non vetat, quin ſimul in-ſe ſit finitus.* SVADET iſtis. Quia 1. Scriptura Deum non vocat infinitum. 2. Subſtantia Dei videtur ab Angelis. 3. Nulla materia, numerus, creatura eſt infinita: ergo nec Deus. 4. Potentia Dei non eſt infinita; cum ad Impoſſibilia ſe non extendat.

AVTOR. BECAN. AT, Pſ. 144. *Magnitudinis eius non eſt finis.* Baruch. 3. *Non habet finem excelſus, immenſus*, & Ens habens omnem gradum perfectionis: Cuius Potentia dicitur ſolum reſpectu Poſſibilium; ſicut ſcientia dicitur reſpectu ſcibilium. Ergo.

II. VORSTIVS. pag. 235. In Scripturis affiirmatur, Deum in ſubſtãtia in cœlo habitare; in terra verò ſua virtute & ſapientia nobis adeſſe. 2. *Alij Caluiniſtæ dicunt*; Chriſtum in terris verum fuiſſe Deum, non ratione ſubſtantiæ Deitatis; ſed Perſonæ Verbi: quod huic, non illi, Humanitas immediatè fuerit iuncta. 3. *Alij dicunt*, Verum fuiſſe Deum in terris ratione ſubſtantiæ diuinæ: quod hæc manens in cœlo potuerit efficere, vt Humanitas Chriſti in terra diuinitus ſubſiſteret absque humana ſubſiſtentia. 4. *Alij dicunt*, Subſtantiam Dei ordinariè eſſe tantũ in cœlo: tamen Chriſto in terris degente fuit etiam in carne eius, & non alibi.

BECAN. DICIT AD I. 1. Temerè Vorſtius: Quia Ierem. 23. *Cœlum & terram ego impleo.* Cypr. *Dei templum totus eſt mundus.* 2. Impiè: Quia ſi Deus ſolum in cœlis; Ergo Chriſtus in terris, non erat Deus. AD. II. Is error ſupponit Perſonam diuinam in terra poſſe exiſtere ſine Eſſentia diuina: at hæc duo ſunt vnum quid ſimpliciſſimũ ac inſeparabilia. Vnde, Col. 2. *In Chriſto inhabitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter.* AD. III. Si nec Deitas, nec Perſona Dei inerat Chriſto in terris, ergo Deus non erat; quia nihil Dei inerat ei. Siq; Deus vellet nos ita ſuſtentare, Dij eſſe pariter poſſemus. Neq; Chriſtus fuiſſet filius Dei magis, quã Sp. Sanctus; quia ea ſuſtentatio fuiſſet opus Dei ad extra; ſicque Chriſtus fuiſſet tàm Pater, & Spiritus *S.* quàm filius. AD. IV. Ergo Deus ſubſtãtialiter de loco in locum moueretur: Tunc degiſſent in terra Perſonæ tres; cum nequeant ſeparari. Quomodo igitur, Mat. 18. *Angeli eorum*

eorum in cœlis semper vident faciem Patris? Itaque secundum substantiam Deus est vbique in mundo; secundum hypostasin Filius Dei erat in Christo.

III. VORSTIVS pag. 207. In Deo *Accidentia sunt ab ipsius Substantia longè diuersa.* Quia Decreta Dei sunt 1. Multa, 2. Libera, 3. Non sunt ab æterno: AT substantia Dei est 1. Vnica, 2. Necessaria; 3. Ab æterno. Ergo Decreta Dei sunt Accidentia, non substantia.

AVTOR. AT substantia Dei est infinitè perfecta, vt in se vlterius perfici nequeat; excluditq; omnẽ defectũ: at modò perficeretur inse, si reciperet Accidẽtia. 4. Quicquid Bonitatis est in creaturis, id omne inest Deo per modum simplicissimæ formæ: at in illis est aliquid perfectionis substantialis, & accidentalis: ergo totum ineſt Deo per simplicissimæ formæ modũ incõpositum.

DICO AD. I. Decreta DEI non sunt multi actus Volũtatis; sed vnus simplex: & in Deo non sunt *multa*, sed omnia vnum: actus enim intelligendi & volendi in Deo sunt ipse Deus. Vnde *Esse, Posse, Operari* nil differunt in Deo. AD. II. Libera sunt quoad terminationem ad obiecta: at necessaria in se: Vt, Persona Verbi necessariò existit; at liberè terminatur ad Humanitatem.

AD. III. Deus non producit nouas in se actiones, vt nos & Angeli; quia non recipit accidentia perfectissimus: solum terminatio Dei ad obiecta dat denominationes; vt quæ in tempore facta sit & fiat. Neque in Deo causa libera necessariò præcedit suum effectum; cũ actiones intellectus & voluntatis sint indiuisibiles, inque instanti producantur ab æterno; at terminantur ad obiecta in tẽpore.

IV. VORSTIVS pag. 226. *Vulgò putant, Æternitatem totam simul existere, & omnibus temporum differentijs coëxistere: quæ sententia falsa est.* Quia sequeretur præteritum, præsens, futurum simul coëxistere respectu æternitatis. 2. Posse Deum facere, vt præteritum non sit verè præteritum: vt annus orbis conditi primus esset hic præsens.

BECAN. AT, Æternitas Dei est substantia Dei, ait Vorstius: hęc verò est tota simul & indiuisibilis; ergo & illa. Alioquin foret substantia mutabilis & corruptibilis: Partes autem temporis dùm actu sunt, coëxistunt æternitati.

QVÆSTIO XXI.

An Caluiniani sint Autotheani?

AVTOR. I. Affirmat Genebrardus *l. 1. de Trin.* & suspicatur Fr. Stancarum illius hæreseos autorem extitisse: quem subexcusat *Bellar. l. 2. de Christo c. 19.*

Lindanus in 2. dialogo, Canisius in præfat l. de Ioh. Bapt. Caluinum autorem eius faciunt. Ex errore hoc sequitur *Aut Sabellianismus* hic: *Filium non distingui personaliter à Patre:* Aut Manichęismus ille: *Filium à Patre distingui etiam natura, & non esse Dei Filium, sed aliud Principium.*

II. Negat Bellarminus, quoad sententiam, eum docuisse *Autotheismum.* 1. Probat: quòd *Instit. 2. c. 13. §. 13.* fatetur, Vnam numero naturam esse in tribus distinctis personis. 2. Idem, *Instit. 1. c. 13. §. 19.* Filium asserit genitum à Patre. *Ibid* §. 23. Essentiam Patris Filio cõmunicatam. *Ibid.* §. 15. Essentiam distinguit à Personis ratione solum, non realiter. 3. Idem Beza *in axiomatis de de Trinit.* Et Iosias Simlerus *epist. ad Polo-*

lon. defendit *Autusiam*; Et sanè satis. 4. Adde, Caluinus oppugnat Gentilem, iactantem Deum Patrem solum verum Deum habere à sese essentiam: at Filium & Spiritum S. habere productam à Patre, nec eos esse Autotheos. Sed hisce mox contraria proferemus realia profata ipsius & suorum.

III. *Affirmat* Bellarminus, quoad loquendi modum, Caluinum, negatâ autusia, Christum autotheum docuisse. Inst. 1. c. 13. §. 19. *Cum de Filio, sine Patris respectu simpliciter loquimur; benè & propriè filiū à se esse asserimus.* Ibid §. 23. *Quomodo Creator, qui omnibus esse dat, non erit à seipso; sed aliunde Essentiam mutuabitur?* Idem contra Gentilem sæpè: Et *in Symbolo durè dictum*, ait: *Deum de Deo.* &c. IV. Ego eum sic reuera sensisse existimo. Id ita doceri videtur.

Calvinvs Inst. 1. c. 13. §. 23. *Christus nisi* Deus *sit à se, sed à Patre, precaria eius erit Diuinitas, et ab alio mutuata. &c. Essentiam à seipso habet; Personā à Patre &c.* Piget adducere plura 2. Ita & Galli plerique, Caluinistæ, qui primitas Spiritus eius hauserūt. Vide Lauoiū *in replic. lib. 2. c. 4. §. 8.* 3. Beza lib. contra Heshus. *Dei Filius nullo modo ex Patris substantia genitus est.*

4. Ratio anonymi apud Feuardentium dialogo. 1. *Incommunicabilis est essentia diuina.* Quia Caluinus ait lib. contra Gentilem pag. 917. *Si essentiam Pater communicauit cum Filio, vel ex solido communicauit, vel ex parte. Si ex parte, dimidius Deus est: Si ex solido, in ipso Patre euanuit.* Rursus: *Si Patris essentia est in Filio, erit etiam Persona Patris.*

Avtor. Ecce quam pugnaciter Caluinus re, mente, lingua, calamoque docuit *Autotheum* Christum. Deinde: quasi verò essentia eadem communis inferat & Personæ communicationem necessariò. Hypostasis enim proprietas est; ideoque incommunicabilis. Si enim communicaretur iam & Proprietas personalis esse desineret, & distinctio personarum cessaret: foretque vna Persona; sicut vna Essentia est: Qui est Iudaismus, & Sabellianismus.

Age; proprius contra Autotheanos: I. Hoc *Caluini* effatum, quòd negaret Gentilis, mortem huic attulit glorianti, apud *Bell. in præfat. de Christo.* Se primum esse martyrem suæ sectæ: cæteros Martyres pro Christi gloria mortuos; se mori primum pro eminentia Dei solius, Patris. Nam, dicebat ille: *Dei Filius à seipso non est, sed ab Essentiatore essentiatu.* 2. In *Synodo* Lausanensi teste Petro Carolo *Epistola ad Card. Lotharingiæ:* Ministri nunquam à *Caluino* impetrare potuerunt, vt plane fateretur, *Christum* esse Deum ex Deo Patre. 3. Ob hanc vocem *Carolus* Molinæus, quamuis impius, teste Lanoio *in replic. lib. 2. cap. 4. Caluinum* principem *Atheorum* proclamauit. 4. Witakerus *ad 6. rationem Campiani*, alijque cum eo, Caluinū mordicus tuentur esse Autotheitam. 5. Beza *in præfat. libel. Athanas. & Cyrilli*, errorem Magistri agnoscit, & leuiter accusat, temporizans: Nam contrarium suprà. 6. Sed age sis: si ignominiosum Christo, mutuari abs Patre naturam; cur honorificum censet eidem, sumere ab eo mutuam Personam? 6 Caluini vox est *Quomodo creator est Christus, si, qui omnib. esse dat, essentiam aliunde mutuabitur?* Et Mahumetis vox est, Azoara 27. Deus *substantia est necessariò existens; cui impossibile est, vt essentiam aliunde mutuetur.* At Chri-

Christus est Deus: Ergo Caluinus & Mahumet consentiunt consciscuntq; blasphemi. Ista philologicῶs: porrò Theologicῶs.

II. SCRIPTVRA Caluino contraria militat. Matth. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. &c.* vide in *Antichristo quæst. 7.*

CONCILIA aduersantur Caluino: Nicænum, Sardicense, Constantinopol. Ephesinum. Quò intolerabilior superbia Caluini, nolentis dicere cum ijs *Deus de Deo Christus:* Sicut nec in Conc. Aquileiensi duo Ariani, licet ferè centies interrogati, respondere, *Deum de Deo Christum*, voluerunt: Nec in Syn. Lausanensi ex Caluino idem valuerunt extorquere Symmystæ.

3. Aduersantur ei S. PATRES S. Iustinus lib. de rectæ fidei Confess. *Pater innascibiliter habet essentiam; Filius nascibiliter.* Cætera in *Genealog. quæst 8.*

SVADENT porrò suum Autotheismum ferè istis 1. Patres dicunt Filium à seipso esse. *Aug. in Psal. 109. Cyril. lib. 7. Trin.* Patrem & Filium esse vnum principium. 2. Nisi Filius haberet à se Essentiam, foret precariò Deus, similis creaturis, quæ aliunde habent Esse. 3. Filius dicitur IEHOVA, sicut Pater: & *Iehoua* significat ipsum ESSE, fontemque Essendi, & Esse à seipso.

DICO AD I. Vnum Principium, sc. creaturarum. Alioquin Aug. tract. 39. in Ioan. ait: *Pater est principium sine principio: Filius principium de Principio.*

AD II. Hoc euincit contra Gentilem, qui ait, Essentiam esse Christo Creatam: At nil id contra nos, qui Increatam & Communicatam Christo credimus.

AD III. Iehoua quidem significat ipsum essendi fontem; nec ideò est à seipso: sed fons de fonte, ait Aug. l. 7. Trin. c. 2. *Deus de Deo, lumen de lumine, Sapientia de Sapientiâ, essentia de essentia: Et tamen Pater & Filius vnus est Deus, vnum lumen, Sapientia, veraque essentia.*

III. DE CHRISTI HVMANITATE.

QVÆSTIO XXII.

An in Christo sint duæ Personæ seu Vniones hypostaticæ?

LVTHERVS in Conc. de Nat. Dom. *Imperiti quidam Christum Hominem Omnipotentem faciunt.* Vide *supra quæst. 14. 20.*

CALVINVS Inst. l. 1. c. 13. § 9. *aut duos in Christo Personas distinguit*: aut amphibologiâ vocabuli *Persona* ludit. Clarè Brentius & Beza: duas ponunt Personas. Vide *Geneal. par. quæst. 9 fusè.*

SVADENT istis ferè sophismatis Nestoriani antiquonoui. 1. Ioan. 2. *Soluite Templum hoc* sc. Humanitatis meæ, domicilium Diuinitatis: et Templum, & habitator eius sunt duo. 2. Phil. 2. *In similitudinem hominum factus, habitu inuentus est homo:* Vt Rex habitu rustico rusticus videtur, nō est. 3. Heb. 2. Christus est *sine matre, sine genealogia*: qua Deus: at qua Homo, non est. Ergo duo. 4. Vox DEVS absolutè posita non significat Vnitum homini Deum, ergo Mariæ Filius non est Deus, sed Alius; qui clamat Deus meus, vt quid Me dereliquisti? 5. Anteriorem se nemo gignere potest. Deus anterior est Maria. ergo &c. 6. Filius debet esse ὁμοούσιος parentibus: IESVS, non est Mariæ filius quà Deus. Ergo.

AVTOR. I. At iste ipsissimus est Nestorianismus: refutatus *in Genealog. ibid.* 2. Deinde Hebr. 1. *Nouissimè locutus est nobis in Filio suo*, Homine; *per quem fecit &*

ſæcula, vtpote per Deum. Heb. 2. *Decebat eum, propter quem omnia, & per quē omnia*, vt Deum, *per paſſionem conſummari*, quà Hominem. Ergo in vna Perſona duæ naturæ 1. Ioan. 3. *In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam Ille Animā ſuam*, Hominis, *pro nobis poſuit.*

3. Concil. Rom. c. 1. ait. *Qui non confitetur Deum eſſe veraciter Emmanuel*: cap. 2. *Et carni ſecundum Subſtantiam vnitum Dei Patris Verbum, vnumq; eſſe Chriſtum propria cum carne Deum & hominem ſimul: anathema ſit.*

Quia Neſtoriani ſic argumentabantur: Iſa. 7. *Vocabitur Emmanuel*, id eſt, *nobiſcum Deus*; non autem *Deus*. Nam Deus habitauit in Chriſto, vt in Templo Ioh. 2. *ſoluite templum hoc*: ideoque iunctus ei Deus eſt accidentaliter, non intime ſubſtantialiter.

AT. Contrà 1. Iuſtinus Mar. lib. de recta fidei Confeſſ. *Vnus eſt Filius, et qui mortuus eſt; et qui id, quod mortuum erat, excitauit. Cùm autem de Vno Filio contrarias voces audis; ea, quæ dicuntur, Naturis tribue: ſi magnum, diuinæ: ſi paruum, humanæ.* Optima regula. 2. S. Athan. epiſt. ad Epictetum: *De ſolo Maria filio ſcriptum eſt: Verbum Caro factum eſt. In quibus oſtenditur, Ad reliquos Sanctos Verbum factum eſſe.*

3. S. Baſil. l. 4. in Eunomium. Dominus creauit me: *Accipiendum eſt verbum*, Genuit, *de Deo Filio*: Creauit *autem de eo, qui formam ſerui ſuſcepit.*

DICO AD I. & II. vt ad cætera; pleraque rectè probant duas in Chriſto Naturas eſſe; ſed Perſonas duas nō euincunt. Vox *Homo* autem ordinariè ſignificat *purum Hominem*: vt Gal. 1. *Euangelium nō didici ab homine; ſed à Chriſto. &c.*

AD III. *Qui ſine matre* eſt Filius Dei, is *ſine Patre* eſt Filius Mariæ vnus Perſona in duabus Naturis: contra Neſtorianos.

QVÆSTIO XXIII.

An in Chriſto duæ ſint Naturæ Diuinæ?

LVTHERANI, vt Schvvenckfeldius & Andr. Muſculus &c. Eutychetis hæreſin, de duabus in Chriſto Naturis, in ſe inuicem conuerſis in vnam, innouarunt; teſte *Staphilo lib. de Concord. diſcip. Luth.* LVTHERI, Serm. de Sacram. Cœnæ, ſunt verba iſta: *ſupra, & extra omnes creaturas longiſſimè collocata eſt Chriſti Eſſentia, quæ eſt cum* DEO *vna Perſona, & omnia implet: imo tam longè, quantum ad dignitatem attinet, à creaturis abeſt, quam longe abeſt Deus ipſe.* De Humanitate Chriſti loquitur. Oportet igitur eam ipſam et Infinitam eſſe, æqualem Deo Deam. Et ſic in Chriſto vel duæ naturæ erunt infinitæ; vel Humanitas erit in Deum verſa. Et hoc poſterius eſt Eutychianismus. Quem quòd probarit perſuadet, quia ita ſit in *Conciliis* Eutychetem ac Neſtorium diligenter excuſe.

Diſcitè Andr. Schmidlinus in Apolog. ad theſes Ingolſtad. & BRENTIVS in recognitione pag. 271 fatentur. *In Chriſto duplex eſt Diuinitas: vna Æterna, altera Humanitatis, communicata in tempore.* Hinc plane eſt neceſſe ſequi, Diuinitatem eſſe natam, paſſam, mortuam. Vide *Genealog. quæſt. 10.*

SVADENT iſtis 1. Si duæ ſint naturæ in Chriſto; erunt & Chriſti duo; inxta Neſtorianos: eritque Deus quaternitas, non Trinitas. 2. Quia Non dicitur, *Verbum* carnem accepit; ſed *caro factū eſt*: ſicut, *Aqua vina facta eſt*, ſc. per conuerſionem vnius in alterum: Sic duo vna fuerunt natura, non duæ, poſt vnionē. 3. Quia ſi Diuinitas paſſa &c. non ſit: ergo verè dixit Neſtorius, Solum Hominem eſſe paſſum, mortuum. &c.

AVTOR. Haſce Diuinitates duas; illam Æternitatis, hanc Humanitatis, audio ex Smidelino & Brentio eſſe perſonaliter vnitas: ſed Vnionis Brentianæ modum Neſtorianum miror. Reddam huc vtrumque.

ANDR. SCHMIDLINVS in Apolog. ad theſes Ingolſtad. *Chriſtus Homo habet commune cum omnibus Sanctis, imò cum omnibus hominibus, quòd cum Deo Perſonaliter coniunctus eſt.*

AT verò Sancti mortales ſolùm accidentaliter ſunt cum Deo coniuncti, ſecundùm Dei gratiam ſcilicet, non autē ſecundùm Dei Perſonam; ſic, vt rurſum poſ-

possint & disiungi: secus in Christo. Nam 1. Ioan. 4. *Omnis Spiritus, qui soluit Iesum*, vt Cherinthus soluebat & Nestorius; *non est ex Deo: & hic est Antichristus.*

Succinit Schmidl no suo BRENTIVS. Vbiquetariorum facilè primipilus, in Recogitione sua: & in Thesibus disputatis Tubingæ. thesi 10. *Christus Homo non differt ab Sanctis, nisi per Energiam. Quia plura per eum Deus, quàm per alios homines, operatur. Sicut in eo habitat Diuinitas secundum Essentiam, Potentiam & præsentiam: ita habitat & in Petro. Ratione editionis miraculorum, resurrectionis, ascensionis in cœlum, visionis absentium, Nullum est inter Petrum & Christum discrimen.*

AVTOR. 1. Hæc, inquam, implicant tot tantaque Absurda ac infanda, vt malim ab iis abhorrente anima mea abstinere, eaque nil intelligere; quàm in ea disquirere.

2. De iis rectè Beza, *libro contra Recognitionem Brentij*, ita censet: *Dico intolerabiles has esse blasphemias in Ecclesia Dei. Quod nisi verum sit; Sim ego intolerabilis, & exterminer è terra viuentium.* Ecquia nam?

BEZA in Respons. ad argum. Brentij de omnipræsentia. *Personaliter enim Christus homo à Deo distinctus est*, iuxtà Nestorium; *& duæ in illo sunt Uniones hypostaticæ: Vna inter corpus & animam, altera inter Verbum & Hominem.*

3. AT Contrà blasphemum Brentium Eutychianum ipse blasphemas Beza Nestoriane: ceu suprà liquet, *q. 22.*

4. Eutyches & Dioscorus ab œcumenico Conc. Chalcedonensi condēnati sunt anno 451. teste Bzouio, ab Episcopis 630. sub Papa S. Leone. Act. 5. *Confitemur in nouissimis Filium Dei Vnigenitum in duabus naturis inconfusè, immutabiliter indiuisè, inseparabiliter agnoscendū; nunquam sublatâ differentiâ Naturarum, propter Vnionem:* Sic plura dein Concilia, & SS. Patres apud Theodoretum in Dialogis.

DICO AD I. Nomina Concreta non multiplicantur nisi multiplicentur & supposita. Vnde vnus plurium gnarus artium dicitur vnus artifex, non plures. At in Christo vnicum est suppositum. Deinde Christi nomen personam significat, non naturam: ideo ait Nazian. dicimus in Diuinitate *Alium* & *Alium*; non *Aliud*: Quia Trinitas est Personarum, non Naturarū.

AD II. *At* subditur: *Et habitauit in nobis*, Assumtione, non Conuersione vnius in alterum, vt aquæ in vinum: sed vt dicitur Dauid factus est Rex: ita, Gal. 4. *Christus factus est pro nobis maledictū.*

AD III. Negatur consequentia. Nam actiones & passiones sunt personarum, non naturarum. Cætera refutationis repete huc ex mea *Genealog. q. 10. & Antichristo quæst. 8.*

QVÆSTIO XXIV.

Vnio hypostatica consistatne in Communione Hypostasios; an attributorum Dei?

LVTHERVS iactat passim credere se vnam in Christo Personam, Naturas duas: Tam in Serm. de Sacram. Cœnæ to 2. *Credimus, ait, quod Christus sit, iuxta Humanitatem, supra omnes creaturas collocatus, & implet omnia; &c. & habeat omnia in sua manu, & sit vbiuis præsens.* Idem in Confess. de Cœna ait se probare, *Corpus Christi esse realiter præsens in Cœna; quòd sit vbique. Vbique autem esse, quia est dextera Dei, quæ est vbique:* Non Creum scripturè; non Spiritali er, seu penetratiuè, ceu corpora gloriosa; sed essentialiter *Necesse est carnem Christi, quæ est cum Deo extra creaturas collocare, adeoque longè, quam Deus ipse extra creaturas est:* Non distantia loci, sed dignitatis. Hinc reprehendit Zwinglianos, quòd passionem soli tribuant Humanitati, non etiam Deitati: cùm vtraque sit Vnum facta; Et negat Nestorium & Eutychetem errasse, nisi in modo loquendi.

2 BRENTIVS eadem in Tract de Cœna, & ad Eutychianismum illum addit Nestorianismum, *Filium Dei esse in Filio Mariæ*: item, *Filium Dei assumsisse Filium Mariæ.* Sic & Illyricus, Schmidlinus. &c.

3. Sic & CONTRA, an. 1580 edita *in epitome art.* § 5. ab initio carnis aſſumtæ, Hominẽ illũ aſſumtũ fuiſſe in Deum, & exaltatum ad dexteram Dei, omnipotentem, omniſcium &c. factum; ſed non oſtendiſſe Chriſtum, niſi poſt reſurrectionem.

4. SAXONICA. Eccleſiæ tertiùm mutarunt: 1. Cum Luthero viuente Vbiquitatem defenderunt: 2 Hoc mortuo, regnante Melanchthone eam oppugnarunt, & in Synodo Dresdenſi anno 1571. damnarunt. 3. Decennio poſt in Concordia Wittenb. eam reſtituerunt.

5. Volunt autem Attributa communicari non per ſe, ſed accidentaliter; ſicut agens virtutem ſuam actiuam communicat inſtrumento: Vnde Chriſtum à cæteris Sanctis per ſolã differre Energiam aiũt; quòd Deus per Chriſtum omnia, per alios aliqua operetur. Vide *Bell. l. 3. de Chriſto c. 8.*

De CALVINISTIS. Vide *ſuprà quæſt. 13.*

AVTOR. *Vnio hypoſtatica in Chriſto, Hominis ad Deum, conſiſtit in communicatione Hypoſtaſios; & Non Attributorum.*

1. Quia liquet ſuprà, vnam in Chriſto Perſonam eſſe, Naturas duas: & Caro non ſuam Deo, ſed Deus ſuam tribuit carni Subſiſtentiam; ex qua eſt vna Perſona. Sin' duæ conueniſſent ſubſiſtentiæ; duæ forent Perſonæ: Quod Neſtorianum eſt. Quia *Perſona eſt natura intellectualis per ſe ſubſiſtens.*

2. Sic Concilia ſacra vt *Toletanum VI. Concil.*

RATIO talis eſt. Solus Dei Filius eſt incarnatus: Ergo vnio facta eſt per cõmunicationem eius, quod proprium ſolius eſt Filij: At hoc eſt Hypoſtaſis Deitatis: Nam Attributa ſunt communia Perſonis, vti Eſſentialia. Ergo. Sin'; jam tota Trinitas foret incarnata.

3. *Item:* Pater & Filius differunt hypoſtaticè; quia Pater etſi Filio communicarit Attributa omnia vnà cum Eſſentia; non tamen ſuam hypoſtaſin. Nam alioquin ambo forent vna Perſona.

4. Quia ſi vnio hypoſtatica requireret Communicationem Attributorum omnium; jam etiam Carni tribuiſſet eſſe increatum, purum Actum, infinitum, &c. carere principio temporis, creatione. &c. At talia implicant contradictionem.

5. Quia vnio hypoſtatica eſt Subſtantialis, non Accidentalis: quia alias Chriſtus homo foret Dei filius per gratiam, non per naturam. *Item*, Cum Attributa Dei ſint ipſa Eſſentia Dei; facerenõ poſſunt vnionem Accidentalem, ſc. inhærentiæ: nec Inſtrumentalem: Nam vt agens nequit dici inſtrumentum, nec contrà (vt nauta regens nauim ſua vi impreſſam, non eſt nauis; neque nauis eſt nauta) Atqui Chriſtus homo eſt Deus, & è contrà. *Item*: Si Vnio hyp. eſſet ea Attributorum accidentaria communicatio; pariter & nos eſſemus Deo per gratiam hypſtaticè vniti. Neque iſtud: Chriſtũ pluribus eſſe donis prædituũ, nos paucioribus, mutat ſpeciem. Quare illa Vnio & Communio Lutherana, eſt commentitia.

QVÆSTIO XXV.

An ex Vnione hypoſtatica ſequatur illa Attributorum Communicatio?

KEMNITIVS *lib. de duab. naturis c. 21. 23.* Sequeram, non eſt de eſſentia Vnionis: (in quo diſſentit à Brentio & Schmid. &c.) At conſequi tamẽ eã vult, & quidẽ *Realẽ* ſic, vt natura humana verè ſit Omnipotens, Omnipræſens &c. Sic & cæteri: Vt Nic. Selneccerus epiſt. ad Witremb. dicat: *Hoc; Humana natura non eſt, Omnipotens; blaſphemia eſt.*

BEZA *lib. contra Brentium*: Pet. Martyr. *Dialogo de duab. naturis* negant Realem eſſe, ſed Verbalem ſolum. Sicque Caluiniſtæ pletique.

AVTOR. *Ex Vnione hypoſt. conſecuta ſunt in Humanitatem eximia chariſmatum dona: præterea & idiomatum communicatio: Et hæc non Verbalis ſolum; neque Realis reſpectu*

spectu Naturarum: Quia sic Diuinitas esset facta passibilis; & Humanitas omnipotens: *Sed Realis, respectu solius hypostasin Vtriusque naturæ Vnitæ.* Hinc dicimus: Deus est natus, passus, &c. sc. respectu Vnionis hypost. non respectu Essentiæ.

1. Ita Concilia. 2. Quia, si realiter communicarentur Propria cuiusque naturæ; sequetur 1. Confusio proprietatum. 2. Et Propria esse desinerent propria, vti cõmunia facta: 3. Esset contradictio ejusdem; vt esse creatum, & non creatum; finitum & infinitum, esseque vbique & non vbique. Vnde S. August. serm. 191. *Illorum execramur blasphemiam, qui nouo sensu asserunt: Omnia, quæ erant Diuinitatis, in hominem demigrasse: & rursum, quæ humanitatis erant, in Deum esse transfusa.* Vide Bell. l. 3. c. 10.

QVÆSTIO XXVI.

Lutherana Vbiquitas sit ne Biblica, aut Ecclesiastica?

LVTHERVS in Serm. de Sacram. Cœnæ. *Credimus, quod Iesus, iuxta Humanitatẽ, omnibus impleat & sit Vbiuis præsens.* BRENTIVS in Apolog. pro Confess. Wittemb. *Petri humanitas in vno tantum loco est; Diuinitas, vbique se diffundit. Et cum ob hanc eandem Petrus & Deus, qui est in Petro, sint duæ distinctæ hypostases; quomodo non etiam Filius Mariæ & Filius Dei, qui est in illo, duæ fierent Persona?* Vah Nestorianũ! Infra: *Filius Dei implet filium Mariæ sic, vt communicet eum eo omnem suam potentiam, sapientiam & præsentiam. Nisi enim hæc sit sententia, non habebitur inter Christũ & alios homines discrimen.* Sic & Smidel. &c.

SVASIONES Vbiquitariorum sunt tales è scripturis. 1 Dextera Dei ad quam exaltatus est Christus, vt homo, vbique est: ergo & Christus, vt homo, vbique est. 2. *Christus* Phil 2 *est in gloria Dei Patris*: at hęc talis est: Isa. 40. *Terram pugillo continet, & metitur cœlum palmo.* 3. Matth. 11 *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Matt vlt. *Data est mihi omnis potestas*, id est, Omnipotentia: ergo verè præsens gubernat omnia. 4 Matth: 18 *Vbi sunt duo vel tres congregati &c.* Matt vlt. *Ego vobiscum sum vsque ad consum. sæculi.* 5. Eph. 4. *Ascendit super omnes cœlos, vt impleret omnia.* 6. Christus est vna Persona, id est, indiuidua substantia: sed vna pars personæ esse sine altera nequit: Ergo Christus totus vbique est. &c.

AVTOR. 1. Quàm hoc monstrum sit S. Scripturis inimicum, ostendi in *Antichristo quæst. 9.*

2. Dein aduersatur articulis Symboli de Christi Conceptione, Nat: Morte, Sepultura, Descensu ad inferos. &c. Nã conceptum Christi corpus in vtero Deiparæ, simul in omnium hominum fuisset vteris; simul & extra eosdem; simul conceptum & natum: fuisset sepultum ante, quam mortuum: quia, si vbique; ergo simul in vtero, cruce, sepulcro, inferno, cœlo. &c.

DICVNT: Fuisse simul in his locis, non localiter; sed diuino modo.

AT, in Cœna non est localiter Christus; & tamen Lutherani dicere horrẽt; non est hic.

Esse localiter aiunt, est, apparere.

AT sic nec Deus esset in mundo hoc. &c.

3. *Si Corpus Christi est vbique*, quid opus Euchatistia? adire templa? &c.

4. *Agedum*, obijcit sibi Lutherus lib. quod verba, Hoc est corpus meum, adhuc firma stent; *deuorabo eum in omnibus hospitijs, Scutellis, poculis. &c.* Respondet: *Audi porce, canis fanatice, etsi corpus Christi sit in omnibus locis, non tamen tu statim ipsum deuorabis &c. Ablego te in hanc tuam* q. d Non potest vbique capi.

Brentius eum sic exponit; Christum in Cœna esse, ex definitione sua, definitiuè, id est, efficaciter sumi in Cœna; licet vbique sit personaliter.

AT hic Caluinismus est, dicens, Nihil sumi in Cœna, quod non etiam extra; nisi *Efficaciam Corporis Christi* solam, quæ extra Cœnam non datur. Atq; ita Vbiquismus infert stabilitque Cœnæ Caluinismum, velint nolint.

DICO AD 1. Hoc est argumentũ Lutheri lib. quod verba, *Hoc est Corpus*, firma stent. At & *Animæ Iustorum sunt in*

manu Dei? Sap. 3. Dextera Dei autem est Beatitudo, vt vult Hieron. Aug. &c. Aut est Dei Majestas ac potentia: vt rectius vult Athan. Bas. Cyril. Amb. &c. Psal. 109. *Sede à dexteris meis*, scilic. par mihi Majestate: Quæ tamen data est Humanitati non in se, sed in supposito: Ideo Humanitas non est Dea, sed Dei; nec æqualis Deo naturaliter, vt Filius Dei, sed per gratiam, id est, per participationem.

AD II. Christus, quà Deus, est in gloria in seipso: quà Homo, est in supposito participatiuè.

Sic AD III. Omnia tradita naturaliter vt Deo; communicatiuè vt homini iusto: Sic AD IV.

AD V. *Vt impleret omnia* de se prophetizata: Vel, per effectus suos, non locali impletione.

AD VI. Minor falsa est: nam man⁹ esse sine corpore potest saluâ personâ. Itaque indiuisa est, id est, vnũ subsistens.

QVÆSTIO XXVII.

An Christi Caro, seu Humanitas sit Deificata?

LVTHERANI. non verbis, re tamen ipsa videntur asserere: *Esse Deificatam*: vt cui Deus Attributa sua Omnia impreserit, velut instrumento: At illa sunt Deus ipse; vt in quo nil sit compositum &c.

ANABAPTISTÆ verò & Schwenckfeldiani aiunt ista: Vt Seruetus l. 2. de Trinit. *Caro Christi est diuina, & ex Patris essentia genita.* Memnon Anabaptistarum dux *Ex patris substantia est in vterum Virginis delata.* Proinde cæteri, apud Cochlæum lib. de erroribus Monasterienſium: *Christus non habuit veram carnem ex Virgine assumtam.* Et Schwenckfeldius lib. de diu. Mat. st. humanit Christi. *Christi humanitas, post ascensionem est supercreaturalis, non creaturalis, & est verus Deus.*

LVTHERVS lib. de Cœna. *Necesse habes Christi Carnem; quæ est cum Deo vna Persona, longissimè extra creaturas ponere; adeoque tàm longè, quàm Deus ipse extra creaturas est.* Anno M. D. LXXI. teste Crusio *in præfat. l. 1 de Corruptelis Verbi Dei*, propè Heidelbergam data licentia est Anabaptistis hanc disputandi quæstionem: *An Christus ex Virgine carnem assumserit; an aliunde?*

AVTOR. S. Scriptura testatur, natũ ex Virgine muliere Christum verum hominem, ac passum. Gal. 3. *Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius, qui est Christus.* Et ex recensentur ex ordine Matth. 1. *Liber generationis Iesu Christi, &c.* Act. 2. *Dauid Propheta cum esset, & sciret, quia iureiurando iurasset ei Deus, de fructu lumbi eius sedere super, &c.*

2. Clarè sic exponit August. epist. 57. *Quoad Verbum, Christus est Creator; quoad carnem, creatura est.* Idem, Serm. 12. *Natus de Patre creauit & matrem: creatus de matre glorificauit Patrem.* S. Fulgentius l. de Incarn. c. 2. *Creari dignatus est non creatus.* Est itaque Christus totus, Deus; sed non Totum est Deus.

3. Quibus cum sannis CALVINISTÆ Vbiquetarios irrideant, videre dabo forsan alibi. Isti enim adeò nolunt Christo cum Patre esse communia Attributa, *Bell. l. 1. de Christo cap. 8.* vt nec Opera Dei velint Christum omnia participare *Bell. ibid. cap. 9.* Argumenta eorum vide *ibid cap. 15. &c.* Porro de humanæ Dominicę Perfectione quæram. Nam de isto plura inferius, *quæst. 35.*

QVÆSTIO XXVIII.

An qua humanâ Christus laborarit Ignorantia?

LVTHERVS in Postilla maiore, concione de Nat. Dom. *Intempestiuam hic quidam asserunt ratiocinationem, dicentes: Et ius nescit, id est, scire noluit. Quid opus est istiu commento? Christus verus homo fuit: quare vt alius purus homo, sed sanctus, non quolibet tempore cogitauit, dixit, voluit, intellexit omnia. Et infra. Sicut enim non quolibet tempore omnia vidit, audiuit, ac sensit; ita etiam corde non omnia sen-*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

per ignorauit; sed quantum illum daxit, & docuit Dominus. Idem Dom. 1. post Epiph Et in epist. Nat. Dom. ex Hebr. 1. *Christus non fuit statim ab vtero Sapientia & gratia plenus. Quantum ei accessit ætatis; tantum & magnitudinis; quantum magnitudinis; tantum & rationis; Vtq; ratione auctior, ita & Spiritu euasit robustior, & Sapientia plenior.* 2. Zvvinglius in Confess. ad Carolum V. art. 1. *Christi sapientia paulatim creuit.* Bucerus *in Matt. 24* similia Melanchthon *in Nat. Dom.* Brentius & Lossius *in Luc. 2.*

Calvinvs in Matth. 24. *Ter & quater insanus foret, qui se grauatim ignorantiæ subijceret; quam ne Ipse quidem Dei Filius nostrâ causa subire abnuit.* 1. Idem similia *in Luc. 2.* & isto Agnoitarum vtitur argumento: *Verbum accepit corruptibile corpus, vt moriendo pro nobis nos à morte liberaret: Ergo accepit etiam nostram ignorantiam, id est, mentem ignorantem, vt nos ab ignorantia liberaret.* Ita apud Bell. l. 4. de Christo. c. 1.

2. Idem in Matth. 24. v. 36. *Palam est, communem illi ignorationem cum Angelis tribui; vt eorum omnium, quæ ad naturam transferenda Ecclesiæ à Iudæis ad Gentes, & per orbem propagandæ pertinent.* & docere nititur ex Eph. 3. v. 10.

3. Idem in Matth. c. 9. v. 2. *Palam est, fidei consciam non fuisse illorum, qui paralyticũ ei obtulerunt; abdita quippe, & intus latentis.*

4. Idem in Matth. c. 21. v. 18. *Nec speciem quidem arboris norat, cui, eò quod fructum non faceret, maledixit.*

5. Nicol. Gallasius, Bezæ in Ecclesia Geneuensi Collega, in annotationibus in Irenæum lib. 2 c. 49. *Ignorauit, vt disceret ipse, & more hominum eruditetur.*

Svadent istis. 1. Hebr. 2. *Debuit assimilari fratribus per omnia, absque peccato.* 2. Luc. 2. *Puer crescebat & confortabatur spiritu, plenus sapientia. &c.* græcè, *qui implebatur.* 3. Ibid. *Iesus proficiebat sapientia, &c.* 4. Marc. 13. *De illo die nemo scit, neque Angeli; neque Filius; nisi solus Pater.* 5. Matth. 26. *Si possibile est, transeat à me calix iste: Sed non quod ego volo; sed quod tu.* Esse possibile sciebat, cur dubitabat? Si ignorabat; ergo aliquid nesciebat esse impossibile. cur enim petebat?

Avtor. 1. Belli sanè discipuli Agnoitarum, & Gnosticorum. Vide in mea *Genealog. q. 11.* 2. Quantum ille Gallasius abest à Gnosticis? qui sub ferula præceptoris cuiusdam Orbilionis finxerunt alphabetum didicisse Christũ; teste *Irenæo lib. 1. c. 13.*

3. An vero hæc fides etiam quicquã discrepat ab eorum opinione; *qui*, vt Iosias Simlerus ait, *Christum Philosophum faciunt?* Quanquam nescio, an, quæ in Christum isti audacissimè conferunt, vel in veteres Philosophos conuenire queant. Haud reor Theophrastum, si folia vidisset arboris, speciem eius ignoraturum fuisse.

4. Quid ego huc congeram, quæ ex *D. Tho. p. 3. q. 9. 10. 11. 12.* & ex Magistro sent. *in 3. dist. 13.* Theologi exactissimè, locupletissimeque exequuntur? Quæque Illust. *Bell. l. 4. de Christo, c. 3. 4.* è SS. Patribus & Ratione producit? *Et nos in Parte secunda Discursuum realium, Dom. 1. Epiph.* non pauca. Item in *Geneal. mea quæst. 11.* Item in *Antichristo quæst. 10.* & in subiecto zytimate: Vbi & patebit ad Svasiones Solutio. Vide & *q. 32.*

QVÆSTIO XXIX.

Num Anima Christi esse prædita debuerit fide infusa?

Calvinvs in cap. 4. Matt. v. 3. Christus *Fide, vt alius homo, fuit præditus.* Idem in Matt. c. 26. v. 39. *Fidem eius rectà Satanas aggressus est. Et fide retinuit sibi Deum propitium.* Idem in Matt c. 27. v. 49. *Fidẽ inconcussam in tentationibus, illæsam in passione conseruauit.* Vide inf. *quæst. 47.*

Avtor. *Fides*, Hebr. 11. *est sperandarum substantia rerum: argumentum non apparentium.* At Christus sciuit, quod re-

posi-

posita esset sibi corona gloriæ, pro eis quæ, vt homo, merebatur: vnde nec *sperandarum* in eo *rerum* inerat fides, sed scientia. Item beatifica visione fruebatur anima eius, vt Comprehensoris: vnde nil opus ei *argumento non apparentium*.

2. Enimuerò, 2. Cor. 5. *Quam diu sumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino; Per fidem enim ambulamus, non perspeciem.* At Christus, etsi Corpore, non tamen Anima peregrinabatur à Domino; vti voluisse Caluinus videtur. *Quid enim est Fides?* quærit Aug. serm. 17. de verb. Dom. to. 10. *Credere*, ait, *quod non vides*. In beata visione autem *euacuatur quod ex parte est*: & sic isthic fides beatis desinit. *D. Th. 1. 2. q. 67. a. 2. 3.* Et spes; Nam, Rom. 8. *Quod videt quis, quid sperat?* At verò 1. Cor. 15. *Charitas nunquam excidit.* Hæc de Fide: Porrò de Scientia Christi.

3. Neque tamen, quà homo, se ipsum comprehendit, *D. Tho. 3. q. 10. a. 1.* Quia ait Aug. l. 83. qq. q. 14. to. 4. *Quod se comprehendit, finitum est sibi.* At essentia Verbi infinita est, finitaque Christi anima: ergo. Neque omnia cognouit: Quia Apoc 5. *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere Diuinitatem & Sapientiam*: Gloss. id est, *omnium cognitionem*: Non id tunc primùm; Sed in conceptionis instante.

Infinita verò cognouit; vtpote, ait, *D. Th. 3. q. 10. a. 3.* Anima Christi cognouit totam suam potentiam: at hæc potuit facere emundationem infinitorum peccatorum: iuxta. 1. Ioa. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non autem pro nostris tantum; Sed etiam pro totius mundi.* Et hæc de beata Christi scientia.

4. De Infusa rerum cognoscibilium homini liquet, Isa. 11. *Replenit eum Spiritus Sapientiæ. &c.* vt omnia nosset Iesus, clarius etiam quàm Angeli. *D. Th. 3. q. 11. a. 1. & 4.* At fides est donum Dei infusum: quo, quæ docuit, quà viator Homo & credebat; quà Deus sciebat. Quin quà Comprehensor homo animæ oculo cuncta præclarè intuebatur manifesta; credebat nihil:

Certè est celebrata sententia S. Athanasii serm. 4. contra Arianos: negans Christum, quà Deum, interiore auctu profeciisse, ait: *Estne ille Homo, vt vulgus hominum; an Deus Humanitate & carne indutus? Quòd si vulgaris est homo; est, vt pro conditione aliorum hominum profectus capiat. At istiusmodi est Samosateniæ sententia* hæretica; *quam vos*, Caluinistæ, *tanto animo, & ope fouetis.*

5. De Acquisita Christi scientia affirmat *S. Tho. 3. q. 12. a. 1.* quod omnia cognorit, quæ possunt per actionem intellectus agentis cognosci: non quòd in Christo illius sit actio otiosa, cuius esset intelligibilia facere in actu. Atque in hac profecit; non quidem secundum essentiam qua ipse habitus scientiæ augetur; sed secundum Effectum & experientiam suam ac aliorum de ipso.

Qua causa etiam non decebat eum discere ab hominibus quicquam; vt qui, Ioan. 18. ait: *In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati.* Quin, ait S. Dionysius l. cœl. hierarch. c. 7. *Supremi Angeli ad ipsum quæstionem faciunt, diuinique illius Operis, & pro nobis assumtæ Carnis scientiam discunt, & eos* IESVS *sine medio docet.*

Denique ita *S. Tho. 3. q. 7. a. 3.* Obiectum fidei est res diuina non visa: Christus

ſtus autem à primo conceptionis inſtanti plenè vidit Deum per eſſentiam: quæ viſio Fidem excludit.

Exiſtis liquet reſponſio ad ſcripturas quas obiiciunt quæſtione ſuperiore. Queis reſpondet Bell. *cap. 5. lib. 1. de Chriſto.*

QVÆSTIO XXX.

Num quæ Animæ Chriſti inerat indolis, virtutiúque imperfectio?

LVTHERI diſcipulus Zvvinglius in Confeſſ. ad Carolum V. *Chriſtus ab exordio naturalium minimè omni virtute, animique dotibus cunctis plenus extitit. Profecit indies anima eius; cum ab initio omnia noſſet.* Lutherus ipſe epiſt. ad Argentin. *Chriſtum à nobis primò vulgatum audemus gloriari.* At hæc quàm mendax gloriatio, quam blaſphema vulgatio? Liquet hactenus; & patebit infrà *quæſt. 32.*

CALVINVS in Luc. 2. v. 49. *Adoleuit* IESVS *ſicut corpore, ita ſecundum Animam quoque Creuerunt cum ætate dotes animi.* Quomodo igitur Ioan. 1. *Plenus gratiæ?* Idem in Luc. 4. v. 1. *Vlteriore virtute inſtructus eſt & indutus, cum è Iordane egreſſus fuit.* Idem in Matt. 3. v. 16. *Uberiore, cum ad Redemtionis munus ſeſe accinxit.*

Huc verò etiam cum Agnoitis Scripturas crepat: Vt Luc. 2. *Puer creſcebat, & confortabatur Spiritu plenus ſapientia; & gratia Dei erat in illo.* In græco autem eſt πληρούμενον, id eſt, implebatur: non πλήρης, id eſt. plenus. Ibid. *Proficiebat ſapientia, ætate, & gratia.*

AVTOR. 1. Vox πληρούμενος quandoque idem quod πλήρης, id eſt, *redundans* ſignificat vt Stephani Lexicon ipſorum nouit, inque ludis pueri. 2. Deinde, eſto, paſſiuè capiatur; ſit *Implebatur*, id eſt, ait *S. Athan. ſerm. 4. contra Arianos*: indies ad opera maiora aptabatur proficiente corpuſculo perficiunda, quãtum illud roborabatur. Itemque *ſcientia implebatur* Increatâ, & Inſusâ, extenſiuè in membris, quantum augeſcebat.

Experimentaliter quoque acquiſitâ creſcebat: & vt ait *S. Ambr. lib. de Incarn. c. 7.* etſi naturam habuit ab initio perfectam, ſenſu tamen humano profecit; ſcil. *Tum* in ſeſe; *Tum* in opinione hominum quibus magis indies ſapientiam & gratiam Dei, quæ *erat in illo*, aperiebat: *Tum*, ait *S. Damaſcenus in Luc. 2.* Sicut Epiſcopus proficit in Eccleſia ſua, Doctor in diſcipulis proficientibus: ita IESVS apud homines. Ideò additur: *apud Deum* meritis, quà homo: *& homines*, operib. & fructu animarum.

Quid, quod, vt ſuprà retuli, S. Athanaſius ſimpliciter negat Chriſtum, quà Deum, Sapientiâ profeciſſe? Conſule porrò *D. Thom. p. 3. q. 7. a. 1. 2, 5. 9. 10. 11.*

QVÆSTIO XXXI.

An Chriſtus verè Deus fuerit, ſic ab anima carneque imperfectus?

EX LVTHERO ſuprà accepimus, expunxiſſe eum voculam Iſa. 9. *Deus fortis*, ac ſuppoſuiſſe *virtus*: dicereque IESVM *Patris Inſtrumentum.* LVTHERANOS cæteros *Energiam &c* Vide ſuprà *qq. 6. 7. 10. 13. 14. 18. 20.* Tametſi è contrà non defuerint, qui etiam Humanitatem Chriſti contenderint eſſe Deificatam: Vt ſuprà *quæſt. 27.*

LIBERTINI & FAMILIANI, *Chriſtum eſſe nudum Hominem*, verbotim profitebantur. Sunt hi à Quintino & Coppino, ſutoribus duobus Flandris, oriundi; quorum in Gallia velut examen quoddam eſſe Caluinus ait, *in Inſtruct. aduerſus Libertinos* In Hollandia, Brabantia, Flandria magno certe numero volitant. Hi accedunt Familiani, qui in Angl a ad immenſam ſunt multitudinem amplificati; vt vel ipſi Miniſtri conquerantur. Vide *præfat lib Londini editi contra Familiam amoris anno 1577.* Porrò Tranſyluaniam hæc lues peruaſit propè vniuerſam. Vtrique diſſeminabant, *Inſua quemque fide ſaluari poſſe, & omnes in omni fide. Proinde que Liberum eſſe licitum que cuiuis Chriſtiano credere, quod libitum; dummodò ſectarum nullam condemnet.*

CALVINIANI, an Athei, his accedunt, teſte Sebaſt. Franco, vt eſt, in Caluino-turciſmo lib. 3. cap. 9. qui dicunt: *Chriſtus non eſt*

aliter Deus, quam Socrates olim aut Mercurius Trismegiſtus dicebatur Deus. 2. Simile Ios. Simlerus, in præfat. lib. de æterno Filio Dei, teſtatur; *Plurimos ſuorum ex Chriſto tãtum facere Philoſophum; datum nobis, vt ſit reſtè viuendi exemplum.* Iuellus, contra Hardingum lib. 1. art. 1. §. 5. affirmat: *Deum eſſe Chriſtum, & tamen ſacrificium obtuliſſe Deo; dormientis potius animi, quàm cogitantis eſt ſententia.* 4. Cartero Wittenb. in 2. Replica. pag. 191. illi ſuffragatur, hocque amplius confirmans ait: *Nunquam perſuadebis; Iudæos Petrum, Paulum &c. vnquam adeò fuiſſe ſtupidos, vt crederent, Vilem aliquem & ſimplicem* HOMVNCIONEM, *quem oculis cernerent;* DEVM *fuiſſe viuentem.* Cõmunior tamen eſt mitior.

AVTOR. Haſce tales blaſphemias in pluribus ſuprà Quæſitis jugulauimus. Quibus hic iſtud ſolùm adijcio velut auctarium: PHOTINVS, teſte *Bzouio anno 342. §. 10.* Sirmianus Epiſcopus, iſtius ſeſe Hæreſiarcham fecit: vt doceret, *Filium Dei ſolum nudum eſſe hominem, ac fuiſſe.* Vnde ſectatores ejusdem dicti ſunt *Homuncioſtæ*: ab ipſis Arianis Synodaliter condemnati: CONTRA quos vtrosque ita Symbolum S. Athanaſij habet: *Perfectus Deus eſt Chriſtus, & perfectus Homo.* Neque hic nos plura de iſto.

QVÆSTIO XXXII.

Num in quibusdam Chriſtus culpabiliter defecerit?

LVTHERO in Confeſſ. de Cœna Dom. Chriſtus fuit SALVATOR Infirmus. *Si humanam,* inquit, *tantum naturam pro me paſſam credo, Chriſtus ille mihi ſimpliciter infirmus eſt Saluator: tunc ipſe benè indiget alio Saluatore.*

2. BRENTIO, in Euang. Dom. 1. poſt Pentec. Chriſtus fuit IMPOSTOR. *Videmus,* ait, *Chriſtum ſic ſcienter & ſapienter reſpondiſſe:* hoc fac, & viues: *vt viam inuenerit ad æternam damnationem.*

3. LVTHERVS in Pſal. 22. verſ. Deus meus, Deus meus: & in Comment. in Gal. 3. tom. 4. Ienen. *De Chriſto,* inquit, *hoc omnes Prophetæ in Spiritu præuiderunt, quod futurus eſſet omnium maximus latro, homicida, fur, adulter, ſacrilegus, blaſphemus. Niſi dixerimus Chriſtum ſimul ſummè Iuſtum, & ſummè* PECCATOREM; *ſummè ſimul mendacem, & ſummè veracem, ſimul ſummè gloriantem, & ſummè deſperantem: ſimul ſummè beatum, & ſummè damnatum: Non videris poſſum, quomodo à Deo ſit derelictus.*

Hoccine eſt quod, Luthere, jactabas Epiſt. ad Argent. *Chriſtum à nobis primo vulgatum audemus gloriari.* Vix nam neque ex te id vnquam mundus audiſſet; nec auditu exhorreſceret: Vide ſuprà *quæſt. 15. & 17.*

CALVINVS, quæ de Chriſto agonizante in horto, & in cruce Caluariæ ſuſpenſo blaſphemet, infrà reddemus. Quantis rerum peragat Chriſtum ſceleribus, ſupra, *quæſt. 17.* attulimus. Idem certè in Matth. 26. v. 38. Chriſtus ait, *hominum aliorum inſtar, inordinatis affectionibus, & paſſionibus inconſideratæ deceptioni, titillationi ſenſuum, timoriq; fuit expoſitus. Vides in horto, vt ſtatim ab ipſis carnibus affectum ſuum Chriſtus coërcuerit, ſeq; ipſum maturè cogat in ordinem?*

2. Quocirca inquit in Deut. 12. v. 13. *Errant, qui Chriſtum putant illum Prophetam, quem Iudæis Moſes pollicetur.* Rurſus idem Ecebolius in Luc. cap. 7. verſ. 29. ait: *Euangelij Chriſti gloriam valdè obſcurat, quo diſcipulos ille non niſi ex quisquiliis & fæce populi colligere potuit.*

3. ZWINGLIO MENDAX eſt Chriſtus ſerm. de prouident. 10. *Chriſtus quoties ipſe operibus mercedem pollicetur; hyperbolicè tantum iactat, & hyperochas.*

4. CALVINVS in Luc. c. 16. *Differens Ieſus, duras & longè petitas adhibet ſimilitudines:* In Luc. 22. v. 13. *Et quæ non ex omni parte quadrant:* Item in Matth. 7. v. 12. *Supervacuas affert illationes;* in Ioan. c. 1. *Nec ſatis aptas propoſito.* in Matth. c. 9. v. 5. *Saepe parum ſolidè ratiocinatur.* Idem in Matth. c. 18. *Verba Prophetarum in alienum ſenſum deflectit.* Idem in Matth. c. 12. v. 25. *Parum ſolidè refutat aduerſarios &c.*

AVTOR. ex Cnoglero: 1. Falleris Paulle, qui in Chriſto fuiſſe *omnes theſauros ſcientiæ & ſapientiæ* Coloſſenſibus prædicaſti. Nil ſapitis, qui dixiſtis: Matth. 7. *Nunquam ſic locutus eſt homo.*

2. Quis

2. Quis verò hæc talia Peripateticus in suæ sectæ scholis contra Aristotelem dici patienter ferat? Annon hoc est cum apostatis Iuliano, Luciano, Porphyrio, veteres Philosophos ipsi Christo anteponere; quòd longè solidius, q̃ IESVS, sua dogmata confirmassent?

3. Et quantò honorificentius Alcoranus de Christo? Qui à Deo fuisse inspiratum, fuisse verbum, Sapientiam, Spiritum, Mentem Patris æternam, magna contentione propugnat. Vide *Alcoranum* passim, & *Theuet. lib. 6. c. 5.* Item Postellum, Cuspinianum, Cusanum, & alios, qui de Turcarum moribus & religione scripserunt.

4. At Arguere Christum de peccato, nihil insolens est Luthero-caluinistis. Quin hanc impietatem suam S. Scripturis quoq; propugnare sibi athleticè videntur. Sed cum Agnoitis, Photinianis, Nicolaitis, Gnosticis, infandis hæresiarchis, Christi abnegantibus Diuinitatem, merum cæteris similem Hominem peccatorem blasphemantibus.

DICVNT igitur. 1. Hebr. 2. 4. *Debuit assimilari fratribus per omnia, absq; peccato.* 2. Luc. 2 *Crescebat & confortabatur spiritu, plenus sapientia.* Marc. 13. *De illo die nemo scit, neque Angeli, neque Filius, nisi solus Pater.*

RESPON. 1. *Si absque peccato*; cur igitur Dominum Sectarij arguũt de peccatis? At neque solum *absque peccato* vllo, sed etiam absque vllo defectu humano, ad Redemtionis opus perficiundum inutili, *debuit fratribus assimilari*. Cæteroquin si *per omnia* vniuersè; jam tùm oportuisset eum & concipi ex viro, nasci ex corrupta, nil sapere in infantia, pati carnis stimulos, febri, morbisque affligi.

Deinde dicitur Hebr. 2. *Debuit assimilari fratribus per omnia*: non habetur *absque peccato*. Hebr. 4. autem legimus: *Tentatus per omnia pro similitudine, absque peccato*. Ad cætera responsum superius. Porrò Filius nescire diem judicij dicitur, juxta S. Greg. vel in persona Ecclesiæ eũ nescientis: vel quà Homo est: Vel practicè: vel nesciebat ad dicendum: quod probabilius:

Responsumque satis; sed non doctũ satis in re tali ac tanta, vt est culpatio Christi. Quare breuem accipe lector Synopsin Angelici Doctoris Ecclesiæ *S. Thomæ 3. q. 14. & 15.*

QVÆSTIO XXXIII.

Qui decores, qui indecores Christo defectus humani Catholice?

DE CORPORIS DEFECTIBVS.

1. Decebat Christum humana cum natura humanos assumere defectus. 1. Ob satisfactionem pro nobis, nostras sufferendo pœnas peccati: juxta Isa. 53. *Verè languores nostros ipse tulit*, sc. pœnales, ex originaria culpa manantes. 2. Ad fidem Incarnationis adstruendam. Nam si vacasset ijs, vt siti, fame, somno, morte. &c. potuisset negari aut dubitari veritas Humanitatis: Quam Manichęi negabant. 3. Ob exemplum patientiæ in iisdem tolerandis. Heb. 12. *Sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem; vt non fatigemini animis deficientes.* Hinc Hebr. 2. *In eo, in quo passus est & tentatus; potens est & eis, qui tentantur; auxiliari.*

2. NECESSITATEM verò talium in sese defectuum sibi imposuit ipse: Sed necessitatem consequentiæ naturalis, non coactionis. Nam vt calor naturali-

ter sequitur ad ignem, sic ad culpam pœnalitates defectuosæ. Hinc Rom. 8. *Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati*, vt cuius ea sit fatalis necessitas patiendi defectus in pœnam.

3. ALIQVOS autem; Non OMNES; à Christo naturæ defectus assumi decebat, sc. idoneos solum ad satisfactionem pro peccatis: quò opus erat *perfectione Scientiæ*, contra ignorantiam; & *Gratiæ*, contra culpam: Nec enim Ignorantia per ignorantiam, neque Peccatum peccato sanatur. Nam contraria non possunt simul fieri in eodem. Itaque defectus quidam repugnant perfectioni scientiæ & Gratiæ; consequentes ex læsa natura: Alij non inde consequentes sūt; sed ex causis accidentariis indiuidui, vt lepra, febris &c. Et illos decebat cum natura assumere Christum, non hos. Ista *D. Tho. 3. quæst. 14.*

II. DE ANIMÆ DEFECTIBVS. Hi sunt Peccatum, Fomes peccati, Ignorantia, Passibilitas; Dolor, Mæror, Timor, Admiratio, Ira. 1. PECCATVM assumere non debuit: 1. Quia id Satisfactioni aduersatur. Nam Eccl. 34. *Dona iniquitatum non probat Altissimus.* 2. Quia veritatem humanitatis non docet, sed contra naturam & Deum militat, duce diabolo. 3. Quia inimicatur exēplo virtutis omnis. Ideo Dominus, 1. Pet. 2. *Peccatum non fecit.* Quia, ait, Aug l. 10. in Gen. c. 19. 20. *Christus non omni modo fuit in Adam, quo nos.*

2. FOMITE caruit Iesus. Quia ad rationem fomitis pertinet inclinatio appetitus sensualis in id quod est contra rationem. Virtus autem; quæ rationi subijcit inclinationem eam, fuit in Christo perfectissima. Dein; fomes non est ordinabilis ad satisfactionem, aut exemplum. Quare, Matth. 1. *Quod in ea natum est, de Sp. Sancto est*: at hic omne excludit peccatum, & pronitatem ad illud.

3. IGNORANTIA caruit. Quia sicut in Christo fuit plenitudo Gratiæ, sic & Scientiæ: sed vtraque excludit cōtrarium sibi, illa peccatum; hæc ignorātiam. Ergo. Vide sup. *q. 28. 29.*

4. PASSIBILITAS erat in Christi anima, tum corporalis, qua corporis passio afficit animam: tum interna propria Affectionum naturalium. Sed hæc triste am habuere sese in Christo, secus, ac in nobis. 1. Obiectum appetunt in nobis plerumque illicitum. 2. Ortum habent passiones in nobis peruertendo rationē. 3. Effectum sortiuntur in nobis non sistendo in appetitu sensitiuo; sed & rationem ad se pretrahendo. In Christo lōgè secus. Hinc, Psal. 78. *Repleta est malis anima mea. Tristis est anima mea vsque ad. &c.* sc. propassione solum.

5. DOLOR afficiebat corpus Christi; quia perfectè habuit omnes potentias naturales: itaque vt læsibile fuit, ita & sensibile. Vnde Ies. 53. *Verè dolores nostros ipse tulit.*

6. MOEROR inerat Christi Animę. Sic enim dispensabat menti visionem beatificam, vt hæc non pertingeret ad appetitus sensitiuos: hinc hi ex obiecto Apprehenso afficiebātur, sicut corporis Sensus ex obiecto læsorio: Vtrumq; sua natura; sed non contra rationem Christi propriam. Et sicut mœror existebat è mali præsentis: sic TIMORĖ mali impendentis apprehensione: Nullus

sus tamen ineſſe timor Chriſto poterat ex incertitudine euentus : vt qui sciret omnia.

7. IRA cum sit appetitus repellendi iniuriam; sed juxta, non contra ordinem rationis; ira fuit Chriſto. Vnde *Ioan. 2.* impleuit illud Psal. 68. *Zelus domus tuæ comedit me.*

8, ADMIRATIO est de aliquo nouo & insolito; ac tametsi tale nihil accidere quibat Christi scientiæ Diuinæ, nil etiam Infusæ cognoscenti res in Verbo, aut per species inditas: Experimentali tamen scientiæ insolitum poterat obuenire; sicque Matth. 8. *Audiens Iesus* centurionem, *miratus est.*

Hæc è D. Thoma summa breuis de humanis Animæ Corporisque Dominici Passionibus. Hisce S. Thomas, Iob. 38. Hæreticum *concluſit ostiis mare:* & statuit *Huctusque venies; & non procedes amplius; & hic confringes tumentes fluctus tuos.*

QVÆSTIO XXXIV.

An Persona Christi sit inuocanda, & adoranda?

LVTHERO, in Isa. 9. Christus tantum *est virtus Patris*, non Deus: 2. Quia, lib. contra Latomum, *Anima mea odit ὁμοούσιον*: 3. Quia eidem, lib. de Conciliis par. 2. *Nestoriani sunt, qui Diuinitatem Christi pati non potuisse, pertinaciter disputant*: 4. Quia ipsi, in Confess. de Cœna Dom. *fuit Christus ille vilis, nec magni; restij Saluator; & alio opus Saluatore habuit*: 5. Quia ei, in Rom. 3. *Christus iniustus fuit, quòd impossibilia præcepit*: 6 Quia, in Conc. Nat. Dom. *Christus non est Omnipotens*: 7. Quia Vbiquitatis *Christus Non differt ab aliis mortalibus, nisi per Energiam*: 8. Quia Luthero *Christus fuit summus malefactor & benefactor*: Quia Brenzo in Dom 3 post Pent. *fuit deceptor. &c.*

AVTOR. Idcirco statue ipse tecum, An Christum censuerint adorandum; nisi suo seipsos mucrone iugularint Lutherani. Quid? Hocque amplius:

1. Quia LVTHERO, in Postilla, Dom. Trin. *FOR TRINITAS frigidè omninò sonat*: 2 Quia Melanchthon in Locis c. de Christo, *tres sunt Diuinitates*: 3 Quia Lutheranis, *Diuinitas verè est passibilis*: 4. Quia Luthero, lib. de seruo arbit. *Deus iniustus est*: 5. Quia eidem in assert. art. 36. *Mala opera in impijs regit Deus*: 6. Quia Lutheranis, apud Vlenberg. causſa 17. *Deus non est amplius Creator animarum, post lapsum animæ; & diabolus procreat, & in se transformat*: 7. Quia Luthero, in assert. art. 32. *Dubium non est, quin Sathanâ Magistro in Ecclesiam venerit hoc nomen, Liberum arbitrium*: Cùm illius tamen autorem esse Deum constat: 8. Quia Lutherus, se teste ipso, diabolo magistro didicit pleraque; & ZVVINGLIVS ab, albo, an atro, spiritu sua hausit, &c.

AVTOR. Ideo quisque secum statuat, an Lutherani senserint rectè vel Ipsũ Deum inuocari posse aut debere; nisi talium prius cecinerint palinodiam.

CALVINISTÆ quid? Piget superioribus producta Zytimatis huc reducere: alia in rẽ propria reddam paucula.

I. CALVINVS in Harmonia sua passim, apud Feuardentium dialogo 3. *Nusquam Christo in Euangelio diuinus honor est exhibitus.* Et IESV CHRISTI quisquam sibi Numen adoret Caluinista?

AVTOR. Procul hinc, procul ite Profani. Enimverò dictitant, *Non aliò, cum precibus operam damus, quam ad Deum Patrem animus intendendus est.* Huius scilicet Euangelii Tropæum ad mundi vltimas vsque regiones posuit Caluinista *Petrus Richerius, vir*, vt Beza loquitur, *spectatæ pietatis & doctrinæ.* Missus quippe in Galliam Antarcticam à Caluino, ab hoc statim capite suum exorsus Euangelium est: *Ne quis Christum incarnatum proponeret Adorandum, obnixè testatus est auditores suos; Vtque summa diligentiâ cauerent, ne aliò in precibus, quam ad Deum Patrem animum intenderent.* Lege Villagagnonem ad articulos Caluini in epist. ad Magistratum Genevensem.

II. CALVINVS in epiſt. ad Philipp. c. 2. v. 6. *Plus quam ridiculi ſunt Sorbonici Sophiſtæ, qui exillo Apoſtoli*: In nomine IESV omne genu flectetur &c. *flectendum eſſe genu colligunt, quoties nomen* IESV *pronunciatur.* Rationem promit Richerius apud prædictum Villagagnonem: *Quia periculoſum eſt, ne ſupplicantes Perſonæ Chriſti, Humanitatem eius etiam & carnem diuino honore afficiamus.*

Ecquid enim? Lamb. Danæus blaſphemat in Apologia de Adoratione carnis Chriſti, iſtis: *Chriſti caro nunquam religioſo cultu adoranda eſt. Ad quam qui inuocationem dirigunt; ex ipſius Dei ore maledicti ſunt & Idolatræ.*

SECRETISTÆ Caluiniani apud Lindanum in Dubitantio, Non credunt, *Filium Dei adorandum eſſe; ſed ſolum Patrem.* Vide infrà *quæſt. 40. & 82.*

AVTOR. 1. Fecerunt iſtæ, ſimileſq; Caluiniſtarum voces, vt Ioan. Schütz in lib. 50. cauſarum, audacter pronunciarit: *Mahumetismus, Arianismus, Caluinismus fratres ſunt & ſorores; tres caligæ vnius panni.*

2. Quid? An non MAIESTAS Adoranda tribuitur in Scripturis Chriſto? Hebr. 1. *Adorent eum omnes Angeli Dei.* Nam, Pſal. 95. *Confundantur omnes qui adorant ſculptilia.*

3. An non Chriſtus habet templum; quod proprium eſt latriæ ſignum? Mal. 3. *Veniet ad templum S. ſuum Dominator; quẽ vos queritis.*

4. An non vel ipſis Sectariis inuocatio abſentis, eſt adoratio latriæ? At Chriſtus inuocari jubetur Ioan. 14. *Si quid petieritis in Nomine meo, hoc faciam.* Vbi Aug tract. 73. *Sic ergo perrexit ad Patrem, vt non deſereret indigentes; ſed exaudiret petentes.*

5. Deinde 1. Cor. 1. *Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Dom. Ieſu Chriſto.* Eſto, legant Sectarij, *& Domino Ieſu Chriſti*; liquidò tamen dicitur 2. Ioan. ἱερχεται πρὸς θεὸν, καὶ πρὸς κηρίκ Ιησοῦ χριστοῦ.

6. Omnes cecinere Prophetæ, per aduentum Meſſiæ exterminandam idololatriam: Eccleſia verò Chriſtum vſq; coluit templis, aris, feſtis, ſacrificiis: Ergo vel Chriſtus eſt verus Deus; aut illi erraverunt. Iſa. 2. *Eleuabitur Dominus ſolus in illa die, & idola penitus conterentur.*

DICVNT Tranſyluani l. 2. c. 4. Franc. Dauid diſput. 3. Blandrata diſput. 4. &c. *Chriſtus eſt adorandus; Tum quia Deus Pater id juſſit: Tum quia in ſe habet adorandam Diuinitatem.*

AT CONTRA. Si Chriſtus non eſt verus Deus, non potuit Pater id iubere, quin ipſe ſibi contradiceret iubenti, Deut. 6. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.* Iſ. 2. *Gloriam meam alteri non dabo.* Neque ideo ſolum adoranda Chriſti Humanitas eſt, quod in ea Deitas habitet: quia ſic poſſent Angeli & juſti adorari latreuticè, ipſeque orbis hic; vt quos & quem inhabitet.

FRAN. DAVID reſpondet: poſſe Chriſtum adorari non vt Altiſſimum; ſed vt Altiſſimi filium.

AVTOR. At mox negat debere adorari Chriſtum, aut vocari Deum: & ſic argumentatur: *Si Chriſtus eſt diuino cultu adorandus & inuocandus, vt Deus; ergo cum Papiſtis dicendum erit, Chriſtum eſſe vnum Deum cum Patre; & oportebit reſtituere Trinitatem, quam hactenus impugnauimus.* Item: *Si Chriſtus non eſt verus Deus, & tamen inuocari poteſt, ergo etiam Sp. Sanctus; immo & Maria, & Angeli, & Sancti cæteri inuocari poterunt. Quorſum igitur hactenus Papiſtas accuſauimus idololatriæ, quia Sanctos inuocant?* Sic

Sic ille fortiter argumentatur contra Georg. Blandratam, qui voluit Christū non esse verum Deum; & tamen adorandum. Planè cōuicit Antitrinitarios.

7. Denique Act. 7. *Lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem: Domine* IESV *accipe Spiritum meum.*

1. DICIT Dauidis: Illud esse Stephani factum, & non testimonium Scripturæ.

AT exemplum est viri *pleni fide & Sp. Sancto.*

2. Dicit. *Domine* & Ιησῦ legendum esse, id est, *Pater qui es Dominus Christi.*

AT S. Stephanus, quem *vidit stantem Iesum*, eum & inuocauit.

3. Istud: *Intendens in cœlum vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dex. Dei*, id est, ait Fr. Dauidis, *tā certò Iesum resurrexisse credo, esseq; in cœlo, ac si nunc aperto cœlo ipsum viderem.*

Prò! S. Scripturam Dicere, *Domine Iesu*, id est, *Pater Iesu*, nonne hoc est cō fundere Patrem cum Filio, more Sabellii hæresiarchæ?

Sed ad amussim decidit, vt omnia, *D. Tho. 3. q. 25. a. 1.* Cùm in Christo sit vna tantum Persona diuinæ & humanæ naturæ; vna quoque adoratio est ex parte adorati; Ex parte autem causæ ob quam adoratur, adoranti esse plures possunt adorationes Christi vnius; quot scilicet in eo suspexerit quis virtutes. Itaque eâdem adoratione est adoranda Christi Humanitas, qua Diuinitas; non separata; quia vna in hypostasi vnus est Christus. Vnde Corpus Christi ob eandem est latriæ cultu adorandum, propter vnitum Verbum, vt ait S. Damasc. l. 4. orthod. fidei c. 3. Et Psal. 98. *Adorate scabellum pedum eius. Vbi glossa; qui adorat Corpus Christi, non terram intuetur; Sed illum cuius scabellum est.*

Denique vnum quæramus velut pro clausula de Deo Incarnato. Postea de Matre eiusdem paucis: plusc ula de Passo & Mortuo: demum de Triumphante simul & cum Commilitonibus suis Militante.

QVÆSTIO XXXV.

An Christus sit verè, ac Solus incarnatus?

LVTHERO, *Christi Humanitas caro non est, sed nudus & merus Spiritus. Quia quod natum est ex spiritu, spiritus est.* At, qui non est verus homo natus, nō est etiā verus homo passus. &c. 1. Ita sentire Lutherum Zvvinglius affirmat in Resp. ad Lutheri libr. de Sacram. to. 1. *Tu*, inquit, *Luthere explicans illud*, Quod ex spiritu natum est, spiritus est; *Christi Humanitatem, contra omnem veritatis fidem, nudum quendam & merū spiritum esse fingis. &c.* Vocatque ibidem Lutherum ipsissimum Marcionem. Minatur, si pertexerit, eo se illum redacturum loci, vt vel vniuersam Noui Testamenti Scripturam negare cogatur; vel Marcionis hæresin agnoscere. *Hoc*, inquit, *bona fide tibi pollicemur nos præstituros.*

2. Lutherus lib. de Conciliis, parte 2. carni Dominicæ tribuere videtur æternitatem: *Oportet dicere*, inquit, *Hæc Caro, & hic Sanguis Christi condidit cœlum & terram.*

AVTOR. AT verò, An hoc non est cum Eutychete naturas cōfundere? Est.

3. BRENTIVS in Recognitione doctrinæ suæ de Maiestate Christi: *Ex Maria Christus non nisi Accidentalem formam sumpsit; quam & postea in resurrectione deposuit.* Itaque non fuit substantialiter Homo natus.

AVTOR. Etsi communis Lutherocaluinistarum ab istis abhorret: prædictorum tamen, & Primorum archihæreticorum hic error est damnatissimus: demùm sic & Ariani, teste S. Athanasio in capp. ad Eustachium; *Christum, exuta mortalitate formam serui* (id est, Humanitatem:) *in Domini & Dei formam transformauisse.* 2. Idem Mich. Seruetus in dialogo 1. de Trin. pag. 29. *illud*, inquit, *est creaturæ, quod per Incarnationem Christus acquisiuit; ita etsi esset res accidentalis, amissum est in resurrectione. Talis factus est de*

de Homine regreſſus in Deum; qualis olim factus eſt egreſſus è Verbo in carnem. Vide ſupra, quæſt. 27. de deificatoribus carnis Chriſti. Hæc Lutheranè: porrò quid Caluinianè?

CALVINISTARVM de fæce BVCERVS eſt: cuius vox: *An venerit adhuc Meſſias, incertum eſt.* Ita apud Vlenbetgium Cauſa 12. & Poſſeuinum in Notis Verbi Dei:

AVTOR. ATQVI verò ita circulum integrè circinare Bucerum oportuit. Principio enim ex Iudæo Monachus factus eſt; 2. Ex Monacho Cinglianus: 3. Ex Zvvingliano Lutheranus: 4. Ex Lutherano Semicatholicus: 5. Ex Semicatholico Sacramentarius: 6. Ex Sacramentario rurſus Iudæus: 7. Deniq; ex Iudæo Atheus: planèq; nunc tatareus manet, manebit.

2. CALVINVS, Beza, Wittakerus, Tranſyluani, ſimiliſq; farinæ furfures, neceſſariò *coguntur* cum Bucero *Chriſti negare Incarnationem.* 1. Hi enim Chriſtum ex Patris ſubſtantia natum peruicaciſſimè pernegant; ac pertendunt Deum non fore, ſi ex Paterna ſubſtantia potius deſcendiſſet, quàm ex ſeipſo ſit ortus. Vide ſuprà *quæſt. 12.* de Autotheanis. 2. *Coguntur quoq; negare, Hominem eſſe Chriſtum*; cum ex Matris ſubſtantia ſit Homo, non ex ſeipſo.

3. Andreas igitur Ericius in profundius abit barathrum, initio libri de Mediatore Filio: vbi iſta: *Videre non poſſumus, quomodo; cum Vna ſit trium Perſonarum Eſſentia; non Pater ſimul cum Filio incarnatus ſit.*

4. Cùm igitur cauſa omnium grauiſſima tam variè ac vetanè agitata ventillaretur inter Caluiniſtas; denique ita definitè pronunciauit LINDANVS in Dubitantio, pag. 152. *Qui negant Chriſtum incarnatum; in fundamentum Chriſtianæ Religionis minimè impingunt*: quòd ij ponant, dicemus infrà, Fidem ſcilicet ſpecialem.

5. ANABAPTISTÆ, ijſdem animoſè ſuffragantur dum dicunt: *Tolerabiles ſunt, & circa parerga tantum quædam, & res ſecundarias morbidè languent.* Tales ij viſi ſunt Muſculo in Locis Communib. c. de hæret. n. 2. Certè *Caluinus in Inſtruct. contra Anabaptiſtas*, affirmat, ipſos ſyllabatim negare, Chriſtum verum hominem eſſe.

QVÆSTIO XXXVI.

Cur, quomodo, quando videatur Chriſtus incarnatus?

DE LVTHERANORVM ſententiis iam plurimo audiuimus: Sed inter ipſos conſenſio nulla.

1. EX CALVINISTIS ſic BEZA in Coll. Mompelgart. pag. 76. *Iam tunc Abrahæ ſæculo Chriſti Corpus extitit.*

AVTOR. AT ex qua matre proſecerat? Seruetus, lib. 2. de Trin. *Caro Chriſti diuina fuit, & cæleſtis; vt quæ ſit ex Dei Patris eſſentia nata.* Memnon Anabaptiſta in Colloq. Wiſmarienſi: *Inde deſcendit in vterum Virginis.*

2. BEZA lib. contra Heshuſium fol. 284. diſertius ſic, ſuorumque ſententiam ſic explicat: *Chriſtus in Veteri Teſtamento piis non Efficaciæ tantum ſeſe; ſed etiam Eſſentiæ ſuæ communicauit.*

AVTOR. AT ijſdem è verbis idem, quod nos, colligit Bern. Schluſſelburgius in Theolog. Caluin. lib. 1. c. 17. Et lib. 2. art. 7. addit è Bezæ ſententia; *Falsò dixiſſe Angelum, Luc. 2.* HODIE *natus eſt nobis Saluator,*

3. Quod

3. Quod si cui adhuc videri dubia Caluinistarum possit sententia; is ex eorum *Orthodoxo Consensu, pag. 118. & 123.* illam vniuersè ab omnibus definitam accipiat: sic eo in libro profitentur.

Christus VERE *incarnatus Nunquam est, sed* TROPICE *tantùm & Figuratè. Necessariò in illo Ioannis*; Verbum Caro factum est: *ad Tropum est confugiendum.*

AVTOR. AT Quis ita Scripturam eos docuit interpretari? Opinor, ille Spiritus, qui Zvvinglium docuit illud interpretari: *Hoc est Corpus meum*, scilic. tropicè. Et verò, *ater an albus fuerit*, ipse nescire sese fatetur. Vtrumlibet, inquã: Nam & ater orci mallifer induere sese in formam Angeli lucis potest.

Conformis illi, ac horribilis ex Anglia vox sese prorupit. Anglos autem quis Caluinistas esse nescit? & quidem multos Puritanos, vti gloriantur.

Atqui idem illud sentiri, Minister quidã, teste Caluino-turcismo libr. 2. c. 2. fol. 141. publicè in Anglia professus est: *Qui è Mariæ sanguinibus prodiisse Christum asseuerant, singularem committunt blasphemiam: Deo Diuinitatem, & æternitatem detrahunt.*

Etsmus Sarcerius in Concione de Nat. Dom. ipsum idem de nonnullis LVTHERANIS affirmat asserentibus: *Ex elementis Christus formatum corpus e cœlo in Mariæ vterum detulit.* Sat hoc Anabaptisticum.

AVTOR. Hæc ita si forent, jam fides Euangelistarum concidisset vt vanissima. Num verò vllum esset Incarnationis meritum, quod in humani generis redundaret bonum?

4. ZWINGLIVS lib. de vera & falsa relig. respondet, prædictæ imponens coronidem impietati. *Nullum*, inquit, *est Christi Incarnationis meritum: Ex ea parte tantum nobis salutaris est, qua ex cœlo descendit; Non quatenus è Virgine natus est.*

AVTOR. AT & istud nil abludit à vero, quòd ex ipsius, atro an albo, certè nocturno spiritu, ipsi fuerit inspiratum.

5. Denique concludit Carolus MOLINÆVS, Reginæ Nauarræ Consiliarius, verè impius: *Errarunt*, inquit, *luculenter Monachi, & Sacrificuli; Doctoresque Papistici, vrgentes merita, tum Incarnationis, tum Natiuitatis, tũ Tentationum, tum Afflictionum Christi. Nihil hæc omnia proderant nobis; nihil poterant.*

AVTOR. ET ita quidem ille blasphemabat Molinæus; quem Germani plerique suspexerunt, adque instaurandum Euangelium esse natum acclamarunt. Boni scilicet, Physiognomones!

Nos refutationes talium jam supr. sat sumus executi: Nunc post Christum pauca de Matre Christi, quæ senserunt profani.

QVÆSTIO XXXVII.

An MARIA verè Mater Christi extiterit?

DE LVTHERANIS Vbiquitariis nos supra q. 26. Et Illustr. Card. Bellarm. lib. 3. de Christo cap. 12. euidenter euincit Vbiquitarios sentire ac docere istud: *Ab initio statim Incarnationis Caro Christi non solum in vteris fuit omnium mulierum; sed virorum etiam: Ac proinde communis est laus ista omnibus: Beatus venter, qui te portauit &c.*

2. Si quæras: Ecquo modo Christus ex Maria Virgine sit natus? Natum negare cogun ur. Nam *primò statim Conceptionis die extra vterum fuit: & post decimum mensem fuit adhuc in vtero: Immò inde nunquam exiit.*

3. Isto amplius extenuat Deiparam BRENTIVS in Recognitone doctrinæ suæ: *Mirabilius est multò*, inquit, *quòd Adam creatus est manibus Dei è pura terra; Eua autem è costa viri, absq; omni peccato: quã quod Christus conceptus est de Sp. Sancto, è muliere, Virgine quidem; sed ad generationem tamen apta.*

4. CHYTRAEVS in Mat. c. 1. istis adiicit audaciter ita: *Non laditur Christiana pietas, si Virginem Mariam post partum mariti consuetudinem admisisse credamus.*

AVTOR. Atqui istud omnino est Heluidianum, jam olim cõdemnatum.

DE CALVINIANIS ista accipe. Ac primò ab eorum choriphæo. CALVINVS in Ila. cap. 53. v. 8. Generationem eius quis enarrabit? *Locum hunc, ait, ad corporalem ex Virgine natiuitatem Irenæus, Augustinus, Iustinus, cæterique malè referunt. De propagatione regni eius & diuturno tempore, exponendus erat.*

AVTOR. Nimirum sanctior erat, & acutior Caluinus, qui plus vidisset in Scriptura, quàm tot SS. Patres: vt *Iren. l. 3. c. 21. Iustinus in colloq. cum Triphone: August. tract. 32. in Ioan. Leo Papa de Nat. Dom.*

2. NIC. SARCERIVS, Christum ex Maria verè natum negans, inquit: *Per illam non decurrit secus, quam per canalem aqua.* Aliaque plura talia Canisius in Mariali congerit disertè.

AVTOR. Equidem principes Caluinistas non citra ruborem lego, Natiuitatem Marianam flagitiosè rimantes.

3. Nam ecce ita MOLINÆVS in Harmoniæ parte 3. *Christus natus ex Maria est cum virginitatis iactura. Credendum; quòd naturaliter, ruptis obicibus, locis apertis:*

4. BEZA aduersus Schmidelinum *Diuulsis vteri partibus exiuit.*

5. PET. MARTYR in Rom. c. 4. & l. contra Richardum Smithæum sic illud moderatur: *Vel certè inter ea, quæ necessariò credi debent, recipiendum non est.*

6. CALVINVS confirmat in Matth. c. 2. omninò prætorianè ac scepticè; *Sanè*, inquit, *nõ alia de causa Dominus, quoad tẽpus fugiendi in Ægyptum, pepercit Mariæ nisi vt iter posset facere tantò commodius, vbi ex puerperio conualuisset.*

AVTOR. ATQVI liquet obtinuisse apud Pholos hosce impurissimi Iouiniani hæresiarchæ blasphemiam: Itemque spurcissimi istius Iudæi, Pagani, venefici, monstri Africani (vt Græcorum historici appellant), Constantini Copronymi dementiam sic in Deum loquentis: *Ita Christus de Maria Virgine natus est, sicut ego ex matre mea Maria sum natus.* Vide Constant. Manassen in Annalib. p. 114. & Bzouium nostrum anno 763. §. 8. Idem Copronymus Deiparam comparare amabat blasphemus bulgę auroplenæ, cum grauida Christum vtero ferret, at vacuæ similem aiebat bursæ postquàm fuisset enixa. Flammis digna tartarea lingua! Vide quæ prolixè tractaui in mea *Claui prædicandi Rosarium, lib. 1. c. 14. 15.*

QVÆSTIO XXXVIII.

Quàm veneranda Luthero-caluinistis Deipara visa?

LVTHERVS in 1. Pet. c. 1. & in Postilla: sermo de Nat. Mariæ. Et in Postilla maiore in Dom. Epiphaniæ proxima. *Omnes Euangelica fides renati, patris Maria sumus in honore, tàm sancti sumus, atque ipsa, eodem modo in Christum credamus.* Apud Eran. Colle. in præfat. libelli Sodalitatis: *Maria nihilo fuit sanctior Catharinâ Lutheri.*

Idem in Postilla, Conc. de Nat. B. V. fol. 40. *Nobis Mulier non debet tanti æstimari. Non damnaberis, si Mariam nullo vnquam honore affeceris; imò nihil quam illum recederis.* Ibid. *Velim, vt ipsius festum omitteretur.* Ibid. *Collocata est supra omnes choros angelorum: hoc iniustum est.* Ibid. *Si Mater Dei Petrus & Paulus, &c. hodie in terris versarentur, sese mihi pedibus subiicerent & pro Domino colerent.* Ibid. *Non omninò æquè sancti sumus, ac Maria cæteriquesancti quantiscunque sint.* Ibid. *Adhuc etiam tua precatio mihi grata sunt, quàm istorum. Cur? Quia si credo quod Christus æquè in te, ac in illa habitet, tunc tam in iuuare me potes, quàm illa.*

BRENTIVS, hom. 21 in Ioan. *Fuit Maria fœmina non tantum rudis, ignorans, & erroribus obnoxia, sed ambitiosa etiam:* Idem hom. 78 in Luc. c. 8. *Insanus, blasphema:* Idem hom. 17. in Luc. *De spiritualibus & aliorum grauium peccatorum rea* Idem hom. 11. in Luc. *In merte Elij sui fuit scandalizata. Inferni dixeres, etiam in hac vita eum obruerunt.* Talia Lutherani. Vid. *Mendacem Antipap. par. 1. q. 3.*

CALVINIANI num mitiora? CALVINVS in Harmonia. in Luc. c. 2. vers. 48. *Fuit Maria fœmina superba, Deo se ipsi præferens:* Idem in Ioan. c. 2. v. 4. *In tempestiue festinans:*

festinans: Idem in Luc. c. 8. v. 19. *Plus justo satagens*: Idem in Matth. c. 12. v. 48. *Importuna, & præposterè cursum doctrinæ Christi abrumpens*: Idem in Ioan. c. 2. v. 3. *Quæ fines suos sæpè excessit*. Idem in Luc. c. 1. v. 34. *Quæ non malignè minus Dei potentiam, quàm Zacharias restrinxit*. Ista solùm ex Caluino cape in exemplum.

2. LATIMERVS suis in Concionibus, sub Henrico VIII. Anglorum Rege Apostata, non jam manu, verum sacco toto, quod aiunt, fundens blasphemias, ita ait, vt videre est in Caluino-Turcismo lib. 3 c. 13. *Nihil eo dignitatis accessit Mariæ, quod Christum peperit. Fuit enim,* (ecce tibi Copronymi discipulum) *sæculo, crocum vel aurum complectenti, similis: qui, vt oppletus magni pendatur; depletus tamen nullius est momenti vel pretij*.

3. NVNQVID amplius? *Et nostro tempore sunt etiam fœminæ, quæ Christi Matres non minus, quam Maria; esse possent*. Ita nimirum per summam impudentiam fœmina quædam in Scotia. Quam tamen, ait *Quir. Cnoglerus*, tantum abest, vt eo nomine reprehenderint Ministri; *vt etiam eius sententiam*, (Hamiltoni, ministri olim Scotici verbis vtor) *in publicis sacris, & profanis rebus, longè magis, quam Episcopi cuius quam secuti semper sint autoritatem*. Vide Hamiltonum in Calu. Confusionis demonstrat. lib. 2. c. 3.

4. BVNY denique coronidem addit elogiorum scilicet infandorum Caluinianæ blasphemiæ, *in lib. Exercitij Christiani*; quę Ministrorum in Anglia Cayphæ, Eboracensi Archiepiscopo, dedicauit: *Maria eo ipso tempore, quo moriente in cruce Filio, inter turbas militares adstitit; quattuor lethalia in sese crimina admisit, transgressa diuini Decalogi mandata primum, quintum, sextum, nonum, &c.* Vide meam Clauim prædicandi Rosar. l. 1. c. 13. 14. 15.

AVTOR. Præpotentis Dei Manus Deiparam suam omni gratiarum ac virtutum genere cumulauit. Non supremis Angelis, non Patriarchis, non Præcursori, non Apostolis talia tantaque gratiæ dona largitus est Deus; qualia & quanta sacrosancto Virginis Animo impertiuit. Cùm verò gratia in Virgine otiosa non esset; sed negotiosa semper excresceret, & mirabiliter augeretur; quantam eam fecisse putabimus, quæ tales haberet & vires, & causas incrementi?

1. Animam primùm incomparabilis sanctitatis claritas circumfulsit, & cõdecorauit.

2. Ea mox ad inæstimabile peruenit augmentum. Nam Christus, verus Eliśæus, suo ingressu Hospitium illud muneribus compleuit. His Cœlites, quà singulos, quà vniuersos, teste *Suarez q. 37. art. 4. disput. 18. Sect. 4.* anteiuit. Fons enim ille primus sanctitatis fluminibus ita deinceps augeri perrexit; vt velut infinitum quoddam mare constiterit.

3. Nam opificis sui amātissima, quæcunq; ageret, diceret, cogitaret; omnia ei ad nouæ gratiæ additamenta valebant.

4. Quale illud; quòd Matrem cum primis illis Fidelibus, Petro, aliisque Apostolis, Eucdio teste *apud Nicep. hist. l. 2. c. 3.* suis manibus Filius baptizauit? At quametsi nihil esset, quod baptismus abluere; sacro tamen baptismatis impresso charactere virginalis ille Animus nouo pulcritudinis splendore ac lumine radiauit.

5 Quale, quod iis Deipara sese aggregauerit quibus die Pentecostes Sp. Sanctus dona charismatũ dispertiuit? Quis illi nouam accessisse sanctitatem neget? Atque tum etiam, cùm quotidie Sanctissimam Eucharistiam perciperet? Ex his fontibus Deiparæ gratia promanauit,

uit, adeò; vt, tametſi, Prou. vlt. *multæ filiæ congregauerunt diuitias*: ipſa tamen fuerit *ſupergreſſa vniuerſas*.

6. Quod ſi quando Chriſtus Matri duriuſculè loqui viſus; præalto id factũ myſterio S. Patres interpretantur: Nimirum propter adſtantes, qui IESVM eſſe Deum neſciebant; ſed merum hominis filium exiſtimabant. Quòd verò concionantem mater importunè interpellarit, aut in nuptiis ſolicitarit contra τὸ πρέπον; id hæreticorum commentum eſt.

1. Quò memorabilius eſt, quod S. Ambroſius præcipit, lib. 2. de Virginib. *Sit nobis*, inquit, *in imagine deſcripta Virginitas, vitaque Mariæ; in qua, velut in ſpeculo refulget ſpecies caſtitatis, & forma virtutis*.

2. Richardi Victorini verba placent, lib. 2 de Emmanuele: *Tota pulcra: meritò: Quia pulcra facie, pulcra mente, pulcra corpore: quæ etiam Principibus tenebrarum terribilis fuit*.

3. Richardus lib. 5. in Cantica: *In omni vita conſummata, in omni bono & dono confirmata fuit*. Rupertus lib. 4. Exercitationum: *Illa eſt, cuius vita inclyta cunctas illuſtrat Eccleſias. Tu virtutum operatrix, ac totius ſanctæ magiſtra religionis, &c. in omni flore & fructu honoris & honeſtatis*.

4. De perpetua Almæ Matris Virginis Virginitate hoc ſolum dicam, illi neminem inimicum vnquam fuiſſe, qui non ab omni fœditate fuerit contaminatiſſimus. Quòin luculentiores Deiparæ laudes adnumero illa illaudatiſſimorum blaſphema conuitia. A quib' Marianæ parthenicus ſplendor gloriæ minus, quam à cœno radij ſolares, inficiũ & anhelari poteſt. Sed non ego panegyrim hîc texere; Deiparæ magis docere ſtatui innocentiam.

QVÆSTIO XXXIX.

Quàm infidelibus Turcis ac Ethnicis Venerabilis Deipara?

HOſtium laus eſt admirabilis. Nolo tamen illã, q̃ ab ipſismet noſtratib' hæreticis huc repetere poſſem; inexorabili Veritatis vi, atque rigore, immenſoque Gratiæ ac Gloriæ Parthenicæ ſplendore coruſcante vel extortam inuitis, aut ſuæ immemoribus maledicentiæ elapſã. Nolo hanc, planeque reſpuo in præſens: Neque deſpicio tamen: abijcio minus. Alios ipſorũ huc judices accerſam, quibus ſe ipſi in religionis ſanctimonia plus mille paraſangis anteponunt.

Quantò Luthero-caluiniſtis ſanctius de Cœlorum hac Regina, non dico ſanctiſſimi Patres: (illorum enim gemmas ante porcos hos abijcere inſania ſit) ſed etiam ipſe Mahumetes? 1. Sic enim ille apud Magdenburgenſes; Cent. 8. c. 15. *Spiritus Dei intrauit Mariam, & IESVM ex ea genuit*. 2. Idem Azoara 31. *Omnium mulierum Optimæ MARIAE animam Deus inſufflauit, & Illam, Filiumque eius manifeſtum gentib. MIRACVLVM poſuit*. 3. Et rurſus Azoara 5. *MARIA fuit omnibus viris & mulieribus ſplendidior, & mundior atque purior*. 4. Et iterum Azoara 13. *Maria nunquam aliquid mali, ſiue malitiæ operata eſt*. Erubeſcite Caluini Phormiones, erubeſcite: ſi veſter tamen eſt virtutis ille natiuus color.

Porrò in Alchorano ſic acclamatur:

Azoar

Azoara 5. & 74. *O Maria cunctis viris fœminisque præclarior, solique Deo perseuerantes studens. O Maria Deus elegit te, puramq; reddidit super mulieres sæculorum.* Plura talia Maurorum ille Catechismus prædicat.

Refert Martinus Polonus, Archiep. Consentinus, *in Chronico, sub annum 618. c. 72.* Induciarum tempore cùm Mahometani Hiereroſolymam tendunt per Syriam, libenter eos hospitio suscipiunt Christiani. At illis, præsertim qui se inter eos Sapientes profitentur, nihil tunc accidit antiquius, quàm Euangeliorum librum à Christianis poscere; quē multa & mira cum reuerentia exosculantur; ac inprimis, cum Incarnationis mysterio, Deiparam Virginem eximiè celebrare amant, mirarique puritatem, quā Christus docuisset.

II. ETHNICA accipite. 1. Refert Dionys. Carthusianus, *lib. 1. de laudibus Virg. articul. 30. Et Viues in Scholiis. ad Aug. l. 1. ciu. c. 26.* de Albumazar, insigni Astrologo, sed ethnico; sic testatum literis ipsum reliquisse: *In prima facie signi virginis, oritur in terra Virgo mūda, puella immaculata corpore, ore venusta, cultu moderato, crine prolixa: quæ Puerum in Iudæa nutriat & pascat; cumque Puerum à quibusdam IESVM vocari, quem nos τὸν χρῆσον nominamus.* Hunc locum se testatur legisse Pet. Canisius, l. 3. Marial. c. 7. in Albumazar opere peruetusto.

2. Sybillarum encomia Mariana præ-tereo sciens, apud Ioan. Bonifacium *in Virginali lib. 1. c. 2.* collecta: Sybillarum verò præcipua semper fuit autoritas.

3. Autor sit Metaphrastes, apud *Surium in Vitis Sanctorum Iulij*, S. Procopium Martyrem coram Flauiano Præside quoddam Apollinis Oraculum Iasoni, Argonautarum Duci, factum exposuisse. Huic de templo, in arce Athenis erecto, sciscitanti: *Dic Phœbe, cuiusnam erit hæc AEdes*, Pythius respondit: *Quæcunque ad virtutem & honestatem vos incitant, facitote: Verbum in simplice Virginis conceptum, omnes capiens, adducet donum Patri: huius hæc ædes: Maria autem nomen eius.*

4. Batto item percunctanti, ait: *Vnus mihi vim afferet Vir cœlestis. Cum Passus sit, Deus est; & tamen non ipsa Passa Diuinitas est. Deus est à Patre ferens omnia, & omnia Matris habens. &c. Christus est meus DEVS, qui è sepulcro venit ad polum.* Templum ethnici dedicarant Cibelæ Deorū matri: at idem Zenone Imperante consecratum Deiparę est: ita *Cedrenus in Compendio, lib. 36. c. 15. & Th. Boz in Not. Eccl. l. 9. c. 6.*

5. Dorotheo in Synopsi, & Epiphanio, in vita Ieremiæ referentibus, accepimus; Sapientes Ægypti ab Ieremia isthic captiuo de Gentilismi euersione didicisse tunc futura, cùm Virgo in præsepi Filium collocaret, quem salua Virginitate peperisset, inque Ægyptum, iubente Deo, secessura. Ex eo Sophi perpetuū in ritum acceperunt, vt Virgineā imaginem in lecto collocatam, juxtaq; infantem in Præsepio cubantem cœperint venerari.

6. *Cassanaus in Catalogo Gloriæ mundi, consid. 20.* prodit: In vrbe Galliæ Carnuto ædificatum esse templum ad honorem Virginis parituræ.

7. Item apud Heduos, Gallorum populos, sepulcrum esse repertum; & in

hoc Christi imaginem in diuersorio nati ex Virgine; quem & bos & asinus circumstarent, virumque sculptum ad pedes nixum puelli, junctis manibus, tali cum epigrapha: *Credo in Iesum, inter animalia ex Virgine nasciturum.*

8. Romulus, teste S. Antonino *par. 1. tit. 4. c. 6. sect. 11. 20.* perfecto suo Romæ palatio, dixisse lætus fertur: *Domus hæc nostra nõ corruet, nisi Virgo pepererit.* Quod quia fieri non posse credebat, perennitatem operis ipse sibi pollicebatur. At nato nocte Seruatore, derepente corruit: cuius rudera se vidisse Pet. Damianus affirmat, *epist. 4. c. 12.*

Quæ, aliaque talia Marianos, inter barbaras gentes, luculentè testantur honores: quos Christiani, sed hæretici, coque istis peruersitate deteriores, adeò proterunt, despuunt, ac profanè contemerant. Porrò de Christo Passo qualia Hæretici?

IV. DE CHRISTO PASSO.

QVÆSTIO XL.

Quàm honori sit Luthero-Caluinistis Christus Passus & Crucifixus?

LVTHERANI præsertim Vbiquitarii, apud Illust. Bellarm l. 3. de Christo, c. 8 & 12. ita sentiunt, & dogmatisant. *Christus non est passus in regione Iudæorum tantum; sed Vbique: Non est mortuus; non sepultus: Nec enim vel anima eius separata a corpore; (quod mors requirit) vel corpus sine anima positum in terra cœnosa; (quod petit sepultura) cùm Vbique simul fuerint.* Item: *Christi Corpus in triduo mortis Verbo non fuit vnitum hypostaticè.* Hæc duo corollaria, ait Cnoglerus, Diuæ Bergensis sunt; vel, vt Sturmius eam vocat, Dianæ Lestricæ illius mammosæ, illius latrocinatricis; Vbiquitatis inquam Lutheranæ; quæ Realis cõmunicationis idiomatum Diuinitatis, in Humanam naturam factæ, se professetur assertricem.

CALVINISTÆ quid? BEZA in Colloq. Mompelgart. *Christi Crucifixi imaginem ex animo fatemur detestari.*

AVTOR. Prô! odij quæ tanti causa, & irarum?

Pet. Viretus ibid. in Colloq. Momp. pag. 406. ita scribit: *Quia Per vaccam magis, quam per imaginem, Crucifixus ille Christus repræsentatur.*

AVTOR. Dicta mittam, & maledicta istis infandiora: facta his immaniora constant: nec longius huc, altius sue petenda: cùm, prô dolor, domestica suppetant ætati nostræ.

I. Sub annum M. D. XCIV. jussu aut certè permissu Heidelbergensis Regiminis, hominum audaciâ & impietate sacrilegâ, armatorum globus noctiuagus, per dimidiatam cis Rhenum Spirensis Episcopatus ditionem dispersus, intra vnius spatium noctis, omnes per agrum, peruetusto more Christiano, ponè vias publicas erectos Crucifixos cipposque sacros, saxeos comminuit, ligneosque deiecit, dissipauit. Non paucas paucis pòst dieb. strages nefarias ipse dolens gemensque conspexi. Ecce, inquam innouatam ab Palatinis tunc Iconomachiã Copronymianam, ac Leoninam.

Verùm & euentũ nunc accipe. Quicunque fabri seu lignarij, seu murarij quique opifices, aut quoquo ritulo tribules, illud in facinus operam suam collocarunt; primùm cæteri locorum Cõtribules eos honestorum integræ famæ virorum ttibub. exclusos, pro infamib⁹ habuerunt: quicquid Magistratus obnitteretur contrà. Fugerunt quoque eorũ consortia ciues & vicini juxtà plerique; abstentosque mensis & commerciis esse voluerunt.

Nec

Nec diuina eam vindicta vindictâ humanâ ac ciuilem refutauit; quin confirmauit magis. Obseruatum enim memoratur; plerosque illos infelicẽ mortem sortitos oppetijsse; hunc repentinâ extinctum corruisse; illum ceruices precipitio fregisse; duello periisse alium; iustum undis haustum; alium alio fœdæ necis mortisue dedecore ex humanis diffugisse.

II. Memorabile pariter ac horribile est, quod pene sub oculis nostris, in Episcopatu Spirensi contigisse, ex viris certis certissimum, atque publicâ Notariatûs autoritate consignatum, accepimus.

Anno M. DC. XXI. cùm Palatinus equitatus per Spirensem Episcopatum prædabundus vagaretur; quædã Obertraudiana turma Caluinisticæ furiæ ad S. Ruperti montem excursione facta R. D. Decanum, loci parochum, quæsiuit vel ad pendendum litrum, aut redimendam depopulationem. Quo minimè domi reperto, penuarium tamen repererunt. Postquam illius se Cereris Bacchique veteris oppleuerunt; dum vertunt viam, proximũ vico Crucifixum è saxo celebrem opere vetusto ac visendo, dirutum, comminutum profanatumque dederunt. Præclaros milites ab strage tali!

Tendũt per Deidesheim, vbi cœmiterium præruecti, & Crucifixum præaltum conspicati habent derisui: inter cæteros quidam Ioannes Gesgen, ciuis Wachenheimensis, exclamat: *Videte, quemadmodum pendeat isthic nudus ille scarificatorius seruus, seu balneator! Et Te tractabimus, sicut modò socium tuum ad Ruperti. Expecta paulisper ad quindenam cer-tus adero tibi.* Vixdum ore blasphemo vox missa exciderat, cũ ecce insolentior equus subsultans galerum capiti sessoris excutit. Ille dexteram versus dum sese inflectit, recepturus ex humo pileum, caballus idem in latus quadrupedali saltu vehementi caput heri aduersũ in murum domus Georgij Wagneri tam validè illidit, vt muro cerebrum cum parte capillitij cruore tabidi inhæresceret. Neque, quod mirabile, ablui, diu abradiue valebat.

Commilitones cohortis captũ mente, intellectu sensuq; omni destitutum, solam animam ægrè trahentem, equo transuersum imponunt, domumque reuectum vxori liberisque reddunt semianimem: Vbi quaternas intra horas, nullo signo visûs, auditûs, rationis, nominisue Christiani dato, animam infelicem exhalauit.

III. Anno exeunte M. DC. XX. quando Fridericus in Boëmię regno tyrannidem inuasit, simul in Principe Ecclesia Pragæ, cum Caluinismi flabello suo Sculteto, iconomachiam sacrilegè exercuit. Hic quanta cum impietate præcipuum spectatissimumque templi Crucifixum deturbari, trahi, temerari, conscelerarique curârit; per vrbem, orbemque juxtà Christianum increbuit vniuersum. Illam in ponte propositam Christi in cruce pendentis imaginem euertisset armatum furiis satellitium; nî ciuiũ armatior manus sese obiecisset. Neque nisi annauit impunè scelus: Nam anni insecuti eodem die annuo, justo Dei vindicis judicio, memorabilis ac mirabilis apud Pragam data Cæsari Victoria sacrilegium vindicauit, regnoque tyrannum exuit, ac profugauit. Qui-

Quibus è paucis ac neophitis liquet, facta dictis Caluiniſtarum reſpondere; & eos vtraque iuratos Crucis & Chriſti crucifixi inimicos teſtari.

IV. Atque iſta ſui ipſos docuere Magiſtri vel Heidelbergenſes; cæteros taceo. Si enim quæras: *An imago Chriſti ſit toleranda?*

DAVID PAREVS, anima Heidelbergici Caluiniſmi, Comment. in Rom. 1. reſpondet: *Mutant gloriam Dei, & idololatræ ſunt, Non noli Gentiles, qui vel homines, boues. &c. fortunam, vel harum rerum imagines pro Deo colunt: Sed etiam inter Chriſtianos, Omnes Illi, qui imaginem Chriſti Crucifixi in templis ad Repræſentandum Chriſtum, & ad docendum rudiores de Chriſto, tuentur.* Blaſphemius Beza in Colloq. Mompelg. *Fateor, Me ex animo Crucifixi imaginem deteſtari.* Vide in mea Genealog. par. 1. quæſt. 24. argumenta talium.

AVTOR. I. Toleranda eſt Imago Chriſti, quatenus Chriſtum repræſentat.

1. Quia, Exod. 25. *Dixit Dominus ad Moyſen*, prius: *Non facies tibi ſculptile*; Et deinde tamen etiam, *Facies duos Cherubin aureos, & productiles, ex vtraque parte Oraculi. Cherub vnus ſit in latere vno, et alter in altero*; Hi ſtabant in Tabernaculo, ſuper Arcam fœderis; & paſſis Arcam tegebant alis. Num par, deteriorem hiſce conditionem Chriſti, quàm Angelorum cenſeri?

2. Num. 21. *Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno; qui percuſſus aſpexerit eum, viuet.* Num par, eſſe Chriſtianos Rei figuratæ iniquiores, quam Figuræ fuerunt obſeruantiores Iudæi? Atq; hoc hi nil obſtante primo Decalogi; Nos verò etiam tantum non penè jubente Chriſto, Ioan. 3. SICVT *Moyſes exaltauit Serpentem in deſerto:* ITA *exaltari oportet Filium hominis;* primum in Perſona ad Redemtionem ſemel: deinde in Imagine ad Commemorationem.

4. Iuſtè autem Rex Ezechias, *4. Reg. 18.* Serpentem confregit eundem; ſicut aureum vitulũ Moyſes zelo pari: Quia ceſſante fine ſerpentis erecti bono; verſoq; deinde in malum idololatriæ; debuit ille aboleri. At quo fine Chriſtus ſemel crucifixus ſtetit; eodem nobis repræſentando, rectè vbiq; ſtatuitur Imago Crucifixi. Cui ſtatuæ dicimus: *Hanc ego non ſtatuam; ſed* QVEM *deſignat*, ADORO. Idque ſanctè, ſic docetur.

II. Imago Chriſti Honoranda eſt. Statuæ namq; Cherubinæ, vt pars præcipua Oraculi, recte honorabatur à Iudæis cum Arca. Nam 1. Ponebantur in Sancto Sanctorum, loco honoratiſſimo, *Hebr. 9.* 2. Dauid, *2 Reg. 6.* arcam mirificè honorauit: Oza tactũ ejus improuiſum morte luente, *2. Reg. 6.* 3. Philiſthæi, *1. Reg. 6.* captiuam detinentes, morbo flagellabantur. Bethſamitæ aſpectum audaciorem morte expendebant.

Quocirca, Pſal. 98. *Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate Scabellum pedum eius; quoniam ſanctum eſt*, id eſt, ad literam, Cherubinos, ſuper quorum alas, ſeu ſolium Majeſtatis ſuæ, Deus ſedẽs reſponſa dabat Pontifici, eum conſulenti: At ſolium Chriſti Crux fuit, & eſt. *Nos igitur gloriari oportet in Cruce D. N. Ieſu Chriſti.*

III. Cauſa venerationis eſt. 1. Quia Imago Chriſti eſt: Rectè S. Ambr. ſerm. 10. in Pſal. 118. *Qui imaginem coronat Imperatoris, vtique illum honorat, cuius imaginem*

ginem coronauit; *Et qui statuam contemsit Imperatoris, Imperatori vtique videtur fecisse iniuriam.* Quantò magis Christo? 2. Quia Beneficia Christi nobis repræsentat; excitatque nos ad debitam gratitudinem. Quaeadem ex causa colimus S. Biblia, festa Paschatis, Penteco. Natiuitatis &c. Plura infrà *quæst. 82. & sup. quæst. 34.* An persona Christi sit adoranda?

QVÆSTIO XLI.

An Christus verè sit Corpore passus: & verane sit historia Passionis?

LVTHERANI quidem veram negare coguntur, ex eo, quòd comminiscuntur, *Christum non verè Hominem verum natum fuisse*; De quo vide suprà *q. 22.* 1. LVTHERVS enim ibidem ita: *Oportet dicere, Hac Caro, hic Sanguis Christi condidit cœlum & terram.* Quippe *Christi Humanitas Caro non est, sed nudus & merus Spiritus. Quia quod ex spiritu Natum est, Spiritus est.*

2. BRENTIO ibidem: *Ex Maria Christus non nisi accidentalem formam sumsit &c*

AVTOR. I, AT iste est Euthychianismus.

CALVINISTÆ pariter ex suismet ipsorum placitis, suprà *quæst. 35.* constringuntur abnegare verè & propriè factam esse Dominicam Incarnationem.

AVTOR. ET verò istud ab eis asseri planè necessarium accidit. Nam quemadmodum ab illis fingitur Christus Homo factus; sic & talis quoque passus fuit: Ideoque rursus, sicut ijsdem intelligitur Euangelium Incarnationis; sic & illud passionis quoque accipi necesse est.

Atqui vox vnà omnium Caluinistarum est in suo Codice, dicto ORTHODOXVS CONSENSVS, pag. 118. & 123. *Christus VERE Incarnatus Nunquam est; sed TROPICE tantum & Figuratè. Necessariò in illo Ioannis, 1.* Verbum Caro factum est; *ad Tropum est confugiendum.*

Ex hisce quidem FAMILIANI Angliæ necessariò inferunt, & euidenter euincunt istud: *Nugæ videntur, quæ de Christo passo & crucifixo in Euangelicis historijs narrantur.* Item: *Historiæ videntur ab hominibus inuentæ & fabulæ.* De Adamitis istis, seu Familianis, siue de Domo amoris; (verè Nicolaitis ac Gnosticis) nos suprà *quæst. 31.* Innocentiam isti arrogabant sibi primogeniam, vitamque protoplastis similem Adæ ac Euæ affectabant se ducere, domi nudos inuicem conuersando, veneremque miscendo promiscuam.

Istorum in Anglia primarii sunt articuli tres. 1. *Christum non esse Saluatorem mundi; Sed merum hominem.*

AVTOR. AT idem docent Gentilistæ, apud Greg. de Valent. *Tom. 1. dist. 2. quæst.* Et Luthero-caluinistæ suprà *quæst. 31.*

2. Dogma. *Hominem peccatorem, à Deo alienatum, eius gratiæ restitui, solâ ipsius misericordiâ, Absque Medio Passionis Christi.*

3. *De Passione, quæ in Euangelio narrantur, esse fabulas & nugas. &c.* Lege Stoum in Elizabetha.

AVTOR. AT 1. Præfatio libri contrà FAMILIAM AMORIS acerbè cõqueritur multos Anglicanos Ministros, jam rejectos imbibisse articulos. Quin ipsam Reginæ aulam hac infectam tabe languere.

2. Neque Anglicanos solum; sed cõsule Theod. Bezam *lib. de hæreticis à ciuili Magistratu puniendis:* ac reperies, cum Familianis ferè consentire & conscisceere CALVINISTAS ACADEMICOS; quorum facilè princeps est Castallio.

LIBERTINI quoque ab iisdem proximè absunt; certe parum dissentiunt. Nam, re-

ſte Caluino in Inſtruct. aduerſus Libertinos: *Hi totam Chriſti paſſi, mortui, Crucifixi hiſtoriam Tropicè explicant: vt nil ſit aliud, Eſſe mortuum Chriſtum, quam peccati in nobis mortem ſignificaſſe: Crucifixum eſſe aliud nil, quàm veteris hominis repræſentaſſe crucifixionem.* Commemorat ibidem inter cætera; Valencenis in Belgio à Papiſtis Libertinorum aliquos extremo ſupplicio affectos, quod negarent, in cruce mortem Dominum obijſſe.

AVTOR. 1. AT verò ecquibus edocti Magiſtris ita Libertini philoſophabantur? Luthero, inquam, & Caluino, ceu ſuprà liquet. Enimuerò ſi Lutheranis nonnullis fas, præſertim Vbiquitariis, Domini in cœlos aſcenſionem Figuratè interpretari: Si Caluiniſtis licet metaphoricè exponere Chriſti ad inferos deſcenſum; cùm in eâdē hiſtoriâ (vt benè Ioſias Simlerus in vita Bullingeri aduertit) deſcribatur Paſſio: quid obſtat, quò minus & ipſam illam Libertini Tropicè accipere poſſint? Verùm apage cum Tropiſtis his.

2. Neceſſitas, Veritaſque paſſionis Dominicæ, item & Incarnationis veræ; tum cordatè creditur; tum luculentè docetur. Nam qui, qualis natus; is talis & paſſus eſt: Atqui Verus Homo natus eſt cum verò corpore. Vnde S. Aug. lib. 83. qq. q. 14. tom. 4. *Si phantaſma fuit Corpus Chriſti; fefellit Chriſtus: & ſi fallit, Veritas non eſt.* Et ſic omnia ab Euangeliſtis enarrata Chriſtus fictè peregiſſet: ſicut Raphaël Angelus apud Tobiam.

Atqui hunc in errorem cum aliquandò verſi eſſent Diſcipuli, Luc. vlt. *putantes ſe ſpiritum videre*; Dominus eos ad experientiam ſumendam inuitauit: *Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.* Cui autem conueniens fuerit, non perſonā, ſed naturam hominis; non Hominem, ſed Naturam humanam ſeu Humanitatem ab Chriſto aſſumi, repete ex *S. Tho. 3. quæſt. 4.*

Quocirca perinde fuit neceſſarium pati Chriſtum verè eodem in Corpore vero, quicum natus erat: Idque, ait *D. Tho. 3. q. 46. a. 1.* non vlla neceſſitate coactionis naturalis; Non definitione diuinæ, vt patereretur; Non ipſiuſmet Chriſti; quippe voluntariè paſſi: ſed ob neceſſitatem triplicem aliam: 1. Noſtram; qui aliter liberari nequibamus. Ideo Ioan. 3. *Oportet exaltari filium Hominis, vt omnis, qui credit in eum, non pereat.* 2 Ob ſuam meriti: aliter enim meteri gloriam exaltationis non potuit, niſi per humanitatis paſſionem: Luc. vlt. *Nonne oportuit Chriſtum pati, & ſic intrare in gloriam ſuam?* 3. Ob impletionem prophetiarum: Luc. vlt. *Neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi & Prophetis & Pſalmis de me. Quoniam ſic ſcriptum eſt, & SIC oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis.*

Aug. lib. 13. Trin. c. 16. *Hunc modum aſſerimus diuinæ congruum Dignitati: Verùm oſtendamus, non alium poſſibilem Deo defuiſſe, cuius poteſtati æqualiter cuncta ſubiacent.* Ibid. c. 13. *Sanandæ autem noſtræ miſeriæ conuenientior modus alius non fuit, quàm per Chriſti paſſionem.*

3. Euthychianiſmum eſſe ſacrum & inteſtabilem, dicere: Chriſti carnem nō in veram eſſe carnem verſam; ſed in apparentem: ac proinde Chriſtum ſimulaſſe, ſe vt hominem naſci, pati, mori. Vide in mea *Genealogia quæſt. 10.* Nimirum

rum eodem prædictus reuoluitur Luthero-caluinismus hic. Contra quem Vide *Bellarm. lib. 3. de Christo. c. 3. sub finem ferè.* Et suprà *quæst. 35. 34.* & in mea *Genealog. q. 15.*

QVÆSTIO LII.

An Christus in Anima etiam tota sit passus?

TRIA in homine esse distincta voluit Autor naturæ DEVS: Partem vnam animæ superiorem Rationalem; At alteram inferiorem Appetitū sensitiuū: Et Corporis Sensus exteriores. Docuimus autem *suprà quæst. 33.* ex *D. Tho. 3. quæst. 14. & 15.* sic in animæ parte Sensitiua passum fuisse Christum, vt ad Rationalem tamen dolor nil vnquam adspiratit: vtpote in beatifica visione irretorto intuitu defixam, atque beatam. Hæc Fides. Perfidia quid hæretica?

I. LVTHERANA quidem expressè, quod sciā, nihil: Nisi quòd veritatem assumtæ Humanitatis abnegate sit visa; vt *quæst 41.* reddidimus. Ex quo euidenter consequitur: 1. Christus (iuxta Luthero-caluinistas) putatitium Corpus humanum assumsit; Ergo & Animam similiter non veram. Nam assignari nequit ratio sufficiens, cur ad Corpus non verum verā adsciuisset Animam. 2. Humanitatem totam assumsit, juxta eosdem, non veram: patet ex ipsis suprà: ergo nec alteram quoque partem compositi veram, sc. Animam. Iam porrò: Sicut neutrum partium assumsisse Veram fingitur, ita & in neutra verè passum fuisse dici oportet; at in Corpore nec vero, nec verè perpessum esse IESVM volunt Luthero-caluinistæ: ergo pariter nec in Anima quicquam persensisse passionis dicendus est ab iisdem: Essequedebet ipsis istius Articuli Symbolici: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus*: isthic sensus: *Visus est pati, crucifigi, mori, sepeliri.*

II. Rursus è contrà: 1. Animam Christi totam verè passam sentire videntur. Quia dicunt, *Animam descendere ad inferos*, esse *prorsus emori, interire, & extingui totam*: ergo & totam potuisse Pati, cogentur asserere. 2. Asserunt, vt suprà *quæst. 16.* ipsam Christi Diuinitatem fuisse passibilem atque mortalem, verèque passam ac mortuam: Quanto magis Animam cum corpore passam extinctamque confiteri debent? Id quod vtrumque auris audire, animusque refugit cogitare. Sic de Luthero-caluinistis ratiocinor.

DE CALVINISTIS vnus ad instar sit omnium CALVINVS, *Instit. lib. 2. c. 16. §. 10.* Non tantum corpore mortem Christus pertulit: *Nec enim erat actum quicquam, si corpore à tantum morte defunctus fuisset: maius aliquid et excellentius in pretium redemtionis datum oportuit.*

Ecquid illud tandem? Idem Harmonia in Matth. c. 27. ANIMAM *quoque oportuit reamad Dei tribunal sisti.* At quem in finem & euentum? Idem Inst. lib. 2. cap. 16. & 10. *Diuinæ vltionis seueritatem sentire debuit; cum inferorum copiis, & aeterna Mortis horrore, quasi consertis manibus luctari; & sic scelus nostrum suppliciumque dependere.* Ibid. §. 12. *Hoc nisi ita fit; pudenda mollities Christi fuisset; & magis meticulosus extitisset, quam plerique gregarij homines. Quid clarius?*

DAVID PAREVS, postremus Caluino-Heidelbergensis Papa, in Explic. Catech. q. 37. *Præcipua pars dolorum fuerunt Cruciatus Animæ, in qua sensit iram Dei.* Verum, *Passus est extremos cruciatus Animæ & corporis. 1. Carentiam, seu priuationem Summæ Felicitatis, lætitiæ, & Omnium Bonorum, quibus frui debuit. &c. 7. Grauissimos Animæ cruciatus.* Subijcit: Martyres alios fuisse fortiores: *quia non senserunt Deum percutientem & iratum; sed reconciliatum; nec, sicut Christus, horrores mortis & INFERNI experti sunt. Hinc majori constantia, & animi præsentia fuit Laurentius, quam Christus in suo lytro.* Infrà *Christus corpore & Anima sentit* TOTALEM *Dei iram.*

GVILIEL. PERKINSVS Theologus Anglus in explic. Symboli, voce *Mortuus* sic verbotim. *Christi mors maledicta fuit, & propterea appellata mors crucis; ac comprehendit in se primam & secundam mortem. Prima est, separatio corporis & animæ ab inuicem: secunda, est separatio corporis & Animæ à Deo. Vtraque fuit in Christo, cùm vnà cum morte sen-*

tiret etiam in anima sua iram Dei, quà digni erant homines propter peccatum Hac ad illos eum commouebat eiulatus; Deus mi, quare me dereliquisti? Mox distinguit: Alios velle quòd mortem Christus subierit primam solum: Alios quoque secundam: At hos nimium, illos minimum dicere: se tenere medium; sc. passum horrores extremos secundæ mortis; non tamen separationem à Deo.

COMMVNIS omnium CALVINISTARVM tenet, Christum Animâ totâ passum esse damnatorum horrores tartareos. Infrà *q. 64. 51. 52. &c. 63.* & Scharpius in Cursu theologico dist. 21. Geneuæ impresso.

AVTOR. An verò potuit quicquam dici in Christi mortem blasphemium magis? Ait alicubi & confingit Antipapista Caluinus: lib. de necess. reform. Ecclesiæ: *Obrutum fuit Redemtionis beneficium in Papatu, & incognitum*: Sanè, inquam, omninò verum est hoc; sed quodam in sensu. Fateor, nesciuit (atque vtinam nesciret etiamnum!) ante Caluinum mundus hosce tales Caluinianos Animæ Christi cruciatus, quibus solis simus redemti.

2. Verùm, vos ego appello Caluini asseclas: tenetis mordicus & peruicaciter vestrum illud Axioma: *Nihil in partem Fidei acceptandum est, nisi in Verbo Scripto fuerit expressè literis consignatum*: dicite agite; eccubi vsquam in sacra pagina vel apex inuenitur, de istiusmodi Animæ Dominicæ discruciatu, aliter, quam nos suprà docuimus *in q. 33?*

2. Deinde, prædicant ac scribunt S. Apostoli, vt 1. Pet. 1. *Redemti estis & liberati per Sanguinem quasi immaculati Agni*: Apoc. 1. *Lauit nos à peccatis nostris in Sanguine suo.* Et ipsi nos, Apoc. 22. *Lauamus stolas & vestimenta nostra Sanguine ipsius.* Et ea nunc quidem etiam, Apoc. 7. *Dealbauimus in Sanguine Agni.* Hocque amplius; Satanam, Apoc. 12. *Vicimus in Sanguine Agni.* Quocirca etiam, Col. 1. *Christus nos Deo Patri reconciliauit in Corpore Carnis per mortem.* In quibus, aliisque talibus nec γεῦ de morte vel Animæ vel Diuinitatis Dominicæ insinuatur.

3. Huc accedit; Euangelistas paschiographos meras scribere, memorare, testari corporales illusiones, conspurtationes, collaphisationes, mutationes vestimentorum, flagella, spinas, clauos, fel, & acetum: &c. Animæ verò cruciatus illos, quos fingitis, sine quibus nihil actum fuisset, nusquam; nec in marginibus quidem etiam vestræ editionis Bibliorum.

4. Quid multa? Prædixit Christus, quæ erat perpessurus, Luc. 18. *Ecce*, inquit, *ascendimus Ierosolymam, & traditur Filius Hominis gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur: & postquam flagellauerint eum, occident eum*: Isti vestri Animæ Dominicæ cruciatus, ista damnati & perditi hominis supplicia, vbi hic sunt? Nuspiam comparent; nisi eis, quibus oculi sunt Caluiniani. Consule *D. Tho. 3 q. 46. a. 7. 8.*

QVÆSTIO XLIII.

An Christi quoque Diuinitas passa fuerit?

LVTHERANI suprà *quæst. 16.* talia: *Christus passus & mortuus est secundùm non humanam tantùm, sed Diuinam quoque naturam. Pertinet enim Matre & nomine ad Diuinitatem. Et si sola Humana natura Christi sit passa, Christus ille vilis, nec magni pretij Saluator est; Quin ipse eget Saluatore alio.* Idem Lutherus To. 2 Witt. fol. 188. & in Colloq. mensal. fol. 97. 98. 99. *Non credo quod Omnipotens Diuinitas sit immortalis.* Idem tom. 2. fol. 18. Et Musculus.

2. His adde Pandoram Bergensem, Concordiæ Formulam, *in repetitione art. 9. Simpliciter credimus, Totam*

tam Personam, DEVM & Hominē, post sepulturam, ad inferos descendisse. Per Totam Personam verò duas Naturas intelligere seseaffirmat dicens, 3. Christus non in cruce tantum secundum VTRAMQVE NATVRAM; sed post mortem exantlatam, etiam in TOTA PERSONA, hoc est, ait LVTHERVS in Psal 16. tom. 2 Ienensi, anni 1557. pag. 181. Secundum Vtramque Naturam, dolores in inferno, damnatorum loco, vtrè sustinuit. &c. 3. Similia Schmidelinus in concione habita Augustæ, & impressa Tubingæ anno 1559. Item Æpinus in Psal. 16. Verba eorum recitat Iurgievvicius Canon. Vilnen. in libro Nullus & Nemo. fol. 20.

II. DE CALVINISTIS nimio plus supra 9.16. Addere plura horret animus. Communem tamen omnium opinionem proponit Scharpius in Cursu Theolog. Geneuensi dist. 21. *Materia in qua passa fuit Persona Mediatoris, licet enim passio propriè sit humanæ naturæ; tamen ad λόγον pertinet* Tum quia *humanam naturam sustinebat:* Tum quia *natura humana persona eadem cum λόγῳ* est.

III. AVTOR. Refutare tales quid attinet. Factum id suprà est, cùm ibidem; tum & alibi deinceps. Hic solum istud adiecerim pro auctario, ex *Bzouio nostro annalium anno 260. § 12. ex Tertull. de præscript. c. vlt. Et aduersus Praxeam cap. 1. & Epiphanio hæresi 57.* SABELLIVM Ptolomaidæ in Pentapoli hæresim PRAXEÆ & NOETI Patropassianorum propagasse, Trinitatem negantium & Personarum distinctionem, eaque nomina solùm ad diuersos effectus Diuinitatis significandos composita esse.

Vnde in consequentiam ab eis trahebatur; vt sicut Filius, ita Pater & Spiritus Sanctus ab illis æque dicerentur incarnati & passi. Idem Noëtus Ephesius, contemtor Scripturarum, ex seipso cōmentus est primus; seque Moysen esse jactabat, fratrem Aaronis Eius hæresim consopitam postea resuscitauit Sabellius. Quocirca Luthero-caluinismus prædictus, est rediuiuus Noëtianismus, & Sabellianismus Patropassianorum, sicue Theopaschitarum. Horum hæresios occasionem paullò repetemus altius.

Terræmotus, *anno 446.* incomparabilis, qualem nullæ meminerunt historiæ, Orientem, præsertim Constantinopolim, per sex ipsos menses continuus ita concussit, vt in ea sola LVII. turres corruerint, & incolæ cum Patriarcha Proclo, & Imperatore Theodosio, vrbe deserta, in campis habitarent. Hic cùm assiduis precibus, litaniis ac ieiuniis Deo supplicarent; è turba raptum puerum ferri sublimen ex oculis; & mox sensim referri omnes conspicabantur. Redditus is hominibus, Angelos concinuisse *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus & Immortalis miserere nobis*; idque se audisse testabatur. Huius inde Trishagij religio sacra solenniſque increbuit per Ecclesiā: vt quod effectus ipse probarit; tanto protinus terræmotu remittente.

Cùm autem vsus canendi Trishagij latè per Ecclesiā manasset, Petrus Gnaffæus *anno 483.* impio illud additamento deprauare ausus adiecit ei; *Qui passus es pro nobis.* Hinc renata serpsit Theopaschitarum hæresis primùm; dein & percrassata vagabatur: dum magnas daret tragœdias. Præsertim *anno 519.* quando Eutychiani Scythiæ monachi Imperatorem peruerterant, ipsumque, sed nequicquam Papam tentabant: vt vniuersalem facerent hæresin hanc: *Vnum de Trinitate passum.*

Cui Ferrandus, Carthagine Diaconus, istis restitit rationibus assignatis: 1. *Ne quadam separatione intercedente, alia esset Trinitas; & Alius, qui vnus esset de Trinitate passus.* 2. *Ne diuina Substantia fieri passibilis videatur.* 3. Ne dicentibus;

Vnus de Trinitate paſſus, inquiſitor acerrimus dicat: *Quis Vnus?* Et reſpodentibus, *Filius*, dicat iterum: *Ergo ſi vnus eſt Filius de Trinitate*, vel, *Vnus eſt Trinitatis; filiorum eſt Trinitas*, aut, *Trinitatis eſt Filius*. Reſpondentibus, *Deus*, dicat: *Quo modo eſt quiſpiam Vnus Deus de Trinitate; cum non ſit Vnus Deus, niſi Trinitas?* 4. Quia in Conc. Chalced. dictum: *Triſhagion ita corruptum dicitur eſſe quaſi panis veneno imbutus.*

Sic confutati ſunt & confuſi Theopaſchitæ: contra quos vide *D. Tho. 3. q. 46, art. 12.* Ad quorum gregem ſcabioſum noſtrates quoque Luthero-caluiniſtæ ſunt aggregandi, in priſcis illis condemnatiſſimi. Porrò alia Nouatorum carcinomata tangamus; ſed manu molliore.

QVÆSTIO LIV.

Num qui defectus Animæ Dominicæ in Paſſione Chriſti interuenerint?

HVc repete, Lector, ſuperiora Zytimata: vt, 14. An Deus in Chriſto fuerit Omnipotens? 15. An juſtus? 17. Bonus, an peccator? 28. An Chriſtus ignorax fuerit? 30. An ab anima defectuoſus? 31. An verè Deus? 32. An in quibuſdam culpabiliter defectuoſus? Quibus rite memori cum animo repetitis, opportunè adieceris huc ſubiecta; planiuſque ſacrilegam impietatem perſpexeris Caluinianam: cum hac enim ſola penè, potiſſimum certè, hac in re & cauſa Chriſti paſſi, negotium nobis intercedit. Serpentinum igitur caput ſi retexero conditum; hoc ipſo mecum cenſebitis refutatum, atque contritum.

Ad duo autem potiſſimum capita Caluinianas de Chriſto Patiente blaſphemias reuocabo: ad Defectus animi, & Peccata Animæ Chriſti.

De Defectibvs animi in Chriſto Patiente. Calvinvs in Ioann. 12. *Chriſtus animi mollitie mortem, quam cæleſtis ei decreti impoſuerat neceſſitas, refugit.* Idem in Matth. c. 26. v. 39. *Æternum Patris conſilium reſcindi poſtulauit: quantum in ſe fuit, Mediatoris ſui iniuncto diuinitus munere defungi renuit & detrectauit.*

2. Et in his omnibus non contentus, ad prauas mentis cogitationes in vocem, voluque abruptum concepta animi eliſit. Nam *Ego*, ait ibid. *abruptum hoc fuiſſe votum fateor, non querimoniam.* Et infrà: *Metu perculſus, & anxietate conſtrictus fuit, vt neceſſe foret, inter violentos tentationum fluctus alternis vota quaſi vacillare. Hæc ratio eſt, cur mortem deprecatus, mox ſibi Frenum injiciat, Patriique imperio ſubjiciens, votum illud ſubito elapſum Caſtiget a Reuocet. Non fuit igitur Chriſti hæc meditata oratio; ſed vis & impetus doloris ſubitam ei vocem extorſit; cui ſtatim addita fuit correctio: Eadem vehementia præſentem cæleſtis Decreti Memoriam illi abſtulit.* Ibidem: *In primo voto apparet placida illa moderatio, quam dixi: quia Mediatoris officio defungi renuit.* Ita ille Archilogus de Chriſto.

Hanc verò finitam quæſtionem vt lectori probabilem efficiat; ad infinitam cenſuit transferendam. Sic igitur Calvinvs idem Inſtit. lib. 2. c. 8. §. 58. & 59. *Sunt enim vel primi Motus, (vt nihil de dictis factiſque dicamus) directè vltimi mandati prauaricationes. Transgreſſores conſtituimur Legis, quibus ſemper incumbit Dei maledictio, ſimulac deſiderium nos aliquod pupugit.* 2. Pet. Martyr in Rom. c. 7. Comment. eidem ſuffragatur alacriter.

3. Bvcervs in Colloq. Ratisbon. pag. 622. ait: *Mortis judicio ne leuiſſimæ quidem cupiditates eximuntur: Æterna à lege condemnamur*

namur, si vel ad contrarium afficimur; aut eius leuissima cupiditate titillamur.

4. BEZA in 1. Ioan. c. 5. v. 16. suum & ipse calculum adiicit libenter. *Minimi mali qualucunque cogitatio millies æternam mortem promeretur.* Subsume: Quantum igitur Christi hic peccatum?

5. Postquam verò CALVINVS *in Matth. c. 26. v. 39.* abruptum Christi votum affirmasset; mox ibidem docet, fidelium preces non semper æquabile temperamentum seruare; sed implicitas atque perplexas secum aliquando confligere.

AVTOR. Verumenimuerò ista, *inconsiderata Desideria, abrupta vota, Vacillationes, Alternationes, subita, immeditatæ orationes, doloris impetus. &c.* ista inquã, dignitate Christi prorsum indignissima sunt, caduntque in peccatores solos, originali veterno deprauatos de quibus nos *suprà quæst. 33.*

I. Age, nonne Isa. 53. *passus est, quia voluit?* Qui igitur liberè mortem adiit, liberè mortis horrorem oculis obuersari voluit; Idem liberè quoque ac meditatè dixit: *Pater mi, si poss. est, transf. &c.* Hocque dicendo minimè celauit naturalia pathemata Sensitiui Appetitus, sensuumque exteriorum; interim ab ijs immuni stante Ratione, atque beata.

II. Ergo voluntate prius Naturali abhorrebat naturaliter à morte, vt Verus Homo: *si possibile transeat*: At voluntate Deliberata eam libens subibat: *Non sicut ego* naturaliter *volo, sed sicut tu vis*, & ego tecum iuxtà deliberatè. Ita Christus liberè tristabatur, naturaliter quidẽ horrescendo, at deliberatè adeundo. Sic quemque pium decet; docetque S. August. lib. 10 Confess. c. 23. *Iubes nos, Domine, ea tolerare; non jubes amare. Nemo, quod tolerat, amat: Etsi Tolerare amat.* Sic, sic duas inter voluntates illas Domino placuit fluctuare, vt vero homini ac passibili; sic Mediatoris officio defũgi; *naturaliter*, supersedendo; *deliberatè*, exequendo.

III. CALVINVS ipse hanc persensit doctrinam nostram, planeque confitetur: *Cùm dictum fuerit, rectè compositos fuisse omnes Christi Affectus*, (sic enim ad Matth. c. 6 dixerat) *Christus communem nobiscum habuit Sensum; non autem Appetitus incompositos.* Idem in Matt. c 26. v. 37. *Christum mansisse*, ait, *compositum ad veram temperantiæ regulam. Quo* igitur *modo nunc seipsum corrigit?* Respondet: *Sic affectum suum subigit in obsequium Dei, quasi modum excesserit. Certè in primo voto non apparet placida illa moderatio. &c.* Et tantò grauius Dominum accusat. Nec Apostata Iulianus tantum ausus in Christum fuit.

IV. QVÆRO: Si quæ insit Christo inconsideratio; quî vera isthæc talia? *Cibus meus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me. Ego non veni, vt faciam vol. meã; sed. &c. Ego sum Pastor bonus. B. P. animã suam p p. o. s. Propterea diligit me Pater, quia ego pono animam meam. Ego, quæ coram illo placita sunt, facio semper.* Hæc non sunt detrectantis officium Mediatoris.

RESPONDEO, ait Caluinus ibidem. *In eo nihil fuisse vitij, quòd obiecto mortis terrore, simul oblata est caligo, vt aliis omnibus omissis ad votum illud profiliret.*

AVTOR. AT adeò nihil hic excusat Dominum, vt etiam infanda duo affingat eidem: *Timerem mortis, & Caliginem.* Nihil improuisum Christo, nouum ac repentinum nihil, præcognita omnia, præter experientialem notitiã.

Quò

Quò deteſtabilior illa vox Caluini eſt: *Vehementia doctoris præſentem cœleſtis decreti memoriam illi abſtulit; vt non reputaret in ipſo momento ſe hac lege miſſum eſſe humani generis Redemtorem.*

V. Pugnantia loquitur Caluinus, Deo memoriam ipſi auferente. Nam in Matt. 26. obiectum mortis timorē abſtuliſſe mentem Chriſto loquitur ac memoriam officij: At in *Luc. c. 22. v. 42.* acerrimè contendit; Chriſtum intēſiſſimè de metu & horrore diuinæ maledictionis cogitaſſe, ac deprecatum fuiſſe.

VI. Deſperat cauſam Caluinus denique ipſe dicens in Matt. c. 26.

Neque hic ſubtiliter diſputare neceſſe eſt, An illi obrepere potuerit ſalutis noſtræ obliuio. Quia hoc vnum ſufficere nobis debet; cum in mortis deprecationem erumperet, de aliis non cogitaſſe, quæ viam clauſiſſent, ſcilic. deprecationi mortis. Ergo obrepſit obliuio.

Ideo ſibi obiicit ipſe, quæſito ſcil. effugio: *Si quis excipiat; Primum motum, (quem frenari, antequā longius excurreret, oportuit) non fuiſſe temperatum, vt decebat. Reſpondeo*, inquit, *non poſſe in hac naturæ noſtræ corruptione perſpici Affectuum feruorem cum temperie, qualis in Chriſto fuit. Sed hunc dandum eſſe honorem Filio Dei; nec eum æſtimemus in nobis.*

AVTOR. AT tecum ipſe pugnas, Caluine. Negas, intelligi *Perſpicique poſſe affectuum feruorem cum temperie:* Quomodo igitur affirmas, quod non intelligis ipſe? Ecquî culpas Chriſtum in eo, quod non perſpicis? Quomodo ſententiam hanc Euangeliſtæ exponis; quam perſpicere nequis? Cœcus, duxque cœcorum es: vt verſus in ſenſum reprobum re reprobus.

MANET itaque, IESVM 1. *Necinconſideratum prorupiſſe votum* (ſic enim Sapiens non fuiſſet.) 2. *Nec correctione dignum aliquid dixiſſe:* (ſic enim peccaſſet.) 3. *Nec preces non meditatas obtuliſſe Deo:* (ſic enim temerarius foret.) 4. *Nec vocem vi doloris extortam profudiſſe:* (ſic enim appetitui ſuo dominari nequiuiſſet.) 5. *Nec placida vnquam moderatione caruiſſe:* (ſic enim paſſionibus vitioſis, quæ rationem anteuertunt, obnoxius egiſſet.) Hactenus de impoſita Chriſto obliuione ſui ac inconſiderantia: (de Ignorantiâ ſuprà.) Porrò de Peccatis eidem affictis diſquirendū eſt.

QVÆSTIO XLV.

An Chriſtus Paſſurus de ſalute ſua Dubitarit, vel ſibi Timuerit?

CALVINISTÆ, in horto dubitaſſe; in cruce Dominum deſperaſſe, blaſphemant. Ideo

CALVINVS in Galat. c. 3. ita ſcribit: *Chriſtus verè reus Maledictionis æternæ peccatum fuit.* Idem in 1. Cor. c. 5. *Quomodo ſummus iuſti coram Deo? Certè, vt Chriſtus* PECCATOR *Iuſtus fuit.*

AVTOR. Ita vniuerſim iſte Rhadamantus. At ordine nos; ac primum de hortenſi Peccato? dein, de Cruciario, quæſt 46.

DE HORTENSI DELICTO Domini. *Cœpit pauere, & tædere, & mœſtus eſſe.* Quia locus hic Arianis fauere, Chriſtique derogare Diuinitati videbatur, ſimul & Charitati, pro nobis liberandis patiendi mortem, qualem plures adiere intrepidè martyres: Idcirco eum SS Patres diligenter expoſuerunt; tametſi aliter alij variè diuinando.

AT CALVINVS, eiuſque ſequaces, locum hunc; non de mortis tempore horrore; ſed de æternæ horrore ſupplicioque nil exhor.

exhorruit interpretari: Ipsius huc verba reddamus noua hominis noui, seu portenti: certe nulli retrò hæresiarcharum vsurpata.

1. *Unde*, inquit, in Mat. c. 26. v. 37. *Christo mœror, & anxietas & formido; nisi quia in morte tristius aliquid & magis horribile concepit, quã separationem animæ & corporis?* Pauloque post: *Non mortem horruit simpliciter, quatenus transitus est è mundo; sed quia Formidabile* DEI TRIBVNAL *illi erat ante oculos. Quare nihil mirum, si horribilis exitij abyssus, metu & anxietate duriter eum cruciauit.* Rursum ad illa ibidem v. 38. Tristis est anima. &c. *Animum Filij Dei mors per se non cruciasset; nisi eum* DEI IVDICIO *sensisset sibi esse negotium.*

2. Deinde ad hæc: Pater si vis. &c. QVÆRITVR: *Quid orando Christus fecerit? Apostolus ad Hebr. 5. dicit, exauditum fuisse à suo metu,* (sic enim legi vult; non *pro Reuerentia sua.*) *Id porro non quadraret, si mortem simpliciter timuisset Christus: Quia ab ea liberatus non fuit. Unde sequitur, Grauioris mali timore ad deprecandum mortem fuisse adactum. Nempe cum* IRAM DEI *sibi propositam videret, quatenus ad eius Tribunal, totius mundi peccatis oneratus se sistebat; necesse illi fuit Profundã Mortis Abyssum exhorrescere.*

3. Mox diri huius *horroris certum argumentum*, ait, *Sudorem Christi sanguineum fuisse. Si cui enim mortis timore hoc contingat, pusillo ac muliebri eum animo esse dicemus.* Hæc ibi, & in Luc. 22. v. 42. Luculentius verò blasphemiam hanc, *in Instit. lib. 2. cap. 16. §. 10. &c.* explanat, vt quod Christi horror in horto fuerit descensus eius ad inferos exordium. Tunc enim ait, *cum inferorũ copijs, & æterna Mortis horrore consertis manibus luctatus, diros in Anima cruciatus Damnati ac perditi hominis pertulit: tunc pœnas omnes, à damnatis expetendas in Anima persoluit: Hoc vno excepto; Quòd non poterat in illis detineri.*

4. Tunc Christus *orauit, non vt immunis esset à morte; sed ne absorberetur, vt Peccator: Quia formidabilem illam abyssum sentiebat, se à* DEO *derelictum & alienatum esse: Omnia Irati Dei signa expertus est; Maledictionem & Iram Dei timuit. In quo timore diros & horribiles cruciatus perpessus fuit, videns* SE AD TRIBVNAL DEI REVM STARE, *nostrà causâ. &c. Hoc nisi ita sit, Pudenda mollities Christi fuisset; & magis meticulosus extitisset, quam plerique gregarij homines.* ibidem §. 12.

II. Cæterum NON hic per omnia CONVENIT inter se CALVINISTIS. 1. CALVINVS enim & BEZA pœnas has pertulisse Christum existimant Ante mortem, cum in cruce clamauit: *Deus meus, Deus. &c.* 2. Alii apud Fulconem, in defensione Trãslationis Bibliorum, & Latimerus Anglus, etiam post mortem aiunt, eas ipsum in inferno expendisse. Quo de nos inferius disceptabimus.

III. LVTHERANI in vtroque consentiunt. 1. CONCORDIÆ FORMVLA, (Pandora Bergensis illa, an Lupa?) in Repetitione art. 9. sic loquitur: *Simpliciter Credimus* TOTAM PERSONAM, *Deum & Hominem post sepulturam ad inferos descendisse.* Per totam autem Personam duas se Naturas intelligere asserit.

2. LVTHERVS in Psal. 16. Tom. 2. Ienensis, anno 1557. pag. 181. *Secundùm vtramque Naturam dolores in inferno, damnatorum loco, verè sustinuit: Ignem infernalem expertus est: Gehenna gustauit flammas: Damnatorum pœnas pertulit.* Hæc est variata & copiosè loquens phrasiologia partim *Lutheri*, partim *Schmidelini* in concione habita Augustæ, impressa Tubingæ, anno 1559. partim Æpini in Psal. 16. Sic & Melanchthon in Locis Commun. c. de Filio: Brentius Comment. in Act. cap. 2. & in lib. de Christi Maiestate, parte 2. &c. Communis igitur blasphemia hæc est Luthero-caluinistis censenda.

AVTOR. Permiscean illi hortẽsem horrorem horrori cruciario; ego non illud egerim. Audiuimus de hor-

tensi; hunc quoque in præsens discutiamus: de Horrore in cruce singulatim inferius. Tria autem conspicor explicanda: 1. Quid Christus timuerit, ac deprecatus fuerit? 2. Quomodo? 3. Quare? I. OB MORTEM TEMPORALEM solam instantem Christus fuit mœstus, Patrem orauit, agonizauit. 1. De Mœrore: *Tristis est anima mea vsque ad mortem*, id est, adeò, vt à morte parum absit temporaria illa, de qua prius dixerat: *Væ homini illi, per quem tradetur*, scilicet ad mortem.

2. Quid deprecatus fuerit, liquet: *Transfer à me calicem istum*: de quo scilic. Petro dixit: *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam illum?* Non intellexit in Calice Iram & Maledictionẽ Dei; Quia tunc ista, *Non mea voluntas fiat, sed tua*, significarent, voluntatem Patris fuisse, & ei se Christum conformasse, vt Iram Dei incurreret, câque ceu peccator absorberetur, vt gehennam pateretur. Deus autem non vult mortem peccatoris. &c.

II. QVOMODO Christus mortem deprecatus est?

1. *Voluntate Naturali*, inquam; non Deliberatâ: qua de nos in quæstione præcedenti. Affectus enim habuit Christus humanos ac naturales; sed non, vti nos, inuoluntarios, aut rationem præuertẽtes: liberè eos in se suscepit, quantum, quando, quoties voluit: teste *Aug. tract. 49. in Ioan. & lib. 14. Ciuit. Dei cap. 9. Gregor. Moral. lib. 3. c. 13. Hieron. in Matth. c. 26.* Sic Ioan. 11. *Infremuit spiritu, & turbauit se ipsum.* Sic, quia voluit, *cœpit contristari & Mœstus esse.*

2. *Voluntate Deliberata*, quæ pœnas ac mortem cum Circumstantiis, (sc. opere obedientiæ, redemtione mundi, merito, &c.) attendit; eas prorsus alacriter optauit, acceptauit &c. Vide suprà.

III. CVR MORTEM exhorruit Iesus? Corn. Iansenius affert CAVSAS quatuor. 1. Passionis generalitas; quia in omnibus, in quibus, pati homo potest, est passus. 2. Passionis qualitas, qua est Crucifixio. 3. Complexionis nobilitas; cui dolores erant sensibiliores. 4 Doloris puritas, omni eũ cõsolatione destituit. Adde: Futurorum præscientia, & Patientis Dignitas. Vnde Hebr. *Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem.* Item persecutorum ingratitudo; Ioa. 10. *Multa bona opera operatus sum inter vos; propter quod eorum vultis me interficere?*

Timor autem maledictus ille Caluinianus, in Christum nequaquam cadebat; iuxta Psal 15. *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper: à dexteris est mihi, ne commouear.* Non igitur de salute sua timuit sibi Christus, minus dubitauit: de quo nunc satis; inferius pluscula. Porrò de desperatione.

QVÆSTIO XLVI.

An salutem suam funditus desperarit IESVS?

LVTHERO-CALVINISTÆ pertinaciter affirmant.

LVTHERVS in Collop. mensal. fol. 102. b. *In agonia sua nesciuit Christus an pater suus cœlestis Deus esset, an diabolus. Hac tentatio expressit ex sudorem sanguineum.* Nicolaus Gallus, apud Andreæ in Fidei Lutheri cap. 4. *Christus non solum sub Pontio, sed etiam sub diabolo & matre eius in inferno pati debuit.*

LVTHERANI quidam, vt M. Ianchthon in *Loci Commun cap. de Filio*; bis dicit, *Christum luctatum grauissimè cum tentatione de sui abiectione.*

BRENTIVS in Actor. c. 2, ait dilertè: *Christum de-*

seruit

lacet inferni passum. Idem lib. de Manes. Christi, part. 2. nihil ferè docet aliud, quam *Inferos non esse locum aliquem certum; sed Statum damnatorum.* Immò addit; *Ibique esse inferos, vbi sunt impij qui tentantur de aterna sua damnatione.* Sed & in aliis capitibus ijdem Caluinizant.

CAVLINVS lib. 2. Instit. cap. 16. § 12. conqueritur quidem: *Hic Nebulones quidã, licet indocti, malitiâ tamen magis, quam insciti impulsi, clamitant Me atrocem facere Christo iniuriam: Quia minimè consentaneum fuerit, Eum de Animæ salute timere. &c.*

AVTOR. Audiamus igitur pronũciata ipsius verbis totidem; & de iniuria, sc. liquebit.

1. Sicille Goliath: in Matth. c. 27. vers. 37.

In morte Christi Desperatione plenum occurrit spectaculum. Idem in Ioan. c. 14. vers. 1. *In morte Christi nihil est, quam extrema Desperationis materia.*

2. Adhuc ne quereris de nebulonũ iniuria? An non ipse tibi nequam es Caluine? Ipse dixisti, in epist. ad Gal. c. 3 *Christus verè peccator fuit, qui promeruit æternam maledictionem.*

Nimium hoc, quam horribile; sed blasphemum; sed Caluinisticum.

3. Perge negare Cayn Caluine, trucidator Christi. Tu dixisti, Instit. lib 2. c. 16. §. 10. *Christo diros in Anima cruciatus Damnati & Proditi hominis pertulit.*

Si pertulit pœnam; quæro ob culpã, an per innocentiam? Profectò illud quidem justè, vt vis culpabilem: at si hoc; iniustè.

Perge conqueri, iniuriam irrogari tibi de facta acta iniuria Christo. An non hæc iniuria est atrox, gehennæ addicere Christum? Tu addixisti.

Nam doces impiè, Instit. lib. 3. c. vlt. Et in Psychopannychia: *Nihil aliud esse damnatorum pœnas, quam terrorem & anxietatem cõscientiæ cogitantis, Deum esse iratum sibi ac infestum.*

At de Christo scribis, *Inst. lib. 2. c. 16. §. 11.* eum salutis minimè securum fuisse. *Christus ergo, ais; cum lachrymis & clamore valido orãs à Metu Suo exauditur: Non; vt à morte sit immunis; sed vt Non Absorbeatur, vt peccator: Quod illic personam nostram gerebat.*

Ergone, inquam, idcirco Deus cũ Ira Filium suum dereliquit sic, velut alium quemque deserit peccatorem? Ita quidem sentit Caluinus, cum protinus subiungit:

Et certè nulla potest fingi magis formidabilis abyssus, quam sentire te à Deo Derelictum, & Alienatum: Et, cum inuocaueris, non exaudiri. Perinde ac si in tuam perniciem ipse conspiraret.

Atque hanc talem tribuit cogitationem Christo Caluinus: Et talis est dãnatorum pœna. Fitne igitur adhuc iniuria Caluino, vt qui iniuriam inferre dicatur Christo, tanquam desperato, ac pœnas damnatorum perpesso?

Sed vide serpentis ingenium, vt veris falsa permiscens concludat, ibidẽ; Tria dicit:

1. *Ita cum diaboli potestate*: Verum hoc: 2. *Cum mortis horrore*: Certum & isthoc: 3. *Cum inferorum doloribus*; (Hoc b'asphemũ) *manus conferendo factum est, vt referret de illis victoriam.*

5. Atque ne quisquam ambigat sentire Caluinum ac docere; quod Christus vere statum damnatorum in Orco pertulerit; tale testatur istis Instit lib. 2. c. 16. §. 10. *Diros in Anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertulit.*

Clara & certa isti ista. Idem in Harm. ad Matth. 27. Deus meus. &c. *Videmus*, ait, *Christum sic ex omni parte vexatum fuisse, vt* DESPERATIONE *obrutus, ab inuocando Deo abstineret; quod erat saluti renunciare.*

Rationem dat alibi: Quia nos ob peccata obnoxii eramus damnationi: at nostram

Christus personam sustinebat: ergo pendere debita nobis omnia debebat: in quibus desperatio. Ita Instit. 2. c. 16. §. 10. *Ex prophetæ retulimus, fuisse propter scelera nostra à Patre percussum. Quibus significat, in locum sceleratorum, Sponsorem, Vadem, adeoque instar rei submissum, quod penderet ac persolueret* OMNES, *quæ ab illis expetendæ erant pœnas. Vno hoc excepto, Quòd doloribus mortis non poterat detineri.* Ibid. §. 11. *Manu Dei percussus,* OMNIA *irati & punientis Dei signa expertus est:* Ergo & Desperationem. In Catechismo paruo quærit: *Quomodo fieri potest, vt Iesus Christus in tali fuerit Damnatione?* Respondet: *Non in ea fuit, vt in ea permaneret.*

BEZA in Matth. 27. *Iesus in inferorum gurgitem immersus eiulat.*

PERKINSVS Anglus Theol. in explic. Symboli: mitigat ista. *Cum dormit homo, tũ non separata est anima à corpore, sed velut mortua quiescit, nec animaduertitur. Sic conquieuit Deitas, nec suas in Humanitate exeruit vires: Atque ita deserta videtur Humanitas:* Deus mi, Deus mi: *Hæ sunt verba Fidei, aut spei in Deo.* Cur me deseruisti? *Videntur fuisse verba diffidentiæ; sed non sunt: gemebat tantum ob magnitudinem supplicij. Ex quo Religionem non in sensu consistere discimus; sed in Fide.* Dissimulat sui Caluini excusationem; statuitque propriam expositionem: quam tamen hodie plerique Caluinistarum tenent fere communem.

AVTOR. 1 Blasphemat Caluinus & Complices sui. 1. Quia Christus non pertulit pœnam Damni, id est, priuationem visionis beatificæ: ergo non OMNES pœnas luit damnatorum. Fuit etiam ante passionem contemplator Essentiæ diuinæ, id est, in statu beatitudinis: at hic est immutabilis: ergo & in passione, & post hanc perstitit in illa. Non ergo desperauit vnquam. 2. Non desperauit in cruce: 1. Quia Voci, *Deus meus,* &c. subiunxit hanc: *Pater, in manus tuas. &c.* 2. Beatitudo est vita æterna, ergo amitti nequit: ecqui desperauit igitur Dominus?

3. Quia post illa, non desperantis, sed Admirantis derelictionem tantam, *Deus meus. &c.* continuò subiungitur Psal. *Longe à salute mea* Beatitudinis, *verba Delictorum meorum,* quæ scil. in me suscepi; ob quæ, vt corpus & anima sensitiua sic & *Verba mea* sunt plena doloris. Vnde 1. Pet. 2. *Peccata nostra ipse portauit in Corpore suo super lignũ:* nõ in Anima Rationali.

4. Quia Lutherani ob hæc talia Caluinianos dirè exagitant: certè permouerunt & Heshusium, apud Schlüsselburgium *Theol. Calu. lib. 1. c. 6.* vt tragicè exclamaret: *Caluinistæ non tantum Deum transformant in diabolum: quod sine horrore vix cogitari potest: Sed Christi Meritum ita etiam eleuant, vt digni sint, qui etiam infra inferos ablegentur.* Horribilis accusatio hæc: quæ multum quoque negotii facessit Bezæ, in Abstersione calumniarum Heshusii. Sed absque successu. Plura vide *infrà q. 48. & 49.*

QVÆSTIO XLVII.

An, qui Salutem amiserat, Fidem quoque perdiderit Iesus?

CALVINVS quidem, vt *suprà quæst. 19.* adnotauimus; tria Christo tribuit quoad Fidem. 1. *Fide,* ait, *vt alius homo fuit praditus.* 2. *Fidem eius rectà Satanas aggressus est:* Sed *Fide retinuit sibi propitium Deum.* 3. *Fidem inconcussam in tentationibus, illæsam in Passione conseruauit.*

AVTOR. Primum est hæreticum; merum indicans Hominem esse Christum: Alterum est falsum: nam *Obediens*

fuit

fuit Patri vsque ad mortem. Tertium hîc qui ait; ipse negat alibi.

Verè hoc quidem; sed non benè. *Verè*, cum Orthodoxis; vt feci liquere suprà *quæst. 29.* Nam Fide Christum vacasse, pro eiusdē Honore Diuino asserimus maiore ac gloria: Quòd ita necesse factu intelligimus.

Non benè autem negat idem Caluinus; quia ad iniuriam Christi negare conuincitur, 1. Nam, si qua Fides infusa inhæsisset Christo, ipsam fuisse eandem planè cum Christiana oportuit; cum vna solum esse vera debeat: Atqui verò de nostra Christiana sic Caluin' in Matt. c. 16. v. 21. ait:

Non reperit Fides nostra in Cruce, quo se sustentet vel erigat: Adeò in ea nulla fuit.

Ergo. 1. Gal. 5. *Euacuatum est scandalum Crucis?* At infidelibus *Iudæis, est scandalum*, 1. Cor. 1. *Gentibus autem, & pereuntibus* Hæreticis, *stultitia est*. Ideò Caluiniana fides nihil in cruce reperit.

2. Ecce contraria, per antitheses huc inducam, syllabatim collectas, & transcriptas ex CALVINISTIS hac super re.

I. BEZA in Confess. fidei Geneuens. c. 4. §. 20. *Vel sola Fidei Scintilla nos de salute securos reddit.* Similiter CALVINVS Inst. lib. 3. c. 2. §. 19. *Cura primum vel Minima fidei Gutta mentibus nostris instillata est; tam faciem placidam certo intuitu incipimus contemplari.* Age, totum illud caput pellege sis, cui licitum ac libitum.

At è contrà CALVINVS; (hic semel pro semper singulos allegabo) in Harm. in Mat. c. 26 & 27. Instit. lib. 2. c. 16. §. 10. 11. 12. Beza in Matth. ibid & in epist. ad Hebr. 5. v. 7. Marlorat. in Psal 22. *Christus ita se sentiebat à Deo esse relictum, quasi in eius conspiraßet perniciem: Torquebatur anxietate conscientiæ, acsi infensus ei esset Deus.* Vbi hic fides Christi?

II. Antitheſis.

BEZA; Calu. *Fidei guttam qui habent, de sua salute securi sunt.* At è contrà Calu. Beza, Mar. *Christus metuit, ne absorberetur, vt peccator: ne malis obrutus succumberet: Profundam mortis abyssum exhorruit.* Hic vbi fides Christi?

III. Antitheſis.

CALVINVS, BEZA: *Fidei guttam qui habent, ijs per Sp. Sanctum obsignatur, & reuelatur de Dei beneuolentia certitudo.* At è cōtrà, ijdem, *Christus Dei consiliorum ignorationem adscribere sibi non veretur: & elapsa Desperationis voce id palam testatur.* Hic vbi fides Christi?

IV. Antitheſis.

CALVINVS, BEZA: *Fidei guttam qui habent, confidenter Mortiꝭ diabolo insultant.* (*Ex fide enim Apostolus deducit audaciam*) At è contrà (iidem) *Christus inopi consilij, horrore diuinæ maledictionis percußus & propè attonitus fuit: in vno Dolore ita occupatus, vt nihil cogitarit aliud; Sic deiectus fuit animo, vt vrgente necessitate coactus fuerit clamare desperabundus*, Deus meus. &c. *Non fictè vtique aut theatricè, sed verè. Desperatione denique obrutus, ab inuocando Deo destitit.* Hic vbi fides Christi?

Et tamen Caluinus clamat: *Christus illæsam in Passione fidem conseruauit.* At è contrà, Christus in omni vita sua ab Fide, vt debuit, vacauit.

QVÆSTIO XLVIII.

An desperando salutem peccâ-rit Iesus?

CALVINISTAS inprimis sua ipsorum scripta & commenta probant esse Antitheitas, Tritheitas, Autotheitas, Mysotheitas, Theomastygas, ac tātum non Atheos. Eos verò dicere ac facere peccatorem Deum & Christum eius, vt proprium ijs, ita & solenne est. Vide sup. *q. 17.*

OBIICIT Caluino Bellarminus, *lib. 4. de Chriſto c. 8.* vnde tranſſumſi ſequentia. Si Chriſtus emiſit verba deſperationis; certe videtur grauiſſimè peccaſſe. Quomodo autem à peccato per peccatum nos redimere potuit?

RESPONDET Caluinus: Chriſtum emiſiſſe verba deſperationis, & timuiſſe de ſua ſalute, quantum ad ſenſum carnis; tamen nunquam fuiſſe deſtitutum Fide & Spe in Deum: quæ illum erigebat contra tentationem deſperationis. Nam etſi dixit: *vt quid dereliquiſti me*, quæ ſunt Verba deſperationis: Tamen etiam dixit: *Deus meus, Deus meus*, quæ ſunt verba Fidei, & Spei. Sed verba ecce ipſius Caluini in Matt. c. 27. *Sed* DICES, *abſurdum videtur Chriſto elapſam eſſe deſperationis vocem.* SOLVTIO *facilis eſt: Quanquam Senſus carnis exitium apprehenderet; fixam tamen ſtetiſſe Fidem eius in corde.* Scilicet, vt allatæ docent Anthiteſes. Et infrà. *Quòd ſatis clarè patet ex duobus querimoniæ membris. Nam antequam tentationem exprimat, præfatur ſe ad Deum confugere tanquam Deum ſuum.* Rurſus infrà: *Cum deſperatione luctatus eſt; non tamen victus.*

AVTOR. Sic verbo quidem purgat à peccato Chriſtum; at non re vera. Vnde eum dicere ac facere Ieſum peccatorem, ſicà Bell. conſtringitur.

I. Chriſtus verè pertulit ſtatum damnatorum, juxta Caluinum Inſt. lib. 2. c. 16. §. 10. *Diros in Anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertulit.* Et ibidem. *Prophetа in locum ſceleratorum Sponſorem ac Vadem, adeoq; inſtar Rei ſubmiſſum, qui dependeret ac perſolueret omnes, quæ ab illis expetenda erant, pœnas: Vno hoc duntaxat excepto, quòd doloribus mortis non poterat detineri.* Idem excipit in Catechiſmo patuo.

AVTOR. ATcontrà: Pœna damnatorum includit eſſentialiter deſperationem ſalutis; ſicut felicitas, certitudinem ſalutis nunquam amittendæ. Spes autem cum deſperatione conſiſtere nequit: Ergo Chriſtus vel ſimpliciter deſperauit; aut verè non pertulit damnatorum pœnas: ac proinde (iuxa Caluinum) nos non liberauit.

II. Chriſtus emiſit verba deſperationis Vel deliberata voluntate: Ergo tunc verè deſperauit, & peccauit: Vel non deliberatâ: Ergo fuit in Chriſto paſſionũ inordinatio, præuenientium rationem. AT hoc eſt contra Caluinum, qui ait, *Inſt. l. 2. c. 15. §. 12.* Chriſti naturam fuiſſe perfectam, & nullam in eo paſſionũ inordinationem.

III. Cogitari ſat nequit; quomodo eâdem in ſententia ſit pars prior deliberata Fidei; *Deus meus*: altera indeliberata deſperationis, *Quare me derel.* Tamne imperfectus Chriſtus, vt non poſſet ex fide pauca verba continuare? *Vis*, ait, *doloris extorſit.* Et nunquid non dolebat cum diceret, *Deus meus?* Cur ergo & iſta non ſunt extorta?

IV. Caluinus in Pſ. 22. dicit iſta, *Deus meus* eſſe correctionem horum, *Quare me derel.*

AT quis vnquam audiuit correctionem præponi errori? ſequi hunc illa debet. Non igitur verba illa exciderunt indeliberatè; ideoque deliberatè Caluino deſperauit Dominus, & peccauit.

V. Chriſtus de ſalute deſperauit Caluino *Inſt. l. 2 c. 16 §. 12.*

AT eidem, *lib. 3. Inſtit. c. 3. §. 16.* dubitare de ſalute ſua eſt peccatum contra virtutem Fidei. Ergo Chriſtus contra fidem peccaſſet.

DICIT, *Inſtit. l. 3. c. 2. §. 17.* in Chriſto non fuiſſe dubitationem deliberatam; ſed à tentatore immiſſam: Sicut fideles cum fide patiuntur tentationes.

RE-

RESPON. Dicit etiam *ibid* §. *18*. Eas dubitationes, licet non extinguant fidē, oriri tamen ex imperfectione fidei, quæ est diffidentiæ morbus. Ergo vel isto laborarit Christus Hactenus euidenter ac fortiter Bellarminus.

QVÆSTIO XLIX.

An suam Caluinistæ de desperatione blasphemiam propugnare nitantur?

CALVINVS haud segniter tela mouetque, jacitque varia: sed ficulnea. Reddam compendio.

I. Isa. *53*. *Vidimus eum percussum* à Deo: Ego irato.

RESPON. 1. Deus permisit eum percuti; ex charitate; non odio vel ira. Rom. 8. *Proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*. Vt Abraham, *Genes. 22*. quem amabat, Isaacum duxit immolandum. 2. Morte temporali percussum ait S. Hieron & Patres; non æternæ damnationis, vt fingit Caluinus. 3. Figmentum Caluini est, ab irato Deo percussos pati pœnas inferni. Hîc enim *multa flagella peccatorum sunt*: non tamen infernus est.

II. CALVINVS Isa. 53. *Correctio pacis nostræ super eum:* Ego luere debuit, quæ merebantur peccata nostra, scilicet gehennam.

RESPON. Tunc æternùm luere deberet. At sicut Christi pœna temporalis satisfecit pro æterna nostra; sic & corporalis pœna Christi, pro nostra animarū. Itaque corporum simul & animarum Redemtor est.

III. CALVINVS. Aut infirmior fuit multis martyribus, & latronibus Christus, aut non solum timuit corporis mortem, sed & animæ periculum.

RESPON. Timorem hunc S. Patres variè interpretantur; nullus verò ad Christi desperationem, vt Caluinus. 2. Christus timuit voluntariè, non coactus; cæteri hominum inuiti timent: Sique non timeant, fit ob inditam eis vel à Deo consolationem, vel à dæmone obstupefactionem, aut aliter: at Christ⁹, quò *copiosa* esset *redemtio*, nec sensum suū obstupefecit; & Consolationem suspēdit, & mentem volens in tormenta intendit. Vnde Aug. tract. 49. in Ioann. *Non est dubitandum, eum non animi infirmitate; sed potestate turbatum.*

IV. CALVIN. Videtur Christus non potuisse in hæc, *Deus meus. &c.* prorumpere; nisi Deum, vt iratum, apprehendisset.

RESPON. Derelictionis fit mentio, non iræ. Humanitati autem subtraxit se Deus citra culpam Christi: Vnde clamat Homo: QVARE *me. &c.* q. d. causa est, non culpa, in me.

V. CALV. Actor. 2. *Quem suscitauit solutis doloribus inferni. &c.* Ergo.

RESPON. Græcè est τοῦ θανάτου, id est, mortis, scil. destructæ; vt esset porrò immortalis. Latinè est rectius *Inferni*. Aug. epist. 99. dupliciter exponit istud, *solutis dol. inferni*: 1. id est, irritis factis: *Quomodo solui possunt laquei venantium, ne teneant; non, quia tenuerunt.* 2. Id est, non quibus ipse, sed alii tenebantur, quos norat liberandos Iesus.

VI. CALV. Heb. 5. *Preces. &c. offerens, exauditus est pro sua reuerentia:* pro quo legit Caluinus, *à suo metu*.

RESP. Græcè est ἀπὸ τῆς εὐλαβείας & significat Reuerentialem metum, id est, pietatem, religionem: Teste ipso Beza negante significare *metum pœnæ*: Sic & Erasmus; Sic ante omnes, SS Patres græci.

AV-

AVTOR. S. Hilarius ita contra Caluinum ait, lib. 10. de Trin. *Lazarum in Abrahæ sinibus latantem, infernum chaos Christus timeret? Hæc stulta atque ridicula sunt. 2. An tibi metuere infernum credendus est, dicens latroni: Hodie mecum eris in paradiso?* 3. *Dominus communionem ei paradisi pollicetur; tu Christum in inferis sub pœnali tortore concludis,* Caluine?

1. Conuociferetur jam Caluino suo Beza in Matt. c. 26. & 27. in Luc. c. 22. *Christus ingenti onere obrutus iræ diuinæ; flammis inferni addictus; profundo inferni sepultus, demersusque perijt.*

2. Conclamet cum Caluino, & Beza, etiam Marloratus in Ps. 22. *Christus inops consilij,* &c. vt suprà reddidimus. *quæst. 43.*

3. Vna in re & causa desperantis, infernaque patientis Christi, duas in factiones se scindant Caluinistæ, de tempore desperationis dissidiosè discrepantes: Nam Caluinus & Beza desperationis seu damnationis gradus sibi fingunt; 1. Cœpisse eam in horto; 2. Ruisse mersam altius in cruce, ad clamorem, *Deus meus. &c.* 3. Ad vltima absorptam ruisse, quando Christus æternæ mortis reus peragebatur ante tribunal Dei, sustinens irati Numinis judicium omniū seueriſſimum. Ita *Caluin. Instit. lib. 2. c. 16 § 12.*

Alii, vt Latimerus; &c. apud *Fulconē in defensione translationis Bibliorum,* aiunt, etiam post mortem in pœnis infernj desperationē durasse ad vsq; resurrectionē.

AT hoc, an illud dicant blasphemi, fictum & falsum vtrumque est. Nunquā sese à peccato purgabunt, qui Christum vltimo de peccato arguunt. Quomodo non eum potius in sceleratissimorum hominū classem coniiciunt? Enimuero talis qui est; desperatissimis pœnis qui addictus est; prorsus inanissimus ab omnibus Sp. S. donis est, destitutus omni fide, Spe, charitate, nudus ab omni virtutis præsidio vel ornamento: E contrà, aduersus diuinam Maiestatem diabolicâ superbiâ plenus; aduersus justitiam, blasphemiâ; aduersus gloriam, invidiâ, & peruicaci in his omnibus obstinatione: hoc est; nihil diabolo melius. Adeò, vt Heshusius scribit, *Caluinistæ diabolum transformant CHRISTVM.*

LVTHERANI verò consentiunt Caluinistis; vtpotè docui ex Concordiæ Formula, *in repetit. art. 9.* Exque Luthero, Schmidlino, Æpino &c.

Hactenus de Passo: cæterum de Mortuo Christo: præsertim. quæst. 62.

QVÆSTIO L.

An, & Quid sit Descensus Christus ad inferos?

CALVINISTÆ quidam articulum hunc Symboli Apostolici permolestè ferunt. BEZA in magna fidei Confessione tàm Gallica, quàm Latina: GALLI Hugonotæ in Confess. anno 1560. HOLLANDI in Confessione Belgica, comprehensâ XXX. articulis; cui SYNODVS Dordracensis anno 1578. omnes Hollandiæ Ministros subscribere præcepit: &c. Hi, inquam', omnes censuerunt ita: *De Descensu ad inferos articulum extra Symboli fines penitus ejicere optimum fuerit.*

Rationes huius tres afferunt. 1. BEZA in Apolog. ad Claudium Sanctens. *Quia per oscitantiam in illud irrepsisse videtur.* 2. Caluinus Instit. lib. 2. c. 16. §. 8. *Olim in Ecclesia non fuit vsitatus.* 3. Carililet Academicus Cantabrigiensis lib. quem de hac quæstione edidit Londini anno 1582. *Quia hæresim pe-*

sti-

sferam continet, quocunque modo explicetur. Vbi fusè id probare conatur.

Richardus Chænius Londini in quodam Anglorum conuenticulo se interfaisse narrauit Edmundo Campiano Martyri; in quo tentarunt Ministri illum de Descensu articulum è Symbolo ejicere, præscribere, penitusque extinguere. Vide in Rationib. Campiani. 8 Sed conatus caruit euentu.

LVTHERVS Tom. 2. Ienen fol. 49 a. Quicquid Isaias. c 11. dicit de gloria sepulcri Christi: non credo *tantiesse Deo sepulcrum Christi, quanti est vacca heluetica.* Proinde, *Non solum secundum animam, sed etiam corpore & anima descendit ad inferos.* Tom. 6. Ienens. fol 78. Sic & liber Concordiæ in repetit. art. Et Gallus in Catechismo. BRENTIVS de Anima negat descendisse; extinctam ait.

AVTOR. Articulorum Fidei Christianæ vnum esse, nec infimum, de Christi ad inferos descensu controuertere, nefastum est; adeò certa S. Scriptura teste, Act. 2. *Non derelinques Animam meã in inferno.* Eph. 4. *Descendit ad inferiores partes terræ.*

De Modo tamen descensus à Theologis disceptatur apud *D. Thom. 3. quæstio 52.*

De Articulo autem Symboli ita accipe: 1. Irenæus, *lib. 1. c. 2.* Origines *initio Periarchõn*, Tertullianus in initio *lib. contra Praxeam, & lib. de velandis Virg.* explicantes Symbolum, à sepultura tanseunt ad resurrectionem, omisso Descensu.

2. Deinde Rufinus *in explic. Symb.* legit eam particulam & explicat; Sed monet, non haberi in Symbolo Romano, nec apud Orientales: implicitè tamen contineri: Quia *vt corpus ad locum corporum, ita anima descendit ad locum animarum.*

3. Cyrillus *Catech. 4. & 14.* Chrysostomus *hom. 2. de Symbolo*, eam legunt, & explicant.

4. Hodie recepta vbique est; etiam in Lutheri, Caluini, Brentij. &c. catechismis. Caluinus, vbi supra, hunc articulum in præcipuis ponit; sic & Centuriatores, Martyr. &c.

Quare tametsi S. Aug. Symbolum quinquies exposuerit, libris quatuor ad Catechumenos, nec Descensus meminerit; tamen, ait S. Anshelmus *lib. de process. Sp. S.* summo consensu ab Ecclesia recipitur.

II: CALVINISTÆ variè Descensum interpretantur. 1. CALVINVS in Psychop. & Brentius in Catechismo anno 1551. *Descendit ad inferos*, inquit, *id est, absorptus est ab inferno*: hoc est, *Anima prorsus est extincta.* Quod tamen de Christi Anima haud quaquã dictum intellectum ue volunt. 2. CALVINVS Instit. lib. 3. c. 25. §. 12. *Descendit, id est, horrore conscientia iratum sibi Deum co_itantis absorptus fuit.* 3. CALVINVS Inst. lib 2. c. 16. §. 10. 11. 12. *Descendit ad inf. id est, pœnas damnatorum sustinuit:* Sic & Lutherus. 4. ZWINGLIVS in epist. tertia. *Descendit ad &c id est, nec corpore nec anima; Sed effectu solo descendit, vt quòd captivos in tartaro liberarit.* 5. BEZA in Act. 2. & Bucerus in Matth. c. 27. *Descendit. &c. id est, sepultus fuit.* 6. BVCERVS in Ioan. apud Schlüsselburg. in Theol. Caluin. libr. 2. art. 27. & Wittakerus contra Duræum: *Descendit. &c. id est, secundum spiritum recessit in paradisum.*

AVTOR. Nos singula prædicta singulis quæstionibus discutiemus. Interim in tanta Variatione, hæc Caluinistarum sententiarum est summa.

1. Descendisse Christum in ipsum inferni barathrum realiter post passionem. 2. Descendisse in infernum, id est, sepulcrum. 3. Solum cruciatus inferni pertulisse; orcum verò non intrasse. 4. Angustias perpessum in Anima sua, QVALES damnati perpetiuntur partim in hac, partim in altera vita. Hæc Parei; illa Perkinsi opinio est; qui & cæteras refutant.

Primam eſſe dicunt falſam: Quia de eo nuſquam vllus Euangeliſta. 2. Quia non deſcendit *Diuinitas* in orcum; erat enim, eſtq; vbiq;: Non *Corpus*; quia requieuit triduo in ſepulcro; vnde & reſurrexit: Neque *Anima* Chriſti deſcendit: 1. Quia nil de hoc Scriptura: Sed fuit in Paradiſo; Iuxta id, *Hodie mecum eris in par.* Ideò ait: *Pater in manus tuas commendo Sp. meum*, Luc. 23. id eſt, animam: ſecundùm quam fuit in paradiſo, & Non in inferno: *quia* Non vt in eo pateretur: Non vt Patres liberaret: quia hoc fecit patiendo in terra; fecit efficaciâ ſuæ Diuinitatis ab initio mundi, non locali deſcenſu ad inferos: Et Patres non erant in inferno, cum *Iuſtorum anima in manu Dei ſint, id eſt: in ſinu Abrahæ.*

Quidam ſtatuunt deſcenſum ad inferos poſt mortem; non vt patereturr, aut liberaret Patres; ſed vt victoriam oſtentaret, terrorem incuteret diabolis. Sed hoc nuſquã in Scriptura. Et poſt mortem dicto, *Conſummatum eſt*, anima Chriſti quieuit in manu Patris, &c. Hæc PARÆVS. Demum ſententiam quartam ſtatuit ſuam: SVADET, 1. ex Agonia, ex clamore, *Deus meus. &c.* 2. Ratione: 1. Chriſtus animas & corpora debuit redimere; ergo & corpore & anima pati: 2. Debuit nos ex cruciatibus inferni liberare: ergo eo ipſo prius tolerare. 3. Tacerentur ij cruciatus in Symbolo, niſi in hoc de deſcenſu articulo ſubintelligerentur. &c.

Hæc ferè Theologia eſt ac ſententia Pareana, hoc eſt, Caluiniana. Refero hæc ſtrictim; omitto multa; refuto nulla: reſeruo ad ſingulas quæſtiones ſingula. SVASIONES reddam, ac diluam *quæſt. 52.*

QVÆSTIO LI.

An deſcendentis ad inferos Chriſti Anima fuerit Extincta?

LVTHERANI quidam diſertè, dicunt, vt BRENTIVS in Catechiſmo anni 1551. *Deſcendiſſe ad inferos eſſe penitus interire.* Idem in Actor. c. 2. Chriſtum facit ita loquentem: *Deſcendam in infernum, ſentiam dolores inferni, & planè Periiſſe videbor.* Licet tametſi in *Recognitione. pag. 18.* de inferno ſciens dicat, & eum *in Catech. anni 1552.* Sepulcrum eſſe vult; *ibidem*; tamen *pag. 215.* ita Chriſti Deſcenſum diſtinguit cum Vbiquetariis, quo ũ ipſe princeps eſt *Chriſti ad inferos deſcenſus duplex fuit; 1. Cum adhuc corporaliter in terris vitam agens, ſuſcepit dolores inferni. Hoc autem præcipuè factum eſt, cùm in cruce clamauit, Deus meus. &c. Hic enim clamor ſignificat, Chriſtum doloribus inferni obrutum, & flammis eius accenſum fuiſſe. 2. Cùm mortuum depoſitus eſt de cruce, & in terram ſepultus, vt* VIDERETVR PRORSVS INTERIISSE: *Hoc autem eſt Deſcendere ad inferos, videripro & omnino* EXTINGVI.

CALVINISTÆ iuxtà cum LVTHERANI ſentiunt, vel *ipſam Chriſti Diuinitatem* [illegible] *ac mortuam fuiſſe*: Quantò minus vitæ quo quam relictum Animæ tribuerint? Vide ſuprà *quæſt. 16.*

ANABAPTISTÆ ſentiunt, *Deſcendere ad inferos eſſe interire, extingui*: Et *Chriſti animã* [illegible] docent; *Verum poſtea reuixiſſe.* Itaque Bayum lib. 1 Inſtitutionũ religionis. c. 214. Atq; ad Atheiſmo aperit; pugnat Concilio, & S. Patribus *Iell. l. 4, de Chriſto c. 14. 2.* Democritus, teſte *Lactantio lib. 7. Diuin. Inſtit. c. 7.* animas cum corporibus diſſolui ac perire aſſeruit; Quem Plato reuincit de animæ Immortalitate differens. Anabaptiſtæ ergo ſunt Democratiſtæ; Eorumque affines Lutheo-Caluiniſtæ.

CALVINVS in ſua Pſychopannychia, ab Anima Chriſti mortui ſemper viuente docet Iuſtorum quoque animas non dormire, id eſt, non extingui morte: euidenterque Anabaptiſtas conuincit, dicentes, dormire animas, id eſt, extingui. Verum ita argumentatur, vt ſentire cernatur, *ab inferno animam abſorberi*, eſſe *animam extingui*. Sic enim arg: *Anima Chriſti vitam ſuam nunquam perdidit*; Cur? *Quæ Patri commendata, non poterat non ſalua eſſe.* Verum eſt. *Id voluntiſta: Non derelinques animam meam in inferno.* Act. 2. *Nam anima eius diuina virtute ſuſſulta eſt, ne in perditionem rueret.* Ergone quæ non ſit ſuſſulta fuerit, perit: vt reprobi anima?

AVTOR. Negat quidem Caluinus ſub finem libri, Animas impiorum in-

ter-

terite, vel extingui post solutionē à corporibus: Verum tunc *Aut* non efficaciter conuincit Anabaptistas, dicens, Animam Christi ex eo immortalē fuisse, quòd coniuncta Deo non sit permissa ruere in infernum: *Aut* certè sequitur; Animas impiorum extingui, &, quod ruant in infernum.

2. Deinde, Quia dicit Animā Christi non interisse, quia *diuina virtute suffulta fuit*: Ergo sensit CALVINVS, quod ex Seipsa fuerit extinguibilis; sed inextinguibilis ob Dei virtutem. Cùm autem Dei virtus ea, seu gratia, procul absit ab impiis animabus; necesse fuerit eas extingui, juxta Caluinum.

3. Istud declarant producti ab eo typi. 1. *Præbet argumentum immortalitatis animæ suæ, cùm Ionam triduo immersum in ventre ceti, mortis suæ typum constituit. Venter ille mors est. Animam igitur saluam in morte habuit*: modo scilic. quo Ionas, *virtute diuina suffultam*: Sine hac Ionas perisset, perisset & anima Christi. 2. Item ibidem: *Quid est quòd Isaac non moritur; nisi quia, quod proprium est homini, immortale Christus præstitit, hoc est, Animam? Aries verò, animal irrationale, qui in eius locum ad mortem substituitur, corpus est.* Sicut igitur Isaac erat ex natura morte delebilis, ita Christi anima ex Se, (iuxta Caluinum) dici videtur extinguibilis, nisi diuina virtute suffulta perdurasset.

4. *Non absorberi Animam ab inferno*, sed *suffulciri à Deo*, est Caluino, *Non extingui eandem*: Ergo Absorberi eam, esse debet illi, extingui: Nec enim datur medium. Atqui suprà ex ipso sæpius accepimus, Animam Christi absorptam fuisse: Ergo & extinctam fateri cogitur: quantumcunque id contra Anabaptistas negat. Quare istud? *Descendit ad inferos*, erit Caluino idem quod, *extinctus interijt*.

QVÆSTIO LII.

An Christi Descendisse ad inferos, sit gehennam pertulisse; Sicque nos Redemisse?

LVTHERANI, ex Luthero in Psal. 16. Schmidelino, Æpino, vbi suprà &c. affirmant talia: *Christus verè ad infernum damnatorum secundùm* TOTAM PERSONAM, *post crucis mortem descendit; & ibi peccatorum nostrorum in anima & corpore pœnas luit; ignē infernalem expertus est, & gehennæ flammas degustauit.* MELANCHTHON in Locis Communis cap de Filio, bis dicit, *Christum luctatum grauissimè cum tentatione de Abiectione sui.* BRENTIVS in Act. 2. *Christus inferni perpessum esse dolores* ait. &c.

CALVINISTÆ; nominatim CALVINVS Instit. l. 2. c. 16. §. 8. 9. 10. 11. 12. Et in Catechismo paruo: In Psychopanny: Et in Matth. c. 27. docet, *dici Christum ad inferos descendisse: quia passus est dolores animarum damnatarum. 2. Hosce nil esse, nisi anxietatem conscientiæ co itantis iratum sibi Deum. 3. Christum sibi Deum infensum apprehendisse, tum propter nos, tum ob metum propriæ salutis amittendæ; indeque ineffabilem animi anxietatem perpessum, qualem, qui sciss t æternùm sese periturum. 4. Sic in orco versari cœpisse Christum in horto. In cruce clamantem abisse profundius: In morte profundissimè absorptum æternæ mortis reum irato Deo. 5. Huic tali ad inferos Christi descensui totam nostram tribui Redemtionem: vt sine qua Christi mors in cruce nullius pretij extitisset.* Inst. l. 2. c. 16. §. 10. *Nihil actum erat, si corporea tantum morte defunctus fuisset Christus: Sed operæ simul pretium erat, vt diuinæ vltionis seueritatem sentiret.* Et infrà: *Vnde etiam eum oportuit cum inferorum copijs quasi consertis manibus luctari.* Similia fusius in Matth. 27. Præmissa carptim ex illo perstrinxi: Verbotim liquent suprà.

Summatim ergo, *Christum ad inferos descendisse nihil aliud est, quam, 1. Diuinæ vltionis sensisse seueritatem: 2. In locum sceleratorum submissum fuisse instar rei: 3. Mortem pertulisse, quæ sceleratis ab irato Deo infligitur: 4. Pertulisse in anima cruciatus hominis damnati. 5. Implicitum fuisse doloribus, quos parit maledictio & ira Dei. 6. Cum inferorum copijs fuisse luctatum. 7. Hæc expositio non sancta modò est & pia*, Caluino; *sed plena etiam eximiæ consolationis*, sic, vt in qua ponat omnem vim redemtionis. Vide infrà *quæstio. 63.*

SVADENT istis, 1. Isa. 53. *Vidimus eum percussum à Deo:* ergo irato. 2. Isa. 53. Correctio pacis *nostræ super eum:* Ergo luere debuit pœnas damnatorum nobis debitas. 3. *Matth. 26.* Mœror, metus, & agonia Christi insolita insolitæ pœnæ sunt indicia; aut Christus martyribus, maleficisque fuisset infirmior. 4. Matth. 27. *Deus meus. &c.* In hæc erupit, quia Deum iratum apprehendit. 5. Act. 2. *Quem Deus suscitauit* SOLVTIS *Doloribus inferni: iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eis.* 6. Heb. 5. *Preces ad eum, qui posset eum saluum facere à morte, & c. offerens, exauditus est.* 7. Sic Hilarius lib. 2. de Trinitate docet.

AVTOR. Duo hîc: Respondebo: & Refutabo.

I. DICO AD I. Percussit eum Pater, id est, occidi permisit non ex ira, sed gratia sui, Christi, nostri. Vt Abraham occisurus filium charissimum. Deinde, ait Hieron. temporali morte, non gehennali percussus est.

AD II. Ergo æternùm pati debuisset, vt damnati. At patientis Christi Dignitas & Charitas dant pretium passioni.

AD III. Nullus Patrum dicit eam tristitiam fuisse de suæ animæ salute. 2. Tristis timuit, quia sic voluit; non coactus; ideò fortior erat cunctis. Hinc *copiosa est redemtio.*

AD IV. Clamore hoc id indicauit, Deitatem Potuisse fragilem suâ Humanitatem eripuisse; sed Noluisse, ex gratiâ.

AD V. *Solutis doloribus Mortis* legunt græci Patres: nam Christus vicit mortem, eiusque dolores: quin & mortuus fuit, & infernum confregit, iam glorioſus, non pœnoſus amplius: nam *mortuus est semel* corporaliter: *mors* infernalis *non illi dominabitur.* 2. Latini legunt *inferni* vel *inferorum.* q. d. soluit dolores, ne porrò detineretur in eis. Sic *Iren. Aug. &c.* 3. Item, soluit eos, quod ipse teneri nequisset ab eis. *Aug. epist. 93.*

AD VI. Exauditus est ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, id est, ait Caluinus, *à metu suo.* at Beza contra eum docet εὐλαβείαν significare pietatem, reuerētialem timorem: vrget igitur vocem ἀπὸ, id est, *ex*, non *propter:* q. d. ex reuerentia Dei in Christum liberatus est à metu *damnationis* perennaturæ. At Chryſ. Oecum. Theophy. aiunt, *Exauditus est, quia* MERETBATVR *exaudiri.* Sic & Eraſmus ibid.

AD VII. At laboramus in defensione S. Hilarij, quod non omnino negarit dolores Christi: & inferni dolores tribuisset Christo?

II. REFVTATIO inauditæ impietatis Caluinianæ jam facta est.

1. Ab Caluinistarum ipsorummet Dissensione apud Perkinsum in explic. Symboli: & apud Schlüsselb. Partim ab Lutheranis. Quin ipsa illa sentētia Caluini in ortu suo visa est Bullingero, dictaque *Indignissima blasphemia*: Bellarmino & Orthodoxis, *Noua & inaudita impietas.*

2 Scri-

1. Scripturæ, omnia, quæ pertulit Christus, singulatim referunt sparsim; de inferno perpesso silent: Eædem totam redemtionem nostram tribuunt obedientiæ, charitati, Sanguini & morti Dominicæ: inferni pœnis nihil. Vide in meo *Antichristo q. 12.*

3. *Si* inde ab agonia hortensi cœpit in orco versari IESVS; ecquî salutis securus ait Caiphæ: *modò videbitis Filiũ hominis venientem in nubibus cœli?* Pilato: *Regnum meum non est de hoc mundo?* Latroni: *Hodie mecum eris in. &c.* Ecquî orat pro crucifixoribus: Animam Patri commendat? Hæc non sunt desperantis; sibi metuentis, aut saluti diffidentis suæ.

4. Quomodo Ecclesia, celebrans memoriam Passionis in cruce, non celebrasset vnquam memoriam passionis infernalis?

5. SS. Patres descensum Christi describunt, non vt damnati, sed vt Victoris glorioſum.

6. Si Christus desperasset; grauissimè peccasset: Ecquî peccato nos à peccatis redemisset?

7. Falsum est Caluini fundamentũ: scilic. *Esse in inferno, aliud non esse, quam iratum timere Deum.* Nam hæresis ea est in Origine damnata; teste, *S. Hier. epist. ad Auitum.* Dein sequeretur, Multos in viuis, esse simul in orco damnatos; id quod statui vitæ huius repugnat.

QVÆSTIO LIII.

An Christi descensu Aerni sit antrum sepulcri?

LVTHERANIS Vbiquitariis esse infernus vbique debet, Aut nusquam, Aut in eum non descendisse Christum.

1. Vbique, Quia vbi descendens erat Christus, ibi erat & infernus; quippe *descendit ad inferos.* Sed Christus erat vbiquistis vbique: ergo & infernus pariter: &c. *Item*; Simul Christus erat in cœlo; ergo cœlum infernus erat: erat & in vẽtre cæti, ac matris, iuxta eosdẽ: &c. Quare qui erat vbique in locis, loca eadem quoq; cum ipso, & omnino in omnibus fuisse videri possunt.

2. Quòd si descendit ad inferos; certè prius apud eos non fuisse necesse est; aut infernum non extitisse vsquam; vt in quo non apparere, existens, vbique Christus potuerit.

3. Denique existenti Vbique, nihil est sursum, deorsum; rursum, prorsum; horsum aut illorsum nihil; sed vnus omnia locus: non igitur eidem esse motus vllus vsquam potest. Et tamen *descendit ad inferos* Lutheranis Christus. Quo pro descensu nobiscum eatenus sentiunt contra Caluinistas. Nisi quod Brentius dicat in Catechesi sua anni 1551 & 1552. *Descendisse Christum ad inferos, tautologia est; & idem significat, quod, Sepultum esse Christum.* Vide suprà quæst. 51. Brentiũ accerrimè impugnat Beza: vt subiecta docent.

CALVINISTÆ, vt BEZA in Actor. c. 2. Bucerus in Matth. c. 27. *Descendit ad inferos*, id est, aiunt, *ad sepulcrum*: eò, quod *Infernus* iis in Scripturis significet *Sepulcrum*: Volũtq; istud, *Sepultus est*, id est, *Descendit ad inferos*, explicari. 2. CALVINVS, *in Psal. 15. & Institit. lib. 2. c. 16. §. 9.* istis pleraque assentitur loc. Scripturæ ita interpretari posse.

2 At diffitetur in Symbolo istud, *Descendit ad inferos*, sepulcrum notare; sed tartarũ. eoque caput dissentit ab istis, licet dextra sinistraque manibus suis. 3. Inquit ibid.

cum Bucero; *Fabulæ ſunt, loca inferni dicti ſubterranea.* 4. Aſſerit cum Beza, Iuſtorũ animas ante Chriſti aſcenſum in cœlo degiſſe, ſed nec vid. iſſe, nec viſuros Deum ante extremi diem iudicij.

3. Wittakerus ita pronunciat: *Non fuerit inconueniens*, Infernum *interpretari* Sepulcrum, *in quod deſcenderit, id eſt, illatum ſit Chriſti Cadauer.* Sic impio latinè, quàm Chriſtianè, loqui collibuit.

4. Bullingerus ibid. in Act. 2. *Totum hoc de Deſcenſu nihil aliud eſſe videtur, quam eius expoſitio, quod obſcurius erat dictum*: Mortuus & ſepultus eſt. *Cùm enim non ſatis clarum videretur in Symbolo*, Mort. & Sep. eſt: *protinus, ad euidentiorem expoſitionem rei, adiecerunt Apoſtoli*, Deſcendit ad inferna, *hoc eſt, verè mortuus. & ſepultus eſt.*

AVTOR. Vah, profanos Metamorphitas! Iam diu Caluinus imò in tartari barathro deſperatum damnatũque verſauit Chriſtum infandè; nunc in deſcenſum Chriſti ipſe ad ſepulcrum aſcendit ſemper Chriſto in contraria tendens.

I. Verùm, te appello Beza: Quid in mentem venit tibi vocem ἅδης vbique per Scripturam interpretari ſepulcrum? 1. In ſepulcrum igitur tibi an ad infernũ ruit è cœlis tuꝰ ille Lucifer? 2. Quò minæ remittebant Capharnaum? Iſa. 4. *Dixiſti: in cœlum conſcendam, &c. veruntamen vſq; ad infernum detruderis.* Luc. 8. 3. Rogant dæmones, ne mitteret eos IESVS in Abyſſum. 4 Num ſepulturis egebant ſpiritus? Gen. 37. *Deſcendam lugens ad filium meum in infernum?* A fera peſſima deuoratum rebatur Iacob: non ſepulcro conditum ſeu corpus, ſeu animam gnati. 5. Matt. 11. *Et tu Capharnaum vſq; ad cœlum exaltaberis? Vſque ad infernum deſcendes.* Quod vrbis tantæ capax ſepulcrum eſt?

II. Deinde Caluinum audito tuum; cui in Pſychopannychia placet, ἅδης ſub. inde quidem pro ſepulcro capi; at pluriмùm pro damnatorum ſtatu. Qua cauſa Caluinꝰ haud, vt Beza, adeò id acriter vrget contra Scripturam. Increpitus igitur à Caluino, *Inſtit. lib. 2. cap. 16. §. 1.* & conuictus erroris Beza, ſeſe correxit; inque ſequenti librorum ſuorum editione emiſit id expunctum. Expunxit in libro, non in cerebro vel animo.

III. BEZA ſe iugulat ipſum Commẽtar. Act. 2. Non derelinques animam &c. dicens: *in meridie cæcutiunt, qui per infernum non intelligunt ſepulcrum.* Atque idcirco iſtud, Luc. 16. *Et ſepultus eſt in inferno, &c. crucior in hac flamma*: vult exponi oportere figurate: *Quaſi inflammis, ſic crucior in hoc ſepulcro: Proinde Erebus, Orcus Poëtarum ſunt fabellæ.*

ATQVI verò idem libro contra Brẽtium ait, *in meridie cæcutiunt, qui ex hiſtoria Epulonis non deducit locum inferorum damnatorum.* Ibidem defendit Bullingerum, vera inferorum loca eſſe ſubterranea docentem ex *Num. 16.* Ergo contra Brentium vbiquiſtam quod adſtruit; deſtruit idem contra orthodoxos gallus bifaux.

VERE autem ad inferos deſcendiſſe Chriſtum luculentè docet *Bellarm. lib. 4. de Chriſto c. 12 14.*

QVÆSTIO LIV.

An Chriſtus ſola vi & effectu deſcenderit ad inferos?

ZWINGLIVS lib. epp. Epiſt. 2. *Deſcenſus Chriſti ad inferos fortè quaſi potentialiter intelligendus eſt, quòd ſcilic. mors eius etiam eos, qui apud inferos erant, redemerit.* 2. BVLLINGERI in Act. c. 2. illa diatypoſis eſt. *In verbo*, Deſcendendi, *capienda eſt ratio.*

nallagt; & quod de Persona Christi dici videtur; hoc de reipsa, id est, Redemtionis vi intelligatur. Quo modo non aliter ad inferos descendit; quàm ad nos è cœlis quotidie descendit, spiritu mirum & virtute.

3. CALVINVS Instit. lib. 2. cap. 16. §. 9. *Christi Animam illuc descendere, vt mortuorum animas manumitteret, quid opus fuit?* Ecce negat realem, vt substantialem descensum, adeoque Personalem. *Libenter equidem fateor, Christum ipsis illuxisse* VIRTVTE *sui spiritus; vt gratiam, quam sapè gustauerant duntaxat, mundo tunc fuisse exhibitam agnoscerent.* Et infrà. *Vim mortis inde amplificat Petrus, quod ad mortuos vsque penetrarit; dum Piæ animæ eius visitationis præsenti aspectu sunt potitæ. Contrà, Reprobis clarius patuit, se excludi ab omni salute.* Subditque: *Petrus docere voluit, Communem Vtrisque fuisse mortis Christi Sensum.*

LVTHERANI plerique quo ad talem descensum, tenent contrarium.

AVTOR. Nota hîc Lector, Caluinũ; 1. Fingere descensum Christi per dolores gehennæ toleratos: patet suprà. 2. Negare inferos reales: patebit infrà. 3. Locare eum sanctorum animas in cœlo etiam ante Christi aduentum. 4. Negare, animas sanctorum à Christo beatificatas. 5. Suam de virtuali descensu sententiam vult esse certissimam.

Durandus noster in 3. d. 22 q. 3. eandem suam esse putat probabilem; communẽ minimè reiicit. At cætera omnia Caluino contraria asserit. Isto solum errat; sentiens, non esse creditu necessarium realem Christi descensum secundùm essentiam.

Quem ideò, vt verè Durum, reiicit *Bellarm. l. 4. de Christo c. 15.* neque audiendus est tuendus minus: vti S. Scripturis, Symboli Apostolici articulo, (quem S. Augustinus Apost. Thomæ tribuit) Ecclesiæ Conciliis, Sanctorumque Patrum contrarius Traditioni. Vnde Cõcil. Lateran. ait: *Descendit in Anima; resurrexit in Corpore; ascenditque pariter in vtroque*: Hypostasi tamen nunquam separata siue à Corpore in sepulcro, siue ab Anima in inferno.

Effectu sanè pluribus tunc Christus in locis erat; In cœlo, Angelos lætificando; In terra, compunctionem operando apud pios: Sub terra, illuminando Sanctos in Limbo præsens: In tartaro, damnatos terrificando.

QVÆSTIO LV.

An descendisse ad inferos, sit spiritu recessisse in Paradisum?

CALVINISTÆ hîc scilicet argutantur devoti: Sed deridiculi.

BVCERVS in Ioan. apud Schlüsselburgium in Theol. Caluin. libr. 2. art. 27. Et V. Vittakerus contra Duræum, aiunt: *Inferni nomine Paradisus accipiendus est: vt descendisse Christum ad inferos, sit, Spiritum eius, relicto Corpore, concessisse in Paradisum.*

CAVLINVS huic errori præbuit ansam, aperuitque fenestram: idque duobus: 1. Abnegando Limbum, detentosque in eo Patres adusque Liberatorem. 2. Asserendo, patres ante Christum Incarnatum in cœlis degisse Cœlites sub Altari; non autem vidisse Deum.

Isthoc se assecutus Caluini sat probauit commentum: ideo tertium excogitarunt, locum paradisi.

Nos de Limbo postea; nunc de Paradisianis deque cœli Subaltaristis. Sed breuissimè, vt quibus alubi locus sit proprius pertractandis, *infrà q. 73.*

1. DE PARADISO. In hunc descendisse Christum quidã Caluinistę fabulantur; sed an, quid, vbinam sit Paradisus, vt pi-

fces

ſces muti ſilent. 1. Voluntne Paradiſum, & quæ in eo, per allegoriam interpretari, cum Philone Iudæo *lib. 1. Allegoriarum*, cum Valentino hæreſiarcha, apud *Irenæum lib. 1. c. 1.* At iam olim damnata fuit hæc hæreſis.

2. Cùm igitur eum eſſe locum terreſtrem omnes conſentiant; Vbinam eũ conſtituunt? In, aut ſub terra? extra, an ſupra eam? In terra? Vt Ioſephus *lib. 1. Antiq. c. 1.* putat orbem totum eſſe Paradiſum. Extra terram? Nimirum in terra ea, quæ Oceanum ambire fingitur à Bar Cepha, *apud S. Ephrem.* Supra terram? Vt *Bedæ* placet eſſe proximum orbi Lunari. An in Meſopotamia? Vbi multi & graues paradiſum ſeruari ſuperſtitem autumant, apud *Bellarm. tom. 4 l. 1 de gratia c. 12.* Quem iidem euaſtatũ diluuio arbitrantur, ſimilem cæteris orbis oris ac terris.

At iuxta iſtarum nullam opinionũ Chriſtus deſcendiſſet ad inferos: ſed migraſſe dicendus foret, vel aſcendiſſe.

3. In rem eſt, eritque gratum audire S. Auguſtinum Epiſt. 57. tom. 2. de hoc diſſerentem: Quomodo Chriſtus ſit vbique, & non vbique. *Hodie mecũ eris in Paradiſo. Hinc fortaſſe intelligendum dicis, paradiſum quaſi in aliqua cœli parte compoſitum: Aut quia vbique Deus ſit, Hominem quoque illum, qui in Deo ſit, vbique diffuſum. 1. Agnoſco, quemadmodum accipias Hominem Chriſtum. Non vtique, ſicut quidam hæretici, Verbum Dei & Carnẽ, hoc eſt, ſine anima humana, vt Verbum eſſet Carni pro anima; vel eſſet anima pro mente humana. &c. Sed ita Vt Deum non crederes, niſi perfectum etiam Hominem credidiſſes.*

2. Si ergo ſecundùm Hominem putamus dictum eſſe, Hodie mecum eris. &c. *non ex his verbis in cœlo exiſtimãdꝰ eſt eſſe Paradiſus. Neque enim ipſo die in cœlo futurus erat Homo Chriſtus Ieſus, ſed in inferno, ſecundum Animam. Et de Carne quidem, quod eò die in ſepulcro ſit poſita, manifeſtum eſt Euangelium: Quòd verò illa Anima in infernum deſcenderit, Petrus prædicat*, Act. 2. Non derelinques. &c.

3. Sed in ſepulcro nemo Paradiſum intelligit. Et ſi quisquam eſſet ita Absvrdvs, *vt hoc ſapere conarctur, eò quòd ſepulcrum in Horto erat; certè ab iſta opinione reuocaretur, quod ille, cui dictum*, Hodie mecum eris, *non illo die fuit cum Chriſto in illo ſepulcro. &c.*

4. Reſtat igitur vt in inferno intelligatur eſſe Paradiſus, vbi erat eò die futurus ſecundum animam Chriſtus. Vtrum autem Sinus Abrahæ vel paradiſi vocabulo ceuſendus, vel ad inferos pertinere exiſtimandus ſit, non facilè dixerim. &c.

Porrò ſi vtraque regio, & vbi diues torquebatur, & vbi pauper lætabatur, in inferno eſſe credenda eſt; quis audeat dicere, Dominum Ieſum ad pœnales inferni partes veniſſe tantum; Nec fuiſſe apud eos, qui in Abrahæ ſinu requieſcunt? Vbi ſi fuit: ipſe intelligendus eſt paradiſus, quem latronis animæ illo die dignatus eſt polliceri. Quæ ſi ita ſint, generale nomen paradiſi eſt, Vbi feliciter viuitur. Abundè appoſite que reſpõſum Caluiniſtis eſt. Huc facit *Bell. tom. 4. l. 1. de gratia c. 10. 11. &c.*

II. De Svbaltaristicis Calvini animabus quas ipſe *in Pſychopannychia*, & Beza *lib. contra Brentium de Aſcenſ. Chriſti, parte 2.* confingit à corporibus abiiſſe ad cœli atrium; dormireque animas ſub altari, idque ad vltimum vſque judicium; nequedum vidiſſe Deum: Eſſe tamen prædictas fide

fide & charitate, & nobiscum in ijsdem conjunctas: *Instit. lib. 4. c. 20. & c. 26. §. 6.* prolixe disserit CALVINVS. ET LVTHERVS *praelect. in Genes.* teste Staphilo.

AVTOR. I. AT primus idem inuenit & docuit Tertullianus *libr. 4. in Marcionem.* Post hunc Vigilantius, teste Hieronymo *in lib. contra Vigil.* apud *Bellarm. tom. 2. l. 1. de Beatit. cor.* Idem tamen illud, Ante Christum Sanctos in cœlum receptos fuisse, *est*, inquit, *sententia prorsus inaudita in Eccl sia. Id quod sanè deberet sufficere ad refutationem.* Porrò Vide in meo *Antichristo par. 2. quæst. 14.* Et in *Genealog. par. 1. quæst. 27.* Et infrà *quæst. 67. & 73.* Nunc duo me vocant, Limbus & Infernus, An sint?

QVÆSTIO LVI.

Num in quem Patrum Limbum descenderit Christus?

CALVINVS Inst. l. 2. c. 16. §. 9. ait. *Illa de Limbo fabula, tametsi magnos habent autores; nihil est tamen nisi fabula:* Addunt PVRITANI in Anglia & Scotia: *Et communis Patrum error est.*

2. CALVINVS in Ioan. c. 14. v. 3. Fatetur, *Ille vnius hæres cœli possessionem nostro nomine adijt vt per ipsum accessu nobis pateat.*

2. Exoritur tamen quæstio. Qualis fuerit Patrum Veteris Testamenti conditio post mortem, antequam Christus in cœlum ascenderit? Vulgò enim colligunt, fideles animas in Limbo fuisse inclusas: quia dicat Christus suo in cœlum ascensu paratum iri locum.

3. Respondet. *Ante reconciliationem peractam fideles animæ, velut in Specula, erant intentæ ad redemtionem promissam: Et nunc beata quiete fruuntur, vsque dum compleatur redemtio.*

AVTOR. Dicit: non docet hic, nec alubi vsquam; nisi quod nostra quædam testimonia eleuet.

I. LVTHERVS occlamat ei Comment. in Psal. 16. *Sancti in sepulcro & inferno fuerunt sine dolore.* ANGLI (Hugnotici) reclamant: qui in suis ecclesiis cantillando Limbum identidem profitentur. Vide Duræum *ad Rationem 8. Campiani.*

II. LOCVS Inferni Quadruplex est, ait S. Thom. 3. dist. 22. q 2. a. 1. q. 2. c. *Primus* Damnatorum. In quo sunt tenebræ, cum defectu diuinæ Visionis & Gratiæ, ac Pœna sensibili. *Alter* supra hunc; In quo sunt prædicta; sed sine Pœna sensibili; estque Limbus puerorū. *Tertius*, Purgatorium: supra eum, In quo unt tenebræ, defectu diuinæ Visionis; sed non Gratiæ, & multa pœna sensus. *Quartus*, Limbus Patrum, supra hunc: In quo sunt tenebræ, cum defectu diuinæ Visionis; estque Gratia sine pœna sensibili.

Et in hunc solum totus essentialiter Christus descendit: in alios virtualiter. Ibi, ait Augustin. serm. 137. *Portam inferni, & vectes confregit & omnes iustos, qui originali peccato tenebantur, absoluit.* D. Th. 3. q 52 a. 5. 6. Ideò Eccl. 24 *Penetrabo omnes inferiores partes terræ*, cum distinctione dicta; *& illuminabo omnes sperantes in Domino*, Patres in Limbo. Qui dictus est *Sinus Abrahæ*, ratione Quietis; at *Limbus*, ratione inferni, & ob defectū gloriæ.

Quies autem ea erat ratione immunitatis à pœna; sed non à Desiderio Beati, ab vtroque sunt immunes. De gloria tamen sperata mirè gaudebant; de dilatadolebant: Christus soluit vtrumque; per Visionem diuinæ Essentiæ euacuan-

do eis Fidem ac Spem; quibus eo vsque sustentabantur, vti Viatores verè sancti: solùm enim Limbus Sanctorum erat, iste scil. locorum inferni quartus: Quem, eductis S. Patribus, clausit IESVS, vt nulli sit vsui. Ista ex D. Thoma.

III. LYMBVS Quia Caluino est *Fabula*; Puritanis, *Error Communis Patrum*: eritne & S. Scriptura fabulosa vel erronea? Nam & ipsa loquitur infernum, cum de Sanctorum receptaculo defunctorum meminit. Vt Gen. 17. Pius Iacob ait: *Descendam ad filium meum ad infernum*. Idem Gen. 42. 44. *Deducetis canos meos. &c. ad inferos*. Et hic loquendi vsus in Scriptura multus est de Sanctis pluribus: & *Inferi, Infernus*. &c. non cœlos superorum significant.

2. Similiter & iste loquendi modus frequens est: *Mortuus est Abraham*, Genes. 25. *congregatusque est ad populum suum*. Ibidem. *Ismahel mortuus est, & appositus est ad populum suum*. Num. 10. *Pergat Aaron ad populum suum*. Numer. 27. *Ibis, Moyses, ad populum tuum. &c.*

IV. Samuel, *Eccl. 46.* laudatur, quod mortuus prophetarit: cum nimirū, *1. Reg. 28.* apparens anima Sauli de terra ascendere visa est: *Non*, quòd incantationi Pythonissæ obnoxia pareret: quippe eā anteuenit vltrò; vnde & Pythonissa turbabatur: *Nec*, quòd phantasma esset dæmoniacum: vt quibusdam placet: Sed vera erat, ipsaque Samuelis anima; vti consentiunt quà plures, quà saniores: Et textus indicat; *Intellexit ergo Saul quod esset Samuel*; non putauit: *Dixit Samuel ad Saul. &c.* certus.

V. Lazarus, *Luc. 16.* erat in Sinu Abrahæ; Epulo in inferno, scil. damnatorum: Eâdem erant in voragine; licet magno intercedente χάσματι, id est, inani. Et sic de compluribus sanctis, qui non in cœlo, sed in inferno fuisse memorantur.

Itaque Psal. 118. *Narrauerunt mihi iniqui* Caluinistæ *fabulationes*; *sed non vt lex tua.* Vide Bellarmin. l. 4. de Christo c. 11.

QVÆSTIO LVII.

Num quis sit Infernus damnatorum Luthero-Caluinistis?

LVTHERVS in cap. 3. Ionæ tomo 3. Ienensi. *Quid infernus sit, ante diem extremum, nondum certum sum. Nam esse peculiarem locum aliquem, vbi maneat anima damnatorum, quemadmodum pingunt pictores, & ventris Mancipia docent*; ID NIHIL EST, *meâ sententiâ.*

2. Christophorus Irenæus, in Speculo inferni, cap. 9. distinct. 1. est quadruplicem architectatus infernum. *Infernus esse quadruplex potest. 1. Mala, & peccati onusta conscientia. 2. Imminentis mortis dolores & agon vltimus. 3. Angustia, timor & horror, quem anima damnatorum à corporibus separata sentiunt. 4. Localis Abyssus, quam ventris mancipia Papista docent. Hic infernus, nostro iudicio, Nihil est: & infernus mundi demum præparabitur.*

3. BRENTIVS in Recognitione pag. 15. *Interea damnati in infernum nec ascendunt, nec descendunt; sed Sathan cum Angelis suis, & impiis omnibus, ac Infernus ipse, sunt in Regno cœlesti.* Vide Sturmium in Antipapo. 4. parte 2.

CALVINISTÆ in Catechismo Heidelbergensi anni 1563. & 1569. Et Bucerum apud Schlüsselburgium lib. 1. art. 27. *Infernus, id est, locus improbis cruciandis destinatus, sitne aliquis, nondum adhuc constat.* CALVIN. Instit. lib. 3. c. 25. §. 12. *Nihil esse videtur infernus aliud, nisi horror quidam conscientiæ.* Idem sensisse quondam Originem liquet in *Genealog. par. 1. quæst. 16.* & hic superius *quæst. 52.*

AVTOR. Tametsi locis iam citatis nimio plus in eam quæstionem contuli; vt in re nemini ignorata; vel dubitata;

tata, nisi cui cum ratione libuerit insanire: istis tamen hic adjecerim pauca solum biblica, quæ illum, quem damnatorum credimus infernum, secretum ab aliis locum, propriumque existere oportere testantur.

1. Seditiosi, quibus terra dehiscebat irato Deo, Num. 16. *descenderunt viuentes in infernum:* Eum scilic. locum quò antè cœlo deturbati ruerant Angeli apostatæ.

2. Ezechiel in planctu super Pharaonem, ac Ægypti multitudinem, ait denique, cap. 32. *Detrahe eam ad terram vltimam*; quam? *Cum his, qui descendunt in lacum.* Ibidem de Assyriis interfectis ait; *Quorum date sunt sepulcra in nouissimis lacus.* Causa: Quia *portauerunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum.* Ibidem de gigantibus sceleratis ait: *Descenderunt in infernum cum armis suis.* Quia *portauerunt confusionem suam* flagitiorum.

3. Huc addixit eos pro meritis, qui ait, Deut. 32. *Ignis succensus est à furore meo:* hæc ira Dei Vindicis: locus ecce; *& ardebit vsque ad Inferni nouissima.* Sic Iob. 24. intelligit: *Vsque ad inferos peccatum illius.*

4. Queritur de impiis Iob, c. 21. sed denique dum *tenent tympanum, &c. et ducunt in bonis dies suos*; *in puncto ad inferna descendunt.* Sic de meretrice, Prou. 2. *At inferos semitæ eius inclinatæ sunt.*

5. Deijs affirmat Iob. 7. *Qui descendit ad inferos, non ascendit.*

6. In hoc *inferno Inferiore*, Ps. 85. alligauit Apoc. 9. *Regem Angelum abyssi, in puteo abyssi*, is, *qui habet clauim abyssi.*

7. Hic clamauit, *Luc. 16.* diues epulo ex flammis. Quæ, aliaque talia solum de impijs, damnatis, de damnatorum pœnis, deque receptaculo vltimo damnationis sic loquitur, vt aliter nequeant vel probabiliter interpretari, etiam ab ijs, qui vbique tropos & allegorias crepare assolent: ceu nouis Origenistis Caluinianis solenne est. Porrò de effectu Passionis Dominicæ.

V. DE PASSI MERITO.

QVÆSTIO LVIII.

An Christus natus ac Passus sibi quid meruerit?

LVTHERANI vt Gerlachius Tubingensis Profess. Theologiæ lib. contra Ioan. Busæum, *Christus nihil quicquã, nec illis Humanæ, nec illa Diuina, natura, aut in cruce, aut in inferno dolorib. promeruit.* Busæo, nubem S. Patrum objicienti, respondit ille; *Licet Augustinus &c. & alii ita sentire videantur; eos tamen eatenus audio & sequor, quatenus euidentibus Scripturæ rationibus sua probant. Quæ, dum Christum* PROPTER *Passionem gloriâ coronatum, & caput exaltasse dicunt; non causam promerentem, sed euentum glorioſum significant.*

CALVINISTÆ cum CALVINO Instit. l. 2. c. 17. §. 6. *Quærere, An sibi meruerit Christus; quod faciunt Lombardus & Scholastici; non minus stulta est curiositas, quam temeraria definitio, vbi hoc idem asserverunt.* Quocirca Caluin. in Matth. 16. v. 21. *Non reperit Fides nostra in cruce, quo se sustentet.* PETRVS MARTYR. *Omnibus suis operibus ne cœlum quidem promeruit.*

SVADET CALVINVS istis, Instit. l. 2. c. 17. §. 6. 1. *Quid enim opus fuit descendere vnicum Filium, vt sibi quicquam acquireret noui?* 2. ibid. *Consilium suum exponens Deus omnem dubitationem exemit. Non enim Filij vtilitati consuluisse dicitur Pater in eius meritis; sed Eum tradidisse in mortem, neque ei*

peperciſſe, quia mundum diligeret. Et notandæ ſunt locutiones prophetiæ: Puer natus eſt Nobis. Ecce venit Tibi: &c. Inde colligimus rationem ſui non habuiſſe. 3. Quia, *Id clarè ſignificat dicens: Pro illis ſanctifico me ipſum. Se etiam nil acquirere teſtatur, qui fructum ſanctitatis ſuæ in alios transfert, quodammodo ſui oblitus.*

AVTOR. 1. Aduerſarius hac in re Caluino, Franc. Stanckarus libr. de Trinit. & Mediatore contra Tigurinos ſic ait: *Plus valet vnus Petrus Lombardus,* quem ſpernebat Caluinus, *quam centum Lutheri, ducenti Melanchthones, trecenti Bullingeri, quadringenti Petri Martyres, et quingenti Caluini. Qui omnes ſi in vno mortario contunderentur, non exprimeretur vna vncia veræ Theologiæ.*

2. Chriſtus ſibi multa maxima promeruit. Vt Gloriam corporis. Luc 24. *Nonne oportuit. &c.* Phil. 2. *Propter quod & Deus exaltauit eum &c.* Vide D. Tho 3. q. 49. a. 6. c. &c. & in meo Antichriſto. quæſt. 15.

Et verò omnes ad meritum neceſſariæ conditiones in Chriſto conueniunt. Et dignius eſt quędam habere ex merito, quam dono; aut carere ijſdem. Item, meruit Animæ Impaſſibilitatem. Iſ 53. *Si poſuerit pro peccato Animam ſuam, videbit Semen longæuum, &* vt LXX. legunt, *Dominus vult auferre animam de doloribus eius.* Item meruit Reſurrectionem, Corporiſque dotes glorioſi: Ita D. Th. 3. q. 49. a. 6. juxta Pſal. 100. *De torrente in via bibit, propterea exalt.* Pſ. 138. *Tu cognouiſti Seſſionem meam, & reſurrectionem meam.* Item Aſcenſionem, Nominis exaltationem, Iudiciariam poteſtatem, *D. Tho. 3. q. 59.* Item Dominium, *Molina tom. 1, tract. 2. diſt. 28.*

Quærat nunc CALVINVS, Inſt. l. 2. c. 17. §. 6. *Quibus meritis aſſequi potuit Homo, vt Iudex eſſet mundi, Caput Angelorum, atque vt potiretur ſummo Dei Imperio?*

DICO AD I. Nihil quidem acquiſiuit ſibi, quà Deus erat omnium dies: at quà Homo factus acquiſiuit ſibi augmentum gratiæ, ſcientiæ, ſapientiæ. &c. & gloriam debitam illi ex condigno iure & mercedis, & præmii.

AD II. Vera iſta; at Falſum, Chriſtum *rationem ſui non habuiſſe.* Nam merendo nobis & ſibi eſt meritus conſequenter.

AD III. Sanctificauit ſe, Nobis ſatisfactoriè, ſibi Meritoriè.

QVÆSTIO LIX.

An Chriſtus patiendo ſatisfecerit pro CVLPIS *Humanis Omnium?*

LVTHERANI, vt HVBERVS ſuis in ſcriptis verboſiſſimis contra Kimedontium & Heidelbergenſes paſſim iſta: *Paſſione ſua Chriſtus meruit, vt Pater cœleſtis propter mortem re ipſa & efficaciter, totum genus humanum in gratiam ac Sinum ſuum receperit: Ita, Vt omnibus ex æquo peccata condonata ſint; Siue credant ſiue non: Vt omnes, etiam reprobi, æquè ſaluati ſint, ac quilibet alii; Etſi propter nequitiam ſuam illi rurſus condemnentur.*

II. HESHVSIVS, teſte Clebitio *in lib. cui titulus, Ruina Papatus Saxonici, parte 2.* contra iam illis diſtinctionem induxit in concionibus, diſputationibus, inque colloquiis. *Per Chriſtum,* dictans, *vt* LIBERATI *à diabolo ſimus; At certè* REDEMTI *ſumus minimè omnes.* Hoc enim Electorum: illud etiam Reproborum eſt.

III. CALVINISTÆ *Imputatiuam iuſtitiam,* velut hederam ſine vino, paſſim ad apothecas ſuas ſuſpenſam oſtentant, lippis ac tonſoribus notam. Vnde 1. CALVINVS Inſt. lib. 3. c. 12. §. 4 & c. 17. §. 3. Similiter Confeſſio Geneuenſis c. 4. §. 19. *Perpetuò in eadem peccandi neceſſitate verſamur: Sumus venundati ſub peccato, vt agamus malè. Quicquid*

quid facimus, peccatum est. Præstantissima hominum opera meræ donorum Dei sunt pollutiones. Ipsa Iustitiæ opera & sanctitatis, probrum magis, quam laudem perpetuò merentur.

2. Indidem Colloquium Ratisponen. p. 364. 366. *Omnes nostræ iustitiæ sunt instar panni menstruati; Etiam quatenus à nobis per Christi gratiam perficiuntur.*

3. Castallione teste in translat. Bibliorum defensione, pag. 192. vertit BEZA, & reprehendit Erasmum, ac veterem Interpretem; qui verterunt, *Aboleatur*, sive *Destruatur corpus peccati*. Rom. 6. Itaque Caluinistis *Peccati corpus non destruxit Christus; sed tantum enervauit*, id est, *per quandam imputationem texit potius, quam reuera sustulit. &c.*

IV. LVTHERO-CALVINISTARVM Scholæ istud Commune habent: *Legis, quantumcunque annitamur, vtut frangamus nos; ne minimum quidem apicem possimus implere.* Colloquium Ratisbon. *Omnia opera nostra sub maledicto Legis & manent ipsa, & operantes ea relinquunt.* Plura alubi de iustificatione part. 4. Vnde quibus Lex Euangelii dicitur seruatu impossibilis; Et opera omnia sunt sub maledicto; illis peccandi necessitas incubit adeò, vt minimè à culpis per Christum liberati censeri queant. Quæ igitur pro iis data erit Satisfactio; quos tam pertinax viget Maledictio? Sed non tam cum Lutheranis, quam cum Caluinianis est hæc nobis quæstio.

AVTOR. I. Duobus modis Redemtor noster præstitit nobis tam Electis, quam Reprobis generatim liberationem à seruitute peccati, & maledictione legis: 1. *Dissoluendo debitam* peccatis pœnam, veniamque eorum promerendo, quæ contra Legem Dei commisimus. Et hoc vltrò nobis omnes dant hæretici. 2. *Extinguendo desiderium* peccandi, per infusam mentibus gratiã. Id quod vbique inclamant Apostoli. *1. Pet. 1. vers. 19. 20. 21. Coloss. 1. vers. 22. Ephes. 5. v. 26. Tit. 2. v. 14. Heb. 9. v. 14. & c. 10. v. 1. Luc. 1. v. 74.* Simul gratiam spiritumque largiendo, quò implere Legem valeamus: *Rom. 8. v. 3. & 4.*

2. Isthuc autem impietatis erupit hæresis, quòd Luthero-caluinistæ tribus gradibus institerint. 1. *Gradus:* Redigendo Christum in cæterorum hominum conditionem: patet suprà: Vt esse Deum passibilem ac mortalem, *q. 16.* & vix Deum, *quæst 10. 31.* Esse, *quæst. 17. 32.* peccatorem: Fuisse *quæst. 28.* ignorantẽ: Imperfectum, *quæst. 30.* Nec inuocandũ vel adorandum *quæst. 34.* Vix, *quæst. 40.* honorandum: Nec, *quæst. 41.* verè satis passum; Et id, *quæst. 44. &c.* admodum defectuosè, ac desperatè & damnatè: Sibique, *quæst. 58.* nihil quicquam commerendo.

2. *Alter Gradus:* Affingendo ei iuxtà corporis mortem &, *quæst. 42. 43.* Animæ, adeoque Diuinitatis; atque etiã cruciatus damnatorum: quò possit dici Christus Redemtor.

3. *Gradus.* Quòd à fronte nomen ei Redemtoris tributum, idem à tergo mox iterum ei eripiant.

Miranda Impietas! Vt nemo non videat planissimè que de Caluinistis intelligat, verum illud Bezæ esse, in epist. 5. Theolog. *Tempora Apostolicis vicina, sicũ nostris comparentur, plus conscientiæ, minus habuerunt scientiæ.* Certè nemo vnquã, qualem formant illi Christum, sciuit, aut scire voluit. Neque hîc in refutandis plus operæ posuerim; vtpote loco proprio reseruatâ causâ hac. Solum hîc, vnicumque S. Thomam *3. q. 49. a. 1.* ipsis opponam. Is ita:

II. CHRISTI Passio est propria

cauſa Remiſſionis omnium peccatorũ tripliciter. I. Per modum prouocantis ad Charitatem. Iuxta Rom. 5. *Commendat Deus ſuam charitatem in nobis, quoniam, cum adhuc inimici eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.* Per Charitatem autem conſequimur veniam peccatorum. Iuxta Luc. 7. *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* II. Per modum Redemtionis. Quia enim eſt Caput noſtrum per Paſſionem ſuam, ideò liberauit nos à peccatis tanquam membra ſua. III. Per modum Efficientiæ; in quantum Caro, in qua paſſus Chriſtus, eſt inſtrumentum Diuinitatis: ex quo paſſiones eius & actiones operantur in virtute diuina ad expellendum peccatum. Hinc Apoc. 1. *Dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in Sanguine ſuo.* Prou. 10. *Vniuerſa delicta operit Charitas.* An ſola? Nam Prou. 15. *Per miſericordiam & Fidem purgantur peccata.* Verum id ita accipe; quòd per Fidem charitate formatam, Paſſio Chriſti nobis applicatur. Vnde Rom. 3. *Quem poſuit Deus Propitiatorem per Fidem in Sanguine eius.*

Sed hæc velut vniuersè dicta ſunt: Nunc in rem ac quæſtionem propius. Propriè ad Caluiniſtas propoſita ſpectat quæſtio: de qua tamen etiam *infrà q. 62.*

CALVINVS aſſerit tria. 1. Mors Chriſti non fuit pro omnibus. 2. Meritum mortis non prodeſt omnibus. 3. Ex Merito Chriſti Deus non dat omnibus fidem & gratiam. Sed mortuus eſt pro ſolis prædeſtinatis: hiſque ſolis prodeſt mors: his Deus ſolis largitur Fidem ex meritis Chriſti. Ratio Caluini Inſt. 3. c. 22. §. 10. *Si omnes vellet ſaluos, Cuſtodem illis præficeret Filium, & omnes in eius Corpus ſacro Fidei vinculo inſereret. Nunc conſtat ſingulare eſſe paterni amoris pignus, filiis, quos adoptauit, reconditum.* Ibid. c. 24. §. 13. *Cur ergo gratiam illis largiendo, hos prætermittit? Quia ad vitam ſunt ordinati. De aliis quid ſentiemus, niſi quia ſunt vaſa ira in contumeliam?*

SVASIONES audi, cũ Dona Gratię ſint duplicia: Vocationis & Iuſtificationis: DICVNT, 1. Vocari reprobos externa tantũ voce; non internâ gratia præueniente. 2. Alii dicunt vocari à Deo reprobos; at non ſeriò, nec animo iuuandi; ſed ſimulatè, animo nocendi. Ita Caluinus Inſtit. 3. c. 24 § 13. *Vocem ad eos dirigit; ſed vt magis obſurdeſcant: Lumen accendit; ſed vt reddantur cæciores: doctrinam profert; ſed qua magis obſtupeſcant remedium adhibet; ſed ne ſanentur.* 3. Si ſecus; cur multi pereunt?

4. Quoad Iuſtificationem: Chriſtus fatetur ſe non veniſſe pro omnibus: Matth. 13. *Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* Matt. 15. *Non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt, domus Iſrael.*

AVTOR. Duo nobis aſſentiuntur Caluiniſtæ: 1. Sufficientiam meriti Dominici, vtpote Infiniti, ad totum genus humanũ redimendum ac ſaluandũ.

2. Eam reipſa non eſſe Efficacem reſpectu Reproborum: quia hi non perueniunt ad vitam æternam.

3. AT Chriſti Meritũ eſſe reipſa efficax reſpectu reproborum, quoad dona gratiæ in hac vita. Hoc tertium negant Caluiniſtæ; eò, quòd tales ſint vaſa iræ.

AVTOR. AT Dona gratiæ ſunt alia Vocationis; alia Iuſtificationis.

I. Vocationis donum eſt, Excitari à Deo ad fidem aut Pœnitentiam per gratiam præuenientem: at reprobi excitantur: Matth. 11. *Venite ad me omnes, &c.* Matt. 20. *Multi vocati, pauci electi.* Mar. 16. *Prædicate Euangelium omni creaturæ.* Apoc. 3. *Sto ad oſtium, & pulſo; ſi quis audierit. &c.* 2. Si

2. Si Deus, tam bonus est, vt, ait S. August in Enchir. c. 100. *non sineret Bonus fieri malè, nisi Omnipotens etiam de malo facere posset benè,* & peccatū in vsum bonū vertere: ecqui tam crudelis esset, vt gratiam suam, ordinatam ex se ad gloriam, verteret in perniciem nostram? Et vertere tamen pertendunt Caluinistæ: quin & peccati Autorem eum faciunt. At a pes non araneos imitatur Deus.

II. Iustificationis donum item subinde percipiunt reprobi, id est, fidem & justitiam; idque ex meritis Christi. 1. Ita S. August. l. de corrept. & grat. c. 13. *Credendum est, quosdam de filiis perditionis, non accepto dono perseuerantiæ, in fide, quæ per dilectionem operatur, incipere viuere, & aliquandiu fideliter & iustè viuere; & postea cadere.*

2. Sic Hebr. 6. *Semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Sp. Sancti; & prolapsi sunt. &c.* Et hic loqui Apostolum de reprobis fatetur Caluinus Instit. 3. c. 3 § 21. Ergo contra seipsum.

3. Sic 1. Tim. 1. *Quidam circa fidem naufragauerunt.* Et: *Discedent quidam à fide.* 2. Tim. 2. *Hymenæus & Philætus à veritate exciderunt.* 2. Tim. 3. *Corrupti mente, reprobi circa fidem.* Verè, 2. Pet. 2. *Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ; quam post agnitionem retrorsum conuerti.* Itaque Christi Merita, Gratia, Beneficia pertinent ad omnes Electos & Reprobos; etsi effectu dispari.

DICO AD I. Fictum hoc: Nam, Apoc. 3. *Ego sto ad ostium* cordis, *& pulso* per gratiam excitantem intus. Quod hic externum Vocans? Item Act 7. *Dura ceruice, & incirc. cordibus; vos semper Sp. Sancto resistitis,* id est, inspirationi gratiæ intus excitantis.

AD II. At apertè Christus contrà: *Venite ad me omnes: &c. ego reficiam vos:* non dicit, *eludam vos.* Item *pulso,* vt quis aperiat, non vt obdurem. Quia, 1. Tim. 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnit. ver. peruenire.* 2. Pet. 3. *Non vult aliquos perire; sed omnes ad pœn. reuerti.*

AD III. Cur? Quia Deus vult quædam Absolutè: quædam dependenter à lib. arbitrio hominis; & sic vult saluos homines. Prou. 1. *Vocaui, & renuistis;* Matth. 24. *Quoties volui congregare filios tuos, & noluisti?*

AD IV. At ex sententia Caluini venit vocare prædestinatos, non peccatores; contrà quam dicit Dominus. &c. Vide P. Becanum *in Manuali lib. 3. c. 2. quæst. 1.*

QVÆSTIO LX.

An passio Christi persoluerit POENAS *Culpis nostris debitas?*

CALVINVS Instit. l. 2. cap. 17. §. 1. *Si Christum simpliciter & per se Dei iudicio opponere volueris; Merito nullus erit locus.* Idem in Phil. c. 2. v. 9. *Loca Scripturæ, quæ* PROPTER *Christum nos saluari dicere videntur, quæque meritum in eius passione collocant; ordinem tantum consequentiæ, non causam significant.*

2. CALVINIANI fratres, apud BEZAM in absterſione calumniarum Heshusii, conclamant: *Nullo modo dici potest; Patris nos misericordiâ, & tamen Filij Merito saluari:* PER *Christum, non* PROPTER *Christum seruati sumus.*

3. Iterum BEZA ibidem cum Caluino. *Redemtor Christus dicitur; Non quòd Passio eius & mors vi sua & efficacia ad redigendos nos cum Deo in gratiam valuerit: sed quòd Pater gratuito*

tuito fauore, & misericordiâ eius beneficium complexus sit.

LVTHERANI cum deletionem culparum fuisse realem operatum Iesum negant; pœnarum quoque sublationem pariter factam à Christo nullam, consequenter affirmare cum Caluinistis ferè coguntur. Vide q. præcedente.

AVTOR. 1. Ecquid est igitur, quod asserit Apostolus, 1. Tim. 2. *Christus semetipsum dedit Redemtionem pro multis?* 1. Ion. 2. *Ipse est redemtio nostra pro peccatis nostris.*

2. Si, vt aiunt, Pater PER Christum nos liberarit: jam Pater, non Christus, Redemtor erit. Qua causa illa Caluini Glossa ac commentum de voce PROPTER, &c. impio quoque Flacco Illyrico visa pestifera est, adeò, vt eam totius Passionis Dominicæ efficaciam effectumque eludere, ac elidere iudicârit.

3. Deinde, Gal. 5. *Ergo euacuatum est scandalum crucis. Vtinam abscindantur, qui vos conturbant!*

1. Ita nostræ se habet Redemtionis ratio. Tria erant in seruitute nostra sub diabolo: 1. Quâ HOMO subiugari diabolo, (vt cuius tentatione fuerat superatus) meruerat peccato suo; Sic Christi Passio est causa Remissionis peccatorũ. 2. Quâ DEVS hominem reliquit potestati diaboli; vtà quo læsus peccando fuisset: Sic liberauit nos Christus reconciliando Patri. 3. Quâ DIABOLVS sua voluntate hominem à consecutione salutis impediebat: Sic ab eo nos liberauit Iesus, excedente modum potestatis sibi traditæ à Deo, vt mortem Christo quoque machinaretur Insonti. Vnde S. August. l. 13. Trinit. q. 14. tom. 3. *Iustitiâ Christi victus est diabolus; qui, cum nihil mortis dignum in eo inueniret, occidit eum tamen: Et vtique iustum est, vt debitores, quos tenebat, liberi dimittantur, in eum credentes, quem sine vllo Debito occidit.* Ideò Dominus Ioan. 12. *Nunc Princeps huius mundi eijcietur foras. Et, Ego si exaltatus fuero, omnia traham ad me.* At exaltatus est in cruce: ergo sic homo est è potestate diaboli ereptus.

II. Quin & A POENA PECCATI sumus liberati. Nam, Isa. 53. *Verè languores nostros ipse tulit*, culparum; *& dolores nostros* pœnarum *ipse portauit.* Idque ait *D. Tho. 3. q. 49 a. 3.* dupliciter: *Directè* quatenus Christi Passio fuit superabundans Satisfactio pro peccatis vniuersis: qua exhibitâ, reatus tollatur necesse est. *Indirectè*; quatenus Christi passio est Causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ.

QVÆSTIO LXI.

Ecquid ergo contulit Christus ad hominum Iustificationem?

LVTHERVS Comment. in Gal. 2. *Sicut Sophistæ dicunt, Charitatem informare & imbuere fidem; Sic nos dicimus,* CHRISTVM *informare & imbuere fidem, vel formam esse fidei, Ergo fide apprehensus & inhabitans Christus, est iustitia Christiana, propter quam nos Deus reputat iustos, & donat vitam æternam.*

2. MELANCHTHON in Confess. Augustana. c. 4. *Propter Christi meritum iustificamur; non propter fidem ipsam: Fide tamen misericordia Dei apprehenditur.*

3. OSIANDER in refutatione contra Melanch. vult, *Inhabitantem nobis iustitiam Christi, nostram esse Iustificationem.*

CALVINVS, Neutrum illorum agnoscit: *Sed solam peccatorum Remissionem esse Iustificationem nostram.* Patebit part. 4.

AVTOR. AT nos docemus iustificari homines per infusam, ac inhærentẽ nobis justitiam: idque propter merita Christi Passi: Conc. Trid. Sess. 6. c. 7. *Vnica formalis causa est iustitia Dei; Non qua ipse iustus est; sed qua nos iustos facit. Quâ videlicet ab eo donati, Renouamur spiritu*

ritu mentis nostræ; & non modò reputamur sed verè iusti nominamur & sumus.

Qvo Impudentior calumnia est Calvinidum in Antidoto ad Sess. 6. *Tridentini*, ait, *duas causas iustificationis constituunt. Vnam, Remissionem peccatorum, siue Imputationem. Alteram, Regenerationem spiritalem, siue inhærentem Iustitiam. Ego dico: Vna simplex causa iustificationis est Remissio peccatorum.*

Avtor. At Cur Idem, Instit. l. 3. c. 11. §. 2. sibi contrarius, ac isti, sic statuit? *Nos iustificationem simpliciter interpretamur Acceptationem, qua nos Deus in gratiam receptos pro iustis habet; eamque in peccatorum Remissione, ac iustitiæ Christi Imputatione positam esse dicimus.* Id quod ibidem, §. 3. sic declarat. *Iustificare nihil aliud est, quam eum, qui reus est, tanquam approbatâ innocentia à reatu absoluere. Cùm nos itaq; Christi intercessione iustificet Deus; nõ propriæ innocentiæ approbatione, sed iustitiæ imputatione nos absoluit, vt pro iustis in Christo censeamur, qui in nobis non sumus.*

Ex quibus necessariò consequitur, 1. Quòd ibidem Caluinus, Instit. l. 3. c. 12. § 4. cum Lutherano Kemnitio conclamat. *Omnia opera hominum, secundùm pretium suum, meræ sunt pollutiones ac sordes.* Idem c. 14. §. 9. *Non potest vllum opus à Sanctis procedere quod non promeretur meritò dem propriam Confusionem.* Vel, vt vox Lutheri habet: *Iustus in omnibus operibus Iustis peccat mortaliter.* 2. Quin, *Deus cogit ad peccandum:* patet *suprà q. 18.* 3. Nihilominus tamen nil nocere volunt peccatum præordinatis ad salutem, quot, qualia, quantacunque possint peccare. Vt quæ omnia eis non imputentur, & in eis tecta sint, etsi non sublata.

Euge, age sic, quod libuerit: Potes capere specialem prædestinationis Fidem? certus esse salutis debes. Nec enim fallere Dei prædestinatio potest. Sic viuere, sic Credere Caluinianum est; sicque Mori, teste Caluini exitu: Qui fidenter vixit: at *Dæmonibus inuocatis*, ait Bolsecus in vita Caluini cap. 22. *iurans, execrans, et blasphemans miserè expirauit. Cuius illi testimonium perhibuere, qui decumbenti ad extremum vsque habitum ministrauere. Imò hoc etiam, quod diem atque horam detestatus sit et execratus, quam vnquam studiis vel descriptionibus impendisset.* Iusta iudicia Dei! Quia talium peccata præcedunt ad iudicium. Quin ipsi sibi sunt iudices: Quæ euehunt ac prædicant, deiiciunt eadem ac pessundant passi Merita Christi.

De quibus Nos ita credimus ac docemus, ex *D. Th. 3. q. 49. a. 4.* Passio Christi est causa Reconciliationis nostræ dupliciter. I. Remouendo peccatum, quo constituimur inimici Deo. Nam, Sap 14. *Similiter odio sunt Deo Impius, & Impietas eius* Psal. 6. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* II. Sacrificium exhibendo ei acceptissimum, cuius proprius est effectus, Placare Deum, ad Remittendum peccatum. Vnde Rom. 6. *Reconciliati sumus* Deo *per mortem Filii eius.*

Atque ita cœli ianuam nobis reserauit remouendo duplex obstaculum: 1. Peccati originantis; post quod, Gen 3. *Deus collocauit Cherubin, & flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ.* 2. Peccati Actualis cuiuscũque; dum pœnitens communicat Christi passioni per Fidem & Charitatem, & Sacramenta. Vnde Hebr. 9. dicitur: *Per proprium Sanguinem introiuit semel in*

Sancta, æterna Redemtione inuenta. Ideo & nos Hebr. 10 *Habemus fiduciam in introitum Sanctorum in Sanguine Christi.* Sic noſtra nobis conſtat iuſtificatio.

QVÆSTIO LXII.

Quibus ſpeciatim prodeſt ea Redemtio Chriſti Paſſi?

NON omnibus. Ita CALVINVS contra Heshuſium pag. 39. *Non eſt crucifixa pro impiis Caro Chriſti, nec pro eorum expiandis peccatis effuſus Sanguis.*

AVTOR. Atqui Ieſus ait: Matth 9. *Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* Et Apoſtolus, 1. Tim. 5. *Venit in mundum peccatores ſaluos facere; quorum primus ſum ego.* Atque idcirco, Tit. 2. *Tradidit ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate.*

2. BEZA in Colloq. Mompelgart. pag. 522. *Deus in æterno & occulto ſuo conſilio decretum immutabile fecit, quod maiori hominum parti nolit pretium Sanguinis Chriſti prodeſſe.*

AVTOR. AT vnde conſtat Bezæ conſilium iſtud atque Decretum iſti cõtrarium, Ezech. 18. *Nolo mortem peccatoris; ſed magis vt conuertatur à viis ſuis, & viuat.* Quia tamen affirmat, conſtabit ei ex illõ, qui ait: 3. Reg 22. *Ego decipiam. In quo? Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum eius &c.*

II. CALVINVS contra Heshuſium: *Chriſtus, ſi cui morte ſua profuit: ſolis Electis, ſolis fidelibus profuit.* Quia, ait BVCERVS: *Chriſtus tantum morte ſua Electorum peccata expiauit.* Ita iſte in Ioann. pag. 522. Vide Schüſſelburgium in Theol. Calu.

Et verò plauſtris librorum perſuadere mundo Caluiniſtæ conantur iſtud; *Electi & Fideles ſunt* non Papiſtæ, non Lutherani, &c. ſed Caluiniſtæ. Proinde BEZA in Conf. If. fidei Geneuen c. 4. §. 20. *Vel ſola fidei ſcintilla verè* NOS *de ſalute ſecuros reddit.* Caluinus Inſtit. l. 3. c. 2. §. 19. *Cùm primum vel minima fidei gutta mentibus noſtris inſtillata eſt, tam factem placidam certo intuitu incipimus contemplari. &c.* Ibid. *Nobis per Spiritum Sanctum Deſignatur, & Reuelatur de Dei benevolentia Certitudo. &c.* Ideò iidem Conſidenter diabolo & morti inſultant.

AVTOR. Iſta ſeipſis iugulata ferunt obuiam cuique inhærentem ſibi ipſi mucronem ſuum. Sed ego ad locum de Iuſtificatione eorum differo conſiderationem. In præſens tamen notaſſe diſcrimen Lutheranos inter & Caluiniſtas pretium fuerit:

LVTHERANI pertendunt, in iuſtificatione cuiuſque requiri Fidem; ſed quæ ſolum in promiſſam Dei miſericordiam reſpectet: *Vt fides ſit Fiducia in Voluntate.* I. CALVINIANI Contrà volunt eundem reſpectum ad Miſericordiam; Sed *non cùm Fiducia voluntatis; verè certa cum ſcientia Intellectus, & fide ſpeciali cuiusque de ſuapte iuſtitia & iuſtificatione.* Et ſic fidelibus proficere aiunt Chriſti paſſionem; nec vllum nocere peccatum. *Bonis operibus* verò, inquit, Caluinus Inſt. l. 3. c. 15. §. 1. *Fideles merentur nihil quicquam;* (quòd Lutherani concedunt) *ſed à Deo merces eis Donatur.*

2. Porrò è contrà: Quia aſſerit, *certitudinem in cordibus electorum obſignari;* idcirco & Fiduciam requirit, Inſtit. l. 3. c. 2. § 16 vbi §. 8. *Fides*, ait, *magis eſt aſſenſus cordis, quam cerebri; animi, quam iudicij.* Quò rurſus cum Lutheranis conſentit, contrà prædictam ſuammet definitionem. Ita ſuos circumagit ſpiritus vertiginis.

Qua in duplice lingua viri quia deſi-

dera-

deratur adhuc categoricum responsum ad quæstionem nostram: illud ecce tibi. Quæris: Qui, quot Caluiniſtæ ſaluantur per Christi Redemtionem? Ecce tibi

III. CALVINVS in 2. Pet. c. 1. v. 2. *Neque omnes*, scil. Caluiniani, *sed ex toto Corpore vix pauciſſimi. Vix enim decimum quemq; reperies, qui alio ſine Euangelio nomen dederit* scilicet Caluiniano, *quam vt ſolutius in omnē laſciuiam diſſilueret.*

AVTOR. Sed accubi ante Caluinum iſta talis lecta fidelium delituit Eccleſia?

Apertè respondet Sadeel contra theſes Posnanienſes de Eccleſia. cap. 8. *Iſtorum in deſerto* (fortè montis Caſpii ſinu clauſo) *deliteſcentium, ab annis mille trecentis, nec fructus nec folia extiterunt.*

O maledictam ficulneam, vt quid terram occupat?

Et tamen hiſce pauculis Caluiniſtis, ſcilicet, vt Chriſtus acquireret Non veram aliquam ac realem Remiſſionem; ſed *Non imputationem* duntaxat *peccatorum*; (Quibus tamen neceſſariò inquinantur, vt quæ nullo modo deuitare poſſint; ſed in iis altiſſimè demerſi perpetuò immorantur, ac immoriuntur) eam, inquam ob cauſam Chriſtus neceſſe habuit ſuſtinere immenſos, non in Corpore ſolum cruciatus; ſed in Anima quoque eum damnati & perditi hominis ſupplicia perferre oportuit: Quæ multis ſuprà ſunt teſtimoniis Caluini & aſſeclarum ſtabilita. Dira Redemtio!

IV. CALVINISTÆ. Tam operoſa eſt in iis, efficaxque ea *Non imputatio*; vt per illam ipſis FIDES SPECIALIS conferatur, à qua excidere nunquam poſſunt.

1. Ita CONFESSO GENEVENSIS cap. 4. §. 20. *Fides à Perſeuerantia dono nunquam diuelli poteſt. Qui vel ſemel totâ vitâ ſenſerit veræ fidei teſtimonium, de ea ſecurus eſſe debet, non Permanente tantum, ſed etiam Permanſura.*

2. ZANCHIVS in Miſcellaneis: *Aliter qui docet; totius Euangelij ſcopum euertit.*

3. BEZA in Confeſſ. pag. 117. *Contraria ſententia monſtrum eſt.*

4. Idem in Colloq. Mompelgart. *Quæ Fides, vt de ſua eos electione reddit certiſſimos; ita, etiamſi in peccata contra conſcientiam & omnia ſcelera flagitioſiſſima ſeſe per omnem vitam ingurgitent; de æterna beatitudine tamen ſecuriſſimos præſtat.* Ideò, Apoc 3. *Dicis, quia diues ſum, & nullius egeo: Et* NESCIS *quia tu miſer es. &c.*

AVTOR. Ita quidem Caluiniſtæ prædicarunt, ac prædicant: ſed veræ notæ conditioneſque Miniſterii prædicationis eos deſerunt; de quibus Marc. 16. 1. Quòd non *Vtique:* 2. Nec *Domino cooperante:* 3. Nec *Sermonē confirmante:* 4. Neque *Sequentibus ſignis* ad illum.

Quin potius iſta ſubſecuta eſt deſolatio & abominatio, qualem prædixit Dominus in Templi euaſtatione futuram; Luc. 21. *Multi* Luthero caluiniſtæ &c. *venient in nomine meo, & dicent;* 1. *Ego ſum: Nolite ſequi illos.* 2. *Audietis prælia & ſeditiones; nolite timere:* 3. *Surget gens contra gentem, & regnum contra regnum.* 4. *Erunt terræmotus, peſtilentiæ, fames, terroreſque de cælo, & ſigna magna.* Veræ hæ notæ & ſigna hodiernæ ſunt perfidiæ hæreticæ, orbem imperiumque infeſtantis.

QVÆSTIO LXIII.

An Chriſti ad inferos damnatio ſit noſtra ab inferis liberatio?

CALVINVS quidem huic infernali pœnæ noſtram ferè totam Redemtionem adſcribit,

ſcribit, adeò vt ſine deſcenſu cruciatuque Chriſti tali mors in cruce nullius fuiſſet pretii aut valoris. Ita Inſtit. lib. 2. c. 16. §. 10. NIHIL *Actum erat, ſi corporea tantum morte defunctus fuiſſet Chriſtus. Sed operæ ſimul pretium erat, vt diuinæ vltionis ſeueritatem ſentiret.* Plura ſuperius vbi de deſcenſu tractauimus, *quæſt. 52.*

AVTOR. 1. Atqui S. Scripturæ, ait *Bell. l. 4. de Chriſto c. 8.* totam ſalutem noſtram tribuunt Sanguini, Mortique corporali Chriſti: & poſt mortem nihil agnoſcunt vlterioris pœnæ. Ecce Phil. 2. *Factus obediens vſque ad mortem.* Quid poſtea? PROPTER *quod Deus exaltauit illum.* Luc. 24. *Nonne oportuit Chriſtum pati?* Quouſque, & quid deinde? *Et ſic intrare in gloriam ſuam?*

Ecce nunc de Sanguine. Eph. 1. *In quo habemus Redemtionem per Sanguinem eius.* Coloſſ. 1. *Pacificans per Sanguinem crucis eius, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt.* Hebr. 9. *Per proprium Sanguinem introiuit ſemel in Sancta, æterna Redemtione inuenta, &c.* Quare totum actum peractumque fuit in cruce; vt poſt mortem ſola eum maneret gloria reſurrectionis: poſt quam *Chriſtus iam non moritur*, nec patitur.

2. Neque vllus Scripturæ locus, non dico ſufficiens; ſed nec probabilis afferri poteſt pro inferni doloribus ab Chriſto, exanclatis? quin nec guſtatis. Vnde S. Cyrillus Catecheſi 14. *Exterrita eſt Mors, videns nouum quendam deſcendentem in infernum, vinculis, quæ illic ſunt, non ligatum.* Ambr. lib. de myſterio Paſchæ, cap. 4. *Vinctas peccato animas, Mortis dominatione deſtructa, à diaboli faucibus reuocauit ad vitam: atque ita diuinus triumphus æternis characteribus eſt conſcriptus.* Quam iſta procul ab Caluini abhorrent blaſphemia? Sed ea clarius elucidabit quæſtio de Mediatoris officio.

QVÆSTIO LXIV.

An Chriſtus ſecundum ſolam Humanitatem ſit Mediator?

FRANC. STANCARVS Lutheranus, ſoli humanæ naturæ Chriſti tribuit Mediatoris officium & actus. Qui eſt Neſtorianiſmus, duas in Chriſto Perſonas diſtinctas conſtituens; Communiſque eſt Lutheri-caluiniſtis error; Vt ſuprà liquet *q. 22.*

1. Quoad Mediatorem tamen quidam Lutherani Caluiniſtæ omnes ab Stancarianis ſeceſſionem faciunt. Ita vt ò Stancarus lib. de Trinit. & Mediat. ait *Dignitatem precum Chriſti non fuiſſe à ſolo Filio, ſed à tota Trinitate ſic ordinante & acceptante.* Item ibidem dici: *Humana in Chriſto natura eſt Mediatrix, impetratrix &c.* Nihil tribuit diuinæ hypoſtaſi, cui tamen omnia redemtionis opera ſunt tribuenda principaliter, non tamen Formaliter; Idem lib. de officio Mediatoris. *Sacerdos & Sacrificium eſt homo Chriſtus; non Deus Chriſtus.* Inſtà explicat: *Ratione ſpiritus, Chriſtus eſt Sacerdos; ratione Corporis & Animæ, Victima eſt.*

2. Fundamentum erroris aperiunt Frid. Staphylus lib. de Concord diſcipulorum Lutheri, & Lindanus in Dialogo 2. Dubitantii: Chriſtum aſſerunt eſſe iuſtificatorem ſecundum ſolam Humanitatem; Quia fingunt non formaliter iuſtificari per Chriſti Iuſtitiam imputatam nobis, ac obedientiam; quæ Hominis Chriſti eſt ſolius.

AVTOR. 1. Iſti voce Perſonam in Chriſto ponunt vnam, at reipſa duas cum Neſtorianis.

1. Nam ſi natura humana ſola peregit opera ea ſatisfactoria; igitur per ſe exiſtebat, diſtincta ab diuino Suppoſito. *Agere enim Suppoſitorum eſt.*

2. S. Scriptura Deo tribuit Mediatoris opera. Act. 20. *Eccleſiam acquiſiuit Sanguine ſuo.* 1. Cor. 2. *Dominus gloriæ crucifixus* dicitur.

3. Mediatorem agere, eſt Medium eſſe Deum inter & hominem: Sed Is nec Deus eſt ſolus in Chriſto, nec Homo ſolus: ergò vterque ſimul; Deus vt principium

pium *Quod*; vt *Quo*, Homo. Ita S. Patres apud Bellarm. & Theologi *3. Sent. d. 19. & D. Th. 3. q. 26. a. 2.*

II. Solus igitur Christus propriè & immediatè perfectè est Mediator, 1. tum Supplicationis, orando & supplicando pro nobis apud Patrem. Vnde 1. Ioa. 2. *Aduocatus noster est*: &, Rom. 8. *Interpellat pro nobis.* 2. Tum Redemtionis de suo immediatè soluendo pretium, ac Satisfaciendo Patri pro nobis. Vnde passim dicitur *Hostia pro peccato.* Et 1. Timoth. 2. *Vnus Mediator Dei & Hominum, Homo Christus Iesus*: Causam addit: *Qui dedit semetipsum redemtionem pro mundo*: Non se merũ hominem: Nam, 2. Cor. 5. *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.*

Et sic, Gal. 3. *Christus nos redemit de maledicto Legis, factus pro nobis maledictum.* Et quidem perfectè, ac immediatè, Hebr. 7. *Homines Deo reconciliauit, per semetipsum accedens ad Deum ad interpellandum pro nobis.*

1. Esto: Rom. 8. *Sp. Sanctus postulet pro nobis gemitibus inenarrabilibus, & interpellet pro nobis*: Itemque & Angeli, Tob. 12. Dan. 10. Apoc. 8. Seu & cæteri Diuorum: At nullus de suo, ex sese, nos redemit, vt Christus. 2. Deinde etiam Angelorum, aut Sanctorum *Nemo*, Ioan. 14. *venit ad Patrem, niss per Ipsum Christum.* 3. Deipso, quà Deo & homine; dicitur: Psal. 100. *Redemtionem misit populo suo; vt det illis hæreditatem suam.* Ipse, Luc. 1. *Fecit Redemtionem plebis suæ.* Quod si igitur benè vereque S. Bernardus vocet *B. V. Matrem Mediatricem ad Ipsum Mediatorem Christum*; quanto magis id de Cœlituum cæteris sentiẽdum est, atque tenendum? Plura in *Antichristo p. 1. quæst. 16.* Et in *Geneal. quæst. 18.*

QVÆSTIO LXV.

An Mediator sit Christus secundum vtramque Naturam?

LVTHERANI: Vt, KEMNITIVS lib. de duabus naturis; inter absurdas refert, & meritò, sententias, dicere, *Christum Mediatoris exercere officia secundum Humanam naturam tantum.* MELANCHTHON in locis c. de Filio, ait: *Deitatem Filij obediisse Patri.* Idemque asserit Liber CONCORDIÆ pag. 556. &c.

CALVINISTÆ, contendunt idem, scil. *Secundum Diuinam ac Humanam naturam agere Christum Mediatorem.* Ita CALVINVS epist. duabus ad Polonos, Tigurini, Bullingerus, Martyr. &c. Liquet ex eo, 1. *Quòd profiteantur se dissentire ab Magistro Sentent. & Scholasticis.* 2. Quòd distinguant opera Mediatoris: 1. Quædam *esse Humanitatis, quoad rem: Diuinitatis, quoad efficaciam: vt Pati, Mori.* 2. Quædam *solius esse Diuinitatis; vt illuminare mentes, peccata dimittere, offerre Sacrificium*: 3. Quædam *solius Humanitatis: vt esse Victimam.* Vnde Caluinus epist. ad Polonos: *Est Pontifex & Sacerdos Diuina natura, Sacrificium verò Humana.*

SVADENT istis. 1. Ioan. 8. *Ego pono Animam meam.* Hoc, ait CALVINVS epist. ad Polonos, dicit vt Deus: Homo enim non habet arbitrium vitæ ac mortis; sed Deus. 2. Quia 2. Cor. 5. *Omnia ex Deo qui nos reconciliauit sibi per Christum. &c.* At Reconciliare, exhortari, pacificare, actiones Mediatoris sunt: Ergo Christus, vt Deus, Mediator fuit. 3. Hebr. 4. *Habemus Pontificem, qui penetrauit cœlos.* Hebr. 7. *Sine patre, sine matre, sine genealogia.* Sic natum esse, sic penetrare cœlos Dei est solius, non hominis: Ergo Mediator est quà Deus solum. 4. Quia, *Dare Sp. Sanctum, Docere. &c.* sunt solius Dei, & Mediatoris. 5. Quia Christus fuit Caput nAgelorum & hominum: vt,

Col. 1. *Primogenitus omnis creaturæ*; Idque etiam ante lapsum: quod Mediatoris est. Atqui tunc solus Deus erat, nondum homo: Ergo. Quæ ex Patribus bona malè allegant, refutata vide in *Bellarmin. libr. 5. de Christo cap. 7.*

AVTOR. Atqui verò istud Arianū est, simulque Eutychianum. Vide in mea *Genealogia par. 1. q. 18.* Hoc autem solum orthodoxum est: *Principium Quod* Mediatoris opera operatur, est Suppositum Christi totum, quà Deus & Homo: *Formale* autem *Principium Quo* ea peragit Christus, est sola Humanitas, non Diuinitas. Quia cùm vna solū in Christo sit Persona, huius solius est proprium *Mediari*; sed sub principio formali Humanitatis solius, quà est vnita Diuinitati; non quà sola spectatur.

1. Ecce, 1. Tim. 2. *Vnus Deus*, Trinitas peccatis læsa: *Vnus & Mediator DEI & hominum*: quatenus? *Homo*, scilic. secundum naturam humanam, sed vnitā Deo; ideo addit, *Christus IESVS*, quà suppositum vnum.

2. Mediator est inter duos vnitor, inter Deum & hominem: cum igitur nec Deus ipse sibi, nec Homo merus Deo & sibi posset mediari; necesse erat id relinqui vni Homini qui vnitus esset Deo, qui & hominibus nosset compati, & posset adire Deum per semetipsum, placare que SS. Trinitatem læsam.

3. Quod si Christus, quà Deus, foret Mediator cùm Deus Vnus sit trinus, tres forent Mediatores, scilic. tres Personæ. Nam cùm *opera Diuinitatis sint indiuisa*, hoc, Mediari, ex æquo tribus conuenire oporteret. Quòd absurdum dictu, ac infandum est.

4. Denique, Sacrificare, & eo satisfacere Deo, Mediatoris est; & Deo minoris; vt fatentur Sectarii: Idēq; verò est & solius Hominis. Nam Deum, aut Diuinitatem facere Sacerdotem, Arianismus est: Cùm Sacerdos minor sit illo, cuius est Sacerdos, scilic. Dei. Vide S. Patres apud *Bellar. l. 4. de Christo c. 5.*

Obiectiones Luthero-caluinist affectatè non distinguunt inter opera Personę, & Naturarum singularum in Christo. Vide in meo *Antichristo p. 1. q. 11.* Attamen ad singulas aliquid:

DICO AD I. Cùm ponere animā, & resumere, sit mori & resurgere; hæc hominis sunt, non Dei: Ita S. Patres. At potestas eam ponendi ac resumendi, est Dei, dataq; Christo homini ab Deo. Vnde homo, non Deus, est Mediator.

AD II. Non sunt ea semper Mediatoris. Nam qui tertius alterum cum altero reconciliat; Mediator est: Qui verò se cum altero reconciliat, is non est Mediator vllius. At *Deus reconciliauit nos sibi* PER Mediatorem, Christum hominem: ita & Christus quà Deus, fuit reconciliatus, non reconcilians.

AD III. Ea probant Diuinitatem Christi: non Mediationem. Et quà homo, non quà Deus, penetrauit cœlos: nec quà homo, sed quà Deus, caret matre. Neque tamen illa sunt absque Potestate diuina.

AD IV. Dare Sp. Sanctum Meritoriè, est propriè Mediatoris; non formaliter Dei: at dare efficienter, vti Autorem doni, hoc Dei est solius Trinuni. Sic & docere intus illuminando, Dei est: hominis, exterius formando.

AD V. Ante lapsum Christus, quà Deus, fuit Caput Angelorū, vti & Pater & Spi-

& Spiritus: non tamen Mediator. Sic enim Trinitas fuisset Mediatrix. At *Christus* homo, 1 Tim 2. *Mediator est Dei, & hominum*; non Angelorum. *Dein*; dicere, Christum, quà Deum, fuisse Adæ, essequenobis Mediatorem; est eũ facere minorem Patre: qui Arianismus est. At *Primogenitus est* Patris naturaliter ab æterno: *Creaturæ*, intentionaliter, Prou. 8. *antequam quicquam faceret à principio.* Et hæc mens est S. Patrum.

QVÆSTIO LXVI.

Quomodo resurrexit IESVS?

LVTHERANI VBIQVISTAE, de quibus suprà *quæst. 26.* haud grauiè ista nobis vltio quasi obtrudunt talia: *Christus non resurrexit à mortuis. Nec enim è sepulcro exiuit vnquam; sed solum extra sepulcrum se manifestauit; Cùm ibidem tamen inuisibiliter permaneret.*

AVTOR. Hoc Portentum fundit Vbiquitas: Simile isti, *Mortua est Diuinitas.* Qui, suprà *quæst. 16. & 43.* passam ac mortuam blasphemant Diuinitatem Christi; ecquam, obsecro, assererent resurrectionem? A qua Diuinitate reuocata in viram Christi credetur Diuinitas? 2. An ab altiore alia Patris? Et quidem Patri soli propriè vocem, DEVS, in Scripturis conuenire pertendunt, suprà *q. 8.* Christum autem verum credi Deum oportere diffitentur, *q. 31.* vt in quẽ, *q. 10.* Nomina veri Dei minimè satis quadrẽt. 2. An ab æquali Sui Deitate resuscitata Christi extitit Diuinitas? At æqualem nescit; Vnam eandemq; solam veram, adorat veritas Christiana. Quid ergo, Lutherani, vobis videtur de Christo?

RESP. SCHMIDELINVS in polog. ad Theses Ingolst. *Caro Christi seipsam, secundum Humanitatem, excitauisse credenda est.*

AVTOR. Planè ita est: *Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdin.*

2. BRENTIVS in sua Recognitione ait: *Quoad resurrectionem, inter Petrum & Christum, nullum est discrimen. Imò penè admirabilior est Petri, quam Christi.*

AVTOR. Dixit: nil docuit: Nec, quod dicere infandius posset, fingere sciuit.

II. CALVINISTÆ altius sapere videri volunt. Ac principio DE SANGVINE Christi profuso.

CALVINVS in Matth. 26. *Furunt, & cum ratione insaniunt, qui docent Christi Sanguinem cum eius Carne nunc esse coniunctum.* Quianam? SADEEL in 2. Indice errorum Gregorii de Valentia: *Christum*, ait, *resumsisse Sanguinem, ex Scripturis probari non potest.* CVRÆVS in Spongia causam suggerit aliam: Quia *Dissipatus est statim, cum effusus est.* ERASTVS in fundamentali declaratione pag. 29. *In terra computruit; non est in rerum natura amplius.*

AVTOR. 1. AT verò argumentulis & fabulamentis eiusmodi perinde iam demonstratum foret; nostrorum humi consumtorum corporum resurrectionem impossibilem esse.

2. Adde: Eccubi locorum vsquam in Bibliis ostendetur vel per vmbrã; Christum absque Sanguinis fusi resumtione resurrexisse?

3. D. Thomas autem *p. 3. q. 54. a. 2.* planissimè docet: Etsi Corpus Christi in resurrectione alterius fuerit gloriæ; non tamen alterius naturæ fuit, sed eiusdem: ideo quicquid ad naturam corporis pertinet, id omne Domino adfuit resurgenti: Pertinent ad eam verò carnes, ossa & Sanguis: quare absque omni talium diminutione integrum resurrexit.

4. Porrò idem docet alubi. 1. q. 119. a. 1 c. quod duplex homini sanguis inest: *Necessarius* ad integritatem pertinens naturæ; & *Nutrimentalis*, qui ex cibo potuque

tuque accedit ſine quo homo eſſe quidem homo poteſt; ſed non ſuperuiuere diu. Hunc in reſurrectione omnem reſumſiſſe, minimè neceſſe fuit; eo quòd ad naturæ integritatem minus requireretur. At Neceſſarium illum, ad Humanitatis integritatem ad Corpus quoque reſungentis oportuit reuerti.

5. Specialiter, ait, idem *in Quodlib. 5. quæſt. 3. a. 5.* de Sanguine in Paſſione fuſo, pro redemtione noſtra, DICENDVM eſt, Quòd totus in reſurrectione ad Corpus redierit. Triplici ratione.

1. *Ob AEtatem patientis* perfectiſſimam, cui nihil deeſſe perfectionis humanæ potuit vel debuit.

2. *Ob Meritum*; Si enim ex Martyrum partes, in quibus pro Chriſto paſſi fuerant, quendam priuilegiatum fulgorem in reſurrectione habēt; teſte *S. Aug. lib. 21. Ciuit.* quantò magis Chriſti Sanguis ad glorioſam reſurrectionem eſt reparatus?

3. *Ob Virtutem Paſſionis.* Sanguis enim ille fuſus humanum genus ſanctificauit; iuxta Hebr. vlt. *Ieſus vt ſanctificaret per Sanguinem populum ſuum, extra portam paſſus eſt.* Habuit verò Sanguis Chriſti vim ſalutiferam, ex Verbi ſibi vniti virtute, vt ait *Damaſc. libro 3.* Qua cauſa eundem ad Corpus redire neceſſe fuit. Hæc de Sanguine.

Portò de ipſus RESVSCITATIONIS MODO.

III. CALVINVS in Ioan. c. 20. verſ. 19. *Chriſtus ſeipſum in Vitam Reuocare* NON *potuit; Dei Patris interuenire operam oportuit. Abſurdè facit Chriſtus, cùm propria ſibi reſurrectionis gloriam vendicat.*

AVTOR. At ipſa te Veritas refutat, Ioan. 10. *Nemo tollit animam meam à me; ſed Ego pono eam; & iterum ſumo eam ad me.* Ioann. 5. *Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos & viuificat: ſic & Filius, quos vult viuificat.* Vide D. Thomas 3. quæſt. 53. a. 4.

2. CINGLIVS tom. 2. in reſponſ. ad Lutheri lib. de Sacram. fol. 405. *Chriſtus è monumento, eo egreſſus eſt modo, quo craſſus etiam Lutheri prætor, rubras indutus caligas, egredi potuit.*

3. PET. MARTYR lib. de Euchar. *Chriſtum Angelus, qui lapidem à ſepulcri oſtio remouerat, auxilio indigebat.* Sic & Gualtherus hom. 133. Probabilem hanc ſententiam iudicant Caluinus *Inſtit. lib. 4. c. 17. §. 29.* & BEZA *libr. de omnipræſentia carnis Chriſti* contra Brentium.

AVTOR. 1. Verè Lutherani in Colloq. Mompelgart. anno M. D. LXIV. exclamarunt ad talia: *Caluiniſtæ præ cæteris, Nihil diuinæ gloriæ relinquunt Chriſto, eum de Throno Maieſtatis detrahunt & deturbant: nudum illi nomen & appellationem ſummæ Maieſtatis tribunt; reuera autem* NIHIL. Sed

Væ tibi Tu, nigræ dicebat cacabus ollæ.

Sic ſathanam ſathanas culpat; Cornicula coruum.

2. Nimirum iſto fuco, Dominicæ per fores clauſas penetrationi facere licebit eis fucum auricalchium. Idcò procaciter CALVINVS in Ioann. c. 20. v. 19. *Verum eſſe minimè concedo, quod aſſerunt Papiſtæ, Chriſti Corpus penetraſſe per ianuas clauſas.* Papæ! Quis vnquam audiuit talia?

St': BEZA cauſam dicit in Ioann. cap. 20. *Vel ſponte patuerunt Chriſto fores: Vel ipſi etiam parietes ei fuerunt peruij. Cùm iſta non fuerint ei difficiliora, quam ſuper aquas ambulare.*

AVTOR. Ehem BEZA! Siccine tuum

tuum tu castigare Magistrum ? Vel obclamantem audi. *Hoc*, inquit, *ideo contẽdunt vt Corpus glorioſum non modò ſimile reddant ſpiritui ; ſed immenſum eſſe, nullo, loco contineri obtineant.* At quid pro eo contendamus obtinendo ; quod corpori deberi glorioſo S. Patres affirmant, & Beza tuus ? Quid, quòd illud tuum figmentum mendacio cumules, atque calumnia vel in ipſos S. Patres impacta ? Hi cum Paulo credunt, 1. Cor. 15. *Reſurget corpus ſpirituale*, omniumque penetratiuum.

Atat cum ratione etiam mentitus eſſe videri appetit.

1. *Nil tale ſonant verba*, inquit: *Quia non dicit Euangelium, intraſſe per ianuas clauſas: ſed repente ſtetiſſe inter Diſcipulos, cum tamẽ clauſæ eſſent ianuæ ; nec aditus illi eſſet patefactus manu hominis.*

Avtor. Mentitus nunc etiam es Spiritui Sancto, qui per Euãgeliſtam dixit: *Venit ianuis clauſis.*

2. Inſtat exemplo: *Scimus Petrum è carcere obſerato egreſſum eſſe : an ideo dicendum erit, per medium ferrum & aſteres penetraſſe ?*

Avtor. Sycophantiam adiicit mendacio. Nec enim Scriptura dicit exiſſe Petrum foribus clauſis ; ſed Act. 12. *Porta ferrea ciuitatis vltrò aperta fuit.*

3. Calvino ſui ſuccenturientes operã locant vicariam ; hisque dictitantibus, *ſeſe per feneſtram iniecisse Chriſtum:* aliterque alubique aliis aliis verò, *pulſanti apertum fuiſſe, ſicq; introiſſe:* Ipſe demũ Choragus ita determinat : *Quærere neceſſe non eſt, quemadmodum intrarit : ſat fuerit, conſtare, quòd non per ianuas clauſas ſeſe penetrârit.*

Finiam nunc ego vel ipſiusmet totidem verbis Caluini.

Faceſſant ergo pueriles iſtæ argutiæ, quæ nihil prorſus habent ſolidi ; & multa ſecum trahunt deliria.

Avtor. Atqvi verò, 1. Iſte per fores clauſas ingreſſus docet *Dominum ſepulcro clauſo reſurrexiſſe ; 2. Vtero Virginis clauſo exiſſe : 3, Verè ſuper aquas inambulaſſe* cum Corpore vero : 4, *Per medium eorum tranſiſſe* lapidare eum volentium : 5. *Lazarum* mortuum dicto Chriſti paruiſſe *ligatisque manibus & pedibus prodiiſſe.* 6. Cœlos Chriſtum aſcendentem penetraſſe. Non hæ pueriles argutiæ ſunt, aut deliria : Non.

2. Delirauitne S Chryſ. hom. 89. in Ioann. *Admirandum*, ait, *quòd phantaſma eſſe non ſunt ſuſpicati.* S. Aug. tract. 12. in Ioann. *Moli corporis, vbi Diuinitas erat, oſtia clauſa non obſtiterunt. Ille quippe eis non apertis intrare potuit ; quo naſcente Virginitas Matris inuiolata permanſit.* S. Greg. hom. 20. in Euang. *Quid mirum, ſi clauſis ianuis poſt reſurrectionem ſuam, in æternum iam victurus, intrauit ; qui moriturus, viuens non aperto Virginis vtero exiit ?*

3. Ad vltimum ſuis ipſe Calvinvs feneſtras, pulſationes, apertiones, fabulantibus ita reſponſat : *Sic habendum eſt: Chriſtum non ſine miraculo ingreſſum eſſe ; Vt documentum ederet ſuæ Diuinitatis : quò ſuos Diſcipulos magis attentos redderet.* Rectè ſeipſum refutauit. Cætera repete ex *Antichriſto meo. p. 1. q. 17.* Et *Genealog. p. 1. quæſt. 19.* Et *D. Thom. 3. quæſt. 54. a. 1, ad 1. & 2.*

QVÆSTIO LXVII.

An Chriſtus primus ad Cœlos aſcendit ?

Lvtherani plerique : Vt Marbachius libr. de Cœna Dom. Argentinæ excuſo, fol. 150. &c, & in tribus concion. de Aſcenſione. 1. *Chriſtus in cœlum ter aſcendit ; bis verò, ſemel imaginarie.*

Explicant id Illyricus *libr. de omnipræſentia carnis Chriſti*; BRENTIVS *in Catechesi anni* 15. *& in Lucam hom.* 50. Lorinus *in Matth. c.* 26. Schmidelinus. &c. 1. *Verè aſcendit*, ait, *in Conceptione, & cùm in vtero materno humana natura vnita Diuinæ, & Verbum Caro factum eſt. Fuit enim humana natura ab initio incarnationis in cœlo, & vbique.* 2. *Verè aſcendit*, ait, Marbachius vbi ſupra: *cùm formam ſeruilem depoſuit in cruce emiſſo ſpiritu.* 3. *Imaginariè aſcendit quadrageſimo à reſurrectione die.*

2. *Is autem aſcenſus Chriſti quadrageſimo poſt Paſcha die fuit tantum Diſpenſatio.* Ecquid iſtud; *Diſpenſatio*? Exponit BRENTIVS in Recognitione ſua pag 167. teſte Beza in reſponſ. ad Acta Colloquii Mompelgart. *Fuit externum ſpectaculum vſque ad nubes.* Vel, vt Marbachius ibid. & Andr. Muſculus, Concordiæ Bergenſis compater in art. de Cœna Dom. *Fuit diſparitio, & viſum quoddam.*

3. Itaque ait Schmidelinus in Theſib. Wittenberg. anni 1580. Theſi 287. *Chriſto, vt ad Patrem veniret, ne latum quidem vnguem aut pilum à terra recedendum fuit.*

CALVINVS in Luc. c. 16. Item in Pſychopannychia: Et BEZA lib. 2. contra Brētium de Chriſti Maieſtate par. 2. Et peruulgatum eſt dogma Caluiniſtarum tale: *Chriſtus non fuit primus, qui cœlos penetrarit. Iuſti omnes Veteris Teſtamenti hac vita ſoluti, iniis ipſis Beatorum ſedibus, immane quantum ante Illum recepti ſunt.*

Neque LVTHERVS abhorret ab hoc pſeudocanonismo: patebit infrà.

AVTOR. Duæ hic triuiales occinūtur contilenæ: Vbiquitaria Lutheranorum altera; altera de Subaltariſtis in cœlo Caluinianorum, de quibus *q. 55. & 73.* VBIQVISTÆ Chriſtum in Conceptione cœlos petiſſe nugantur eò, quòd vnita cum Verbo Humanitas continuò cum eâdem eſſe cœperit vbique; ac proinde & in cœlo, velut Deificata. Similiter poſt hoc, *Pater in manus tuas comm. &c.* dictum factum fuiſſe. Quia in commixtione Naturarum Chriſti perquam opus diſtinctione eſt.

QVÆRES igitur, *Secundum vtram naturam Chriſtus aſcendit?*

RESPONDEO. 1. Quoad Conditionem Aſcendentis, cùm ea ſit Diuinæ naturæ, Chriſtus non potuit aſcendere: *Tum*, quia eidem non competit motus localis; vt quæ implens omnia immobilis ſit, & illocalis. Humana verò Chriſti natura potuit aſcendere; vt quæ & Localis erat & mobilis.

2. Quoad Cauſam aſcenſionis, Chriſtus aſcendit virtute diuinæ ſolius, non humanæ naturæ. Vnde S. Aug. ſerm. 176. de Tempore. tom. 10. *De noſtro fuit, quod Filius Dei pependit in cruce; ſed de ſuo, quod aſcendit.*

Ecce propemticum Iſaiæ, c. 63. *Iſte formoſus ſtola ſua gradiens, in multitudine fortitudinis ſuæ.* Ideſt, vt ait S. Greg. Rom. in Euang. *Helias in curru legitur aſcendiſſe; vt videlicet apertè demonſtraretur, quia homo purus adiutorio indigebat alieno. Redemtor autem noſter non curru, non Angelis ſubleuatus legitur: Quia, qui fecerat omnia, ſuper omnia ſua virtute ferebatur* diuinitus, vt Deus. Vide S. Th. 3. q. 57. a. 30. Satis iſta in præſens: mox cum Vbiquiſtis preſſius agamus.

II. CALVINISTÆ duo aſſerunt. 1. Chriſtum non eſſe aſcendentium primum. 2. Sanctos Veteris Teſtam. diu antè cœlos incoluiſſe.

AVTOR. O Biblicos, ſcilicet, Caluiniſtas!

1. Quæro, Ephe. 4. *Propter quod dicit*, Pſal. 67. *Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem?* Ecquam iſthanc? Niſi de quâ prædixerat Eccl. 24. *Penetrabo*; Cœlos? Non; ſed *omnes Inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes; illuminabo omnes ſperantes in Domino.* Hinc in cœlo degebant? Falſum igitur epiphonema foret Zachariæ cap. 9. *Tu in Sanguine Teſtamenti tui emiſiſti Vinctos de*

lacu,

lacu, in quo non est aqua. Quis in cœlo lacus? Explicat Oseas, cap. 3 lacum: *De manu Mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua ô Mors: morsus tuus ero Inferne.*

2. Vnde votum Zachariæ, Luc. 1. *Illuminare his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent.* Dictum factum; teste Apostolo, Hebr. 2. Mortuus est, *vt destrueret eum, qui habebat Mortis imperium, id est, diabolum; & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant seruituti.* Hæc omnia, aliaque talia passim inferos, non cœlos loquuntur. Vide plura suprà *quæst. 55.* & aliis isthic citatis locis.

3. Iam ex hoc; quòd omnes descenderint, reprobi in gehennam; Sancti in Limbum; Nec Paradisum quisquam intrârit, obstante Angelo cum romphæa flammea; Et, quòd Sanctos eduxerit omnes Christus: ex hoc, inquam, sequitur; & Christum; vt primus fuit, qui è cœlo descendit: sic & primum fuisse omnium, qui ascendit. Sicut est *primitiæ dormientium* ac resurgentium; sic & ascendentium. Iuxta Ioan. 3 *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo.*

Id quod eliquidat Apostolus, Eph. 4. *Quòd autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit?* Glossa, scilic. *secundum Humanitatem.* Nam ita S. Aug l. 4 de Symbolo. c. 7. tom. 9. *Quis est, qui descendit? Deus homo. Quis est, qui ascendit? Idem ipse Deus homo.* Descendit Deus secundum exinanitionem, *formam serui accipiens:* Ascendit Homo, secundum plenitudinem perfectionis, & omnium consummationem: Et tamen vtrob. que non nisi *Homo Deus Christus Iesus*: Deus, essentialiter, potentialiter, & vbiq; præsentialiter: Homo autem localiter. Hisce quia constringuntur Luthero-caluinistæ; eadem viri esse sophistæ proclamabunt: Sed ego te Iudicem appello, CHRISTE.

III. SCHARPIVS in Cursu Theol. sect. 21. controu. 2. ait: *Nos negamus* ANIMAM *Christi verè descendisse ad inferos: & asserimus immediatè post mortem cœlum ingressam esse.*

SVADET istis. 1. Quia Euangelistæ descensum animæ silent.

2. Quia non descendit Deitate; quia hæc vbique est, nec locum mutat: Non Corpore; quia hoc in sepulcro iacuit: Non Anima; quia hæc in paradiso fuit; ceu latroni promisit. *Luc. 23.*

3. Quia Christus commendauit Spiritũ suum in manus Patris, vti & Stephanus: at huius anima statim euolauit in cœlum: ergo & Christi.

4. Quia non descendit, 1. Vt victoriæ gloriam ostenderet; nam sic Descensus fuisset initium glorificationis, non Resurrectio; quod absurdum. 2. Non vt ibi pateretur; nam in cruce *consummatum est*: 3. Non vt Patres è limbo educeret; nam ibi non fuerant, nec limbus erat.

5. Quia per Adam, *Rom. 5.* cõstituti iniusti protinus sunt è paradiso exclusi: Ergo per Christum constituti iusti protinus in cœlum recipiuntur; inprimis Christus.

6. Quidam Patres & Concilia articulum de Descensu suis in Symbolis omittunt, quia de reali descensu Christi non potest intelligi.

AVTOR. Christus secundum Animam verè descendit ad inferos. 1. Quia Matth 12. *Sicut Ionas fuit in ventre ceti; ita Filius hominis in corde terræ.*

INSTAT 1. CALVINVS in psychopan. Venter ceti erat figura mortis. 2. Alii, *Cor terræ*, est sepulcrum, aiunt.

DICO AD I. At *cor terræ* non est mors: Dein Venter ceti similatur cordi terræ; ergo nec is figurabat mortem.

AD II. At vt cor est profundissimũ animalis ac medium; ita infernus est terræ imum: sepulcrum verò est in superficie terræ. Ita *S. Hieronym. ibid. Iren. Tert. Ambr.*

II. Quia, Act. 2. *Non relinques Animam meam in inferno.*

INSTAT Beza, id est, *in sepulcro:* Animã, id est, cadauer. Sic in defensione contra Castallionem: *Hic a de Corpore, & de Sepulcro, nemo dubitare potest, nisi velit meridie cæcutire.* 2. ψυχὴ, vt propriè animam, significat tamen & Corpus: 1. Quia anima sumitur pro vita; at hæc quasi obiuta sepulcro est æquè ac corpus. 2. Anima est pars pro toto, *animam*, id est, *Me.* 3. Leu. 21. *Super anima non contaminetur*, id est, super cadauere.

DICO AD I. Liquet *Act. 2.* ψυχὴν propriè animam, ἅδην infernum significare. Ibid. anima destinguitur contra Carnem: Vt *Nec Anima derelicta est in inferno; nec Caro eius vidit corruptionem.* Vox ἅδης semper infernum significat. Ad confirmationem. 1. Esto; Etsi ratò: At Anima nunquam capitur pro cadauere; cum in hoc sit priuatio animæ: Nec vita est in sepulcro, cum corpus ibi careat vita. Ad II. *Sic* poneretur pars pro parte, anima pro corpore, cõtra grãmaticum. At hic opponitur carni: ergo propriè significat. Hinc & Ad III. liquet. Et *anima* in scripturis ponitur pro animali, sed cum adiuncto, *Viuentis, Eius. &c.* & significat animam sensitiuam; non, rationalem inextinguibilem.

III. Quia Rom. 10. *Quis descendit in abyssum, id est, Christum à mortuis reuocare?* Ergo post mortem in ea fuit. Fingiturà Caluino etiam viuens in ea fuisse, vt desperatus in statu damnatorum: ergo ante mortem descendisset. Et *Abyssus* hic opponitur cœlo, imũ summo: Item Descendere in abyssum ponitur pro re homini impossibili; sicut est istud: *Quis ascendet in cœlum, id est, Christum deducere?*

IV. Quia Eph. 4. *Qui ascendet, ipse est & qui descendit in inferiores partes terræ;* id est, in Infernum, ait *Hier. Ambr. Chrys. &c.* INSTAT Beza. *Inferiores partes,* id est, sepulcrum. DICO, sepulcra sunt superiores partes terræ. Dein, Beza sic explicat, & S. Patrum nullus.

DICO AD I. Negatio ab autoritate est inualida: Quia profitetur Euãgelium non omnia scripta esse: At alij descensus meminerunt.

AD II. Non Deitate, nec corpore, sed animâ descendit: cum qua & latronis erat anima, vt & S. Patrum animæ & hoc erat esse in paradiso. Vide *supra quæst. 55.*

AD III. Disparitas est: Nam orante Christo, necdum ascenderat Christus, cœlumque reserarat: at orante Stephano cœli patebant sanctis animabus. Nec spiritum in manus Dei recipi est in cœlo collocari: nam & Patrum animas receperat, quæ nihilominus in limbo tenebantur, inque sinu Abrahæ: non in cœlo.

AD IV. Descendit, non vt pateretur; sed educeret Patres, & gloriam victoriæ ostenderet; cuius initium ab redditio spiritu fuit; apparuit verò in resurrectione mortalibus.

AD V. Non sequitur necessariò ex disparatis. Nam ita solutio animæ esset eius-

ejusdem cum corpore resurrectio, & ascensio; ascendissetque Dominus prius anima, quam corpore.

AD VI. Patet *suprà quæst. 50.*

QVÆSTIO LXVIII.

Quousque Cœlorum ascendit Christus?

LVTHERANORVM hic partes certatim agunt principes duo, Flaccus Illyricus, & Brentius; præcipuè pro Vbiquistis: Quibus Christus nusquam ascendit, aut descendit. Atque idcirco COELOS, non propriè, sed Figuratè accipi oportere contendunt: vt significent Gloriam, regnum, & Maiestatem Dei; & non locum certum.

FL. ILLYRICVS *lib. de Ascens. Christi*, id SVADERE tribus putat. 1. Act. 3. *Quem oportet cœlum suscipere.* Si de loco foret sermo, dixisset; quem *oportet cœlo recipi.* 2. Quia *ascendit in cœlum*, id est, *sedet ad dexteram Patris*: sed hoc est meta horicum: quia Deo nec Dextera est, neque Sinistra. Ergo & Ascensio in cœlum accipi metaphoricè debet. 3. Quia si vel è in cœlum ascendisset corporeum, oportebat iussisse Discipulos, vt attentè spectarent, qui globos cœli stellarumque perrumperet; quò testari possent. *Profectò*, inquit, *illa est planè inuicta demonstratio contra istorũ localitatem Christi, cœlo inclusi.*

4. BRENTIVS *libr. de duab. nat. Christi*, ad docendum idem connititur hisce tribus. Quia, Hebr. 4. *Penetrauit cœlos*: Imò Eph. 4 Ascendit super omnes cœlos: ergo non est in aliquo, vt in loco. Quin, Heb. 7. *Excelsior cœlis factus.*

5. Quia si in cœlo foret corporeo, id esse Antarcticum oporteret, vtpote quietum: *Alioquin malè se haberet in perpetua agitatione illa, &c.*

6. Quia, Ioan. 3. *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit*: at non descendit de corporeo; ergo nec ascendit ad corporeum.

II. CALVINVS, qui cæteroquin Vbiquistas vbique proscribit; hac tamen in quæstione haud obscurè vbiquetizat. Sic enim scribit in Marc. 16. *Locum imaginari, in quem Christus ascenderit, non conuenit.* Ratio promitur apud Schlüsselburgiũ in Theol. Calu. l. 1. c. 26. *Nullo enim spatio, ad quam sedet, Dextera Dei terminatur.* Ergo sentit Caluinus, Corpus Christi cum Diuinitate Vbique implere omnia.

III. SVRÆVS, & SPINA, Ministri duo Caluinistici, in Colloquio Parisiensi primum verbis, dein & scriptis ita professi sunt: *Qui Christum sine Diuisione peruasisse solidissimos cœlos putant, oppidò quàm falluntur. Perhiantem fracturam ingressum esse credendus est.*

AVTOR. I. Christus ascendit in verum cœlum corporeum: Intra verò, an suprà illud commoretur, incertum est D. Thomæ *3. q. 57. a. 4.* S. Augustino *epist. 57.* curiosissimum & superuacaneũ videtur. Certum istud,

Ibi Corpus Christi palpabile adæquato spacio circumscriptum est.

1. Quia vbicunque in Scripturis cœlum opponitur terræ, vt sedes Dei; ibi locus corporeus describitur.

2. Quia Christus descendet de cœlo ad iudicium cum Maiestate: non descendet de Maiestate, regno, gloria: Ergo non metaphoricè significant *Cœlum* ista; sed locum corporeum.

3. Quia, Ibi erit Christus, vbi & Sancti, *Ioan. 14* at hi, vt corporei, non sunt vbique, sed loco certo, & nobilissimo, hoc est, in cœlo quare & Christus ibid. est, ac erit. Ita S. Patres.

4. Quia, Corpora quò sunt perfectiora, eò perfectius participant bonitatẽ Dei, & superiora sunt ordine locali: vnde formaliora sunt & altiora: At corpus plus participat de bonitate Dei per gloriam, quam per naturalem formam. Quò glorioſius ac altius esse Christi Corpus debet. Ac ideo Eph. 3. *Ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia.* Euincit hæc ratio *D. Tho. 3 q. 57. a. 4* Neque suprà cœlos locus est; quia corpora sancta nil indigent continentiâ loci; cũ à Deo accipiant omnia, à cœlis nihil. Et tamen quia Sancti sunt spiritales substãtiæ, ideo debetur eis locus per modum

spiritalis contactus. Nihil ibi metaphoricum esse, dici, intelligive debet.

DICO AD I. Sive cœlum suscipiat Dominum, sive cœlo recipiatur: utrumque locum definitivum significat, & proprium locato, & proportionatum. Nam locato immortali debetur locus expers corruptionis ac motus: at mundus est locus generationis & corruptionis: ait *D. Thom. 3. quæstio 67. a. 1. 0.*

AD II. Ficta illa, falsaque interpretatio est: patet iam suprà.

AD III. Non id visu contingere quibant; ut altius humano visu naturali. Sique vidissent, illusio putari potuisset. Nec testibus huc Apostolis oculatis op⁹, cùm Angeli testentur, Act. 1. *Assumtus est à nobis in cœlum, sic. &c.*

AD IV. Brentii: Ista significant supremum in cœlis locum, iuxta *D. Th. 3. q. 57. a. 5. 0.*

AD V. Sanni sunt isti, in Deū blasphemi. Secus scimus ex S. August. *libr. 21. Ciuit. c. vlt.* Beatos in cœlo habituros corpora gloriosa, & statum, & motum, prout voluerint; sed omnino decentem.

AD VI. Descensus Verbi fuit spiritalis naturæ: *Ascensus* corporeæ: Idcirco, dem⁹ vt is fuerit metaphoricus; non hic tamen similiter esse debuit figuratus.

AD VII. CALVINI. Beza *in Colloquio Mompelgartensi pag. 149.* in hoc à præceptore suo discedit apertè. Et bene; patet suprà.

AD VIII. Suræi. Similiter huic fabulantur Caluinistæ de ingressu Christi per ianuas clausas. Vide *suprà quæstio 56.*

QVÆSTIO LXIX.

Qualis sit Christi sessio ad dexteram Dei?

LVTHERANI, vt Schmidelinus in disput. Wittenberg. num. 123. *Sedere ad dexteram Dei nihil est aliud, quàm Maiestatem, qua Verbi diuini propria est, verè & realiter assumta natura Filium Dei communicasse.* De hisce portentis vide plura apud Ioan. Sturmium in apolog. contra Andr. Schmidel. Vide & Bezam contra Brentium de omni præsentia, &c.

2. Item Schmidelinus libr. contra Greg. de Valentia, & in disput. Wittenb. num. 109. *Dextera Dei in Christo humana natura; & ad æqualitatem gloriæ & potentiæ cum diuino Verbo exaltata; ita vt iam Christus, etiam quà homo, vbique præsens cum Patre & Sp. Sancto, æquali potentia regnet.* Consona his Brentius, Marbachius, Pappus, & tota Vbiquitariorum natio.

3. Item eruerus Dialogo 1 de Trin. fol. 26. *Non potuisset Antichristus Diuinitatem Christi plus destruere, quam isti (Scholastici Theologi) faciunt: Cum ad eorum, quæ Diuinitatis sunt, homini Christo tribuunt, et nos Christi, & Carnis & Corporis eius Naturam in DEVM exaltatam glorificamus.*

4. Idem Dialogo 2. *Ille ipse Christus est nunc ante resurrectionem in tantam gloriam exaltus, quod nunc non diceret: Pater maior me est: Eandem habitat cum Patre lucem inaccessam. Aliàs non esset ad Dexteram Patris. Non est in aliquo certo loco circumscriptus, sed in tertio cœlo; Vnde, & vbi cuncta implet.*

1. CALVINVS in Matth. c. 22. v. 44. & in c. 26. v. 64. *Sessio Christi ad dexteram metaphoricè accipienda est, pro secundo, vel proximo gradu, quem Dei Vicarius* (Christus) *occupat. Ideo quippe ad dexteram Dei sedere dicitur, quia summus Rex constitutus, qui eius numine mundum gubernet, quasi secundum ab eo honoris & imperij Sedem obtinet.*

2. BVLINGERVS apud Bezam libr. de Omnipræsentia carnis Christi contra Brentium. *Christus in cœlos assumtus, super omnes creaturas exaltatus, Creatura esse desiit.* Vel, ait Clypeus fidei Geneuen. *ita in iis constrictus sedet, & ita in vnum locum, quasi ergastulum, inclusus, vt se inde commouere ante diem iudicij nullus queat. Et quid otiosus in terris degeret; cum nec docere hic posset, nec signa facere, nec sibi, nec nobis quicquam prodesse?*

3. CALVINVS Instit. l. 2. c. 9. §. 9. *Ad dexteram Dei non sessurus est Christus, nisi usque in diem iudicij. Temporale est siquidem*

imperium, quod à Patre Christus accepit, & sub id tempus Deus caput Christi esse desiuet.

AVTOR. Horribile; quot hæresibus quamque immanibus illa blasphemiis scateant! Vt ad crisin & examen vocare singula non sit operæ. Suapte se monstrositate confodiunt, Solum ego pauca reponam orthodoxa.

Dextera Dei. 1. Dicitur *Beatitudo*, iuxta Psal. 15. *Declarationes in dextera tua vsque in finem.* Hic sedet, id est, habitat, ait Aug. l. 1 de Symb. c. 4. 2. Dicitur & *Iudiciaria Potestas* qua Patri conregnat Christus venturus iudicare. Vide *S. Th. 3. q. 58.* 3. Dicitur & *Gloria Diuinitatis.* Quæ tria Christo conueniunt quà Deo Homini trifariam: Quà Deo; *in AEqualitate Patris*: Quà Homini; *in Beatitate* præ cunctis creaturis: Quà Christo, vni Personæ in duabus naturis; *in AEqualitate Honoris*; quatenus Filius Dei cum assumta natura sit eodem venerandus honore, non duplice. Atque tribus his modis sedere ad dexteram Patris, proprium solius est Christi. Hebr. 2. *Ad quem enim Angelorum dixit aliquando; Sede à dexteris meis?* Hoc est darè Deo, quæ Dei; Homini, quæ hominis sunt; Christo quæ Christi.

Deificatores autem Humanitatis in Christo refutauimus *suprà quæst. 27.* Seruatâ igitur trimembri distinctione dictâ, facilè fuerit enarrata hæreticorum fabulamenta diffiare. Cæterùm plura in meo *Antichristo. p. 1. q. 19.*

QVÆSTIO LXX.

An Christus meruerit esse Caput Ecclesiæ, & Iudex vniuersorum?

LVTHERO-CALVINISTAS Christum dicere sceleratorum sceleratissimum peccatorem, liquet *suprà q. 17.* Inique ipso humanæ redemtionis opere pluribus obnoxium culpis succubuisse, *quæst. 42.* Inprimis verò graues Animæ ipsius defectus eidem intruenisse, *quæst 44.* Adeoque funditus etiam desperasse, *quæst. 46.* cum fidei perditæ iactura, *quæst. 47.* Ac pro merito pœnas iustas inferorum expendisse: *quæst. 50. 51. 52. 58.* Hisque de causis nihil sibi quicquam commeruisse, *quæst 59.*

Hæc, inquam, Luthero-caluinistas affirmata iactare locis adlegatis, fecimus manifestum. Quare quæstionem præsentem ab isdem non nisi cum sibilis ac fannis excipi, nemini mirandum accidet.

1. CALVINVS, vt inimicorum Christi facilè inimicissimus est; ita & subsannatorum eius maledicentissimus, nefandissimeque blasphemus, sic ait Instit. l. 2. c. 17. §. 6. Et in Phil. 2. v. 9. *Qui Christum per merita consecutum autumant, 1. Vt Iudex sit mundi, 2. Caput Angelorum, 3. Et Summum obtineat Imperium; Temerarij sunt.*

SVADET istis. 1. *Quid opus fuit descendere vnicum Filium Dei, vt sibi acquireret aliquid noui?* 2. Quia pro nobis laborauit vsque ad mortem. Rom. 8. *Pro nobis tradidit illum.* Isa. 9. *Natus est nobis.* Ioan. 17. *Pro eis ego sanctifico me.* 3. Quia *frigeret illa commendatio amoris*, Rom. 5. *Quòd Christus pro inimicis mortem subierit.* 4. Quibus meritis assequi potuit Homo, vt esset Iudex, Caputque omnis creaturæ, & resideret in eo Maiestas illa, cuius millesimam partem nec Angeli attingunt?

AVTOR. RESPONDEO AD I. Qui descendit Deus, sibi mereri habuit nihil: at qui incarnatus Homo factus est, ei ante resurrectionem multa defuerũt. Nam & gloria corporis non sequitur absolutè ad gloriam animæ sed ad congruentiam meritorum; quia acquiritur per actus animæ exercitos in corpore.

AD II. *Pro nobis* quidem, sed non

AD III. Charitas eius passi nil impedit meritum proprium Corpori Christi accrescens. Nec sui omnino fuit oblitus Christus, vt ait Caluinus: alioquin non orasset, Ioan. 17. *Clarifica me Pater claritate, quam habui apud te.*

AD IV. Christus, ait *August. libr. de prædest. c. 15.* non meruit sibi Vnionem hypostaticam; nec vt in eo resideret ea Maiestas: meruit tamen esse Iudex & Caput omnium; quod minus est, quam Reconciliatio mundi; atqui hanc mereri potuit: ergo magis & illa. Vnde si, qui id credunt ac asserunt, *temerarii sunt*; omnino temerarius erit Christus, Spiritus Sanctus, temerarii Euangelistæ, omnisque S. Patrum Antiquitas, & Ecclesia Dei. Vide in meo *Antichristo part. 1. quæst. 19. & 20.*

I. IVDICIARIA POTESTAS est propria Christi. Quæ enim ad hanc tria requiruntur, insunt Christo perfectissimè: vt Potestas coërcendi subditos; Zelus iustitiæ; & Sapientia. *D. Tho. 3. quæst. 59. a. 1.*

Et verò Christi est, vt quà Homo in homines iudicium exerceat. 1. Ob affinitatem: Vnde Heb. 4. *Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia, &c. Adeamus ergo cum fiducia ad Thronum gratiæ eius.* 2. Corpora mortuorum Deus suscitabit per Filium ad judicium, quà Hominem; animas per eundem, quà Deum, reddet corporibus: ideo & eorundem Iudex erit. 3. Quia, ait Aug. serm. 64. de Verb. Dom. *Rectum erat, vt iudicandi viderent Dominum Iudicem; in forma serui; boni & mali: in forma Dei, soli boni.*

Ea igitur Potestas conuenit Christo, Tum ob Diuinam personam, ob Capitis dignitatem, & Gratiæ plenitudinem; Tum verò etiam ex merito. Vnde August. ibidem. *Sedebit Iudex, qui stetit sub Iudice: damnabit verò reos, qui falsò factus est reus.* Liquet de Iudice: Porrò de Capite.

II. CAPVT ECCLESIÆ est Christus. 1. *Ob ordinem*; quo, quantò est altior in gratia, tantò & propinquior Deo. Qua causa etiam, Rom. 8. *Quos præscivit, hos & prædestinavit conformes fieri imaginis Filij sui: vt sit ipse Primogenitus in multis fratribus.* 2. *Ob perfectionem* gratiarum plenam. 3. *Ob virtutem* infundendi gratiam in membra influentem. Cùm autem Humanitas tota Christi influat in animas & corpora; idcirco vtrorumque Caput est: Et hoc inter vniuersum genus humanũ. Quia 1. Tim. 4. *Est Saluator omnium hominum, maximè infidelium.* 1. Ioan. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, &c. Sed etiam pro totius mundi.* Vide D. Thom. 3. quæst. 8.

ANGELORVM verò Caput est Christus quia illi vnum Corpus mysticum sunt cum militante Ecclesia. Vtrorumque autem vnus solus Christus vnicum propriumque Caput est, vt præter eum alius esse nequeat. De summo Christi Dominio actum alibi; agetur-que loco proprio.

II. CAVLINVS de Iudice Laciniam assuens dicit in Luc. c. 24. v. 39. *Plagis adhuc eum Confossum imaginari, cum aduenisset mundi Iudex, stultum & anile est delirium.*

AVTOR. 1. Detestantur hunc turpissimum Caluini errorem eiusdem discipuli, vt Cõradus Pelicanus *in Ioa. c. 20.* Ro-

Rodulphus Gualtherus *fol. 175. in Ioan.* Ministri ambo Tigurini.

2. Ven. Beda in Lucam Comment. c. 97. *Vulnerum citatrices non seruauit, quod sanare non posset; sed vt perpetuò triumphum victoriæ suæ circumferret.*

3. S. Augustin. putat eas non hiasse rupta carne; sed vt signa mansisse. At melior, communiorque sententia est contraria: vt in quarum hiatus intulerit digitos S. Thomas. *Ioan. 20.* Vide meum *Nucleum concionum Dom. in Albis part. 4. & 5.*

4. De S. Martyrum plagis ita S. Aug. lib. 22. Ciuit. c. 20. *Fortasse videbimus. Non enim deformitas in eis, sed dignitas erit; & quædam, quamuis in corpore, non corporis, sed virtutis pulcritudo fulgebit. &c. Non sunt appellanda corporis vitia sed Virtutis indicia.* Hinc per maius æstima de Christo. &c.

III. Calvinus alteram annectit notam: sed suam. Quòd Apostolos & sanctos fore cum Christo Iudices asseramus; ac ob eam in cæteris, causam ipsos δουλικῶς adoremus; hoc ei bilem in nasum ciet, vt in Ioan. cap. 8. v. 53. dicat: *Illustrauit Deus nomen suum per Apostolos & Martyres: Papistæ idola ex iis sibi confingunt, quæ DEI locum occupent. &c. Quantulum enim restat Deo, vel Christo; si habeant Sancti, quod illis prodige largiuntur Papistæ? Proinde sciendum est, confundi totũ regni Dei ordinem, nisi longè infrà Christum succedant Apostoli & quicquid est Sanctorum; vt solus Ipse emineat. &c. Dupliciter peccant: Quod in doctrina Sanctos præferunt Christo: Deinde, quod illos vestientes Christi spoliis, eum propriè sua virtute exinaniunt.*

Sed singulatim de iudiciario Sanctorum honore dissentiunt hæretici, apud Maldonatum *in Ioan. c. 8. v. 53.* 1. Fore Iudices Apostolos; non per Comparationem; sicut Niniuitæ & Regina Austri: sed vti latæ sententiæ præcones. Deinde, non vt Iudices, sed vt Consiliarios & Assessores.

Avtor. 1. Caluinus declamatorem agit, non Doctorem: quin Calumniatorem; mentiens honore Christum spoliari, ac Sanctos præ ipso coornari. &c. 2. Cæteri nugatores sunt: Quasi verò sit Consiliariis opus Christo. Vide in meo *Nucleo Concionum de Iudicio, Conc. 4. par. 3. Et D. Tho. &c.*

QVÆSTIO LXXI.

Quale Iudicium Christus exercebit Luthero calumniatis?

Diligenter congessit accuratè doctus Quir. Cnoglerus, quæ huc facere videntur. Reddam ex ipso; non tam vt refutem, quam vt ad proprium reseruata locum reiiciam: censeam tamen tribus.

1. Lvtherani, Vbiquitarii, apud Bezã in respon. sua ad Acta Momelg. Colloq. tal s ex Bergensi lupa dederunt abortus. *Ad iudicium Christus non reuertetur; Nec enim potest ex loco in locum reuerti, qui omnem locũ occupat. Vel si reuertetur, non reuertetur verè,* sed apparenter tantum, hoc est, ex inuisibili euadet visibilis.

2. Lvtherus l. de Conciliis p. 2. iudicii assessores ex orco euocatos assignat Christo dicens: *Eutyches & Nestorius* (Archihæretici) *SS. Cyrillum & Leonem condemnabunt.*

De Iniusto Christi Iudicio, 1. Lutherus in libr. de seruo arbit. contra Erasmum. *Indignos coronabit, indignos puniet: immeritos saluabit, immeritos damnabit.*

2. Brentivs in explic. Cateches. Wittenb. anni 1552. pag 214. 215. *Iudicij sententiam non pronunciabit secundum Decalogum.*

3. Causam sibi promere videntur Ministri Lubecenses, Hamburgenses, Lunæburg: & Magdeburgenses in responso ad literas Illyrici & Galli: *Omnes enim qui circa Moysen, id est, Decem præcepta versantur, ad diabolum pertinent.* Addunt Antinomi apud Confessores Mansfeldenses fol. 91. 92 *Lege stante, Christum perire oportet.*

4. Symbolam adiicit suam Nicolaus Amsdorfius istam: *Nec secundum merita iudicabit,* (scilicet quicquid ipse dicat Matth. 26.) *Sed secundum Fidem. Nam bona opera pernicioſa erunt ad salutem.*

AVTOR. Vndenam hi hauserunt talia? Ex pectore, spiritu, librisque Lutheri. 1. De Amsdorfio sanè exiit sermo inter discipulos, dixisse Lutherum: *Spiritus meus requiesceret in Amsdorfio*: Nimirum ille, quicum plusquam salis modium absumsit; quique ei ante Catharinam fuit concubinus.

2. Ex libris verò: 1. Nam ita Lutherus tom. 3 fol. 40 & 41:

Moysen nec audire, nec videre volumus; Iudaico populo tantum datus est, nec quicquam ad nos pertinet. &c. Cùm quispiam tibi proponit Moysen cum suis præceptis, tu dic: Abi ad Iudæos cum tuo Moyse; ego Iudæus non sum, ne me cum Moyse involuas. Idem in Colloq. mensalibus, fol 152. *Moysen cum sua Lege ego nolo habere: est magister omnium carnificum, & Christi Domini hostis.*

2. LVTHERVS igitur rursus in Postilla de piscatura Patri, par. 2. fol. 154. In captiuit. Babyl. to. 2. Witt. anno 1551. pag. 79. Item to. 3. germanico fol 40. 41. In præfat. to. 1. Ienensi. *Cum solo Isaac veniendum nobis ad iudicium, id est, cum fide: seruos & asinos, id est, opera oportebit dimittere. Via ad cœlum angusta est; necesse est vt graciles fiat, si transire velis. Qui bonis operibus onusti sunt, nunquam per hanc viam se penetrabunt. Nec opera Deus curat, nec iis indiget: nec ille iustus est apud Deum qui multa operatur; sed qui sine operemultum credit. Prima & vltima, simulque pessima hæresis & nocentissima, qua vnquam in mundo fuit exorta est, cum docetur; Bona opera ad Salutem requiri.*

3. Item LVTHERVS in serm. super Euangel. Sic Deus dilexit &c. *Dico ego Doctor Mart. Lutherus, indignus Domini nostri Iesu Christi Euangelista, quod hunc articulum: Sola fides, absque omni opere iustificat; inconcussum mihi permittere debeat Romanus Imperator, Tartaricus Imperator, Persarum Imperator, Papa, omnes Cardinales, Episcopi, Sacerdotes, Monachi, Moniales, Reges, Principes, Domini totius mundi, simul cum suis dæmonibus: Atque insuper habeant ignem tartareum in sua capita, nec gratias vllas. Hic sit meus Doctoris Mart. Lutheri instinctus à Spiritu Sancto.*

AVTOR. Hæc furia est limphati.

4. Idem Lutherus tom. 1. Ienensi fol. 141. & 144. *Vox* SOLA *quam de Mto, Paulino textui addidisse non diffiteor, debet in meo nouo Testamento manere; etsi omnes Papæ simi ad insaniam & phrenesin redigantur; tamen non debent eam inde mihi eximere. Doctor Martinus Lutherus sic vult; & dicit Papistam, & asinum idem esse. Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas. Volumus enim non discipuli, sed Magistri & Iudices Papistarum esse. Imò volumus etiam semel proteruire & insultare asinis istis &c. Lutherus ita vult; & ait se Doctorem esse super omnes Doctores in toto Papatu. Pœnitet me verò, quod non addiderim & illas duas voces,* OMNIBVS, & OMNIVM, *ad hunc modum; Sola fides iustificat sine omnibus operibus omnium legum.*

AVTOR. Hæc Lutherana rabies furiata est: absit iniuria dicti mei.

CALVINISTÆ qualia? Nec improbè facta; Nec rectè gesta ventura ad iudicium aiunt, vt liquebit.

AVTOR. Infero hinc fortiter: Ergo Extr. iudicium erit aut Iustum, aut Nullum. Quia in illud venient.

I. Non Improbè facta: Enimuero

1. Ita CALVINVS in Matth. 17. vers. 16. *Non est timendum, ne in iudicium veniant peccata nostra; à quibus tam pretiosa merces nos absoluit Dei Filius.*

Ipse expertus senserit; qui inuocatis dæmonibus animam exhalauit.

2. BEZA in Confess. c. 4. art. 12. *Efficere sanctificatio naturæ humanæ in Christo, nobis per Fidem imputata, vt reliquiæ corruptionis illius, quæ in nobis etiam regeneratis insident, in rationem non veniant coram Deo.*

II. NEC rectè facta in iudicium adducentur. Nam talibus resonant vbique scholæ Caluinianæ:

Christiani Solifidiana iustitia, quacunque illius fuerit vita reliqua, incerta, & interminata, hominem in æternæ vitæ possessione collocabit. Tindalus, primus Angliæ Apostolus, apud Foxum Caluinistam in Actis: pag. 1336. *Quæad Deum placandum, nihil est in operibus differentiæ, siue vrinam reddas, siue lanes sentellas, siue agas sutorem, siue Apostolum.*

III. Existis rectè infert ZVVINGLIVS serm. de prouidentia cap. 6.

Iudicium Christi futurum iniustissimum. Nam *Dominantium more pronunciabit & definiet: Misericordiam impartior pro meo placito, non pro implorantium meritis.* Idem ibid. & tom. 1. in explicatione art. 20. *Sempiternis flammis homines ob peccata addicet; quæ tamen non ipsorum magis opus sunt, quam sui prouen-*

tus

tus agricolæ; aut mallei vomer, quem cudit faber.

AVTOR. Sat docui ex ipsismet cõtra ipsos, quod vllum fore iudicium negare cogantur. At verò sunt ea indigna Christianis auribus; calamo indigniora castigatorio: nec locum reperiunt apud quenquam, nisi quem par furia spiritus infatuârit. Quales brachio sæculari relinquendos, aut Deo Vindici, censeo.

Verum quantò Christianis istis aliter ac sanctius Ethnici ac Turcæ? *Homini*, ait Cic. in Lælio, *datur ascensus in cœlum propter mentem, virtutem, fidem.* Alcoranus in Azoara 1. *Omnis rectè viuens Mahumetes, bonique gestor indubitanter diuinum amorem assequetur.* Et passim Azoara 27. 28. 39. 45. *Secundum modum operum suorum quemque Deus remunerabitur, tribuens vitam æternam.*

VI. DE SANCTORVM CVLTV.

QVÆSTIO LXXII.

Qualia Luthero-caluinistarum de Sanctis sint Mendacia, & in eos Conuitia?

DE Mendaciis repete ex meo *Mendace Antipapist. q. 4.*

CONVITIA LVTHERANORVM & Calumniæ sunt blasphemæ, factis & dictis declaratæ.

1. Factis quidem, vt cum Imagines S. Crucis, Christi & Sanctorum exoculant, naribus & auribus truncant, mutilant manus ac pedes, totoque corpore statuas fœdant, & comminuunt: cum SS. Reliquas, corpora, & lypsanothecas, templa Sp. Sancti, cum aris ipsis euertunt, & profanant.

2. Lucianus impius Deos falsos deridiculos fecit, ac irrisit: At Erasmus Amicos & Domesticos Dei irrisui propinauit. Ecce Verba impia eius in Colloquio, Naufragium.

Num imminente mortis periculo Diui cuiusquam implorasti præsidium? Cui alteri? *Ne id quidem. Quamobrem autem? Quia spacioſum est cœlum; si cui Diuorum commendauero salutem meam, (puta Petro, quia fortasse prius audiet, vt proprior ostio) priusquam ille conueniat Deum, priusquam exponat causam meam, ego iam periero.*

Piô jocos impios!

3. Eodem in libro, more Lucianæo, B. Virginem, Chrysostomo verè Seraphicis sanctiorem, in locum ponit impurissimæ Veneris, in præfectura maris.

4. In Dialogo etiam de peregrinatione fingit B. Mariam ad Glaucoplutum scribere talia: *Quod Lutherum secutus strenuè suades superuacaneum esse inuocare Diuos, à me quidem iste nomine bonam magnamque gratiam te iisse scito; Nam antehac tantum non enecabar improbis mortalium opplorationibus. Ab Vna petebantur omnia; quasi filius meus semper infans esset? Quia talis fingitur, pingiturque in sinu meo.*

Vah! Christianum talia?

LVTHERVS, *suprà quæst. 38* Pluris non facit B. Virginis preces, quam cuiusquam è vulgo: quòd simus æquè sancti, ac illa.

AVTOR. Ecquid igitur Bernardus tot enumerat Prærogatiuas B. V. Mariæ? Chrysostomus *B. V.* dicit *Cherubin honoratiorem, Seraphin glorioſiorem?* Quid Anselme ais: *Ea puritate nitere Mariam, qua maior sub Deo nequeat intelligi?* Si æquè sancti omnes, ac B. Maria; quò illi tropæum Virginitatis, cum maternitatis honore? Quò illi tolerãtia tot, ac talium cum Filio suo Christo? Quo gladii cor penetrantis patientia? Vt sancti fierent Martyres, Confessores, &c. quãta subierunt? Lutherani, sine talibus, æquè sancti sunt, sc. aciusti.

QVINTINVS, Sutor & autor Libertinorum, teſte Caluino *lib. de inſtruct. contra Libert. c. 9.* in Sanctos petulantiſſimus, *Paulum* appellat *Vas confractum*; *Ioannem Iuuenem ſtolidum*; *Matthæum fœneratorem*; *Petrum, Chriſti abnegatorem*.

CALVINVS iſtum verè & ſeuerè arguit impietatis: ſed ipſe impietate immanior fuit. 1. Nam Veteris Teſtament. Sanctos proſcindit *Inſtit. lib. 3. cap. 14. §. 11.*

Abrahamum idololatram facit. *c. 2. §. 31.* Sara peccauit ei ancillam viro ſupponens. Rebecca impoſturis Dei Veritatem corrupit, Iacobum mentiri coegit. Iudas, *l. 3 c. 5. §. 8.* vir præpoſteri Zeli, pro mortuis ſacrificium fecit. Sephora, *lib. 4. c. 15. §. 20.* ſtulta mulier peccauit, filium circumcidens. &c. Moyſes, *in 32. Exod.* imperiosè legem Deo præſcripſit, ſuâque eum exuit iuſtitiâ.

2. NOVI Teſtamenti Sanctos inuocatos, ait, habere aures oportere à cœlo ad terram porrectas, ſi exaudire debeant. *Inſtit. l. 3. c. 20. §. 27.* Appellat *Mortuos, Vmbras, Laruas, Colluuiem*: In lib. de vera Eccleſiæ reformat. vocat *Monſtra, carnifices, beſtias*.

AVTOR. Nec ſeruos ſuos ſic appellari tuliſſet. Chriſte, talia quî tuleris? Tu de talibus dicis ac ſpondes, Apoc. 6. *Si quis vicerit, dabo ei ſedere in Throno meo; ſicut ego vici, & ſedi in Throno Patris mei.* Nos tecum, Chriſte, contra Hagiomachos tales, Lutheri, Caluinique Maiores, Porphyrium, Iulianum, Vigilantium, Wicleſum, &c. ſtabimus irretorto oculo, pede irremoto. *Tu nos Adiuua.* Lector conſulat doctiſſimum Nic. Serarium *in Litaneutico lib. 2. c. 14, 16.* de prædictis Caluini monſtroſis calumniis in Sanctos.

QVÆSTIO LXXIII.

An Sancti corpore exſoluti ſint in cœlis beati?

LVTHERVS in prælect. in Geneſin, teſte Fri. Staphilo *in par. 2. Theol. Luth.* Negat.

CALVINVS *Inſtit. l. 3. c. 20. 29.* Solum Chriſtum vult in Sancta Sanctorum introgreſſum; reliquos reſidere in atrio adviſque mundi conſummationem. *Ibid. §. 24.* Animas dicit eas fide & ſpe nobiſcum coniunctas eadem: proinde viſione carere beata. cap. 25. §. 6. *Stultum*, ait, *& temerarium quærere, quo in loco ſint animæ iuſtorum, & an gloria fruantur*. & ipſe non frui audacter definit. Vide ſuprà *quæſt. 67.* & in mea *Genealog. part. 1. quæſt. 18.*

Quæ eadem in hæreſi olim hæſerunt, (præter Tertull. & Vigilantium) etiam ARMENI, teſte Guidone *in Summa de hæret.* Et GRÆCI, teſte S. Thoma *in Opuſc. 6. c. 9.* Hi argumenta mouent, quibus noſtrates pugnant Nouatores.

SVADENT verò iſtis. 1. *Matth. 11.* Merces operariis datur ad veſperam: id eſt plena beatitudo poſt extremum iudicium. 2. Hebr. 11. *Hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſiones; Deo pro nobis aliquid melius prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur.* 3. Apoc. 6. *Vidi ſub altare animas interfectorum.*

4. S. Patres Græci, Latinique ſic docent, poſt extremum iudicium Sanctos primum fore beatos, quando præmia & pœnæ cuique tribuentur.

5. Nec Chriſti anima protinus à morte cœlos beata petiuit: in inferno degit adviſque reſurrectionem: Sic & noſtræ, quarum exemplar eſt Chriſtus.

6. Vel dæmones ipſi punientur poſt iudicium extr. non iam. Vnde Matth. 8. *Venisti ante tempus torquere nos:* Luc. 8. *Deprecabantur eum, ne imperaret illis, vt in Abyſſum irent.*

7. *Ioan. Scharpius Scotobritannus in Curſu Theol. p. 2. c. 37. q. 1.* arguit Bellarminum falſi, quòd dicat Caluinum negare Sanctos in Dei viſionem admiſſos eſſe: aſſeritque nobiſcum multis ſententiam Catholicam.

AVTOR. Plurima hic paucis decidenda videntur.

1. In Veteri Teſt. clauſam cœli viam Chri-

Christus in Nouo reserauit, perruptoque velo Tabernaculi cessarunt figuræ; & in cœli Sanctuariũ è Lymbo S. Patres sũt introducti. 1. Hinc in nouo Testam. S. Patres omnes docent inuocandos esse Sanctos; quod in Veteri, vt nefas, nequaquam sic, vt hodie licebat. 2. Hinc ante Christi aduentum mors Sanctorũ plangebatur: at post festiuè commemoratur. 3. Neque pronior ad pœnas Deus est, quam ad præmia: at improbos gehennâ punit, *Luc. 16.* Quocirca potius iustos cœlesti gloria remuneratur.

II. Si quando Patrum quidam dicunt, Sanctos ante iudicium extremum non esse beatos; aut non videre Deum: id omninò de consummata Corporum cum animabus beatitate ac visione dicere sunt intelligendi: Cæteroquin ipsi sibi sæpius contradixissent.

III. Neque iustè videri iniustum potest, animas ante corpora beari; 1. Cùm anima separata, non corpus solum, sit gloriæ capax. 2. Et cum anima præcipuè ad meritorum cumulum extruendum operetur; corpus verò duntaxat vt instrumentum cooperetur. 3. Tum etiam vtriusque vnum est suppositũ personale; quocirca præstat alteram partiũ ad tempus felicitate solam perfrui, quam neutram. 4. Nubẽ SS. Patrum adducit Bellarm. *lib. 1. de Sanctis cap. 4. 5.* & Rationum *cap. 6.* Vide etiam in meo *Antichristo p. 1. quæst. 21.* inque *Mendace Antipap. par. 1. q. 4.*

Dico Ad I. *Merces* particularis & imperfecta *datur ad vesperam* cuiusque vitæ: Vniuersalis in consummatione omnium.

Ad II. *Repromissiones*, 1. De Messia illi acceperunt: nos Ipsummet. 2. De beatitudine per Christi Ascensionẽ accipienda illi: nos ipsam accipimus. 3. Vtrique accepimus repromissiones de beatitate consummata post extr. iudiciũ omnibus impertienda.

Ad III. Altare Christus est; per quem omnia Sacrificia offeruntur: & sub eo Sancti isthic sunt glorioſi; sicut hic victorioſi extiterunt.

Ad IV. S. Patres vtrique stant certatim pro nobis, etiam ij quos contra nos producunt. Nam hi de incompleta beatitudine loquuntur iam data: de perfecta verò post iudicium danda. Nã tunc anima beatior erit Extensiuè, scil. etiam quoad corpus, in gloria essentiali. Ita *D. Th. 2. q. 4. c. 5.* qui prius, *in 3. d. 49. q. 1. a. 4.* senserat, etiam Intensiue maiorem fore beatitudinem Sanctorum. Sicque videtur definisse Bendictus 12. Continuari gloriam Sanctorum. Non igitur iudicium generale est superuacaneum, ob V. causas: *Bellarm. lib. 1. de Sanct. c. 6.* Nec iniustum est, animam sine corpore beari; tametsi non sine eo laborarit.

Ad V. Christi Anima non ascendit in cœlum corporeum: quia ab instanti Incarnationis fuit beata, quod est Esse in cœlo. Deinde Corpus Christi est nostro exemplar moriendo, quiescendo, resurgendo & ascendendo: non autem ad inferos descendendo: quia venit vt viam monstraret nobis ad cœlos.

Ad VI. Dæmones sunt damnati, & dira perpetiuntur, vbi vbi sint, etiam in aëre: nam gehennam circumferunt, ait *S.* Bonauent. Attaman pœnam completam recipient in iudicio extremo Et hãc

horrent, ac dèprecantur. Sicque Patres ſunt intelligendi, vt docet te *Bellarminus ibidem.*

AD VII. Impudens ſycophantia eſt: ſolum error typographi irrepſit, poſito *lib. 4.* pro *lib. 3. Inſt.*

QVÆSTIO LXXVI.

Num certus ſit Canoniſmus ad agnoſcendos, colendoſq; Sanctos?

LVTHERANI pariter & CALVINISTÆ pernegant omnẽ Canoniſmũ, rident, deteſtantur: ipſumque Diris deuouent Papam canonizantem; cuius vt omnia diffamant ceu Antichriſtiana; ſic & Sanctorum canonizationem eſſe calumniantur Idololatricam ἀποθέωσιν.

SVADENT iſtis apud Scharpium Scotobritannum in Curſu Theol. Sect. 37. q. 2. 1. Canonizationis nec mandatum, nec exemplum eſt in Scriptura; Et Papam in ea poſſe errare concedit Bellarminus. 2. Auguſt. *Multorum corpora honorantur in terris, quorum animæ torquentur in gehenna.* Quia hypocritæ ſoli Deo noti ſunt. 3. Solus Deus nouit, qui ſunt ſui. 4. Leo III. cœpit canoniſmum: at tunc regnauit Antichriſtus. 5. Bellarm. c. 3. concedit damnatos pro beatis cultos. 6. Recenſio Sanctorum in Scriptura non eſt canonizatio ad cultum, ſed ad imitationem. Dein etiam impii recenſentur.

AVTOR. Quid agas talibus? Quo purget quis hellebero voluntariè inſaniens cerebrum? Serion' cum iſtis, an agam ridiculò?

I. Sed agam more ipſorum ſuo. 1. Vide age ſis Luthero-caluiniſticos Canoniſmos. In Lutherano theatro apud Doctiſſ. Serarium l. 2. Litaneutici c. 4. vocatur *Lutherus Sanctus Pater.* Quin ipſe de ſe ipſo talia in Colloq. Menſal. fol. 492. *Ego ſum Vir Dei.* In tom. 2. Ien. fol. 92. b. *Ego ſum Sanctus Dei.* In tom. 1. Ien. fol. 353. b. *Ego ſum Sanctus Domini.* In tom. 2. Ien. fol. 49. a. *Ego ſum Angelus.* Ibidem fol. 68. a. *Verbum meum eſt Chriſti Verbum; os meum eſt os Chriſti. Quid plura? Beatus venter, qui me portauit.* NB. Hæc verba reperiuntur in editione prima: in poſtrema omittuntur. Vide ſui canonizatorem, ac tantum non pene Apotheoſiſtam.

2. Lutherus an non in prophetiis ſuis, c. de Papatu, apud Georg. Waltherum ait: *Sanctus Ioannes Huſs de me prophetauit.* De Luthero Caluiniſta Sibrandus lib. 1. c. 1. ait, *Sanctiſſimus Chriſti ſeruus:* Sicidem alibi *Caluinum* appellat: Caluinus *Oecolampadium*, epiſt. 52.

3. Videntur autem hoc inuidiæ lat in Cœlites à Bogomilis hæreticis ſuxiſſe quorum amentia dixit in Euãgelio præcipi, *Dæmonia, ne nocerent, colenda*; teſte Euthymio. Qui iidem cùm SS. Patrum aliquem nominabant, noluerunt Sanctitatis elogium præfari. AT QVI pa Caluiniſtarum impietas Pariſiis publicè nota eſt, & damnata. *Petrum, Paulum* dicunt, ſcribunt; non *S. Petrum, S. Paulu* Cùm ſuum Caluinum Sodomiticum non citra præfationem *Monſieur* appellent; vt notat Serarius *in Tobiam cap. 2. quæſt. 1.*

4. Notauit & D. Driel in ſica Antipericope Pareana, pag. 22. Sacram ædem Heideldergæ *ad S. Spiritum* non vocari, ſed duntaxat *ad Spiritum*. Teſtantur idẽ Lutherani Heiderbergã pulſi Prædicantes, libro Tubingæ edito, *anno 1585. pag. 21. 31. 32. 54.*

5. Similiter olim Leo & Copronymus

mus Iconomachi, *Sanctos*, vetabant appellari; teste Glyca *in Annal. parte. 4.* Leo etiam *templum Sanctorum XL martyrum*, non nisi *XL. martyrum voluit vocari.* Michaëlus, vt patet in Miscellaneis, vetuit imaginibus subscribi, *Sanctus*, &c. Et tela hæc ex ipsorum pharetra.

II. Nunc more demum meo Canonismum asseram: Quem esse infallibilem oportere, in *Genealog p. 1. quæst. 20.* partim ostendi.

1. Per Ecclesiam Beati ac Sancti differunt, non cœlesti felicitate, sed honore & testimonio publico felicitatis, ab Ecclesia declarato.

2. SANCTI agnoscuntur probabiliter ex miraculis, quæ aut viui, aut mortui designarunt. Probabiliter inquam, cùm & prodigia esse falsa queant, *2. Thes. 2. & 2. Cor. 11.* Et vera miracula etiam à non Sanctis dentur. *Matt. 7. v. 22.*

3. Ergo infallibiliter cognoscuntur Sancti, 1. Vel Scripturæ testimonio: vt quos Apostolus, *Heb. 11.* in suo recenset Hagiologio. 2. Vel Iudicio Ecclesiæ; quæ 2 Tim. 3. *Columna & firmamẽtum est veritatis.* Quod iudicium Canonizatio dicitur, decernens honores Sanctis septemplices. 1. Nomen Sancti. 2. Inuocatio. 3. Aris & templis coli. 4. Missis & Horarum Canonicarum officiis celebrari. 5 Festos illi dies agitari. 6. Imaginibus in locis sacris repræsentari. 7. Reliquias eorum in aris ac ipsanothecis honorari.

III. Hunc diuorum honorum Canonismum adstruimus *Scripturis*, *Ratione*, *& Primæua Consuetudine*, moreq; maiorum. 1. Scripturis quidem. Nam Deo ad Canonizationem adlubescit: Quia Vtriusque Instrumenti Scriptoribeandem suggessit. Enimuerò ab hisce, publico Ecclesiæ testimonio Sanctos voluit plures declaratos. 1. Patet *Eccl. 44. 45. &c.* quantum testatur inclytos virtutibus viros Sanctos? 2. Lucas in Actis Canonizauit Stephanum, Iacobũ maiorem, Petrum, Paulum, Silam. &c. 3 Christus Apostolus: *Vos amici mei estis. Qui secuti estis me, vitam æternam habebitis. Pater Sanctifica illos; Serua illos, quos mihi dedisti. &c.*

2. Vin' Iussionem cultus? Ecce Eccles. 44. *Sapientiam Sanctorum narrent populi, & laudem eorum annuncient Ecclesiæ.*

3. Vin' Rationem Vtilitatis? 1. Hæc nostra Sanctorum imitatio est. Heb. 13. *Mementote Præpositorum vestrorum, qui locuti sunt vobis Verbum: Quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem.* Atqui Canonismus eos, vt lucernas, in candelabro proponit. 2. Ad hæc cùm membra simus vnius Corporis Christi; par est, vt, sicut afflictis compatimur, ita & glorificatis in cœlo congaudeamus in Ecclesia Psal. 150. *Laudate Dominum in Sanctis eius.* Alias ex Fide rationes repete ex mea *Genealog. part. 1. q. 20.*

De Necessitate Canonismi vide cultissimum Nic: Serarium *in Litaneutico l. 2. c. 12.*

DICO AD I. Exemplum declarationis Sanctorum extat & mandatum: vt iam patet.

AD II. Verum est de multis in auro sepultis, & mausolæo honoratis: at non de Canonizatis. Nec mortuus vllus est hypocrita; nec viuus talis canonizatur.

AD

AD III. Deus nouit; at non ſolus: ſed & ij, quibus reuelat per infallibilem Sp. Sancti aſſiſtentiam: quæ Papæ & Eccleſiæ præſtò eſt.

AD IV. Leo III. publicum canoniſmum cœpit quoad ſolennitatem accidentalem, non quoad rem ipſam. Hāc vſus Eccleſiæ cœpit, tenuitque. *Bellar. cap. 8.*

AD V. At damnatos vnde conſtitit? Cōſtiterit poſtea; at nō fuerant canonizati vnquā. Dein: Coluerit quendā vulgus errore facti; at non intentionis. Nec vulgus locale præualet Eccleſiæ vniuerſali.

AD VI. Scopus canoniſmi eſt & veneratio, non ſolum imitatio; patebit infrà. Et impiorum recenſio fit in eorum deteſtationem.

QVÆSTIO LXXV.

Quis, qualisque Cultus religionis debetur Sanctis?

LVTHERANI Magdeburgenſes Cent. 1. l. 2. c. 4. col. 340. dicunt: *Omnis Sanctorum adoratio eſt Idololatrica.* Sic plerique cæteri cum veſana conuocieratione.

CAVLINVS *Inſtit. l. 1. c. 11. §. 11. & c. 12. §. 1. 2. &c.* nullum penitus Cultum patitur ſeu Angelis, ſiue aliis Sanctis deferri. Quòd duplicem conſtituat Honorem, Diuinum, ſeu Religioſum, ui ſoli Deo; & Ciuilem, qui creaturæ cuicunque exhibetur. Porrò δουλέυειν, id eſt, ſeruire plus eſſe vult, quam λατρέυειν, id eſt, colere: ac proinde Colere vllum ſine latria, eſſe colere ſine Cultu; quod negari eſt. &c.

AVTOR. Plurima talia ſpuria vitulamina falce curtâ reſcindam.

I. Cultus interior, exteriorue, cum triplicis exiſtimatione Excellentiæ fertur: 1. Vel DIVINÆ ac infinitæ; & Hic dicitur Latria. 2. Vel HVMANÆ; & eſt Obſeruantia: 3 Vel MEDIÆ; & eſt Dulia. Ex quo liquet realem, non dūntaxat verbalem, vt Caluino placet, differentiam eſſe Latriæ ab Dulia: Differunt autem vt finitum & Infinitum. Itaque infinities Latria Dei ſuperat Duliam Sanctorum.

II. Quare ſoli Deo latriæ; Sanctis in cœlo beatis duliæ cultus debetur. 1. Sic Abraham, *Gen. 18.* Loth, *Gen. 9.* Balaam, *Num. 22.* Ioſue, *cap. 5. adorauit pronus in terram Angelum:* Quod non erat ciuiliter, ſed religioſè adorare, vt quouis homine altiorem Dei miniſtrum. 2. Sic adorati ſunt Sancti. Saul, *1. Reg. 18.* animam Samuelis adorauit; quem ideo nec Samuel, nec Scriptura reprehendit. Ita Abdias adorat Heliam, 3 *Reg. 18.* etiminorem maior. Sic filij propheratum, *4 Reg. 2.* audito Spiritum Eliæ requieuiſſe ſuper Heliſæum, *adorauerunt eum proni in terram.* Sic, *Dan. 2.* Nabuchodonoſor ſecum captiuum adorauit Danielem, ob intrinſecam ſanctitatem eius. Ita SS. Patres. &c.

III. Quod prohibiti quidam ſunt ab adoratione; error in cauſa fuit. Vt Cornelius in Petro quid Diuinum ineſſe putabat: Sic, *Act. 14.* Licaones in Paulo & Barnabo: *Apoc. 1.* Ioannes in Angelo, ait *Aug. quæſt. 61. in Gen.* putauerit apparere Chriſtum; cùm dixiſſet: *Ego ſum primus & nouiſſimus; fui mortuus, & ecce ſum viuens.*

S. Patres autem reprehendunt eos, qui ex hominibus Deos faciebant. Nos verò, ait S. Cyrillus Alexand. l. 6. in Iulianum: *non Deos factos eſſe dicimus Sanctos Martyres; ſed omni honore dignari conſuetimus.*

uimus. Damasc. l. 4. de fide c. 16. *Honorare decet Sanctos, vt Amicos Christi, vt filios Dei & hæredes.*

IV. Atque inde factum, vt Dulia Sanctorum templis, aris, festis, votis, imaginibus, peregrinationibus omnia orbis Christiani loca complerit: Non sic Ciuilis & humana Obseruantia coluit Papas, Imperatores, Reges, &c. Non.

Rectè id quidē. Quia si ciuilis honor ciuili debetur virtuti, vt sapientiæ, potētiæ, nobilitati: sanè altiorem deberi gratię supernaturali Sanctorum necesse est; qui, *vt mundi corde Deum* intuentur, æternamque sapientiam contemplantur, non in ænigmate; sed sicut ipsi cogniti sunt. Qui Dei potentiæ participes facti. Vnde Apoc. 3. *Qui vicerit, dabo ei sedere in throno meo.* Itemque nobilitatis diuinæ consortes; Vnde de ijs, Luc 22. *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum.*

QVÆSTIO LXXVI.

Inuocatio Sanctorum quatenus illicita, licitaque sit?

LVTHERANI perinde vt CALVINIANI tria, iam olim condemnata sæpius, renouant. 1. Mortuos pro viuis orare non constat è Scriptura. 2. Orare forsan vniuersim pro Ecclesia; non singulatim pro quoquam. 3. Inuocari Inutiliter, & Illicitè. Vide in *Genealog. q. 21.*

SVADENT istis. 1. Inuocatio Sanctorum cedit in iniuriam Dei; qui solus vult inuocari. *Matth. 4.* 2. In iniuriam Christi, qui solus Mediator est ad Deum, 1. *Tim. 2. Eph. 2.* 3. Quia est inutilis, cum nec preces audiant, nec nostra cognoscant. 4. Est signum diffidentiæ in Deū tam audire paratū, vt, Hebr. 4. *Cum fiducia ad eum accedamus.* 5. Christus nos docuit inuocare Patrem. 6. Nullum extat Scripturæ exemplum aut mādatum de inuocandis sanctis. 7. Primitiua Ecclesia non vsurpauit eam inuocationem.

AVTOR. Liquida distinctio litem dirimit; vbi obcæcatrix abest peruicacia.

I. NEFAS est petere gratiam & gloriam à Sanctis, tanquam autoribus: Ergo solum vt ab Amicis Dei Intercessoribus. Ita Scriptura, Vsus Ecclesię, S. Patres, & Ratio.

II. NEFAS sentire est, Sanctos immediatos ad Deum Mediatores esse; cū per Christum duntaxat petita impetrēt. Ita Scripturæ, Patres, Vsus Ecclesiæ apud Bell. *l. 1. de Sanctis c. 16. 17.*

III. Sancti orant pro nobis in genere, vniuersim. Ioan. 15. *Dixit Dominus: Si steterit Moyses & Samuel corā me, non est anima mea ad populum istum.* Ergo poterant orare, etsi mortui. Dein Iudas, 2. *Machab. vlt.* vidit Oniam & Ieremiam, dudum mortuos, multum orare pro populo.

CALVINVS negat eum librum esse Canonicum.

AT Concil. Carthag. III. eum pro canonico agnouit: Et illud CALVINVS contra Inuocationem Sanctorum allegat. Cætera vide *in Antichristo part. 1. quæst. 22.*

IV. Sancti orant pro nobis etiam singulis; Quia Angeli pro singulis orāt, satagunt, præsunt *Tob. 12. Zach. 1. Dan. 10. Psal. 90. Matth. 18. Apoc. 8.* Ergo & Sancti. Nam *erimus similes Angelis.* Apocal. 2. *Qui vicerit, dabo ei potestatem super gentes.* Exempla apparationum id docent apud Bellarminum, *libr. 1. de Sanctis cap. 18.*

Q V. An-

V. Angeli & Sancti piè, vtiliterque inuocantur.

1. Sic Scriptura, Gen. 48 Iob. 5 Exod. 32. &c. Vide in *Antichriſto, p. 1. quæſt. 22.* Quia Sancti in Veteri Teſtamento non recipiebantur in cœlos; (id quod iam denique Caluiniſtæ nobiſcum dicere cœptant, vt Rainoldus lib 1. de Rom. Idololatria c 7.) ideo non ſolitum erat ſic inuocari eos: *S. Abraham ora pro. &c.* ſed per merita ipſorum orabatur Deus. Vt Pſal. 131. *Memento Domine Dauid. &c. Propter Dauid ſeruum tuum. &c.*

2. Deinde in vtroque Teſtamento viuentes à viuentibus legimus inuocatos: Vt 1. Reg. 7. *Ne ceſſes clamare ad Dominũ pro nobis.* Eph. 6. &c. Sunt autem mortui Sancti æquè ac viui in eadem charitate nobiſcum coniuncti, teſte ipſo Caluino: qui idcirco ad illud reſpondere nequiuit.

3. Ita per antiqua Concilia, S. Patres Græci & Latini: Eccleſiæ conſtans Vſus: Atteſtantibus ſignis ac miraculis innumeris.

DICIT *Brentius c. 24. Confeſſ. Wittenb.* Patres in Concionibus ſuis ſeſe ad Sanctos per proſopopœiam conuertiſſe.

Logi! Quid ergo ij, qui ex profeſſo docent Sanctorum inuocationem?

CALVINVS *Inſtit. l. 3. c. 20.* abſurdius fingit; Patres voluiſſe prohibere eam; ſed impetum vulgi & conſuetudinis perfringere nequiuiſſe.

O deſperatos! Dicere audent, quod docere deſperant; ne nihil dicant.

DICO AD I. At ita nec Sancti viuentes forent inuocandi: contra Theſſ. *Orate pro nobis.* Iac. *Orate pro inuicem.*

AD II. Idem ſequeretur falſum. Dein; Sancti ſunt mediatores ſecundarij: Et nos pro nobis ipſi oramus citra Chriſti iniuriam: ergo & Sancti hoc amplius poſſunt; idque ad honorem Chriſti.

AD III. At ſecus omnes S. Patres. Nam Angeli cognoſcunt res noſtras: Tob. 12. *Ego obtuli orationẽ tuam* Luc. 15. *Gaudium erit coram Angelis ſuper vno peccatore pœn. agente.* Pſal. 137. *In conſpectu Angelorum pſallam tibi.* 1. Cor. 11. *Mulier velamen habeat propter Angelos.* Ergo & Sancti cognoſcunt. Apoc 5. *XXXIV. Seniores habentes phialas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum.* Item Sanctis in hac vita datur cognoſcere occulta hominum: Vt 1. *Reg. 9.* Samuel noſcebat interna Saulis: Eliſæus ſui Giezi, 4. *Reg. 5.* Regis Syriæ, 4. *Reg. 6.* Daniel Nabuchodonoſoris. Petrus Ananiæ, *Act. 2. &c.* Item intuentur Deum, inque eo creaturas omnes. Abraham & Iſraël neſcierunt ſuos; quia non verè intuebantur Deum in limbo.

AD IV. Paratus eſt audire Deus nos; & tamen miſit ad Iobum eius criminatores, vt pro eis oraret: Abimelechagi dixit, Geneſ. 20. *Abraham orabit pro te.* Stephanus, Act. 7. Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.

AD V. At licet nihilominus inuocare & Chriſtum, & Sp. Sanctum, & Angelos: ergo & Sanctos.

AD VI. Mandato nil opus, vbi neceſſitas vrget. Dein; multa laudabiliter ſeruantur, quæ mandata non ſunt; vt Conſilia Euangelica: communicare ieiunos: Exorciſmus in fantum: *Sic. Ierem. 35.* Rechabitæ abſtinuerunt à vino.

AD VII. Variant Sectarij: *Melanch. in Apolog. Confeſſ.* ait, non eius meminiſſe Patres ante Gregorium; *Kemn. Ad Seſſ. 22. Co-*

cœpisse tempore Augustini, autore Pet. Gnaphæo anno 480. At eum docuerunt Augustinus, Orig. Nectarius, Ephrem, Gr. Nazian: Basil. Nissenus, Ambr. Hier. apud Becanum *in Manuali l. 1. c. 7. q. 6.*

QVÆSTIO LXXVII.

Num quæ alia Nouatores carpant in Sanctorum Inuocatione?

Lvtherus pat. 2. in art. 2. Schmalcaldico. *Angeli in cœlo pro nobis orant; sicut ipse quoque Christum facit, & Sanctis in terris; & Fortassis etiam in cœlis.* Ita & Melanchthon in Apolog. Confess. Aug. ad art 21. Necenim omnis rerum humanarum eis debetur memoria: ceu patet in Epulone, fratrum memore, *Luc. 16.* vt moniti fierent cautiores.

Calvinvs Instit. 3. c. 20. §. 23. Angelos salutis nostræ præfectos, cœtus frequentare sacros ait: Sed *hoc peculiare illis, ad alios* Sanctos *qui transferunt ordinem Dei confundunt & peruertunt.* Ibid. §. 24. *Quis eo vsque longas eis aures esse reuelauit, quæ ad voces nostras porrigantur? Oculos etiam tam perspicaces, qui necessitatibus nostris aduigilent? &c. Non potest* igitur, *quo Pontificiorum preculas cognoscant Sancti, explicari* Modvs. *Non igitur cognoscunt: Igitur nec orandi sunt.*

Avtor. Duo hic controuertuntur: An cognoscant res, preceſque nostras Sancti, & Quomodo?

I. *Sancti* cognoscunt preces nostras. *Apoc. 9.* Seniores enim xxiv. offerre eas sunt visi. *Sciunt*, qui ex humanis excedant; quomodo diuexentur pij. 2. Qui piè obeunt, Luc. 10. *æquales Angelis sunt*: at hi cognoscunt nostra. *Tob. 3. Luc. 15. Apoc. 8.* 3. Gubernant gentes cum Christo, *Apoc. 2. Matth. 24.* Ergo res earum cognoscunt. 4. Faciunt præstantque petita nostra; vt exempla docent. 5. Caluinus in epist. pag. 10. ad Farellum scripsit: *Coraldus stat coram Domini tribunali testis & accusator eorum nequitiæ.*

II. Modvm. quo cognoscant. S. Aug *lib. de cura pro mortuis cap. 11.* Ignorare fatetur; at factum credere. Explicari tamen potest; & varius. 1. Sua celerimâ præsentiâ; 2. Piorum, aut Angelorum nuncio: 3. Dei reuelatione immediata: 4. Vel Meditata: 5. Dei visione. Greg. Dial. 4. c. 33. *Quid ibi nesciant, vbi scientem omnia sciunt?* D. Th. 1. q. 2. a. 2. 8. *Quid non videant, qui videntem omnia vident? &c.*

Ad quæ conuictus Caluinus in 1. Cor. 11. ait *Quid opus tam subtiliter philosophari?*

1. Et verò ipse fatetur, quo Dominus in Cœna insit Modo, explicari non posse.

2. Et Caluinistæ dant, visum in cœlis Christum S. Stephano; Modum tamen se nescire.

3. Ecce quàm clarè Beza in 1. Ioan. 2. *Sunt*, ait Cœlites *solliciti de laborantium fratrum salute, suo nobis incomperto Modo.*

II. Lvtheriani, vt Kemnitius, Hedbrunnerus, &c. & plerique, singularia Sanctorum patrocinia petulanter rident, & exagitant.

Ex Calvinianis ille Anglus Rainoldus l. 1. de Rom. Idololatria, Chamierus, &c. Caluinus Instit. l. 3. c. 20 § 22. *Postquam cœptum fuerat in Sanctorum intercessionem vespicere, sensim sua cuique procuratio est attributa; vt pro negotij diuersitate nunc hic, nunc ille aduocaretur interpellator.*

Avtor. Rident, subsannant, plaustra verborū fundunt ij; quibus bonæ rei, causæque iustæ nihil suppedit, desertis ab omni veritate, & rationis vel probabilitate. Sed istud Sycophanticum est.

Rectè, inquam, ac piè huic illiue bono procurando, vel auertendo malo

certi Sancti pollere gratia censentur, vt orari possint. 1. Nam *1. Cor. 12.* dat sua cuique Deus dona pro vt vult: Vt cuius fit sic in cœlo, sicut & in terra, voluntas.

2. Deinde patet ea donorum diuersitas è Scripturis. vt Apoc 2. *Qui vicerit. &c. dabo illi potestatẽ super gentes.* Item alteri *dabo stellam matutinam.* Item, Matth 24. Alium *Constituet Dominus super familiam suam:* Aut *super omnia bona sua.*

3. Hinc, Ioan. 14. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*; vt in qua suas quisque functiones obit domesticas, velut in Ecclesia militante: in omnes ordo bonus ex cœlesti Hierarchia descendit.

4. *Sicut* enim, 1. Cor. 15. *alia est claritas solis, alia lunæ; alia stellarum; stella enim à stella differt claritate: sic erit in resurrectione*, manebitque in gloria; Et verò est in animabus Sanctorum.

5. Angelis varia delegata sunt munia: At, Luc. 20. Sancti *Angelis æquales sunt*; Ergo, S. Ambr. l. 8. in Lucam: *Sicut Angeli præsunt; ita hi, qui vitam meruerint Angelorum.*

6. Vel herbis, lapidibus &c. rebusq; aliis alia vis est indita; quanto magis gratiarum est distinctio in Sanctis?

7. Benè S. Aug. Epist. 173. *Vbique Deus est, & nullo includitur loco &c. Verumtamen ad ista, quæ hominibus visibiliter nota sunt, quis potest eius consilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant?* Subiicit exempla.

8. Denique S. Patribus eodem in cultu obiecerunt Manichæi, apud Aug. l. 2. contra Faustum; Vigilantius S. Hieronymo; Iulianus Apostata, teste Cyrillo l. 6. in ipsum: &c. *Hoc est AEsculapios, Martes, Pallades, Lucinas, &c. Deos, deasque inducere.*

Rainoldus inquit, Id veteribus iniuriosè ingestum fuisse; at hodie nobis verè dari probro.

Sed dicit; non docet: Nos verè eadem illi regerimus, quæ istis Sancti Patres responderunt.

QVÆSTIO LXXVIII.

An Sacris RELIQVIIS *veneratio religiosa debeatur?*

LVTHERVS serm de cruce iudicat, *Reliquias, vel delium seductiones, sub terram esse de[mer]sas.* Sic & Lutherani.

CALVINVS idem: cuius SVASIONI Vide in *Genealog. p. 1. quæst. 22.* Idem in Matth. c. 9. v. 21. *Quòd mulier cogitat; si modò tetigerit Christi vestem, si protinus fore sanam.* 1. *Singularis quidam fuit Sp. Sancti impulsus; Neque ad communem regulam trahendus erit. Scimus quam proteruè laudat Superstitiosum in stulta & inconsiderata æmulatione Sanctorum. Atqui simiæ sunt, non imitatores, qui singulare aliquod exemptum, absque Dei mandato, & proprio magis sensu, quam spiritus directione vsurpant.* 2. *Quòd in veste hæsit paulus, quã vt se Illis sananda precibus offerret; fervens zelo inconsiderato paululum à via deflexit.* 3. *Præsertim cum paulò post ostendat, dubitanter & perplexo animo id tentasse. Iam verò, vt dicimus, hoc illi à Spiritu fuisse dictatum, manet tamen fixa regula; Eidem nostram primum exemplis huc & illuc circumagi non debere. Quia Dei verbo penitus affixam esse oportet.*

Similia idem in Matth. c. 14. v. 36. Rogabant, vt vel fimbriã vestis eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, salui facti sunt. 4. *Credibile est superstitione aliqua fuisse implicitos, cùm ad tactum vestis restringerẽt Christi gratiam.* 5. *Saltem illum fraudabunt honoris sui parte; cùm nihil virtutis speraverit ex simplici eius verbo.* 6. *Sed ne linum fumi-*

gans

gans extinguat, sese accommodat eorum ruditati. 7. *Interea non est quod sibi placeant, qui gratiam Dei in ligno, aut clauis, aut vestibus quærunt:* 8. *Cùm diserte pronunciet Scriptura, nefas esse, quicquam nunc concipere de Christo, nisi spirituali cœlestique eius gloria dignum.* 9. *Tolerata fuit ad tempus eorum infirmitas, qui nescientes Christum esse Deum, propius ad eum accedere optarunt. Nunc, cùm odore gratiæ suæ cœlum & terram impleat, Fide, non manibus, vel oculis apprehendere docet, quam è cœlis offert salutem.*

AVTOR. I. Speciosa hæc & inaurata; sed venenata, & serpentis in Paradiso sermoni tam similia, vt nec ouum ouo similius. Sed expendamus obiter. 1. *Singularem impulsum* fuisse vnde scit, vel probat? Silet. Factum laudat; imitari vetat. Cur: Cùm id miraculo Dominus approbârit? Et ipse ibidem Caluinus *ex dicto Christi* ad cœcos isto: *Iuxta fidem vestram fiat vobis*, dicat, *generalem elicere doctrinam conuenit; Nos, modò ex fide precemur, nunquam in votis nostris repulsam passuros.* Cur non pariter & istud *in communem regulam trahi debet*: ad venerandum Reliquias? Sicut ad istud Matth. 8. Dic verbo & sanabitur puer meus, ait Caluinus: *Hinc colligi potest generalis regula; Certitudinem salutis nostræ ex Verbo Dei petendam esse.* Ita, quod libet, licet.

2. *Inconsiderati Zeli* factum arguit hæreticus, quod miraculo approbauit Christus. Nimirum licti sui probatione destitutus, ad criminationem vertitur personæ; vt facti exemplique imitationem euertisse videretur.

3 Quid quod eam *dubitanter tentasse* mentiatur, cui Dominus ait: *Fides tua te saluam fecit*; Hæc certa erat, non *animi perplexi*. Ergo *manet fixa regula* de Reliquiis venerandis: Quia hæc *fides* hic *Dei verbo affixa est*, quam frustra reuellere niteris Caluine.

4. *Ad tactum, gratiam Christi restringebant?* Quin extendebant magis à Christo etiam in vestem; à fide ad actum. Quî fimbriæ tribuebant; quæ non Christo tribuerunt? Vnde hic Chrys. *Cum maiore fide eum accedebant.*

5. Quò maior ista calumnia est; quod *Christum parte honoris sui fraudabant*; quē exaugebant: Quòd *Nil virtutis sperarent ex simplici eius verbo:* Ex quo ad altiorem istum fidei actum & gradum profecerāt, vt crederent id quod inusitatius erat, creditque difficilius.

6. Sed Christus *aliorum ruditati sese accommodauit*, ait. Scilicet, vt factum superstitiosum commendaret; qui nec tāntillum Pharisæis dissimulare voluit vnquam? Hic etiam ex Christo facit politicum simulatorem, pessimo exemplo; at Caluinistis familiarissimo.

7. *Gratiam* verò *Dei quærimus in Ligno*; Sed crucis; *in Clauis*, Sed Christi. &c. *inque reliquiis*; Sed Sanctorum.

8. Et istud *cœlesti spiritali, Christi gloria dignum est.*

9. Atque etiam in terris *Christus manibus vel oculis apprehenditur, Matth. 10. 24. Luc. 10.* cibatur, vestitur, potatur, in Synaxi sumitur, bibitur. Similiaque operabantur, Act. 5. *vmbra Petri*, & Act. 19 *sudaria & præcinctia Pauli:* Et Act. 4. Apostoli. *Manum extendebant ad sanitates & signa, &c. per Nomen S. suum.*

Hæ ex Euangelio de reliquiariis exemplis, ab Caluino blasphemè traductis, vindiciæ meæ valent ad vniuersum ge-

nus reliquiarum. Quæ plura desuper luculentè Scriptura testatur, videre est in meo *Antichristo p. 1. q. 23.*

II. Quid CONCILIA complura memorem? 1. *Nycænum II.* Act. 3. anno 553. vocat *S. Reliquias, fontes salutares beneficiorum Dei:* & excommunicat earum contemtores. 2. *Gangrense, ante 1200. annos*, damnauit Eustathianos; qui Martyrum Memorias inire fugiebant; quòd Corpora etiam Sanctorum putarent immunda. 3. *Carthaginense V. anno 397* euerti iussit aras, vbi non essent reliquiæ; ne populus superstitione teneretur. 4. *Braccaracense III. anno 563* iubet thecam cum reliquiis in supplicationibus per Sacerdotem præferri. 5. *Moguntinum* sub Carolo Magno, vetat transferri corpora Sanctorum absque licentia Episcopi. 6. *Lateranense III.* Sanciuit, ne vllius coli inciperentur reliquiæ, citra Papæ infallibilem Autoritatem.

III. SS. Patrum nimbum densissimum vide in *Bellarmin. libr. 2. de Sanctis cap. 3.*

IV. Ibid. vide testata Miracula ad sepulcra, ad S. Ossa; in Inuentione corũ; in Translationibus: In eorum sub aris inclusione. &c.

V. Accedunt putidissima Sectariorũ Mendacia, quibus nos & *S.* Reliquias onerare nisi erubescunt. De quibus consule meum *Mendacem Antipap. p. 1. q. 7.* Istis adde futiles argutationes eorũdem, refutatas in mea *Genealogia part. 1. quæstio 22.*

QVÆSTIO LXXIX.

Sitne licitus Imaginum Sacrarum vsus?

CALVINVS *Instit. lib. 1. c. 11.* tria affecrit. 1. Deo inuisibili visibilem fieri imaginem, nefas. 2. Christi & Sanctorum imagines non prohibitas; sed non in templis ponendas. 3. Easdem non valere ad institutionem vllam; sed delectationem solam. De his vide meam *Genealogiam part. 1. quæstio. 23.*

DE 1. DEO inuisibili visibilé imaginem fieri nefas, SVADET, 1. Scripturis Exod 20. *Non facies tibi sculptile.* Deut. 4. *Imaginem nullam vidisti: Obserua ergo te, ne forte deceptus facias tibi vllam similitudinem. &c.* 2. Quia Conc. Elibertinum id vetuit. 3. Quia August. *l. de Fid. c. 7.* esse nefas ait, &c. 4. Quia periculum aperit errori. *Itaque si Gregorius in schola spiritus edoctus fuisset, nunquam dixisset Imaginem idiotarum librum.* 5. Quia Imagines sunt absentium; at præsens vbique Deus est. Quidam Catholici sentiunt idem, ideoque aiunt; Dei imagines tolerari in Ecclesia; non probari.

AVTOR. Vt quidam orthodoxi de imaginibus Dei sentiant tranuectum; at non de Christi ac Sanctorum. Caluiniana verò ea est techna, vt, cum sibi docuisse videbatur illicitas Dei effe-magines, protinus triumphum canat de hoc; Non licitum Vllam colere imaginem.

AT DEVM effigiare fas est. 1. Quia Angeli, *Exod. 25. & 3. Reg. 6.* picti sculptique sunt, ad Pædagogiam populi: Ergo & Deus potest; sit licet spiritus. 2. Quia Deus humana visus in forma est Adæ, *Genes. 3.* Iacob, scalæ innixus, *Genes. 28.* Prophetis, sedere in solio. Et Sp. Sanctus specie columbæ visus est. *Matth. 3.* Angeli item persæpè apparuere. 3. Quia Scriptura Deo membra tribuit humana, etsi incorporeum esse doceat. 4. Quia pinguntur etiam Virtutes, quę nec spiritus quidem sunt. 5. Quia Homo

Dei

Dei imago est : ergo Deus potest effigiari.

Concil. Trid. Sess. 25. monet interim concionatores, exponant sæpius, quid, quatenusque colatur in icone. Pictura autem trifariam fit. 1. Ad perfectam formæ expressionem. 2. Historicæ, vt si creatio mundi, Immolatio Isaaci. &c. pingatur. 3. Ad declarandam rei naturam seu qualitatem analogicè. Sicut virtutes, Angeli. Primo modo solum corpora; Secundo omnia, pingi cõsueuerunt, etiam ipse Deus. E quibus promta RESPONSIO est ad argumenta Caluini.

AD I. ET II. Scripturæ & Concil. loquuntur de pictura primi generis: qua DEVM effigiari nefas, & impote.

AD III. Patres, autem de simulacris gentium, aut de pictura primi generis loquuntur.

AD IV. Iniuria fit S. Gregorio.

AD V. Picturæ causa est non solum rei absentia, sed maximè, quia videri oculis nequit; vt nequit Deus, tametsi præsens.

DE II. CALVINVS *Inst. l. 1. c. 11.* Christi & Sanctorum imagines, vt pingi sculpiue prohibitæ non sint; in templis tamen proponi minimè oportet.

SVADET istis. 1. Quia primis 500. annis nullæ in templis imagines visæ. 2. Quia Conc. Elibertinum interdixit. 3. Quia erecta in templo statua signum facit idololatriæ. 4. Quia templa sunt instituta pro baptismo, & Cœna, &c. quæ is viuæ fiunt imagines: ideo exulent mortuæ.

AVTOR. Nusquam rectius, ac in templis, visuntur imagines Christi & Sanctorum. 1. Quia & Cherubinæ in Ierosolymitano stabant, iussu Dei. 2. Quia anno 201. Tertullianus lib. de Pudicitia, testatur vel in calicib⁹ sculptum Christum, vt Pastorem repertæ baiulum ouiculæ: Pluraque de statuis *Bellarm. l. 2. de Sanctis c. 9.* ex historicis, S. Patribus, & Conciliis. 3. Ratio: Quia decent loca sacra sacros. Et templum Christianũ magis est imago cœli, quam, *Hebr. 9.* Tabernaculum Mosaicum: pertinent igitur ad idem cœlitũm picturæ ac sculpturæ.

RESPONSIO AD I. Mendacium est.

AD II. ait Sanderus *libr. 2. de cultu imag. c. 4.* Interdictas à Conc. ob persecutionem; tum ne Christiani putarentur idololatræ; tum ne imagines sactæ ab ethnicis violarentur. Dein; Conc. istud non est approbatum in omnibus; errauitque in nonnullis; Et fuit solum prouinciale 19. Episcoporum.

AD III. Liquet vanitas.

AD IV. Idem prisci dictitabant iconomachi: teste *Synodo VII. act. 6. to. 3.* Nec imagines dici debent mortuæ; sunt enim viuentium in cœlis hîc inter viuentes in terris.

DE III. CALVINVS ibid. *Non sunt vtiles pictura sine notatione historiæ.*

AVTOR. Quo id argumento probat? Nec vllo. Sunt verò perutiles. 1. Iussu Dei in Cherubinis. 2. Exemplo Christi, qui impressam linteo faciem suã Regi Abagaro misit: teste Euagrio *l. 4. c. 26. &c.* Syrophœnissa Saluatori statuam posuit: teste Euseb *lib. 7. hist. cap. 14. &c.* Nicodemus aliam reliquit, teste S. Athanasio &c. Omnes eæ miraculis illustres. S. Lucas depinxit B. Virginem. *Nicph. lib. 14. hist. c. 2.* Talia plura è Bell. repete *l. 2. c. 10.*

3. Porrò Vtilitates constant multæ:

Vt

Vt Eruditio ocularis rudium, Excitatio charitatis in Deum & Sanctos; Exemplum; memoriæ Chriſti & Sanctorum cuſtodia, Confeſſio fidei. &c.

Atque iſta de vſu imaginum: Iam de Cultu.

QVÆSTIO LXXX.

An Chriſti & Sanctorum imagines rectè colantur?

LVTHERANI iuxta & CALVINIANI id cum diris execrationibus pernegant, mulcis nixi mendaciis: Vt videre eſt in meo *Mendace Antipap. part. 1. q. 7.*

SVADENT iſtis. 1. Cultus ſimulacrorũ ſeuerè vetatur, *Exod. 20. Deut. 4. Rom. 1.* Non quòd Iudæi ac Gentes idola ipſa pro Diis haberent; cum in iis Deum verum colerẽt: ſed quòd nollet ſic coli Deus: quantò minus Sanctos coli patitur? Id quod pluribus docere laborat Caluinus apud *Bellarm. cap. 10.* quæ c. 13. 14. 15. 16 *&c.* refelluntur: ea huc reddere pretium non eſt. 2. Imago eſt idolum, & contra: ergo prohibita.

AVTOR. I. Reſpondeo iſtis: Iudęi vocabant idola Deos: Exod. 32. *Fac nobis Deos.* Iudicum 18. *Deos meos* abſtuliſtis. Item Ethnici: Dan. 5. *Laudabant Deos ſuos aureos, æreos: &c.* 2. Iudæi facto vitulo Deum ſunt obliti verum, *Deu. 32. Pſal. 105.* 3. Iudæi in idolis non intendebant colere vnum verum Deum: quia Deum corporeum quærebant: & Ægyptio vitulo ſimilem, dicto Apim, &c. Vide Bellarm. c. 13. &c.

AD II. Imago eſt vera rei ſimilitudo; idolum falſa, quia eſt rei quæ non eſt: & non principiò, ſed denique ſerpens colebatur.

II. Cùm apparatus ipſe vſusque ſacrarum imaginum multiplicem habeat commendationem, vti patet; & Scripturæ Autoritatem; de qua etiam in *Antichriſto part. 1. quæſt. 24.* idcirco & Cultum Deo in Sanctis ſuis per eas, vt per ſigna, exhibitum eſſe ſanctum oportere neceſſe eſt.

III. Ita verò omnis retrò tenuit, tradidit, defenditque veneranda Antiquitas, teſtibus Conciliis ſacris Generalibus: vt Synodo VI. & Conc. Romano anno 733. &c. apud *Bellarmin. l. 2. de Sanctis c. 12.* Etſi tempore Iconomachiæ quędam conciliabula Sanctos, ipſorumque iconas impugnarint, tamen ait ven. Auguſt. l. 2. de bapt. c. 3. *Concilia particularia plenariis ſine dubio cedere debent:* Vt duo Conſtantinopolitana & Francofurdianum.

Huc communis S. Patrum accedit conſenſus iſtum in ſenſum Lactantii de Paſſione Domini:

Flecte genu, Lignumque Crucis venerabile adora.

IV. Quot, quantis, quam illuſtribus Deus miraculis qua vſum, qua Cultum S. imaginum adprobauit? Ad Hæmorrhoiſſæ imaginem herba excreſcens omni morborum generi medebatur, teſte Euſebio *lib. 7. hiſt. c. 14.* Iuliano eandem remouente, ſuamque ſubſtituente, hanc de cœlo diffregit ignis, capite procul proiecto. Id quod Chriſti ſtatuæ accidiſſe mentiuntur Magdeburgenſes Centur. 4. c. 13.

V. Homo eſt honorabilis, quia imago Dei eſt: ergo & Chriſti ac Sanctorum imagines. Quod enim vni conuenit, quia imago eſt, id omnibus imaginibus conuenire neceſſe eſt. Ratio autem cultus eſt repræſentatio: hæc ſi Sancti eſt, is religioſus eſt; hęc ſi ciuilis, & is ciuilis eſt. Ita-

Itaque finis determinat cultum imaginis; non qualitas imaginis in homine vino, aut in statua insensili.

VI. Imago Regis est venerabilis, quia Regis est; ergo & Christi, & Sanctorum. Item est capax iniuriæ ac contumeliæ: ergo & honoris.

VII. Iustè idola destruxit Theodosius; quia falsorum erant Deorum: ergo verè Sanctorum icones iustè colit Christianus.

VIII. Iconomachi fuerunt Iudęi, aut Mahumetani, aut Nicromantici, aut Hæretici, id est, impii athei: At defensores imaginum viri Sancti. His igitur, nō illis credendum. Nec enim Deus per inimicos Dei docet Ecclesiam Dei. Nam *qui non colligit mecum, dispergit.* Luc. 11. Odit autem diabolus imagines; sunt igitur iconoclastæ ex parte diaboli. Vide Bellarm. & meam *Genealogiam part. 1. quæst. 24.*

QVÆSTIO LXXXI.

Quatenus Christi & Sanctorum imagines sint colendæ?

LVTHERO-CALVINISTIS, si velint, informandis; Orthodoxis confirmandis, fit quæstio hæc. Quiddam honoratur trifariam, Per se, vel per Accidens: Propter se, vel aliud: Propriè, vel impropriè. 1. *Per se*, rei suppositum, cui inest ratio venerationis: Vt Rex per se, vt quis: Regia dignitas, per se honoratur, vt Qua: Purpura per accidens. 2. *Propter* se res honoratur, cuius ratio venerationis non aliunde Pendet: Vt rationalis natura. *Propter aliud* ea, cui inest ratio honoris, sed quæ ab alio dependeat: Vt imago Christi vel Sanctorum. 3. *Propriè* honoratur, quod verè suiipsius ratione honoratur: *Impropriè*, quod loco alterius colitur. Vt cū funus per statuam alicui ducitur, absente corpore: Ceu Traianus mortuus triumphauit Romæ, statua circumnectâ. Ex his subiectas asserimus conclusiones.

I. *Imagines Christi & Sanctorum venerandæ sunt non solum per accidens & impropriè; sed etiam propriè, se vt terminent ipsæ venerationem in se, non tantum vt vicem gerunt exemplaris.* 1. Quia Conc. VII act. 7. dicit esse venerandas; sed nō latriâ. 2. Quia quod dicitur impropriè, potest simpliciter negari: si ergo impropriè solum venerandę forent imagines: posset simpliciter negari esse venerandas; quod Conc. VII. damnat. 3. Decernit idem esse venerandas vti Euangelium, & sacra vasa. Quia eis inest quid sacrum, scil. imago, & dedicatio facta cultui diuino.

II. *Non sunt imagines adorandæ latreuticè propriè*: impropriè tamen & per accidens potest coli vt prototypon; dū pro exemplari accipitur imago & cultus mente refertur ad exemplar: Ita *D. Tho. 3. q. 25. a. 3.* Idque non ratione materiæ, aut formæ; sed solius actualis repræsentationis.

III. *Nulla imago per se & propriè, eodem adoranda est cultu, quo exemplar ipsum.* 1. Sic Concilia, & Patres. 2. Quia latria soli Deo sic debetur. Exo 20. *Deos aureos & argenteos non facietis mecum.* Quia imago est inferior exemplari: ergo nec cultu latriæ est colenda pari. Non cultu interno; qui est apprehensio vt

primi Principii: Non externo latreutico; qui eſt ſacrificium. 3. Quia hæreſis fuit, teſte Irenæo *l. 1. c. 24.* Epiph. *hæreſi 27.* Aug *hær. 7.* aſſerens eum cultum imaginibus. *Nam Deus eſt, quod imago docet; non eſt Deus ipſa.* Vnde, *O Crux aue ſpes vnica:* id eſt, Chriſte crucifixe. Sicut Deut. 32. *Audite cœli, quæ loquor.* Ita iſtud, *Salue Crux pretioſa;* proſopopœia eſt, deſiderans fructum Crucis.

IV. *Cultus per ſe proprius imaginum eſt quidam Imperfectus, qui analogicè reducitur ad ſpeciem eius cultus, qui debetur exemplari.* Species autem cultus religioſi ſunt, Latria, Hyperdulia, Dulia; quæ debentur naturæ intelligenti. Quia ſicut habet imago ſe ad ſuum exemplar, ita ſe habet cultus imaginis ad cultum exemplaris: Sed imago eſt ipſum exemplar analogicè, & ſecundùm quid: ergo & cultus imaginis eſſe debet ſecundùm quid.

QVÆSTIO LXXXII.

An Crux Chriſti ſit veneranda, & quatenus?

LVTHERANI æquè ac CALVINIANI inimici Crucis Chriſti, ſucceſſores damnatorum hæreſiarcharum, ex ſuo Magiſtro iſta didicere LVTHERO to. 2. Wittenb. fol. 539. *Si in campo conſpicerem vexillum Crucis, et ipſe foret crucifixus, fugerem ab eo haud ſecus, ac ſi me diabolus inſequeretur:* Idem in Poſtilla fol. 148. *Vtinam nulla vnquam corona ſpinea, aut crux extitiſſet Si quæ particula S. Crucis mihi donaretur, foretque in manu mea; equidem iſthac continuò conderem, vbi nec ſol ipſum videret. Quodque de Cruce dico, idem de quibuscunque Reliquiis dictum volo.* Idem tom. 7. Wittenb. fol. 393. *Flammis deflagrēt omnia feſta Crucis.* Idem tom. 2. VVittenb. fol. 4. *Meus Carolſtadius cum prophetis ſuis vociferantur, & incendunt vulgus dicentes: ſeca, diſſeca, diſtrahe, diſcerpe; diuerbera, diffringe, transfode, abyce, conculca, alapas in faciem idolis infringe. Vides Crucifixum; in faciem illi inſpue.*

LVTHERANIS dictum, factum Caluinianis. Quorum argumenta cum reſponſionibus repete ex mea *Genealogia part. 1. queſtio. 24.*

SVADENT CALVINISTÆ porro iſtis apud *Scharpium in Curſu Theol.* 1. Adorandæ Crucis nec præceptum eſt nec exempli in Scripturis. 2. Latreutica adoratio ſolius Dei eſt: ergo eam tribuere Cruci eſt hanc facere Deum. 3. Si ei ob Chriſti contactū debetur adoratio: ergo magis ventri Mariæ & aſino palmario, & Iudæ labiis, &c. 4. Cruci, quàm Reſurrectioni, plus tribuitur in hoc *Crucem tuam adoramus; Reſurrectionem glorificamus.* 5. Chriſti Humanitas ſeparata à Diuinitate, non eſſet Latriæ cultu adoranda: minus ergo Crux. 6. Sp. Sanctus eſt in baptiſmo; nec tamen ibi adorandus: ergo minus Crux.

AVTOR. Tribus omnia complectar: 1. Veneranda eſt ipſa crux Chriſti: 2. Omnis Crux: 3. Et ſignum Crucis.

1. *Lignum Crucis venerabile eſt.*

1. Quia eam Chriſtus elegit ſponte, non inuitus; Vti Aram ſui Sacrificii, Numini placando; Vti Scalam ſibi ad regnum: Vt inſtrumentum liberationis noſtræ; Vt tropœū triumphi de diabolo deuicto: Quibus ille mirificum eis contulit honorem. De quibus ſingulis S. Scripturæ teſtimonia require in meo *Antichriſto p. 1. q. 25.*

2. Quia Myſteria S. Crucis ſunt veneratione digniſſima. De quibus Eph 3. *Vt poſſitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum.*

3 Quia

3. Quia Inuentio *S.* Crucis docet Dei in eam curam ac honorem admirabilem à miraculis, testem nostri in Crucem honoris adprobati, sibique grati.

4. Mirificis lignum Crucis honoribus affecit omnis retro antiquitas Christiana Imperatorum, Episcoporum, populorum, nationum, ac orbis vniuersi.

5 Quia Exaltatio quoque illius grādibus fuit illustrata signis.

6. Si locus, vbi Angelus stetit, *Exod 3. Ios 5.* terra sancta fuit: quantò sanctior, vbi stetit Christus. Si Sudaria & semicinctia Pauli, Vmbra Petri, pluribus saluti fuit; suntque sacramenta salutaria Vasa gratiæ, ideoque honoranda; quantò amplius *Lignum felix*, vt Sibylla canit, *in quo Deus ipse pependit?*

Dico Ad I. Vtrab autoritate negatiua argumentum ducitur, sic reiicitur.

Ad II Deolatria tribuitur soli immediatè & vltimatè: Cruci verò ipsi non propter ipsam, sed relatiue ad Christum.

Ad III. Magna talium est & Crucis disparitas. Illa enim isthuc nunquam intendit vel Christus, vel se intendere ostendit ipse, aut Ecclesia, aut Patres. Quanquam *beatus venter, qui te portauit.*

Ad IV. Resurrectionem & Crucifixionem iuxta & adoramus, & glorificamus in concreto, scil. Crucifixum, & Resurgentem. Vt igitur sepulcrum Domini est glorioſum, sic & Crux.

Ad V. Posito impossibili nil sequitur. Nihilominus hoc posito, quædam ei deberetur adoratio ob præcedentem Vnionem hypostaticam: sed non haberet subsistentiam.

Ad VI. In baptismo non est persona, sed gratia Sp. Sancti communis S. Trinitati: idque in actu transeunte baptizationis.

II. *Imago crucis omnibus esto veneratio-ni.* 1. Vel ob istud, quia Matth 24. *Tunc apparebit signum Filij hominis in cælo.* 2. Quia sic pluribus sancitum Conciliis est: Vt Synodo VI. VII. VIII. 3. Sic vsus mosque Maiorum, & Antiquitatis antiquissimæ tulit, ac postulat in bello & pace, in publico & priuato. Vnde Lactantius ait: *Flecte genu, Lignumque Crucis venerabile adora.*

4 Quot, quamque admirandæ æquè ac salutares Crucis apparitiones factæ historias temporum illustrarunt? Quāta per cruces in orbe miracula sunt designata?

5. Denique signa rerum sanctarum sancta sunt ac venerabilia: tale Crux est omnis: ergo.

III. *Signum Crucis transiens*, quo se pij consignare Deo semper consueuerunt, *sacrum est ac venerabile.* 1. Testibus Veter. Testamenti Figuris: vt est, *Exod. 20.* Sanguis Agni in postibus ædium: id est, ait *S. Aug. l. de Catechiz. rudib. c. 20.* signum crucis in frontibus Christianorum. Item *Ezech. 9* signum Tau, teste Cypriano & Hieron. &c. 2. Ita Consensus omnium retrò ætatum, Doctorum; ac Fidelium vsus. 3. Miracula testantur, vsumque adprobarunt. Quæ omnia supradicta demonstrat illustrissimè *Bellarminus lib. 2. de Sanctis, cap. 27. 28. 29.*

Obiicit Scharpius, 1. Signum crucis nec mandatum, nec exemplum habet in Scriptur. 2. Est institutum hu-

manitus ad Christianorum distinctionem ab aliis: ergo non est religiosum & venerabile. 3. Est superstitionis instrumentum humanitus institutum. 4. Eneruat vim crucis Christi; nam dæmones fugare Christi est, non signi, cui tribuitur.

DICO AD I. Vt supra. AD II. Est id; sed non solum ad id. AD III. & IV. Falsa assumta.

QVÆSTIO LXXXIII.

An, & quo fine sint extruenda Templa?

LVTHERO-CALVINISTÆ excitanda negant templa 1. Ad Sacrificandum. 2. Aut ad orandum. 3. Aut ad honorandos Sanctos: 4. Aut, quod addunt Anabaptistæ & VValdenses, ad Conciones & Sacramenta ministranda. 5. Manichæi, nullam ob causam vlla exstruenda esse voluerũt.

I. MANICHÆI, v. *Augustino l. contra Adimantum c. 20.* eos refutante, aiebant Deum Veteris Testamenti iubentem erigi Tabernaculum & Templum, esse malum principium, non verum Deum, contrarium Deo Noui Testam. Vnde Matth. 5. *Cœlum, Dei sedes est, terra autem scabellum pedum eius.* Act. 17. DEVS *non in manufactis templis habitat, aut manibus humanis colitur.* Hæc resoluta vide in *Antichristo part. 1. quæst. 26.*

II. ANABAPTISTÆ & Waldenses negant templa concionibus & Sacramentis esse necessaria: quod Christus prædicarit in campis, montibus, desertis, mari, ædibus, plateis; baptizarit in fluminibus, Cœnam peregerit in priuata domo. Oppidò quam affines isti Manichæis?

III. LVTHERO-CALVINISTÆ sic docent: templa 1. Non Sacrificiis necessaria. Quia Apoc. 21. *Templum non vidi in ea, Dominus enim Deus templum illius est,* sc. Ecclesiæ militantis: teste Isa. c. 60. Ideò Salomonæum debuit euerti.

AVTOR. At de Triumphante fit ibi mentio, teste Hieron & Cyrillo: & statum Legis cessasse erat signum ipsa euersio Salomonæi.

2. Non Orationibus: Quia Matth. 6. *Tu autem cùm oraueris intra in cubiculum tuum.* Ioan 4. *Venit hora, & nunc est, quando neque in monte hoc, neque in Ierusal. adorabitis. &c.* 1. Tim 2. *Volo viros orare in omni loco leuantes puras manus.*

3. Nec Sanctis honorandis templa erigenda: quia idololatria est; teste Aug. l. contra serm. Arian. c. 20. *Templi constitutio ad latriæ cultum pertinet. &c.* Talia Luthero caluinistæ.

AVTOR. Rectè Collocantur, 1. Ædes sacræ Prædicationi & Sacramentis: 2. Templa Sacrificiis: 3. Oratoria orationi publicæ ac priuatæ: 4. Basilicæ, seu Memoriæ, seu Martyrum Sanctis.

I. PRÆDICATONI & Sacramentis: contra Eusathium, Waldenses, & Anabaptistas: 1. Teste Christo Iesu, in meo *Aut christo p. 1. q. 26.* 2. Quia in Ecclesia primitiua ædes priuatæ in Ecclesias vertebantur: vt teste Clemente *l. 10. recognitionum*, Antiochiæ domus Theophili, Petro concionante. Plura Eusebius *l. 2 hist. c. 17 &c.*

II. SACRIFICIIS Templa ponuntur. 1. Quia templa sunt domus altarium, sed aræ semper fuerunt: ergo & templa. Ara ræ seruiunt Sacrificiis necessariæ; ergo & templa. Ita omnis Antiquitas, & Christiana Traditio, Patrumque Consensus.

III. ORATIONIBVS etiam priuatis templa sanctè instituuntur. Ita S. Scriptura in meo *Antichristo; quæst. 26.* Ita S. Patres *in Bellarm. l. 3. de Sanctis c. 4.* Vnde Oratoria dicebantur; & Ecclesiæ, quo euocabantur. RATIO, Deus magis est in templis, quam alubi: Vnde in nobis

nobis esse peculiari modo dicitur, velut in templo, *1. Cor. 3. & 6. & 2. Cor. 6.* Et in Templo citius exaudit. *3. Reg 9.* Et orationi, vt rei nobilissimæ, locus quoque nobilissimus debetur templorum: teste Basilio *l. 2. de bapt. q. 8.*

Illud verò, *Intra in cubiculum tuum & ora*: significat vanam gloriam fugiendam, & sectandam quietem animi collectioris. Neque vnus solum erit locus in monte ad orandum; sed vbicunque elegerit loca Deus. Vnde *Volo viros orare in omni loco*, publico & destinato; aut etiam priuato: Non tamen vt hypocritę illi, qui Matth *6. Amant in Synagogis, & in angulis platearum stantes orare.*

IV. SANCTIS Basilicæ rectè consecrantur. Sic Concilia peruetusta; quibus Eustathius damnatus est; vt in Gangrensi. Et Carthaginense V. vetat poni Basilicas, nisi vbi vel est corpus martyris, aut is habitauit, passusue fuit. Ita & *S.* Patres Græci ac Latini. Quid quod Salomonæum fuit erectum non solum ad Sacrificia & orationes; sed etiam ad Arcam recipiendam? *1. Paral. c. 17 & 28.* Sed maior debetur honos sacris Reliquiis. &c. Plura in *Genealog. p. 1. q. 26.*

QVÆSTIO LXXXIV.

An Ecclesiarum consecratio iusta sit ac Sancta?

LVTHERO-CALVINISTÆ communiter tria reprehendunt, inprimis Magdeburg. *Cent 4. c. 6.* 1. Templorũ festiua dedicatio est κακοζηλία Iudaismi reducti. 2. Ceremoniæ quædam in consecratione ab superstitione magica excusati non queunt: Vt ad XII. cruces cereos accendi XII. scribi per Pedum alphabetum græcum & latinum, in formam crucis decussatæ. &c. 3. Templa dedicata haberi cæteris locis sanctiora. Sic & CALVINVS *Inst. l. 3. c. 20. §. 30.*

AVTOR. Orthodoxi è diametro contraria solidè docemus.

I. DEDICATIO Templorum Sancta & iusta est. 1. Ita S. Literæ, in meo *Antichristo p. 1. q. 27.* 2. Ita Praxis, & Traditio, testibus S. Patribus apud *Bell. l. 3. de Sanctis. c. 5.* Greg. Nazianz. orat. in nouam Domũ Dom. *De Encæniis honorandis lex vetus est, eaque præclare constituta.* Innumeræ extant Patrum homiliæ encæniasticæ. 3. Miraculis quoque Deus Encænia illustrauit. Vt prosper *part. 3. c. 38.* de promissis Dei testatur quod vidit. Sic & S. Greg. Magnus *libr. 3. Dial. cap. 30. &c.*

II. CEREMONIÆ Dedicationis sunt castæ & sanctæ omnes ac singulæ. 1. Sic naturæ instinctu, *Gen. 26.* Iacob vnxit lapidem, locũque nuncupauit Bethel, id est, Domum Dei. Similiter idẽ *Genes. 15.* Et Moyses, *Exod. 40. Num. 7.* aram & vasa omnia consecrauit ex Lege Dei. Et S. Dionysius *l. hierarch. c 6. p. 1.* docet inungendas aras esse. 2. Sic & Concilia; & *S.* Patres. Ceremoniarum verò rationem strictim reddit Bellarm. vbi supra.

III. SANCTVM efficitur Templum consecratione. 1. Quia dedicatio id esse Dei facit proprium: Vnde sicut, Leu. vlt. *Animal si quis vouerit immolari, Sanctum erit:* sic & Templum. Aug. l. 4. contra Cresc c. 40. *Deo parietes consecratos, Ecclesiam venerandam, quasi quadam obsessione credidit retinendam.*

2. Quia precibus sanctificatur. &c. *1. Tim. 4.* Imò Deus testatur *3. Reg 9.*

Exaudiui orationem tuam, & ſanctificaui domum hanc, quam ædificaſti.

3. Quia Sancta ſunt, quæ habentur in templo: 1. *Locus*, Exod 3. *in quo ſtas, terra ſancta eſt.* 2. Crux, imagines Chriſti & Sanctorum: 3. Reliquiæ ſanctæ. 4. Euchariſtiæ præſentia; 5. Angelorum: 6. DEVS ipſe, *Exod. vlt.* in nebula poſt dedicationem Tabernaculi: Item 3. Reg. 8. *Nebula gloriæ impleuit Dominum Dei.*

4. Dæmon effugatur: teſte *S. Greg. l. 3. Dial. c. 7.* &c.

QVÆSTIO LXXXV.

Templorum ORNATVS *an ſit tolerabilis?*

LVTHERANI perinde ac CALVINIANI pernegant; & execrantur. Vide in *Genealog. p. 1. q. 27.* quantis ſcilicet cum argumentis pugnent, ibidem diſſlatis ad inſtar fumi. Vt S. Scripturæ contradicant ijdem, videre eſt in meo *Antichriſto p. 1. q. 27.*

SVADENT porrò iſtis. 1. Iere. 7. *Nolite confidere verbis mendacij dicentes: Templum Domini, templum Domini.* 2. S. Patres quidam arguunt faſtuoſos ornatus ſumtuſque templorum: & viua coli rectius docent. 3. Ratioque ſuadet. Nam & Chriſtus docuit Paupertatem. Et Luxus ille ſuperuacaneus eſt: Auocatque à deuotione. Viua autem coornare templa ſatius eſt ac ſanctius. Hic cultus in iudicio prædicabitur; faſtus ille condemnabitur.

AVTOR. I. DICO AD I. Iudæi in externo ſplendore Templi præſumtuosè confidebant; vt qui propter ipſum placerent Deo. Quæ vanitas eſt.

AD II. S. Patres arguunt eos, quibus plus cordi eſt ornatus templi materialis, quam ſui ſpiritalis. Deinde, docent vaſa aurea debere alienari in neceſſitate: verum prius confringi, ob conſecrationem. Arguunt iidem profanos in templis ornatus ac faſtum. Et rectè.

AD III. Chriſto dicantur templa, quà Deo. Et ſic ſemper diues fuit. Quid autem in humanis eſt tantum, quo dignum Deo quicquam præſtes, ſi pius abſit animus? Neque ſuperuacanea ſunt, quæ Latriæ noſtræ ſigna ſunt: Quæ adhibentur vt ædificent nos, & excitent animos; non vt diſtrahant. His Zelotis *ora merces magna animis*, cum Moyſe, Dauide, Salomone, Eſdra, ſimilibuſque Templariis viris.

II. Ex Naturæ dictamine Iacob, *Gen. 28.* lapidi titulari honorem conſecrationis habuit. Ex præcepto Dei Moyſes *Exod. 25. 26. &c.* ornauit ſumtuosè Tabernaculum: Ex inſtinctu Dei ac naturæ Dauid, Salomon Eſdras, Machabæus idem egerunt ad illuſtre religionis exemplum poſteritati: Neque vnquam cuiquam ſeu cœleſtium, ſeu terreſtium, proditur factum iſtud improbatum diſplicuiſſe: Solis hæreticis non probatur Magnum hoc argumentum inſignis commendationis eſt.

2. Scripturarum verò Spiritui Spiritus idem S. Patrum reſpondet cum venerando conſenſu, apud *Bell. l. 3. de Sanctis. c. 6.* Ibidemque teſtata fit ingens templa cum ornatu permagnifico conſtruentium pietas, multis clara exemplis atque miraculis. Orbem templis, & templa ornamentis complerunt præcipuè Conſtantinus Magnus, Iuſtinianus, (excepto quod demum in Monotelita-

rum

rum lapsus hæresin) Carolus Magnus, & Carolus IV. &c.

3. Neque inuictis Imperatoribus inuicta deerat facti RATIO tãtarum ad ornatus impensarum. 1. *Magnus enim est Deus noster super omnes Deos*; ideo, 2. Par. 2. *Domus quam ædificare cogito, magna est.* 2. Deinde, templa ædificare & coornare magnæ virtutis est, ac virtutum plurium testimonium, vt Fidei, Spei &c. 3. Tum, ornatus ij magnarum sunt rerum, vt Sacramentorum, Verbi Dei, &c. Item pietatis exaugendæ, & plurium virtutum excitamentum.

4. Templorum itaque vel euersores, vel expilatores dirè ex Deo luerunt pro merito: vt Heliodorus *2. Mach. 5.* Antiochus, *2. Mach. 9.* Balthasar, *Dan. 5.* Iulianus Apostata, teste *Chrys. hom. 4. in Matth.* Ea tamen laus commendatioque ornatus Ecclesiastici vitiari potest ex tempore loco, modo & persona. De quibus Ballarminus luculentè.

QVÆSTIO LXXXVI.

An BENEDICTARVM *vsus rerum in Dei Cultu sit Christianus?*

LVTHERO-CALVINISTÆ negant: quin & calumniantur varia: Verùm cum VValdensibus, Et VVicleffistis: Vt videre est in mea *Genealog. p. 1. q. 28.* Quorum ibidem calumniæ refellantur.

AVTOR. I. Rectè & salutariter fiunt Benedictiones aquæ, olei, panis, cereorum, ramorum &c. 1. Sic Scripturæ exempla; quæ repete ex meo *Antichristop. 1. q. 28.* 2 Sic & Traditio: De Aqua testis est S. Clemens *l. 8. Constit. c. 35.* S. Dionysius *in Hierarchia*: Alexander *1. Epist. 1 &c.* De oleo *ijdem.* De cereo Paschali, *Strabo c. 30. Conc. Tolet. IV.* De palmis & Cineribus, *S. Maximus. &c.*

II. Benedictis reb. rectè vtimur. 1. Ad effectus supernaturales procurandos, & significandos. 2. Ad delenda pec. venialia: 3. Ad effugandos dæmones, morbosque curandos. Ita enim liquet è S. Scriptura; *vbi suprà.* Et Exemplis S. Patrum: apud *Bellarminm libr. 3. cap. 7. de Sanctis.*

Mendax Heshusius ea vocat mendacia, scilicet S. Epiphanij, Theodoreti, Palladii, Hieron. Greg. Bernardi. &c. Contra quos ille profanus istud Christi citat: *Pseudoprophetæ edent miracula & prodigia, vt inducantur in errorem, si fieri potest, etiam electi.* Sed vera miracula solius sunt Dei, quæ per seruos suos edere dignatur: vti hac in re per S. Marcellum, Macharium, Hilarionem, Fortunatum, Malachiam &c. Plura vide in *Genealog. p. 1. q. 28.*

QVÆSTIO LXXXVII.

An PEREGRINATIONES, *&* VOTA, *licitè fiant Sanctis?*

LVTHERANI Magdeb. fingunt abusum peregrinandi cœptum tempore Constãtini. CALVINIANI, calumniantur vt impium. Vide *Genealog. p. 1. quæst. 29.* eorum argumenta refutata.

AVTOR. 1. Deus in Veteri Testament. præcepit peregrinari ad Tabernaculum: *Deut. 16.* Vsus sic obseruauit; etiam ætate Christi videntis, nec improbantis, *Ioan. 12.* Quin etiam, *Luc. 2.* easdem obeuntis.

2. S. Patres illas & pro iure commẽdarunt, & frequentarunt ante æuum Co-

Conſtantini, teſte Euſebio lib. 6. hiſt. c. 9. *Alexander Ieroſolymam adorandi, & locorum Sanctorum videndi cauſa properauit.* Quem *S.* Martyrem Centuriatores oppidò laudant. De Ieroſolymitana peregrinatione ante Conſtantinum vide *Bellarm. l. 3. de Sanctis c. 8.* Ibidem de Romana ad Limina Apoſtolorum. Et eas Deo gratas accidiſſe, miracula ſubinde teſtabantur.

3. Nec vtilitates deſunt certæ multis: 1. Vt, maior Dei honos ac Sanctorum in terris. 2. Laborioſior pœnitentia ad maiorem ſatisfactionem. 3. Deuotio inſignior ex præſentia loci, Sancti, aut rei ſacræ; cuius honori fit peregrinatio.

I. LVTHERO-CALVINISTÆ communiter ac certatim VOTA Sanctis facta derident, ac idololatriæ inſimulant plerique omnes. Salſiſſimè verò ac blaſphemè Eraſmus *in Colloquio Naufragium.*

AVTOR. Longè ſecius Patrum Sanctior Antiquitas. Teſtis Euſeb. libr 13. præparat. Euang c. 7. *Nos veræ pietatis milites, vt Dei Amicos honorantes ad monumenta illorum accedimus, Votaque illis facimus tanquam viris Sanctis, quorum interceſſione ad Deum non parum iuuari profitemur.* Manichæus Fauſtus apud *S. Auguſt. lib. 20. c. 3. contra Fauſt.* ſic obiicit: *Idola vertiſtis in Martyres, quos Votis ſimilibus colitis.*

DICES Votum eſt actus religionis, ſoli Deo debitus; vt & iuramentum, & Sacrificium. Num. 30. Deut. 31. Ieſ. 19. *Vota vouebant Domino, & ſoluent.*

I. RESPONDET *D. Tho. 2. 2. q. 88. a. 5.* Promiſſio Sanctis aut prælato facta eſt materia Voti: at quà fit Deo, eſt formale votum. Vt Sancto promittitur peregrinatio ipſa; at Deo, ſeeam impleturum. 2. Caietanus ibid aliter: Sanctis vouetur non quà creaturis; ſed quà Deus in eis habitat per gloriam: ita vt voueatur Deo in Sanctis. Ceu maledicta in Sanctos, tendunt in ipſum Deum.

Et Vota ea terminantur in Deum latreuticè; at in Sanctos quoque dulcuticè: id eſt, in Deum, vt Principium primum; in Sanctos, vt in mediatores. Vnde Votum vox eſt generalis, dicturque analogicè, Deo propriè & principaliter; Sanctis ſecundariò & mediatè.

Sicut autem votum fit Deo ad honorem, non ad vtilitatem Dei, ſed noſtram: ſic & Sanctis, tanquam Diis per participationem gloriæ; in qua ſecuri & confirmati æternant.

QVÆSTIO LXXXVIII.

An Chriſto licitè FESTA *ſanciantur?*

LVTHERO-CALVINISTÆ, conſpirant in hiſce: 1. Feſtiuare, iuris eſſe Diuini ac naturalis. 2. Ius id determinandum à Paſtoribus & Plebe. 3. Determinatum ad dies certos non obligare in conſcientia per ſe: 4. Nec dies reddere determinatos Sanctiores. 5. Sanctis, Euchariſtiæ; &c. dies conſecrare, nefas. Vide in mea *Genealogia part. 1. q. 30.* In *Mendace Antipap. p. 1. q. 8.*

AVTOR. His contraria, (excepto primo) ſemper aſſeruit Eccleſia Dei.

I. *Vllum agere feſtum Veter. Teſtamenti cum Iudæis, nefas Chriſtiano.* 1. Quia *Rom. 14. Gal. 4. Col. 2.* Paulus Iudaizantes coarguit Ebionitas. Mentiuntur igitur Magdeburgenſes *Cent. 1. lib. 2. cap. 6.* Pau-

Paulum indifferenter Sabbatum, Dominicamque coluisse. 2. Quin in Concil. Laodic. *Can. 29.* iudaizantes anathematizantur. Atque, ait *S. Greg. epist. 2. l. 11.* Antichristus Sabbatum est reducturus: quæ ludæorum princeps est ceremonia.

II. *Festi dies, ob Mysterium, non solum ob politiæ ordinem, coluntur, vti cæteris Sanctiores, parsque diuini cultus.* 1. Quia Dominica celebratur ob mysterium Resurrectionis, teste Aug. *epist. 119.* & Caluino *Instit. lib. 2. cap. 8.* Et non ob ordinem politiæ.

RESPONDET Caluinus bifariam. 1. Dominicam coli, quod moneat, resurrectionem ab Iris esse figuras.

AT hoc, etsi falsum; tamen & mysteriosum est & significatiuum: Ergo sibi contradicit ipsi.

2. Ait, se Ecclesiam nolle seruituti subiicere dies; neque improbaturum, si alium elegerit diem.

AT, 1. Hoc insolentissimè nouatorium est.

2. Quia Omnia de Christo festa sunt mysteriosa; & ab ipsis Luthero-Caluinistis obseruantur præ aliis diebus festiui. Descendunt autem inde ab Traditione Apostolica: teste *Augustino epist. 118. & 119.*

3. Quia dies festi à S. Patribus dicuntur Sacri Mysterioſi, religiosi.

4. Quia, Si solum ratione politiæ dies distinguerentur, non foret fastus nefasto, nec festus festo solennior; sed æquales essent omnes: Non sunt autem æquales ipsismet nouatoribus; neque S. Patribus.

5. Quia, Obseruatio festorum, *Exod. 20.* ad Dei cultum pertinet ex præcepto Decalogi: ergo & dierum discrimen est ex præcepto, quoad substantiam: etsi quoad determinationem dierum sit humanæ dispositionis.

6. Demum quia, Christus nascens consecrauit locum, moriens crucem, resurgens tumulum; Cur non & dies, quibus ea contigerunt? Si aræ, templa, locaque sint sancta & domus Dei; cur non & dies sancti dicantur?

III. *Ecclesia iustè obligat conscientias præcepto festorum, etsi contemtus, aut scandalum absit.* In præcepto autem continetur auditio Missæ; (siue, vt placet Sectariis, præsentia apud Cœnam) & Vacatio ab opere seruili. 1. Quia, Festi obseruatio est iuris diuini: ergo determinatio quoque necessaria erat; & hæc item obseruatu necessaria: Cæteroquin liceret non seruare Dominicam, Pascha &c. 2. Quia, Esther, *cap. 9.* & Mardochæus instituerunt festum perenne & rectè 3. Quia, sic ab exordio Ecclesia vsurpauit instituere festa: apud *Bellarmin. libr. 3. de Sanctis c. 10.*

IV. *Festis non tenemur ex peculiari præcepto magis, quam aliis diebus, ad non peccandum; aut ad actum contritionis seu dilectionis Dei.* 1. Ita *D. Tho. 2. 2. q. 122. a. 4.* contra Scotum, Abulensem, Lyranum. &c. Ratio: quia Ius diuinum prohibet opera propriè seruilia externa; at peccata sunt metaphoricè seruilia. Præcepta autem intelligi debent propriè. 2. Ecclesia determinauit Diuinum ius ad dies certos; & nusquam præcepit actus internos. Quia actus pii sunt finis huius præcepti: at finis non cadit sub præcepto, sed media. &c. Vide Bell.

QVÆSTIO LXXXIX.

An Sanctis licitè feſta fiant?

LVTHERANIS & CALVINIANIS mês, vox que vna eſt, & conclamatio aduerſus Sanctorum feſta: 1. Quod idololatriam ſapiant: cum ſolius Sabbati cultus ſit in præcepto. 2. Quod falſo nitantur quædam fundamento: vt Conceptionis B. V. M. 3. Quod multa ſint nouitia B. V. necante Iuſtinianum extiterint. 4. Quod ab Impp. ſæcularibus orta & inſtituta. 5. Quòd non Sanctis quædam ordinata. Hæc Heshuſius *lib. De error. pont. tit. 26.* Magdeburg. *Cent. 1. l. 6. c. 6.*

AVTOR. Feſtiuare Sanctis, ſanctum eſt: 1. Teſte Eccleſiæ Autoritate primis quinque ſæculis feſta ſanciente: apud *Bellarm. lib. 3. c. 16.* 2. Concilia item plura ſtatuerunt. 3. Ratio Auguſtini lib. 10. Ciu. c. 4. *Beneficiorum Dei ſolennitatibus dicamus, ſacramuſque memoriam; ne volumine temporum ingrata ſubrepat obliuio.* Atqui haud paruum eſt beneficium conſummatio Sanctorum ſcilic. Eccleſiæ in exemplum, patrocinium, gaudium.

RESPONDEO nunc AD I. Deo feſtiuamus in Sanctis primariò: Sanctis ſecundariò & mediatè. Vnde idololatria eſſe non poteſt; quia Dulia Sanctis datur, Latria Deo.

AD II. Conceptio B. V. abſolutè, non Conceptio immaculata, eſt feſti cauſa, & ea certa, ac miraculoſa, ſcilic è ſterili. &c.

AD III. ſunt quædam recentia feſta; quòd & beneficia ſint recentia. At Martyrum plerorumque & Confeſſorum feſta ſunt aliis alia antiquiora. &c.

AD IV. Non Impp. inſtituerunt; ſed pridem inſtituta ſolennizarunt, aut propagarunt, legibuſque iuuerunt.

AD V. Vnus tolũ Epiſcopus Conſtantinopolitanus Iuſtiniano annuum recolebat; neque diu; priuato affectu.

Hactenus de Triumphantis Eccleſiæ Capite ac Membris, Chriſto & Sanctis, eorumque Cultu: Porrò Animæ in Purgatorio, cum vitæ ſtadio decurſo certi metæ ſint, eamque limine teneant Beati decreto Dei; licet aliæ afflictæ pro debito; cumque degant velut in terrenos inter ac Cœlites hiscetamen affinis cœlisque debiti: Idcirco à Beatis ſibi bonum quoque proximum vendicant in noſtra ſupplicationibus.

VII. DE PVRGATORIO.

QVÆSTIO XC.

An ſit Purgatorium?

LVTHERVS variauit. 1. In diſput. Lipſ. dixit: *Ego credo fortiter; imò auſim dicere, Scripturam eſſe: facilè perſuadeor in ſcripturis de eſſentionem.* 2. Id admiſit; ſed multis cum erroribus Leone X. damnatis; vt non poſſe ex ſcrip. probari mas in eo ſalutis incertas eſſe: poſſe meteri, & aſſiduè peccare dum pœnas horrent: liberatas minus beati, quam ſi ſatisfeciſſent. 3. Negauit tus totum; ſolam mortem eius explere vltimum tenent omnes Rigid. Luth. vt Centa lanch. Brent. Zuing. Ochinus. &c.

CALVINVS, *Inſtit. l. 3. c. 5. §. 6.* eſt exitiale Satanæ commentum, Christi euacuat, contumeliam irrogat ricordiæ Christi, fidem labefactat. MARTYR; ſit, aut non ſit; certè articu dei non eſt. Nituntur vno hoc; quod ſatisfactionem tollant, & diſcrimen pec. venialis.

SVADENT, iſtis. I. Ex Scriptura. *1. 6 Cum dederit dilectis ſuis ſomnum ecce reditus Domini.* 2. Eccl. 9. *Nec quo*

ratio &c. sunt apud inferos. 3. Eccl. 11. *Lignum, in quacunque loco ceciderit, ibi erit.* 4. Ezech. 18. *Cum auersus fuerit impius ab impietate sua, omnium iniquitatum eius non recordabor.* 5. Duo sunt hominum ordines, Matth. 25. *Benedicti, venite: Maledicti, ite.* 6 Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiso.* 7. Rom 8. *Nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu.* 8. 2. Cor. 5. *Si domus terrenæ habitationis nostræ dissoluitur, habemus domum æternam in cœlis.* 9. Apoc. 14. *Beati mortui, qui in domino moriuntur. &c.*

II. Ex Ratione. 10. Quia remissâ culpâ remanet nulla pœna.

III. Pœnitentia est quidam baptismus; at in hoc remittuntur omnia; ergo & in illa: vnde culpa nulla super. 12. Secundus Machabæorum est apocryphus; maximè cap. 12. Necibi fit mentio purgatorii. Et pro cæsis in pec. mortali sacrificabatur; Idque ex affectu pio solum; non quod liberari credebantur.

AVTOR. 2. Mach. 12. *Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.* 2. Tob. 4. *Panem tuum & vinum super sepulturam iusti constitue; & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus*: Sed cum pauperibus pro anima deprecaturis, ait *S. Chrys. hom. 32. in Matth.* 3. Galaaditæ, *2. Reg. 1.* pro cæsis Saule, Ionatha & aliis ieiunauerunt, vt & Dauid, & *2. Reg. 3.* Abner: idque non ex dolore tantum, vt vult Münsterus; Sed vt animæ iuuarentur, ait *V. Beda ibid.* 4. Psal. 37. *Domine ne in furore* inferni; *neque in ira* purgatorii *corripias me*, ait S. Aug. ibid. 5. Psa. 65. *Transiuimus per ignem & aquam*, purgatorii, ait Orig. Ambr. 6. Isa. 4. *Si abluerit Dominus sordes filiorum & filiarum Sion. &c. in spiritu iudicii, & spiritu combustionis*, id est, purgatorii, ait August. 20. Ciu. c. 25. 7. Malach. 3. *Sedebit quasi ignis conflans, & purgabit filios Leui, & colabit eos* in purgatorio aiunt Orig. Ambr. Aug. Hier.

II. Nouum Testamentum docet idem in *Antichristo mco p. 1. q. 29.*

Quibus adde. 1. Cor. 3. *Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem*, id est, ex omnium S. Patrum sententia, Pœnam purgatoriam, post iudicium particulare reliquam iis, qui ædificarant ex ligno, fœne, stipula: id est, pecc. ven. *Ita Amb. hic. Hieron. in 4. Amos: & libr. 2. in Iouin. August, Psa. 37. Greg l. 4. Dial. c. 3. Bell. l. 1. de Purg. c. 5.*

CALVINISTÆ tamen ignem dicunt esse Doctrinam veram.

AT huic singula nequeunt applicari. Nam ea lucrum affert peccatori succenso pœnitentiâ, non detrimentum.

III. Istis adde testimonia Conciliorum, habitorum in Africa, Gallia, Hispania, Germania, Græcia, &c. Vnde Petr. Martyr ait: *Solet nobis obiici: Ecclesiam semper pro defunctis orasse: Quod quidem non inficior: sed aßeroistius facti neque Verbi Dei, neque exempli, quod desumitur & S. Literis, autoritatem haberi.* Vide Bellarmin. c. 9.

IV. Porrò Classem S. Patrum vide *ibid. c. 10.* Mendacia verò, & sycophantias Sectariorum repete ex meo *Mendace Antipap. p. 1. q. 9.*

V. Demum Ratio consonat Fidei. 1. Quia sunt quædam pecc. venialia, pœnæ temporalis dignatat cum his decedere quis potest: ergo purgationis eget. *Nil enim coinquinatum introibit in regnum cœlorum*, Maior constat ex Iac. 1. *Concupiscentia cum conceperit, parit peccatū,*

veniale ob delectationem cogitationis: *peccatum, cum consummatum fuerit* consensu pleno, vel opere; *generat mortem:* quia mortale est. Idem constat *1. Cor. 3.* superædificantibus diuersa, his aurum, &c. illis stipulam. &c. Nam stante Fide & Christianismo, alii cumulant peccata mortalia, alii venialia, alii nulla; sed mera opera bona: teste *Augustino libr. 83. quæst. 26.*

2. Ratio. Quia in reconciliatione peccatorum non semper tota pœna cũ peccato remittitur. Patet in Dauide, *2. Reg. 12.* Mors autem proprie est pœna peccati Originalis, non actualium. Vide *Bell. c. 11.*

3. Demum; Omnis gens ac natio agnouit aliquam quibusdam post fata superesse pœnam absolubilem: cuius metu vita solicitius à peccatis custodienda sit.

4. Præsertim Ecclesiæ praxis vniuersæ, de qua ita S. August. l. de cura pro mort. c. 1. *In Machabæorum libris legimus, oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquã in veteribus Scripturis legeretur, non parua tamen est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac Consuetudine claret, Autoritas: vbi in precibus, quæ Deo ad altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum.*

Par, quin maior est Authoritas Apostolica; qua de S. Chrys. hom. 59. ad populum. *Non temerè ab Apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis Mysteriis, defunctorum agatur commemoratio.* Adeò vt hæretici fuerint Aëriani, qui, ait Epiphan. hæresi 75. *Orare vel offerre pro mortuis oblationem non oportere* finxerunt.

5. Denique ex Caluinistarũ principiis fidei idem sic euincitur: Volunt, 1. Concupiscẽtiam esse auersionem à Deo continuam cum reatu mortis æternæ: *Paræus thesi 18. Ex Calu. Instit. 2. c. 1. §. 1.* 2. Ex pecc. orig. contagione omnia iustorum opera taminari, vt sint mera iniquitas: Calu. ad Trid. Sess. 6. c. 16. Inst. 3. c. 12. §. 4. Atqui nil inquinatum potest intrare in regnum Dei: Ergo nec Caluinistæ; vtpote tota vita immundi. Nec purgantur *Morte*; nam hæc communis est etiam infidelibus: *Non Fide*: quia nil in Scriptura, quod Fides in agone purget magis, quam in vita: non aut ea purgat Caluinistas inuita: ergo nec a morte. Nec *Non imputatione*, hæc enim non tollit Coecitatem mentis, auersionem voluntatis, & reatum pœnæ æterna. Quare cum his erunt vel in cœlo, vel orco.

Dico Ad I. *Somnus* ibi est corporum quies adusque iudicium: *Hæresium*, est Augustino, resurrectio.

Ad II. Id de damnãdis dicit S. Hier. ibid. At S. Greg. 4. Dialog. c. 39. cos iuuari suffragiis, qui id bonis operibus meruerunt, dum viuerent.

Ad III. Ad literam loquitur de morte corporali, qua iacent omnes. Item sua cuique morienti sententia fertur stata, etiam purgatoriis. Sicut in Lymbum quondam missis.

Ad IV. *Non recordabor inig.* id est, inimicitiam cum conuerso non seruabo.

Ad V. Erunt duo solum post iudicium: at nunc plura sunt: teste Calu. in Psychipann.

Ad VI. Priuilegia paucorum non faciunt legem. Dein, isto: *Memento mei:* indi-

indicauit etiam in altera vita condonari peccata: at non in cœlo; nec in inferno: ergo in purgatorio.

Ad VII. Loquitur de non consentientibus ad motus concupiscentiæ.

Ad VIII. Addit: *Si tamen vestiti inveniamur*, charitate: Sin'; saluantur, *sic tamen quasi per ignem*. 1. Cor. 3.

Ad IX. S. Anselmus ait, *Amodo*, id est, ab judicio extremo, non, ab morte cuiusque, requiescent à laboribus; at in his adhuc sunt purgatorii.

Ad X. Est contra S. Scripturam teste Adamo, Moyse, Aarone, Israëlitis, Dauide; quibus temporalis pœna remãsit, culpâ dimissâ: Idque Tum in satisfactionem præteriti peccati; teste Caluino *Instit. l. 3. c. 8. § 6.* Tum in cautelam, teste eodem *ibid. c. 4. §. 31.* Etsi hoc posterius neget loco priore.

Ad XI. Non sequitur: quia est *quidam baptismus* pœnitentia, ideo hæc non ita totum semper dimittit vt baptismus; nisi omnio perfecta: Plerumque enim pœna, sempiternâ in temporalem versâ, grandis remanet.

Ad XII. Id negant Luthero-caluinistæ cum Iudæis contra Christianos, teste *S. Aug. l. 8. Ciu. c. 36.* Et clarè sat colligitur purgatorium esse, licet hoc non exprimatur de nomine. De mortalitate peccati non constat, ideoque incertus fuit status occisorum. Attamen *considerabat, quod optimam haberent repositam gratiam*: idque ex communi sensu de purgatorio.

QVÆSTIO XCI.

An Confessio Purgatorii sit de Fide?: Prosintq; Suffragia?

Lvtherv s *lib. de abroganda Missa* negat: itemque Pet. Martyr *in 1. Corinth. 3.* 1. Quia Scriptura tacuit de Purgatorio, vbi maxima erat occasio: vt *Genes. 49.* ad funera Abrahæ. &c. In Leuitico, cum sacrificia pro variis instituuntur. &c. 2. Quia Ecclesia Græca diu restitit huic articulo. 3. Quia Dionysius in Hierarchia anxiè laborat docés cur oretur pro defunctis: Si credidisset Purgatorium, apertè respondisset; vt à Purgatorio liberentur. 4. Quia Augustinus ait Purgatorium esse, se habere opinione incerta, non fide.

Avtor. Respon. Ad I. Scripturam omnia vbiq; ponere necesse nõ est. In Genesi verò est implicitè. c. 23. *Surrexit Abraham ab* Officio *Funeris*, quod est flere, ieiunare, orare pro mortuis. In Leuitico sunt iussa sacra pro viuis & mortuis; & factum est *2. Mach. 12.*

Ad II. Mendacium est: Nisi quod aliqui dubitarint, an purgatorium sit ignis, an quid aliud.

Ad III. S. Dionysius expressè dicit, orari pro defunctis, vt à peccatis soluantur: *cap. 7. part. 3.*

Ad IV. Contrarium dicit in *Enchir. c. 110. quæst. 2. ad Dulcitium. libr. 21. Ciu. c. 24. &c.*

2. Porrò quibus quatuor modis dogma fidei probari solet, iis & hæc probamus. 1. Scripturâ expressâ cum declaratione Ecclesiæ: Sicut ὁμοούσιον Patri Christũ docemus ex Ioan. 10. *Ego & Pater vnum sumus*, quod Ariani aliter exponentes retundebantur per Ecclesiæ declarationem. Ita de Scripturis pro Purgatorio patet ex declaratione, vt suprà. 2. Per euidentem deductionem ex Scripturis. Patet suprà in Ratione 1. & 2. 3. Ex Traditione apostolica & perpetua. 4. Per euidentem deductionem ex ver-

bo tradito. Vt patet ex Consensu Patrum.

II. LVTHERVS ait, Animas suffragiis liberatas minus beari, quam si per se in pœnis satisfeciſſent.

AVTOR. 1. Dixit; sed nec apice docuit. Nos autem credimus & docem⁹ Communionem *Sanctorum*, eorũ qui in cœlis, in terris, & infra terram in Purgatorio degunt Amici Dei. Vbique enim vis eadem est charitatis, quæ operatur in nobis: & efficacius tum in & ex illo, in quem illum, in quo minus reperit impedimenti. Hinc aliena quandoq; charitas suffragatrix alicui plus conferre potest, quam propria patientia charitatis. Nam suffragatoria operatio meretur ex charitate viatoris: at propria patientia, satisfactoria quidem est, sed non meritoria. De quo alubi.

2. Tria autem sunt genera *Suffragiorum* inde ab primitiuâ Ecclesiâ consueta: Missa, ex opere operato; Oratio, & Opera pœnosa; & hæc ex opere operantis. Ita S. Patres: Aug. ser. 22 de verb. Apost. Chryſ. Ambr. &c. Istis accensentur Indulgentiæ per modum Suffragii: vt quæ aliud non sunt, quam applicationes Satisfactionum abundantissimarum Christi & *Sanctorum*.

Neque hisce purgatorii dicuntur absolui: quia Absolutio est tantum subiectorum & viatorum: at purgatorii nec Papæ subiecti sunt, nec viatores. Vnde fit eis charitas applicantium condonationes & satisfactiones Christi & Sanctorum. Sed de hoc in disceptatione Indulgentiaria.

QVÆSTIO XCII.

An, & quatenus Suffragia, Iustaque funebria prosint Purgatorijs?

LVTHERO-CALVINISTÆ Suffragia vel esse vlla; minus Prodesse posse, pertinaciter negant. Iliaque nostra tum derident, tum detestantur, tum calumniantur. Sed hæc ipsorum propria; quos alma deseruit Veritas, fidesque fugit.

AVTOR. 1. Concordia summa perpetua Orthodoxis fuit semper, quoad suffragia ipsa: *Non est dubium iis iuuari animas Fidelium:* ait Aug. Ser. 22 de verb. Apost. 1. Ita Scriptura. Nam 1. Cor. 12. *Pro inuicem solicita sunt membra; &, si quid patitur vnum, compatiuntur omnia:* Sed iusti defuncti sunt membra Ecclesiæ, quod est Corpus Christi: quippe coniuncti nobiscum in vna Fide & Charitate: *Neque enim*, ait Aug. l. 20. Ciu. c. 9. *piorum animæ defunctorum ab Ecclesia separantur, quæ est regnum Christi.* Quocirca viuentes possunt ac debent iuuare defunctos, velut membra Corporis eiusdem.

2. Vt Caput Christus prosuit viatoribus membris; sic debent & inuicem membra prodesse: Atqui Christus prosunt Viuens viuentibus remittens peccata Magdalenæ, *Luc. 7 &c.* Mortuus mortuis; soluens; *Act. 2.* plurimos à doloribus inferni: Viuens mortuis, ad vitam reuocatis, *Matth. 9. Luc. 7. Ioan. 11.* Mortuus viuis, nobis æternam vitam promerens redemtis. Ergo & viua membra mortuis prodesse debent, vt possunt.

3. Quia ex quatuor partibus eiusdem diuisionis tres certæ sunt per Scripturæ euidentiam: Ergo & quarta. Atqui. 1. Viuentes viuos adiuuãt: Iac. 5. *Orate pro inuicem, vt saluemini. 2.* Mortui motuis prosunt Vt Heliæus, 4. Reg. 13. mortuus mortuũ vitę restituit. Abrahã, *Luc. 16.* Lazarum excepit: Et sancti orant pro

pro Purgatoriis; 3. Mortui viuentibus prosunt: vt, 2. *Mach.* 15. Onias & Ieremias multum orant pro populo Dei: Et Sancti opitulantur viuentibus: Quin & purgatorii pro nobis orant Deum. 4 Quid est igitur cur viui defunctis similiter prodesse non queant; testante pariter *S.* Scriptura: ceu supra patet? *Bell. lib.* 2. *c.* 15.

II. Quoad Modvm Scholastici pauxillum variant: neque interest causæ; minus controuersiæ cum aduersariis. Suffragia inquam Communia communiter prosunt omnibus ad Gaudium & Refrigerium: Peculiaria vero ad Gaudium omnibus, sicut candela vni accensa lucet & cæteris: ad Refrigerium autē peculiariter illi, aut illis, quibus intenditur applicari; sicut pecunia pro captiuo adnumerata, huic valet liberando, non alteri.

III. Qvoad Ivsta Fvnebria.

Lvthero-Calvinistæ Sepulturam non quidem ipsam; at quatuor circa ipsam reprehendunt: 1. Coemiteria sicra.

At ita quidam hæretici Bohemi olim apud *Æneam Syl.* *de Orig. Boëm. cap.* 35.

2. Vsum cereorum, vetitum in Conc. Elibertino c. 34.

At hoc vetat errorem gentilium, putantium defunctos aliquid corporibus sentire.

3. Exequias & Anniuersaria. Calvinvs *in Præfat. Instit.* ait: Ambrosius reprehendit eos, qui nullum finem faciunt orandi pro mortuis.

At Repetitio precum eò melior, quò crebrior est. S. Ambr. autem arguit ploratum, non orationes.

4. Sepulturam opus negant esse meritorium: quod *Matth.* 25. non recenseatur inter opera misericordiæ.

Avtor. *Chrys. hom.* 84. *in Ioann.* dicit causam: quod in sumtibus funerum excedant homines; ideo currentibus addere calcar nil opus. 2. Reg. 2. *Benedicti vos à* Domino, *qui feciſtis misericordiam cum Saul, & sepeliſtis eum: Et nunc retribuet vobis Dominus.* Tob. 12. Encomium sepulturæ angelicum: Et Matth. 26. *Opus bonum operata est, mittens enim vnguentum hoc ad sepeliendum me fecit.* Ritusque cæteri funebres sunt peruetusti ac iusti. Vide *Bellarm. libr.* 2. *de Purgat. cap.* 19.

THEOMACHIÆ LVTHERO-CALVINISTICÆ

FINIS.

Gloria sit *Triadi*, *Mariæ*, & sit Gloria *Diuis*.

COPPENSTEINII.

LVTHERO-CALVINISTA.

PARS SECVNDA

ECCLESIOMACHIA

LVTHERO-CALVINISMI,

MILITANTEM ECCLESIAM IMPVGNANTIS.

DEMONSTRATA, AC REFVTATA.

Status Militantis Ecclesiæ sunt quinque: Papæ: Episcoporum, Clericorum, Religiosorum, & Laicorum. De singulis ordine.

I. DE REGIMINE ET PRIMATV ECCLESIÆ.

QVÆSTIO I.

Quorum, & qualis sæuiit hostilitas in Ecclesiam?

IN Petram Ecclesiæ omnes consurrexerunt inferorum Portæ. 1. IVDÆORVM rabies in persecutione primùm Hierosolymitana; dein alias sæpius. 2 ETHNICORVM VIS per plures Persecutiones. 3. GRÆCORVM Schisma: 4. IMPERATORVM Christianorum tumor ac error animi impotentioris. Quæ, in cæteris, quoque causa extitit vna translatiam tertiùm Imperii. 5. SCHISMATA Pontif. Romanorum: ac etiam IMPROBITAS Vitæ nonnullorum Pontifi. 6. HÆRESIVM Furia inter Græcos & Latinos.

1. GRÆCI sub annum 381. Episcopum Constantinopolitanum, inprimis ne Patriarcham quidem, tribus Orientis Patriarchis antetulerunt. Deinde anno

anno 451. Ipsum & Pontifici Romano æquarunt per fraudem in Synodo Chalcedonensi, Romanis absentibus Legatis. Postea sub annum 600. Vniuersalis Episcopi nomen affectarunt, eoq; Constantinopolitanum appellarunt. Demum anno 1054 aperte pronunciarunt Papã Rom. suo gradu excidisse, quod Symbolo Constantinopolitano, ex sententia Syn. Ephesinæ vocem, *Filioque*, addidisset; ideoque jam Summum Pontificem esse Constantinopolitanum. teste *Sigeberto in Chronico.*

2. EX LATINIS primum WALDENSES se ab Papæ Rom. obedientia subtraxerunt sub annum 1170. teste Reinero. Dein sub annum 1300. FRATRICELLI, teste Palmerio, aiebant, Petri autoritatem Romæ jam dudum cessasse, adque ipsos transisse. Postea Marsilius Paduanus, & Ioan. de Ianduno omnes sacerdotes Papæ pares faciebant. teste *Turrecrm. l. 4. Eccl. part. 2. cap. 37.* WICELFF item sub annum 1390. pòst Huss, teste Conc. Constantinopolit. Sess. 8. & 15.

LVTHERVS Denique *lib. de potestate Papæ & in assert. art. 25.* Philipp. Melanchthon. *lib. de Primatu Papæ*, conscripto sub nomine Synodi Schmalcaldicæ. BRENTIVS *in Confess. Wittenb. cap. de Sum. Pont.* Illyricus *Centur. 1. lib. 2. c. 7. & c. 10. &c.*

CALVINVS, *Inst. l. 4. c. 6.* similiter.

AVTOR. 1. Duo prædixit de Ecclesia ac Primatu Dominus: 1. Magnitudinem eius, Isaiæ cap. 28. *Ecce ego ponam in fundamentis Sion lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum.* 2. Hæreticorum impetum, cap. 8. *Lapidem offensionis & petrã scandali;* Quæ duo etiã Rom. 9 coniunguntur. Fundamenta ea quæ sunt? Apoc. 21. *Murus Ciuitatis habens fundamenta* XII. *& in ipsis* XII. *nomina* XII. *Apostolorum Agni.* Lapis quis? Vnus ex XII. Simon: *Tu es Simon; tu vocaberis Cephas*, id est, Petra, seu Petrus. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædific. Ecclesiam meam.*

II. Qualis lapis? *Probatus*, persecutionibus prædictis. *Pretiosus*, ob infinitum bonorum thesaurum, qui à Sede Petri destendit in Ecclesiam. Inde in omnes orbis oras exierunt Missiones, consensus in Caput vnum, fideique Vnitatem.

Hinc nostrates hæretici totâ Angliâ, Daniâ, Scotiâ, Norvvegiâ, Germ. Polon. Boëmiâ, Hungariâ numquã Generale Concilium cogere valuerunt, in quo ad omnes articulos consentirent. Græci ex quo anno 800 desciuerunt ab Rom. Sede, nec ad vllam Synodum Generalẽ coire potuerunt; cum interea Romani dena frequentissima celebrarint.

III. Causa huius quæ? Quia *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est: quod est* CHRISTVS IESVS. Post Christum verò est Petrus: non igitur ad Christum peruenitur, nisi per Petrum: teste *S. Leone epist. ad Vienn:* Exortem mysterii illum esse oportet, qui ausus fuerit à Petri soliditate recedere. Talis Petra piis est:

At impiis, *Lapis offensionis, & Petra scandali.* Ideò Donatistæ appellabant eam *Cathedram Pestilentiæ:* Papam Berengarius *Pompificem, Pulpificem:* VValdenses, *Purpuratam meretricem:* VVicleff, *synagogam Satanæ*: Luthero caluinistæ, *Antichristi solium. &c.* Vocem *Papa*, omnium ignominiosissimã esse ducunt. At qua nos adeò gloriamur Papistæ: vt pro cuius honore vix vlla natio orbis

Christiani non luculentè stylo, ferro, voce, vitâque steterit ac fortunis.

QVÆSTIO II.

Ecquod sit optimum Regimen?

CALVINVS hic obstinatè pugnat; vt omnes omninò vias obstruat Ecclesiasticæ Monarchiæ. Sic ille Instit. lib. 4 c. 6. §. 9. *Sit sanè, vt volunt, bonum & vtile, orbem totum Monarchia contineri; quod est tamen absurdissimum: Nunquam concedam id ipsum in Ecclesiæ gubernatione valere.* Quid ergò valere volet? Ibid. c. 20. § 8. *Minimè negauerim vel Aristocratiam, vel temperatum ex ipsa & Politia statum ab aliis longè excellere.* Causa. 1. *Id cùm experimento ipso semper fuit comprobatum:* 2. *Tum sua quoque Authoritate Dominus confirmauit, cum Aristocratiam, Politiæ vicinam, apud Israëlitas instituit.* Hæc basis Caluiniani regiminis. Vnde *Instit. lib. 4. c. 11. §. 6.* Omnem Ecclesiasticam Potestatem tribuit cœtui Seniorum. Et *cap. 20. §. 8.* Laudat eas ciuitates, quæ excusso iugo Principum, à Senatu Populoque reguntur.

AVTOR. I. *Simplicium trium formarum regiminis Monarchia primas obtinet.* 1. Sic Hebræi, Græci, Latinique Scriptores: sic Philosophi, Oratores, Historici, Poëtę. 2. Diuinaque fauet Autoritas. 1. In humano genere Deus Regnum, non Democratiam instituit. teste *Chrys. hom. 24. &c.* Hinc vnus est Paterfamilias, Rex &c. 2. Animalia vnum sequuntur ducem. 3. Deus Israëlem subiecit Monarchiæ Patriarcharum, Ducum, Regum, Iudicum. 4. Quia optimum regimen optimis pollet conditionibus: talis Monarchia: ergò.

CONDITIONES autem sunt: 1. *Ordo* in Monarchia optimus est; quo omnes ordinatè subiiciuntur, vno Præsidee excepto. 2. *Pax* facilius in Monarchia tenetur. Perisset Rom. Imperium, nî Augustus Monarchiam reduxisset. 3. *Constantia imperii* Monarchici firmissima est, cum simplex & vnum sit. *Omne enim regnum in se diuisum, desolabitur.* Matt. 12. Ierem. 12. *Pastores multi demoliti, &c.* 4. *Potentia* Monarchiæ certior est. Hinc Persarum, Græcorum, Assyriorum imperia creuerunt; Romanorum, exactis Regibus, stare nequiuit. 5. *Facilitas gubernandi.* Nam vnus bonus facilius inuenitur Rex, quam multi: & permanens in officio, plus capit experientiæ. Lucianus.

Nulla fides regni sociis, omnisque Potestas
Impatiens consortis erit. Vide meum *Antichristum p. 2. q. 1.*

II. *Mixtum regimen è tribus simplicibus est optimum, tenente potiores Monarchia.* 1. Quia illud omnis boni regiminis bona habet omnia: Estque gratius; quia virtutis in eo, non generis ratio ducitur. Est & vtilius: quia vnus non omnes regere prouincias valet. 2. Quia Veteris & Noui Testamenti Ecclesia sic regitur, Exod. 18. *Electis viris strenuis, constituit eos Principes. &c.* Item *Matt. 16. Ioan. 2. Actor. 20.*

III. *At seclusis circumstantiis, Monarchia simpliciter excellit.* 1. Quia Deus hac forma regit mundum. 2. Ita cõsensus S. Patrum est concors.

INSTAT CALVINVS. 1. Instit. l. 4 c. 6 §. 8. *Non idèo laudatur Monarchia, quasi vnus debeat totum orbem regere: sed indicare voluit, regnum duos non capere.* 2. *An ex toto orbe consentiunt Apes, vt Regem vnum eligant? Suis alueariibus contentæ sunt. Ita quoq; in gruibus; quæque caterua*

pro-

proprium regem habet. Quid inde euincent aliud, quam singulis Ecclesiis debere suos Episcopos attribui? 3. Instit. 4. c. 2. §. 6. *Si ipsos status, citra circumstantias inter se compares, non facilè est discernere, quis vtilitate præponderet: adeò æquis conditionibus contendunt.* Infra: *Equidem, si in se considerentur formæ illæ tres, Aristocratiam aliis antecellere minimè negarim.*

DICO AD I. Si *regnum* capitur pro Vnius summa potestate, vt propriè est; sic non capit duos: Si *regnum* sumatur pro multitudine, quæ regitur; tunc Monarchia præstat Politiæ & Aristocratiæ: quia multi non bene reguntur à multis. Si *regnum* capiatur pro prouincia; tunc bene regitur ab vno. At Vlysses loquitur de exercitu ad Trojam, qui è pluribus nationibus constabat; illi regundo Monarchiâ opus esse sentit; Caluinus verò nec in vna ciuitate vtilè esse Monarchiam putat, *cap. 11. §. 6.* sed regendam esse à cœtu Seniorum: Laudatque, *cap. 20. §. 8.* ciuitates, quæ iugo Principum excusso reguntur à Senatu.

AD II. Sicut Ecclesia est *vnũ Ouile*, Ioan. 10. ita & vnum alueare. &c. Oues autem, apes & grues non possunt communicare cum procul absentibus; fideles possunt. *Deinde*; si singulis Ecclesiis sui debent Episcopi attribui, vt vult Caluinus; cur ipse potestatem Ecclesiasticam attribuit Seniorum cœtui?

AD III. At istis ipse contraria sibi dicit, cum ibidem subiunxit, (quæ tamẽ in editione anni 1554. omisit) *Non id quidem per se*, scilic. Aristocratia excellit; *sed quia rarissimè Reges sibi moderantur, vt à recto non discrepent*, Id, *Facit hominum vitium, vt tutius sit plures tenere gubernacula.* Si hoc; quomodo igitur, *non est facilè discernere, quis status vtilior sit?* Et quod *Aristocratia excellat?*

QVÆSTIO III.

Regimen Ecclesiasticum an esse debeat Monarchicum?

LVTHERANI, vt Magdeburgenses & Matth. Illyricus *Cent. 1. lib. 2. c. 3* Regimen Eccl. volunt esse Democraticum oportere. 2. BRENTIVS & alii Lutherani, Aristocraticum.

3. CALVINVS *Instit. l. 4. c. 11. §. 6.* Cœtum vult Seniorum, præside Episcopo vno: vt Consul præsidet Senatui. Sic & Huss *in Conc. Const. sess. 15. art. 27.*

AVTOR. I. Citra controuersiam nobis dant ista Luthero caluinistæ: 1. Aliquod esse Regimen Ecclesiasticum: Cum Ecclesia sit, Cant. 4. *vt Castrorum acies ordinata.* Et Deus, Act. 20. *posuit Episcopos regere Ecclesiam.* 2. Idem à Politico diuersum esse. Nã, 1. Tim. 2 *Qui bene præsunt, duplici honore digni sunt.*

3. Regem Ecclesiæ absolutum esse Christum: Psal. 2. *Ego constitutus sum Rex ab eo. &c. cuius regni non est finis.* Ab hoc vno omnes alii dicunt, 1. Cor. 4. *Sic nos existimet homo, sicut* MINISTROS *Christi Dispensatores*; scilic. visibiles sub Inuisibili Capite Christo.

4. CHRISTVM esse Monarcham Ecclesiæ, seu Caput. Eph. 1. *Omnia subiecit sub pedibus* eius: Et *Ipsum dedit Caput super omnem Ecclesiam; quæ est Corpus eius. Eph. 4. v. 15. Eph. 5. v 23. Col. 1. v. 18.* In hoc tamen aliqui dissentiunt ab Orthodoxis.

MARCVS ANTONIVS Apostata & Caluinista nouus talia finxit. 1. Christum esse Caput cœpisse post Passionem: 2. Et Inuisibilẽ esse. 3. Acsolum: 4. Spiritum

5. Propriè eſſe Vicarium Chriſti in regimine, non Petrum.

AVTOR. 1. Quando cœpit eſſe Caput Eccleſiæ Chriſtus?

MARCVS ANTONIVS: Poſt paſſionẽ ſeu reſurrectionem. 1. Quia poſtquam *Principes conuenerunt in vnum, aduerſus Dominum & Chriſtum eius*: tunc prius dixit, *dabo tibi gentes hæreditatem tuam &c.* Iſa. 53. *Pro eo quod laborauit anima eius, videbit ſemen longæuum*, id eſt, Eccleſiam. 2. Quia Eccleſia dicitur de Latere Chriſti fluxiſſe, ſcilic. iam paſſi. 3 Quia Matth. 18. *ſuper hanc Petram*, ædifico? Non; ſed, *ædificabo Eccleſiam*: quòd poſt aſcenſionem factum per Apoſtolos.

AVTOR. Chriſtus Homo factus fundauit Eccleſiam; auxit per Apoſtolos. Quia inſtituit Miniſtros Epiſcopos Apoſtolos XII, Presbyteros Diſcipulos LXXII. Inſtituit noua Sacramenta, Sacerdotium, Sacrificium, Leges nouas, Teſtamentum. Hæc morte confirmauit dicens, *Conſummatum eſt.*

DICO AD I. Tuncauxit Eccleſiã, quam fundarat prius: Ceu ad Sina inaugurato Aarone in Sacerdotem, fundata eſt Eccleſia; at aucta eſt poſt ingreſſum in terram promiſſionis.

AD II. Idem dico: *Dein*, Fluxit de Chriſti latere Eccleſia *Symbolicè*, aqua & Sanguine ſignificantibus Baptiſmum & Euchariſtiam: Et *Meritoriè*; vt vnde vim trahant Sacramenta. Ita S. Patres apud P. Becanum.

AD III. *AEdificabo*, ſcilic. augendo eam, quam ante fundaui. Ergo ante Chriſti mortem viguit Eccleſia noua cũ Synagoga: In morte Chriſti mortua eſt Synagoga & Lex iudicialis & ceremonialis. Poſt mortem Chriſti ea ſepulta eſt, ſicque cœpit mortifera; ait S. Hier. At poſt Euangelii promulgationem ſufficientem erat mortifera; ait S. Auguſt. Epiſt. 11.

II. Quale Caput Eccleſiæ eſt Chriſtus?

M. ANTONIVS. Chriſtus nunquam fuit in terris Eccleſiæ Caput, dum vixit; proinde nec Viſibile; ſed tantum Inuiſibile; idque cœpit eſſe poſt aſcenſionem. QVIA: Eph. 1. *Suſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam &c. poſt hæc dedit eum Caput ſupra omnem Eccleſiam.*

AVTOR. *Eſſe* Caput Eccleſiæ Inuiſibile, cœpit ab ęterna prędeſtinatione & ſic non cœpit, ſed fuit: Cœpit autem ab Adæ creatione: Viſibile eſſe cœpit in Seipſo Incarnato: Viſibile apparuit in ſe nato, permanſitque dum vixit, & cœlos aſcendit: Inuiſibile poſt aſcenſionem eſſe cœpit, Agnoſci ac honorari tale.

III. An ſolus ſit Caput Eccleſiæ Chriſtus?

M. ANTONIVS ait, Solus fuit, eſt, erit. 1. Quia, Rom. 12. *Multi vnum Corpus ſumus in Chriſto: ſinguli autem alterius membra*: at in hiſce & Petrus erat: ergo neque hic fuit vnquam Caput; nec vllus Papa: aut biceps fuiſſet Eccleſia. 2. Chriſtus & Eccleſia conſtituunt vnum Corpus: ſed Chriſtus eſt Caput, cæteri omnes ſolum membra: ergo ſolus eſt Caput Chriſtus. Sic & S. Patres.

AVTOR. Chriſtus in cœlo exiſtens eſt Inuiſibile Caput Eccleſiæ. Quia modo inuiſibili gubernat eam per alios viſibiles; non per ſe, niſi per interni influxum gratiæ. Cum autem primũ Chriſti regimen Viſibile fuerit Monarchicum; nec intercidere debuerit; ſucceſſione opus fuit in eodem Viſibili regimine: cum etiam Chriſtus Viſibilis ſit mortuus; jam autem Inuiſibilis non

mori-

moritur amplius; quà inuisibilis successione nil eget; at eget quà Visibilis esse desiit: & eatenus Vicarium sui dedit visibilem Corpori suo visibili.

DICO AD I. Loquitur ibi de regimine per internum influxum; cuius respectu omnes sunt membra: at quoad externum regimen vnus est Caput Visibile sub Inuisibili Christo.

AD II. Liquet: nam ita sentiunt, & scribunt S. Patres.

IV. An *Sp. Sanctus* sit propriè Vicarius Christi in regimine Ecclesiæ?

M. ANTONIVS Caluinista affirmat. *lib. 4. c. 1. n. 4.*

SVADET istis. 1. Ioan. 14. *Sp. Sanctus, quem mittet Pater, in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia.* Ioa. 16. *Si abiero, mittam eum ad vos.*

AVTOR. Sp. Sanctus propriè non est Vicarius Christi in regimine Ecclesię,

1. Quia Vicarius est minor eo, cuius est Vicarius: at Dei Filius & Sp. Sanctus sunt æquales Patri Ergo.

2 Macedoniana hæresis finxit minorem Filio Sp. Sanctum.

3. Caluinus finxit, *Christum esse Vicarium Patris*; id est, aiunt Caluinistæ, quoad Humanitatem; vt effugiant notam Arianismi: At supponunt, *Vicarium esse minorem eo, cuius Vicarium agit*: ergo necessariò arianizant.

4. Si secũdum Humanitatem Christi est Vicarius Sp. Sanctus: ergo Spiritus Sanctus est minor Christo Homine: Itē, DEVS esset Vicarius Hominis; quæ sunt absurda: Si secundum Diuinitatem solam esset Caput Ecclesiæ: ergo hanc sui exaltationem non fuisset meritus Christus, secundum Humanitatem, vt Caput esset: At meritus est, *Phil. 2.* vt de Aug. lib. 1. de Trinit. c. 12. *Christus secundum formam* DEI, *primogenitus est omnis creaturæ; secundum formam serui, Caput Corporis Ecclesiæ.*

5. Sp. Sanctus non est Christi Vicarius in regimine Externo, seu visibili: quia inuisibilis non gubernat visibiliter per se. Nec in Interno regimine, seu inuisibili: quia hoc consistit in gratiæ interno influxu; at hunc præstat Christus vel meritoriè, quà Homo; vel physicè & effectiuè, quà DEVS. At Sp. Sanctus non meretur nobis gratiam; cum Dei non sit mereri: Nec effectiuè producit solus gratiam, sed cum Patre & Filio: quia, *Opera Trinitatis ad extra sunt Indiuisa.* Cum igitur Vnum Principium rerum omnium Deus sit Trinunus, idem non potest suus esse Vicarius ipse.

DICO AD Suasionem. Esse missum ad docēdum non est esse Vicariũ Christi in omnibus Christi muniis: Nam, ait Antonius ipse contra se, libr. 1. c. 1. n. 16. *Omnia munera Capitis, & Regis obit* PER SE *perfectissimè.*

INSTAT: *In nomine meo*, id est, vt sit Vicarius meus.

DICO. Sic fingit ipse: at aliter, 1. Theophylactus, id est, *in gloriam nominis mei.* 2. Toletus hic annot. 26 id est, *propter meritum meum.* 3. Toletus, id est, *ad negotium meum perficiendum*, scilic. doctrinæ, ad aures à me datæ, & porro intus ad cor dandæ.

Hactenus de Non propriè Capite Monarchiæ Ecclesiasticæ: Porrò de Non proprio Regimine.

II. REGIMIN *Ecclesiæ non est* DEMOCRATICVM, *seu populare, vt quod deterrimum est.*

NAM in hoc populus, 1. Creat Magistratum. 2. Dat appellationem à Magistratu ad sese. 3. Rogat, abrogatque Leges. 4. Accipit accusationes contra Magistratum.

AT in Ecclesia contraria omnia fieri necesse est. Nam hæc immediatè est à Deo: testante IESV, Ioan. 15. *Ego elegi vos, & posui. &c.* Apostoli dein alios; sicque porro. 2. Ab ea nunquam prouocatur. 3. Ipsa dat leges, accipit à nemine. *Act. 15.* 4. A nemine iudicatur. Iuxta Matth. 18. *Dic Ecclesiæ*, id est, Præsuli, seu Concilio Præsulum, penes quos stat iudicium.

Populus tamen olim designare Ministrum potuit, sicut, *Act. 1.* Matthiam designauit; at non creare, vel ordinare vnquam. Neque ea designatio facit Democratiam: *nam & Reges olim eligebat; electis tamen Monarchia obseruabatur.*

INSTAT ILLIRICVS Cent 1. lib. 2. cap. 7. 1. Matth. 18 *Dic Ecclesiæ*; ergo summum Iudicium est, Fidelium congregatio. 2. *Act. 1.* Tota Ecclesia elegit Matthiam. *Act 6.* Item Diaconos. Et Patres docent Electionem Episcoporum esse penes populum

DICO AD I. *Dic Ecclesiæ*, id est, publico iudicio eorum qui publicas personas gerunt. Ita *Chrys.* at tales sunt Episcopi.

AD II. Populus solum nominauit, designauitque eligendos, & ordinandos; non ordinauit, non creauit ministros dans potestatem. Vnde Act. 6. *Considerate vtros boni testimonii VII. quos constituamus super hoc opus.* Plerunque tamē Episcopi iudicia tractarunt coram Clero intra cancellos, stante extrà populo.

III. *Reg. Eccl. non est penes Principes sæculares.* Est contra Brentium. 1. Sic Scriptura. Ps. 44. *Pro Patribus tuis*, id est, Apostolis, *nati sunt tibi filii*, Episcopi: *Constitues eos Principes. &c.* id est, 1. Corinth. 12. Eph. 4. *Deus in Ecclesia posuit primum Apostolos, deinde Prophetas, tum Pastores & Doctores.*

2. Ita S. Patres, qui Episcopos Regib⁹ anteponunt: *Chrys. hom. 83. in Matth.* etiam Diaconis.

3. Hinc Fabianus Papa Imperatorem Philippum excluſit à Cōmunione, donec pro peccatis feciſſet ſatis: teſte *Euſeb. l. 6. c. 25.* Ambroſius Theodoſium. &c.

4. Ratio. Quia Epiſcopi à Deo ſunt inſtituti, ad regendas animas legibus Sacramentisque paſcendas, contra nequitias in Spiritalibus: At Reges abhominibus creantur. &c.

Non eſt igitur Ariſtocratia in Eccleſia. 1. Quia ſupernaturale regimen ſolis eſt Epiſcopis commiſſum à Deo: Ioann. vlt. *Paſce oues meas.* & Act. 20. *Quos Deus poſuit. &c.* Ideò primis 300. annis ſoli etiam Epiſcopi rexerunt ſub Imperat. ethnicis. 2. Quia ſolis licet conſecrare, docere, Sacramenta adminiſtrare: &c. quæ ſæcularibus minimè licet actiuè vſurpare. 3. Fœminæ poſſunt eſſe Principes; eis tamen Paulus *1. Cor. 14. 1. Tim. 2.* negat officia Eccleſiæ. Pepuzitæ, quòd fœminas Sacerdotes facerent, à S. Auguſtino, *hær. 27.* damnantur. S. Ambroſiii vox ad Theodoſium erat: *Purpura Imperatores facit, non Sacerdotes.*

INSTAT BRENTIVS.

Moyſes, Ioſue, Dauid, Salomon, Ioſias, ſe miſcuerunt negotiis religionis. Quin Regibus à Deo commiſſa eſt cuſtodia legis diuinæ: ergo ad eos pertinet cura Eccleſiæ.

Rom.

Rom. 3. *Non sine causa gladium portant Minister enim Dei est, vindex in iram ei, qui malo agit.*

DICO Moyses & Dux & Sacerdos summus erat; ideo id poterat, & debebat. Cæteri id egerunt extraordinaria autoritate, vt Prophetæ, non vt Reges: salua lege. *Deut. 17.* de dubiis ordinariè ad Sacerdotem Summum referendis. Ideò Ozias &c. punitus est, Sacerdotis munus inuadens. Reges verò sunt legum Custodes; sed non Interpretes; minus Iudices.

IV. *Eccl. Regimen non est penes solos Episcopos & Sacerdotes, vti Optimates.* Est contra Caluinum. 1. Quia ab his ferè potissimum hæreses oriuntur, teste Caluino ipso *Instit. l. 4. c. 20. §. 8.* 2. Quia optimates difficulter & rarò congregari queunt: cum suam quisque prouinciam regat: neque sine summo capite cogi possent. Itaque Monarchia, cũ subiecta ei Aristocratia, optimè regit. Et sic *Act. 15. 20. 1. Pet. 5.* monentur Seniores regere Ecclesiam.

INSTAT CALVINVS.

1. Act. 15. *Conuenerunt Apostoli & Seniores*, non vnus aliquis summus Iudex, *videre de verbo hoc.* 2. *Spiritus Sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Act. 20. 3. *Seniores*, 1. Pet. 5. *qui sunt in vobis, obsecro consenior & testis Christi passionum, pascite qui in vobis est, gregem Dei.* 4. Ita & S. Patres.

DICO AD I. Petrus ibi Præses, Caputque erat, licet Iacobo loci Episcopo præsente. Itaque Monarchiæ est, habere Caput vnum, cæteros consiliarios.

AD II. & III. Rectè, conueniant Episcopi & Presbyteri; sed sub vno Sũmo Capite Christi Vicario: nam de hoc agitur hic; non de illo.

AD IV. Eadem est sententia, sensus, ac nobiscum consensus S. Patrum apud *Bell. l. 1. de Pont. c. 8.*

V. *Regimen Eccl. esse debet Monarchicum:* cùm ex duobus prædictis neutrũ esse conueniat, valeatue.

1. Quia Scriptura docet Caput Vnũ Ecclesiæ esse oportere, vt quæ sit Exercitus ordinatus, *Cant. 6.* Mulier. *Cantic. 7.* speciosa: *Dan. 2.* Regnum; Ouile, *Ioa 10.* Domus, *1. Tim. 3.* Arca & Nauis, *1. Pet. 3.* Atqui verò, *in Exercitu*, ait Hieron. ad Rusticum, *vnius signum expectatur*: Sponsæ caput vir esse visibile debet; Cant. 5. *Caput eius aurum optimum:* Quia Caput Christi Deus est; at Sponsæ, Homo. Regnum habeat Regem visibilem; Ouile Pastorem, præter Christum Summum Pastorem. &c.

2. Quia, cũm Episcopi singuli singulas prouincias curent; fidei propagatio autem esse vniuersalis debeat in omnem terram per Missionem; necesse est vt Vnus totius orbis vniuersalem curam gerat. At, teste historia, scimus in omnes orbis oras à S. Sede Romana factam eam propagationem per Missiones: Ergo fuit, est, esseque debet Monarchia Ecclesiastica.

Et Caluinus *Instit. l. 4 c. 4. §. 4.* concedit, ad Vnitatis & Disciplinæ conseruationem pertinere, vt singulis prouinciis vnus præsit Episcopus; Episcopis vnus Archiepiscopus, hisce Primas. Ex hoc defectu contigit in sectas scindi Lutheranos; & hodieque Caluinistas; teste Hollandia, Anglia, Francia, Transyluania &c.

3. Quia Hierarchia Cœlestium est idæa

idæa Terreſtrium; teſte S. Greg. & Bern. &c. Atqui in Cœleſti, præter Vnum Deum, fuit Monarcha Lucifer: Et nunc eſt S. Machaël, *Apoc. 12.* Ergò.

Vnde Sic Caluinus Inſtit. l. 4. c. 6 §. 5. & Magdeburgenſes Centu. 1. l. 1. c. 7. *In Eccleſia populi Iudaici Vnus tantum erat Lege diuina Sacerdos Summus, quem omnes cogebantur agnoſcere, eique parere.* Atqui, 1. Cor. 10. *Omnia contingebant illis in figura:* Quare figurata Eccleſia illi reſpõdeat neceſſe eſt; *vt in Vnitate contineatur,* ait Caluinus. Eòque magis opus Eccleſiæ eſt vnum Caput, vt in Vnitate contineatur; quòd in tot gentibus totius orbis maius periculum eſt Vnitatis diſtrahendæ; quam vna in gente Iudaica.

INSTAT. 1. CALVINVS Inſt. l. 4. c. 20. §. 7. *Vanam eorum ambitionem, quis eorum videretur eſſe maior, vt compeſceret, eorum miniſterium non eſſe regnis ſimile docuit, in quibus vnus eminet.*

2. Inſtit. l. 4. c. 6. §. 1. Eph. 4. *Ipſe dedit quoſdam Apoſtolos. &c.* vult eſſe formam Eccleſiæ delineatam; nec vnius tamen Capitis facit mentionem.

3. Ibid. §. 9. Eph. 4. *Chriſtus eſt Caput Eccleſiæ:* ergo aliud datur ad iniuriam Chriſti.

4. Ibid. *Debuit vnus populus Iudæorum, obſeſſus ab idololatris, habere vnum ſummum Principem, qui omnes in Vnitate contineret. At populo Chriſtiano, toto orbe diffuſo, velle dare vnum Caput, abſurdiſſimum eſt.*

5. Ibid. c. 4. §. 2. Epiſcopi Presbyteris, Archiepiſcopi Epiſcopis, Primates illis maiores ſunt Dignitate honoris, non Autoritate poteſtatis.

6. BEZA *in Confeſſ. art. 5. c. 5.* ſolus Deus oneri totius Eccleſiæ par eſſe poteſt: proin impoſſibile eſt Homini: Sic & Lutherus libr. de poteſtate Papæ: & Synodus Schmalcaldica.

7. Synodus Schmalc. 1. Cor. 3. Omnes Miniſtri æquantur: *Omnia veſtra ſunt, ſive Paulus, ſive Cephas.*

8. *Ibid.* Ioan. 20. *Ego mitto vos,* ſc. æqualiter omnes.

9. *Ibid.* Si Eccleſia debeat vnum vnius eſſe regnum: ergo & Politia.

DICO AD I. Ibi Dominus Monarchiam inſtituit, *Matth. 20.* dicens: *Qui inter vos Maior eſt & Præceſſor, ἡγούμενος,* Dux: Non dixit, vos non præeritis; ſed quaſi dicat præeritis, ſed non ſicut *Qui Maior eſt:* Item. *Sicut Ego &c.* Docetque ab ſeſe, quomodo præeſſe oporteat, abſque dominatione.

AD II. Non ibi deſcribitur regimen Eccleſiæ; ſed dona Eccleſiæ varia enumerantur. *Deinde:* Pontificatus ibi diſertè ponitur; & clarius 1. Cor. 12. *Poſuit* PRIMVM *Apoſtolos, deinde. &c.* Apoſtolis enim erat, 2. Cor. 11. *Solicitudo omnium Eccleſiarum* per orbem; Verum non, vt eis ſuccederetur, ſicut Petro; qui Primatum Primas erat, habens ordinariam ſucceſſionem: Quam & Succeſſio hodieque docet. Ita S. Patres & Concil. Chalced. Et iſte Primas Primatum eminet, *vt Reges gentium, Maior;* Sed & eſt *Miniſter;* vt non ſunt Reges.

AD III. Liquet ſupra. Nec enim Papa eſt Caput Eccleſiæ CVM Chriſto; ſed SVB Chriſto, vt eius miniſter & Vicarius. Ita ait Dominus: *Ego ſum lux mundi:* Et tamen etiam *Vos eſtis lux mundi.* Item *Fundamentum aliud nemo. &c. quod eſt Chriſtus.* Et tamen, *Superadiſtis ſuper Fundamentum Apoſtolorum.* Ita hîc Caput eſt & Chriſtus; & Petrus erat; ſed diuerſimodè: nam Principale Caput & perennans eſt Chriſtus.

AD IV. At in Orbis Monarchia maior

ior est ratio vnum habendi Caput: quia maior est necessitas continendi orbem totum *in Vnitate, ne varijs religionibus distraheretur*, quam vnam Iudæam.

AD V. At sunt etiam Potestate aliis alij superiores: Vt, 1. Tim. 5. *Aduersus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* En potestate Episcopi supra presbyterum. Sic & Concilia.

AD VI. Vt vnus orbem per se regat, fieri nequit; neque id dicimus: at per multos vnum regere, possibile est, ac vtile.

AD VII. Si ideò æquentur, qui simul numerantur, iam pares erunt Duces, Consules, Imperatores. &c.

AD VIII. Non istis verbis est vnus aliquis præpositus; sed istis, Ioann. 21. *Pasce oues meas.*

AD IX. Disparitas est: Orbis totus debet habere Vnum, qui præsit omnibus, vnam ad legem obseruandam adstrictis: at Politica regna non debent habere eadem leges; ergo nec vnum esse regnum regemque necesse est.

QVÆSTIO IV.

An Petrus sit Petra, supra quam ædificatur Ecclesia?

LVTHERO-CALVINISTÆ petnegant.

I. LVTHERANI communiter: Petra est, non Petrus, sed Fides, fideiq; Confessio. Sic Lutherus *l. de potestate Papæ*; Magdeburg. *Cent. 1, lib. 1. c. 4. Et lib. 2.* Schmalcaldici *de Primatu Papæ.* Docere nituntur è S. Patribus, qui Fidem esse fundamentum Ecclesiæ dicunt.

Illyrici ratio hæc est: Si Petrus erat Petra Ecclesiæ, iam tum cum esset, cùm ei, de Passione Domini respondenti, dicebat IESVS Matth. 16. *Vade post me Satana; scandalum es mihi: quia non sapis, quæ Dei sunt.* Et cum, *Matth. 26.* negauit IESVM.

II. ERASMVS in Matth. 26. ex Orig. Tract. 1. in Matth. *Petra est omnis, qui imitator est Christi, & super omnis eiusmodi Petra ædificatur Ecclesia Dei. In singulis enim Perfectis, qui habent in se congregationem verborum, & operum, & sensuum omnium, consistit Ecclesia,* cui portæ non prævalent inferorum.

III. CALVINVS *Inst. l. 4. c. 6 §. 6.* ait, Petra illa erat Christus. 1. Quia 1. Corinth. 3. *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus.* 2. Sic August. tract. vlt. in Ioan. *Super hanc Petram, quam confessus es, ædificabo Ecclesiam meam.* Et Retract. l. 1. c. 21.

AVTOR. Petrus est Petra; non quà Hæc persona particularis; sed quà Pastor & Caput Ecclesiæ. Sic Scriptura: Petri Prærogatiuæ: & Consensus Græcæ Latinæque Ecclesiæ. 1. Scriptura Promissionis, Matth. 16. *Tu es Petrus, & super* HANC. &c. Et Petrus dicitur Cephas, *Ioan. 1.* Cephas autem Syriacum, est Petra, ait Hieron. in Gal. 2 Et πέτρος. atticum est ac rarius, ideo interpres rectius vertit σὺ εἶ πέτρος; Καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω. &c. Quia igitur πέτρος virum & saxum significat; πέτρα verò solum *Petram*; ideò ambigui vitandi causa vertit interpres secundo loco *Petra.* Vide in *Antichristop. 2 q. 2.*

2. Scriptura Exhibiti promissi, Ioa. 21. *Pasce oues. &c.* De hac infrà q 6.

3 Consensus vtriusq; Ecclesiæ huc accedit apud *Bellarminum libr. 1. de Pont. cap. 10.*

DICO I. AD LVTHER. Fides, seu Confessio accipitur Vel absolutè simpliciter & in se, absque relatione ad Petrum: Vt volunt Lutherani: Vel cum relatione ad Petrum complexè; & verè. 1. Si absolutè; non dixisset IESVS *ædificabo*, sed *ædificari*: quia iam plures verè crediderant. 2. Fides absolutè, est verè fundamentum Iustificationis ac vir-

tutum; ſed non Eccleſiæ: Nam eiuſdē generis eſſe debet fundamentum & ædificium: Atqui Eccleſia eſt fidelium hominum congregatio; ergo & fundamētum eſſe Homo debet.

Ideò articulus, *Hanc*, refertur ad Petrum: *Tu es Petrus*, non Fides ſola: *& ſuper Hanc Petram*, hanc huius Petri fidem, Paſtoris & Capititis. &c. 1. Cuius fides merita eſt, vt ille per eam ſit fundamentum: Ita S. Patres. 2. Cuius, vt Paſtoris, officium debet alios in fide confortare. *Luc. 22.* Ita S. Patres ſunt intelligendi: non de ſola Fide abſolutè.

DICO. I. AD ILLYRICVM, 1. ait S. Hieronymus, Petrum tunc necdū fuiſſe Fundamentum: ſed id promiſſum accepit poſt reſurrectionem. 2. Petrus non errauit à fide; ſed ignorauit: Item in negatione excidit à Charitate, non à Fide abſolutè.

DICO II. AD ERASMVM ROD. 1. Ea Origenis expoſitio eſt allegorica, non Literalis, vt Eraſm⁹ fingit. 2. Alibi idē literaliter explicauit de ipſo Petro. Deinde ſi omnes fideles ſunt fundamentum; vbi eſt ædificium? Vt 1. Cor. 12. *Si totum Corpus oculus; vbi auditus? &c.*

DICO III. AD CALVINVM quidem. 1. Haud dubiè *Chriſtus eſt Petra* Primaria, & etiam Secundariæ illius Petræ Petri *Petra* eſt. Hîc tamen Chriſtus loquitur ad Petrum, non ad ſeipſum; teſte vocula, *Hanc*, proximè dictam Cephā: cui ait, *ædificabo*: Nam eum nondum cōſtituerat Petram, ſed fore promiſit. Itaque Paulus loquitur de primario fundamento, Chriſto: Vnde Eph 2. *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum*; ſcilic. ſecundarium: Quæ, *Apoc. 21.* ſunt duodecim ſecundaria.

2. S. Auguſt. non reprobat noſtram ſententiam; ſed illam aliam antefert dicens: *Harum duarum ſententiarum quæ ſit probabilior, eligat Lector.* 3. Et is laborauit ignorantiâ linguæ Hebreæ, putans ſupra *Petrinum fundam.* dici ædificatam. &c.

Quare hoc promiſſo, eſt iam hic potētiâ, dein actu Petro commiſſum omne Regimen totius Eccleſiæ ac Fidei. 4. Et cæteri Apoſtoli dicuntur etiam fundamenta; 1. Quia Eccleſias vbique fundarunt. 2. Ratione Doctrinæ ei Deo reuelatæ, quæ eſt *Fundamentum Apoſtolorum.* 3. Ratione Gubernationis nam omnes erant Paſtores, & Capita, Legati: ſed non vt Petrus Ordinarius Primarius poſt Chriſtum Paſtor, & Caput Apoſtolorum: teſte *Hieronim. lib. contra Iouin.*

QVÆSTIO V.

An Petro ſint promiſſæ CLAVES; *& quid eæ ſignificent?*

LVTHERANI pariter & CALVINIANI omnes negant hic quicquam Petro promiſſum; ſed Eccleſiæ totū, vt cuius ille perſonam geſſit. Ita Lutherus *lib. de poteſt. Papæ*, Magdeburgenſes *Cent. 1. lib. 1. & 2.* CALVINVS *Inſtit. l. 4. c. 6. §. 4.* Schmalcaldici *lib. de primatu Papæ. &c.*

SVADET id iſtis Lutherus: 1. Petrus nomine omnium reſpondit: *Tu es Chriſtus*: ſic & nomine omnium audiuit, *Tibi dabo claues.* 2. Claues promittuntur Petro, vt Dei Patris auditori, non vt filio Ionæ: Sed de Eccleſia ſola conſtat, quòd ſit auditrix Dei: ergo Eccleſiæ ſunt promiſſæ claues. 3. Petro mortuo Claues in Eccleſia manſerunt: ergo Eccleſiæ ſunt promiſſæ & datæ. 4. Matth. 18. *Quæcunque alligaueritis. &c.* Et Ioann. 20. *Accipite Sp. Sanctum. &c.* Hæ dua-

dantur omnibus Claues; ergo ibi *Matth. 16.* promittuntur omnibus, non vni Petro. 3. Sic S. Patres: Sic & CALVINIANI.

AVTOR. Petrus immediatè, principaliter, ac historicè promissionem Clauium accepit. 1. Id omnes particulæ & circumstantiæ docent: *Beatus es Simõ bar Ionæ; Ego dico Tibi: Tu es Petrus. &c.* Et statim, *Tibi dabo Claues.* 2. Hocilli promissum, cui dictum postea, *Vade post me. &c.* sed hoc Petro dictum; ergo illud Petro promissum.

Accipiendo autem Claues sustinuit personam Ecclesiæ Petrus; sicut baptizans gerit personam Ecclesiæ baptizantis; significans Summus Præsul, omnes Præsules habituros easdem à Petro participatiuè, sed non plenariè.

RESP. AD I. Solus omnium nomine respondit, vt Os, Caputque Apostolorum, ait Chrys. Ergo & solus promissum abstulit.

AD II. Esse Patris auditorem, non est formalis causa cur Claues promittantur: alioquin Potestas Clauium penderet à probitate ministrorum: Ceu Donatistæ volebant.

AD III. Mortuo Papa Claues non manent formaliter in Ecclesia, nisi quatenus cum inferioribus ministris communicantur: sed manent in manu Christi, qui nouo Papę dat eas, non traditione noua, sed Institutione antiqua.

AD IV. Istis in verbis, *Matth. 18.* nil datur; sed promittitur: sicut fatentur Aduersarii, de istis; *Quodcunque ligaueris. &c.* Quia constat in vltima Cœna Apostolos factos esse Sacerdotes: Episcopos verò & Pastores post resurrectionem. Datæ sunt autem Ioan. 20. *Sicut misit me Pater. &c.* Et Ioann. 21. *Pasce oues.*

AD V. De S. Patribus Vide *Bell. l. 1. cap. 12.*

II. CALVINVS *Instit. lib. 4. c. 6. §. 3.* ait, Etsi possit conuinci, datas soli Petro Claues; non eas tamen significare, datum Petro Principatum.

SVADET istis. 1. Quia soluere & ligare peccata, cùm fiat per Prædicationem & *Verbum reconciliationis*, 2. Cor. 5. quo electi conuertuntur, obstinati condemnantur: ideo significat Ministerium verbi; non Principatum aut Potestatem in alios.

2. Magdeburgenses *Cent. 2. lib. 2. cap. 7.* Quia si istis verbis Petro fuisset Principatus promissus, Apostoli postea non dubitassent, quis eorum esset maior futurus. Neque Dominus eis responso vllo exemit dubium.

AVTOR. Claues significant Potestatem in totam Ecclesiam. 1. Sicut Isa. 22. *Dabo Clauem Domus Dauid super humerum eius. &c.* Explicat Isa. 9. *Factus est Principatus eius super humerum eius.* Ita Apo. *Qui habet Clauem Dauid. &c.* 2. *Quodcunque ligaueris. &c.* Ligare dicitur de Præceptis: Matth 23. *Alligant onera. &c.* Deque Pœnis; vt hic, *Quæcunq; alligaueris. &c.* quod etiam Caluinus de Excommunicationis pœna intelligit. Ergo Claues Potestatem denotant iurisdictionis. 3. Ita Patres.

DICO AD I. Per *Ligare & Soluere* intelligunt S. Patres non solum remittere, aut retinere peccata; sed omniũ Sacramentorum administrationem: & nõ prædicationem. Neque verbum reconciliationis absoluit; sed mouet ad pœnitentiam, quærentem absolui.

AD II. Apostoli non sat intellexerunt Dominum ita metaphoricè loquẽtem Petro: Quia tamen fortè suspicati

sunt, ideo & scisciti sunt. Dominus autem respondit eis, dicens: *Qui maior est vestrum, fiat sicut iunior, & qui præcessor, fiat sicut ministrator.* Ergo erat Maior Vnus in eis.

QVÆSTIO VI.

An soli Petro sit Promissi exhibitio facta; dataque Summa Potestas?

LVTHERO-CALVINISTÆ negant. Caluinus *Inst. l. 4. c. 6. §. 3.* sic SVADERE nititur, *1. Pet. 5.* monet compresbyteros, vt pascant Gregem: ergo hoc, *Pasce*, vel omnibus dictum; aut Petrus ius suum transtulit in alios. 2. Aug. & Chrys. volunt omnibus dictum, *Pasce*.

AVTOR. Hisce, Ioan. 21. *Pasce oues meas*, soli Petro summa data Potestas est. Sic verba distinctè docent: 1. *Simon Ioannis*: qui solus erat Petrus. 2. *Diligis me plus his*, cæteris coapostolis. 3. Ter interrogatur, ait Cyril & Aug. qui ter negaturus erat: At negauit Petrus solus: ergo solus interrogatur. 4. *Contristatus est Petrus*, solus: ergo solum affatus est Dominus. 5. Soli Petro ibi prædicitur crucifixio: ergo & soli dicitur *Pasce*. 6. Soli dicitur: *Quid ad te? Tu me sequere.* Ita S. Patres.

AD I. Petrus ait, *Pascite Gregem, qui in vobis est*, scilic. suum quisque particularem; non Vniuersalem. Sicut Act. 20. *Attendant sibi, & vniuerso Gregi:* particulariter, *in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos.*

AD II. Quod Summo Pastori dicitur, id subordinatis quoque proportione dictum est; *Pasce.* Sed Vnus summus, *plus his* amet & pascat. Ita Patres dicti intelligunt, & alii. S. Leo, Serm. 3. Assumt. *Ideo Petro hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ Rectoribus Petri forma præponitur.*

II. PASCE quid significat?

LVTHERVS lib. de potest. Papæ. *Pasce*, id est, doce tuum gregem; vt alii suum. Non ideo summum Præsulem instituit. 1. Quia *pascere* non est Præesse; sed ministrare cibum: quòd inferioris est. 2. Quia non imperat Gregi, vt obediant Petro; 3. Quia si *pascere* & *diligere* facerent Summum Antistitē; sæpè nullus foret Pontifex: quia multi neutrum faciunt. Non igitur Institutio est Papæ, sed Præceptum Officii.

AVTOR. 1. Propriè *Pascit*, qui cibum procurat; non qui ministrat. Id verò Gubernantis est. Luc. 12. *Quis putas est fidel. disp. & prud. quem constituit Dominus* SVPER *Fam. suam. &c.* 2. *Pasce*, denotat omnem Actum pastoralem, non vnum prædicandi solam: Ita Actus sunt ducere, tueri, præesse, regere, castigare: Ista ferè significat vox ποίμαινε. Ita S. Patres.

DICO AD I. Iam liquet falsum obiici.

AD II. Item.

AD III. In Præcepto Actus Pascēdi est Institutio Principatus id agentis. Actus enim significat Potestatem: Sicut in hoc, *Crescite & multiplicamini*, est præceptum actus, & Institutio status, dans potestatem generandi. Neque tamen pendet Institutio ab præcepto actus: ideo illa perstat hoc etiam cessante.

III. *Oues meæ*, an sit Vniuersa Ecclesia?

LVTHERANI, *locis citatis supra*, & CALVINVS *Inst lib. 4. c. 6. §. 7.* negant, hisce argumentulis.

SVADET. 1. *Lutherus.* Quia dixit, *oues meas*;

meus; non *omnes oues*. 2. *Lut. & Illyr.* Si *omnes* commissæ, ergo *omnes* pascere debuit: at non *omnes* pauit. 3. *Gal. 2.* Nullam sui subiectionem ad Petrum agnoscit Paulus. 4. Sed diuisa est Iurisdictio inter Petrum & Paulum. 5. Quia Paulus Petro restitit. 6. Apostoli constituunt Diaconos sine Petro. *Act. 6.* Mittunt, *Act. 8.* Petrum in Samariam. Eum, *Act. 11.* reprehendunt, quòd Gentibus prædicasset.

AVTOR. Omnes oues Christianæ Petro sunt commendatæ. 1. Quia, vt notat S. Ambr, Christus dixit Πόιμαινε τὰ Ἀννία, Προβάτια, & Πρόβατα, Agnos, Ouiculas, & Oues, id est, Incipientes, Proficientes, & Perfectos, scilic. omnes Plebeios, Clericos, Episcopos. Vel Gentes, Iudæos, Apostolos: vt placet S. Leoni. 2. Quia *pasce oues meas*, id est, curam Ouilis habe totius: Sicut, Ioan. 10 *Ego cognosco oues meas*, scilic. omnes. Leo serm 3. *Omnes propriè regit Petrus, quos Principaliter regit & Christus.* Theophyl. in vlt Matth. *Finito prandio Præfecturam totius mundi Petro commendabat. &c.*

DICO AD I. Hoc, *Meas*, æquiualet vniuersali signo *Omnes*. Et eo non commendauit ei Nullas; nec Aliquas solum; quia nullas definiuit: Ergo *Omnes*. Ita S. Patres, *Bell. l. 1. de Pont. c. 16.*

AD II. Apostoli singuli partem pascebant: omnes Petrus; à quo dependebant illi; ipse ab eorum nullo.

AD III. Non ibi agitur de Subiectione; sed de commendatione sui Euangelii, quod contra pseudoapostolos defendebat.

AD IV. Non ea fuit diuisio Iurisdictionis; sed prouinciarum. Hinc Paulus Act 9. *Portet nomen meum coram Gentibus, &c.* Gal. 2. *Creditum est mihi Euangelium præputii*, id est, Gentium. Nihilominus etiam Petrus prædicauit Gentib. Pauluſque Iudæis. Rom. 15.

AD V. In resistendo laudanda est charitas Pauli, & humilitas Petri. Sic *August. Hier. Cypr. &c.*

AD VI. Instituerunt Petro non inuito; Miserunt eum, quòd ad eorum cõsilium sponte iret: Sicut Magi ab Herode missi. *Matth. 2.* Phinees, *Ios. 22.* ad Ruben & Gad. Reprehenderunt eum, ex opinione falsa: Ideoque Deus, *Act. 10.* ostendit ei in Linteo, licitè prædicari Gentibus.

QVÆSTIO VII.

Quæ recenseantur Derogatiuæ, quæ Prærogatiuæ Petri?

LVTHERVS *lib. de Pot. Papæ.* Maior Petro Iacobus est.

SVADET. 1. Quia Christo successit Ierosolymis. 2. Pater Episcoporum est, vt Ierosolyma mater Ecclesiarum. 3. Conc. Nicænum Solymæ tribuit Primatum. 4. Paulus antonomasticòs dicitur *Apostolus*, Non Petrus: ergo maior est.

AVTOR. AD I. Christus non habet successorem, sed Vicarium Generalem; quem decebat mutata Lege Sedẽ figere non in Solyma euertenda; sed in Roma confirmanda in orbis Vrbem.

AD II. Solyma mater est omnium ob Mysteria, non ob Autoritatem & Potestatem.

AD III. Solymæo Episcopo datur inter quatuor Patriarchas primaria sessio; sed non Iurisdictio.

AD IV. Paulus sic appellatur, quia plura scripsit, pluribus prædicauit, doctior fuit.

II. MAGDEBVRGENSES *Cent. 1. libr. 2. cap. 10.* Petri lapsus XV. congerunt; iis monentes Sp Sancto posteritatem, ne eum in

Principem eucherent. I. Mari se temerè credenti naufragatur fides.

AT solum personalis fides.

II. *Matth. 16.* Noluit pati Christum.

AT, *Hieron.* licet erret in sensu; non tamen affectu.

III. *Matth. 17. Bonum est nos hic esse:* Philautia hæc.

AT, Mar. 9. *Erant timore exterriti.* S. Leo ait: Bonum, sed minus ordinatum petebat; nesciebatque melius.

IV. *Matth. 18.* Ambitiosè agitat quæstionem, *Quis maior?*

AT, *Matt. 17.* Petrus aberat ad mare missus.

V. *Matth. 18.* Remissionem voluit restringi ad septies.

AT, solum interrogauit.

VI. *Matth. 19.* Præmia tantum temporalia somniauit, *Ecce nos rel. &c quid ergo erit nobis?*

AT, ait *Chrysostom.* nulla hic arrogantia.

VII. *Ioann. 13.* Rusticè negat sibi lauari pedes.

AT, *Chrysost.* honoris & amoris causa.

VIII. *Matth. 26.* Mendacii redarguere voluit Dominum; se non negaturum.

AT, *Hieron.* Fides erat ardensque affectus.

IX. Vigilare iussus in horto dormiuit.

AT, *Erant enim oculi eorum grauati somno.*

X. Aurem abscidit, gladio vsus contra vetitum.

AT, nusquam id vetuit Christus.

XI. Negauit Christum.

AT, *Greg.* Hoc Primatum confirmat.

XII. Capto Domino fugit.

AT, id prædixerat Dominus de omnibus futurum.

XIII. Non credidit resurrexisse Dominum.

AT ideo, *quia nondum sciebant Scripturas.*

XIV. *Ioann. 21.* Curiosus de Ioanne inquisiuit.

AT, *Chrysost.* ex amoris excessu in Ioannem, vti verecundiorem.

XV. Antiochiæ non ambulauit ad veritatem; qua causa ab Paulo reprehensus est.

AT, hanc Marcionis & Iuliani calumniam refutarunt olim *Cyril. libr. 5. in Iul. Tertull. &c.*

III. PRÆROGATIVÆ XXVIII.

1. Nominis mutatio: *Ioan. 1.* 2. Locus primus in catalogo Apostolorum: *Matth. 10.* 3 Ambulatio super aquas, *Matt. 14.* 4. Fidei de Christo reuelatio, *Matth. 11.* 5. *Matth. 16.* Promissio stabilis Ecclesiæ. 6. *Matt. 17.* Dat didragma. 7. In vtraque piscatione, *Luc. 5. Ioan. 21.* præcipuus Petrus. 8. *Luc. 22. Ego pro te rogani. &c.* 9. Luc. 24. *Dominus surrexit verè, & apparuit Simoni.* 10. Primo, *Ioann. 13.* lauit pedes.

11. *Ioann. 21.* Soli prædixit mortem crucis. 12. *Act. 1.* Cogit Concilium in Electionem Apostoli: 13. *Act. 1.* Primus Euangelium annunciat. 14. *Act. 3.* Primus miraculum edit. 15. *Act. 5.* Animæ fraudem vt supremus Iudex vindicat.

16. *Act. 9. Transibat per omnes* ceu lustrator exercitus. 17. *Act. 10.* Primus Gentibus prædicat. 18. Pro vinculo communes preces fiunt. *Act. 12.* 19. *Act. 15.* In Concilio primus sententiam edit. 20. *Gal. 1.* Paulus ascendit Ierof. vt videret Petrum.

21. Solum Petrum Christus baptizavit.

vit, & matrem: teste Euodio. &c. 22. Solum Christus ordinauit Episcopum, teste Turrecremata; reliquos Petrus, præter Paulum. 23. Primum hæresiarcham prostrauit Simonem: teste Egesippo. &c. 24. Romæ Sedem diuino iussu fixit, ac rexit. Ita Patres & historici. 25. Ante mortem: ei Christus apparuit: teste Egesippo.

26. Eæ solæ Ecclesiæ factæ sunt Patriarchales, quas Petrus fundauit, vt Rom. Alexand. Antiochena. Accessit Ierosolymitanus & Constantinopolit: Patriarchatus. 27. Cathedra Petri festo honorata est. 28. In literis Formatis seu Communicatoriis post SS. Trinitatem nomen Petri poni consueuit. Quæ singula Primatum Petri attestantur.

IV. CALVINISTÆ, vt *M. Antonius l. 4. c. 1.* Petro tribuunt Primatum Ætatis, Vocationis & Charitatis, cæterorum respectu Apostolorum.

SVADET ab autoritate Cassiani & Chrysostomi, Petrum fuisse seniorem Andrea fratre. 2. Sunt, qui asserunt plus dilectū esse Dominum à Petro, quam Ioanne.

AVTOR. Non in iis consistit Primatus Petri: Quia incerta sunt, variantque S. Patres. De ÆTATE: Seniorem putant Andream Epiphan. *hær. 51.* Baron. *tom. 1. an. 31. §. 23. &c.* Et M. Antonius dubitans ait: *Quis diem natiuitatis horum fratrum notatum vidit? Quis interrogauit eorum parentes?* Quid ergo in arena Petri primatum ædificas stulte architecte? De VOCATIONE: Hæc triplex fuit: 1. Admissio quorundam, *Ioan. 1.* ad Christum, non vt apud eum manerent; sed viderent solum. 2. Propriè vocati sunt vt Discipuli permāsuri, *Matth. 4.* 3. Propriè vocati sunt vt Apostoli ex Discipulis electi, *Luc. 6.* Atque in hac Vocatione primo loco numeratur Petrus, *Matth. 10.* De CARITATE variant *S. Patres.* S. Tho. *1. q. 20. a. 4. ad 3.* non audet definire. M. Antonius sic asserit: *Præsumtuosum videtur hoc diiudicare: quia Prouerb. 16. Spirituum ponderator est Dominus, & non alius.*

V. CALVINISTÆ, vt *M. Antonius ibidem.* Negant Petrum habuisse Primatum Ecclesiasticæ Potestatis & Iurisdictionis.

SVADENT istis, vt Antonius. 1. Christus æquè omnibus Apostolis commendauit Ecclesiam. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: Euntes docete omnes.* Ideo æquè omnes docuit, & Sp. Sancto impleuit. 2. Petrus nunquam exercuit Primatum: Quia *Act. 2.* cum aliis instituit Diaconos: Ab aliis, *Act. 8.* missus est: Item Paulus & Barnabas quæstionem de circumcisione detulerūt ad omnes, non ad solum Petrum. 3. Paulus in faciem restitit Petro, *quia reprehensibilis erat.*

AVTOR. Petrus accepit, habuit, exercuit Primatum Potestatis & Iurisdictionis Ecclesiæ præ cæteris Apostolis. 1. Quia illi dictū, *Pasce oues meas.* Liquet supra quæst 6. Hinc S. Patres eum mirificis ornant titulis: vt *Vicariū Christi* Ambros. in Luc. 24. &c. *Caput Ecclesiæ,* Hieronymus in Psal. 13. Chrys. &c. *Caput fidelium & Pastorem Gregis Dominici* Augustinus. &c. *Caput omnium Apostolorum* Optatus Mileu. Cyril. *Principem Apostolorum* Cyrill. Ierosol. Basil. *Pastorem Pastorū,* Eucherius, Bern. Alii *Coryphæum, Verticē, Apicem, Antesignanum Apostolorum. &c.* 2. Idem docent Prærogatiuæ Petri simul omnes sumtæ: è quibus Præcedentes Primatum, huius erant signa & dispositiones: Eum secutæ, erant effectus eiusdem. Vnde ex singulis seperatim non rectè infertur Primatus, sed ex omnibus iunctis. Di-

DICO AD I. Commendauit Ecclesiam omnibus Christus; sed non Æquè nam soli Petro dixit: *Pasce*, scilic. omnes primariè & eminenter cum iurisdictione, etiam maiores in doctrina, seu spiritu. Nam ab his non pendet per se iurisdictio.

AD II. At multa solus ac primus peregit; cur illa præterit Caluinista? Nec sequitur, Electores hoc decreuerunt; ergo Imperator non habet Primatū. Ita, Apostoli Diaconos instituerunt: ergo Petrus non habuit Primatum? *Dein:* Missus Petrus est, non ex imperio cuiusquam; sed vel ex consensu, vt Pater misit Filiū, & hic Sp. Sanctum: Vel ex directione & consilio; vt Consiliarii subinde mittunt Regem. *Demum:* Sic multæ quæstiones deferuntur ad parlamētum; saluo Regis primatu.

AD III. Errauit Petrus, sed in Facto; quia simulabat Iudaismum cum scandalo gentilium. At in Fide errare non potuit: Quia *Rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.* Nec ideo Primatum non habuit, licet reprehensus sit iustè à Paulo: Vt Dauid à Ioab arguebatur, non ideo non erat Rex, *2. Reg. 19.* Possunt enim superiores corrigi à subditis; sub debito modo. Ita S. Patres, & *Col. 4. vers. 17.* Nam apud *D. Tho. 2. 2. q. 33. a. 4* correctio duplex est, Iustitiæ; quæ est Prælatorum; & Caritatis; quæ & inferiorum est, adeoque omnium.

II. DE PONTIFICE ROMANO.

QVÆSTIO VIII.

An S. Petrus Romæ vixerit vsque ad mortem Episcopus?

LVTHERANI, vt Velenus, Illyricus, Magdeburgenses, pernegant.

CALVINVS, ob Scriptorum consensum non pugnat, Mortuum Romæ Petrum: at Episcopum ibidem egisse diffitetur. Vide *Genealogiæ part. 2. q. 1.*

SVASIONES ipsorum infra promemus cum alternis resolutionibus.

AVTOR. Fuisse Papam, huc requiritur.

1. Fuisse Episcopum Romæ;

2. Neque satis hoc, sed nec mutasse Episcopatum ibi susceptum.

3. Fuisse Romæ. 4. Aut ibidem obiisse, non requiritur. Omnia tamen quatuor ista de S. Petro verè affirmari, certa docet series historiæ, ordine subiecto.

PERIODVS APOSTOLATVS S. PETRI.

Anno Christi nati 31. Tiberij 15. *Discipulatus Petri, 1.* Vocatus ad Apostolatū nominatur Cephas. *Ioan. 1.* id est Hieronymo, in Gal. 2. *Saxum* seu *Petra*: aut Optato Mileu. *l. 2. contra Parmeni. Caput.* Baptizatusque à Christo, ait Euodius apud *Niceph. l. 2. c. 3.* cæteros baptizat Apostolos.

Anno Christi nati 33. Tiberij 17. *Discipulatus Petri 2.* Petro ob Confessionem Primatum promittit Christus. Liquet supra.

Anno Christi nati 34. Tiberij 18. *Petri Papatus Ierosolymis 1.* Petro Resurgens apparet soli Christus: *Ambr. in Luc. 24.* Qui tradit ei, confirmatque Primatum. *Matth. 18.* Claudum *Act. 3.* sanat, sustitur-

stituque Synedri. Dimissus, *Act. 5.* vmbrâ sanat ægros.

Anno Christi nati 35. passi 1. Tiberij 19. Petrus cum Ioanne ad confirmandos Samaritanos conuersos pergit. *Act. 10.*

Anno Christi nati 39. passi 5. Caligulæ 1. *Petri Papatus Antiochiæ. 1.* Paulus fuga elapsus venit Ierosolymam videre Petrũ. Petrus pacificâ Iudæâ, Galilæâ, & Samariâ, *pertransibat vniuersos.* Chrys. hom. 21. in Acta. In dispersione post necẽ Stephani, venit ANTIOCHIAM, *Act. 11.* Erigitque ibi Cathedram. *Hier. in Gal. 2.* Itaque Ierosolymis annos exegit quinos.

Anno Christi nati 40. passi 6. Caligulæ 2. *Petri Antiochiæ 2.* Petrus latè peragrans visitat Ecclesias, miraculis clarus. *Act. 9. Hier. epist 77.*

Anno Christi nati 41. passi 7. Caligulę 3. *Petri Antiochiæ 3.* Petrus Gentiles primus conuertit, *Act. 10.* id ei exprobrante Cerintho. *Epiph. hær. 28.*

Anno Christi nati 44. passi 10. Claudii 2. *Petri Antiochiæ 6.* Petrus ab Agrippa vinculatus, cæso Iacobo, *Act. 12.* ab Angelo eductus, varia loca perlustrans Episcopos instituit: ac post Diuisionem Apostolorum ROMAM abiit, *Bzouius* §. 11. *ex Hier. de Script. Eccles.* stat contra Simonem Magum, §. 25. at Cathedram erigit Pontificalem.

Anno Christi nati 45. passi 11. Claudii 3. *Petri Romæ 1.* Petrus Primam ex Vrbe scribit Epistolam, Euodio sibi Antiochię subrogato. Sic *Ignatius epist. 12.* Scribente Euangelium Marco, comite Petri, ab hoc misso Alexandriam, ad fundandam ibi Ecclesiam.

Anno Christi nati 51. passi 17. Claudii 9. *Petri Romæ 7.* Petrus edicto Claudii cum Christianis ac Iudæis Vrbe pulsus, Ierosolymis Concilium de Legalibus instituit. *Act. 8. Sueton. in Claudio c. 25.* Exulat ergo ex Vrbe VII. annos.

Anno Christi nati 57. passi 23. Neronis 1. *Petri Romæ 13.* Nerone Iudæos Vrbi restituente, *Act. vlt.* Petrus quoque reuertit eodem: Cuius Vicarium Linus agebat.

Anno Christi nati 59. passi 25. Neronis 3. *Petri Romæ 15.* Paulus Romam venit; causam suam coram Nerone perorat: exacto biennio in libera custodia dimissus peragrat Hispaniam: Inde

Anno Christi nati 68 passi 34. Neronis 12. *Petri Romæ 24.* Petrus cum Paulo cõuolat ROMAM, ad afflictam Ecclesiam subleuandam. Simonem Magum præcipitat; fit nexus cum Paulo. Teste *Baronio* è multis.

Anno Christi nati 69. passi 35. Neronis 13. *Petri Romæ 25.* Coronam fert Martyrii cum Paulo. Succedit Linus Papa.

Itaque Petrus primũ annos egit Romæ VII. dein exul, IV. demum alios XIV. ibidem: Fuit igitur Pontifex Romanus annos 24. menses 5. dies 11. Ita Baronius. Et menses isti Chronographorum in annis quinque designandis differentiam intulerunt. Hæc historia: Inde liquet controuersia.

I. Petrus Romæ primus prædicauit. 1. Quia 1. Pet. vlt. *Salutat vos Ecclesia in Babylone,* id est, Romæ: Apoc. 17. *quæ sedet super septem colles.* Ita Papias apud Euseb. l. 2. c. 15. 2. Quia constat, *Act. vlt. & epist. ad Romanos,* multos Romæ degisse Christianos: at hos à S. Petro factos: testib. *S.* Patribus, apud *Bell. l. 2. de Pont. c. 2.*

3. Quia S. Marcus, Petri ſocius, Romæ ſcripſit Euangelium, teſte *Irenæo l. 2. c. 1. Hieron. de viris illuſt. &c.* 4. Quia Sim. Magum ibi proſtrauit: *Irenæus lib. 3. c. 3.* 5. Quia Luthero-caluiniſtæ Romam eſſe Babylonem proclamant: Inde Lutheri prodiit liber de Captiuitate Babylonica. Eaque ſola de cauſa Magdeburgenſes *Cent. 1. lib. 2. c. 4.* Apocalypſin non reiiecerunt.

INSTAT Velenus: & 1. Duas Babylones fingit, Aſſyrianam, & Ægyptiam.

Sed non docet.

2. Illud Apoc. 18. *Cecidit, cecidit Babylonia. &c.*

AT, Patres intelligunt de Roma idololatrica; non de Chriſtiana ibi Eccleſia.

3. Apocal. 18. *Exite de illa. &c.*

AT, Impiâ ſc. nam de Eccleſia Rom. exiſſe nemo legitur:

Roma autem figuratè Babylon dicitur, teſte *Tertull. l. 3. contra Marcio.* Quòd, ſicut illa Nabuchi caput imperii, captiuũ tenuit Iſraëlem; ſic Roma Chriſtianos in Neronis perſecutiõe premebat. Ideoque *cecidit* impia, ſurrexit pia: Hier. lib. 2. in Iouin. *Scriptam in fronte blaſphemiam Chriſti Confeſſione deleſti.*

4. Velenus mentitur, Tranquillum & Tertullianum dicere, ſtatim poſt Chriſtum paſſum Romæ cœpiſſe Chriſtianos: & Barnabam ibidem prædicaſſe primum.

AT, 1. Ante viſionem de linteo, factam Petro, Gentibus nemo auſus fuit prædicare. 2. Et Barnabas à latere Pauli non abiit, *Act. 11. 12. 13. 14. 15.* vſque poſt Conc. Ieroſol. ſcilic. anno 21. poſt Chriſtum paſſum; poſt Tiberii mortem anno 13. Chriſti nati anno 55. Petri Romæ anno 11.

II. Petrus Romæ Sedem Epiſcopalẽ habuit, nec aliò tranſtulit. 1. Docet id continua Succeſſio: 2. Patrum ac Orbis conſenſus; atque etiam aduerſariorũ fatentium, omnibus Chriſtianis, ad vſq; tempora Wicleffi, ſub annum 1400. fuiſſe id perſuaſiſſimum. 3. Quia negant Romæ Petrum ſediſſe Epiſcopum; Vbinam conſederit, docere? nec fingere ſat ſciunt.

III. Ibidem verò vitam Martyrio finiſſe teſtantur iidem.

OBIECTIONES Veleni, Caluini, Illyrici, futilitate ipſa futiliores ac mendaces, vide in Bellarm. c. 5. 6. 7. Eſto, ſint variæ circa varia ſententiæ hiſtoricæ nulla tamen varietas in hoc eſt, quòd Romæ ſit mortus Epiſcopus Petrus.

QVÆSTIO IX.

An Petrus Iure diuino habere perpetuum Succeſſores debuit?

LVTHERVS *lib. de poteſt. Papæ*: Illyricus *de primatu Papæ*: Schmalcaldici, Magdeburgenſes in ſingulis *Cent. c. 7.* CALVINVS *Inſtit. l. 4. c. 6. & 7.* cum Hæreſiarcha Nilo Epiſcop. Theſſ. pernegant, 1. Iure diuino Succedi Petro; 2. Aut Succedere Romanos Epiſcopos. Cauſæ patebunt.

AVTOR. I. Iure diuino debet ALIQVIS Petro in Primatu Eccleſiæ totius ſuccedere. Nam FINIS Pontificatus eſt, Pontificem eſſe propter Eccleſiam; non contra: Vnde Aug. lib. de Paſtoribus c. 1. *Quòd Chriſtiani ſumus, propter nos eſt; quòd Præpoſiti ſumus, propter vos eſt.* At magis nunc, quàm tunc ſub Apoſtolis, Vno eget Paſtore Eccleſia; cũ nunc & plures, & deteriores ſint Chriſtiani. Non igitur cum morte Petri debuit Pon-

Pontificatus extingui; sed cum Ecclesia continuari. Cùm autem Ecclesia iure diuino sic instituta sit Christiana, vt perduret vsque ad consummationem sæculi, omninò perinde necesse est, Pōtificatum perdurare debere *in Vno Aliquo* Pontifice, demortuis succedente. Huc valent, quæ *quæst. 3.* de Monarchia disceptauimus.

Vide in *Antichristo p. 2. q. 4.* plura de Iure diuino.

NOTA paucula.

I. Aliud esse Successionem; aliud Rationem successionis. *Successio* in Pontificatum Petri est ex Instituto Christi, Iurisque Diuini, vt perduret vsque ad finē mundi: Ideo quisquis succedit, accipit à Christo Pontificatum. *Ratio Successionis* autem est ex Facto Petri, non ex Instituto Christi: Factum est Sessio eius Romæ. Hanc Petro apertè iussisse Christū sentiunt S. Marcellus *epist. ad Antiochenos*: S. Ambr. *Orat contra Auxentium*: Athanas. *apologia pro fuga sua*. Neque est improbabile.

II. ALIQVEM Succedere debere Petro est de Iure diuino: At *Rom. Pontificem* succedere oportere est de fide. *Prius*; *quia* Successio est à Christo instituta: patet in Antichristo meo: At verò hæc Romana successio est ab hominibus, scilic. à *S.* Petro & Conciliis orta descendit.

Potest autem esse aliquid de fide; vt V.g. Paulum habuisse penulam, quod nō ideo tamen esse Iuris diuini dici debet: Quia non habuit eam ex Institutione Dei. Itaque *Romanum* Episcopum Succedere Petro debere, etsi non est expressè in Scriptura; ex ea tamen euidenter deducitur; Ideoque est de fide: Et orbis totius, omniumque sæculorum Consensus sic tenuit semper.

III. *Pontificatus Petri*, & *Episcopatus Romanus* non sunt actu duo, sed vnum; etsi is à Christo immediatè, hic à Petro sit cœptus. Is enim in se continet Patriarchatum, Archiepiscopatum, Episcopatum; quæ vnū sunt actu, potentiâ plura.

IV. Petro succeditur; non aliis Apostolis in Apostolatu. Quia Petro nominatim in persona, ceu Capiti & Pastori Vniuersali data Potestas est Apostolica; cæteris nec tota supra etiam coapostolos; nec ita sigillatim, semel & simul: sed in genere certæ solum partes gregis; nec simul & semel. Vt ligādi potestas, *Ioa. 20.* Prædicandi & Baptizandi *Mat. vlt.* Consecrādi, *Luc. 22.* Quorū par *Officiū* manet cōmune; *Successio* autem, locorum est, & personarum peculiaris ac propria.

OBIICIT. 1. Nilus. Papa est Episcopus, non Apostolus: Apostoli enim ordinarunt Pastores & Doctores, non Apostolos: Ergo Papa succedit Petro non in Apostolica potestate.

RESPOND. In Apostolo tria sunt: 1. Vt sit immediatus Christi minister à Deo doctus sic, vt Sacros libros scribat. 2. Vt Ecclesias constituat: 3. Vt sūmam in omnes Ecclesias habeat potestatem. Duo posteriora, non primum, conueniunt Papæ Romano.

II. CALVINVS *Instit. libr. 4. c. 6. §. 8.* Etsi Petrus XII. Apostolis præfuit; non ideo toti orbi: minus Papa. *Ibid. §. 11.* Si ideo Papatus esse Romæ debeat, quia ibi Petrus vita perfunctus est; ergo Iudaicus Pontificatus debuisset in deserto fuisse, vbi diem clausit Moyses: at non hoc: ergo nec illud.

RESP. AT fixa *Sedes* inducit fixum Pontificatus locum; non migratio per deserta. Et Petrus orbi præfuit vniuerso, patet suprà.

III. Ibid. §. 12. Priuilegium Pontificatus si est *Locale*; iam hic debetur Antiochiæ: si *Personale*, iam nil ad Romam magis, quam aliam vrbem: Si *Mixtum*, tunc fuit temporarium, expirauitque cum Petro.

RESP. *Ex Instituto Christi*, est personale; *ex Facto Petri*, est Locale. *Personale* autem est duplex: *Priuatum*, quod personæ pro se sola datum cum ea expirat: *Publicum*, quod datum est personæ pro se, & pro successoribus: Vt, Pontificatus Petro; Apostolatus verò datus est priore modo pro solis Apostolis, quibus ideo non successum est in priuilegio; sed in Episcopatu. Quia tamen Petrus Romæ sedit; ideo eius Personale priuilegium factum est mixtum.

IV. *Ibid. c. 7. §. 28.* Si, quæ Petro dicuntur, Romano Papæ dicta censentur; ergo hi omnes forent Satanæ: *Matth. 16.* vti Petrus est dictus.

RESP. Dicta Petro sunt triplicia: Quædam pro se, vt vni ex Fidelibus: Vt Matt. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, &c.* Quædam pro se solo tantum: Vt *vade Satana. Ter me negabis.*: scilic. ob priuatæ eius personæ defectum. Quædam pro se & successoribus, ratione officii Pastoralis: Vt *Pasce oues. Confirma fratres. Quodcunque ligaueris.*

LVTHERI argumentula sunt straminea, & ficulnea.

QVÆSTIO X.

An Petro Romanos Episcopos succedere in Monarchia Ecclesiæ, sit de Fide?

AVTOR. Petrus ex Instituto Christi, iure diuino, debuit habere Successores: patet quæstione præcedenti: maximè in Antichristo. Sed alios habere non potuit, non debuit (ex ipsius Facto) nisi Episcopos Romanos: Et is habuit summum Pontificatum: ergo et hi, etiam immediatè à Christo. Vide in *Geneal. p. 2. q. 2.*

2. Idem demonstrari vide apud *Bell. c. 13.* ex Conciliis, *c. 14.* Testimoniis Pontificum. *cap. 15.* Ex Patribus Græcis. *c. 16.* Latinis. *cap. 17.* ex Origine Primatus. *c. 18.* Ex Autoritate exercita Papæ. *cap. 19.* Et Legibus, Dispensationibus, & Censuris. *cap. 20.* ex Vicariis Papæ. *cap. 21.* ex iure Appellationum.

I. LVTHERO-CALVINISTÆ, Concilia non recipiunt celebrata post annum Domini DC.

AT, ex prioribus docemus Rom. Pontificatum continuum.

II. TESTIMONIA Pontificum Rom. vsque ad annum DC. dicunt Luthero-caluinistæ esse recentia, & suppositicia.

AT, consensu plurium redarguuntur.

Posteriores post annum DC. Papas aiunt fuisse Antichristos.

AT, tunc vniuersa Ecclesia fuisset Antichristiana; & Ecclesia Dei interisset. De Papis aliis comminiscuntur Vana.

III. Ex S. Patribus Caluinus & Illyricus obiiciunt Cyprianum, Hieronymum, Bernhardum.

AT, sycophanticè. Et, ex illis ostendisse, Romani Pontificis Monarchiam ab ipsa Christi resurrectione, Autore Christo, principium accepisse; Ostensiuum genus argumenti dicitur.

IV. Ad Impossibile ducens argumentum tale est. 1. Si non est, vt diximus; ergo alio tempore & autore cœpisse illam dicendum est: at nec Tempus, nec

nec Autor alius notari potest. Ergo de fide est Pontificatum à Christo cœpisse, & accipi porro.

QVÆSTIO XI.

An Pontificatus aliunde, quam à Christo, inceperit?

HÆreticorum opiniones quatuor sunt apud *Ioann. de Turrecremata, l. 2. cap. 39.*

I. Prima Dicentium, Autoritatem Rom. Pontificis esse ab Apostolis.

AVTOR. AT, si de Facto Petri id dicat; Est. Si de consensu Apostolorum ad Christi Institutionem, adque Petri fixâ Romæ Sessionem, etiam est ab Apostolis: Si de Institutione Pontificatus id dicat hæc est à solo Christo. Verè igitur Anacletus Epist. 3. *Sacrosancta Rom. Ecclesia non ab Apostolis; sed ab ipso Domino Primatum obtinuit: vbi ait: Tu es Petrus, &c.*

II. Nihil est hæresis: Ab Concilio Generali est Romanus Pontificatus.

AT, verè Gelasius. *S. Rom. Ecclesia nullis Synodicis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est: sed Euangelica Voce Domini Primatum obtinuit.*

III. Ab eligentibus Papam Cardinalibus cœpisse Papatum. Ita Synodus Schmalcaldica, docens inde Papam non esse supra Ecclesiam; quòd hæc eum eligat.

AT, 1. Papæ priores fuerunt Cardinalibus; & hi ab eo creantur. 2. Si Cardinales conferrent Pontificatum, & eum auferre possent: at non possunt. ergo. Est tamen designatio Personæ electæ ab electoribus: coniunctio autem Pontificatus cum electa persona fit à Christo, mediante actu humano electorum, declarantium talem esse Pontificem Summum.

IV. Hæresis fuit Marsilii de Padua: Dein Wicleffi; tum Hussi: Pontificatum à Cæsare Constantino Magno cœpisse.

AT, hic palatium Lateranense quidem donauit, & Temporalia multa: nil autem Spiritale: Simul fatetur Petrum Christi Vicarium fuisse; ideoque Successores eius, Ecclesiæ totius Principes: Quo quid Fidei, quidque Iuris semper fuisset, declarauit.

CALVINVS *Instit. lib. 4. c. 7. §. 17.* fingit, in Græcos donatum Pontificatum à Phoca Imperatore descendisse: In Gallos translatũ inq; Germanos à Pipino; dein à Carolo. Sic & LVTHERVS *libr. de Supputatione temporum.* Centuriatores, *Cent. 6. c. 1.* Illyricus *in hist. de Primatu.* Schmalcaldici. &c.

LVTHERVS *lib. de potest. Papæ*, à Carolo IV. Pontificatum Romanis ait esse delatum; docetque ex Platina *in vita Benedicti II.*

AVTOR. At Lutherus aut fallit, aut fallitur. Ita res habet.

1. A temporibus Iustiniani, qui à Gothis vrbem liberarat, Imperatores consuerunt electionem Papæ non permittere, nisi ab iis confirmatam. Id quod Papæ tolerabant, ad maius bonum, pro tempore; quòd inuito Imperatore munus suum exequi se non posse viderent: teste *S. Greg. in Ps. 4. pœnit.* Carolus IV. verò hoc ius suum remisit Benedicto II. Et hoc Platina dicit.

2. Phoca autem solum declarauit & testatus est Rom. Pontificem fecisse semper Caput Ecclesiæ. Causa declarationis erat, superbia Constantinopolitanorum Episcoporum, se scribentium *Universales.*

3. De Pipino & Carolo vera historia est ista; testibus multis apud *Bellarm. l. 2. de Pontif. c. 17.* Reges Franciæ, quòdante

Pipinum per annos 80 vitam epicuræam agerent, omnisque Religio penè extincta iaceret; proceres regni, & S. Bonifacius Episcopus Mogunt. exorant Papam Zachariam, vt absolutis à iuramento subditis, regnum transferret in Pipinum, & Carolum. Hi in Papam grati, nil noui in eum beneficii contulerunt, nisi quod Sedis Romanæ protectionem & Religionis Christianæ profiterentur, ac reipsa præstarent. Vide *Bellarmin. lib. 2. c. 17.*

QVÆSTIO XII.

An Papa humano iudicio subiaceat?

LVTHERANI, CALVINIANI, cæteriq; hæretici duo aiunt: 1. Cum Marsilio de Padua, olim damnato, teste *Turrecrem. l. 4. de Eccl. p. 2. c. 37.* Papam ab Imperatore posse iudicari, puniri, deponi. 2. Cum Nilo *lib. de Primatu*: posse à Concilio. CALVINVS similiter *Inst. lib. 4. c. 1. §. 19.*

AVTOR. Romanus Pontifex. 1. Quà Caput Pastorque orbis Christiani, VNVS SOLVS dici debet; non PRIMVS: quia non habet secundum: Quà Patriarcha, *Primus* est; quia plures post eum sunt Patriarchæ ac Primates.

2. NEC quà Princeps sæcularis; nec quà Episcopus potest vel ab Imperatore, vel ab Cõcilio etiã generalissimo iudicari. Quia supra omnes est: & Pontificatum habet à Christo, nõ ab hominibus: ideo solius Christi subiacet iudicio.

3. Posito, non dato; Si fieret hæreticus; tunc eo ipso per se desineret esse Papa, Caputque Ecclesiæ. Sicuti per se desinit hæreticus esse Christianus, & Ecclesiæ membrum. Declaratur verò hæreticus aut ipsa facti notorietate; aut à Concilio generali: Non ab eo deponitur; sed à Deo depositus declaratur. 1. Sicut, Luc. 12. *Veniet Dominus serui illius, & partem eius cum infidelibus.* 2. Quia præter Christum non habet se altiorem Dominũ in terris Papa. 3. Sic Concilia & S. Patres: *Sancta Sedes à nemine iudicatur.* Vide *Bellarminum libr. 2. cap. 26.*

1. OBIICIT Nilus tria. 1. Petrus à Paulo fecit iurgati tulit.

AT, ea fraterna correctio erat; nõ iudicialis. Et Paulus se Petro submisit; ideo enim ascendit, vt conferret cum eo Euangelium.

2. Honorius est à Synodo VI. condemnatus.

AT, solum hæreticus declaratur.

3. Papa Legibus subiacet Ecclesiasticis.

AT, directiuè; non coactiuè. Canones Synodi sextæ contrarii, sunt suppositii.

II. OBIICIT CALVINVS *Instit. l. c. 7. §. 19. 20. 21.* Gregorius se Imperatoris seruum appellat.

AT, teste Diacono l. 4. vitæ eius, c. 58. idem Clericos Filios, sæculares omnes Dominos suos dicere consueuit. Tenebat autem tunc dominium temporale in Vrbem Imperator.

Adhæc, sæpè Imperatores, vt oues, à Papis Pastoribus iudicatos; contrà nunquam, legimus: Vt Philippus à Fabiano, Theodosius ab Ambrosio: Arcadius ab Innocentio &c. Et S. Greg. eadem *epistol. 31. lib. 4.* quam citat Caluinus docet, Imperatorem debere Sacerdoti honorem: Et Constantinum, etiam volentes Episcopos iudicare non ausum memorat: Et vocatus ab Imperatore *Simplex*, de graui eum iniuria culpat.

2. OBIE.

1. Obiic. Christus Pilato, Ioann. 19. *Non haberes potestatem aduersus me, nisi tibi datum esset desuper.* Vbi Aug. Quia, Rom. 13. *Non est potestas nisi à Deo.*

Resp. Cyril. & Chrys. aiunt ibi loqui Dominum de potestate permissionis diuinæ, non iurisdictionis: iuxta Luc. 22. *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum* permissa.

3. Obiic. Act. 25. *Ad tribunal Cæsaris sto, ibi oportet me iudicari. Cæsarem appello.*

Resp. Cæsar erat de facto, non de iure Iudex Pauli: etsi ethnicus, at Cæsar. Ideo neque infidelium Iudex est Papa: 1. Cor. 6. *Quid ad me de his, quæ foris sunt, iudicare?* Proinde ciuiliter etiam Papæ erant Ethnicis Impp. subiecti.

4. Obiic. *Omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit.*

Resp. Hæc generalis admonitio est ad omnes. Nam & Christo subditus Papa est.

5. Obiic. In Veteri lege, *3. Reg. 2.* Salomon deposuit Abiathar Pontificem; substituitque Sadoch.

Resp. *Hieron. lib. 1. contra Pelag. August. &c.* In Veteri Testam. summa potestas fuit temporalis; in Nouo, Spiritalis. Dein. Pontifices in Sacris erant supra Reges: at Abiathar in Politiam peccarat: ideo plexus est; *vt impleretur sermo Domini*; cuius executor Salomon erat. Quare Papæ sub ethnicis tolerabant potestatem facti, non iuris: Sicut Dominus, *Matth 17.* pendens tributum, quod prius docebat se non debere.

QVÆSTIO XIII.

An Papa rectè dicatur Vniuersalis; aliisque Nominibus?

Lvtherus *lib. de potest. Papæ*, ait S. Gregorium titulum *Vniuersalis, Summi, Sanctissimi*, recusasse.

At, Concil. Chalcedon. S. Leoni, & aliis eum alii tribuerunt.

2. Magdeburgenses *Cent. 6. c. 7.* mentiuntur Papam à Iustino Imperatore creatum Patriarcham anno 520.

At, in Concil. Chalcedo. anno 454. dicitur prædecessoribus *Vniuersalis Patriarcha.*

3. Calvinvs *Instit. lib. 4. c. 7. §. 4.* Negat mendax, oblatum in Concilio Chalced. nomen *Vniuersalis* S. Gregorio fuisse.

At, Act. 3. ab Conc. Chalc. sæpè id nomen datur illis.

Calvinvs instat ex S. Georg. l. 4. epist. 32. nomen *Episcopi Vniuersalis* esse profanũ, Antichristi prænuncium, sacrilegum. Illyricus & Lutherus huc allegant Gratianũ dist. 99. *Vniuersalis nec Romanus Pontifex appelletur.*

At, *Vniuersalis* dicitur dupliciter: 1. Sic, vt solus sit omnium locorum Episcopus, & cæteri eius Vicarii tantum: Ita verum dicit Caluinus. 2. Sic, vt Vniuersæ Ecclesiæ curam quidem habeat; non tamen locales Episcopos excludat: Et ita est Papa: agitque sycophantam Caluinus. Vide *Bellarmin. lib. 2. de Pontif. c. 31.*

II. Nomen est Papa. S. Ignatius epist. ad Mariam Zarbensem: *Cùm esses Romæ apud Papam Linum.* Significat *Patrem*, per modum blandientis. Hom. odyss. l. 6. χαῖρε πάππα φίλτατε. Vox vsurpata Iuuenali, Ausonio, Sacris, profanis.

Instant. Alii quoque Episcopi *Papa* dicti: vt Augustinus ab Hieronymo. Hinc & Sacerdotes dicuntur *Patres.*

At Pontifex sic dicitur, 1. antonomasticâs. 2. Solus est Vniuersalis Papa. 3. Ipse neminem vocat Papam.

III. Nomen, Pater Patrvm.

IV. *Pon-*

IV. *Pontifex Chriſtianorum.* *V. Summus Pontifex.* *VI. Princeps Sacerdotum.* *VII. Vicarius Chriſti.* *VIII. Caput Eccleſiæ.* *IX. Fundamentum.* *X. Paſtor ouilis Domini.* *XI. Rector Domus Dei.* *XII. Cuſtos Vineæ.* *XIII. Pater & Doctor omnium.* *XIV. Præſul Apoſtolicæ Sedis. &c.*

III. DE PAPÆ POTESTATE SPIRITALI.

QVÆSTIO XIV.

An Papa quæſtiones Fidei ac Morum infallibili iudicio definiat?

LVTHERVS *lib. de Conciliis:* CALVINVS *Inſtit. l. 4. c. 7. §. 28.* Sic & omnes Luthero-caluiniſtæ, ſuperantes hæreſiarcham Nilum, pertendunt: Papam vt Papam, etſi cum Generali Concilio quid definiret, eſſe poſſe hæreticum in ſe, hæreſinque alios docere: Et de facto docuiſſe: Caluinus narrat quædam cum Cardinalibus docuiſſe; Animã vna cum corpore extingui.

II. Erronea NILI. Papam, vt Papam, eſſe poſſe hæreticum, & de facto docuiſſe hæreſin: ſed, ſi abſque Conc. generali definiat. Sic & plures Pariſienſes vt Gerſon, Almain, Alphonſus à Caſtro, Adrianus IV. qui Infallibilitatem in Eccleſia, non in Papa, conſtituunt.

III. Sententia, Alberti Pighii *lib. 4. Hierarc.* Papam, etiam ſolum quid definientem, non poſſe errare.

AVTOR. Sed omnes eæ ſententiæ reprobantur. 1. Vt malitioſa hæreſis. 2. Vt periculoſa: & erronea quoque, ſi accedat pertinacia pugnax: 3. Vt non ſat probabilis. 4. Igitur ſequitur media talis.

Papa, vt Papa, ſiue cùm Cardinalibus, ſiue cum Concilio, ſiue ſine his ſolus, nõ poteſt quicquam definire hæreticum, ab Eccleſia tota Credendum. Sic Communis cæterorum omnium Doctorum, Infallibilitatem conſtituit in Pontifice; non in Concilio. Debet tamen Papa facere quod in ſe eſt, idoneos conſulendo. Qui enim promiſit Finem, promiſit & Media Chriſtus. Eſt de Fide.

I. Quia Luc. 22. *Simon, Simon ecce, &c. Ego autem rogaui pro te, vt non. &c.*

1. Sententia Pariſienſium vult, oratum pro Eccleſia: Cuius figuram Petrus repræſentabat.

AT, falſum vtrumque. Quia Dominus perſonam deſignauit vnam, *Simon, Simon; pro Te; Fides Tua; & Tu.* Et incipiens loqui in plurali, *expetiuit vos*, mutauit formam in ſingularem, *Te, Tua, Tu. Et Tu aliquando conuerſus confirma fratres Tuos.*

2. Alii volunt, oratum pro dono perſeuerantiæ Petri ſolius.

AT ſecus eſt: Pro ea Petri, Apoſtolorũ, & Fidelium Electorum orauit Ioann. 17. *Pater Sancte ſerua eos in nomine tuo, quos dediſti mihi.*

2. Quòd autem pro Petro rogatio patet ex deſignatione perſonali; & diſtinctione hac: *Satan expetiuit vos. &c.* at verò *Tu confirma. &c.* Tamen illud Petro exoratum donum etiam ad Succeſſores eius pertinet, Eccleſiæque Viſibilitatem: Sicut promiſſio, collatioq; Clauium.

Itaque duo hic impetrauit priuilegia Petro: 1. Fidem fixam & ſtabilem contra omnes tentationes, quoad ſeip. 2. Gratiam infallibiliter Docendi. Si non primum; certè ſecundum permanat ad Succeſſores. De vtroque teſtantur S. Patres apud *Bell. libr. 4. de Pont. c. 3.*

Pulcrè

Pulcrè occupat Theophyl. in 22. Luc. *Quamuis breui tempore concutiendus sis*, Petre cum ter me negabis; *habes recondita semina fidei. Etiam si folia abiecerit spiritus inuadentia; radix tamen viuet, & non deficiet fides tua.*

II. Matth. 16. *Super hanc Petram ædific. &c.* Tam enim Papa est Petra, quâ Petrus fuit: quia eadem perstat Ecclesia, Ecclesiæque fundamentum: hoc verò non à Domo, sed domus ab illo accipit firmitatem stabilem. Ita & S. Patres. Hinc *S. Greg. lib. 4. epist. 32* docet Episcopum Constantinop. non posse dici *Vniuersalem*, caputque Ecclesiæ; quòd ea in Sede fuerint hæresiarchæ; vt Macedonius, Nestorius, Sergiusque.

III. Ioan. vlt. *Pasce oues meas.* Per hoc Petrus, eiusque successores, facti sunt Pastores & Doctores: ergo tota Ecclesia eos audire sequique tenetur: nî errare velit.

DICES. Oportet Deum audire magis, quam homines.

RESP. Rectè: at per Ministrum suũ Christique Vicarium loquitur Deus infallibilia: Hinc ad eum vnum, etiam ab Ecclesiis, fiunt appellationes. Hic enim errauit nunquam; at sine hoc errarunt aliquando Concilia: Vnde Papa est supra Concilium: vti Caput supra corpus. Deinde aliquando cogi nequeunt Concilia; vt, per CCC. annos ob persecutiones: quibus solus Papa definiuit omnia, aut multa.

IV. Figura fauet, *Exod. 28.* Iubet Dominus in Rationali scribi: *Veritas & Doctrina*: vt exponunt Aug. & Hier. Causa est, *Deut. 17.* vt omnes dubium requirãt à Pontifice, eiusque voci obediant, sub pœna mortis. Vnde monet Petrus Ravennas Eutychetem, *vt his, quæ à beatissimo Papa scripta sunt, obedienter attendat: Quoniam B. Petrus, qui in propria Sede & viuit, & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem.*

V. Experientia testatur duplex: Prior: Omnes Sedes Patriarchales in hæresim aliquando incidisse. Altera: Solum Papam Rom. sine Concilio, multas hæreses & hæresiarchas condemnasse: vt Pelagium, Priscill. Iouin. Vigilium. &c. At, vt in Symb. Expos. Ruffinus, *in Ecclesia Vrbis Rom. neque hæresis vlla sumsit exordium; & Mos ibi seruatur antiquus.* Quibus quinque argumentis docetur infallibile Iudicium Papæ in rebus Fidei.

VI. Neque Ecclesia Rom. particularis errare potest, perstante ibi Sede Pont. Ita S. Patres; estque de fide. At Sedem Apost nunquam posse ab ea separari ac transferri; ideoque nec errare posse; piè creditur sic; vt contrarium tamen non sit erroneum, minus hæreticum. Piè creditur: 1. Quia translata Sedes nũquam adhuc fuit; cum præsentissimæ tamen verserint occasiones: Vt in Ethnicorum persecutionibus; In Gothorum irruptionibus vrbe ab Genserico captâ, ab Totila etiam euersâ: In Romanorũ rebellionibus contra Papas exulare coactos: In Pontificum mora per LXX annos in Gallia. 2. Adhæc, teste S. Marcello & Leone Papis, & S. Ambr. iussu Christi Petrus Sedem fixit Romæ: qui tamen id solum narrant, non definiunt.

VII. Nec in Moralibus; quæ toti præscribit Ecclesiæ aut ad salutem necessaria, vt per se bona; errare Papa non potest. 1. Quia promissio Christi deficeret

ret in rea ad salutem necessaria: Ioan. 16. *Cùm venerit ille Sp. Veritatis, docebit vos Omnem veritatem.* Luc. 22. *Rogaui, vt non deficiat fides tua.* 2. Quia in naturaliter necessariis nunquam deficit Deus: ergo minus in supernaturalibus. 3. Quia sequeretur etiam errare Papam in fide posse. Fides enim docet omnem Virtutem.

QVÆSTIO XV.

Quæ obiiciuntur contra infallibilem firmitatem Papalem?

LVTHERANI, itemque CALVINIANI, cæterique certatim, iunctim, ac mixtim in vnam feruntur ac rabiunt Papæ infallibilitatem. Plaustra iaciunt conuitiorum, calumniarum, & mendaciorum. Potissimum tamen, quibus pugnant, Ratio est, & Historia.

I. EX RATIONE. 1. Canones docent, Papam non posse iudicari, nisi à fide deuiet: ergo potest deuiare,

AT, ij loquuntur de errore personali; non de Iudiciali.

2. Si solius Papæ sit iudicium infall. ergo nil opus Conciliis.

AT, Non debet Media negligere Papa ordinaria.

3. Cyprianus de Rebaptizandis hæreticis sentit contra Papæ sententiam.

AT, hæc solum fuit comminatoria, patet ex Aug. Vincentio. A peccato tamen ægrè excusatur Sanctus Cyprianus.

4. Conc. Africanum dicit, Concilium prouinciale minus posse errare, quam Papam.

AT, in iudicio Facti particularis; non autem Fidei.

5. Nilus ait Potest Papa labi in alia vitia: ergo & in hæresin: vt qui; Tit. 1. *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.*

AT, totum id ex natura, qua homo, potest Papa: ex gratia autem Assistentiæ S. Spiritus non potest in fide errare, etsi vitiosissimus foret.

II. EX HISTORIA congeruntur ab Lutheranis, & Caluin. &c. in Pontifices cumplures multa errata, peccata, &c. sed mendacia; quæ videre est apud *Bellarmin. libr. 4. de Pontific. cap. 8. 9. &c. vsque ad 15.*

QVÆSTIO XVI.

Quis Summus & vltimus omnium in Ecclesia quæstionum Iudex? An Scriptura?

LVTHERANI, CALVINIANIQVE, omnes Verbum Scriptum conclamant, penetrantque altius, ad vsque *Internum spiritus sui cuiusq; Critirium:* quin in cœlum ponunt, ac Vltimum in terris Iudicem Diui esse vociferantur. Vide in *Luthero-calvinis. part. 1. quæst. 2.* Quibus huc eorum adiu firmamenta; Sed infirmata in Colloqu Ratisbonensi, Anno M. DC. I.

I. OBIE. Id vnicum solum est norm Iudexque, quòd nec Additionem patit nec Detractionem (nisi à Deo) rerum-per nentium ad Religionem: Tale est Verbu Scriptum: Cui superadditas Traditione nullas habuere Iudæi.

RESP. Contrariam Scripturæ Traditionem nullam, concedo: at Conse taneam; nego. Nam ad Pentateuchum additus est Iosue, cæterique libri & Prophetæ de rebus religionis. Præter qua Scripta habuerunt Traditiones: Vt re medium peccati originalis pro fœmineo sexu, pro infantibus ante octauum præreptis circumcisioni; Item libros Moy-

Moysis esse Moysis: Et Sacerdotes legem explicabant iuxta literam scriptam, sed & juxta sensum traditum: illa, non hic, constabat cunctis.

11. Obiic. Dominus, *Matth. 23.* iussit caueri Pharisæos.

At, quoad Mores, non Doctrinam.

2. Sacerdotes mali erant.

At, quoad Mores: nec omnes.

3. Caiphas errauit Pontifex, cum toto Synedrio.

At, sub passionem Christi expirabat illius Pontificatus: quòd Christus esset verus Pontifex: alioquin Cayphas fuisset supra Christum. Neque omnem potestatem amiserat, sed Summã; hic prophetauit: *Melius est vnum. &c.* Vnde Aaronicum Sacerdotium durabat adhuc secundum quid.

4. Aaron Pont. errauit vitulum constituendo. &c.

At, peccauit vi coactus permittendo Vitulum; non definiendo. Summum tamen Sacerdotium erat in Moyse, qui Aaronem consecrarat vt Sacrificaret: Et verò etiam Moyses sacrificauit *Exod. 29.* Itaque in hoc Summus erat Magistratus Ecclesiasticus & Politicus. Aaron tamen Summus dicitur respectu successorum, quorum primus erat sicut Petrus post Christum primus & Summus sequentium.

5 Vrias Pontifex commisit idololatriam aram renouando.

At, error erat Facti, non Doctrinæ definientis. Item erat personæ, non officii, aut Iudicii. Neque hoc implicat.

6. *Ieremia 6.* Omnes Sacerdotes errarunt.

At, non vniuersaliter accipi debet semper, quod sonat vniuersaliter.

7. Exempla Principum sunt, qui suas reformationes instituerunt secundùm Verbũ Scriptum, vti normam.

At, fuit id eis norma; principalis; sed non sola.

8. Deus puniit omnes, qui à Scripto Verbo, quacunque intentione & modo, recedebant: ergo solum est norma: Ob transgressionem verò legis non Scriptę nemo punitus vnquam est.

At, illi puniti sunt in actis suis Dissentaneis à Scriptura. Alterum est falsum. Nam ante Moysen per 2000. annos nulla fuit Lex Scripta: Item. Inter Gentiles ab Orbe Cond. ad vsque Christum fuit Ecclesia Dei aliqua; Lex autem scripta nulla: Vtrobique tamen puniti sunt transgressores. Item, *3. Reg. 13.* Panes propositionis comedens punitur: non tamen in legem Scriptam peccarat. Item, Rechabitæ traditam à Patre, non scriptam legem transgredi verentur. Item, Non omnia dogmata possunt è S. Scriptura deduci euidenter, remota Ecclesiæ Autoritate. Hinc, Eph. 5. dicitur, *Superædificati super fundamentum Apostolorum:* non, *super Scripta Apostolorum*: Adæquatum verò Ecclesiæ fundamentum est, *Vox Apostolica docens*. Matth. 28. *Docete eos seruare omnia, quæ præcepi*: Rectè: Sed non *Sola*: nam ea etiam, quæ docturus erat Sp. Sanctus. Si enim in Ecclesia esse debet ad quem offensæ referantur; quantò magis ad quem res Fidei? Et testatori licet viuâ voce ad Scriptum testamentum addere: sic & Apostolis, sicut acceperunt, licet tradere voce viuâ

9. Gal. 1. *Si quis prædicauerit Euangelium aliud præter id. &c.*

AT, *Aliud* non ſunt Traditiones illi conſentaneæ. Et ibi παρὰ ſignificat *Contra*, ſic Patres, vti Rom. vlt. *præter doctrinam*. Sic Eraſmus.

10. *Deut.* 17. dicuntur IVXTA LEGEM docentes audiendi; non *extra*, vel *præter* eam: Et ibidem ſolum de politicis agitur.

AT, & Iuriſtæ *juxta Legem* decidunt, quando caſum in Lege non expreſſum definiunt. *Iuxta* enim denotat *Conſentaneum quid* Legi, non *Diſſentaneum*. Et ibi eſt mentio de omnibus cauſis: nam generaliter dicitur, *Inter cauſam & non cauſam*.

Quid quod Traditio ſit Lex in cordibus ſcripta? Quod *Deut.* 4. 5. 12. dicta, non ſunt ad ſcripta ſolum præcepta reſtringenda? quia Deus ait, *Nil addes ad ea quæ Dixi*, non *quæ Scripſi*. Non dicitur, Hoc tantum fac quod ſcribo; ſed *quod præcipio tibi*. *Omnis* itaque ſcripta *doctrina eſt vtilis*, 2. Tim 3. *vt perfectus ſit homo*: Sed non ſola eſt Sufficiens Non igitur ſola Scriptura omnium eſſe controverſiarum Iudex ſufficiens poteſt.

QVÆSTIO XVII.

Iudex Summus & in terris vltimus controverſiarum per Eccleſiam an Papa?

LVTHERANI & CALVINIANI quæ effutiant, quæſtio præcedens aperuit: & patet in *Lutherocalu. p. 1. q. 4.*

SVASORIAS eorum Inſtantias noſtris probationibus hic ſubiiciam. Alias repete ex *part. 1. q. 4.*

AVTOR. Scripturam per ſe ſolam eſſe omnium Contr. Iudicem Non poſſe ſic DOCEO. I. In omni Rep. benè ordinata Iudex eſt neceſſarius præter Legem Scriptam: Sed Eccleſia eſt non minus benè ordinata, quam vlla ſit Politia. Ergo. Iudex verò eſt ideo neceſſarius, qui litem cognoſcat; Legem explicans declaret ſententiâ latâ; contemtores ſententiæ compellat. At hæc Scriptura per ſe non poteſt; quia non audit per ſe.

1. DICVNT. Audit Deus per Miniſtros; compellit per pium Magiſtratum. Miniſterium eſt cuſtos tabulæ, informans interpretando; non dominans conſcientiis prætoriè pronunciando: Nec habens abſolutam, ſed reſtrictam ad Verbum Scriptum, poteſtatem interpretandi: Et quamdiu ſequitur illud, tam diu eſt infallibilis interpretatio.

AVTOR. Ecce; Ergo Scriptura per ſe non eſſe poteſt judex; ſed opus habet Miniſterio interpretis. At huic nonia omni controverſia Scripturam aliam Scriptura ſuppeditat; imò de aliquibus controverſiis nulla vſquam eſt Scriptura: vt infra patebit. Quin & inter ipſos interpretes quandoque cooritur controverſia: quis definiet? Non Deus, quia inviſibilis: Non Scriptura; quia vel dubia eſt interpretibus, vel nulla ſuppetit: Non Miniſtri; quia diſſentiunt in ſenſu. Ergo alio opus Iudice infallibili, viſibili, audibili. Vbi autem Iudex eſt fallibilis, ibi poteſt populus errare, errante Iudice. Imò debet errare: quia in re dubia tenetur populus, depoſito dubio, ſequi Magiſtratum; cætroqui foret is iudex ſui Magiſtratus, & ſupra hunc quod abſurdum.

2. DICVNT. Non tenetur populus ſequi Magiſtratum: quia hic non reſpondebit pro eo.

AVTOR. At, *obedite præpoſitis veſtris*, Heb. 13. *& ſubiacete eis: ipſi enim pervigi-*

Lut.

lunt pro nobis tanquam rationem reddituri. Neque populus peccat, sequens in dubio Magistratum; secus, si in re expressè mala. Quia de illis habet mandatum parendi, etiam discolis: Et de his præceptum plus obediendi DEO; quam hominibus.

II. PROBATIO. Nec solùm Scriptum Verbum, nec ipse Sp. Sanctus, vt in eo loquitur, esse potest Iudex supremus. Nam huius est ita euidenter pronunciare sententiam vt victo, victoriq; constet. At hoc Biblia præstare nequeunt.

1. DICVNT: Pronunciant euidenter, licet contumax non agnoscat. Ideo cœptũ iam iudicium consummabitur in altero sæculo, vbi & contumax agnoscet. Nam & Iudæi contra Christum ipsum contumaces erant.

AVTOR. AT 1. Sic nulla posset hic finiri controuersia. 2. Iudæi sciebant se esse condemnatos ex parte Christi iudicis.

2. DICVNT: Christus apud Iudæos fuisse nuit officium partis, non Iudicis.

AT, falsum hoc.

III. PROB. Iudex debet posse dirimere omnes lites religionis: at Scriptura sola non potest omnes. 1. Nequit definire, quo die pascha celebrandum: & de eo est articulus fidei, definitus à S. Victore, cum anathematizatione Quartodecimanorum, vt hæreticorum: esseque cœpit creditu necessarium ac obseruatu, quod antè fuit liberum ex sola Traditione.

1. DICVNT. Non licuit Victori liberam ceremoniam definire sub præcepto, ob Coloss. 2. *Nemo vos iudicet in parte diei festi.*

AT, ibi agitur de festis Hebræorum. Quæro: An necessarium in Ecclesia seruare Traditionem de Pascha?

2. DICVNT, Esse; non fidei ratione, sed Dispositionis Ecclesiasticæ, quam conuellere nefas.

AT: *Sic* constat aliquod seruandum esse dogma, quod non est in Scriptura. 2. Euangelium Matthæi esse Matthæi est articulus fidei; vt, qui negaret, esset hæreticus. Sed huius dogmatis iudex non est Scriptura sola: Sicut nec illius: An sit Quintum Euangelium.

3. DICVNT: Istius Ecclesia fuit iudex, iam testis est; hoc non agnoscit.

AT, remota Ecclesiæ Autoritate doceri è sola scriptura nequit: ergo Ecclesia est Iudex. Hinc omnes hæretici prouocarunt semper ad Scripturam: nullus autem ad eum prouocat Iudicem, à quo scit euidenter sese condemnari: ergo Scriptura non sufficienter iudicat. Vt Pharisæi prouocantes ad Moysen, à Christo eos condemnari opus erat.

IV. PROB. 2. Thess. 2. *State & tenete* TRADITIONES; quæ sunt præcepta ad fidem pertinentia: neque in Scriptura apertè, neque ex ea euidenter deducuntur, exclusa Ecclesiæ Autoritate. Si tunc licebat non obstantibus Scripturis, ad Traditionem remittere obligatos illi; ergo & nunc licet. Ibidem tempus Antichristi patefecit credendũ, quod nusquam in Scriptura erat: Monet ne moueantur à Sensu Apostolico *neque per Scripturam, neq; per Traditionem*: ecce diuersa duo.

4. DICVNT. Res de aduentu Antichristi est de fide; non circumstantia temporis. Hæc tamen est tunc ab Apostolo designata, iam verò expleta: sicut Res ab Dan obsignatæ

prædicta est, nunc verò resignata, facto ipso: ideo credi debet.

AT, iam expletam esse, iamque resignatam non est in Scriptura: ergo aliquod dogma credendum, quod non est in Scriptura, nec euidenter inde deduci potest: Ergo nec ea est vnica norma seu Iudex. Idem est de baptizandis Paruulis: credendum est, nec tamen euidenter ex Scripturis deduci potest: Imò contrarium, scilic. baptizandos solùm qui possunt Doceri. Sique analogiæ Circumcisionis sit standum, tunc octauo die baptismus dandus esset masculis, fœmellis nullus. Idem est de non rebaptizandis hæreticis. Nam Augustinus non potuit id probare contra S. Cyprianum, reposita Ecclesiæ autoritate. Hac stante lites Ecclesiasticas omnes finiuit Ecclesia, & damnauit hæreticos, vt sciretur esse damnatos: quod per solam Scripturam præstari nequiuit.

QVÆSTIO XVIII.

An Iudex omnium Absolutus sit Ecclesia?

LVTHERO-CALVINIANI iudicium omne tribuunt soli Verbo Dei scripto. Caluinus *Instit. lib. 4. c. 8. §. 2.* Idque docere nituntur ex Lege, Prophetis, Apostolis, ac ratione. Volunt autem Ecclesiam adstrictam Scripturæ iudicare, & Deum ipsum per hanc.

AVTOR. At Ecclesia non ad Scripturam limitatus solum iudex est; sed absolutus. 1. Quia Ecclesiæ iudicio standum est absolutè: Cæteroquin nulla vnquam terminaretur controuersia: quod absurdum. Relinqueretur enim, post Iudicis sententiam, iudicium partibus.

DICVNT. Harum lis manet tunc ad iudicium Extremum; nunc tamen ex parte Rei, & Scripturæ, finita est. Neque enim absurdum est, lites durare inter Christum & dæmonem ad vsque finem mundi.

AT, interim pars neutra cognoscit se esse iudicatam à Scriptura; perstatque lis indeterminata & indiremta; Nec auditur Ecclesia, dum de Scripturæ mente disceptatur: quod absurdum. Lis Christi & Satanæ est à Christo diiudicata; scitque Satan.

2. Ab Ecclesia, vt absoluto Iudice fertur sententia absoluta & clara, id est, vltima. Sic omnes hæreses ac hæretici iudicati sunt & damnati, vt post latam sententiam alia nec data sit, nec expectata. Quia pronunciat Ecclesia ex officio & autoritate absolutè. Hinc sententiæ eius statim executioni mandatæ fuerunt, vt vltimæ, nulla disceptatione remanente V. g. Patres iuxta Scripturam damnarunt Arium; non Scriptura; Huius enim sententiam Ariani non clarè intellexerunt alioquin non defeciissent à fide. Plura *supra part. 1. q. 4.* Mihi tamen hic subiicienda videntur quædam

SVMMARIA DE IVDICE DECISIO.

CVm IVDEX sit, qui inter partes sententiam; NORMA verò, secundùm quam ea fertur: *Iudex* Controuersiarum, est Ecclesia: eius *Norma*, est Scriptura simul & Traditio: Secundùm hæc fertur sententia bifariam; *Vel* per Pontificem, *Vel* per Concilia à Pontifice approbata: Et fertur *Infallibiliter*.

DOCETVR. I. EX OFFICIO Iudicis

DICIS: Hic debet pronunciare sentẽtiam ita, vt vterque litigantium clarè intelligant sententiam latam, hic contra se; ille, pro se: Alioquin non desistent à lite. At Scriptura hoc præstare non potest: Ergo nec esse Iudex potest. *Minor*: Quia Lutherani & Caluinistæ jam diu corrixantur de pœdobaptismo, de Veritate Eucharistiæ, de Prædestinatione, de Persona Christi: de Exorcismo; nec tamen inter eos diiudicat Scriptura, vt litigare desistant: aut vtrique sunt pertinaces contra ipsam.

II. EX SCRIPTVRA docetur: In qua duo, 2. Cor. 3. *Litera occidens & sensus seu Spiritus viuificans*, teste S. Aug. serm. 70. de temp. At secundùm neutrum potest esse Iudex.

I. NON SECVNDVM LITERAM. Quia hæc sola ducit homines in errorem; Nam *occidit*. 1. Ita, 2. Cor. 3. *Cùm legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum* Iudæorum, solam literam spectantium, non sensum. id est, Christũ non agnoscentium velatum sub ceremoniis. Vnde exprobrat eis, Ioann. 5. *Scrutamini Scripturas: illæ testimonium perhibent de me; & non vultis venire ad me*.

2. Ita multos hæreticos *occidit litera* sola: 1. Vt *Sabelliani* ex hoc, Ioann 10. *Ego & Pater Vnum sumus*: inferebant Vnitatem Personæ, non solum Essentiæ: negabantq; Trinitatem; sed Deum aiebant dici Patrem, quà creauit omnia: Filium, quà carnem assumsit: Sp. Sanctũ, quà nos sanctificat: Indeque & Patrem passum, ac mortuum esse. 2. *Ariani* ex hoc Ioann. 14. *Pater maior me est*, scilic. absolutè aiebant etiam quoad Diuinitatem. 3. *Macedoniani* ex hoc, 1. Cor. 2. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei*, ita colligebant: qui scrutatur, quærit; qui quærit, dubitat; qui dubitat, ignorat: qui ignorat, Deus non est: ergo Spiritus Sanctus non est Deus. At sensus est, *scrutatur*, id est, omnia comprehẽdit. 1. Paral. 28. *Corda scrutatur Deus*. 4. *Manichæi* Nouum Testamentum Veteri contrarium esse docebant ex Litera; omisso sensu. 5. *Pelagiani* ex hoc Ezech. 18. *Filius non portabit iniquitatem patris*; negabant peccatum originale. At sensus asserit ita; *Filius*, qui nõ est particeps peccati, *non portabit. &c.* at posteri sunt Adæ peccati participes. 6. *Hæretici* olim ex hoc, Ioann. 6. *Caro non prodest quicquam*: colligebant, quorsum ergo resurrectura credetur? Nulla igitur erit resurrectio. Caluinistæ verò sic: Quorsum daret Christus suam Carnem in Eucharistia; cum nil prodest? AT, ita *litera occidit*: ergo sensum specta: Si enim *Caro non prodest*, cur *Verbum Caro factum est?*

II. NEC SECVNDVM SENSVM Scriptura sola esse Iudex potest.

1. Quia Scriptura, quoad sensum, sæpè obscura est, intellectuque difficilis: Ex quo multas nasci controuersias liquet experientiâ, vt ex fonte hæresium: Non igitur esse Scriptura iudex potest litigantibus de sensu. 1. Quia clarè nequit pronunciare sententiam, sic vt partes intelligant & acquiescant: licet alubi ipsa se explicet. Nam neque sic lites finiunt hæretici. Patet in Sectis hodiernis pugnacissimis. *Deinde*; Aliud est, Verba Scripturæ esse clara; aliud Sensũ esse clarum: ista claritas pendet ex grammatica; hæc ex Sp. Sancti intentione.

Item

Item quem Scripturæ locum hi putant esse clarum, is obscurus est aliis. Quis dirimet?

2. Quia multorum locorum sensus haberi non potest aliunde, nisi ex Traditione. Vt Matth. 28. *Baptizantes eos in &c.* Si quis fingeret, non opus esse verbali pronunciatione formæ illius: *Ego te Baptizo in &c.* sufficere mentalem intentionem; ex Scriptura conuinci nequiret: opus Traditione foret. *Item*, ex hoc Ioan. 3. *Nisi quis renatus in aqua. &c.* docemus necessitatem aquæ in baptismo; negant Caluinistæ contra nos & Lutheranos: Dein; qualitas aquæ non exprimitur vsquam: Quis dirimet? Traditio; non scriptura. Item, In Cœnæ institutione etiam dixit, *Debetis alter alterius pedes lauare*: Hic non contineri præceptum; at contineri in hoc; *Commedite, & bibite*, asserunt nobiscum: Sed vnde docebitur? Ex sola Traditione: Ergo sola scriptura suimet sensus esse Iudex nequit semper.

III. Ex Parte Controversiarvm docetur. Quia multæ sunt controuersiæ religionis, quarum aut nulla, aut non sufficiens definitio ex scriptura sola peti potest: ergo alio opus Iudice. 1. *Vt*, Libros Tobiæ, Iudith, Sapientiæ, Ecclesiastici, Machabæorum esse Canonicos negant Luthero caluinistæ: Quia aiunt non sunt in Canone Iudæorum. En ex Scriptura docere nequeunt, sed ex Traditione Iudæorum; & Christianorum Traditionem respuunt, quæ docet esse eos Canonicos. 2. *Item* de Numero Sacramentorum nil Scriptura; at de septenario, Traditio est. Luthero-caluinistis suus binarius vnde cõstat? Non ex Scriptura, nec ex Traditione: & creditamen volunt. 3. *Item* vbi nomen *Sacramenti* reperient de Baptismo & Eucharistia in Scripturis? At de Matrimonio inuenitur. 4. *Item*, Vbi inuenitur Sacramenti definitio Lutherana: *Est promissio signo externo annexa* aut Caluiniana: *Est ritus habens mandatum Dei, cui addita est promissio gratiæ*, id est, remissionis peccatorum. At hanc annexam Cœnę promissionem esse nusquam dicit scriptura. Doceant. 5. *Item* Exorcismos in Baptismo adhiberi posse aiunt bene Lutherani; negant Caluiniani. Quis dirimet? Traditio sola; non Scriptura. 6. Et Caluinistæ plures in Baptismo ceremonias vsurpant; de quibus nil in Scriptura: Vt baptizandum coram populo ad concionem congregato: Patrinis spondendum de instruendo infante: Nomen ei imponendũ: Symbolum esse recitandum, Pater noster, aliæque preces: pronunciandam formulam. De his vbi in Scriptura? 7. *Item*, Lutherus vult, Infantes credere in Baptismo vi Exorcismi: Melanchthon, vi Baptismi: Quis dirimet? Scriptura nequit. 8. *Item*, Baptizatos ab hæreticis rebaptizandos esse aiebat S. Cyprianus, negabat S. Augustinus, sola fretus Traditione. 9. *Item*, Vna an trina cum mersione baptizandum: 10. Sabbathum, an Dominica celebranda: 11. B. Maria manseritne Virgo. 12. Petrus fueritne Romæ Episcopus: 13. Symbolum fidei sitne Apostolicum & Canonicum: 14. In Veteri Testam. fueritne remedium peccati originis, pro fœmellis &c. talia diiudicare nequit Scriptura; at potest Traditio.

IV. Pra-

IV. PRAXIS VETERIS TEST. docet, Pontificem, non Scripturam, esse Iudicem debere. Patet suprà: Vide *Bec. Manual. l. 1. c. 5.*

V. PRAXIS NOVI TESTAM. docet idem. 1. Circumcisio & legalia num Christianis obseruanda? Decidit Concilium: non Scriptura; non Paulus & Barnabas: *Act. 13. 14. 15.* Et & alias controuersias; quas Ecclesia determinare debuit; non potuit Scriptura. 1. Quartadecimanorum de Paschatis die. 2. De lapsis post Baptismum, an absoluendi. Negabat Nouatus damnatus anno 255. 3. De Trinitate, an tres realiter destinctæ sint Personæ? Negabat Sabellius; damnatus anno Christi 319. 4. De ὁμοουσία æterna: quam negabat Arius; damnatus anno 325. 5 De Personis in Christo duabus affirmabat Nestorius, vnã negans; dãnatus an. 454. 6. Contrà Eutyches; dãnatus ann. 454. 7. Duas in Christo voluntates fingebant Monotelitæ; damnati anno 679. 8. Spirit. Sanctum esse Deum negabant Macedoniani; damnati anno 383. 9. Baptismum validè datum repeti posse aiebat Marcion: damnatus anno 313. 10 Datum ab hæreticis repeti debere aiebant Donatistæ; damnati anno 313. 11. Solis naturæ viribus legem impleri posse aiebat Pelagius; damnatus anno 416. 12. Paruulos nasci in pecc. orig. esseque Baptismo abolendum negabant Pelagius & Cœlestius; damnati anno 416 &c. Luthero-caluinistæ fatentur iustè damnatos: At facta est damnatio ab Ecclesia clarè, vt partes sciuerint sententiam; quam Scriptura nequiit ita clarè pronunciare; ac proinde nec esse Iudex sola potest.

QVÆSTIO XIX.

Sitne Papæ Iurisdictio coërcitiua, vt possit condere leges, obligare conscientias, punire transgressores?

LVTHERVS lib. 1. de Captiu. Babyl. c. de Bapt. ait: *Quis dedit Papæ potestatem captiuandæ libertatis nostræ, per Baptismum nobis donatæ? Cum nullus hominum habeat ius vnius Syllabæ constituendæ super Christianum hominem; nisi fiat eius dem consensu.* Similia & alubi. Idem facto monstrauit, cum anno 1520. Corpus Iuris Canonici publicè combussit in rogo Wittenbergæ; testibus Cochlæo & Surio. Melanchthon docet idem in *Confess. Aug. art. 28. &c.* Itemque CALVINVS *Instit. l. 4. c. 10. 11. 12.*

Horum doctrinæ summa in tribus consistit. I. Non posse Papam, aut Episcopos vllam veram condere legem, quæ non sit expressè in S. Scriptura. Posse tamen ordinem disciplinæ constituere in adeundo templo, canendis Psalmis. &c. Sed neque hoc cũ obligatione conscientiæ, nisi ratione scandali. II. Nec posse eos cogere Christianos ad seruandã Dei legẽ; nisi iudicialiter procedendo contra transgressores, aut monendo, increpandoue. III Esse excõmunicandi potestatem, sed penes Ecclesiam, id est, Ministros populo consentiente? Sic omnes.

SVADENT istis. 1. Matth. vlt. *Docentes eos seruare omnia, quæcunque mandaui vobis*, sc. mea, non vestra, mandata.

2. Deut. 4. *Non addetis ad verbum, quod ego loquor vobis, neque minuetis ex eo.* Deut. 12. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito: non addas, neque minuas*, similic. præcepta. 3. Isa. 33. *Dominus Iudex, & Legifer noster.* Iacob. 4. *Vnus est legislator & Iudex.*

4. Ies. 29. *Timuerunt me mandato hominis, & doctrinis.* Sic & *Matt. 15.* Marc. 7. 5. 2. Cor. 3. *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.* Gal. 4. *Qua libertate Christus nos liberauit.*

6. Christus antiquauit leges Diuinas ce-

remoniales & judiciales: ergo minus voluit Humanas imponi, & plures, & grauiores iſtis judaicis.

7. 4. *Reg. 16.* Altare alterum addiderunt templo Achaz & Vrias; at Deus id reprobavit: *cap. 17.* Samaritæ puniuntur à Deo immiſſis leonibus, quòd nouis ceremoniis coluiſſent Deum: *cap. 21.* Manaſſes peccauit, quòd aras in templo extruxiſſet, citra præceptum Dei.

8. 1. Cor. 7. Vetat conſcientias in hominum redigi ſeruitutem: *Nam pretio emti eſtis, nolite fieri ſerui hominum. Si potes fieri liber, magis vtere.*

9. Conſcientia ad ſolius Dei pertinet forum: Nam homo non poteſt damnare ad inferos; ergo, nec obligare ſub pœna damnationis.

AVTOR. Cùm omnis vera lex ſit & directiua & coactiua; vtpote quæ, ait Ariſt. 10. Eth. c. 9. *vim habet immediatè à Deo, vel mediatè:* Cùm homo quoque poſſit habere autoritatem in conſcientias ſubditorum ſub peccato obligandas: quippe pater audiẽdus, vt Deus, eſt. Vnde Rom 13. *Neceſſitati ſubiecti eſtote, non tantum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.* Nam *qui Poteſtati reſiſtunt, Deo ordinationi reſiſtunt.* Ideo, Eph 6. *Serui obedite Dominis, &c. ſicut Chriſto.*

Idcirco in ſua diœceſi Epiſcopos, Papam in orbe toto eandem habere poteſtatem in ferendis legibus ſemper creditum fuit; etiam ad actus per ſe indifferentes, faciendo neceſſarios.

1. Vt patet in ſuffocatis, ac idolothytis cauendis. *Act. 15.* Inque bigamis non ordinandis. *1 Tim. 3.* Sic & Vetus Script. Deut. 17 *Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio; ex decreto Iudicis morietur.* 1. Cor. 4. *Quid vultis? in virga veniam?* id eſt, aiunt Chryſ. & Auguſt. l. 3. contra Parm. c. 1. in iudiciaria puniendi poteſtate? Hebr. 13. *Obedite Præpoſitis veſtris.*

2. Traditio perpes probat idem. Nullum fuit vnquam Cõcilium, quod non aliquid præcipiat cum obligatione.

3. Ratio fauet. Quia Lex Euangelica ſæpè nimis eſt vniuerſalis, vt determinatione indigeat obligante item, vt Euangelium. Sic ex illo: *Qui mihi miniſtrat, &c.* fit lex: Qui continere nolunt, non ordinentur.

DICO AD I. At & Prælatorum mandata ſeruari mandauit Deus: *Qui vos audit, me audit.*

AD II. *Verbum* ibi eſt Decalogus, nec augendus, nec minuendus. Nam alia præcepta Iudæi multis additis reſti auxerunt. *Vel:* Rem præceptam, ſeu opus, non duplicabitis, ſeu minuetis: Vt non comedetis duos agnos, cum vnus ſit præceptus. *Vel:* Non corrumpetis addendo, ſeu minuendo.

AD III. Vnus eſt primarius ac Summus legifer; at & alii ſunt ſubordinati; qui à DEO iudicandi ſunt, non à ſubditis.

AD IV. *Mandata hominum* ſunt, quę nec inſpirante Deo, nec ab legitimo Magiſtratu facta ſunt; & ea Vel diuinis contraria; qualia *Matth. 15.* arguuntur. Vel inutilia ac vana; qualia tamen diuinis anteponebant Phariſæi, *Marc. 7.* Vel bona, ſed pluris æſtimata, quã diuina: de quibus ait Matth. 23. *Hæc oportet facere, & illa non omittere.*

AD V. Libertas Chriſtiana eſt in tribus: A peccato: *Rom. 6.* A ſeruitute moralis legis, quæ pœnam minabatur, & gra-

& gratiam sufficiebat nullam ; vti lex Christiana dat. A seruitute ceremonialium & iudicialium Moysis ; Non à lege Prælatorum : nam *Obedite Præpositis. &c.* 1. Pet. 2. *Non quasi velamen habentes malitiæ libertatem.*

Ad VI. Antiquauit ; quia impleuit, vti figuras veritate præsente. Hebr. 7. *Translato enim Sacerdotio, necesse est, vt legis translatio fiat*, id est, mutatio non vt nulla foret lex. Neque leges Ecclesiæ Vniuersales sunt plures quatuor, de Festis, Ieiuniis, Confessione & Communione : cæteri Canones sunt particulares. Nec sunt graues ; cum sint quædam determinationes iuris diuini ad tempora certa.

Ad VII. Isti omnes peccarunt peccatum idololatriæ. Nam Achaz extruxit aram ad formam idoli in Damasco : Manasses Militiæ cœli, seu siderum : Samaritæ Babylonicam idololatriam miscuerunt cum Iudaismo.

Ad VIII. Vetat seruiri hominibus propter homines ; sed Deo in hominib. Ita Chrys.

Ad IX. Conscientiæ pertinent ad solum Deum ; vel quòd solus eas introspiciat : vel, quòd sic legibus eas vinciat, vt sentiant se peccasse in transgressione. Hoc, non isto modo, etiam Magistratus obligat : Et quidem ad pœnam æternam, quatenus violatione legis humanæ Deus offenditur.

QVÆSTIO XX.

Eccunde sua Apostolis, Papæ & Episcopis descendit Iurisdictio ?

Avtor. I. Iurisdictio Ordinis, ad Sacramenta administranda, vna par, & communis est omnibus ritè Ordinatis in Clero, iure diuino, sic instituente Christo.

II. Iurisdictio exterior fori interioris, ad regendos Fideles in conscientiis, in actu signato, immediatè à Deo est, vi Ordinis collati ; at in actu exercito, ab Episcopo, subditos suos alteri subiiciente. Ita, Eph. 4. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam Prophetas, alios Pastores & Doctores. &c.* Quæ distinctio functionũ, cum à Christo manat autore ; mutari nõ potest, nec à Papa, fic, vt nullꝰ sit vsquam Episcopus.

III. Iurisdictio exterior fori exterioris ad regendos Fideles in foro exteriore, in Totam Ecclesiam. 1. Apostolis quidem data est à Christo immediatè : Ioan 20. *Sicut misit me Pater ; & Ego mitto vos.* Ita Cypr. l. de vnit. Eccl. Patet, *Act. 1.* in Electione Matthiæ. Et Gal. 1. *Paulus Apostolus, non ab hominibus, neque per hominem ; sed per Iesum Christum, & Deum Patrem.*

2. Itemque Papa, sicut Petrus, à solo Christo immediatè suam in totum orbem, accipit Potestatem : quo de supra.

3. Episcoporvm autem hæc tertia Iurisdictio descendit immediatè à Papa. 1. Teste figura. *Num. 11.* Deus auferens de spiritu Moysis, dedit LXX. senioribus ; non diminuens, ait *S. Aug. quæst. 18.* sed deriuans. 2. Regimen Ecclesiasticum cum sit Monarchicum, vt parte 1. liquet, omnem in Vno residere Autoritatem necesse est, inque alios ab vno deriuari : vt à capite in membra, ait *Cypr. l. de Vnit. Eccl.* 3. Si Deus eã immediatè conferret Episcopis Iurisdi-

ctionem, æqualem haberent omnes; sicut illam Ordinis: Foretque de ea quid in Scriptura: Nec Papa eam mutare vel adimere posset: At nihil horum est: ergo. Quæ obiiciuntur Vide in *Bell. libr. 4. de Pontif. c. 24. 25.*

QVÆSTIO XXI.

An Papa habeat aliquam Iurisdictionem temporalem?

LVTHERANI, vt Magdeburgenses *Cent. 1. l. 2. cap. 4.* inter notas Antichristi referunt duos quos gerit Papa, gladios. *Cent. 8. 9. 10. 11. cap. 10.* Papas de iurisdictione peracerbè castigant. Itemque BRENTIVS in prolegominis contra Petrum Soto. Petrus Martyr *in c. 13. Rom.*

CALVINVS *Instit. lib. 4. c 11. §. 8. 9. &c.* duo cum Lutheranis asserit. 1. Papam ex Iure diuino nullam habere temporalem potestatem tum Dominiorum, tum Principum. 2. Non licuisse Papæ & Episcopis accipere dominia, vrbesque. &c. quas habent; essequè possessionem mero latrocinio paratam.

SVADENT istis. 1. Quia, Matth 20. *Reges gentium dominantur eorum: vos autem non sic: Significat Pastoris officium & Principis res esse magis distinctas, quam vt in vnum hominem coire queant. Quod Moyses vtrumque sustinuit, raro id miraculo factum est. Vbi autem certa forma præscribitur, Ciuilis gubernatio ei relinquitur, Sacerdotium iubetur fratri resignare. Et meritò, est enim supra naturam, vt vnus homo vtrique oneri sufficiat.* 2. Quia Luc. 12. *Quis me constituit Iudicem inter vos?* q. d. doctor sum, non rector. Act. 6. *Non est æquum nos relinquere Verbum Dei, & ministrare mensis.* 3. Quia Bern. l. 2. de Consid. *Forma Apostolica hæc est: Interdicitur dominatio; indicitur ministratio.* 4. Quia, 2. Tim. 2. *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.*

AVTOR. Papa non est Dominus totius orbis. I. Non Absolutus. 1 Quia Petro solas Oues commisit; at infideles non sunt oues. 1. Cor. 5. *Quid mihi de his, qui foris sunt iudicare?* 2. Dominiũ in lib. arbitrio, non in fide fundatur. 3. Nec Episcopi sunt Domini vrbium; nec orbis Papa: teste Alexandro III. Quippe nec Scriptura, neque Traditio est de Clauibus regni terreni.

II. Nec directè est iure diuino vllius loci Dominus Papa. Quia Christus, cuius in terris Vicarius est Papa, regnum temporale non habuit hæreditario; nã Sceptrum Dauidis defecerat: Nec electione populi. nã *Luc. 12.* & *Ioan. 6.* fugit eligi: Nec iure belli: Nec donatione. Quia, Ioann. 18. *Regnum meum non est de hoc mundo.*

III. Papa tamen habet orbis Dominium indirectè, scilic. in ordine ad bonum spirituale: Ob quod potest regna transferre; leges Regum abrogare; sed incidenter, non ordinariè; si derogent Bono spirituali. 1. Quia potestas ciuilis est subiecta spiritali, vt caro spiritui. Ob fines; quia felicitas temporalis subordinatur æternæ. *Eph. 1.* Faciuntque Clerus & Populus vnum Corpus & Ecclesiam. 2. Petro, *Ioann. vlt* data potestas est triplex: Arcere lupos: Arietum impetus cohibere: pabula ouibus præbere. Si ergo è Principe oue lupus eudat, aut tyrannicè arietet in oues; expelli potest. 3 Exemplis liquet. Ozias, *2. Paral. 26.* regno cedere iussus ab sacerdote, ob lepram: hæresios indicem Athalia iussu Ioiadæ Pont. occisa ob cultum Baal. &c. Vide *Bellarmin. libr. 5. de Pontif. cap. 8.*

IV. Non pugnat cum Verbo Dei, eun-

eundem esse Principem & Ecclesiasticum, & Politicum. 1. Quia, *Gen. 14.* Melchisedech fuit Pontifex & Rex: Item, *Exod. 18.* Moyses. Item omnis Primogenitus, teste *S. Hieron. in qq. Hebr.* 2. Ratio. Pax & bellum magis pugnant quàm temporalia & spiritalia: at vnus Rex præesse potest togatis & armatis: Quidni & Episcopus? Machabæi erant & Pontifices & Duces. Itemque Heli.

RESPONDEO nunc AD I. Prohibetur tyrannicum dominium Christianis omnibus, non solum Ecclesiasticis. Moyses verò permansit Pontifex & Rex; quia depositi Aaronem, & suffecit Eleazarum. *Num. 20.* Idque multo exemplo, non raro. Ita *August. q. 23. in Lex.*

AD II III. IV. Monentur isthic Pontif. & Principes ne minutis ac vilibus misceantur, cum iactura maiorum ac meliorum: Cuius Moysen Iethro monebat: *Exod. 18.* S. Bernardus autē loquitur de eo, quod Pont. vt Pontifex, habet ex Institutione Christi. Vnde ait, *Esto, vt alia quacunque ratione ista tibi vendices; sed non Apostolico iure. Nec enim ille tibi dare, quod non habuit, potuit.* Negotia porro sæcularia sunt parare victum, negotiari, &c.

IV. DE ANTI-CHRISTO.

QVÆSTIO XXII.

Antichristus qualis erit verus Homo?

LVTHERANVS Wolfgangus Musculus *in Locis c. de potest Minist.* vult vocem ANTI significare: *Vice*, proinde *Antichristum* esse *Vicarium Christi*. Sic & Magdeburgenses *Cent. 1 l. 2. q. 4.*

AVTOR. A'ντὶ significat simpliciter contrarium alteri in Sede & dignitate. 1. Patet ex etymo, quod oppositionem sonat: *Vicarius* autem non, sed subordinationem sub alio. 2. Cum quæstio hæc sit Fidei, è S. Scriptura decidi oportet, sicque capi vocem *Antichristus*, vti in Scriptura describitur: scilicet, 2. Thes. 2. dicitur is, *qui extollitur super omne, quod dicitur Deus.* 1. Ioann. 2. *Qui negat Iesum esse Christum.* Quique, Matt. 24. *dicat, se esse Christum.* Quod non est *esse Vicarium*; sed inimicum æmulum. Ita Henr. Stephanus, (licet sit Genuensis Caluinista;) in Thesauro græcæ linguæ.

II. VERVS ERIT HOMO. 1. Nam, 2. Thess. 2. dicitur *Ille Homo peccati.* Dan. 7. *Ecce oculi hominis erant in cornu isto, & os loquens ingentia.* 2. Dein verè morietur; at mors vitam præsupponit. Et Dominus *Iesus interficiet eum spiritu oris sui.* 2. Thess. 2. Vnde, Apoc. 19. *Bestia & Pseudopropheta eius viui missi sunt in stagnum ignis*; vt Dathan. 3. Ad hæc, Qui generatur & nascitur; (vt è familia Dan *Ille Homo peccati*) is verus homo est.

III. Non erit dæmon incarnatus; etsi dæmonis domicilium: teste *Damasc l. 4, cap. 27. Beda, Hieron.* Quia creatum suppositum nequit alteri naturæ se hypostaticè adunire.

Dicere, Formandum virtute dæmonis absque semine humano, è sola muliere; erroneum est. Quia id nequit dæmon absque causis secundis.

Dicere, Formandum ab succubo & incubo, mediate humano semine rapto; incertum est; etsi non erroneum, nec impossibile. *Bellarmin. libr. 3. de Pontif. cap. 12.*

QVÆSTIO XXIII.

Antichristus an erit Vnus homo certus ac singularis?

LVTHERO-CALVINISTÆ: 1. Vt MAGDEBVRGENSES *Cent. 1. l. 2. c. 4. Docent Apostoli, Antichristum non fore vnam personam tantũ, sed integrũ regnũ, per falsos doctores in Templo Dei præsidentes, in Vrbe magna, operâ diaboli.* 1. Nam, 2. Thess. 2. *Mysterium iam operatur iniquitatis.* Vbi BEZA: *Dent mihi quempiam, qui à Pauli sæculo ad diem vsque iudicii superstes maneat.*

2. BEZA. *Dan. 7.* Nominibus bestiarũ Vrsi, leonis, pardi, intelliguntur regna, quorum quodque multos Reges continet: Ergo & 2. *Thess. 2* per hominem peccati intelligitur quoddam Corpus tyrannorum, non vnus singularis. Vt 1. Ioan. 4. *Omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est; & hic est Antichristus; & nunc in mundo est.*

3. CALVINVS in 1. Ioan. 2. *Sponte errant ac deliraut, qui Vnum credunt hominem fore Antichristum*: quia Apostasia, de qua 2. *Thess. 2.* est generalis defectio, quæ vnum facit Corpus & regnum.

AVTOR. Vt vox CHRISTVS, iam pro IESV solo, iam pro quocunq; ipsius Christi simili accipitur; ita & vox *Antichristus* capitur Propriè pro Vno singulari certo Christi hoste; Communiter, pro quocunque Christi aduersario. 1. Ioann 2. *Antichristus venit*; Communiter accepta voce: *Licet nondum venerit, de quo audistis*, vt indiuiduo: *At tamen Antichristi nunc multi sunt.* Sic 1. Ioann. 4. *Omnis spiritus, &c.* Vt igitur mysterium pietatis Christi cœpit operari ab initio mundi in Sanctis: ita Antichristi in impiis.

℣. Vnus tamen propriè dictus Antichristus erit.

I. Quia sibi Vni Christus opponit Vnum, Ioann. 5. *Ego in nomine Patris mei veni, & non recepistis me: Si alius venerit in Nomine suo, illum recipietis.* Caluinus hic & Musculus id de falsis Prophetis vniuersis accipi volunt. 1. At contra Patrum consensum, Chrys. Cyril. Ambr. Hier. Aug. 2. Dein; hic personæ personam opponit; non regno regnum; Iudæi quoq; nunquam receperunt Papam pro suo Christo. 4. Iam ante Christum plures Pseudoprophetæ venerant, venturique erunt; Vnum tamen certum designat.

II. 2. Thess. 2. *Nisi reuelatus fuerit* ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας. Ecce *Ille homo, ille filius perditionis*, scilic. singularis. Sic & 1. Ioann. 2. ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται: καὶ νῦν ἀντίχριστοι, &c. En ibi, non hic, articulum.

III. *Dan. 7. 11. 12.* agi de Antichristo docent *S.* Patres; & dant Caluinus ac Magdeb. At 1. *Rex vnus* vocatur ibidem, non *regnum vnum*: 2. Ipse fatetur Caluinus intelligi Antiochum. At hic vnus erat; & vnum præsignabat Antichristum: teste Cypr. Hieron. ibid. 3. Et *Apoc. 13. & 17.* is Danielis Rex dicitur decem Reges terræ subacturus, & solus semiquatuor annis regnaturus. Sic & Patres.

IV. Antichristus proponitur in S. Scriptura vt signum certum immediatè ex-

tè extremo Iudicio anteceſſurum.

RESPONSIO hinc liquet ad obiecta Magdeburgenſium, Bezę, & Caluin.

QVÆSTIO XXIV.

Antichriſtus an iam aduenerit?

LVTHERVS in ſupputatione temporum ait, Antichriſtum aduenisſe cum gladio Spiritali poſt annũ 600. cum Phocas Papam vocauit Caput Eccleſiarum. Cum Temporali verò poſt annum 1000. Vltimumque Papam fuiſſe vult Gregorium VII. Sic & Bilander. At Magdeburg. *Cent. 6 c. 1.* clamant Gregorium præ omnibus adlaboraſſe ad Antichriſtum introducendum.

II. Samoſateni noui in Hungaria & Tranſyl. volunt, vero Chriſto abolito Romanum Antichriſtum protinus introductũ fuiſſe, feciſſeque Deum trinum, & Chriſtum binum.

AT, *2. Theſſ. 2.* Antichriſtus, cum venerit, ſeipſum faciet Deum, non alium. Et Chriſtus ait, Matt. 16. prædixit *Portæ inferi non præualebunt aduerſus* Petrã ſuam.

III. Illyricus ait Antichriſtum veniſſe ſub annum 412. cum Rom. Imperium cœpit inclinare.

AT, Logi: IV. Simileſque ſunt & Chytræi: Negantis tamen Flacco ſuo, duraturum eius regnum 1260. annis. Quia ſic conſtaret finis mundi.

V. Henr. Bullingerus ait Antichriſtum apparuiſſe anno 763. Quia *Apoc 13.* nomen Beſtiæ eſt numerus 666. quæ ſi addeannos 97. Scriptam Apocalyſim antegreſſos à Chriſto nato, erunt anni 763

AT, *Apoc. 3.* dicitur is numerus eſſe nominis, non temporis: vt S. Irenæus exponit.

VI. Wolfg. Muſculus vult ſub annum 1260. Quia S. Bernardus ſerm. 6. in Pſal. 90. poſt Eccleſiæ vitia & perſecutiones recenſitas ait; *ſupereſt, Vt reueletur Homo peccati.*

AT, nugæ hæ.

Orthodoxos varia varios fuiſſe opinatos. Vide *Bell. l. 3. de Pont. c. 3.*

AVTOR. Necdum venit; nec tempus Aduentus ſciri poteſt. Patet è ſignis aduentum Chriſti ſecundum Antecedentibus, Comitantibus, & Sequẽtibus. I. Quia Euangelium nondum vbique prædicatum eſt; ceu prædictum *Matth. 24.* II. Nondum Imperii venit omni moda deſolatio, prædicta *Daniel. 2. & 7.* Nec in decem id regnã diuiſum tenetur ab vno. III. Necdum venerunt Helias & Enoch. Apo. 11. *Dabo duobus teſtibus meis, & prophetabunt diebus 1260.* Helias Iudæis, *Malach. 4.* Henoch Gentib. *Eccl. 44.* Qui XXX. diebus ante finem Antichriſti necabuntur. IV. Nondum iuge Sacrificium eſt ſæuiſſima illa tribulatione ſublatum; ceu prædictum, *Matth. 24.* & vt *Apoc. 9.* Tuba ſexta ſignificat. Tuba quinta forſan eſt Luthero caluiniſmus. V. *Daniel. 7. & 12. Apoc. 12.* Antichriſtus regnabit ſolum menſibus 42. hoc eſt dies 1290. Helias autem & Enoch diebus 1260. prædicabunt. VI. Antichriſti aduentus erit paulò ante conſummationem ſæculi, *Matth. 24. & 1. Ioan. 2.* Apoc. 12. *Beatus, qui expectat ad illos dies*, ſcilic. 40 poſt necem Antichriſti.

QVÆSTIO XXV.

Antichriſti Nomen, Character, Generatio, Sedes, Doctrina, &c. quæ, qualia?

ITA eſt Apoc. 13. *Faciet omnes. &c habere Characterem in manu, aut in frontibus ſuis. &c. aut nomen beſtiæ, aut Numerũ nominis eius 606.*

I. Bullingerus vult deſignari tempus aduentus, mortiſue Antichriſti: Mahumeti autem aliud.

AT, Ioannes loquitur de numero nominis; & viuentis beſtiæ; non mortuæ.

tuæ. 2. Chytræus nugatur in numero nominis λατεῖνος: Se fallunt alii Catholici aliter.

Vera eſt ſententia fatentium ſe ignorare nomen Antichriſti. Vt *Irenæus l. 5.* Nec dici poſſe nomen; quia plura ſunt, quæ dictum numerum habent: inque multa incidunt incommoda, qui de nomine ſcrutantur. Sicut enim IESVS nomen Chriſti notum fuit, cum venit; at prius ignotum: ita & Antichriſti eſt, eritque. Vnde Marloratus Caluiniſta in Apoc. 13. *Loci huius tot ſunt expoſitiones, quot expoſitores; quo apparet obſcuriſſimum & ænigmaticum eſſe.*

II. LVTHERANI Characterem Antichriſti eſſe volunt ſignum obedientiæ ſub Papa: vt eſt Bullingero Vnctio chriſmatis: Bilandro Profeſſio fidei Romanæ: Chytræo iuramentum fidelitatis factum Papæ: aut Vnctio ſacerdotalis; aut Adoratio Sanctorum, Euchariſtiæ, Miſſæ funebres &c.

AVTOR. At, *Apoc. 13.* de Vnico dicitur Charactere numeri & nominis: 2. Communi omnibus: 3. In dextera, aut frontibus. 4. Ne quis poſſit emere aut vendere, niſi habeat Characterem iſtum.

Quæ autem Sectarii eſſe characteres dicunt, ea ab origine Chriſtianiſmi dimanarunt vt ſanctiſſima.

III. LVTHERO-CALVINISTÆ. Papa eſt Antichriſtus.

AVTOR. At Antichriſti origo id refutat. Nam hic oriundus erit ex Iudæis Iudæus, circumciſus, & ſabbatizaturus ſaltem ad tempus. Ita *S.* Patres ex Ioann 5. *Ego veni in nomine Patris mei. &c.* Et Iudæi eum vt Iudæum recipient in Meſſiam. Talis autem Papa nunquam extitit, nec pro Meſſia habitus fuit. Quin, Caput Orbis cum ſit, eum appellant *Caudam orbis* per deſpectum, proque eo vt hoſte orant.

IV. LVTHERO-CALVIN. Roma ſedes eſt ſoliumque Antichriſti. 1. Quia *Apoc. 17.* eſt purpurata Meretrix, ſedens ſuper 7. colles. 2. Suſſurus eſt, 2. Theſſ. 2. *in Templo Dei* ibidem.

AVTOR. Ieroſolyma ſedes erit Antichriſti. 1. Quia, *Apoc. 11.* hic Elias & Enoch cum eo depugnabunt, occiſique *iacebunt in platea ciuitatis magnæ, quæ dicitur Sodoma, vbi eſt Dominus eorum crucifixus.* At Ieroſolyma vocatur Sodoma *Iſa. 1.* 2. Quia, *Apoc. 17.* Roma deſolabitur ab Antichriſto paruulo cornu, ſtincturo decē regna. 3. Quia, 2. Theſſ. 2. *Ita vt in Templo Dei ſedeat*, ſcilic. Salomonæo: quod ſolum in Scriptura Templum appellatur. Ita S. Patres.

AD I. DICO. Beda, Rupertus &c. purpuratam meretricem eſſe dicunt omnem diaboli ciuitatem, quæ ſæpe Babylon vocatur. 2. Tertull. & Hieronymus intelligunt Romam idolatricē. Nam de iam Chriſtiana ſic ſcribit Hieron. contra Iouin. *Scriptam in fronte blaſphemiam, Chriſti confeſſione deleta.* Ideo eam odibit Antichriſtus.

AD II. In *Templo Dei ſedebit*, vel Salomonæo, vel in Eccleſia Dei; ſed vt Deus. At ibi nullus Papa ſedit; nec vt quam, vt Deus.

V. DOCTRINAM Antichriſti Luthero-caluiniſtæ nobiſcum ponunt in quatuor: 1. Chriſtum negabit: 2. Se eſſe Chriſtum aſſeret. 3. Deum quoque ſe eſſe. 4. Deos abolebit omnes: Sed ſequius hæc exponunt.

1. Negabit Chriſtum, non verbis nec palam; ſed opere, & ſpecie Chriſtianiſmi contrumpet doctrinam de Sacramentis. &c. Ita Caluinus *Inſtit. l. 4. c. 7. §. 25. Nec Chriſtus nec Eccleſiæ nomen abolebit; ſed potius Chriſti pra-*

prætextu abutetur, & sub Ecclesiæ titulo, velut larua, delitescet.

Magdeburg. Cent. 1. lib. 2 c. 4. *Ita, vt constet doctrinâ Christum profitente; sed tamen eius Meritum, & Officium abnegante. &c. Ostendet, Christum integrè nos redemisse, & saluasse; sed propter nostra bona opera etiam aliquid ad salutem nos conferre.*

II. Se faciet Christum, & Deum, nõ verbo; sed opere. Magdeburg. ibid. *Ostendet se pro Deo, vt qui sit Christi Vicarius, & Caput Ecclesiæ, & possit figere atque refigere articulos fidei.*

III. Deos & idola non reiiciet, sed palam adorabit.

AVTOR. I. Christum negabit, eiusque Sacramenta proculcabit. 1. Quia Iudæus, Iudæorumque Messias Christũ minimè prædicabit. 2. Cùm non sint duo Christi, verum neget necesse est, seque Christum faciet. Vide 1. Ioa. 2. *Quis mendax, nisi qui negat Iesum esse Christum? Et hic est Antichristus*, scilic. simpliciter & excellenter; at hæretici sunt Antichristi secundum quid, vt eius prodromi. 3. Ita *S.* Patres. At Papa nec Christum negat, nec eius doctrinam deprauat, nec Sacramenta proculcat. Ergo

II. Antichristus se esse Christum asseret verbo & facto; non autem Christi ministrum. Ioann. 5. *Si* ALIVS *venerit in nomine* SVO, *illum recipietis.* At Papa venit in nomine Christi, Seruus seruorum Christi: ergo non est Antichristus.

III. Se, seipsum faciet Deum: 2. Thess. 2. *Ita, vt in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus.* Sic S. Patres.

IV. Nec verum nec falsum patietur Deum vllum, aut idola. 2 Thess 2. *Quia extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur.* Ita & *S.* Patres, Daniel. 11. *Deum Patrum suorum non reputabit, nec quenquam Deorum curabit; quia aduersum vniuersa consurget* idola. *Deum autem Maozim colet auro. &c.* scilic. diabolum; vti magus: aut seipsum excitatis sibi aris & templis. At procul hæcà Papis, vt & Antichristianismus ipse.

V. Antichristus obscurè natus arte regnum Iudæorum inuadet. *Daniel. 11.* 2. Reges tres Ægypti, Libiæ, Æthiopiæ armis expugnabit. *Daniel. 7. & 11.* 3. Alios VII. Reges subiget, euadetque in Monarchã orbis. Ita Patres. 4. Prœliis orbem miscebit vniuersum, vt Gog cum suo Magog, *Apoc. 20.* At procul à Papis talia: ergo.

SVMMA BREVIS.

LVTHERO-CALVINISTÆ quatuor asserunt; Antichristi Aduentum, Tempus, Personam, Notas.

I. Aduenisse volunt constare sibi ex Scriptura. 2. Thess. 2. *Mysterium iam operatur iniquitatis.* 1. Ioan. 2. *Antichristus venit: & nunc Antichristi multi facti sunt.* 1. Ioan. 4. *Hic est Antichristus, de quo audistis, quoniam venit, & nunc iam in mundo est.*

II. Quando aduenit? Variant. 1. Lutherus *in supput. temporum* & alii; post annũ 600. sub Phoca. 2. Büllingerus *præf. in Apoc.* & alii, sub annum 763. 3. Musculus *in Locis, Tit. de Eccl.* post tempora Bernardi. 4. Alii aliud dant tempus.

III. Quis Papa fuit primus Antichristus? Centuriatores *Cent. 6. c. 1.* Chytræus. &c. *Gregorius Magnus, homo pessimus.*

IV. Papa Rom. est Antichristus. Quia omnes NOTÆ Antichristianæ, in Scriptura fundatæ, illi conueniunt: Quæ sunt: 1. Deficere à vera fide. *1. Thes. 2.* 2. Sedere in templo Dei: *ibid.* 3 Ostendere se tanquam Deum: *ibid.* 4. Extollere se supra

omnem Deum: *Ibid.* 5. Negare Christum: *1. Ioann. 2.* 6. Falsa edere miracula: *2. Thess. 2.* 7. Imprimere subditis characterem: *Apoc. 13.*

AVTOR. I. Antichristus propriè dictus, *homo peccati*, & *Filius perditionis*, nondum venit.

1. QVIA, Cyril. Catechesi 15. *Veniet, quando impleta fuerint tempora Rom. Imperii.* Sic & S. Patres. Chrys. in 2. Thes. 2. *Quando sublatum fuerit Rom. Imperium.* 1. Sic Scriptura, *Dan. 2.* Statuæ caput, Chaldæorum; pectus, Persarum; venter Græcorum; Pedes, Romanorum regnum designabat. Tibiarum digiti decem, in quibus statua desinebat, notabat Regnum Rom. in X. Reges fore diuidendum; eoque euertendum. *Dan. 7.* Idem significat quatuor bestiæ. *Apoc. 17.* Bestia septiceps, cum X. Cornibus. 2. Sic Traditio apud *S. Hier. in Dan. 7.* Nec antè veniet Antichristus, quàm venerit DISCESSIO, id est, vel Apostasia à fide; vel euersio Rom. Imperii.

2. QVIA Venient prius duo testes. *1. Amicti sacco: 2. Prophetabunt diebus 1260. 3. Habebunt potestatem claudendi cœlum, ne pluat; & conuertendi aquas in sanguinem, & percutiendi terram omni plaga.* 4. Post 1260. dies Antichristus occidet illos: 5. Corpora eorum iacebunt inhumata Ierosolymis triduo cum semidie. 6. Post hos rediuiui ascendent in cœlos. 7. Moxè terræmotu pars vrbis tertia corruet, occisis 7000. hominum. Ista *Apoc. 11.* At hi duo testes nondum venerunt: ergo nec Antichristus. Sectarii eos putant esse Huss, & Lutherum, &c. alii mystica de iis vanè commiscuntur.

II. Papa Rom. non est Antichristus. 1. Quia Antichristus non veniet, nisi euerso prius Imperio Rom. 2. Quia occidet duos illos Testes: hoc nullus Papa fecit. 3. Antichristus regnabit semiquatuor annis tantum: Dan. 7. *Per tempus, & tempora, & dimidium temporis.* Apoc. 11. *Mensibus XLII.* seu *diebus 1260.* 4. Antichristus ab Iudæis pro Messia recipietur: Ita *S.* Patres, ex Ioan. 5. *Si alius venerit in nomine meo, illum recipietis.* 2. Thess. 2. *Operationem erroris, vt credant mendacio.* 5. Antichristus faciet ignem descendere cœlo: *Apoc. 13.* At ista nulli Papæ conueniunt. Ergo.

DICO AD I. Pugnant Sectarii Scripturis. Nam illa si probarent admisse Antichristum; probarent venisse tempore Apostolorum, cum ea scribebantur: At hoc negant iidem. Deinde Scripturam non intelligunt: nam *Mysterium iam operatur, &c.* loquitur de Nerone, typo Antichristi. Alia duo ex Ioanne loquuntur de hæreticis tunc ortis, qui erant prodromi Antichristi, & generatim, non speciatim, dicuntur Antichristi. Ita *S. August.* aliique Patres.

AD II. & III. Sectariorum dissidium est eorum falsitatis indicium; & veritatis nostræ præsidium.

AD IV. 1. Econtrà, Sectarii desciuerunt à fide; quia negant purgatorium, Missam, &c. quæ affirmant Scripturæ & S. Patres, &c.

AD 2. Ergo Papa sedet in Templo Dei, seu, Ecclesia; foris, Sectarii. Sed S. Patres per Templum intelligunt illud Ierosolymitanum; non Ecclesiam; iuxta *Dan. 7. v. 27.*

AD 3. Papa ostendit se pro Visibili Capi-

Capite, non *tanquam Deum*.

Ad 4. Præsidere Ecclesiæ toti, non est extollere se supra Deum.

Ad 5. Corrumpere doctrinam de Mediatore, est negare Christum: at corrumpunt eam Sectarii, non Papa.

Ad 6 Miracula facit Deus; non Papa, non homo.

Ad 7. At Sectarii dissentiunt in hoc, quid sit charecter.

Bullinger vult esse Chrisma: Bibliander, professionem Fidei Rom: Chytræus, esse iuramentum Papæ factum, vnctionem Sacerdotum, statuarum venerationem.

At Character esse debet 1. Communis omnibus; 2. Posse imprimi in quocunque membro: 3. Vt nemo possit negotiari non habens eum; hæc verò istis non conueniunt.

Cùm igitur Papæ non cõueniant dictę 7. Notæ: Cùm etiam Ecclesia toto orbe dispersa errare non possit; & hæc Papam neget esse Antichristum: ergò nec is esse potest. E contra: Omnes hæretici sunt præcursores Antichristi; Luthero-caluinistæ sunt hæretici: ergo.

IV. DE CONCILIIS.

QVÆSTIO XXVI.

Cuius sit indicere Concilia, & cur? Papæ, an Imperatoris?

Lvtherv lib. de Concil. *Ideo vocantur Concilia Generalia, quia ab Vniuersali omnium Domino Imperatore cogebantur.* Molinæus infert: Idcirco Conc. Trid. non est recipiendum, quia à Papa, non Imperatore, in lictum fuit. Sic & Liber Protestatium, cur non comparuerint in Concilio. Sic quoque

Calvinvs *Instit. l. 4. cap. 7.* Illyricus *Cent. 4. c. 7.* Brentius. &c. ex atauo suo Nilo, *lib. de Primatu Eccl.*

Quia, prima Conc. Generalia sic indicta sunt ab Imperatoribus. Id quod inductio docet. 1. Nilus quia Leo I. epist. 42. supplicat Theodosio, vt iubeat intra Italiam prouinciale conuocari Concilium.

2. Magdeburgenses; quia Liberius concessit, esse in potestate Imper. conuocare Concilia.

3. Molinæus, Quia S. Hier. ait: *Dic, quis Imperator iusserit hanc Synodum conuocari?*

4. Quia simul cœperunt & esse Imperatores Christiani, & cogi Concilia post annum 300.

Avtor. Solius est Papæ Roman. Generalem indicere Synodum. I. Quia Concilia non sunt legitima, nisi *in Nomine Christi* congregata: vt assentit Caluinus *Inst. 4. c. 9 §. 1. & 2.* Atqui *in Nomine Christi* congregari, est *Authoritate Christi* congregari. Patet similibus è locis: Vt Matth. vlt. *In nomine meo dæmonia eiicient.* Ioann 5. *Ego veni in nomine Patris mei.* Matth 7. *Nonne in nomine tuo Prophetauimus?* Apertissimè Act 4. *In qua virtute, aut in quo Nomine hoc fecistis?*

Dicit Calvinvs. *In nomine Christi* congregari esse congregari sic, vt præsideat Christus solus.

At 1. Hoc nusquam in Scripturis est. 2. Nemo id discernere potest, an Christus præsideat; nam omnes pseudosynodi affirmant è S. Scriptura se promere omnia, ex sese nihil. 3 Christus visibilem sui præsentiam ablaturus Ecclesiæ, Petro non Tiberio dixit: *Pasce oues meas*: ac Præsideas quoque: *Et tu confirma Fratres tuos.*

II. Illius eſt indicere Concilia Generalia, qui poſſit omnes per orbem ex officio cogere: Vt Papa, non Imperator poteſt. Quia maior eſt orbis Chriſtianus, quàm Imperium. &c.

III. Illius eſt indicere Generalia, ſine cuius Autoritate nequeunt celebrari: Atqui Apoſtolicus Canon eſt, in Niceno innouatus: *Solius Romani Epiſcopi eſt celebrare Concilia.* Vnde Concil. Calcedonenſe vetuit Dioſcorum Alexand. ſedere inter Epiſcopos; quòd abſque conſenſu Papæ coëgiſſet Concilium.

IV. Sic Praxis obtinuit perpetua: Communiſque Patrum eſt Conſenſus, ac etiam Imperatorum & Imperii.

IMPERATORES olim quædam indixerunt Concilia; ſed non abſque conſenſu Pontif. Romanorum. Ob cauſas. 1. Quia, teſte *Iſid. l. 1. Etym. c. 16.* primis trecentis annis, ob ſæuientes perſecutiones, Chriſtianis omnes conuentus erant interdicti: Vigentibus igitur diu poſtea legibus iiſdem, Imperatores ipſi ad Concilia adiuuabant: 2. Quia cũ in vrbe aliqua eſſet Concilium cogendum, Dominus autem orbis eſſet Imperator, ideo & huius conſenſus pro loco requirebatur, proque ſumtibus vehiculorum. *Baron. tom. 3. anno 240.* 3. Quia id ætatis Papæ nondum erant temporalium potentes; vt poteſtate ac licentia indiguerint Imperatorum. Ex his patet Reſponſio ad documenta Luthero-caluiniſtarum. Liberius autem petiit ab Imperatore fieri; non conceſſit cogi Concilium.

Conuocari quoque Concilia, minimè eſt de abſoluta neceſſitate vnquam; ſed ad ſuauiorem regendi modum iuxta ordinariam Dei prouidentiam. Nam cauſis cogendi Concilia generalia poteſt aliter conſuli, vt ſunt Hæreſis, Schiſma, Morum corruptio & Abuſus.

SOLVVNTVR facilè ex his commenta Sectariorum.

QVÆSTIO XXVII.

Qui ad Concilium ſint conuocandi?

LVTHERO-CALVINISTÆ, vt 1. Lutherus *libr. de Conciliis part. 2.* Carolus Molinæus *de Conc. Trid. non recipiend.* Magdeburg. *Cent. 1 l. 2. c. 9.* Ex omni genere hominum eruditos debere intereſſe, eſſeque Iudices, & habere ſuffragium deciſiuum.

2. Brentius *in Confeſſ. Wittenb. c. de Concil.* Omneſque Confeſſioniſtæ & Caluiniſtæ aiunt, concilium conſtare ſolis veris & electis; eò quòd hi ſoli ad Eccleſiam pertineant.

3. Proteſtantes, *libro, Cur non venerint ad Concil. Trid.* cauſas adferunt, 1. Quia Papa erat indictum. 2. Quia non licebat etiam laicis docti ſuffragium habere deciſiuum, ſed ſolum Clericis.

SVADENTIBVS. 1. In primo Concilio Act. 15. *placuit Apoſtolis, & Senioribus, cum omni Eccleſia.* 2. Quia Concil. Generale totã Eccleſiam repræſentat; ergo omne genus fidelium ei intereſſe licet, & debet. 3. Quia Communis cauſa communibus votis viribus agenda eſt; at talis eſt cauſa fidei in Conciliis: ergo. &c.

AVTOR. Ius ſuffragii in Conciliis ſolum habent Prælati: Clerici aut laici docti ius verbi habent in diſcuſſione ac diſputatione; at non in definitione. Principes ſæculares adſunt vt protectores, aut vindices malorum.

1. Quia definire in Conciliis credenda &

da & agenda, est Pascere: at hoc est Pastorum: Eph. 4. *Posuit alios Pastores & Doctores.* Ierem. 3. *Dabo vobis Pastores secundum cor meum, & pascent vos scientia & doctrina.* Porro tales sunt Episcopi. Act. 10. *Attendite vobis, & vniuerso gregi; in quo vos Sp. Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*, id est, docere pascua, quæ bona, quæ mala.

2. Quin Melanchthon *in Locis c. de numero* Sacramentorum, & Caluinus *Inst. l. 4 c. 14. §. 20* Ordinationem Pastorũ qui dedicãtur ad docendũ, referũt inter Sacramenta Ecclesiæ. Neque hoc Sacram. esse volũt cõmune toti Ecclesiæ, sed solum ad id initiatis. Atqui Laici non sunt ordinati Pastores: ergo docere autoritate Concilii eorum non est.

3. Ita Sancti Patres, & Praxis continua.

4. Quia Ecclesiastica & publica ab Ecclesiasticis & publicis tractanda sunt: at tales sunt Episcopi, non è vulgo Clerici & laici. &c.

Responsio ad Rationes prædictas patet ex dictis.

Ad I. Eo in Concilio interfuerunt Apostoli, ad Definiendum: Presbyter, ad consultandum; laici, ad audiendum.

Ad II. Comitia generalia Principum totam Rempubl. repræsentãt; neque tamen quilibet interesse debent: Ità nec Conciliis.

Ad III. Causa fidei ad omnes pertinet; sed non eodem modo nam ad Prælatos, vt ad Doctores; ad cæteros, vt ad discipulos: Vt vincere est exercitus; ducere Ducum; militum pugnare. Vide *Bell. l. 1. de Conc. c. 16.*

QVÆSTIO XXVIII.

Concilia an habeant formam Iudicij, an Inquisitionis?

Lvtherus *in Assert. art. 29.* Calvinvs *Instit. 4. c. 9. §. 8.* Brentius in Confess. wirtembergica. Kemnitius *in Exam. 4. Sess. Conc. Trid.* Concilium est Inquisitio solum: Christus verò solus, eiusque Verbum Scriptum, habet suffragium decisiuum: Sæpeque vnum sequendum potius, pro quo stet Scriptura, quam totum Concilium: Ideo licet cuique examinare Concilia, & ea sequi, aut relinquere. Ideo, ait Lutherus art. 15. ex quingentis: *Res insana est, Concilia statuere, quid credendum; cum sæpè nullus ibi sit, qui diuinum spiritum vel modicum olfecerit. Vt contigit in Nicæno, vbi statuebant, ne status Ecclesiasticus sit in matrimonio. Ibi iam omnes erant falsi. Vnus procedit Paphnutius; refutat hoc, quòd non esset Christianum. Tunc oportuit Concilium desistere.*

Avtor. Solum Iudices, non Consiliarii, sunt in Conciliis Episcopi. 1. Sic Scriptura. Vide in *Antichristo meo p. 2. q. 9.* 2. Sic Concilia statuunt tum facto ipso, quod anathema dicunt non obtemperantibus: tum Scripto; nam ita subscribunt: *Ego N. definiens subscripsi:* Denique contradicentes pro hæreticis sunt habiti: Disputare igitur est quidẽ doctorum quorumcunque; at suffragari & definire solum Episcoporum. Sectarii verò Hoc quærunt, ne quæstiones finiantur, durante circa Scripturam litigio.

Dico autem narrationem de Paphnutio incertam esse; vt ignotam priscis scriptoribus. 2. *Dein*; ille restitit ante definitionem factam, non post: Nec audiri debuit, iuxta Sectarios; quia Scri-

pturam non allegauit. 3. *Demum*, interdici noluit vsum vxorum ante Sacerdotium aut Professionem ductarum; sed postea. 4. *Adde*: Idem Concilium can. 3. contrà statuit, quam sentiant Luthero caluinistæ: scilic. Ne domi habeant Sacerdotes fœminas, nisi matrem, sororem, vel amitam.

Neque Papa tenetur sequi partē maiorem suffragiorum vt Præses: quia est Princeps Concilii absolutus, non Præses solùm; ab illo autem pendet confirmatio decisionum.

QVÆSTIO XXIX.

Præsidere Concilio cuius est proprium? Et quibus conditionibus?

LVTHERO-CALVINISTÆ contendunt esse Imperatoris solius, aut eius Legati: Ita Magdeburg. *Cent. 4. c. 7.* Caluinus *Inst. 4 c. 7. §. 1.* Molinæus, Brentius. &c.

SVASIONES afferunt vanas, apud *Bellarminum c. 20.*

AVTOR. I Nullus Papa generalibus orientis Conciliis interfuit per se, sed per Legatos: Et Imperator Episcopos conuocabat præcipiendo; Papam verò inuitabat. Cur? An, quòd Caput sequi membra indecens? An, quòd Imperator sedem teneret in iis primam; etsi non vt Iudex?

II. Papa iure solus præsidet Conciliis. 1. Quia ipsi dictum, *Pasce oues meas*, vt Pastori Pastorum. 2. Ita praxis habet *Act 15* Petrus in Concilio primus surgit, loquitur, definit: omnes ait S. Hier. sententiam eius sequuntur. Sic in octo generalibus Concil. vsitatum à Papis, apud *Bell. l. 1. de Conc. c. 19.* Mendacia Luthero-caluinistarum vide in *Anti-papista mend. part. 2. q. 3.*

III. Si quando Imperatores, aliiue sæculares appellationes, litesque admiserint in causis Ecclesiasticis; nunquam eiusmodi iudicia pro legitimis sunt habita.

IV. Plebi item nunquam in publicis Conciliis aut Disputationibus permissum est iudicium publicum de fidei Quæsitis: Priuatum suum semper cuique liberum fuit. Ex quibus historia patent mendacia Sectariorum.

II. LVTHERO-CALVINISTÆ requirunt tales Concilii Conditiones. 1. Ne irritentur Acta Tridentini.

AT, prius legitimo iudicio condemnatur, alio antè Concilio examinatum.

II. Concilium fiat in Germania, vbi illum exortæ sunt.

AT, non fiat ibi, vbi hæretici præualent.

III. Papa nec indicet Concilium, nec præsit ei.

AT, in possessione huius iuris iam fuit ab 1500 annis.

IV. Sententiæ ferantur è sola Scriptura non ex Traditionibus aut Canonibus.

AT, ita nunquam ad finem controuersiarum peruenireturr.

V. Decisio fiat iuxta Scripturam, non iuxta pluralitatem suffragiorum.

AT, Scriptura vtrimque prolata controuertitur.

VI. Papa absoluat Prælatos iuramento, quo sunt obstricti ad fidelitatem.

AT, tunc prius deberet legitimè deponi.

VII. Confessionistæ ius habeant æquè ac Papistæ decidendi sententias.

AT, reorum est accipere, non ferre

sententias: se tamen purgandi, suaque probandi facultas eis ter est facta à Concil. Sess. 13. 15 & 18.

VIII. Detur saluus conductus ab Imperatore Personis, ne puniantur; & Causæ, ne damnetur, etsi defendi nequeat.

AT, Conductus saluus ter oblatus est: cætera sunt ridicula & absurda postulata.

AVTOR. CONDITIONES Conciliorũ legitimæ sunt. 1. Vt quatuor, Euocatio sit generalis ad omnes prouincias. 2. Nullus Episcop⁹ verus excludatur, nisi excommunicatus. 3. Adsint per se, vel alios Patriarchæ quatuor. 4. Saltem ex maiore parte prouinciarum Christianarum adsint Episcopi.

QVÆSTIO XXX.

An Conciliis legitimis, & adprobatis sit infallibilis Autoritas, vt errare non possint?

LVTHERANI & CALVINIANI pernegant.

SVADERE nituntur. I. CALVINVS *Instit. l. 4. c. 9. § 3. &c.* Scripturas crepat, quibus omnes Pastores, Sacerdotes & Prophetæ arguuntur improbitatis, ignorantiæ, & erroris.

AT, ait *August. de Vnit. Eccl.* propter quosdam malos reprehenduntur sæpè & boni. Vt Phil. 2. *Omnes, quæ sua sunt, quærunt.* Dein: Ecclesiæ & Synagogæ diuersa est ratio.

II. Errata sunt Conciliorum plura: vt *3. Reg. 22.* Concilium 400. Prophetarum Et, *Ioann 9.* Iudæorum Concilium præside Caipha: Hæc Caluinus. *Lutherus* affert Cõcilium Apostolorum *Act. 15.*

AT, ij Prophetæ erant falsi: & Iudei subordinarant falsos testes Concilio facto tumultuario, non iusto. Plura *Bellarminus l. 2. c. 8.* historica, sycophanticè allata refutat.

AVTOR. I. Conciliorum permagna est diuersitas. Generalia adprobata sunt duodeuiginti: Reprobata octo: Adprobata partim, partim reprobata sex: Nec adprobatum, nec reprobatum vnum Pisanum.

II. De fide est, Concil. gen. confirmata per Papam, errare non posse in fide seu moribus. 1. Quia Christus interest iis. Matth. 18. *Vbi sunt duo. &c.* Vide *Antichristum part. 2. quæst.*

III. Quia Ecclesia nequit errare: Matth. 16. *Portæ inferi non præual. &c.* At tota formalitas Ecclesiæ est in Prælatis: Quare neque hi ritè congregati errare queunt. Accedit, quòd repræsentant vniuersam Ecclesiam, proindeque habent consensum eiusdem. Vnde, *3. Reg. 8.* cœtus Procerum cum Salomone congregatus dicitur *tota Ecclesia Israël.* Ita S. Patres.

IV. Quia, Papa non potest errare in fide. Luc. 22. *Rogaui pro te. &c.* de hoc alubi. Ergo nec errare potest Concilium à Pontif. confirmatum.

V. Quia, Episcopi sunt habendi vt Pastores, audiendi vt Magistri, sequendi vt Duces. Luc. 10. *Qui vos audit. &c.* Heb. 13. *Obedite Præpositis:* Act. 20, Eph. 4. dicuntur *Pastores*, ideò, vt non circumferantur omni vento. Item Doctores, Matth. vlt. *Docete omnes gentes &c.* Item speculatores: Ezech 33. *Speculatorem domui Israël dedi te.* S. Patres vocant Episcopos *Speculatores & oculos*, & *Patres.* Hosce cum sequi iubeamur à Deo, si fe

felle-

fellerint, certè in Deum culpa referenda foret. Vtque ſinguli errare poſſint, non tamen collecti in nomine Chriſti.

VI. Quia, ſic & Patres. Hi affirmant 1. Concil. generalis ſententiam eſſe vltimum Eccleſiæ iudicium in cauſa fidei, à quo non datur appellatio; quodque retractari nequit. 2. Eſſe hæreticos, qui Concilio generali non acquieſcunt: eò, quod iſta errare non poſſint. 3. Eſſe diuina decreta ab Conciliis generalibus profecta. 4. Eſſe moriendum potius, quam ab iis abeundum. Docet iſta teſtimoniis *Bell. l. 2. c. 3.*

VII. Quia nî foret infallibilis Conciliis veritas, 1. Nullum foret in Eccleſia firmum iudicium, quo finirētur controuerſiæ, vnitaſq; ſeruaretur. 2. Poſſent reuocari in dubium damnatæ hæreſes. 3. Nulla eſſet certitudo de libris S Scripturæ. 4. Nullo digna forent honore, & intolerabilem continerent errorē; quia proponere quid credēdum poſſent, quod nunquam in Symbolo fuiſſet. Quæ omnia de Confirmatis capienda ſunt Conciliis. Nam generalia non confirmata errarunt plura: Et omnia ante confirmationem Papæ errare queunt, niſi Papæ ſequantur infallibilitatem.

QVÆSTIO XXXI.

Maiorne ſit autoritas Concilij, quam Scripturæ?

LVTHERANI quam infanda in nos confingant, in Antipapiſta Mendace part. 1. retulimus Lutheri vox eſt libr. de Eccleſia. *Papa S. Scripturam in cœno & puluere ſepeliit, & doctrinam Chriſtianam pene integram deleuit.* Vide etiam in Antipapiſta part. 2. q. 3. Vociferantur omnes, Scripturam à nobis ſubiici Conciliis.

CALVINVS Inſtit. l. 4. c. 9. §. 14. ait, *Subiicere eum in modum Dei Oracula hominum cenſuræ, vt ideo rata ſint, quia placuerint hominibus; blaſphemia eſt, indigna quæ commemoretur.*

AVTOR. Magnum & multiplex diſcrimen eſt Scripturæ ab Conciliis.

I. Scriptura eſt immediatè à Deo reuelata ſic, vt, 2. Pet. 1. *Spiritu S. inſpirati locuti ſint Sancti Dei:* Etſi quidam Scripſerunt, quæ viderunt, vt Matthæus & Ioannes: alii quæ audierunt, vt Marcus & Lucas; *Sicut*, ait, *tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt.* Concilia autem non ſcribunt reuelationes; ſed 2. Tim. 3. *Omnia Scriptura diuinitus inſpirata* ſolum declaratur ab eis vel quoad ſenſum, vel quoad ipſam Scripturam, quæ ſit canonica, quæ non.

II. Scriptores ſine labore ſcripſerūt, aut propheterunt: at Concilia diſcutiunt ſumma cum diligentia: patet *Actorum 15.*

III. In S. Scriptura nullus ineſſe poteſt error: At Concilia poſſunt in iudiciis morum, & particularibus errare.

IV. In S. Scriptura tam Verba, quam ſententiæ pertinent ad fidem: at in Conciliis ſolum decreta de fide; non diſputationes & rationes.

V. Scriptura non eget approbatione Papæ, vt ſit autentica; ſed tantum vt eius innoteſcat Autoritas: at Concilia confirmari oportet, vt rata ſint.

QVÆSTIO XXXII.

Papæ, an Concilii ſit potior Autoritas?

LVTHERANI & CALVINISTÆ Conciliis Papam ſubiiciunt: volunrque tantum ſuæ eſſe Eccleſiæ Præſulem; aut, ad ſummum,

mum, Patriarcham Occidentis: minimè verò Caput totius Ecclesiæ. Huc vtuntur autoritate orthodoxorum anteponentium Concilium Papæ.

AVTOR. I. Papa Caput est & singularum omnium, & vniuersæ Ecclesiæ, à Christo immediatè constitutus. 1. Sic Scriptura. Matth. 16. *Tu es Petrus. &c.* Ioann. vlt. *Pasce oues. &c.* 2. Sic Concilia. Et Chalcedonense, omnium maximum in epistola talem agnoscit Leonem. Et Constantiense damnauit negantem id Hussium.

3. Ratio euincit. 1. Papa est vnum Caput; ergo vnius Corporis: at singulæ Ecclesiæ seorsim non sunt vnum Corpus: ergo Papa est Caput vniuersæ Ecclesiæ. 2. Papa est immediatus Vicarius Christi: nam in Constantiensi Concil. Sess 8 damnatur Wicleff id negans: ergo præest Ecclesiæ visibiliter Papa; cui inuisibiliter Christus præsidet.

II. Summa Potestas Ecclesiastica nõ est in Ecclesia vel Concilio, remoto Papa seu formaliter, siue suppletiuè. 1. *Non formaliter*: quia Ecclesia est Monarchia; iuxta Psa. 2. *Postula à me gentes. &c. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion.* Luc. 1 *Regni eius non erit finis.* Et Ioa 18. *Regnum meum non est de hoc mundo.* Regnum igitur Ecclesiæ ab vno regitur. 2. *Non suppletiuè*: nam in regnis humanis, vbi potestas Regi datur à populo, eadem est in populo radicaliter & suppletiuè: at in regno Christi, quod est Ecclesia à Christo collecta; iuxta Apoc 5 *Fecisti nos Deo nostro regnum*; potestas est immediatè tantum à Christo. Hinc comparatur Ecclesia familiæ, *Matth. 24 Hebr. 3.* Et sponsæ, *Eph. 4 5.* Et Corpori, *Ioan. 10.* Et; Potestas ea Petro data est immediatè, non Apostolis: Ergo neque Concilio generali sine Papa.

Vnde Concilia egent confirmatione Papæ; quam & petierunt. Quia ea sine Papa errare possunt etiam in decretis fidei; cum Papa non possunt.

III. Papa simpliciter & absolutè est supra totam Ecclesiam, & Concilium; sic, vt in terris nullum supra se iudicium agnoscat. 1. Quia quæ Christo Capiti in Scripturis nomina tribuuntur, conueniunt & Papæ. Vt, *Luc. 12.* Paterfamilias: Pastor, *Ioann. 10.* Et *Eph 4.* Caput: *Eph. 5.* Vir & Sponsa. 2 Quia sic Concilia consentiunt apud *Bell. l. 2. c. 17.*

IV. Papa etiam nec committere potest supra se iudicium coactiuum; sed solum discretiuum, vt Arbitro, non vt Iudici, cuius parendum sententiæ sit. 1. Quia Potestas Papæ supra omnes est de iure diuino: at in hoc dispensare nequit homo. Hinc iudicium de Papa soli Deo est reseruatum, nec alteri committi potest.

VI. DE ECCLESIA.

QVÆSTIO XXXIII.

An soli Perfecti sint in Ecclesia?

ANABAPTISTAE ait Caluinus *Instit l. 4. c. 1. §. 2.* volunt cum Pelagianis, solos Perfectos efficere Ecclesiam, omni peccato carentium. 2 CONFESSIO Augustana *art. 7.* vult, Ecclesiam esse Sanctorum congregationem, qui vere credunt, & obediunt Deo. Et hanc internam est Ecclesiam: Externam verò esse bonorum & malorum in vna fide & vsu Sacramentorum consentientium.

3. CALVINVS *Inst. l. 4. c. 1. §. 2.* docet idem; Simulque solos prædestinatos, id est,

verè credentes eſſe Eccleſiam.

SVADENT ita. 1. Quia, Cant. 4. *Tota pulcra es Amica mea, & macula non eſt in te.* 2. Eph. 5. *Vt exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam.* Vide *Genealog. part. 2. q. 6.*

AVTOR. Concilium Mileuitanum iam olim, contra Pelagianiſmum iſtum definiuit, Iuſtos humiliter & varaciter dicere: *Dimitte nobis debita noſtra.* Ambr. Serm. 16. in Pſa 118. *Non poteſt hoc iuſtus negare; quia nemo ſine peccato eſt.* S. Aug. *l. de Sp. & lit. c. vlt.* docet poſſe hominē, ex priuilegio Dei viuere ſine omni peccato, reipſa tamen eſſe neminem, præter Chriſtum, &, *l. de Nat. & grat. c. 36.* B. V. Mariam. Idem l. 1. contra Pelag. & S. Greg. l. 21. Mor. c 9. *Baptizati ſunt ſine crimine: ſine peccato autem in hac vita neminem dixerim.*

DICO AD I. Id intelligi de anima iuſti, carente mortalibus. Sic *Auguſt. lib. de perfectione.* Sic, Gen. 6. *Noë vir iuſtus fuit atque perfectus.* Phil. 3. *Quicunque perfecti ſumus, hoc ſentiamus.* Eph. 1. *Elegit nos in ipſo, vt eſſemus ſancti & immaculati,* ſc. ab perpetua morte. 2. Intelligitur de potiore parte Eccleſiæ iuſta; vnde fit denominatio.

Sic etiam AD II. Dico, cum Concilio Toletano, Chryſ. Hieron. Theophylacto. *Vel* cum Aug. & Bern. talem fore Eccleſiam poſt reſurrectionem.

QVÆSTIO XXXIV.

An ſint in Eccleſia grandes etiam peccatores & manifeſti?

CONFESSIONISTÆ, licet damnent Pelagianos *Eccleſiam ex ſolis iuſtis conſtare;* item Nouatianos & Donatiſtas, *deſinere ſolos eſſe in Eccleſia circa fidem lapſos;* Volunt nihilominus tria: I. *Nullum eſſe Veniale peccatum ex natura ſua; ſed omnia ex ſe mortalia.* LVTHERVS in aſſert. art. 32. Melanchthon in Locis. CALVINVS *Inſt. l. 2. c. 8. §. 51.*

II. CONFESSIO AVGVST. art. 7. *Eccleſiam eſſe Sanctorum Congregationem, qui vere credunt, & obediunt Deo.* Apologia Philippi: *Peccatores non pertinere ad Eccleſiam, niſi nomine.* Iſtud Pelagianum eſt. Fingunt que duplicem Eccleſiam, *Internam* ſanctorum, & Inuiſibilem, niſi oculis fidei: *Externam*, de nomine ſolo Eccleſiam conuenientium bonorum ac malorum in doctrina fidei, & vſu Sacramentorum. BRENTIVS *malos eſſe in Eccleſia, ſed non de Eccleſia.* Sic &

LVTHERVS *lib. de Conciliis*, eſſe eam Sanctorum air, id eſt, omni peccato carentium, etiam leuibus, qui iniuſtos faciunt, quia ſunt mortalia.

III. Confeſſionis iſtæ *art. 6. & 20.* Lutherus *art. 32. Omnia opera hominis, etiam iuſtificati, ſunt peccata mortalia; non tamen imputantur, ſi adſit fides.* & Nouatiani & Donatiſtæ ſolos fide lapſos excludebant ex Eccleſia Fidelium.

SVADENT iſtis. I. Iſa. 52. *Non adiicet vltra, vt per tranſeat per te incircumciſus & immundus.* Ibidem. *Recedite, exite, pollutum nolite tangere. Et,* 2 Cor. 6. *recipiam Vos. Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate?* Ergo prius fiat ſeparatio, quàm receptio fiat. 1 Cor. 10. *Vnus panis, & vnum Corpus multi ſumus.* Atqui panis fit ex frumento, non è paleis. Rom. 8. *Qui ſpiritum Chriſti non habet, non eſt eius:* At cum non habent peccatores: ergo non ſunt eius membrum. II. Eccleſia ſolum dicitur *Sancta:* at ſi & peccatores in ea ſorent, etiam *Scelerata* dici deberet. III. S. Cyprian. lib. de Vnit. Eccl. *Non habet Deum Patrem, qui Eccleſiam non habet matrem;* & contrà: At impij non habent Deum Patrem. Nam Rom. 8. *Qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei &c.*

AVTOR. Peccatores quantoscunque dummodò ſint Fideles, intra Eccleſiam eſſe, liquet ex S. Scriptura in meo *Antichriſto part. 2. q. 8.* Et pluribus in *Geneal. par. 2. q. 6.*

Adde quod S. Aug. tract. 6 in Ioann. ait: *Nos fatemur, in Eccleſia Catholica & bonos, & malos eſſe; ſed tanquam grana & paleas.* S. Hieron. in dial. contra Luciferianos: *Arca Noë typus Eccleſiæ fuit: vt in illa omnium animalium genera; ita & in hac vniuerſarum gentium ac morum homi-*

nes

nes sunt vasa aurea cum ligneis & fictilibus commorantur. Ratio: Quia, Si peccatores esse in Ecclesia desinerent; iam Prælati, lapsi quo peccato, non forent amplius Prælati; nec eis obediendum. &c.

DICO AD I. ex S. Cyrillo & Hieron. ibid. Recedere iubentur ex Captiuitate Babylonica, literaliter; nec aliam eos comprehensuram: Et; Paulus loquitur de participatione cum Infidelibus, non autem cum peccatoribus. Et; panis vnus sumus per Baptismi aquam factus, id est, vna Christiana congregatio; & in hoc consistit similitudo. Et; mali sunt membra Christi vera, etsi non viua.

AD II. Ecclesia dicitur *Sancta* ob Baptismum, Fidei professionem, ac Vnionem Christianorum cum Capite. Et; denominatio fit a meliori parte; quę potior censenda; non à deteriore. Denique tota Deo consecrata est Ecclesia.

AD III. Mens Cypriani est; non esse vllos extra Ecclesiam Filios, aut bonos. Plura apud *Bell. l. 3. c. 9.*

QVÆSTIO XXXV.

An ex solis Prædestinatis constet Ecclesia, An etiam ex reprobis?

CALVINVS tria asserit: I. *Inst. l 3. c. 2. §. 8.* Fidem semel verè habitam nunquã deperdi posse; ideoq; omnem Fidelem verè prædestinatum esse. Sic & olim Iouianinus, teste *Hieron. libr. 2. contra Iouin.*

II. Ecclesiam à solo Deo cognosci: *Inst. l. 4. c. 1. §. 2. &c.*

III. Externam esse Ecclesiam, in qua sint boni & mali,

SVADENT Istis. I. Quia, Cant. 4. Ecclesia est *hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ viuentis. &c.* quæ de Electis exponit *S. Augustin. l. 5. de Bapt. c. 27.*

II. Quia in Arca Noë non fuerunt, nisi ex aquis saluandi: at ea fuit typus Ecclesiæ, ait *Aug. ibid. c. vlt.*

III. Quia Christus non est Caput, nisi illius Ecclesiæ, quam saluabit, & in iudicio extr. sibi exhibebit immaculatam.

IV. Quia, *Ioan. 10.* Ecclesia est vnum Ouile: at, ait, *Aug. tract. 45. in Ioann.* non sunt nisi prædestinati: ergo hi soli sunt in Ecclesia.

V. Similia olim Wickleff & Huss.

AVTOR. Reprobos quoque in Ecclesia esse 1. S. Scriptura testatur in meo Antichristo par. 2. q. 2. Ita & *S.* Patres: *Cypr. l. 3. Epist. 3.* prolixè docet in eadem Ecclesia esse triticum & zizania, vasa in honorem & contumeliam. Aug. tract 45. in Ioan. *Secundum præscientiam & prædestinationem, quam multæ oues foris, quam multi lupi intus?* 3. *S.* Aug. *Serm. 1. de Conuers.* ait Paulum fuisse prius lupum, dein ouem. Chrys. prius vas fictile, dein aureum: Iudam verò prius aureum, dein fictile. Item Iudas reprobus euasit, *Act. 1.* & tamen, ait *Aug. in Ps. 3.* filius Dei fuerat; &, *lib. de Vnit. Eccl. c. 13.* in Ecclesia fuit, in qua & cæteri Apostoli. Malè igitur Huss fingit, Paulum semper in Ecclesia fuisse; Iudam nunquam.

4. Quia si prædestinatio sola facit esse in Ecclesia iam Turcæ, Iudæi &c. necdũ Baptizati, sed prædestinati; forent in Ecclesia, viuaque membra Christi: & nunc pij Christiani extra eam forent, si non sint prædestinati: Vtrumq; falsum; quia S. Scripturæ contrarium. Denondum Baptizatis, Rom. 8. *Qui spiritum Christi*

non habet, non est eius membrum viuum: at reprobi habent spiritum diaboli; patet ex operibus. De piis baptizatis, 1. Cor. 12. *Omnes nos in vno spiritu in vnum corpus, baptizatisumus, & potati* Gal 3. *Omnes filij Dei estis per fidem:* & tamen non omnes Corinthios & Galatas fuisse prædestinatos credibile est.

DICO AD I. Non omnia in Canticis sunt de Ecclesia intelligenda. Deinde ibi tribuitur toti, quod conuenit parti: vt Matth 27. *Latrones blasphemarunt*; at vnus solus: Phil. 2. *Omnes, quæ sua sunt, quærunt*, id est, multi.

AD II. Arca in hoc typus fuit Ecclesiæ, quod extra eam nemo saluus: Non in omnibus, Ecclesiæ similis est; alioquin omnis baptizatus esset prædestinatus, quia *1. Pet. 3.* Baptismus confertur cum Arca.

AD III. Christus est Caput Totius Ecclesiæ; non partes saluandæ solum ex gratia & merito; sed & damnandæ ex iustitia sua erunt.

AD IV. In ouili, præter oues, sunt etiam reprobi hædi, *Matth. 25.* Oues autem dicūtur tam reprobi, quam iusti: vt & *Ezech. 34.* de sanis ouibus & ægris dicitur: de omnibus, Ioann. vlt *Pasce oues.* Psal. 7. *Iratus est furor tuus super oues pascuæ tuæ.*

QVÆSTIO XXXVI.

An Ecclesia sit Visibilis?

LVTHERANI, teste *Frid. Staphylo in Apol. 1 par 3.* locuerunt Inuisibilem; Deinde ob absurda secuta, clam in hoc conuenerunt; *Nomine esse Visibilem, Re inuisibilem* LVTHERVS *lib. de seruo arb.* (obiicienti Melanchthoni; Incredibile, Deum tam diu Ecclesiam deseruisse: respondit, *Deum nunquam deseruisse; sed eam non esse hanc Papisticam: Paucos pios esse Ecclesiam: non illam quæ vulgò dicitur Ecclesia: & vtrumque semper in mundo sic fuisse.* Libro contra Catharinum: *Ecclesiam, it. esse Spiritalem, & sola fide perceptibilem.* Lib. de Missa priuata abrog. part. 1. *Quis Ecclesiam rebus monstrabit, cum sit occulta in spiritu, & solum creditur. Vnde Credo Ecclesiam Sanctam?* Magdeburgens. Cent. 1 l. 1. c. 4. Veram Ecclesiam dicunt esse cœtum exiguum, numerosum falsum; sicut, qua intratur, porta angusta est, & lata. Melanchthonin Locis: Ecclesia est Visibilis; at iuxta Dei verbum, soli electi & à Deo illuminati sunt Ecclesia. Sic & cæteri.

CALVINVS Instit. l. 4. c. 1. §. 7. *Bifariam de Ecclesia S. literæ loquuntur; Internam, intelligunt, quæ est reuera coram Deo.* Infra: *Nobis inuisibilem solius Dei oculis conspectam credere necesse est.*

3. Adamplexandam eo modo Ecclesiæ Vnitatem, nihil opus est ipsam oculis cernere, aut manibus palpare.

SVADENTIS: I. Ierem. 3. *Dabo legem meam in cordib. eorum, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum* q. d. Fuit cultus externus Ecclesia legalis; at Christiana interna erit.

II. Luc. 17. *Regnum Dei non venit cum observatione; neque dicent, Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim Regnum Dei intra vos est.*

III. De cultu interno, Ioann. 4. *Venit hora, & nunc est, quando veri Adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate.*

IV Heb. 12. *Non accessistis ad tractabile montem*, Sinai veteris Ecclesiæ; *Sed ad Sion montem, & Ciuitatem Dei viuentis*, nouam Ecclesiam spiritalem.

V. 1. Pet. 2. *Tanquam lapides viui superædificamini Domus spiritalis, Sacerdotium sanctum, offerentes spirituales hostias.*

VI. Ecclesiam esse, creditur: ergo non videtur.

AVTOR. Ecclesia Dei verè est Visibilis. 1. Sic S. Scriptura in meo *Antichristo part. 2. q. 15.* Adde Sic præfigurata est Ecclesia: Ps. 2. *Dabo tibi Gentes, &c.* Psal. 21. *Convertentur ad Dominum fines terræ.* Isa. 49. *Ecce tibi de longè, &c.* Isa. 54. *Videbunt omnes fines terræ Salutare Dei.*

Dei. Isaiæ. 60. *Omnes isti congregati sunt. &c.*

2. Nec soli Deo cogniti: nam Isa. 61. *Scietur in Gētib semen eorum: Omnes, qui viderint eos, cognoscent eos, quia isti sunt Semē, cui benedixit Deus.* Dan. 2. Christus est lapis excisus crescens in montem magnum, qui impleuit totam terram.

3. Omnes tenentur se Ecclesiæ adiūgere: iuxta Isa 60. *Ambulabunt gentes in lumine tuo:* ergo conspici debet. Item dignosci ab hæreticis: Vnde *Splendor eius sicut lux; ne.* ait August. l. 18. Ciuit. c. 32. *credentes ad obscuri nominis sectam transeant.*

4. Gloria Christi debet necessariò ex gloria visibilis Ecclesiæ clarescere. Hinc, 1. Tim. 3. *Eccl sia Columna. &c. Et manifestè magnum est pietatis Sacramentum*, sc. Incarnatio, *quod manifestatum est in carne, iustificatum in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est in gentibus, creditum in mūdo, assumtum in gloria.* Et sic omnia, quæ dixit Scriptura de Christo incarnato Ecclesiæ quoque inferunt manifestationē. Vnde Aug. epist. 48. *Quomodo confidimus ex Scriptura nos accepisse Christum manifestum; si non inde accepimus Ecclesiam manifestam?*

Dico Ad I. Ieremias confert Vetus Testamentum cum Nouo; non Ecclesiam cum Ecclesia. Neque lex in cordibus scripta infert Ecclesiam inuisibilem.

Ad II. Loquitur ibi de suo aduentu primo vel de gratia.

Ad III. Agit ibi Christus de ritu modoque adorationis: non de loco: sc. *in spiritu*, contra corporales Iudæorum adorationes; *& Veritate*, contra Samaritanorum falsitatem. *Ita D. Thomas.*

Ad IV. Intelligitur per Sion Ecclesia triumphans, non Militans; ad quā spe, non re accessimus. Ita *Chrys. Theophil. S. Thomas.*

Ad V. Ecclesia dicitur spiritalis, nō secundum substantiam, vt Angeli; sed secundum Ordinationem; quia ordinatur ad spiritum, & dominatur in ea spiritus. Sic, 1. Cor. 2 dicitur *homo spiritalis:* 1. Cor. 15. *Corpus spirituale.*

Ad VI. Non Eccesia creditur; sed Sanctitas Ecclesiæ, quæ est inuisibilis. Aut, Videmus cœtum Ecclesiæ; quod autem is sit Ecclesia, hoc credimus. &c.

QVÆSTIO XXXVII.

An vera & Visibilis Ecclesia possit deficere?

Lvthero-Calvinistæ apud *Bell. l. 3. de Eccl. c. 11.* docent Visibilem Ecclesiam interdum errare in fide & moribus sic, vt penitus deficiat.

Svadent istis. 1. Quia, Adam & Eua à Deo apostatarunt. 2. Aaron totusque Israël apostatauit ad vituli latriam. *Exod. 32.* 3. Item tempore Heliæ. 3. Reg. 19. *Relictus sum ego solus:* Et illi 7000. nec Heliæ erant cogniti. 4. Tempore Christi pauci supererant fideles; tempore Antichristi, Luc. 18. *putasne Filius hominis veniens inuentet fidem?* 5. Non obstant factæ promissiones, quod non sit defectura: Nam *Leu. 28.* promisit se populum non abiecturam; abiecit tamen, *Osea, 2.*

Avtor. Visibilis Ecclesia nunquā potest deficere. 1. Ita *Verbum Domini*, quod *manet in æternum*, in meo *Antichristo p. 2. q. 15.* 2. Quia Regnum Christi æternat, quod est Eccl. Visibilis. Ps 88.

Thronus eius ſicut ſol in conſp. eius, & ſicut luna perfecta in æternum &c. Ponam in ſæculum ſæculi ſemen eius, & Thronum eius ſicut dies cœli. Dan. 2. *Suſcitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non diſſipabitur.* Luc. 1. *Et regni eius non erit finis.* quæ de Eccleſia Viſibili dicuntur. 3. Donatiſtæ dicebant, totam viſibilem Eccleſiam periſſe; ſolum in Affrica paucos de ea ſupereſſe Donatiſtas: Quos refutat *S. Aug. in Pſa. 101.* Inuiſibilem perire non poſſe Donatiſtæ æquè, ac Luthero-caluiniſtæ, aſſerebant.

4. Ratio. *Si* aliquando ſola eſſet inuiſibilis Eccleſia; eſſet etiam aliquando ſalus impoſſibilis ijs qui extra eam ſunt; Nam ingredi non poſſent eam, quam ignorant. *Item*: Illi, qui inuiſibilem faciunt, aut palam profitentur fidem, aut non: ſi palam; iam eſt viſibilis: ſi non; iam nulla eſt Eccleſia & ſalus. Quia, Rom. 10. *Ore fit Confeſſio ad ſalutem:* Nec eſt Eccleſia, vbi non eſt Confeſſio fidei.

DICO AD I. Illi duo non erant Eccleſia, ſed initium futuræ.

AD II. Moyſes erat ſummus Pontif. & Caput; is non errauit: Aaron tunc non erat Pontif. Nec totus populus defecit. Nam tribus Leui *erat Domini, congregatiq; ſunt ad Moyſen. &c.*

AD III. Iudæi non erant ſoli Eccleſia Vniuerſalis. Nec Iudæi omnes defecerunt, ſed ſolus Iſraël ſubiectus Regi Samariæ; Populus Iudæ ſubditus regi Ieroſolymitano.

AD IV. Tunc multi erant fideles. Ioann. 12. Act. 2. & 8. *Conueniebant viri religioſi ex omni natione.* Sub Antichriſto fides erit; etſi minus eximia.

AD V. Fuit ea conditionalis promiſſio: Eccleſiæ autem facta eſt abſoluta. Quin etiam, *Ego rogaui pro te*, NE DEFICIAT FIDES TVA, ſeu perſonalis, ſeu Chriſtiana vniuerſa, &c.

QVÆSTIO XXXVIII.

An Eccleſia Viſibilis poſſit errare?

CALVINVS, *Inſtit. lib. 4. c. 8. §. 13.* Inviſibilis Eccleſia nec deficere, nec errare poteſt in neceſſariis ad ſalutem: in aliis poteſt. Sic ferè Lutherani.

SVADENT iſtis. 1. Quia, *3. Reg. 22.* omnes Prophetæ 400. errarunt, excepto Michæa: 2. Iſa. 56. *Speculatores eius cæci omnes, neſcierunt vniuerſi.*

3. Pontifex, Sacerdotes, omnisque populus clamarunt: *Crucifige.* Et Apoſtoli fidem amiſerunt: iuxta Matth. 26. *Omnes vos ſcandalum patiemini.* Et Marc. vlt. *Exprobrauit incredulitatem eorum.*

Duas tamen reſtrictiones apponit: 1. Si reiiciat Traditiones, & nihil extra Scripturam proponat. 2. Vniuerſalis Eccleſia ſola non errat, ſi non extendatur ad Epiſcopos; qui ſinguli ſunt particularis Eccleſiæ.

AVTOR. I. Eccleſia Vniuerſa, etſi Dubitare in quibuſdam poſſit; vt in Conceptione immaculata B. V. Abſolutè tamen & pertinaciter nequit errare in Credendis, aut Faciendis; ſiue ea proponat ex Verbo Scripto, ſiue Tradito: idque tam in Vniuerſis fidelibus, quam in Epiſcopis repræſentatiuè.

1. Quia, ſic in Euangelio Dominus. Vide meum *Antichriſtum par. 2. q. 6.* Adde 1. Tim. 3. *Eccleſia Dei eſt Columna & firmamentum Veritatis.* Non hic alii *Scripturarum Cuſtos*, vt Caluinus fingit. Nam fuit *Columna* tunc etiam Eccleſia, cum nulla eſſet S. Scriptura vſquam. Deinde, Eph. 5. *Vir caput eſt mulieris, ſicut Chri-*

Christus Caput Ecclesiæ in gubernando; itaque tenetur Christus ab ea remouere omnem; non Ignorantiam, vt vult Caluinus; *Sed* errorem in fide. Hoc, non illa, damnabilis est.

2. Ecclesia est *Sancta*, scil. in professione fidei Sanctæ: quare nil continere potest, nisi *Sanctum*, id est, Verum, quoad Doctrinam fidei; & Iustum, quoad præcepta morum.

3. Multa sunt de fide, non tamen ad salutem necessaria: Vt esse Scripturas Sacras: nã sine hac fide saluati sunt multi antè, quam essent *Scripturæ*. Vnde si vera esset Caluini sententia, multa fidei dogmata possent in dubium vocari.

4. Sic Patres. Quare Aug. in *Ps.* 118. *Disputare contra id, quod vniuersa Ecclesia sentit, insolentissimæ insaniæ est.*

II. Nec Ecclesia repræsentatiuè, errare potest. Quia populi tenentur suos sequi Pastores: Luc. 10. *Qui vos audit, me audit.* Matth. 23. *Quæcunque dixerint, facite. Episcopi* autem repræsentant *Ecclesiam.*

DICO AD I. Isti 400. fuerunt pseudoprophetæ in Samariæ regno; at in Iudæa plures erant veri.

AD II. Istud *omnes* hîc, vt sæpè, non accipitur vniuersè, excepto nemine.

AD III. Illi habuerunt priuilegiũ non errandi, vsque ad Christum: iuxta Ierem. 8. *Peribit Lex à Sacerdote, &c.* Et pars populi clamabat, *Crucifige*. Apostoli tunc erant partes *Ecclesiæ* tantum materiales, & designati solum *Episcopi*: nã status *Ecclesiæ* cœpit in die Pentecostes perfectè. Et *ij* reprehenduntur de infidelitate quoad resurrectionem, nõ quoad cætera. Fidem autem resurrectionis nondum acceperant, *Ioann. 20. Luc. 18.* Et Magdalena, B. V. Maria. &c. interim ardebant fide, spe, & Charitate.

QVÆSTIO XXXIX.

ECCLESIÆ *Luthero-Caluinistæ* NOTIS *quid inest veri?*

LVTHERVS *lib. de Concilijs*; Notas septenas designat, & Legitimas. 1. *Prædicationem Euangelij*: 2. *Administrationem Baptismi.* 3. *Vsum Eucharistiæ.* 4. *Vsum Clauium* 5. *Electionem Ministrorum* 6. *Orationem, Psalmodiam, Catechismum.* 7. *Mysteriũ Crucis interna, vt pusillanimitas, terror; externa, vt persecutiones &c.*

Sic & CONFESSIO Augustana *art. 6. in Apolog.* Brentius, Centuriatores &c.

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 1. § 9. 10. 11.* & Caluinistæ, priores quinq; reducunt ad duas: *Prædicationem Verbi sinceram, & Vsum Sacramentorum.* Addunt *Constantiam in Confessione fidei, & Obedientiam in Ministros Verbi.*

PRÆDICATIONEM hisce SVADENT Brentius, Melanchthon, Caluinus. 1. Ioann. 10. *Oues meæ Vocem meam audiunt.* Ergo vbi Auditus Verbi, ibi & Ecclesia. 2. Melanchthon, vbi est Verbum mundans, ibi est Ecclesia. Eph. 5. *Mundans eam lauacro fidei.* 3. Caluinus Matth. 18. *Vbi sunt duo vel tres. &c.* 4. Brentius, Ioann. 10. *Illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est. &c.*

AVTOR. Nihil sufficientes hæ Notæ sunt ad demonstrationem Ecclesiæ; & vix dum ad probabilitatem.

1. Quia, Notæ debent esse propriæ, non communes: at Prædicatio cunctis Sectis est communis adeo; vt, quantumuis inter se pugnent, singulæ synceram veramque eam se habere pertendant. *Luthero-Caluinistæ* fatentur suam Prædicationem non carere Nævis: vt Lutherus *libr. de Ecclesia.* Verbum Dei est Nota; licet aliis magis, aliis minus purè prædicetur. Caluinus. §. 12. idem fatetur.

2. Quia,

2. Quia, Notæ esse notiores debent illo, cuius sunt Notæ: At de Vera prædicatione controuertitur, de receptione Verbi in animis nescitur: Et de vero sensu Scripturæ solum scitur ex testimonio Ecclesiæ, teste *August. l. de vtilit. credendi c. 14* Brentius *l. de Conf. Wirtenb.* ait, Ecclesiam habere ius & Testandi de Scriptura, & Interpretandi eam. Calvinus, *4. c. 1. §. 5.* Eam esse Custodem Scripturæ. Melanchthon. *in Locis* requirit testimonium Ecclesiæ ad lites dirimendas. At notior esse debet Custos, quam res custodita; Doctor, quam doctrina: Ecclesia, quam Scriptura; non contrà.

3. Quia, Notæ sunt inseparabiles à vera Ecclesia: at aliquando in Veris Ecclesiis Corinthiorum, & Galatarum nō erat sincera Prædicatio; *1 Cor. 1. Gal. 1.* Neque tamen errabant obstinatè, sed ignorabant. Item in falsa Ecclesia subinde potest esse vera prædicatio: Vt apud Schismaticos.

Dico Ad I. Auditus Verbi verus interior nemini est notus: ergo nec Nota.

Ad II. Mundatio item interna & ignota est.

Ad III. Id docet vbi sit Christus; non vbi Ecclesia. Vbi hæc est, ibi & Christus est; non semper contrà. Dein, *congregati in Nomine meo*, id est, Autoritate mea Vicario relicta meo: non cuicunque.

Ad IV. Non prædicatio, sed Receptio Verbi facit Deos; at hæc ignota est. Et Ecclesia fuit ante Scripturam; ideoque notior, vt Testis huius. &c.

II. Vsvs Sacramentorvm non est Nota. 1. Quia, de hoc non liquet inter Lutheranos & Caluinianos: &c quippe ideo separatos ab sese & aliis. 2. Quia, Ecclesia est notior Vsu; hic enim pendet ab illa, ceu & Scriptura, 3. Quia, Corinthiorum Ecclesia erat vera; & tamen Synaxios vsum non sincerum habebat.

III. Oratio & Psalmodia non est Nota: Quia, est exterior & cōmunis: interior est ignota nobis.

IV. Perseverantia in Confessione fidei non est Nota: 1. Quia hæc tam est dubia quam prædicatio & Vsus Sacramentorum. 2. Quia Lutherani aiunt, eam ante Lutherum diu cessasse in publico; sed latuisse inuisibilem. 3. Nulla Secta perseuerauit: nec potuit.

Notæ Veræ.

1. Catholica: 2. Antiquitas: 3. Duratio: 4. Multitudo credentium: 5. Successio Episcoporum. 6. Doctrinæ Consensus: 7. Vnio membrorum: 8. Sanctitas Doctrinæ: 9. Efficacia Doctrinæ. 10. Sanctitas vitæ. 11. Miracula. 12. Prophetiæ donum. 13. Confessio aduersariorum. 14. Infelix exitus hæreticorum. 15. Felicitas Romano-catholicorum. *Has multi reuocant ad quatuor.* Vnam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam, *iuxta Concilium*

illum, Constantinopolitanum quas fugiunt Sectarii.

QVÆSTIO XL.

ECCLESIÆ Romano-catholicæ Notis quid veri subest?

LVTHERO-CALVINISTÆ videri, dicique affectant CATHOLICI; vt pleriq; hæretici, teste *August. lib. contra epist. fundamenti c. 4.* nosque vocitant Papistas, Romanenses, Pontificolas, Idololatras, Panicolas. &c.

AVTOR. 1. Ante MC. annos Romanensis idem fuit quod Catholicus, teste *S. Ambr. in funebri Satyri.* 2. Et *Chry. hom. 33. in Acta*, docet rectè nos vocari ab Vniuersali Rectore Ecclesiæ, scil. Papa. 3. Cyrillus Catech. 18. *Si ueneris in vrbem aliquam, non petas vbi sit Domus Dei; nam & hæretici dicunt se habere: Sed, vbi Catholica Ecclesia: id enim nomen huic proprium est.* Ita Patres apud *Bell. l. 4. de Eccl. c. 4.* Chryl. hom. 33. in Act. *Nobis nullus vir nomen dedit, sed Fides ipsa.* Pacianus epist. ad Sympronium: *Christianus mihi nomen est; Catholicus verò cognomen: illud me nuncupat; istud ostendit.*

II. LVTHERO-CALVINISTÆ Catholicam oppugnant ANTIQVITATEM: vt, 1. Caluinus *Inst. l. 4. c. 2. §. 3.* Ex ea inuictum peti argumentum nequit. Nam Ismaël senior Isaaco; & tamen electus est. 2. Mutatio in Papatum non tota simul facta est, sed paulatim irrepserunt errores, vt certum tempus ostendi non possit. 3. Insignis tamen depravatio accidit sub annum 600. cũ Phocas Papæ concessit titulum, *Caput Ecclesiæ*, & aperuit Ecclesiam Pantheon. Ita Magdeb. & plerique Lutherani. 4. Caluinus *in præf. Inst.* ait, Suam Ecclesiam non esse novam, sed Antiquissimam, à Christo fundatam; sed non visam diu, nunc apparuisse.

AVTOR. 1. Sicut Deus prior diabolo; sic vera antiquior esse falsâ debet Ecclesia. Nam, *Matth. 13.* prius seminatum bonum semen, quam zizania.

2. Et Catholica dicitur, quia omni tempore duravit: Apostolica, quia ab Apostolis fundata est.

3. Quia, in omni Nouatione religionis demonstrari possunt, 1. *Autor*, 2. *Dogma*, 3. *Tempus*, 4. *Locus*, 5. *Oppugnator eius*, 6. *Cœtus succrescens.* At veræ Ecclesiæ Autor est Christus (vnde appellamur) prædicare incipiens Euangelium anno XV. Imperii Tiberii, in Iudæa; contradicentibus Scribis; cum paruo cœtu Apostolorum. Nec vllam originem aliam nostram docere vnquam possunt hæretici vlli; Nec autorem aliũ: Nec tempus certum nostræ defectionis; Nec Locum: adeo Vniuersalis Consensus cum vno Capite semper liquidò cõstitit: Nec vllum contra Romanos Cõcilium fuit celebratum legitimum, etsi hæreticum: Nec Rom. Ecclesia vlli alteri maiori seu minori adhæsit vnquam.

4. Hoc argumentum ab Antiquitate S. Patribus semper fuit validum & inuictum contra hæreticos.

DICO AD I. Ismaël non fuit figura Religionis; Gal. 4. *Hæc enim sunt duo Testamenta, duo filii Abrahæ.*

AD II. Nec vlla hæresis facta est tota simul; sed paulatim.

AD III. At post annum 670. celebratum est Conciliũ VI. generale, quod ipsi hæretici faciunt permagni; vt par. Et Iustinianus senior, annis ante Phocã fere 100. vocauit Papam *Caput Ecclesiæ:*

itemque & Concilium Chalcedonenſe. Et Antichriſtus pugnabit contra omnes Deos; ergo aperiens Pantheō Papa non eſt Antichriſtus: Inuocatio autem Sanctorum fuit ante S. Gregorium: quod mendaciter negat Melanchthon.

AD IV. Auguſt. lib 3 de Baptiſmo: *Donatiſtarum Eccleſia ſi periit, vnde ergo Donatus apparuit?* 2. Falſumne iſtud Matth. 16. *Portæ inferi non præual* &c. Matth. vlt. *Ego vobiſcum ſum vſque. &c.* 3. Si latuit; aut fidem confitebatur; ergo manifeſta fuit; aut non confitebatur; ergo Eccleſia Nulla fuit, Nam aiunt Luthero-caluiniſtæ Notam Eccleſiæ eſſe Confeſſionem. 4. Dein; gloriam Eccleſiæ mirificam fore prædicarunt prophetæ; omnes mendaces forent, ſi latuiſſet. 5. Et ſemper hæreſes fuerūt; eæque ab Eccleſia vera ſegregata contra ipſam.

III. LVTHERO-CALVINISTÆ de ſua DVRATIONE malè ſperant. CALVINVS in præfat. Cetech. Geneuenſ. *De poſteritate ſic ſum anxius, vt tamen vix cogitare audeam. Niſi enim Deus mirabiliter è cælo ſuccurrerit, videre mihi videor extremam barbariem orbi impendere. Atque vtinam non paulò poſt ſentiant filij noſtri, fuiſſe hoc verum potius vaticinium, quam coniecturam.* Quia ſectam ſciebat ſuam merè humanam eſſe. Sic & MAGDEBVRGENSES *in præf. Cent. 2:*

LVTHERVS vix cœpit anno 1517. iam Cinglius anno 1525. ab eo deſciuit: Anno 1527. Anabaptiſtæ plurimos ei abſtraxerunt: Reliqui vix vlli puri remanſerunt, vt Illyricus cōqueritur *in præf. Centur.*

CALVINVS anno 1528. defecit à Cinglio, cum pleriſque Heluetiorum oppidis. Caluiniſtæ mox ſecti ſunt in Libertinos in Gallia, Puritanos in Anglia, Trinitarios in Polonia, Samoſatenos in Tranſyluania: iam Armenianos & Gomorriſtas in Hollandia, in Mitiores per Palatinatum Rheni.

AVTOR. Perſtat DVRATIO Catholica. 1. Quia eſt, Dan. 9. *Regnum, quod in æternum non diſſipabitur.* Act. 5. *Si eſt ex hominibus Concilium hoc, aut opus; diſſoluetur: Si verò ex Deo eſt; non poteritis diſſoluere.* At hæretici, 2 Tim. 3. *Vltrà non proficient.* Aug. in Pſal. 57. *Multæ hæreſes iam emortuæ ſunt. Cucurrerunt in riuis ſuis, quantum potuerunt: decurrerunt, ſiccati ſunt riui; vix eorum memoria reperitur, vel quia fuerint.* E contrà, Leo ſerm. 1. de Apoſt. *Augetur perſecutionibus Eccleſia: ſemper Dominicus ager ſegetes diuinæ veſtitur, dum grana, quæ ſingula cadunt, multiplicata naſcuntur.*

2. Quia, ante Lutherum fuit ſolum Paganiſmus, Iudaiſmus, Mahumetiſmus Græci, Neſtoriani, Huſſitæ, & Romana Eccleſia: Et Lutherani fatentur apud nullos iſtorum veram Eccleſiam fuiſſe; ergo aut apud Romanam fuit; aut penitus ſtirpitus quod fieri nequit.

IV. AMPLITVDO autem eius ſucceſſiua omnes orbis oras comprehendit.

V. LVTHERO-CALVINISTÆ nullam habent SVCCESSIONEM EPISCOPORVM ab antiquo.

IACTANT tamen; 1. Legitimè vocatiſimus à populo & magiſtratu ad Epiſcopatus; non intruſi ſumus.

2. Papiſtæ fidem veram deſeruerunt: ergo non ſunt Epiſcopi amplius.

3. Caiphas ſucceſſit antiquis Pontif. nec tamen ab eo petierunt ordinationem Apoſtoli. Hæc Brentius.

4. CALVINVS Inſtit. l. 4. c. 2. 3. Non numeramus Epiſcopos Aſiæ, Africæ, Ægypti; quia periit ibi iſta Succeſſio.

5. Idem

3. Idem, In Græcia perstat Successio; nec tamen est vera Ecclesia.

AVTOR. SVCCESSIO EPISCOPORVM est apud Nos Omnino APOSTOLICA, index, Ecclesiæque Nota. At apud Luthero-caluinistas nec Ordinatio est *Episcoporum*, minus *Successio*: ergo neque vera Ecclesia. Hoc ariete semper S. Patres euerterunt hæreses. 1. Nec enim potest Ecclesia esse sine *Pastoribus*, teste Scriptura & S. Patribus: Et ij semper habiti sunt pro legitimis soli, quorum Successio & Ordinatio ab *Apostolis* descendit: omnes alii fures, qui ascenduntaliunde. 2. Sicut enim in *Lege* Sacerdotium per carnalem generationem propagabatur; ita in Nouo Testamento, per Ordinationem: Vnde 1. Tim. 4 *Noli negligere gratiam, quæ in te est; quæ data est tibi cum impositione manuum Presbyteri* Prisci hæretici eo studiosius obseruabant Ordinationem; quo plus eos deficiebat *Successio*.

DICO AD I. Quomodocunque facta fuerit Electio Episcopi; Ordinatio semper vna fuit suique similis, facta ab Episcopis. Hac carent hæretici hodierni.

AD II. Calumnia est; dein & controuersia; qua nil probatur.

AD III. Sacerdotium Aaronicum durauit solum ad vsque Christum, vti temporale: Nouum Sacerdotiũ *Successionem* habet Christo, non Caiphæ.

AD IV. Si periit ibi *Successio*, ergo & Ecclesia: at apud nos constat Successio; ergo & Ecclesia constat. Periit ibi quidem Successio particularium Ecclesiarum; at non eis periit Successio Vniuersalis Romæ.

AD V. Hæreses notoriæ in Græcia interruperunt legitimam *Successionẽ*; sicut & in Septentrione.

VI. LVTHERO-CALVINISTÆ non habent CONSENSVM DOCTRINÆ cum S. Patribus; sed cum damnatis hæreticis.

DISSENTIVNT à S. Patribus LVTHERANI, testibus Centuriatoribus, qui singulis Centuriis subtexunt catalogum Patrum, quæ nobiscum docent; vocantque *Naues Patrum*. Vide *Bell. l. 4. de Eccl. c. 9.*

CALVINVS in Instit. passim fatetur, oppugnans Nostra, se tori repugnare Antiquitati. Vt de libero arbitrio, se nullum sequi, excepto Augustino: Quem & ipsum tamen mox reuocat: Vt, de subiectione Christi sub Patre, & iam quoad Diuinitatem: De concupiscentia: De satisfactione.

CONSENTIVNT cum hæreticis damnatis per primos 700. annos: de quibus catalogizarant &c. Irenæus, Hier. Epiph. Philastrius, Augustinus, Theodosius, Damascenus, &c. Nam reuocarunt damnatam hæresin: 1. Simonianam & Eunomianam, *de Sola fide*. 2. Florinianam, *Deum ipse causam peccati*. 3. Origenis: *Adam perdidisse imaginem Dei*. 4. Pepuzianam, *de mulierum Principatu in Ecclesiasticis*: 5. Procli, *Concupiscentiam esse peccatum*. 6 Nouatianam: *de Pœnitentiæ contemtu*. 7. Sabellianã, *de Vna Persona in Trinitate*. 8. Manichæanam, *de seruo arbitrio*. 9. Donatistarum, *Ecclesiam solis constare iustis: Visibilem periisse Eccles. Romouendas, aras, templa, Sacerd. &c.* 10. Aërianam, *contra homouesiam*. 11. Arianam, *de neglectu orationis pro defunctis*. 12. Vigilantii & Iconoclastarum, *de hogiomachia imaginum, reliquiarum, Sanctorum*. 13. Petrobrusinam, *de idololatria Missæ*. 14. Iouinianam, *de baptizatorum impeccabilitate; contra ieiunium, de Virginitatis &* Con-

iugij æquali merito. 15. Pelagianam; *Naſci infantes ſine peccato originis, & omne peccatum actuale eſſe mortale.* 16. Neſtorianam, *Duas in Chriſto perſonas eſſe: Et in aſſeruata Euchariſtia extra vſum non eſſe Corpus Chriſti.* 17. Eutychianam: *in Chriſto vnam eſſe naturam.* 18. Lampetianam, *Vota monaſtica non obligare.* 19. Xenaianam Perſæ: *Chriſti & Sanctorum imagines non venerandas.* 20. Sacramentariorum; *Chriſti carnem non eſſe in Euchariſtia; ſed ſolam figuram ſeu Efficaciã.*

VII. LVTHERANI & CALVINIANI, vt in multis conſentirent, in multis tamen mirificè diſſentiunt: adeò nullam habent VNIONEM MEMBRORVM, ſeu vno cum Capite, ſeu inter ſeſe.

1. LVTHERVS lib de Votis monaſt. *Mendacia certius dignoſcere non poteſt, niſi quando ſibimetipſis contraria ſunt. A Deo enim ita ordinatum eſt, vt impij ſemper ſeipſos confundant,* Ioann Cochlæus in Septicipite collegit LVTHERI contradictiones, dequeartículo vno 36. ſententias; 2. Confeſſionem Auguſtanam toties recoxerunt, vt ipſi nesciant nunc, quæ vera ſit, teſte Harmonia Fabritii. 3. Lutherani vixdum nati, ſimul ſciſſi ſunt in Anabaptiſtas, Confeſſioniſtas, Sacramentarios, &c. quorum oda pugnaſque vide in *Bell. l. 4. de Eccl. c. 10.*

CALVINVS *in præfat. Inſtit.* ait, mirum non eſſe, ſi è ſua religione mox oriantur ſectæ contrariæ; nam id & Apoſtolorum accidiſſe Eccleſiæ; è qua prodierunt Simoniani, Nicolaitæ. &c. Sathan enim ſemper bono ſemini zizania ſuperſeminat. 2. In *Inſt. l. 4. c. 13. §. 14.* Ex Vnione mutua Papiſtatum liquet, non veram eorum eſſe Eccleſiam: tot enim ſunt Schiſmata, quot monaſteria. olim Monachi ad Eccleſias Ordinariorum concurrebant; iam monaſteria ſingula propriũ habent altare. 3. Sectas habent Thomiſtarum, Scotiſtarum. &c.

AVTOR. Mirifica ſemper VNIO MEMBRORVM & vno cum Capite, & Inter ſeſe extitit in Eccleſia vera. Adeo omnes retro ſæculorum Scriptores, tot tamque diuerſarum nationum ac linguarum; tot & Pontificum, & Conciliorum Decreta, & dogmata, contra tot hæreſes, Schiſmata, morumque corruptelas ac rituum, &c. ſemper conſenſerunt, vt hodieque: Quia omnes ſenſus ſuum ſenſui vnius Capitis ſubiecere; & inter ſeſe Vnum ſentire. Vide *Bell. l. 4. c. 10. Nec enim,* 1. Cor. 14. *diſſenſionis eſt Deus, ſed pacis.* Et Matth. 12. *Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur.*

DICO AD I. Eccleſiæ vera doctrina per ſe gignit Vnionem; hæreſis verò per ſe parit diuiſionem. Et in Eccleſia eſt norma componendi diſſenſiones ſubortas, determinante vel Papa, vel Concilio: pertinaces autem eiiciente, vt hæreticos: At apud hæreticos non eſt regula moduſque conciliandi, vel eiiciendi, vel terminandi lites.

AD II. Mendacium eſt, Monachos olim ſemper in parochiis ſynaxes egiſſe, nam & proprias aras & ſacra habuerunt, vti hodie monaſteria. Nec ea ſunt Schiſmata, cum aræ materialiter plures ſint, formaliter vnæ.

AD III. Scholaſtici non diſſentiunt in rebus fidei, ſed adiaphoris: ſecus hæretici; quorum lites de articulis fidei vide in Hoſio libr. 1. contra BRENTVM. &c.

VIII. LVTHERO-CALVINISTIS nulla eſt SANCTITAS DOCTRINAE. 1. Lutherani vehunt ſpiritum precum; & tamen fides eorum nulla. Orationem Dominicam; Nam ſi credo, Nullum me habere peccatum, mentior orans, *Dimitte nobis debita noſtra &c.*

CALVINISTÆ ſciunt, Anabaptiſtas ideò credere, *ſe eſſe iuſtos*; & tamen eos damnant, negantque poſſe iuſtificari, niſi conuertantur. Item docent, *Omnia abſoluta neceſſitate euenire; Deum eſſe cauſam peccatorum:*

Luthe-

Lutherani verò ab hoc abhorrent plurimi.

AVTOR. Ecclesia SANCTA est: quia professio eius est Sancta seu Fidei, seu Morum: adeo Ps. 118 est *Lex Domini immaculata, testimonium fidele, præceptum Domini illuminans.* Sola igitur ea est Vera: alia nulla, seu Paganorum, seu Philosophorũ, seu Mahumetistarũ, seu Iudæorum, seu Hæreticorum, seu Luthero-calvinistarum: ob compl ura quæ continẽt absurda. *Bell. l. 4. c. 11.* At verò, Aug. l. 2. Ciuit c. 28 *Nihil in Christianis Ecclesiis turpe & flagitiosum spectandum, imitandũq, proponitur: vbi veri Dei aut præcepta insinuantur; aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulantur.*

IX. EFFICACIA DOCTRINÆ nota est Ecclesiæ, per eam omnes orbis oras conuertentis; testibus ipsis Centuriatoribus ordine sæculorum: de sua Nouitate nil tale valentibus memorare.

X. DOCTORVM in Ecclesia vera SANCTITAS mirifica est: vt Bernardum, Dominicum, Franciscum ipsi fateantur sanctos fuisse, Lutherus *l. de Captiuit. Bab. c. 2.* Melanchthon, *in Apologia art. 5 & 27.* At hæresiarcharum superbia fuit semper non ferenda: Inprimis Lutheri & Lutherani populi, testibus ipsis Lutheranis. *Bellarminus lib. 4. cap. 13.*

XI. LVTHERO-CALVINISTIS nulla est MIRACVLORVM GLORIA.

LVTHERVS, *teste Strabylo* tentauit de sua discipula dæmonem eicere; at periculum erat, vt ipse pene occideret. r. Nesenum in Albi subuersum nitebatur vanis murmurationibus resuscitare: at mortuo canebat, teste *Cochlæo in Actu Lutheri anno 1523.* Sic an. 1558, in finibus Poloniæ Matthæus prædicans persuasum, vt se mortuum fingeret, vere mortuum effecit, testibus *Lindano in Dubitantio. Alano Capo l. 6. Dial.*

Similem attentationem Caluini testatur *Bolsecus in vita eius cap. 13.* Iniuriam, ait Caluinus, faciunt nobis, qui miracula exigunt; cum Doctrina nostra sit perantiqua, & Apostolorum ac Martyrum confirmata miraculis: Nec Baptista patrauit vllum miraculum; *Ioann. 10.*

AVTOR. Ecclesia vera Luxit, Lucetque MIRACVLIS veris; quæ ad nouam olim fidem necessaria erant, & sufficientia ad insignem demonstrationẽ. 1. Teste *S.* Scriptura de Moyse, Iosue, Helia. &c. de Christo, Apostolis. &c. 2. Nulla secta vllo claruit vnquam miraculo teste. *Bell. c. 14.*

XII. LVTHERO-CALVINISTIS nullum est PROPHETIÆ DONVM.

LVTHERVS se ipse iactauit prophetam & Heliam Germanicum, teste *Cochlæo anno 1525.* Prædixit anno 1525, si duos adhuc prædicaret annos, fore vt euanesceret Papa, Cardinales, Episcopi, Monachi, turres, campanæ, Missæ: at prædicauit fere XXII. annis post, mortuus anno 1546. & illi sunt, eruntque. 2. Thomas Muncerus se Gedeonem venditauit; rusticos in arma vocauit; prædixit victoriam certam, globosque manicâ se excepturum. At illi cæsi, captus ipse securi percussus est. 3. Anno 1533. dixerunt diem iudicii instare; agri, aratraque cessant; dictus adest dies; sed non iudicii; nisi de sua falsitate. Teste Cochlæo.

CALVINVS sua sibi fata cecinit; vt supra ostendi.

AVTOR. In Romana Ecclesia sole clarior viget Prophetia, gratis data.

XIII. LVTHERI, lib. contra Anabaptistas, CONFESSIO est. *Fatemur plurimum esse boni Christiani; imò omne bonum Christianum; atque illinc ad nos deuenisse. Quippe fatemur, in Papatu veram esse Scripturam S, verum baptismum, verum Sacramentum altaris, Veras Claues ad remissionem peccatorum, verum prædicandi officium verum Catechismum Dico insuper sub Papatu verum Christianitatem, imò verum nucleum Christianitatis esse.*

CALVINVS *Inst. c. 10. §. 17.* S. Bernardum *Pium Scriptorem. &c.*

AVTOR. Vera eſt CONFESSIO de Veritate Eccleſiæ Romanæ, Ethnicorum, Iudæorum, Hæreticorum, Turcarum. &c.

XIV. LVTHERO-CALVINISTARVM, omniumque hoſtium Eccleſiæ, infelix ſemper exitus fuit.

XV. Felix autem Proſperitas, cum Deo, Eccleſiæ veræ fuit, eſt, erit.

VII. DE CLERICIS.

QVÆSTIO XLI.

Rectene hi Clerici, iſti Laici appellentur?

LVTHERO-CALVINISTÆ, quod rem attinet, haud negant, miniſterium Verbi & Sacramentorum non ex æquo ad omnes pertinere: vocem tamen Cleri auerſantur.

LVTHERVS lib de abroganda Miſſa priuata, par. 1. *Quod noſtra tranſlatio habet:* Non dominantes in Cleris, *interpretis incuria fuit, qua fecit, in Clerum hoc loco intelligerent, quos nunc à Laicis diſcernit impia hominum traditio.* Infra. *Hoc dixiſſe contenti ſumus; Chriſtianum populum eſſe ſimplicem; in quo prorſus nulla ſecta, nulla differentia perſonarum, nullus Clericus, nullus Laicus, nullus vnctus, nullus raſus, nullus Monachus eſſe debeat.*

CALVINVS Inſtit. l. 4. c. 4. §. 9. *Hæc appellatio aut errore, aut certè ex prava affectione nata eſt: cùm tota Eccleſia Clerus, id eſt, hæreditas Domini, à Petro dicatur:* Idem ad 1. Pet. 5. *Vtinam Patribus nunquam veniſſet in mentem, vt hac voce vterentur.* Gal. 3. *Omnes enim vos Vnum eſtis in Chriſto Ieſu.*

AVTOR. I. Diſtinctio Clericorum & Laicorum eſt omnino Chriſti, Ioa. 15. *Ego elegi vos*, ſcil. è turba. 2. Eſt Apoſtolica, 1. Pet 5. *Non Dominantes in Cleris.* 3. Eſt Canonica in deſcriptis à S Clemente Canonibus Apoſtolorum, *Can 3. 12. 15.* 4. Eſt ea antiquiſſimorum Patrum, & Conciliorum: apud *Bellarm. lib. de Clericis c. 1.*

II Vnitas & Simplicitas populi Chriſtiani eſt, quæ deſcribitur Eph. 4. *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma, vnus Deus & Pater omnium.* Vt vnum dicant, idem ſentiant, & non ſint in eis ſchiſmata. Hæc ſimplicitas procul à Lutherocaluiniſtis exulat. 2. Nec Cleri & Populi diſtinctio cum Vnitate ea pugnat magis, quam membrorum diuerſitas cum Corporis Vnitate. 1. Cor. 12. *Si totum corpus oculus; vbi auditus? &c. Et ſi omnia eſſent vnum membrum, vbi Corpus? Nunc autem multa ſunt membra, vnum autem corpus.* 3 S. Petrus duce, *Cleri*, alluſit ad Leuitas, *Deut. 18. Num. 18.* à quibus ſors natiuitatis tranſiit ad Chriſtianos ſorte Electionis.

SVASIONES contrariæ ex his corruunt vltrò.

QVÆSTIO XLII.

Ius Eligendi, Ordinandi, Paſtores, ſeu Miniſtros eſtne Populi, an Epiſcoporum?

LVTHERVS *lib. de poteſt. Papæ* Illyricus & Centuriatores, Brentius, & Kemnitius &c. Itemque CALVINVS Inſtit. l. 4. c. 15. *Habemus eſſe hanc Legitimam ex Verbi Dei Miniſtri vocationem, 1. Vbi populi conſenſu & approbatione creantur, qui ſint fuerint idonei. 2. Præeſſe autem Electum debent Paſtores: ne quid per leuitatem, vel per mala ſtudia, vel per tumultum à multitudine peccetur.* Volunt igitur: *Vocare & Eligere* Populi eſſe, Iure diuino; non Papæ, non Principis, non Canonicorum: 1. Ordinare

nare verò, Pastorum tantum; sed nomine Populi, quem repræsentant Pastores. Plura infra quæst. 44.

AVTOR. Iure diuino Potestas Eligendi Ordinandique est penes Episcopos solos. 1. Ita S. Scriptura, in meo *Antichristo part. 2. q. 13.* 2. Ita S. Cõcilia & S. Patres vniuersi. 3. Quod si Sacrum Clerum Eligere & Ordinare nefas est Sacerdotibus; quanto magis Laicis?

4. Et illius tam constans Ecclesiæ est Consuetudo, vt *à Sæculo non sit auditum*, Episcopum à non Episcopo ordinari: vt nec vlla vnquam hæretica licentia tale quid vsurpârit. Lutherum Orthodoxus Episcopus ordinauit Sacerdotem; Episcopum nemo, nisi ipse. *Esse quia vult, sit Deus Alexander*; ait Laconicus Sarcasmus. Et ipse ictum se telo fœmur adspiciens irrisit isto: *Ecce Deum Ammonium.*

5. Ipse Caluinus Instit. l. 4. c. 3. § 16. *Licet nullum extet certum præceptum de Manuum Impositione; quia tamen fuisse in perpetuo vsu Apostolis videmus, illa tam accurata eorum obseruatio, Præcepti vice nobis esse debet.* Infra: *Hoc habendum est, non vniuersam multitudinem manus iuposuisse Ministris*, id est, Sacerdotibus: nam Episcopos vocat Pastores.

Iam sic argumentor. Non sunt veri Pastores, id est *Episcopi*, qui nõ sunt per manuum Impositionem à veris Pastoribus ordinati: Atqui tales sunt Lutherus, Zvvinglius, Caluinus &c. Ergo. Nam istud S. Hieronymi Epist ad Euagrium approbat Caluinus: *Quid facit, excepta Ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non faciat?*

6. Ordinationem Romano-catholicam nihili facit Caluinus Instit. l. 4. c. 5. §. 3. *Ordinatio nihil est aliud, quam merum ludibrium.* Sic & Kemnitius: Ergo Lutheri, Caluini, &c. Ordinatio ipsis nulla fuit; & nec illis Sacerdotes fuerunt, nec Episcopi: neque à populo ordinari potuerunt.

Sequitur porrò: Cùm veros Episcopos non habuerint, nec veram Ecclesiã habuisse vnquam. Quia bene Caluinus Instit. l. 4. c. 3. § 4. *Sequuntur Pastores & Doctores, quibus carere nunquam potest Ecclesia. Est enim Ecclesia*, ait S. Cypr. epist. 9 l 4. *plebs Episcopo adunata, & Pastori suo Grex adhærens.* Hoc argumento S. Hieron. in Dialogo contra Luciferianos, Hiliarium hæreticum constrinxit.

Vnum super refugium est Caluino ibi!. *Apostolos postea quoque, vel saltem eorum loco Euangelistas interdum excitauit Deus*, (vt Lutherum, ipsum. &c) *vt nostro tempore factum est. Talibus enim, qui Ecclesiam ab Antichristi defectione reducerent, opus fuit. Munus tamen ipsum nihilominus Extraordinarium appello: Quia in Ecclesiis ritè constitutis locum non habet.*

AT, infelix effugium! Nam semel constituta à Christo Ecclesia ruere non potest: vtpote fundata supra Petram, nõ arenam: quocirca nouis haud eget Apostolis: præsertim qui sine signis venerunt non missi; vti Lutherus, Caluinus, Arij, Mahumet. &c.

7. Denique, *Act. 14.* Paulus & Barnabas, *Episcopi* & Apostoli constituebant per ciuitates Presbyteros; non populus, non Magistratus ciuilis. Ad Titum 1. *Huius rei gratia reliqui te* Episcopum *Cretæ, vt constituas per ciuitates Presbyte-*

byteros; *Sicut ego constitui tibi.* Et Flacciani *Cent 1. l. 2. c. 2.* primos Episcopos ab Apostolis esse constitutos fatentur.

QVÆSTIO XLIII.

Sitne Pastorum Electio immediate à Deo solo, aut ex carnali propagine?

IOAN. WICLEF & HVSS, teste *Tho. Walden. 2. doctrina fidei c. 39. & 40.* Solius Dei esse aiebant, Pastores eligere. Quia solus nouit prædestinatos pios; quales Pastores oportet esse. Eorum articuli in Concilio Constantiensi Sess. 8. damnantur tales. *Prælatus præscitus & malus non habet potestatem super Fideles*: Et, *est aquiuocè Pastor*, Et, *Non electioni hominū, sed operibus eius oportet credere.*

AVTOR. Deus, *1. Reg 10.* elegit Saulem; at dein reprobum: Christus Iudam; Ioan. 6. *Nonne ego vos XII. elegi, & vnus ex vobis diabolus est?* Apostoli inter Diaconos, *Act. 6.* Nicolaum elegerūt præsulem. *S.* Patres consentiunt, improbos Episcopos esse tamen veros: vt Ioann. 11. *Caiphas, cum esset Pontif. anni; illius, prophetauit.* Electio autem per Sortes etsi, *Act. 1.* ab Apostolis vsurpata ex priuilegio, tamen recte ab Ecclesia est prorsus omissa. Vide *Bell. l. 1. de Clericis c. 6.* De Luthero-caluinianis Prædestinatis sileo. VVicleffizant.

11. HEBRAEIS nascebantur Sacerdotes, Tribu Leuitica semel à Deo ad id destinata; Benetunc.

AVTOR. At Christianū non decebat Sacerdotium propago carnalis. 1. Quia sunt Sacerdotes *secundum ordinem Melchisedech.* Hebr. 7. Ideoque *sine patre, sine matre, sine Genialogia.* 2. Sic prædixit Isa. 66. *Assumam ex eis Sacerdotes & Leuitas. &c.* Aliud est, vt Sacrificium, sic & Sacerdotium, in Nouo Tementō.

QVÆSTIO XLIV.

Ius eligendi Papam & Episcopos. &c. An sit Populi de iure diuino?

LVTHERO-CALVINISTÆ *suprà q. 41.* affirmant.

SVADENT istis. 1. Quia, ait Caluinus, veteres popularem electionem vsurpabant. Sicut in politicis, electio Regis est Populi. Cætera argumenta colligit ex Luthero Brētio, Caluino, *Illiricus l. de electione.*

2. Quia, Matth. 16. *Tibi*, vt Ecclesiam repræsentanti, ait Aug. tract. 124. in Ioann. *dabo claues. &c.* 3. Matth. 18. *Quæcunque alligueritis:* Qui alii? *Dic Ecclesiæ*, id est, Populo.

3 Episcopi sunt Ministri Ecclesiæ, non Domini: *1. Cor. 3. 1. Pet. 5.* Ecclesia autem, 1. Tim. 3. *est Columna veritatis* ergo penes hanc, non illos, summum est tribunal.

4. Quia, *Act. 1.* Tota Ecclesia elegit Matthiam & Barnabam; non Apostoli.

5. *Act. 6.* Multitudo credentium *elegerunt Stephanum.*

6. Act. 14. *Cùm constituissent*, χειροτονησαντες, id est, elegissent per suffragia, *illa per singulas ciuitates Presbyteros.*

7. Quia sic docet S. Cyprianus, & Conc. Nycænum, & II. generale: Et sic vsus per 1300. annos in Ecclesia.

AVTOR. Electio non est Plebis vllo iure.

1. Non diuino, patet in *Antich. 3. part. 2. quæst. 17.* itemque suprà *q. 42.*

2. Adde, Hebr. 5. *Nemo sumit sibi honorem; sed qui vocatur, vt Aaron:* qui Moyse, non à Populo est electus.

3. Iure diuino & naturali Episcopi sunt Pastores plebis: *Act. 20. 1 Pet. 5.* Non controuertitur. At Pastorum est Pascere, id est, Regere; ad quod *Electio* quoque pertinet.

4. Apo-

4. Apostoli ad procul dissitas gentes mittebant Episcopos; ergo ipsi, non gentes, eligebant. Neque populus, præsens Apostolis, eligebant; quia vnus populus non potest alteri Pastorem eligere: vt cõtrà fingit Kemnitius absque testimonio vllo.

5. Sic Concilia, & S. Patres.

6. Plura sequentur incommoda ex populari electione, *B. ll. c. 7.*

Dico Ad I. Vsurpatio fuit surreptitia, ideo & sublata est. Nam postulatio testimonii à populo fiebat de vita eligendi, (vt est tantò acceptior,) & degenerauit in Consuetudinem, Apostolicæ contrariam constitutioni.

Ad II. Augustinus ideo ait Petrũ in persona Ecclesiæ Claues accepisse, quia in eius vtilitatem accepit, & transmissurus ad posteros erat.

Ad III. Prælati sunt Ecclesia, vt pars melior, ideoque maior; iusq; habet soluendi, &c.

Ad IV. Episcopi sunt ministri Ecclesiæ, eam regendo, non ei obediendo.

Ad V. Chrysostomus, ait, id Petrũ fecisse ex concessione; non necessitate. Et ab exemplo vno non valet argumentum contra legem.

Ad VI. Idem dico. Dein, ea erat electio Diaconi, non Episcopi.

Ad VII. Grammaticè ita significat χειροτονέω: at Ecclesiasticè est *Ordinare per manuum impositionem.*

Ad VIII. Vide *Bell.* Postulationem populi fuisse, non Electionem: Sicque loquuntur historiæ &c.

QVÆSTIO XLV.

An sint Ordines Sacri septeni? Et quæ officia singulorum?

Lvtherani (vt Kemnitius in *Exam. Trid. Sess. 23.*) numerum Ordinum septenarium reprehendunt: Statuuntque ternarium: Episcoporum, quos *Pastores*: Presbyterorum, quos *Seniores*, seu *Doctores*, vel *Ministros verbi* dicitant; & Diaconorum. Exorcistas plane reiiciunt: reliquos aiunt à Pastoribus pro necessitate assumi cooperatores.

Svadet Kemnitius, 1. Quia, S. Dionysius tres solum numerat. 2. Canones Apostolorum quinos. 3. S. Ambrosius item quinos. 4. S. Ignatius plures quam septem. 5. Canonistæ addunt Psalmistam.

Calvinvs consonat Kemnitio, *Instit. l. 4. c. 4. §. 19.* Quia, ait, S. Hieronymus numerat quinque ordines.

Avtor. Semper in Ecclesia viguerunt Ordines septem, qui ad Eucharistiæ ministerium certo ritu referuntur; Minores quatuor, Ostiar. Lect. Exorc. Acoluthorũ. Maiores tres, Subdi. Diac. Presbyterorum. Sic Clemens, Ignatius, &c. &c S. Patres, & Concilia. *D. Thomas p. 3. q. 37. art. 2.*

Tres Sacri sunt ex Institutione diuina: habentque Antiquitatem parem Ecclesiæ primitiuæ omnes septem. Mentitur itaque Caluinus dicens, *Primitiuæ Ecclesiæ incogniti fuerunt, & multis postea annis excogitati.* Bell. l. 1 c. 12.

Dico Ad I. S. Dionysius numerum triũ dedit Hierarchiarum militantis Ecclesiæ, non Ordinum.

Ad II. S. Dionysius instituit nusquam omnes referre; sed ex occasione iam hos, iam istos.

Ad III. S. Ambrosius non negat alios duos: quos obseruauit facto.

Ad IV. S. Ignatius etiam impropriè dictos numerauit.

Ad V. Canonistæ quia distinguunt Episcopum à Presbytero, Lectorem à

Cantore, nouem conſtituunt: non ſic Theologi: Neque tamen eſt diſſenſio: quia illi eos referunt ad Hierarchiã, hi ad Euchariſtiam.

AD VI. Hieronymus loquitur de ordinibus Chriſtianorum, non Clericorum. &c.

II. CALVINVS *Inſtit. lib. 4. cap. 4. §. 9.* Oſtiariorum Ordinem negat, & iidet; officium ianitoris eſſe dicit: non docet. 2. Lecturam item tyrocinium prædicaturæ fuiſſe, vt aſſueſcerent ferre populi conſpectum, & plebi innoteſcerent. 3. Exorciſtas ait, gratiam gratis datam fuiſſe, non ordinem. 4. *Acolutus*, vult eſſe vocem magicam, & linguis ignotam: idem quod Cubicularius Epiſcopi, & ceroferarius. 5. Subdiaconos vult ſolum in curandis pauperibus inuiſſe Diaconos. 6. De Diaconis nos inter & hæreticos conuenit ex *Act. 6.* Etſi nos plura eis tribuamus.

AVTOR. Dicit iſta Caluinus; non docet. Docent autem S. Patres & Concilia nos recte ſentire, & ſua ſingulis officia ordinibus aſſignare ſancta, apud *Bell. c. 14.*

QVÆSTIO XLVI.

Sitne Epiſcopus maior, an par Sacerdoti?

LVTHERANI, vt Kemnitius in Exam. Seſſ. 23. Trid. Eraſmus annot. ad 1. Tim 4. æquant vtroſque.

CALVINIANI item autore Caluino Inſtit. l. 4. c. 4. §. 2. *Quibus*, ait, *docendi munus iniunctum erat, eos omnes nominabant Presbyteros: illi ex ſuo numero in ſingulis ciuitatib. vnũ eligebant, cui ſpecialiter dabant titulum Epiſcopi ne ex æqualitate, vt fieri ſolet, diſſidia naſcerentur. Neque tamen ſic honore & dignitate ſuperior erat Epiſcopus, vt dominium in collegas haberet; ſed quas partes habet Conſul in Senatu, vt referat de negotiis, &c. autoritate totam actionem regat, & decretum exequatur. Atque id ipſum pro temporum neceſſitate, fuiſſe humano conſenſu inductum fatentur ipſi Veteres.*

SVADERE id conantur 1. Phil. 1. Paulus, &c. *Omnibus Sanctis, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis & Diaconibus.* Et Presbyteri dicũtur Epiſcopi: Sic & Tit. 1. *Conſtituas per Ciuitates Presbyteros: &c. Oportet Epiſcopum ſic reprehenſibilem eſſe.* 2. 1. Tim 3. *Gratia &c. data eſt tibi per impoſitionem Presbyterij*: ergo Presbyter poteſt ordinare Epiſcopum vt par parem. 3. Act 20. *In quo vos poſuit Sp. Sanctus Epiſcopos, regere Eccleſiam.* 1. Pet. 5. *Seniores obſecro conſentior, pascite Gregem Dei, prouidentes, ἐπισκοποῦντες.* S. Hier. in c. 1. Tit. *Epiſcopi norint, ſe maiores Conſuetudine, quam Diſpoſitione Dominica veritate Presbyteris eſſe maiores.* Pluraminuſcula vide *in Bell. l. 1. c. 15.*

AVTOR. Sanctè Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. Can. 7. *Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores &c. anathema ſit.* Diſtinctè tria. 1. Iure diuino Epiſcopus eſt præ Presbytero, in poteſtate Ordinis. 1. Quia ſoli Epiſcopi Ordines Sacros conferre poſſunt; Presbyteri ex ſuo charactere Sacerdotali non poſſunt. At Ordinatio eſt Sacramentum, vt Caluinus concedit; proinde à Deo inſtituta ſolo: ergo q maior Ordinis poteſtate; maior eſt etiam iure diuino. 2. Item Epiſcopus poteſt dare Sacramentum Confirmationis, templa, aras que conſecrare; Presbyter non poteſt. 3. Item, *Act 8.* Apoſtoli, quibus ſuccedunt Epiſcopi, ſunt miſſi vt per manuum impoſitionem darent Spiritum Sanctum baptizatis; quod Presbyteri non poſſunt. 4. Sic Patres.

II. Epiſcopus iure diuino maior eſt Iuriſdictionis poteſtate. 1. Quia in Lege

Lege tres erant Ordines, Pontificum ab Aaron: Sacerdotum, â filiis Aaron: & Leuitarum, qui ab Leui oriundi: At hi tres erant iure diuino distincti in potestate quà Ordinis, quà Iurisdictionis, sic, vt summus, medius, imus esset, vnusque altero maior. *Exod. 28. 40. Leu. 8. Num. 3. 4. 20.* vbi de distinctis eorum consecrationibus, vestibus, & officiis. Nec ratio est, vt in Veteri, quàm Nouo Testamento, distinctior sit hierarchia. Illis verò succedunt hodie Episcopi, Presbyteri, Diaconi: ergo non minus, acilli, distincti sunt. 2. Quia Christus XII. Apostolos delegit ex LXX. Discipulis: vt illi hisce iure diuino maiores fuerint: At Apostolis Episcopi, Discipulis Presbyteri succedunt; ergo pari vtrinque iure. 3. Qua Patres Episcopis dictum volunt. Matth. 24. *Fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam:* at hæc institutio est iuris diuini. Sicut & istud, Act. 20. *Attendite vniuerso Oregi, in quo vos Spiritus Sanctus constituit Episcopos, regere Ecclesiam Dei.* 4. Sic vsus habet à Christo & Apostolis huc vsque: Sic & S. Patres.

III. Episcoporum Autoritas in Cœtu Presbyterorum est vt Principis ac Iudicis in Concilio consiliariorum sibi subditorum: non vt Consul in Senatu. 1. Patet è S. Literis in *Antichristo meo p. 2. q. 18.* 2. Sic Patres, & Concilia, & Vsus vniuersalis omnium temporum, & locorum.

Dico Ad I. ex Ambrosio: Dici Episcopos & Diaconos qui cum Paulo erant: Ex Theodoreto; tũc Presbyretos dici solitos Episcopos & hosce, Apostolos: vt *Rom. 16.* Andronicus Apostolus: *Philip. 2.* Epaphroditus Apostolus. Ex Chrys. Tunc voces *Episcopus & Presbyter*, communes fuisse Sacerdotibus, distincta tamen potestate.

Ad II. Sic hinc inferre S. Hieronymum mentitur Kemnitius: cum solum ostendat Presbyteros in Scripturis etiam vocari Episcopos; non hos ab illis ordinari posse.

Ad III. vti ad. 1. ex Theodoreto.

Ad IV. Similiter dicendum. Et mentiuntur Waldenses, Hieronymum sequi Aërium: falliturque Mic. Medina. Videtur tamen S. Hier. sententiæ hac in re incertus fuisse; ideoque variasse.

QVÆSTIO XLVII.

De CARDINALATV *quid sentiendum?*

CALVINVS Instit. l. 4. cap. 7. § 30. 1. *Hic titulus Gregorij ætate in solos Episcopos competebat; non Romanæ Ecclesiæ, sed aliis eum attribuit. Apud superioris sæculi scriptores nomen hoc non reperio.* 2. *Video tamen fuisse tunc Episcopis minores, quos nunc longè antecellunt. &c.* Etsi Episcopatus Presbyterio maior sit; tamen in multis Augustinus Hieronymo minor est, *ait, Aug. Epist. 19 &c.* 3. *Nihil officij tunc habebant, nisi vt in doctrinæ & Sacramentorum administratione Episcopo adessent, & subessent. Nunc adeò mutata sors est, vt facti sint Regum & Cæsarum cognati. Vnà cum suo Capite sensim creuerunt. Nihil habent legitimi in Ecclesia muneris; fucum duntaxat & inanem laruam retinent. Vnde Gregorius:* Flens dico: cùm Sacerdotalis Ordo intus cecidit; foris quoque diu stare non poterit.

AVTOR. Tria hæc: 1. NOMINIS Antiquitas: Annis 300. ante S. Gregorium in Concilio Romano sub

S. Sylueſtro, can. 6. proditur de VII. Diaconis Cardinalibus Romæ. *S*ignificat idem quod *P. incipalis*, vt à quo pendeant *E*piſcopi, ceu cardine. Vt Cardinales virtutes, venti, puncta cœli, &c: dicuntur: Sic & Tituli ſeu Eccleſiæ Principaliores VII. dicebantur Cardinales; itaque à loco ad perſonas nomen tranſiit.

II. OFFICII Antiquitas, 1. *E*ſt aut Epiſcopalis, aut Presbyteralis, aut Diaconalis. 2. Eligere Papam. 3. Aſſiſtere *P*apæ in regimine, vt Senatores Conſuli, vt Conſiliarii P rincipi. In primitiua tamen Eccleſia omnes ferè Preſbyteri ad Electionem Papæ conueniebant in paucitate Cleri: at poſtea auctiore Clero, ſoli Principaliores id munus obierunt.

III. COMPARATIO Cardinalatus cum Epiſcopatu eſt talis; 1. Poteſtate. Ordinis maior eſt Epiſcopus Cardinali, Presbytero, vel Diacono. 2. Iuriſdictione in propriam Eccleſiam item. Quia Epiſcopus attendit vel Diœceſi toti, vel vrbi; Cardinalis verò ſoli Titulo ſuo, in quo eſt vt parochus, nec ius habet maius, quàm parochiale. 3. Regimine Vniuerſalis Eccleſiæ maior eſt Cardinalis, Presbyter, aut Diaconus, quàm Epiſcopus. Singulara docet *Bellarmin. lib. 1. c. 16.*

DICO *S.* Hieronymum fuiſſe Preſbyterum Antiochenum; non Romanũ, non Cardinalem; ipſo teſte *Epiſt. 61.* Deinde etſi in Concilio 6. Carthaginenſi vltimi ſubſcripſerunt Cardinales duo; ſciendum tamen tunc ætatis Epiſcopos Cardinalibus fuiſſe maiores: poſtea verò mutatum eſſe.

QVÆSTIO XLVIII.

COELIBATVS *quo Iure ſit Ordinibus S. annexus?*

LVTHERO-CALVINISTÆ, poſt Iouinianum, Wiclieff, negant vllo, adeoque omninò hæreticiſſimè annexum eſſe. LVTHERVS *Libro de abroganda Miſſa*, Magdeburgenſes Centuriis ſingulis c. 7. maximè *Centuria 11. c. 7.*

BEZA, Martyr, CALVINVS *Inſt. l. 4. c. 12. §. 23.* &c. Documenta ſingulorum ſubiiciemus infrà.

AVTOR. 1. Votum Continentiæ non eſt Iure diuino additum Ordinibus *S*acris: proindeque eſt Diſpẽſabile. Quia ex ſolo Iure humano Apoſtolico vim eius dimanat. 1. Ita *D. Tho. 2. 2. q. 8. art. 2.* & plerique contra Medinam, Maiorem, &c.

1. Quia Matrimonium non pugnat cum S. Ordinibus ratione Eſſentiæ ſuæ, ſed Officii: ne actu coniugali, aut cura animus Sacerdotis eneruetur. Ideò non eſt iuris diuini, vt coniugati, ſi poſtea ordinentur, abſtineant vxoribus. Alioquin Eccleſia non potuiſſet Græcis permittere vſum vxorum ante Ordines acceptos ductarum.

2. Nulla in *S*acra Scriptura extat prohibitio: quin Veteri in Teſtamento licebat: in Nouo ad Timotheum & Titum iubet eligi caſtos.

3. Puritas miniſterii caſtitatem requirit, vt conuenientem; non vt Neceſſariam. Ideò Concilium Ancyranum, à S. Leone confirmatum, permiſit etiam poſt Diaconatum ducere Vxores.

II. Iure Eccleſiaſtico & Apoſtolico Cœlibatus eſt Ordinatis mandatus; vt nec prius ductis vxoribus fas vti. 1. Et Sacra Scriptura vti deducant S. Patres: Vide meum *Antichriſtum part. 2. q. 19.*

2. Ita Concilia: vt Ancyranum an. 314.

Car-

Carthaginense IX. Canon. 2. anno 254. causam promit: *Vt, quod Apostoli docuerunt, & seruauit Antiquitas; nos quoque custodiamus.* Sic & Concilia Italiæ, Galliæ, Hispaniæ, Germaniæ antiquissima anteannum 700. Mendax ergo Melanchthon in Confessione Augustana legem cœlibatus primum in Germania fixam esse postannũ 900. 3. Ro. Papæ, itemque S. Patres antiquissimi Græci, Latinique consentiunt apud *Bell l 1. c. 19.* 4. Exempla fauent laudatissimorum Episcoporum, & Clericorum inde vsq; ab Apostolis continentium.

Magdeburgenses Centur a 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. de vxo a is proferunt exempla multa.

At sunt *Vel* de ductis ante Ordinationem: *Vel* de minoribus Clericis: *Vel* de illaudatis viris: *Vel* expressè mentiuntur.

4. Quia Matrimonium impedit Ecclesiastica munia Sacrificandi, ob impuritatem: Orandi & Legendi, ob hebetationem ingenii: Prædicandi ad virgines & viduas de castitate: Curandi animas, ob curas temporales: Procurandi paupere, ob curam prolium. *Et* vix distinctio foret Clericos inter & Laicos.

QVÆSTIO XLIX.

Quæ Sectariorum sunt documenta?

I. LVTHERI & LVTHERANORVM.

IVbetur, Tit. 1. elegi ἀνέγκλητον, id est, sine crimine: quoisto? *Sit vnius vxoris vir, filios habens fideles,* sc n fornicetur.

RESPONDEO. 1. Sit sine vlla, quæ reprehendi posset, etiam specie criminis; vt bigamia, index est incontinentiæ. Ita *Chrysost. hic.* 2. *Aug. tract. 41. in Ioan. &c.* Sit sine grandi crimine: quin cum multiplice virtute, vt monogamia, sobrietate &c.

II. 1. Cor. 7. *Vnusquisque vxorem suam habeat,* vnam, non plures, nisi successiuè. 1. Tim. 3. *Diaconi sint vnius vxoris viri.*

RESP. Patres sic exponunt, non habeat, aut non habuerit, nisi vnam.

III. 1. Cor. 9. *Annon habemus potestatem circumducendi sororem Vxorem: sicut Apostoli. &c.*

RESP. *Mulierem* dicit, non *Vxorem*; & ad vsum vitæ, non luxuriæ.

IV. *Sit vnius vxoris vir,* id est, Luthero, vnam habeat; Magdeb. non plures simul.

RESP. 1. Tim. *Vidua eligatur, quæ fuerit vnius viri vxor,* id est, monogama: non vt Luth; & Magdeb. Nec id ætatis vlli gentium mos erat duas habere simul. Ita S. Patres. Ita praxis Ecclesiæ, bigamos nũquam ordinantis: ad Christi conformitatem, qui vnius Ecclesiæ Caput est.

V. Magdeburgenses. Sanctus Vdalricus scribit, S. Gregorium Clericis ademisse vxores; deinde in eius piscina reperta 6000. capitum: & mox decretum suum reuocasse, & pœnituisse.

RESP. 1. Ibidem dicitur, Papam posse cogere ad cœlibatum. 2. Epistola est ad Nicolaum II. qui obiit an. 867: At S. Vdalricus factus est Episcopus an. 903. Ergò fictitia est epistola: Sanè autorem probatum habet nullum.

CALVINI & CALVINISTARVM.

I. Deus reliquit matrimonium cuique libe rum: & eius prohibitio est hæretica. 1. *Tim. 4.*

RESP. Placet libertas: proinde Ordinandis ponitur conditio cœlibatus seruandi. Et Paulus notat reprobantes

nuptias vniuersè vt malas: qualis Tatianus, Marcion, Manichæus. Mentiturque Caluinus 1. Timoth. 3. ordinandis poni conditionem, vt esse debeāt *vnius vxoris viri*: cum nubere sit liberum cuiq; *Qui nubit, benè facit; qui non nubit, melius facit.*

II. Heb. 12. *Honorabile connubium in omnibus*: ergo & in Sacerdotibus.

RESPOND. Ergo etiam in consanguineis foret honorabile; quod improbat tamen Caluinus *Instit. libr. 4. c. 19. §. 37.* Quare, *in omnibus*, significat ex omni parte; *Apud omnes in omnibus* legitimè copulatis.

III. Apostoli, *1. Corinth. 9.* circumduxerunt vxores: Philipp. vlt. Rogo te *Germane compar*; id est, germana.

RESPOND. 1. De Apostolorum vxoribus ante Apostolatum variant scriptores: Certum est, post vocationem eos, *Matth. 19.* reliquisse omnia, etiam vxores. Ita S. Hieronymus. &c. *1. Corinth. 9.* loquitur de piis fœminis; quales & Christum secutæ sunt. Ita Patres. 2. Dein; melior Versio est, *Sororem mulierem.* 3. Et *S.* Clemens ait, secutas, quæ fuerant vxores; cessante iam re vxoria.

Et Paulus ad virum Germanum loquitur. Sic Patres.

IV. Solus Paphnutius Concilium Nicænū inhibuit, ne interdiceret vxores Clericis.

RESP. 1. Is censuit permitti vsum earum, quas ante Ordinationem duxissent. 2. Et, Dissuasit pœnas grauiores decerni in incontinentes. 3. Et, ait *S.* Gregorius, *Socrates*, qui id scripsit, *multa mentitur.* 4. *Et*, Concilium Nicænum canone 3. prohibet, ne Sacerdotes, Diaconi, Episcopi, mulierem domi habeant, nisi matrem, sororem aut amitam. 5. Et fatetur Lutherus libro de Conciliis parte. 1. Concilium noluisse sequi Paphnutium.

V. MELANCHTHON. Coniugium est de iure diuino & naturæ: Genes. 1. *Crescite, & multiplicamini*

RESP. Benedictio est, non præceptū Sique hoc; affirmatiuum est tunc, illos obligans, nunc, aliquos sic vocatos. Ita Tertullianus, Cyprianus &c.

VI. 1. Cor. 7. *Propter fornicationem vnusquisque propriam vxorem habeat.* Quia donum continentiæ non est cuiusque.

RESP. 1. Loquitur de incontinentibus: nam continentes dicit *melius facere.* 2. *Et*, Quia *non omnes capiunt Verbum hoc*; ideò non omnes fiunt Clerici. Deus autem, quibus dedit Velle continere, dat & Perficere, si velint. Ita *S.* Patres, Tertullianus, Nazianzenus, Chrysostomus, Hieronymus. &c. 3. Non igitur Celibatus scandala parit; sed abusus eiusdem violati.

QVÆSTIO L.

An Clerici DECIMAS, Possessiones, & Temporalia iure possideant?

LVTHERANVS Erasmus in annotationibus sui Nouum Testamentum ait, Decimarum exactionem esse tyrannicam.

2. Fratricelli; deberi sibi, Apostolicæ paupertate viuentibus; non Ecclesiasticis habentibus, aut ditibus. 3. Wicleff: Decimas esse eleemosynas meras, possequenegari Clero propter peccata. 4. Canonistæ: Eas etiam quoad Quotam, iuris diuini; non Ecclesiastici.

AVTOR. 1. Clerum alia populis Magistratui contribui; iuris naturæ esse. Ita *Genes. 14.* Abraham Melchisedecho pen-

pendit decimas, vt Sacerdoti & Regi. Iuris diuini est idem, in Veteri Testamẽto sic iubente Deo Leuitis dari, *Leu vlt. Num. 18, Malach 3.* Quæ præcepta quà Moralia sunt, etiam Christianos obligãt; non quà iudicialia: teste Clemente *lib. 2. Const. Apostolic. c. 29. 38 &c.* Quippe Christiana debet *abundare iustitia*, Matth. 5. *plusquam Phariſæorum.* Sic & S. Patres, & Concilia prisca. Estq; ratio: quia Laborãt pro bono publico: ideò decimę debitæ sunt, non vt eleemosynæ, etiã dicolis. Ita S. Scriptura in *Antichristop. 2. q. 20.*

II. Dare Decimas, quoad Quotam hanc, non est iuris diuini Christianis. Quia hoc nusquam extat. Et præceptum Veteris Testamenti non erat Morale: nec enim erat ante Moysen: Nam Abraham vltrò dedit: Iacob, *Genes. 28.* vltrò vouit. Nec est propriè Ceremoniale; quia non ad colendum Deum ordinatur; sed ad æquitatem inter homines. Et, Iudicialia sublata sunt.

Debentur tamen iure diuino quoad substantiam; etsi non quoad Quantitatem istam. Iura etiam Ecclesiastica quotam decimarum determinarunt, non vi Legis Veteris, sed exempli. Vnde tum Clericus potest renunciare suo debito decimali: Tum Ecclesia legem suam mutare: Tum Consuetudo contraria Legem abrogare. Ita *D. Tho 22. q 7. a. 2.* Idque quà Ecclesiastica est Lex de quota: non, qnà naturalis quoad substantiam.

QVÆSTIO LI.

Quo Iure sint EXEMTI Clerici, RES, & causæ Ecclesiasticæ ab Sæculari potestate?

LVTHERANI: 1. Vt Petrus Martyr *in Rom. 13.* negat Principes dare posse Clero priuilegium Exemtionis: quòd sit contra ius diuinum, omnes politico subiiciens Magistratui. 2. BRENTIVS *in prolegomenis.* Melanchthon *in Locis cap. de Magistr.* Res & Causas Cleri politicis subiiciunt tribunalibus.

3. CALVINVS Inst. l 4. c. 11. §. 15. In omnibus subiectos vult, exceptis causis merè Ecclesiasticis.

SVADENT istis. 1. Quia Constantinus edixit, *Si quis Episcoporum tumultuatus sit, mea executione coërcebitur:* Eiecitque Eusebium in exilium.

2. Martyr. Iure diuino *omnis anima sublimioribus Potestatibus subiecta est*, Rom. 13. *Ergo non potuerunt Reges Clerum eximere.* 3. Marsilius. *Matth. 17.* Christus soluit tributum, qu a debuit.

AVTOR. 1. In causis Ecclesiasticis Clerici sunt exemti iure diuino. 1. Quia regimen Ecclesiasticum distinctũ est à politico, & isto sublimi⁹. patet supra *quæstione 2. 3. & 12.* 2. Christus Petro & Apostolis omnem potestatem suam commisit, vt Pastoribus in oues. Supra *q. 19. 20. 21.* 3. Apostoli, eorumque successores Ecclesiam diu rexerunt, cum nulli essent Principes Christiani: nec ad politicos causas retulerunt. 4. Sic Concilia sancierunt, Patres docuerunt. &c.

II. Clerici non sunt exempti ab legibus politicis, non contrariis iuri Canonico, aut officio Clericali: sed directiuè subsunt. 1. Quia Clerici sunt ciues & partes politiæ. 2. Papæ permiserunt.

Non tamen Clerici possunt iudicari à sæcularib⁹, etsi in legem ciuilem peccassent. Quia sic Papæ, Concilia, Imperatoresque decreuerunt. Absurdum est Pastorem ab oue iudicari.

III. Bona Ecclesiastica sunt à tributis sæcularium exemta: idque iure, non simpliciter naturali, nec merè positiue;

tiuo; sed iure gentium, quod partim est naturale, partim positiuum. Hinc mos omnium fuit gentium; Sacris deditos; & quæ ipsorum essent, pro exemtis haberi Vt Leuitæ, *Exod. 20. Num. 1.* Sacerdotes, *Genes. 47.* sub Pharaone: Et *1. Esdræ 7.* sub Artaxerxe. 2 Vt Anima corpori præest, non subest: ita nec Clerus subesse debet Politiæ, in Sacris. Vide *Antichristum p. 2. q. 21.*

DICO AD I. Quos Concilium Nicænum prius damnarat Arianos; sententiam in eos est executus Imperator.

AD II. Rectè: At Ecclesiastica potestas est sublimior: ergo non subiecta inferiori sæculari in rebus aut sacris, aut ad sacra pertinentibus.

AD III. Christus soluit quia voluit, non quia debuit. *Nam liberi sunt filii: Sed vt non scandalizemus eos, vade &c.*

VIII. DE MONACHIS.

QVÆSTIO LII.

Quàm dirum in Monachos odium Lutheri o-caluinistarum?

LVTHERVS *in obscuno suo Epithalamio ad 1. Cor 7.* omnes eos qui Cælibem vitam in monasteriis ducunt, idolo Moloch corpora sua immolare confirmat. *Ibidem*, Statum Religionis nil vaere ethnicum, terrenum, sæcularem, ac velutri lutum esse scribit. &c

Magdeburgenses Centuria 1. c. 10. aiunt. *Quis non hæc hominum monstra execretur, vt inimicos humanæ societatis, & contra totam secundam Tabulam delinquentes?* Melanchthon in Apologia articulo de votis: *Vota & opera Monachorum* appellat *obseruationes fatuas, hypocriticas simulationes, Traditiones pharisaicas, & Mahumeticas.*

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 13.* ait, Monachos omnes esse Sophistas cucullatos, qui ab Ecclesia discessionem fecerint, & se totos diabolo consecrarint: Monasteria esse lupanaria; Vota monastica, retia Satanæ.

Sic & hæresiarchæ *in Genealog. p. 2. q. 15.*

AVTOR. 1. Filii tenebrarum æquis oculis nequeunt lucem Religionis intueri; desertores militiæ oderunt castra Sanctorum. *Nam*, ait S. Antonius apud S. Athanasium, *omnes quidem Christianos Diabolus odit; sed probos Monachos, Christi virgines tolerare nullo modo potest.*

2. Dissimillima de iis S. Patres, quorum pars magna & ipsi monastice vixerunt: Quibus à Christo, *Matth. Marc. 10. Luc. 18.* centuplum in hoc sæculo; sedes honoraria in iudicio; locus in cœlorum regno promittitur. Sed vt verè hæc satis.

QVÆSTIO LIII.

Qualis Origo fuerit Religionum?

LVTHERANI. Vt Magdeburgenses Cent. 4. c. 6. *cæpit hoc sæculo 400. primum monasteria*: sc. ab Antonio, Macario &c. Idque Cent. 5. c. 6. *partim defensione doctrinæ de iustificatione, & veræ cultus Dei; partim ex prauæ emulatione Essenorum*: Cent. 6. *partem casu*, vt fugerent persecutionem; vt de Paulo Hieronymus testatur.

CALVINVS *Instit. l. 4. c. 13. §. 10.* Melanchthon *in Apologia articulo 27.* aiunt fuisse quidem quarto, & quinto sæculo Monachos aliquos, sed eos, qui nunc sunt, cum eis habere commune nihil: ideoque hodiernum monachatum rem esse nouam.

SVADENT istis. 1. Quia liber de vita S. Antonii monachi sit ab Athanasio conscriptus, dubitant Magdeburgenses *Cent. 4. c. 10.* 2. Quia, Negant iidem *Cent. 1. l. 2. c. 10.* Erasmus, Lutherus, Caluinus, &c. libros de Ecclesiæ hierarchia esse Dionysii Areopagitæ. 3. Quia negant, *ibidem c. 3.* Philonem de Christianis, sed Essenis, scripsisse.

AVTOR. Tria asserimus: vnde &

SVa-

SVASIONVM vltrò liquebit solutio.

I. Religiosa vita diu ante quartum sæculum cœpit. 1. Teste S. Scriptura in meo *Antichristo parte 2. q. 22.* 2. S. Athanasius memorat S. Antonium, qui sæculo quarto claruit, petiisse monasticen edoceri ab sene monacho. 3. S. Dionysius, teste *Damaso*, ex monacho ad Papatum est assumtus anno 266. 4. *Tertullianus libro de velandis virginibus*, distinguit inter Virgines mundi, & Dei; quòd hæ solenni professione se consecrarent Deo. Sic & Cyprianus. 5. S. Dionysius Areopagita scripsit epistolam ad Demophilum Monachum: & *libr. de Ecclesiæ hierarchia, c. 6.* explicat monasticæ professionis formam. 6. Philo Iudæus *libro de vita contemplativa Supplicum* describit mores ac vitam monachorum & monialium; quos instituit S. Marcus in Ægypto.

II. Origo Religionis professæ non fuit *Casus*, vel *Error*, aut *prava Imitatio*; sed perfectionis studium. Nam, etsi Paulus persecutionem fugiens Eremiticam colere cœptauit; Antonius tamen, aliique ante eum Cœnobitæ, ac post eum Eremitæ solo perfectionis studio Monasticen obseruarunt. Paulus prior tempore; Antonius prior magisterio fuit; quòd hic discipulos habuit, iste nullum; secuti Basilius, Augustinus. &c.

III. Religiosi Ordines quoad essentiam, sunt iidem cum priscis; sc. quoad tria vota professa; testibus S. Basilio & Augustino; quos Caluinus ac Melanchthon agnoscunt pro antiquis Monachis. *Bellarmin. libr. 2. de Monach. cap. 5.*

QVÆSTIO LIV.

An sint CONSILIA Euangelica; differantq; à Præceptis vt Vtilia?

LVTHERVS *libro de votis monasticis, & in Epithalamio:* Melanchthon, Martyr, Brentius, CALVINVS *Instit. l 4. c. 13.* pernegant vllum esse Consilium Euangelicum. LVTHERVS *in assert. art. 3.* vnum esse virginitatis ait: At in Epithalamio reuocauit opinionem.

Distinctè tria dicunt. 1. Tria vota, si putentur esse Dei cultus, impietas est. 2. Obedire, cui non debetur, quasi ad Dei cultum; est stultum. 3. Castè viuere ad expeditius obeunda munia Euangelii, bonum est: Non tamen possibile, nisi qui scit datum sibi: Idque fit miraculo.

Sic & prisci olim, pluresque hæretici: Vide in mea *Geneal. p. 2 q. 15.*

APOSTOLICI, cum Pelagianis, contra opulentiam tria afferebant: 1. Matth. 19. *Facilius est camelum &c. quàm diuitem. &c.* Sed istud est impossibile: ergo & hoc. Ideo docuit Dominus Vendere omnia & dare pauperibus. 2. Luc. 14. *Nisi quis renunciauit omnibus: non potest meus esse Discipulus.* 3. Matth. *Estote perfecti;* dicitur omnibus; at huc opus omnia vendere.

DICO AD I. Augustinus epistola 89 & 94. ait: *Quod impossibile est hominibus, possibile est Deo.* Quin & Crates Thebanus, Antisthenes. &c. ethnici philosophi potuerunt abiicere bona. Extenuetur camelus, & transibit acum.

AD II. Loquitur de præparatione animi; nam *& animam* vult renunciari.

AD III. *Matth. 5.* agit de perfectione cunctis necessaria: *Matth. 19.* de vtili solum.

LVTHERO-CALVINISTARVM SVASIONES sunt tales. 1. Matth. 17. *Angusta porta est, & arcta via: &c. & pauci intrant. &c.* Ergo plus facere, quàm lex exigit, ne-

mo poteſt. 2. Nunquam implemus legem; cũ in opere noſtro ſemper aliquid deeſt: ergo minus opera ſupererogationis præſtare poſſumus. 3. Luc. 17. *Cum feceritis omnia, dicite ſerui inutiles ſumus*: nil ergo ſupererogatorium eſt, ſed omne debitum. 4. Nunquam facimus, quod debemus: vnde orandum, *Dimitte nobis debita noſtra*. Ergo minus facimus plus, quàm debemus. &c.

AVTOR. Sunt Euangelica Conſilia plura, maximè tria votorum Religionis; & ea nec præcepta, nec indifferentia: ſed grata Deo. 1. Teſte Scriptura. Iſaiæ 56. *Non dicat Eunuchus; ego lignum aridum. &c. Dabo eis nomen melius à filiis, & filiabus.* En meritum. Eſſeque Conſilium, docent Patres Hieronymus, Cyrillus, Baſilius, &c.

2. Sap. 3. *Felix ſterilis & incoinquinata, quæ neſciuit thorum. &c. habitur enim ei fidei donum electum.*

3. Euangelica Teſtimonia vide in meo *Antichriſto p. 2 q. 23.*

4. Apoſtolica ſunt plura. 1. Cor. 7. *Bonum eſt mulierem non tangere. Dico innuptis & viduis, bonum eſt, ſi ſic permanſerint, ſicut & ego. Volo omnes vos eſſe, ſicut meipſum*, continentes. *De Virginibus præceptum non habeo; Conſilium autem do, tanquam miſericordiam conſecutus à Domino, vt ſim fidelis.* Item. *Qui matrimonio iungit Virginem ſuam, benè facit; qui non iungit, melius facit.* De Vidua: *Cui vult, nubat, tantùm in Domino: beatior autem erit ſi ſic permanſerit; ſecundum meum Conſilium. Puto autem quod & ego Spiritum Dei habeam.*

I. LVTHERVS in Epithalamio vult ibi diſſuaderi Continentiam: quòd *propter fornicationem vnuſquiſq; ſuam vxorem habeat.*

CALVINVS aſſentitur, & addit: Illud, *Bonum eſt homini mulierem non tangere*: ſimile eſſe iſti: *Bonum eſt non comedere.* 2. Martyr illi opponit hoc Gen. 2. *Non eſt bonũ hominem eſſe ſolum.* Et dicit, Paulum loqui de certis ſui doni continentiæ. 3. Paulus ſolum laudat continentiam, vt vtilem temporaliter, quòd liberet à curis matrimonialibus: ita *Lutherus. Melanchthon* etiam ſpiritaliter; quòd cœlibes ſint expeditiores ad orandum, prædicandum &c. Non verò ad merendum, aut placendum Deo.

DICO AD I. Illud *Vnuſquiſq;* explicat ibidem iſto: *Qui non ſe continet, nubat.* Ita Aug. lib. de Virg. c. 16. *Exhortatur continentiam perpetuam, vt aliquantum etiam à nuptiis deterreret.*

AD II. Deus loquebatur ad carentem mala concupiſcentia ante peccatum. Adę, habentemque donum continentiæ, quando vellet: quod iam licet nõ omnes habeant, habere tamen poſſunt, ſi petant à Deo. &c.

AD III. Idem docuit Iouinianum Et S. Auguſtinus libr. de Sacris Virginibus dicit, quod *ſi mirabiliter deſipiunt.* Placet Deo continentes & merentur: quia *Virgo cogitat, quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu.* Ibidem. *Non vt laqueum vobis injiciam; ſed ad id quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſecrandi.* Item: *Beatior autem erit ſi ſic permanſerit.* Eſt igitur continentia de Conſilio & poſſibili.

5. Accedit Apoc 15 *Nemo poterat dicere Canticum, niſi illa 144000. Hi ſunt, qui cum mulieribus nõ ſunt coinquinati, Virgines enim ſunt, & ſequuntur Agnum.* En meritum ſingulare. Neque myſticè locus hic intelligi poteſt, vt *Magdeburgenſes* volunt, de non inquinatis idololatriâ &c. nica-

nicatricis Babylonicæ. Nam fictum hoc nouumque est: S. Patres de veris Virginibus interpretantur. Exempla, Patres, Rationes, vide in *Bell. l. 2. c. 10. 11. 12.*

QVÆSTIO LV.

Sitne possibile quid vltra Præcepta seruare?

LVTHERO-CALVINISTÆ pernegant quæstione præcedente argumentis quatuor. Quibus addunt ista:

1. MARTYR. Dominus iubet se diligi ex toto corde, &c. vnde nil superest non debitum. August. lib. 1. de Catr. Christ. *Cum ait, toto corde; nullam vitæ nostræ partem reliquit, quæ vacare debeat.* 6. Præceptum dilectionis, & illud *Non concupisces*; in hac vita impleri non potest. Ita Patres. 7. Nolle Deum plus amare, si plus possis, peccatum est: ergò nil potes superaddere, quod non debeas.

AVTOR. Possibile est & meritorium, satisfacere præceptis, pro humana fragilitate, ex gratia; & tamen etiam Consilia supererogatoriè obseruare. 1. Patet ex suprà allegatis. 2. Exemplis primitiuæ Ecclesiæ: *Act. 4.* Omnia in commune donantium; Continentiam colentium, vt *Act. 21.* quatuor filiæ Philippi; quod vt magnum quid refertur. Philo *libr. de vita contemplatiua.* Iustinus *in Apologia 2.* Tertullianus *in Apologetico c. 9* produnt de plurimis Continentibus. 3. Ratio: Omnis res ac natura duo habet: necessarium ad esse, & necessarium ad bene esse: Vt homo, quod constet membris, est ad esse: quod speciosus sit, robustus, &c. ad bene esse est. Sic Perfectio necessaria est ad esse Saluari p obseruationē præceptorum: Ad bene esse, gloriosius beari per Consilia obseruata.

DICO AD I. Lex Dei est difficilis exse: medium enim tangere, arduum: Facilis, habenti gratiam & charitatem. 1. Ioan. 5. *Mandata eius grauia non sunt.* Matth. 11. *Iugum meum suaue.*

AD II. Deest; quia tendimus ad perfectionem viatores; & hoc satis hîc Deo, nobisque est. Ideo Dominus respondentem iuuenem, se mandata seruasse, dilexit vt veracem, non vt mendacem. Nec isti perfectioni officit repugnantia concupiscentiæ; dummodo sint motus eius inuoluntarii. Hinc ama Deum, & time: *Cum omnia feceris, dic, seruus inutilis sum.*

AD III. Dicitur: *Cum feceretis Hæc omnia, quæ præcepta sunt vobis &c.* Vnde Ambr. l. de Viduis. *Hoc virgo non dicit: non ille, qui omnia vendidit: sed quasi reposita expectat præmia. &c. quasi seruus vtilis. &c.* vult tamen tales se humiliare, velut inutiles.

AD IV. Ita dicimus ob peccata venialia, in quibus *iustus in die septies cadit.*

AD V. Illud, *ex toto*: significat diligendum Deum appretiatiuè, nil ei præferendo vel æquando: Quod seruari potest; plusque, minusque diligi: Nam diligit ille plus, qui etiam à licitis abstinet &c. Vide *Bell. c. 13.*

AD VI. Præceptum dilectionis potest impleri appretiatiuè diligendo: Etiam hoc *Non concupisces*, scil. voluntario appetitu.

AD VII. Est peccatum, si nolis ex contemtu, vel acedia, vel superbia; velle tamen plus diligere, quàm diligas, etiam à licitis abstinendo, hoc licet; & fieri potest; & meritorium est.

QVÆSTIO LVI.

An VOTVM ſit Cultus Dei?

LVTHERI, CALVINIQVE ſententia eadem eſt: Vota ad Deum colendum fieri non poſſe, niſi de rebus præceptis.

SVADENT. Quia omnis cultus voluntarius, id eſt, non præceptus, Deo placere nequit: Rom. 14. *Quod enim non eſt ex fide* ſc. verbi Dei præcipientis, *peccatum eſt.* Et col. 2 reprehenditur ἐθελοθρησκεία, ſeu ſuperſtitio.

AVTOR. Vouere eſt actus Religionis; ergo & Reddere: iuxta Iſa. 19. *Colent Deum in hoſtiis, & vota vouebunt, & ſoluēt.* 2. Caluinus *Inſt. l. 4. c. 13. § 2.* fatetur, Vouere eſſe officium religionis, & promittere Deo: ergo Reddere votum eſt fidem ſeruare Deo: at hoc eſt immediatè colere Deum. 3. Iuramentum eſt cultus Dei etiam de re non præcepta; fatetur Caluinus *Inſt. l. 2. c. 8. § 23.* Ergo & votum. Num. 30. *Si mulier vouerit aliquid, & verbum de ore egrediens animam eius obligauerit iuramento, voti rea erit: reddet, quod promiſit.* 4. Ex voto ſoluere rem non præceptam falſis Diis, idololatria eſt: ergo eandē ex voto ſoluere Deo, latria eſt.

5. Omni actu virtutis non præcepto, facto tamen in honorē Dei, colitur Deus. Vt, *Luc. 2.* Anna ſeruiit Deo ieiuniis, &c. Ergo magis colitur actibus votiuis. 6. Geneſ. 28. *Votum vouit Iacob. &c. Decimas offeram tibi. &c.* hoc de re non præcepta vouit. Dauid item vouit ſe templum extructurum Deo, *2. Reg. 7.* neque præceperat id ei Deus: Sic vota *Leu. 27. Num. 6. 30. Deut. 12. & 23.* non præceperat Deus; & facta tamen ſunt ad cultum Dei.

DICO. Apoſtolus vocat ἐθελοθρησκείαν, actus Deo non probatos, rerum inanium, quę non ſunt materia cultus diuini; vt eſt numerus lotionum, abſtinentia à cibis, vti natura immundis. Et, ſi des tam eſt de Conſiliis, quàm præceptis Scripturæ.

QVÆSTIO LVII.

An Vota in Nouo Teſtamento ceſſarint ſublata, ſublato antiquo Teſtamento?

LVTHERO-CALVINISTA Petrus Martyr contra etiam Lutherum & Caluinum id pertinaciter affirmat.

SVADET. 1. Quia Votum in Nouo Teſtamento non nominatur, niſi cum de votis Legis fit mentio; ergo eſt Legale tantum. 2. Quia Profeſſio fidei tota nos obſtringit Deo: ergo ſtultè vouetur: vt ſi obligatis tabulis ac teſtibus patriæ poteſtati ſe filius obligat, ante obligatus Decalogo. 3. Quia libertas Euangelii infringitur votis; vitæ enim genera eſſe libera voluit Chriſtus, vt quæ nec omnibus, nec omni tempori conueniunt. 4. Qui vouet, iniuriam Deo facit, facta neceſſaria, quæ is libera eſſe voluit.

AVTOR. 1. Negat *S.* Scriptura ceſſare vota in Nouo Teſtamento. Iſa. 19. *Colent eum in hoſtiis; Vota vouebunt Domino, & ſoluent.* Pſal. 75. *Vouete, & reddite Domino:* At hæc Patres intelligunt de votis religioſis Noui Teſtamenti. 1. Timoth. 5. *Cùm luxuriatæ fuerint. &c. habentes damnationem, quia primam Fidem irritam fecerunt:* Auguſt. in Pſal. 75. id eſt *Vouerunt, & non reddiderunt.*

II. Neque vota ſunt ceremonia Legis: Quia ante legem vouit Iacob. Deinde illa ſolùm ceſſarunt, quæ in Veteri Teſtamento Chriſtum venturum præſignabant. Vide *Bell. c. 17.*

DICO AD I. Res voti extat in Nouo, etſi non nomen. Et præceptum voti

voti soluendi Morale est; ideò non antiquatum.

Ad II. Obstringit in rebus præceptis; non in arbitrariis quæ sunt Consilii Euangelici. Ita patri se obstringere filius potest in rebus sui iuris.

Ad III. Si Christus libera vitæ genera esse voluit, cur multi se matrimonio vinculant? Dein; Negat Martyr quicquam esse adiaphorum & liberum, sed præcepta omnia. Libertas autem Euangelica est à peccato, non à lege. Rom. 6. *Liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ.*

Ad IV. Non pugnat gratitudo serui, facientis sibi necessarium, cum benignitate Dei relinquentis quid liberum.

QVÆSTIO LVIII.

An promissio Baptismalis sit Votum?

Lvthervs & Calvinvs consentiunt in tria. 1. Vota ad Dei cultum fieri solùm posse de rebus præceptis. Ideoq; commune votum esse, factam in Baptismo promissionem. 2. Posse voueri ad negotia vitæ expeditius peragenda, vitandaque peccata. 3. Vota monastica esse impia ac soluenda: quod fiant opinione cultus diuini, & de rebus non præceptis.

Svadent de voto Baptismi. 1. Quia Christiani grauius peccant, & puniuntur, legem non seruantes, quàm infideles: igitur obligationem habent, quam non hi. 2. Augustinus in Psal. 75. *Quid debemus vouere? Credere, sperare, benè viuere secundum communem modum &c.*

Avtor. Promissio in Baptismo non est; propriè votum. 1. Quia vota esse voluntaria debent: Deut. 23. *Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Si voueris, non tardabis reddere*: At promissio baptismalis est necessaria: cùm ad eum obligemur omnes. 2. Quia alia vota, quæ pro infantibus edunt parentes, non sunt rata si adulti nolint: at in Baptismo facta pro iis promissio sic eos obligat, vt cogi possint inuiti, ceu mẽbra Ecclesiæ. 3. Si promissio baptismalis esset votum, peccata Christianorum essent duplicata, vt, contra Legem, & contra votum; essentque sacrilegia, nec minus peccarent, quàm religiosi.

Dico Ad I. Grauius peccant Christiani ob ingratitudinem; non ob aliam obligationem.

Ad II. Augustinus ibi votum accipit largo modo, quo votum propriè dictum, & etiam omnem promissionem comprehendit.

QVÆSTIO LIX.

An Paupertas voluntaria, & Obedientia rectè voueantur Deo?

Lvthero-Calvinistæ negant.

Svadet Brentius *in Confessione Wirtenbergica cap. de votis*: Voueus paupertatem, 1. Si sit pauper, nil habet quod vouere possit; Vt si in morbo quis voueret se ægrotaturum. 2. Si dives; aut vouet daturum se in commune; & hoc est fugere paupertatem: 3. Aut daturum omnia pauperibus spe meriti; & hoc est contra fidem; quia Christus omnia nobis meruit.

Avtor. 1. Voluntariæ paupertatis Votum sanctum est: 1. Euangelio teste: Vide *in Antichristo p. 2 q. 26.* 2 Quia, Act. 4. *Credentium cor vnum & anima vna: Nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia.* Idque ex voto facto,

teste S. Augustino serm. 1 de communi vita Clericorum: Sicque sẽ fecisse ait: Et queritur non sic obseruasse votum Sacerdotem, qui *Deo societatem professus erat, vt hanc teneret, nihil haberet, testamentum non faceret:* fecit autem testamentum, & *Ecclesiam scripsit hæredem. O fructus natus non de arbore, quam plantauit Dominus!*

3. Ananias, *Actorum. 5.* & Saphira vxor eius contra vitæ communis professionem, sibi clam reseruarũt quid proprium; & morte subitanea conciderunt. Petrus Martyr ait: Non video hic Votum. At circumstantiæ id ostendunt. 1. *Fraudauit de pretio agri, conscia vxore sua:* Ergo rem antè obligarat debitam: alioquin non fraudare potuisset. 2. Rem non præceptam vouerant: quia, *Nonne manens tibi manebat, & venũdatum in tua erat potestate?* 3. Deo rem deuouerat; ideo sacrilegium luebat: Vnde *Cur tentauit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto & fraudare de pretio agri?* Istud est fallere fidem, voto datam Spiritui Sancto. Ita S. Patres apud *Bellarm. l. 2. c. 20.*

Dico Ad I. Etiam pauperes ab opib. rectè vouent; dant enim, quod acquirere potuissent. Augustinus epist. 89. *Neque mihi minus imputabitur; quia diues non fui. Nam nec Apostoli, qui primi hoc fecerunt, diuites fuerunt. Sed totum mundum dimittit, qui & quod habet, & quod optat habere, dimittit.*

Ad II. Ideo dixit Dominus, Matt. 5. *Beati pauperes*; non, beati ægroti. Idcò, omnia in commune ponere, & paupertatem amare, & amplecti, ceu *Credentium* primi, *Act. 4.*

Ad III. Id contra fidem esset, quod Christus suasit adolescenti; *da pauperibus?*

II Lvthero-Calvinistae obedientiam deuotam Deo aspernantur, vt stultam vtque impiam exclamant.

Svadent. 1. Quia, Lvtherv̄s libro de Votis Monasticis, Cum omnibus non Scriptura iubeat Phil 2 *Superiores inuicem arbitrantes*, 1. Pet. 2. *Subiecti estote omni creaturæ propter Deum*: omnino contra Scripturam fit vni in manus professio obedientiæ quasi dicat: *Deus, Vouco tibi velle meum secundum Euangelium tuum omnibus subiici; sed tantum vni mauri.* 2. Petrus Martyr in 1. Cor. 7. *Pretio emti estis, ne facti serui hominum*, speciali voto obedientiæ.

Calvinis his consciscunt. Vide supra quæstione 54.

Avtor. Grata Deo, meritoria Christiano professa est Obedientia. 1 Quia, *Ierem. 35.* Filii Ionadab laudantur, quòd in re non præcepta, aiunt Rabani hîc; *firmauerunt præceptum patris. populus autem iste non obediuit mihi.* Neque in hac re; non bibendo vinum, non serendo agros, non habitãdo in domo, sed tentoriis; tenebantur vi Legis diuinæ parere patri. *Firmauerunt tamen præceptũ*, etiam defuncto patre. Viuum exemplar futuræ Religionis professæ, ceu peregrinãtium super terram. 2. Sic Euangelium docet obedire. Vide meum *Antichristum par. 2. quæst. 26.* Proinde ait Augustinus in Psal. 75. *Nemo possit in Monasterio frater dicat: Recedo; Nam enim soli, qui hic sunt, peruenturi sunt in cælum & illi qui ibi non sunt, ad Deum nõ pertinent. Respondetur ei: Sed illi non vouerũt. Tu vouisti.* In Ps 99. *Dum non perficere uerit implere quod vouit, fit desertor tam sancti propositi, & reus voti non reddit.*

Dico Ad I. Commendatur ibi humilitas; non confusa sub omnibus omnium obedientia. Sic enim nul-

li ci-

lieſſe deberent, qui iuberent. Per, *omni creaturæ*, intelligit omnem in poteſtate poſitum, *ſiue*, ait, *Regi tanquam præcellenti; ſiue Ducibus tanquam ab eo miſſis.* Neque tamen Reges ſunt immunes ab obedientia Deo & Legi debita.

AD II. Vetat obedire hominibus propter homines, ſed propter Deũ. Col. 3. *In ſimplicitate cordis timentes Dominum. &c. non ad oculum ſeruientes.*

QVÆSTIO LX.

Votum Continentiæ num ritè fiat, ac teneat?

LVTHERANI iuxta & CALVINIANI, cum priſcis hæreſiarchis, negant. Vide *Genealogiam par. 2. q. 15.* Suadere id nituntur pluribus; de iis nos infrà *q. 61.*

AVTOR. Sanctum eſt caſtitatis Votum. 1. Teſte S. Scriptura, in profeſſione Mariæ, Luc. 1. *Virum non cognoſco.* In doctrina Chriſti Matt. 19. *ſunt Eunuchi qui ſe caſtrauerunt propter regnũ cœlorum.* In doctrina Apoſtoli, 1 Tim. 5. *Luxuriatæ, damnationem habentes; quia primam fidem irritam fecerunt.* Quæ ſingula S. Patres ad Votum caſtitatis profeſſæ interpretati ſunt.

2. Idem Votum aſſeruerunt Concilia plura, Pontifices item, ac Imperatores Patres quoque plurimi; Apud *Bell. l. 2. de Mon. c. 22. 23. 24. 25. 26. 27.*

2. Ratio ex Dignitate fauet, & Vtilitate. Dignius eſt ex Voto continere, quàm vti matrimonio: teſte Scriptura ſuprà *quæſt. 54.* Ideò S. Patres vitam continentem affirmant eſſe perfectam: quicquid ob gannit Martyr. Item vtilius ac ſalutarius eſt animæ, Deoque gratius, ex voto quid operari, quàm ſine voto: Cum ad votum hortetur Scriptura, Pſa. 75. *Vouete, & reddite*: Cùm ex maiore virtute procedat opus votiuæ virtutis, quã ſimplicis; vnde continentia eſt Temperantiæ: at votum continentiæ eſt, & temperantiæ, & Religionis: Cùm melius ſit quod ex firmata voluntate prouenit, quàm variabili.

OBIECTIONES LVTHERO-CALVINISTICÆ.

I. Contra Votum Deiparæ Virginis.

CALVINVS in Comment. in Luc. 1. apud Marloratum, tria arguit. 1. *Videtur S. Virgo non minus malignè reſtringere Dei potẽtiam, quàm prius Zacharias. Quod enim præter communem naturæ ordinem eſt, impoßibile eße colligit. Sic enim ratiocinatur: Virum non cognoſco, qui credam igitur futurum quod nuntias? Nec verò magnopere laborandum eſt, vt Eam purgemus ob omni vitio.*

2. Patres rodit Caninus ibidem. *Quod autem ex hoc loco occaſionem quidam ſumſerunt, vt dicerent Virginem habuiße Votum perpetuæ Virginitatis; quòd alioquin ſupernacanea iſta fuiſſet reſponſio; nimis infirmum eſt, imò abſurdum, & ridiculum. Exiſtimabimusne Virginem paßam fuiße marito ſe collocari, vt eum luderet? Fuiſſet profectò* PERFIDIA, *graui reprehenſione digna, ſi ſanctum coniugii fœdus, non ſine Dei ludibrio, ſprenißet.*

3. Noſtro, inde argumento ducto, reſpondet: *Soluendum eſt obiectum; Quod Virgo in futurum tempus reſpiciat, ideoq; ſignificet. Nullam ſibi fore cohibitationem cum viro. Hæc verò coniectura & probabilis eſt, ſimplex; Quod rei magnitudo, vel potius maieſtas Virginem per-*

eu-

uerit, vt sensus omnes admiratione ligatos haberet, ac constrictos, cùm audit nasciturum esse Dei Filium, aliquid non vulgare concipit; Atq; hæc ratio est, cum coitum virilem excludat. Hinc attonita exclamat; Quomodo fiet istud.

4. PETRVS MARTYR ait. Interrogatio non est Virginitatis professio. 5 Conceptioni obstare innuit, quòd ordinariâ ratione virum non cognosceret; si extraordinariâ conciperet, cupit doceri.

DICO AD II. Non absurdum est, quod asserunt S. Patres, omnisque Theologia: Absurdum verò est dicere B. Mariam animo consummandi matrimonium cum Iosepho contraxisse: vt dicit *Caluinus in Luc. 1. Beza ibidem. Bucerus in Matth. 1. Martyr libro de cœlib. Centuriatores lib. 1. c. 10.* Nam sic non esset Virgo animo, sed carne. Dedit tamen verè Iosepho potestatem in corpus suũ; quia autem ex reuelatione sciebat, eum id non appetiturum, ideo habuit expressam voluntatem continendi semper; siue ante desponsationem vouerit, siue post.

AD I. S. Patres dicunt, interrogationem fuisse discere cupientis modum, non dubitantis. Deinde; Succine restrinxisset Dei potentiam, quæ *gratia plena*, cum qua Dominus? Cur non, vt Zacharias, punita fuisset?

AD III. Si coniecturat; cur tam certo S. Patres reprobat Caluinus? Quia humillima, non capiebat se Messiam parituram; quia Virgo deuota, nesciebat *quomodo* fieret.

AD IV. At processit ex conscientia voti facti.

AD V. At nunciabatur ei futurus conceptus: *Ecce concipies:* vnde stolidè interrogasset id, quod ordinario modo fieri poterat, aut etiam supernaturali: nisi nouisset impedimentum Voti facti.

II. Contra doctrinã Christi de Eunuchis.

LVTHERANVS Petrus Martyr lib. de Cœlib. 1. Dicit: *Si ita est, non expedit nubere*; non dicit, *non expedit vouere*: ergò de incommodi matrimonii differit Dominus, non de voto. 2. Per Eunuchos verò intelligit Continentes, vt expeditius prædicent. 3. Non vis *in Eunucho* facienda, sed *in Scopo* parabolæ.

DICO AD I. Etsi Apostoli quæ fierint, an expediret nubere, & non de Voto; tamen Christus ostendit eis perfectionem altiorem coniugio, scilic. Votum ad non nubendum.

AD II. Augustinus lib. de S. Virginit. cap. 23. *Sapientia Dei dicit, eos qui ita Proposito ab vxore ducenda se continuerint, castrare se propter regnum cœlorum. Et contrà, humana vanitas impiâ temeritate contendit, eos qui hoc faciunt, præsentem tantummodo necessitatem molestiarum coniugalium deuitare; in regno cœlorum amplius quidquam cæteris nil habe &c.*

AD III. Non hìc parabola est; sed duæ solùm metaphoræ, in *Eunuchi*, & *Castrarunt*: vt scilic sicut corporales Eunuchi habent coporalem necessitatem continendi: ita spiritales habeant spiritalem Voti: Est proinde vis facienda in vocibus his, in quibus vis sermonis consistit.

III. Contra doctrinam Apostoli de FIDE Viduarum.

I. LVTHERVS, lib. de Votis mon. *Primam fidem irritam fecerunt*, id est, à Christiana ad Iudaismum vel paganismum defecerunt. 1. Quia abi isse post Satanam dicuntur. 2. Quia aduersus Christum luxuriatæ sunt, id est, in apostasiam lapsæ.

II. CALVINVS. 3. *Primam fidem* in Baptismo datam scortando irritarunt. 4. Inueniculas promisisse continentiã contrà quã liceret: nam *vidua eligatur nõ minus L. V. annũ* ideo irritam fuisse promissionem. 5. Ea pro-

promissio non erat votum ad colendum Deum; sed administrandum expeditius in templo; verum antè ætatem habilem.

III. PETRVS MARTYR: 6. Locum ambiguum posse variè explicari; ideo nil solidè inde concludi. 7. *Habentes damnationem*, esse non pœnam peccati, coràm Deo; sed infamiam coràm hominibus.

DICO AD I. Noua est ea expositio. Si non vouerant; quid opus erat deficere ad infideles, vt nuberent? Nam eis nubere licebat Christianis, *1. Corinth. 7. tantum in Domino.*

AD II. Abire post Sathanam fit quouis peccato non solum per apostasiam. Luxuriari contra Christum est scortari ad Christi iniuriam; non, apostatare à Christo.

AD III. Nubere volendo *irritam fidem fecerunt primam* Voti, non Baptismi: quia nulla in Baptismo promittit, se non nupturam: sed post votum *nubere volunt:* vnde damnatio. Aut post spirituales Voti facti delicias gustatas, *nubere volunt.*

AD IV. Dum loquitur de sexagenariis, non agit de admissione ad votum Continentiæ; sed de electione ad præfecturam Diaconissæ; vt Tertull. & alii: Vel de admissis ad Præbendam, qua alebantur in Ecclesia: vt Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, &c. volunt probabilius.

AD V. Patres dicunt, verè fuisse votum Deo factum: At hoc volunt Sectarii posse rescindi: ergo magis Ecclesiæ factum: Cur igitur damnationem habebant?

AD VI. Non est ambiguus locus, ad quem conspirat Patrum consensus: Hic ambigua declarat.

AD VII. Infamia humana potest, & solet esse cum peccato coram Deo, maximè in Luxuria post votum.

QVÆSTIO LXI.

Qualia sunt Luthero-caluinistica DOCVMENTA contra Continentiæ Votum?

LVTHERO-CALVINISTÆ aiũt: Votum Continentiæ, *Quà* dicitur esse de Consilio Euangelico; est nullum: *Quà* fertur esse Meritorium; est impium: *Quà* obseruatu necessarium, aiunt, est impossibile: *Quà* perpetuum assumitur; est liberum: *Quà* latreuticum putatur; est stultum: *Quà* vile creditur; est futile: *Quà* diuinum fingitur; est humanum commentum: *Quà* monasticum esse fertur; est antipoliticum: *Quà* Sanctum videtur; est antichristianum: *Quà* Christianum prædicatur; est Antichristianum prohibentem nubere: *Quà* Angelicum esse fertur; est Sathanicum: *Quà* castum laudatur & virgineum; est pollutum ac meretricium. Ita illi.

SVADENT: QVIA I. Scripturæ docent id esse melius, Deoque gratius, quod magis est voluntarium, liberum, minusque necessarium.

II. Quia Scripturæ imperant matrimonium patientibus carnis stimulum.

III. Quia Scripturæ docent, Continentiam esse donum Dei, quod non datur omnibus.

IV. Quia varia sunt Cœlibatus incommoda.

V. Quia Concilia, & S. Patres adversantur Voto continentiæ.

AVTOR. Vt clari? liqueant omnia; in quæstiones totidem vocentur singula.

QVÆSTIO LXII.

An ideo Votum continentiæ Deo sit ingratum, quia affirmatur obseruatu necessarium?

LVTHERO-CALVINISTÆ omnes aiunt.

SVADENT iſtis. 1. Pſal. 53. *Voluntariè ſacrificabo tibi.* 2. Quia, 1. Cor. 7. *Non, vt laqueum vobis iniiciam, ſcribo.* id eſt, ait Martyr, *hortor vos ad Continentiam; non ad votum.* 3. Quia, 2. Cor. 9. *Vnusquisque prout deſtinauit in corde ſuo: non ex triſtitia, aut neceſſitate. Hilarem enim datorem diligit Deus.*

AVTOR. 1. Vtraque, Libertas & Neceſſitas, triplex eſt. *Prima eſt Debiti* ex præcepto ſeu Voto: qua liberè facimus, ad quod non tenemur; neceſſariò, ad quod tenemur. *Hæc* Neceſſaria, non pugnat cum laude, meritoue operis, ſed id auget: Libertas nõ eſt ad laudem, meritumue neceſſaria. *Secunda Voluntatis* indeterminatæ ad vllum quodcunq;. *Hæc* libertas arbitrii eſt neceſſaria ad opus bonum æque, ac malum. Inde enim meretur, aut demeretur. *Tertia eſt Coactionis*, quâ Abſolutæ, qua quis facit, quod non vult: quâ conditionatæ, qua per ſe nollet facere, facit tamen coactus. *Hæc* libertas ad laudem operis eſt neceſſaria; non tamen præcepto ſeu voto cõtraria. Nam tanta alacritate poteſt exequi opera hic Voti non præcepta, quantâ is præcepta. 1. Paralip vlt. *Lætatus eſt populus cum Vota ſponte promitteret: quia corde toto offerebant ea Domino.*

2. Deinde trifariam in ſoluendo Voto ſe quis habere poteſt, ait *S. Thomas in Opuſc. 18. c. 12.* 1. Alacrem, quia placet & Votum, & Res. 2. Inuitum; quia placet Votum, etſi res diſplicet. 3. Contrarium Voto & Rei. Alacris meretur plus cum Voto, quàm liber ab eo. Itemque Inuitus plus; quàm liber à Voto. Contrarius vtrique, peccat ſimpliciter. Hinc liquet Reſponſio ad prædicta.

DICO AD I. *Voluntariè*, ſc. ſalua neceſſitate Voti aut præcepti.

AD II. *Laqueus* eſt vouentium temerè aut coactè; quod non vult Apoſtolus. Ita *Aug. l. de bono viduit. c. 5.* Hieronym. lib 1. contra Iouin. &c.

AD III. Non de neceſſitate Legis aut Voti loquitur; ſed de humana coacti directè, vel reſpectiuè.

QVÆSTIO LXIII.

An matrimonium ſit præceptum patientibus ſtimulum carnis?

LVTHERO-CALVINISTÆ affirmant; ac proinde Vouere caſtitatem eſſe temerarium & illicitum.

SVADENT iſtis. 1. Quia, 1. Cor. 7. *Si non ſe continent, nubant: melius eſt enim nubere quam vri.* 2. Ibidem. *Propter fornicationem vnusquisque ſuam vxorem habeat.* 3. Item: 1. Tim. 5. *Volo iuniores nubere, matres familias eſſe, filios procreare.*

CALVINVS eadem: *In 1. Corinth.* 7. diſtinguit tentationes carnis vrentes: 1. Vincentes animum; ſunt peſſimæ. 2. Victæ, vt nullam pariant intus perturbationẽ hæ non ſunt Vſtiones. 3. Mediæ, quæ cõtinent non plenè conſenſum, titillant tamen ſenſum, turbantque animum. Hæ proprie ſunt Vſtiones, quæ citant nos ad matrimonium ſic, vt peccetur non nubendo. Ita LVTHERVS *in Epithalamio*, S. Hieronymi arguit hæreſios Pelagianæ, quod grauius vſtus, vt *Epiſtola 22.* fatetur, non nupſerit quaſi ſenſiſſet, ſuis viribus, ſine Dei dono vincere æſtus poſſe. *Fundamentum* Lutheri, Martyris, Caluini eſt, quia Omnis motus Concupiſcentiæ prohibitus eſt, eſſet peccatum. *Quo de alibi.*

AVTOR. Tria hic aſſerimus. 1. Nulla Scriptura mandat Matrimonium.

um ob Tentationes carnis; sed ob Incontinentiam vagam: Estque hoc *Vri*; non Tentari; sed Peccare incontinentiâ.

1. Quia *Vri* explicatur præcedente isto: *Si se non continent, nubant*, id est, si vrunrur.

2. Quia dicit, *Propter fornicationem vnusquisque, &c.* non ait, *ob tentationem.*

3. Quia ait: *Reuertimini in idipsum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam*; non ait, *tentatione*.

4. 1. Timoth 5. *Volo iuniores nubere*: Ob tentationem? Non; sed ob incontinentiam: Nam, *Nullam*, addit, *dare occasionem aduersario, maledicti causa. Iam enim quædam abierunt post Satanam.*

5. 2. Corinth. 12. *Datus est mihi stimulus &c.* sed *rogaui, &c.* Quod plerique Patres de re pudorosa interpretantur non de persecutione aut dolore capitis: quia hæc non sunt pudenda Vnde Rom. 7. *Mente seruio legi Dei; carne, legi peccati*: Sic: *Non quod volo bonum, hoc ago; sed quod nolo malum.* Item. *Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis.*

6. Ita S. Patres exponunt hoc, *Vri*: quod, ait ibi S. Thomas, est, non calere, se calore damnum perpeti.

II Incontinentes non vocantur scepticè ad nuptias; sed remedium eis ostenditur, quo vtantur, si velint. Quæ Permissio est non Præceptum citatoriũ; teste *hic S. Chrysost.* Vt, qui dixerit: Nolens pugnare, fugiat: fugere enim melius est quàm occidi: is suadet, non imperat.

2. Vt istud, *Reuertimini in idipsum*, dicit *secundum indulgentiam, non secundum imperium*: Ita & hoc; *Qui non se continent, nubant.* Ita & hoc, *Vnusquisque vxorem habeat*, qui duxit, *suam:* qui nondum duxit, ducat *ob fornicationem:*

3. Sicut istud, *Volo omnes esse sicut meipsum*, id est, continentes, est Consilii: Sic & hoc, *Volo iuniores nubere.* Ita S. Patres. *Bell. l. 2. c. 30.*

III. Hoc Consilium, seu Permissio, seu Remedium non datur obstrictis Voto; sed Solutis. Nam hi possunt Nubere, & *Vri*; Coniux autem, altero ad debitum impotente, licet Vratur, nõ tamẽ ei melius est Nubere; quia non licet talis bigamia: Ita & Castitatem professus. Sic Patres. Hinc liquet de obiectis.

QVÆSTIO LXIV.

An ob rarum Continentiæ Donum sit licitum Castitatis Votum?

LVTHERANI pariter & CALVINIANI Licitum negant ob Scripturas.

SVADENT istis. 1. Sap. 8. *Nemo potest esse continens, nisi Deus det.*

2. *Quia*, Matth. 19. *Non omnes capiunt verbum hoc sed quibus datum est. Qui potest capere, capiat.*

3. *Quia*, 1. Cor. 7. *Volo omnes homines esse sicut meipsum. Sed vnusquisque proprium donum habet, vnus sic, alius autem sic.*

4. Ibidem. *Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem potestatem autem habẽs suæ voluntatis; & iudicauit in corde suo seruare Virginem suam bene facit.* Vbi S. Hieronymus l. 1. contra Iouinian. ait, quosdam habere necessitatem aut nubendi; aut scortandi.

Quare nemo debet Vouere, nî sciat certò se posse seruare. Nam, Eccl. 5. *Displicet Deo infidelis & stulta promissio:* At nemo scit an habeat Donum, aut an sit retenturus: Ergo nemo, nisi temerè, vouet. Vnde, *Qui*

vouerunt, poſſunt ac debent Votum reſcindere: Quia quæ non ſunt in noſtra poteſtate, non ſunt materia Voti.

AVTOR. 1. Continentia eſt Dei Donum; & tamen in hominis poteſtate. 1. Nam Dona Dei ſunt duplicia. 1. Quædam dantur homini ſiue eius cooperatione; vt ſanitas, forma, prophetiæ donum & linguarum. 2. Alia ſunt auxilii diuini, & ſimul humani ſtudia: vt credere, ſperare, tentationes vincere. &c. Horum opera pendent ab electione humana; tale eſt opus Continentiæ: q Sectarii volũt eſſe prioris generis.

2. Deinde Auxilium Dei duplex: 1. Sufficiens, vt poſſimus bene operari ſeu continere. 2. Efficax, quo actu ipſo Continemus, credimus, perſeueramus. &c. Sic 2 Theſſ 3. *Non omnium eſt fides*, continentia &c.

Eſſe tamen donum Dei; concedunt Sectarii: At Eſſe in poteſtate noſtra, Negant.

II. ESSE, PROBATVR. 1. Matt. 19 *Sunt Eunuchi qui caſtrauerunt ſeipſos*, ſuo libero arbitrio, non dono neceſſitante eos: quia ſic dixiſſe oportuit, *Qui facti ſunt à Deo.* At verè, *ſunt prophetæ, qui facti ſunt à Deo.*

2. Quia Chriſtus & Apoſtoli hortantur ad Continentiam: ſed ad ea, quę non ſunt in poteſtate noſtra, nemo ſanus hortatur: Nemo etiam eum, qui non habet donum: quia non poteſt continere: Nec eum qui habet; quia is, Bucero & Martyri, *in Matth. 19.* non poteſt non continere.

3. Quia. 1. Corinth 7. *Quod vult, faciat*: liberum relinquitur: ergo vtrumque eſt in poteſtate noſtra.

4. Cœlibes in Scriptura laudantur, & præmiantur.

5. Ita S. Patres.

DICO AD I. Dici id de Continentia in genere, de coniugali, viduali, Virginali: & earum aliqua ab hominibus haberi poteſt.

AD II. *Capere*, non ſignificat Naturalem capacitatem, vt Sectarii volunt; ſed voluntariam. Quia iſto hortatur nos Dominus ad continentiam: ergo ad voluntariam: non ad naturaliter neceſſariam, quæ nulla eſt. Item: *Qui poteſt*: 1. Potentiâ proximâ. ſcilic. habens efficacem gratiam: Qui non habet, oret vt accipiat. 2. *Poteſt*, Potentiâ etiam grâ vel impeditâ, *capiat*, id eſt, oret vt poſſit *Velle* capere; Deus *Perficere* dabit.

AD III. Nil concludit: Nam alius eligit donum continentiæ, alius non, ſed nuptialem gratiam.

AD IV. Loquitur de extrinſecis & accidentaria neceſſitate, non de interna animi: Vt ſi filia nolit continere, ſi ſit ſeruа, non ſua, ſed domini.

III Perendane eſt à Deo Cõtinentia? *Petrus Martyr l. de cœlib.* ait Non; niſi ſub conditione; ſi expedierit. *Bucerus in Matth. 19.* Non dabit, qui neſciunt an Deus eis dare velit hoc donum. Rom. Quia oratio debet naſci ex fide; fides autem nititur promiſſo Dei: hoc verò nullum eſt de certò perennaturâ ſubſiſtinentiâ.

DICO AT ſufficit generalis promiſſio Dei, Luc. 11. *Petite, & accipietis.* Si enim particularis requireretur, nec fides, ſpes, &c poti poſſet. Sat, quòd, 1. Ioan. 5. *Hæc eſt fiducia, quam habemus ad Deum; quia quodcunq; petierimus ſecundum eius voluntatem, audit nos.*

QVÆSTIO LXV.

Num quæ Incommoda naſcantur ex Cœlibatu, vt ideò fugiendus ſit?

Luthe

LVTHERO-CALVINISTÆ: Complura. 1. Cœlibatus repugnat naturæ, danti sexuum diuersitatem, & vim generativam. 2. Mundus periret, si omnes continerent. 3. Ex cœlibatu minuitur numerus Christianorum. 4. Morbi subinde oriuntur; seruandi est autem valetudo. 5. Vis generandi est bona; quia erat etiam in natura nondum lapsa, estque in animantibus. 6. Virtus per se, vt bona, appetitur: Virginitas verò non propter se, sed ad expeditius orandum. &c. ergo non est virtus. &c.

AVTOR. Hoc verò nugari est in re grauissima.

DICO AD I. Hæc ratio fuit Iouiniani teste Hieronymo lib. 1. Iam est Lutheri & Erasmi. Naturæ dona sunt propter bonum speciei, non indiuidui præcipuè.

AD II. Semper erunt plures imperfecti quàm perfecti, id est, Continentes. Ita Hieronymus. At Augustinus: *Vtinam omnes continerent, multò citius Dei ciuitas compleretur, & acceleraretur terminus sæculi.*

AD III. Ambrosius lib. 3 de Virg. *Quis ergo quæsiuit vxorem, qui non inuenerit?* Item ea ratione oportet inducere polygamiam.

AD IV. Morbi ex Incontinentia & crapula nascuntur; non ex Continentia. Dein; hæc dignitate compensat vitæ breuitatem, superat longæuitatem.

AD V. Inclinatio naturalis in absolutè necessariã rem, est comedere. &c. In cõditionatè necessariam ob circumstantias, est Nubere. Conditionata necessitas erat in natura integra, estque in lapsa: absoluta in animantibus. Nam hæc ad conseruandam speciem: illa ad serius, citiusue replendum cœlum, saluâ temperantiâ.

AD VI. Virginitas, vt est perfecta refrænatio concupiscentiæ, mediumque ad maius bonum latriæ purioris, sic est virtus. Cætera, quæ ex Conciliis, & S. Patribus adducunt, vide apud *Bell. l. br. 2. c. 33 34.*

QVÆSTIO LXVI.

Ecquibus Vouere Castitatem fas, nefasue?

LVTHERVS *libro de Votu monastico.* Viris nõ ante annum 70. aut 80. Sic & Augustana Confessio *artic. 27.*

CALVINVS *Instit. l. 4. c. 15. §. 19* Olim vouere nefas ante 60. annum fœminis. Sic & Martyr.

SVADET. 1. Quia, 1. Tim. 5. *Adolescentiores viduas deuita, seu, reiice.* 2. Ibid. *Volo iuniores nubere.*

AVTOR. I. Fidelibus, in vsu liberi arbitrii constitutis, vouere castitatem licet. 1. Sic Scriptura & exempla, in *Antichristo part. 2. q. 27.* 2. Sic Patres S. Athanasius *libr. de human. Verbi,* dicit, Pueros Virginitatem profiteri doctos à Christo esse. Basilius *in quæst. fusè disput. quæst. 15.* Pueros ad monasterium recipiendos; at non ad professionem, nisi vsum habentes liberi arbitrii. Ambrosius lib 3. de Virg. *Non ætas reiicitur; sed animus examinatur.*

II. AD Publicam tamen professionem recipiendus nemo ante ætatis annum XVI. *Trid. Sess. 25. c. 15.*

DICO AD I. *Reijce,* scilic. à numero præbendariarum, quæ alere se nequeant sexagenariæ; non autem à voto Continentiæ.

AD II. Id est Consilium; vt hoc: *Volo omnes esse sicut meipsum.*

II. LVTHERANI, vt MAGDEBVRGENSES *Cent. 4. c. 10. Cent. 6. c. 6.* Martyr, *l. de cœlib.* Nefas liberis, quantæuis ætatis, vouere castitatem, inireue Religionem, parentibus inuitis.

SVADET istis. 1. Quia quartũ Decalogi obligat in omni ætate. 2. Quia vxor absq; consensu viri, aut Domini, seruus nequit ingredi Religionem: Ergo nec filius sine parentum consensu.

AVTOR. Si parentes sine filiorum auxilio queant viuere; & attigerit pubertatis annum filius 14. filia 12. tunc licet vel inuitis parentibus inire Religionem. 1. Sic Scriptura, *in Antichristo part. 2. q. 27.* 2. Sic Canones & Patres: *Bell. l. 2. c. 36.* Ratio Amb. l. de Virg. *Cui licet maritum eligere; Cur non licet Deum præferre?* Chrysostomus homil. 84. in Ioan. *Cum spiritualia impediunt parentes, nec agnoscendi quidem sunt.*

DICO AD I. Ad hoc Eph. 6. *Obedite parentibus*, additur, *in Domino*, id est, nõ in iis, quæ impediunt pietatem.

AD II. Rectè, quia, 1. Cor. 7. *Vir non habet corporis sui potestatem, sed vxor*; & contrà.

III. LVTHERANI: vt Petrus Martyr in 1 Cor. 7. *Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu, ad tempus.* Ergo vouere continentiam non licet, minus perpetuam. Quia 2. Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non separet.*

AVTOR. At licet ex consensu mutuo. 1. Quia si *ad tempus*, vt vacetis orationi, licet; *& reuertimini in idipsum*, hoc dicit *secundum indulgentiam*: ergo secũdũ perfectionem licet in perpetuũ. Sic Hieronymus, Ambrosius, Theodoretus. 2. Exempla suppetunt complura: *Matth. 1.* Mariæ & Iosephi. Heluidij enim hæresis fuit, B. Mariam non seruasse Virginitatẽ. *Magdeb. Bucerus, Martyr, Calu.* dicunt eo contraxisse animo, vt per copulam prolificaret.

IV LVTHERANI, vt Kemnitius *ad Sess. 24. Can. 6. Trid.* Magdeburgenses *Cent. 1, lib. 2 cap. 12.* Erasmus *in 1. Cor. 7.* Per monasticam professionem solui nequit matrimonium seu ratum & consummatum, seu ratum tantum.

SVADENT istis. 1 *Matth. 19. & 1. Cor. 7.* insolubile pronunciatur, etiam Consummatum; nam actus coniugij non est eius essentia; ideo vtrumque deficit accidentaliter. 2 Ratum, est verum Matrimonium cum significet verè Christi & Ecclesiæ vnionem. 3 Ratum dat alteri potestatem corporis. Ergo inuito altero alter vouere nequit Continentiam.

AVTOR. Soluitur per Professionẽ matrimonium duntaxat Ratum: non soluitur Consummatum. 1. Ratum, quia licet ex cõsensu mutuo vouere perpetuam continentiam. Liquet suprà. Et Sanctorum exempla Deus approbauit, & Ecclesia. 2. Consummatum verò non soluitur; 1 Quia minimum de consummato debent intelligi ista: Matth. 19 *Quos Deus coniunxit, &c.* 1 Cor. 7. *Præcipio non ego, sed Dominus, mulierem a viro non discedere.* Ita Patres.

DICO AD I. II. Ea rectè probant Ratum non esse solubile ab humana autoritate: at non probant non dirimi à Deo posse: qui tunc dirimit, cum ad perfectiora vocat. *Ratum* igitur & *Consummatum* nec essentialiter differunt, nec accidentaliter; quia vtrumque est verum Matrimonium: Sed *perfectum* & *imperfectum* differunt. Hoc enim est in actu signato, illud in exercito.

AD III. In dando potestatem semper subintelligitur tacitè; Nisi vota altiora vocent ad spirtales nuptias cum bono tuo, sine damno comparis.

Quæ-

QVÆSTIO LXVII.

An vita EREMITICA sit probanda?

LVTHERANI vt Magdeburgenses *Cent. 4 & 5. cap. 6. & 10.* CALVINVS *Instit. l. 4. cap. 13. §. 16.* culpant duo: Solitudinem, & Austeritatem.

SVADENT. istis. *Solitudinem*; 1. Quia petitur ex odio generis humani; contrà Hebr. 10. *Non deserentes collectionem nostram.* 2. Quia deseruntur officia charitatis à Deo mandata: contrà Heb. 10. *Adiuuemus nos inuicem.*

Austeritatem: 3. Quia se exponunt periculis & tentationibus: contra Matth. 4. *Non tentabis Dominum Deum tuum.* 4. Quia sui ipsorum homicidæ sunt ieiuniis. &c. contra Col. 2. *Habeto honorem corpori.* 5. Quia multi Religionem posuerunt in fatuis ridiculisque rebus: vt Simon Salus.

AVTOR. Vita eremitica est Sancta. 1. Testis Scriptura *in Antichristo meo part. 2 quæst. 28.* ab exemplo Heliæ, & Baptistæ: cuius & desertum, victum, cultumque mirè interpretantur Magdeburgenses *Centuria 1 libr. 1. capit. 6.* Bucerus & Zvvinglius, apud *Bellarmin. lib. 2. cap. 19.*

2. S. Patres eâm iustis vehunt encomiis.

3. Rectaque illam ratio tuetur multiplex. 1. Tulit enim viros sanctissimos 2. Quia Solitudo & Austeritas sunt optima media ad finem vltimum consequendum: accedit Oratio, Consolatio, victoria sui & cupiditatum, Pœnitentiæ fructus; *Ne leui saltem macula vitam crimine possint.*

DICO AD I. Non hominum odio; sed purioris Vitæ studio secedunt. Aug. l. 1. de morib. Eccl. c. 9. *Quid est quod vident, qui non possunt homines non diligere; et tamen possunt homines non videre? Profectò illud, quicquid est, præstantius est rebus humanis, cuius contemplatione potest homo sine homine viuere.*

AD II. Aug. ibid. c. 31. *Videntur nõnulli plus, quàm oporteret, deseruisse res humanas; Non considerantibus, quantum nobis eorum animus in orationibus prosit, & vita ad exemplum, quorum corpora videre non sinimur.*

AD III. Non, exponere se; sed temerè exponere periculo, peccatum est.

AD IV. Quin multi talibus perdiu vixerunt. Honore verò corpori habẽt; vt is, qui ait, 1 Cor. 9. *Castigo corpus meum. &c.* & tamen ei præbent necessaria.

AD V. Instinctus *S.* Spiritus id egit. Sic Isaiam *cap. 20.* iussit incedere nudum: Ieremiam, *cap. 28* catenatum: Ezechielem, *cap. 4.* edere panem fimo bouino coctum, cubare per 390. &c.

QVÆSTIO LXVIII.

An habitus monastici & tonsuræ sua sit Antiquitas, & Ratio?

LVTHERANI, vt Magdeburgenses *Cent. 4. cap. 6.* vtrumque superstitionis arguunt; difformeque Scripturæ, & Ecclesiæ puræ dicunt.

CALVINVS *Instit. l. 4. c. 19.* § 27. Vsum habitus cœpisse putat tempore S. Augustini: Cansam tonsuræ, quod tunc solum delicati essent comati.

SVADET istis. Hortensius Landus: 1. Quia, Leu. 19. *Non attondebitis comam in rotundum.* 2. Ierem. 9. *Dispergam omnes circumtonsos in comam.* 3. Luit. 21. Sacerdotes *non radent caput, neque barbam.* 4. *Baruch vlt.* Ieremias ridet sacrificulos rasos caput & barbam.

AV

AVTOR. I. Habitu notabili profitentes mundi contemtum ac pœnitẽtiam indui peruetus eſt. Teſte *S.* Dionyſio lib. Eccl. Hierarch. c. 6. Athanaſius, ait *fuſcam ac vilem* gerunt: Palladius, *cucullis* vſas Sanctimoniales: Tertullian', *Deo dicatos habitus* ferunt. Ecce antiquitatem.

II. RATIO monaſtici habitus eſt Dionyſio Baſilio, 1. Mutatio vitæ, & ad deſignandum huius propriã profeſſionem. 2. Vt ſic inſignes habitu cogãtur rectius viuere, ceu cognitu faciles. 3. *Cucullus*, ait Caſſianus, denotat infantilem ſimplicitatem & innocentiam. 4. *Saccus*, ait Hieronymus & Caſſianus pœnitentiam, mundique contemtum indicat.

III. TONSVRARI peruetus eſt. Dionyſ. *Sacerdos ſigno crucis eum conſignatum tondet; omnique veſte detracta eum aliâ induit.* Anicetus Papa iubet in modum ſphęræ caput radi. Iſidorus & Beda aiũt, S. Petrum geſtaſſe primum coronam; ac inde clericalem deſcendere tonſuram, ſimilem hodiernæ monachali, teſte *Concilio Toletano.*

IV. RATIO Tonſuræ, 1. Quia, Concil. Agath. iubet pœnitentes tonderi. 2. *Iſidori:* Imitatio Nazaræorum, qui die conſecrationis ſuæ radebantur, coma infernè defluente. 3. *Bedæ.* Inſignecoronæ Dominicæ. 4. *Iſido.* In ſignum abiiciendorum ſuperfluorum. 5. *Dionyſius.* In ſignum vitæ apertæ & puræ.

Vnde figmenta Lutheri & Caluini patent.

DICO AD iſta *Iſichio teſte:* Sic tonderi, erat ornare comam: quod ueterum. *Deinde*, Sacerdotibus Iudæorum erat prohibita raſura; ne ſimiles eſſent gentilium ſacrificulis. *Demum*, iſta erant Ceremonialia; ideo nil obligant hodie.

QVÆSTIO LXIX.

An Monachis Laborare *neceſſe: & nefas* Mendicare?

CALVINVS *Inſtit. l. 4. c. 31. §. 10.* Cum Wicleffo pertendit, Monachos ſolum ſuis victitare laboribus oportere.

1. Idque vi ſui Præcepti, ſeu Conſilii. *Eph. 4. 1. Theſſ. 4. 2. Theſſ. 3.* 2. Quia & Auguſtinus *lib. de opere Mon. cap. 17.* ait, contemplatiuos, vt maximè vult exemtos labore. 3. Quia, ſic mos perpetuus obtinet monaſticus.

AVTOR. Laborandi præceptum & uſus omnibus commune eſt.

1. Vt, Eph. 4. *non furetur quis.* 1. Vt Theſſ. 4. *Honeſtè ambuletis ad eos, qui foris ſunt; Et nullius aliquid deſideretis.* 2. Theſſ. 3. *Audiuimus enim aliquos inter vos inquietos eſſe, nil operantes, ſed curioſè agentes.*

2. Qua cauſa S. Auguſtinus arguit otioſos laboriſugas. Qui autem prædicant, ſacrificant, verè laborant operandi gni etiam mercede ſua. Quin, cap. 36. ait ex *Act. 11.* qui omnia in commune ad pedes Apoſtolorum depoſuerant, non coactos laborare; ſed collectis Graorum ſuſtentatos eſſe.

3. Nec contemplatiuos ad laborem obligat, cum intendunt altiori bono orationis, Pſalmodiæ &c. Quæ tamen vult interponi exercitio corporali.

4. Ad hoc quoſdam ſua regula adſtringebat principaliter: quòd plerique venirent laici ad monaſticen.

Hinc

Hinc corrunt obiecta prius.

II. LVTHERVS *art. vlt.* BRENTIVS *in Confess. Wirtenbergica c. de Votis* Nefas ducunt MENDICARE Monachos; esseque ob id extra statum salutis.

SVADENT. 1. Quia exponunt se periculo moriendi fame.

2. Quia eleemosinæ debentur solum impotentibus ad se alendos.

3. Quia diuina humanaque lex vetat voluntariam mendicitatem. Ita & olim damnati, hæretici in meo *Antichristo part. 2. q. 29.*

4. Quia Christus, etsi pauper, non tamen mendicauit; vt Adæ successor in orbis dominio, licet obstante ei lege ciuili.

5. Etsi mendicasset Christus, esset tamen opus admirandum, non imitandum: sicut ieiunium XL. dierum.

6. Apostolorum vita, omnia relinquentium, erat solum ad tempus instituta, & Dominus reuocauit, Luc. 22. *Sed nunc, qui habet sacculum, tollat, similiter & peram.*

7. Quia Apostoli ex iustitia victum à populo repetebant; Matth. 10. *Dignus est operarius mercede sua.* 1. Cor. 9. *Quis militat stipendiis suis vnquam?*

AVTOR. Vitam MENDICANTIVM Religiosorum Pontifices, & generale Concilium Lugdunense approbarunt, vt sanctam: Et rectè. 1. Domini & Apostolorum fundatam Exemplo, & Doctrinâ. Vide in meo *Antichristo part. 2. quæst. 29.* 2. Illustratam à Deo miraculis; præsertim per S. Dominicum & S. Franciscum, qui ad instar Regulæ sibi acceperunt caput 10. Matthæi: sequentibus signis, ad innumeram infidelium conuersionem.

DICO AD I. Psal. 36. *Iunior fui, etenim senui, & non vidi iustum derelictum. Spera in Domino, & fac bonitatem; & inhabita terram, & pasceris in diuitiis eius.* Adeo non periculum est de morte ex fame; nec est tentatio contra Deum.

AD II. Debentur maximè propter Christum pauperibus; inque Christi Euangelio laborantibus.

AD III. D. Thomas opusc. 19. Isto, *Non erit mendicus inter vos*, mandatur diuitibus liberalitas, ne quis egere sinatur. Deinde promittitur tanta vbertas, per quam *non erit mendicus.*

AD IV. Dominium illud originale periit per iustè introductam rerum diuisionem: vnde carere eo voluit Dominus. Nec tamen ex carentia dominii, sed amore solo Paupertatis, mendicus erat: nec ditescere voluit, cum potuisset, in Regem electus: quod fugit.

AD V. Est & imitandum; quò minus ad id miraculo opus; sicut nec ad dierum XL. ieiunium.

AD VI. Si ad tempus; ergo licita est in se vita mendica. Neque reuocauit Christus, vt patet, *1. Cor. 9* Sed ostendit, in quanto sint timore futuri tempore Passionis suæ. Nam qui dixit: *Nolite possidere aurum*: Ipse loculos habebat sub fure custode Iuda.

AD VII. Apostoli non ex debito ministrabant spiritalia populo, sed ex charitate, Christo quidem adhuc viuente; ideo non ex iustitia quoque exigebãt sustentationem; sed ex æquitate & charitate.

IX. DE LAICIS.

QVÆSTIO LXX.

An Politica Potestas sit bona, & licita Christianis?

DONATISTÆ Magistratuum Autoritatem omnino tollebant.

LIBERTINI nuperi, prætextu Christianæ Libertatis, idem innouarunt primi.

ANABAPTISTÆ & TRINITARII in Transyluania licet fateri cogantur, in Veteri

Teſtamento Magiſtratum à Deo fuiſſe; Chriſtianis tamen licitum eſſe negant, quin & diſplicere Deo: Ac proinde Chriſtum Falſum habere in ſua Eccleſia Reges, Principes: Chriſtum verum nil tale pati poſſe.

SVADENT iſtis. 1. Quia, Chriſtus & Apoſtoli vetant. Matth 17. *Reges Gentium. &c. Ergo liberi ſunt Filij.* Luc.22. *Reges gentium dominantur eorum: Vos autem non ſic.* Rom.13. *Nemini quicquam debeatis, niſi vt inuicem diligatis.* 1. Cor. 7. *Pretio emti eſtis; nolite fieri ſerui hominum:* 2. Cor. 8. *Vnus Dominus:* Eph. *Vna fides. &c.*

2. Quia, plerique abutuntur potentiâ: vt Nemrod, Pharao, Nebuchodonoſor, Saul, Roboam.

3. Quia, Iudæis permiſſus fuit Magiſtratus ob imperfectionem, vt pueris: *Gal. 4.* At nos Viri ſumus perfecti, & Vncti.

4. Deus creauit hominem liberum; peccatum introduxit dominatum & ſubiectionem: At per Chriſtum liberati ſumus. Dictumque, *Dominamini piſcibus*; non *hominibus*. Quia naturâ æquales ſunt omnes.

AVTOR. Bonus, & licitus eſt Magiſtratus Chriſtianis. 1. Sic Scriptura *in Antichriſto part. 2. q. 30.* Nam licet Chriſtianos ſubeſſe Ethnico; ergo magis ſubeſſe Chriſtiano Magiſtratui: at ſubeſſe plus aduerſatur Chriſtianæ libertati; ergo magis etiam licet præeſſe Chriſtianis.

2. Quia viri ſancti geſſerunt Magiſtratum, Melchiſad. Ioſeph, Moyſes, Ioſue. &c. Regulus, *Ioan. 4.* Paulus Proconſul, *Act. 13.* Quod autem rara ſint in Nouo Teſtamento exempla, fit, quia Chriſto regnum auſpicari placuit à pauperibus, *1. Cor. 1.* Ne videretur Eccleſia creuiſſe ex humana potentia; quæ potius 300. annis oppreſſa creuit. Nec exempla malorum Principum eſſe probant malum *principari*; cùm & aliis in rebus mali abutantur bonis.

3. Natura humana ſocialem vitam requirit, ob mutuam neceſſitatē: iſthuc autem opus regimine eſt. Bruta ſufficiūt ſibi ipſis, per naturam ſat inſtructa; at homo ſit oportet homini Deus.

4. Quia politica poteſtas à Deo eſt in genere. &c. teſte Scriptura in Antichriſto: nam conſequitur neceſſariò ad naturam hominis; ergo eſt ab autore naturæ. Item in genere poteſtas pendet ex iure naturæ, non ex hominum conſenſu; nam debent ab aliquo regi, nî peiùs malint. Eſt autem ea poteſtas immediatè in multitudine iure diuino nam nullus in particulari præeſſe poteſt ex ſe magis, quam alter. Cùmque nec multitudo præeſſe queat, ideo tenetur eam tranſferre in vnum, aut plures, eo pacto, quo placuerit: Et hinc exiſtunt ſpecies regiminis Monarchia, Ariſtocratia, Democratia.

5. Quia ſtatus politicus fuiſſet quoque in ſtatu innocentiæ; cùm etiam tunc homo fuiſſet naturaliter animal ciuile & ſociale: ſocietas autem eſt multitudo ordinata. Vide *Bellarmin. libr. 3. de Laic. cap. 7.*

DICO AD I. Chriſtus non prohibuit principari: nam id ſolis dixit Apoſtolis, ne dominentur more ſæcularium. Voluit tamen eos præeſſe; ideo ibidem ait: *Qui Præceſſor eſt, ſicut miniſter.* Modum igitur vetat dominandi, nō ipſum *Præſidere.* Vnde iuſſit Matth. 22. *Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari.* Proinde, Rom 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas, niſi à Deo: quæ autem ſunt à Deo, ordinata ſunt. Itaque*

qui

qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Non sine causa hæc gladium portat.

Ad II. Abusus rei est abutentium noxa, reiq; bonitati nil adimit. *Sic* foret institutæ à Christo potestas etiam Ecclesiastica etiam eliminanda; vt quâ multi sint abusi: item matrimonium. &c. Vnde, 1. Pet. 2. *Subditi estote omni tempore Dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discolis.*

Ad III. Iudæis non ob imperfectionem permissus est magistratus; sed ob ius diuinum, & naturale. &c.

Ad IV. Quin ideo Deus fecit mulierem ex viro, & non creauit viros multos; vt ex vno omnes nati scirent esse ordinem debere & præfecturam, saluâ libertate arbitrii cuiusque. Peccatum verò induxit dominatum Coactionis, non Directionis; nam hic & in statu innocentiæ fuisset: Christus autem nos liberauit à seruitute peccati, non principatus.

Atque in istis sentiunt nobiscum Luthero-Caluinistæ. Sicut & in hoc: Dominium & in impiis esse posse.

QVÆSTIO LXXI.

Potestas politica an possit condere leges in conscientia obligantes?

WALDENSES olim, & ANABAPTISTAE hodie, negant licere Magistratui ciuiles condere leges: Iudicia exercere: Punire improbos.

SVADENT istis. 1 Matth. 5. *Si quis voluerit tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere; da ei & pallium.* 2. 1. Corinth. 6. *Delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Cur non magis fraudem patimini? Quare non magis iniuriam accipitis?* 3. *Dictum est antiquis*, Matth. 5. *oculum pro oculo, dentem pro dente: Ego autem dico vobis, Non resistere malo.* Matth. 26. *Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt.*

AVTOR. Christiano Magistratui licet condere leges. 1. Teste S. Scriptura, in meo *Antichristo p. 2. q. 30.* 2. Ratio. Quia ciuili vitæ, cum sit socialis, necessaria est directio & regula suarum actionum in consuetudine, commerciis, obedientia. &c. Natura verò cùm solũ generalia ostendat principia; sunt hominibus particularia ex iis deducenda ac proponenda. Nec sufficit lex Euangelii; vt quæ sit de diuinis; de humanis igitur humanas leges dare est hominis, à Deo cæteris præpositi. Vnde, *Legibus antiquis res stat Romana, Virisq;.* 3. Libertas Christiana postulat leges ciuiles, quibus, post Deum, conseruetur à peccato, Libertati veræ contrario. Teste Scriptura in Antichristo. 4. Lex diuina non pugnat cum libertate Christiana; quia Adæ creato libero, lex data est, Genes. 2. *De ligno scientiæ boni & mali non comedes.* Ergo nec humana lex pugnat cum libertate: quia quoad obligationem diuina & lex humana sunt æquales.

II. IVDICIA EXERCERE licet Christianis Principibus: Nil enim prodessent leges, nisi licita forent iudicia. At leges tolli nequeunt: ergo nec iudicia. Ps. 2. *Reges intelligite, qui iudicatis terram.* Deut. 16. *Iudices & Ministros constitues in omnibus portis, vt iudicent populum iusto iudicio.* 1. Corinth. 6. *Secularia iudicia si habueritis, contemtibiles, qui sunt in Ecclesia, hos constituite ad iudicandum. Sic non est sapiens quisquam in vobis, qui iudicare possit fratrem suum?*

DICO AD I. Augustinus epistola 5. ait. Ibidem dicitur: *Si quis te percusserit in vnam maxillam, præbe ei & alteram.* Christus tamen ipse percussus non præbuit alteram; docens Consilia non esse Præcepta.

AD II. Necesse est, quia delicta fiunt, vt & iudicia exerceantur. Non igitur hæc arguit; sed illa.

AD III. Lex vetus permisit talionē; Christus hanc sustulit, aiunt S. Patres. Dein; ait S. Thomas *in 3. dist. 30. Dictum antiquis, oculum pro oculo:* Non reprehēdit legem, aut talionem; sed prohibet priuatis appetitum vindictæ, quem ex ea lege Pharisęi licere contendebant. Istud, *Non Resistere malo*, intelligitur *non* offensiuè, sed Defensiuè resistendum.

III. PVNIRE licet perturbatores Iustorū. Gen. 9. *Qui effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.* Matt. 26. *Qui acceperit gladium*, iniustè; *gladio peribit.* Rom. 13. *Non sine causa gladium portat: minister enim Dei est Magistratus.*

Atque ista prolixè etiam docet contra Anabaptistas Caluinus *Instit. libr. 4. cap. 20.*

II. CALVINVS *Instit. l. 4, c. 10. §. 5.* Negat Leges ciuiles obligare in conscientia.

SVADET istis. 1. Politica potestas est temporalis; ergo nil ei cum conscientia. 2. Finis legum est Pax æterna: at hæc Dei est, nō regis. 3. Quia Rex non iudicat de internis. 4. Rex non absoluit: ergo nec ligat. 5. Bis puniretur peccatum, hic, & isthic. 6. Rex inferre nequit pœnam spiritalem; ergo nec ad eam obligare. 7. Rex plerunque non intendit obligare ad culpam.

AVTOR. Lex humana & diuina differunt firmitate: nam illa potest, hæc nequit abrogari: Obligatione non differunt.

1. Quia, vis obligatiua est de essentia Legis, vt regulæ morum, à qua recessus fit in peccato. Nec enim lex ideo solum obligat, quia est diuina; nam sic omnes æqualiter ligarent leges diuinæ: cum arctius illa liget, cuius violatio magis est contraria fini legis, scilicet charitati. *1. Timoth. 1.*

2. Quia lex diuina & humana sic differunt vt Lex, Papæ & Legati, Regis, & Proregis: at hæ nihil differunt in obligatione conscientiarum.

3. Sæculares Principes obligare possunt ad pœnam, ergo & ad culpam. Nam ait Aug. l. 1. retract. c 9. *Omnis pœna, iusta est, pœna peccati est.*

4. Sic Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non enim est potestas, nisi à Deo. 2. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. 3. Qui autē resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt, æternam,* aiunt hic Patres. 4. *Idèo necessitate subditi estote. 5. Non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. 6. Ministri enim Dei sunt.* 1. Pet. 2. *Subiecti estote propter Deum.*

DICO AD I. II. III. Ex istis sequitur, Magistratum politicum non posse obligare, nisi ad actus temporales & externos: non autem, non posse in hisce obligare conscientiam. Quia ea quà regula est, ab ea deuiare nefas est. Sicque potestas temporalis producit effectum spiritalem; quia lex & potestas in se sunt res spiritales.

AD IV. & VI. Rex non potest absoluere, aut punire pœna spiritali; at potest ad hanc obligare; quia pollet auctoritate Dei. Dein; lex obligat ad pœnā æternam, non quia politica est; sed vt lex est ministri Dei.

Ad

AD V. Peccatum potest à pluribus puniri, quando plures offendit.

AD VII. Obligare pendet ex libera intentione Legislatoris.

QVÆSTIO LXXII.

An Christianis belligerare fas contra hostes?

MANICHÆI docebant bellum ex natura illicitum esse. Sic & Anabaptistæ, & Oecolampadius. &c. Hucplures adducit S. Patres Erasmus, apud *Bell. lib. 3. cap. 14.*

LVTHERVS *art. 34.* negat licitum Christianis contra Turcam gerere bellum.

SVADET istis. 1. Quia Voluntas Dei est, vt à Turca, eu flagello puniamur: Dei autem voluntati resistere nefas. 2. Quia Ecclesiæ vtilior est tribulatio, quàm pax. Vnde Serm. de matrimonio, cul. at morem ecclesiæ orantis pro pace. 3. Quia, ait *artic. 34.* Pontificii sunt peiores Tureis: at stultum est, pro peioribus contra meliores Turcas pugnare.

AVTOR. Odium in Papam huc impulit Lutherum.

DICO AD I. Permittit Deus nos exerceri, hoc fine, vt conuertamur à peccatis, non vt pereamus: Itaque vult vt resistamus molienti nobis interitum, quem Deus non vult. Immittit pestem; non vult tamen ei non resisti.

AD II. Quia tribulatio periculosa est, idcirco eam deprecari iubemur. Matth. 6. *Et ne nos inducas. &c.* Iubemur *1. Timoth. 2.* Orare pro regibus & pace.

AD III. Absurditatem suam Lutherus, *l. de Visit. Saxon.* postea reuocauit.

QVÆSTIO LXXIII.

An Principi sit dare libertatem Religioni, specie Conciliationis?

ETHNICI omnes Philosophorum sectas admittebant, ait *Aug. l. 18 de Ciuit. c. 51.* Themistius Philosophus Valenti Imperatori suasit, gratam Deo sectarum esse varietatem, dum ita modis plurimis colitur, fitque pluris, quò difficilius cognoscitur.

PROTESTANTES Spiræ anno 1526. sc obtinuisse feruntur libertatem religionis.

SVADENT istis. 1. Quia fides est libera. 2. Quia donum Dei est. 3. Quia experientiâ constat, cogendo nil profici. 4. Quia Christiani Iudæos, etsi hostes, semper toleraverunt.

AVTOR. Principis est tueri Catholicam Religionem; non alterius permittere libertatem.

1. Quia, Prouerb 20. *Rex, qui sedet in Solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo.* Item, *Dissipat impios* hæreticos, *Rex Sapiens.* Psal. 2. *Reges erudimini, qui iudicatis terram; seruite Domino in timore.*

2. *Apocal. 2.* culpatur Angelus Pergami habens tenentes doctrinam Nicolaitarum. &c.

3. Contra libertatem eam sancierũt Papæ, decreuerunt Imperatores. Solum tres Imperatores eam indulserunt: Iouinianus, ideo grauiter à Concilio Antiocheno reprehensus. Valens, sed Arianus; & Iulianus Apostata.

4. Rationes sunt. 1. Quia, potestas sæcularis, & spiritalis sunt iunctæ in Ecclesiâ, sicut corpus & anima: ac huic illud parere debet præstare q; protectionẽ. Cùm autem dissensio in fide sit Ecclesiæ dissolutio; vinculum enim illi est confessio fidei, ideo fidei libertas ei exitialis est. 2 Quia, *Deut 17.* iubentur occidi, qui nõ obediunt Sacerdoti. Et, *cap. 18.* pseudoprophetæ exterminari: Et, *Aug. epist. 50* affert exempla Ezechiæ, Iosophat, Iosiæ. &c. destruentium lucos, idolorum fana, populumque ad verum Dei cultũ cogentium. 3. Quia, Pax reipublicæ dissuitur varietate religionum, subnascitur cuique mutua diffidentia: & sic *regnũ in se diuisum desolabitur.* 4. Quia, libertas credendi est libertas errandi in re o-

mnium periculosissima: nam Eph. 4. *Vna fides* solum esse vera potest.

Obiecta, vt refutatu sunt indigna, ex hisce tamen sat patent.

II. PACIFICANTES olim, ab Zenone Imperatore orti, teste *Euagrio lib. 3. c. 14 & 30* Et Apelles dicebant Sectas omnes conciliari posse, nec esse discutiendam fidei rationem; sat esse, credi in Crucifixum. Sic & nuper *Georgius Cassander*: Sit sua cuique fides, modò recipiant Scripturam & Symbolum Apostolorum; cætera Ceremonias esse in quibus dessentiatur.

AVTOR. 1. At non tam de horũ verbis, quam de sensu controuertitur, deque substantialibus articulis.

2. Rogabat & Valentis Imperatoris Præfectus Patres, ne tot Ecclesias vexari paterentur propter paruam dogmatum Arianorum subtilitatem; petebantque Ariani omitti vocem ὁμοούσιον, quæ nec in Scriptura vel Symbolo esset; imò literulam mutari in ὁμοιούσιον: ac spondebant pacem. Respondit S. Basilius: *Qui diuinis enutriti sunt eloquiis, corrumpere de iis ne vnam syllabam patiuntur; sed pro his, si contingat, omnes etiam mortis species amplectuntur.*

3. Non potest libertas credendi in vno concedi articulo, quin pariter & in aliis concedi debeat: Quia vna est formalis ratio fidei omnium ac singulorum articulorum: quique *peccat in vno, est omnium reus.*

QVÆSTIO LXXIV.

An hæretici damnati possint tradi gladio sæculari?

LVTHERVS *artic. 33 in assert.* Sicut & Hus *artic. 14* in Concilio Constantiæ damnato; negat iustè fieri. Sic & Donatistæ olim, teste *Augustino libr. 1. contra Parmen.* Vide *Genealog. p. 2. q. 16 & Antichristum p. 2. q 30.*

SVADENT istis. 1. Quia, Ecclesia ab initio huc vsque nullum combussit. 2. Quia, non proficitur terroribus. 3. Ecclesia tolerat Iudæos. 4. *Matt. 18.* Iubentur haberi pro Ethnicis & publicanis; non comburi. 5. *Oportet hæreses esse*, 1. Cor. 11. *vt, qui probati sunt, manifesti fiant.* 6. Cupientibus comburi de cœlo Samaritas, ait Dominus: Luc 11. *Nescitis cuius spiritus estis.* 7. Matth 13. *Sinite vtraque crescere vsque ad messem* 8. Dominus permittens multos abire, ait: Ioann. 6. *Nunquid & vos vultis abire?* 9. Fides est donum Dei; nemo igitur ad eam compelli debet. 10. Dominus tribuit Ecclesiæ *gladium Spiritus, quod est Verbum Dei*: non ferri ac flammæ. 11. Hæretici sunt extra Ecclesiam; at, 1. Cor. 6. *Nihil ad nos de iis, qui foris sunt.* 12. Apostoli nunquam brachium sæculare contra hæreticos imploratunt.

AVTOR. Hæretici incorrigibiles, præsertim relapsi, sunt excommunicandi, relinquendique gladio. 1. Sic Scriptura in meo *Antichristo par. 2. q. 30.* 2. Quia sic praxis inde ab Constantino Magno contra Arianos & Donatistas, suppliciis affectos. 3. Ita S. Canones, Concilia, S. Patres, apud *Bellarmin. libr. 3. de Laicis c. 21.*

Ratio fuet. 1. Excommunicati possunt, quæ grauior est pœna: ergo & occidi gladio corporali, quod minus teste *Aug. lib. 1. contra aduers. Legis c. 17.* 2. Quia, alii falsarii addicuntur neci. 3. Fœmina fallens viro fidem, est mortis: at Deo frangere fidem est granius. 4. Tres causæ iusti sunt homicidii: *Ne mali bonis noceant: Vt* paucorum supplicio multi corrigantur, prosintque moriendo, qui viuendo noluere prodesse. *Et* ipsis improbis occidi satius est, cum deteriores euadunt. At hæ causæ in hæreticos conueniunt. Deus tamen ipsorum misertus mentem inspiret cunctis saniorem.

DICO AD I. Falsum est.

AD II. Contrarium constat experientia prisca.

AD III. Iudæi fidem Christianam nunquam deseruerunt: Coluntque Religio-

ligionem à Deo quondam institutam: at hæretici, ortam incentore diabolo.

AD IV. Nec adulteros, latrones, &c. Christus vnquam iussit occidi; rectè tamen plectuntur.

AD V. At non iubentur seminari, aut tolerari.

AD VI. Illi nunquam crediderunt: & Discipuli Zelo vindictæ mouebantur. At hæretici desciuerunt à fide; & Ecclesia non est vindictæ cupida.

AD VII. Zizania sunt omnes mali, non solum hæretici.

AD VIII. Christus non venit iudicare, sed iudicari: & ii recedendo se non obligarant, sicut hæretici obstinati.

AD IX. At est etiam actus liberi arbitrii, sicut & Castitas; &c. & tamen adulteri. &c. puniuntur. Et quidem fides etiam est libera infidelibus, vt eam acceptent; at Christianis est seruatu necessaria; ideo desertoribus pœna quoque debita est.

AD X. At ecce duos habet gladios.

AD XI. Sunt extra; sed cum debito pœnæ, aut reuertendi.

AD XII. Quia, ait *Augustinus epistola 50.* tunc nullus erat Princeps Christianus: secus, cum esse cœperunt Christiani, per IESVM CHRISTVM. AMEN.

Ecclesiomachiæ Luthero-Caluinisticæ

FINIS.

Gloria sit Triadi, Mariæ, & sit gloria Diuis.

COPPEN-

COPPENSTEINII LVTHERO-CALVINISTA SACRAMENTARIVS.

PARS TERTIA

MYSTERIOMACHIA LVTHERO-CALVINISMI

Sacrosancta Sacramenta impugnantis,

DEMONSTRATA, AC REFVTATA.

I. DE CAVSIS SACRAMENTORVM.

QVÆSTIO I.

Sitne vtendum nomine Sacramenti?

LVTHERVS lib. de Captiuit. Babyl. cap. de Matrim. *Non habet vniuersa Scriptura hoc nomen, Sacramentum, in ea significatione, qua nostri vsus, sed in contraria. Vbique enim significat, non Signum rei sacræ, sed rem sacram & secretam.* Idem l. b. de abrog. Missa. *Fidelis conscientia meritò pauere debet, ne hoc Sacrificium appellet, aut credat; quod in Scripturis non sic dicitur. Quæ enim furentior temeritas esset? &c.* 2. MELANCHTHON in Locis communibus cap. de Sacr. *Quæ alii Sacramenta, nos Signa appellamus?* Quin, σφραγῖδας, id est, Sigilla. 3. Sic & Andreas Carolstadius. 4. Zvvinglius, pater Sacramentariorum, libro de vera & falsa religione cap. de Sacramentis. *Vocem istam, Sacramentum magnoperè superem Germaniæ nunquam fuisse receptam.*

CALVINVS Instit. lib. 4. cap. 14. §. 17. *Veteres qui Sacramentorum nomen signis tribuerunt, minimè respexerunt, quis fuisset veteris huius vsus latinis; sed nouam hanc significationem pro suo commodo affinxerunt, quæ simpliciter sacra signa designarent.*

LVTHERVS viso, Carolstadium & Zvvinglium hostes suos, à voce Sacramenti abhorrere, mutat ilectum amplectitur, istos impugnat, vocem, *Sacramentum*, pro; quòd, etsi non extet in Scriptura, Deus tamen ea nusquam prohibuit. Mox omnes Lutherani referunt idem, hodieque retinent, etsi ἄγραφον, ait Kemnitius.

AVTOR. Lutheranorum palinodia est quædam causæ iustæ victoria. Rectè igitur Lutherus lib. contra cœlestes prophetas, pag. 2. *Fatemur Christum non præcepisse, vt Sacramentum diceretur; sed dic, vbi prohibuit dici?* 2. Fi-

2. Fatentur Sacramentarii, in Bibliis idem esse *Mysterium*, quod *Sacramentum*: negant autem hoc propriè dictũ reperiri, in nostro significationis vsu. Ideo hi id reiiciunt, vt ἄγραφον: illi recipiunt, tametsi ἄγραφον. Sic tamen est in Scriptura, quatenus significat *signum rei secretæ*; & alubi etiam *rem secretam*. At Eph. 5. propriè significans exprimitur ibi, *Sacramẽtum hoc magnum est*: hoc sc. quod *erunt duo in carne vna*. Nìque ita significaret; Apostoli tota ratio periret. Probare enim nititur, debere viros diligere vxores suas; quia *hoc*; *Erunt duo in carne vna, magnum est Sacramentum*.

3. Ita S. Patres. Quare Kemnitius fatetur vocem, *Sacramentum*, inueniri in S. Scriptura propriè significantem; sed quatenus generica est; non quà specifica. Et ipse tamẽ vt specificâ vtitur in Exam. pag. 22. *Coniunctio viri, & vxoris in conugio est Sacramentum coniunctionis Christi & Eccl-siæ.*

4. Omnis lingua ac natio vocem *Sacramentum* vsurpat propriè: vt vocum similium plurium Vsus obtinet cõmunis, quę tamẽ nusquam in Scriptura reperiũtur: vt *Trinitas*, *Consubstantialis*, *Persona*. &c. Ex his liquet vanitas Sectariorum.

QVÆSTIO II.

An Lutherana Sacramenti definitio subsistat?

KEMNITIVS ad eam octo requirit. Sacramentum est, 1. Signum materiale, 2. diuina mandatum institutione; 3. in Nouo Testamento. 4 perpetuum, 5. habens promissionem gratiæ, 6. annexam Signo. 7 ad peccatorum remissionem; 8. vt singulis, qui cum fide vtuntur Sacramento, in particulari obsignetur.

AVTOR. AD I. Idis nec docet, neq; alicunde vsquam è Scriptura docere potest: dicit solùm, quia prę supponit, solum Cœnam & Baptismum esse Sacramẽta.

AD II. Esse Mandatum scriptum vel non scriptum, est Sacramentis per accidens, non essentiale: nam alioquin Christus & Apostoli non ministrassent vera Sacramenta ante, quam essent Euangelia descripta.

AD III. Rectè. Atque Caluinus *Inst. l. 4. c. 14. §. 7.* Kemnitius *in Exam. p. 2. c. de Baptismo Ioannis.* Melanchthon *in Locis.* volunt, Baptismum à Ioanne Baptista institutum, à Christo adprobatũ esse: Noui Testamenti verò autor cum Christus sit, Baptismum eis esse Veteris Testamenti institutum oportet, proindeque nec Sacramentum esse.

AD IV. Rectè: Malè igitur Lutherus *libr. de Captiuitate Babylonica cap. de Baptismo*, numerat inter Sacramenta Rorem velleris Gedionæi, Vmbram retrogressam Achazi.

AD V. Promissio gratiæ duplex potest videri: Vna, quæ sit effectus Sacramenti, vt signi efficacis ad iustificationẽ infallibilem Hæc apud Catholicos certa inuẽitur in Dei Verbo Scripto ad omnia Sacram: sed etiam in Tradito: apud Sectarios autem non. Nam Eucharistiæ extant promissiones tales, *Ioann 6.* At Luthero in Captiuitate Babylonica cap. de Eucharist. ibi *nec syllabâ de Sacramento loquitur:* Itemque Caluino ibidem cum asseclis. Nec vsquam extat alia: ergo ipsis nulla est; proinde nec Sacramentũ iis Eucharistia est. Nam *Mat. 24. Marc. 14. Luc. 22.* promissio refertur ad Sacrificium Crucis, non ad Sacramentum: *Tradetur*; ait, *Effundetur*; non, *Traditur*.

Altera promiſſio Præcedens, quæ Sacramento obſignetur, vti ſigillo Hęc neceſſaria non eſt, quia in Baptiſmo nequit offendi: ergo falſa eſt. Dicunt Lutherus in Viſit. Saxon & Melanchthon cap. de Baptiſmo: *Qui credit & Baptizatus fuerit, ſaluus erit*: En promiſſio. At non præcedens ſignum, ſed efficaciæ explicatio. Dein Baptiſmus eſt eis per Ioannē inſtitutus; illa promiſſio autem eſt poſt paſſionem facta. *Marc. vlt.* Et illud, Ioann. 3: *Niſi quis renatus. &c.* eſt comminatio, non Inſtitutio Baptiſmi.

Ad VI. Falſum eſt. Quia Verbum Signo annecti Ordinatione Dei iuſſum, nunquam eſt promiſſorium; ſed vel Aſſertorium vel Deprecatorium. Vt *Ego te baptizo*. Item: *Accipite & comedite. &c.* Lutherani & Caluiniani quod Verbū prædicatum eſſe formam dicant, id ex ſuopte fingunt cerebro; non ex Chriſto, vel Paulo.

Ad VII. Falſum eſt. Quia etiam Euchariſtia non eſt inſtituta ad remiſſionē peccatorum; ſed nutritionem viuorum. *Qui enim manducat indignè, iudicium ſibi manducat*, non remiſſionem peccatorū. Et tamen eſt verè Sacramentum.

Ad VIII. Sit quæſtio ſequens.

QVÆSTIO III.

An Sacramentum obſignet vt ſigillum, & confirmet vt miraculum?

LVTHERANI æquè ac CALVINIANI, aiunt. 1. LVTHERVS *lib. de Capt. Babyl. c. de Baptiſmo.* SVADET id ex miraculis Roris in vellere, *Iudic. 6.* Vmbræ retrogreſſæ, *3. Reg. 20.* quibus ſuas promiſſiones confirmauit. 2. Quia, 1. Pet. 2. *Saluos facit Baptiſma, non depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ interrogatio in Deum*, ἐπερώτημα, vertit Lutherus *Pactum*, ſic & Caluinus.

3. CALVINVS *Inſtit. l. 4. cap. 15. §. 5.* Circumciſio, *Rom. 4.* dicitur σφραγὶς, id eſt, ſigillum pacti Abrahæ facti. 4. Quia *Gen. 9.* Iris dicitur ſignum fœderis confirmati: Sic & Sacramenta.

AVTOR. Sacramenta non ſunt Sigilla, promiſſionem confirmantia inſtar Sigilli aut miraculi. 1. Quia ſic eſſe notiora & efficaciora deberent Verbo Dei: vt Sigillum Regis eſt notius literis; miraculum notius, non Verbo prædicato, ſed prædicantis fide. Atqui Sacramenta non ſunt notiora & efficaciora Verbo Dei: nam in omni re Verbum notius eſt quàm ſignum vel nutus. Et Lutherus ait, libro contra Cochlæum: *Verbum longè præualet ſigno viſibili; nullum tamen per ſe iuſtificat, niſi credentem.*

2. Quia Sacramenta eſſe Dei Sigilla neſcitur niſi per Verbum Dei: ergo hoc eſſe notius deberet ſigillo: at iſtud nullum de Sigillis extat. Et ſigillum regium ſine literis autoritatem habet; literæ verò nullam ſine ſigillo: atqui Sigilla Sacramentaria illa ſine Dei Verbo nullam habent autoritatem, & Verbum ſine iis habet.

3. Quia Eſſentia Sacramentorum nuſquam intelligi melius poteſt, quàm ex Verbis Inſtitutoris: At in his Sacramenta nuſquam dicuntur teſtimonia promiſſionū, ſed deſcribuntur vt Inſtrumenta Iuſtificationis. Vnde in Baptiſmo dicimur, *Ioann. 3.* naſci. *Eph. 5.* ſanctificari, mundari: Euchariſtia viuere in æternum, *Ioann. 6. &c.*

4. Quia bona opera ſunt teſtimonia adeptæ gratiæ longè meliora, quàm Ablutio vel Synaxis: cùm impii multi ficto corde baptizentur, & communicent: ergo ſi-

go sigilla ista gratiæ promissæ sunt aut superuacua, aut parum necessaria. &c. Plura in *Bellarmino libro 1. de Sacramentis cap. 14.*

DICO AD I. Hæc ad rem nihil. Nam miracula rectè fiunt ad probandũ Deum, eiusque promissa: quia, vt supernaturalia, ex se vim habent, non ex Verbo: At Sacramenta sine Verbo nullam.

AD II. *Interrogatio* ea Oecumenio est *Baptismatis* ceu pignus *ad Deum.* 2. Lyrano &c. est interrogatorium baptismale; *Credu in. &c?* 3. Augustino, Basilio, &c. rectius est effectus ablutionis internæ, sc conscientia bona.

AD III. Pactum Circumcisionis trahi nequit ad omnia Sacramenta. Deinde, Apostolus vocat eam sigillum iustitiæ fidei Abrahæ, non promissionis & pacti: idque quia obsignatam tenebat Circumcisionem cordis, olim reuelandam. Demum priuilegium vnius Abrahæ transferri ad alios nequit: illud enim, quod esset pater fidelium, accepit merito iustitiæ, quam fide acquisierat; hinc *signum circumcisionis* fuit ei *signaculum iustitiæ fidei*, suæ, *vt sit Pater omnium credentiũ.* Vnde circumcisio omnib. est in σημεῖον, sed non omnibus σφραγὶς *Iustitiæ fidei.* Hinc Scriptura sæpius meminit signi Circumcisionis, ac hîc de Abraham solum Sigilli.

AD IV. Iris & Circumcisio signa fœderis erant; sed ad memoriam iuuandam; non ad fidem confirmandam: ceu & Baptismus & Eucharistia sunt Cõmemoratiua passionis Dominicæ; non Cõfirmatiua; quale est Verbũ Dei promissionis, à quo illa signa pendent: Qui enim Verbo non crederet, credet signo minus. Ita *Chrysost. hom. 39. in Genesin.*

S. Patres verò Sacramenta vocant sigilla, sensu alio, quàm Sacramentarii. 1. Tãquam notas summi Regis, queîs credentes separentur ab profanis: 2. Quia claudunt intra segratiam, ceu obsignata regis manu. 3. Quia sunt publica attestatio fidei.

QVÆSTIO IV.

Quæ aliæ potiores Sectariorum sunt definitiones Sacramenti?

PHANATICI, (vt eos Lutherus & Caluinus appellant) aiebant, Sacramenta esse symbola Christianæ Societatis, seu, ait Melanchthon, *Tessera ac nota sunt quibus cognoscerentur, ad quos pertinent promissiones diuinæ*; id est, Christiani à non Christianis dignoscerentur.

AVTOR. Sacramentorum vsus vt sit Distinguere alios ab aliis, non tamen est solus, aut præcipuus. 1. Quia Scriptura nusquam loquitur Distinctionis; sed Iustificationis. 2. Quia Confessio fidei melius distinguit: cùm V. g. Baptismus sit veris Christianis communis cũ hæreticis. 3. Quia cùm Sacramenta vim habeant ex latere Christi passi, hoc nil opus fuisset: sat erat humanum placitum cuiuscunque tesserę. 4. S. Patres procul ab tali abhorrent sententia.

II. ANABAPTISTAE fingunt Sacramenta esse signa vitæ piæ, Christianæ; teste Melanchthone, Brentio, & Kemnitio.

AVTOR. Vt ille sit vsus ac finis eorum; non tamen solus, nec præcipuus: Tum ob prædictas rationes; tum quòd Sacramenta forent signa rerum futurarum vitæ emendatioris.

III. ZWINGLIANORVM, Sacramenta esse initiationem & oppignorationem, qua vtentes iis se obligant Christo: Ideoque esse testimonia, non iustificationis ei, qui ea suscipit; sed toti Ecclesiæ de obligatione suscipientis Christo facta.

AVTOR. Verum hoc: sed falsum, quod alium finem vsumque non agnoscat altiorem. 1. Quia sic Christus nil ageret per Sacramenta: At Ioann. 1. *Hic est, qui Baptizat*: Eph. 5. *Mundans eam.* 2. Quia Cinglius vult susceptorē Sacri: esse prius iustificatum; dein susceptione testari obligationem suam: At Scripturæ dicunt esse instituta Sacramenta ad iustificandum. 3. Quia *Rom. 6* Baptismus significat mortem & resurrectionē Christi; *1. Cor. 11.* Eucharistia est ad memoriam passi.

Orthodoxa Doctrina de Sacramenti ratione.

Sacramentum sit, 1. *Signum*, id est, res cognoscibilis, quæ ducat in cognitionem alterius. 2. *Sensibile* cuicunque sensui. 3. *Voluntarium*, seu datum non naturâ factum. 4. *Analogum*, rei significatæ, seu simile. 5. *Significatiuum* rei Sacræ, non profanæ. 6. *Effectiuum* rei significatæ, scil. sanctificationis, quæ hîc fiat cum suscipitur. 7. Et fiat *Vi Sacramenti*, ceu instrumentalis causæ. 8. Sitque status ac solennis *Ritus*, qui hominem Deo consecret. *Bell. l. 1. c. 9. de Sacrament.* Porro, *cap. 17. ibid.* de compositione Sacramenti.

Sacramenta Veteris Testamenti videntur habuisse Res solas non Verba: at Noui Testamenti constare debent Rebus, vt materiâ; & Verbis, vt formâ; sic, vt quà est signum, formaliter significet; quà est causa, vim habeat operatiuam. Non tamen necesse est, vt Res non sint Verba, aut verba non sint Res: sat, si aliquid fungatur vice Rei, aut Verbi: Neque necesse, vt res & verba coniungantur in omni Sacramento, vt partes essentiales rei eiusdem.

QVÆSTIO V.

An Forma seu Verbum Sacramenti sit Prædicatorium, an Consecratorium?

LVTHERANI & CALVINIANI, *in Baptismo* requirunt duo genera verborum: Concionale præcedens ad institutionem; & Baptismale in actu, *Ego te Baptizo &c.*

At *in Cœna* CALVINISTÆ requirunt vnum solum institutionis concionale, capiens verba Institutionis recitatæ.

LVTHERANI, verò hi recitant verba Institutionis historicè; isti cum intentione consecrandi; Alii non recitant: Vide *Kemnitium in Exam. p. 2.* Omnes tamen verè baptizant; sed non verè communicant.

II. LVTHERANI requirunt Verbum Concionale, non ad Essentiam Sacramenti; sed ad Fructum eius susceptionem.

CALVINVS verò & CALVINISTÆ Concionale Verbum requirunt ad Essentiā Sacramenti: Vnde patet, Verbum baptismale recitari ab eis in actu, Ego te baptizo &c. non vt Formam Sacramenti; quippe quæ sit Concionale verbum præcedens.

SVASIONES CALVINI, 1. Quia S. Augustinus tractatu 80. in Ioann. *Vnde tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat? Nisi faciente Verbo, non quia Dicitur, sed quia Creditur. Nam in ipso Verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens, hoc est Verbum fidei, quod prædicamus. Vnde in Actu: Fide mundans corda eorum. &c.*

2. Calvini, Brentii, Kemnitii. Quia de murmurare verba super aquam, aut panem est species quædam magicæ incantationis.

3. CALVINVS Instit. libr. 4. c. 14. §. 4. *Quia minimè obscurum est, quid Christus fecerit; quid nobis facere mandauerit; quid secuti sint Apostoli; quid purior Ecclesia obseruarit. Imò ab initio vsque mundi notum est, quoties signum aliquod obtulit Deus S. Patribus, inseparabile*

rabile, nisi fuisse Doctrinæ copulam, sine qua attoniti sensus nostri nudo aspectu redderentur. &c.

AVTOR. Tria asserimus. I. In omni Sacramento, nõ in solo Baptismo, necessaria sunt Verba à Deo instituta. Patet inductione in meo *Antichristo p. 3. q. 2.*

II. Verbum Concionale non requiritur ad Essentiam Sacramenti. 1. Quia in Scriptura fit mentio Baptismi sine Verbo. Vide in *Antichristo p. 3. q. 2.* Nec ad Cœnam fieri Concio iubetur vsquã, quæ vim Eucharistiæ explicet.

2. Quia si foret concio de Essentia Sacramenti, officium baptizandi & concionandi non distinguerentur, sicque omnis concionans baptizaret. At contrà dicit, 1. Cor. 1. *Non misit me Dominus baptizare, sed Euangelizare.* Et Petrus, *Actor. 10.* prædicabat Cornelio, dein iussit eum ab alio baptizari.

3. Quia, Eph 4. *Vnum Baptisma*: at varium foret ob varietatem concionum.

4. Falsum Baptisma haberent hæretici, quia falsa eorum est concio.

5. Baptismus Catholicorum datur sine concione: & tamen non iubet rebaptizari Caluinus *Institut. libr. 4. cap. 15. & 16.*

6. Paruuli non forent baptizandi; quia Eccl 32. *Vbi non est auditus, non effundas sermonem.* Lutherani volunt eos percipere concionem. Ergo, infert *S. Augustinus epistolâ ad Dardanum*, habent vsum rationis. Caluinus *Instit. l. 4. c. 16* §. 20. cum suis dicunt, eos non percipere Sacramentum vtiliter pro tempore præsenti; attamen pro futuro. Ergo non percipiunt formam Baptismi essentialem.

III. Ad essentiam Sacramenti requiritur certa forma Verborum, quæ non tam instruat adstantes, quàm sanctificet elementum. 1. Quia verba à Domino præscripta formam habent inuocationis & benedictionis, non instructionis. Non enim dicit: *Docete nomen Patris, &c.* sed, *baptizantes in nomine. &c.* 2. Quia quòd Paulianistæ & Cataphryges non crederent Trinitatem, nec *in eius nomine* baptizabant: Ariani licet malè crederent de Trinitate, bene tamen *in Nomine. &c.* eius baptizabant; idcirco Concilium Nicęnum iussit illos rebaptizari; vetuit verò Arianos rebaptizari Cõcilium Arelat. 3. Idem docet Patrum consensus, ac temporum retrò omnium concordia.

DICO AD Rationem I. S. Augustinum instituisse exponere istud, Ioa 15. *Mundi estis propter Verbum*; ac ostendere omnem mundationem fieri per Verbũ seu Concionale, seu Sacramentale: Nam illud excitat ad fidem, hoc consecrat elementum; Et vtrumque mundat, quia creditur, non quia dicitur. A baptizando autem puero creditur potentiâ, actu ab adulto.

AD II. Hæc calumnia est & blasphemia. Non verborum conceptorum & sacrorum sensu vtimur ac fide; idque ex pacto & promissione Christi: at magia vim habet ex pacto diaboli: an ergo Christus erit diabolus?

AD III. Christus nullam Eucharistiæ præmisit concionem, neque mandauit præmitti: neque Apostoli, neque Patres mandarunt, aut consueuerunt; nisi vt Catechumenos instituerent, ceu hodieque facimus.

QVÆSTIO VI.

An Res & Verba Sacramentorum ſint immutabiliter determinata?

LVTHERVS *libr. de Captiuit. Babyl. cap. de Baptiſ.* Sat eſſe ait, baptizari in nomine Domini: Imò ſuſcipi in nomine Domini, etſi miniſter non dicat in nomine Domini. Hoc tamen reuocauit anno 1535.

BRENTIVS tamen & Zvvinglius concepta verba flocci pendunt. Planè deteriores Gnoſticis, qui etſi inſtituta mutarent, ſua tamen certa ſeruabant. Vide in *Geneal. p. 3. q. 1.*

AVTOR. 1. Res & Verba Sacramentorū nouæ legis à Deo determinata ſunt ſic, vt mutare nefas ſit, Additione vocis, aut Detractione, aut Mutatione ſynonimica, aut Corruptione ſyllabarū, vel Tranſpoſitione, vel Interruptione longiore. 2. Sat tamen eſt ſeruari ſubſtantialem formæ integritatem, quæ in ſenſu ac ſignificatu verborum conſiſtit. Accidētalis nil derogat veritati Sacramēti; niſi fiat ſtudio nouum inuehendi ritū in Eccleſiam. Sic enim non foret intentio faciendi, quod facit Eccleſia.

RATIONES cuincunt. 1. Quia cùm Sacramenta ſolum à Deo potuerint inſtitui; etiam formam, vt præcipuam partem, inſtitutam eſſe neceſſe eſt: adeò vt non ſit Sacramentum, cùm non fit, quod Deus inſtituit. 2. Materiam Sacramenti mutare nefas: ergo & formam. 3. Verba Sacræ Scripturæ, ad ſignificandum ſcripta, mutare nefas: grandius ergo mutare formalia Sacramenti ad Sanctificandum inſtituta.

4. Ita S. Patres. Auguſtinus libro 6. contra Donatiſtas, cap. 25. *Certa ſunt verba Euangelica ſine quibus non poteſt conſecrari Baptiſmus.* Tertullianus libro de Baptiſmo. *Lex tingendi impoſita eſt, & forma præſcripta.*

QVÆSTIO VII.

Qualis Sacramentorum ſit Neceſſitas?

LVTHERANVS Kemnitius in Exam. Trid. Seſſ. 7. Can. 4. *Neceſſitatem Sacramentorum opponit* (Tridentini) *iuſtificationi per ſolam Fidem, &c. Sed non ſequitur; Sacramenta ad ſalutem ſunt neceſſaria, ergo non ſolus Chriſtus ſuo merito nobis eam acquiſiuit: ſed non ſequitur; Ergo non per ſolam fidem accipimus gratiam iuſtificationis.* Plura eiuſdem mendacia in Commentum Tridentinum vide in meo *Antipap. part. 3. quæſt. 2.*

LVTHERVS libr. de Captiuit. Babyl. cap. de Bapt. *Baptiſmus neminem iuſtificat, nec vlli prodeſt; ſed Fides in Verbum promiſſionis.* In Aſſert. 1. artic. *Non dicimus, nec noui, nec Veteris Teſtamenti Sacramenta, ſed ſolam fidem iuſtificaſſe.* Et libro contra Cochlæum. *Nam teſtè vlla pars iuſtificationis tribui Baptiſmo.*

MELANCHTHON in Locis anno 1521. edidit. *Non iuſtificant ſigna, vt Apoſtolus ait; Circumciſio nihil eſt ita Baptiſmus nihil eſt; partes patio mortis Domini nihil eſt.*

II. CALVINVS in Antid. Trid. ibid. ſic calumniatur. *Boni Patres pro ſua craſſitie non aduertunt; quicquid nobis gratiæ per Sacramenta confertur, nihilominus fidei imputandum. Qui enim Fidem à Sacramentis ſeparat, perinde facit, ac ſi animam à corpore tolleret, ergo quemadmodum Euangelij doctrinam non excludimus, cum dicimus nos ſolâ fide Chriſti gratiam adipiſci: ita nec Sacramenta: quorum eadem ratio eſt; cùm Euangelij ſint Sigilla.*

Vna vtriuſque calumniandi eſt ſententia. Sacramenta non adeo eſſe neceſſaria, vt ſine iis, facto, vel voto, ſalus nulli contingere queat; etſi vtilia ſint. Nam ſola Fides iuſtificare poteſt.

AVTOR. 1. Nulla Sacramenta habent abſolutam neceſſitatem: quòd ſine his ſaluare Deus valeat. Aliqua tamen neceſſitate præcepti, & medii ſunt ſimpliciter neceſſaria; vt omnibus Baptiſmus; relapſis Pœnitentia: Ordo Eccleſiæ; hic tamen non ſingulis. Quia Ioan. 3.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non potest intrare in regnum Dei. Luc. 13. *Nisi Pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.*

II. Eucharistia, Confirmatio, Extrema Vnctio, & Matrimonium ipsi Ecclesiæ necessaria sunt necessitate medii ad bene esse; non simpliciter.

III. S. Concilii Tridentini Sess. 7. Can. 4. definitio est ista. *Si quis dixerit, 1. Sacramenta nouæ legis, non esse necessaria ad salutem, sed superflua:* (vt Anabaptistæ & Zvvingliani dicunt:) 2. *Et sine eis, aut eorum voto, per Solam Fidem, homines à Deo gratiam iustificationis adipisci:* (vt Lutherani & Caluinistæ volunt) 3. *Licet omnia singulis necessaria non sint; anathema sit.*

Luthero-Caluinistæ autem negant cætera omnia esse Sacramenta; solum Baptismum, & Cœnam asserunt; quia hæc solum præcepta sunt, vt media salutis; Sed Vtilia tantum; vt fidem excitent, nutriant, augeant: Quia repræsentant id oculis, quod Verbum auribus. Ideoque necessaria ad bene esse; nō simpliciter. Vnde *Apologia Confessionis a. 13.* comparat ea picturæ, ad salutem necessariæ; sed solum valdè rudibus.

Dico Ad I. Kemnitii. Mendax calumnia est. Nam Concilium damnat hoc: *Solâ fide immediatè salutem accipi: ac proinde Sacramenta non absolutè esse necessaria.* Concilium quoque prærequirit fidem; non excludit: Et non sufficere solam docet; sed Sacramentum esse re, aut voto simpliciter necessarium.

Ad II. Caluini. Iam patet. Adde, nos docere, quod iustificet Deus remittens peccata ex Autoritate; Christus nē, sed & Meritoriè; Verbum Dei verò solum instrumentaliter; at Sacramentum quoque simpliciter & efficienter.

QVÆSTIO VIII.

Autor Sacramentorum an solus sit Christus?

Calvinvs *in Antid. Concilii Trid. Sess. 7. Can. 1.* Baptismum & Cœnam à Christo institutas solo: cætera esse nulla; minus à Christo. Lvtheranvs Kemnitius *p. 2. Exam.* huc citat S. Cyprian. Hug. nē, Lombardum.

Avtor. Concilium Tridentinum Sess. 7 Can. 1. *Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non esse omnia à IESV Christo instituta: anathema sit:* Idque immediatè à Christo: ceremoniæ omnes cæteræ à Christo mediatè promanant ab autore Ecclesia. 1. Quia in Scriptura, Apostoli vocantur solum *Dispensatores & Ministri mysteriorum Dei.* 1. Cor. 4. 2. Quia etiam Veteris Testamenti Sacramenta à Deo solo erant instituta; à Moyse autem promulgata. 3. Ita Patres: ipseque S. Cyprianus.

Hugo & *Lombardus* intelligūt promulgationem, non institutionem. *Alex ab Ales*, Confirmationem à Concilio Meldensi post mortem Apostolorum institutam esse: Idemque & *Bonauentura*. Pœnitentiam ab Apostolis, non à Christo. Ista defendi non possunt: adeò constat contrarium.

QVÆSTIO IX.

Minister Sacramentorum ordinarius an sit quilibet baptizatus?

Lvthervs libro de Missâ priuata: *Ego non dicam, quod Papistæ dicunt: Nullum Angelorum, nec Mariam ipsam consecrare posse. Sed è contra dico: Si diabolus veniret & ego postea resciscerem diabolum sic irrepsisse in officium pastoris Ecclesiæ, in specie hominis vocatum ad prædicandum, & publicè in Eccle-*

Ecclesia docuisse, baptizasse, celebrasse Missam, & absoluisse à peccatis: & tali munere functum esse iuxta Institutionem Christi, tunc cogeremur fateri Sacramenta ideo non esse inefficacia; sed verum Baptismum, verum Evangelium, veram absolutionem, verum Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi accepisse. Quia fides & Sacramenta non nituntur qualitate ministri, sed ordinatione Christi.

2. Idem *libr. de Capt. Babyl. cap. de Ord. & alubi*, Baptizatos omnem habere vult potestatem ministrandi Sacramenta: sed priuatim domi; vrgente necessitate & alio non præsente; aut non tam bene sciente. *Idem libro de abroganda Missa.* Christianis omnibus licere prædicare, & Sacra omnia ministrare; quin & Fœminis. *Quia Sacerdos nascitur in Baptismo; non fit.* Monet tamen non licere cuique vti iure, ob confusionem; fesque plebis electionem expectandam.

Hinc infert, 1. Ministros à laicis differre solo vsu potestatis: non dignitate: 2. Ministrum fieri laicum posse, sicut è laico minister factus fuit.

SVADENT istis ferè. 1. Quia, 1. Pet. 2. *Tanquam viui lapides superædificamini in Sacerdotium Sanctum, & Regale Sacerdotium.* Apoc. 1. *Fecisti nos Deo nostro regnum & Sacerdotes.* Apoc. 20. *Erunt Sacerdotes Dei, & Christi eius.* 2. Quia, 1. Pet. 2. *Vt Virtutes annuncietis eius, qui Vos vocauit.* 3. De fœminis concionatricibus, Ioel. 2. *Prophetabunt filiæ Vestri, & filiæ vestræ.* Act. 21. *Erant Philippo quatuor filiæ virgines prophetantes.* Sicut Maria, Exod. 15. Et, Iud. 4. Debora docuit Baruch. Olda 4 Reg. 22. Consilium dedit Iosiæ. Maria, *Luc. 1.* prophetauit. 1. Cor. 11. *Mulier velato capite oret & prophetet.* 4. Psal. 109. *Tu es Sacerdos in æternum*; at Christiani sunt fratres Christi: ergo & Sacerdotes.

5. Omnes omnia Sacerdotalia possunt munia obire: vt sunt Concionari, Baptizare, Consecrare, Absoluere, Sacrificare, orare pro aliis, & Iudicare de doctrinis. Singula docet è Scripturis. *Bellarmin. libro 1. de Sacramentis cap. 25.*

CALVINVS in Antid. Sess. 1. Can. 10. è diametro contrarius est. *Nemo Christianus Christianos omnes in Verbi Sacramentorumq; administratione pares facit: non solum quia decenter & ordine geri omnia in Ecclesia decet. Sed etiam quòd singulari Christi mandato ad eam rem ordinantur Ministri. &c. Porrò mulierculis iniunctum munus baptizandi vbi reperient, quemadmodum illis permittunt?* Itaque consentit nobiscum.

AVTOR. Concilium Tridentinũ Sess. 7. Can. 10. *Si quis dixerit, Christianos ōmnes in Verbo, & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem; anathema sit.*

1. Non igitur Angelus bonus, minus Ater, rectè potest administrare Diuina. 1. Quia, Scriptura id assignatum docet Apostolis. &c. Vide *Antichristum part. 3. quæst. 3.* 2. Quia, ad ea requiritur verum & naturale elementum; ergo & Verbum tale: at hoc non est ab Spiritibus. 3. Quia, Lutherus vult, fundamentum illius potestatis esse in Baptismo, inque Dei mandato: at neutrum datum est spiritibus. Pendent igitur ea Ministri qualitate essentiali, vt sit homo; non ab accidentali, vt sit bonus. Hinc Iudas verè baptizauit.

II. Verus Diuinorum (præterquam Baptismi & Matrimonii:) Minister esse legitimè vocatus ab Ecclesia debet, & ordinatus. 1. Teste Scriptura *in Antichristo p. 3. q 3.* 2 Quia si omnes potestatem eam haberent ex Baptismo, priuari illius vsu nemo iustè posset, nisi in pœnam criminis: at sine culpa multi priuantur. Neque ob metum confusionis posset vllus repelli, qui vellet ministrare, etiam non vocatus à plebe, seu Magistratu. 3. Quia in Veteri Testamento, vbi imperfectiora Diuina soli Sacerdotes erant eorum ministri: Neque in Circumcisione fiebant spirituales Sacerdotes; quare nec in Baptismo. Hinc Ozias attentans Sacra, 2. *Paralip. 26* percussus est leprâ.

DICO AD I. Ea intelligitur de spirituali Sacerdotio, quo spirituales offerimus hostias precum, laudum, operum. *1. Pet. 2.* Quale. *Apocal. 5. & 21.* Sacerdotium in cœlo: Et sic Christiani sunt Sacerdotes, sicut sunt reges.

Ad III.

AD II. Annunciare est gratias agere, laudare Deum ob beneficia: vt Ex. 15. *Cantemus Domino gloriosè.*

AD III. Prophetare est futura prædicere, & gratia gratis data: At prophetare, id est, concionari, sic, 1. Tim. 2. *Mulieri docere non permitto.* 1. Cor. 14. *Mulieres taceant in Ecclesia; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse.* Concessit tamen Deus extraordinariè nonnullis priuilegium docendi. Sed priuilegia non faciunt legem.

AD IV. Christus est Sacerdos secũdum ordinem Melchisedech; in quo solum primogenitus erat Sacerdos, vti Christus *in multis fratribus est*: At in Aaronico Sacerdotio omnes fratres naturales erant & Sacerdotes.

AD V. Nihil ea euincunt, dicta in genere trahere in partem.

QVÆSTIO X.

An Ministri probitas seu fides ad Sacramentorum efficaciam requiratur?

LVTHERVS affirmauit; sed reuocauit. Iamque omnes, etiam Caluinistæ, pernegant. Salua res est.

HVSSITÆ aiunt; non obstante, quod ratas habeant Ordinationes Catholicorum; id quod eis dissuasit Lutherus. Huss tamen damnatus est in Concilio Constantiensi, quòd diceret, Pastores malos æquiuocè Pastores esse, id est, nullos.

2. ANABAPTISTIS quoque tribuit idem Kemnitius; 3. *Agrippinus* Episcopus Carthaginensis negauit esse Sacramenta ab hæreticis aut Schismaticis collata. Quoad Baptismum sensit idem S. *Cyprianus. Donatista* quoque etiam post definitionem Ecclesiæ; item *Luciferani*, Apostolici, Waldenses, Wicleff.

AVTOR. Sed à pluribus refutati sunt, & damnati sæpius; apud *Bell. l. 1. c. 26.* Prætereo.

QVÆSTIO XI.

An in Ministro Sacramentorum requiratur intentio faciendi, quod facit Ecclesia?

LVTHERVS lib. de Captiuit. Babyl. cap. de Baptismo. *Non in conferentis tantum, quantum insuscipientis fide vel vsu sita est virtus Baptismi: Vt legitur de Mimo per iocum baptizato.* Et art. 12. inter damnatos à Leone X. *Si Sacerdos ioco absolueret, et se tamẽ quis crederet esse absolutum, verissimè est absolutus.* Sic plerique Lutherani, Kemnitius, Heshusius, &c.

CALVINVS in Antid. Sess. 7. Canon. 11. *Quod de intentione consecrandi garriunt; à Sophistis nulla ratione probabili fuit proditum.* Infrà. *Ego verò sacrosanctæ Christi Institutioni tãtũ defero; vt, si Epicurus quidã, intus totã Actionem subsannans, mihi Cœnam à Christo mãdatam administret, non dubitem, panem & calicem illius manu porrecta, mihi vera esse Corporis & Sanguinis Christi pignora.* Huc proximè accessit Catharinus; qui se tamen Apostolicæ Sedi subiecit.

SVASIONES LVTHERI. 1. Quia Verbum Dei quacunque dicatur intentione, fidem excitat; & hæc iustificat. Vnde *Phil. 1.* gaudet prædicari Christum quacunque intentione. Sic puer Athanasius baptizauit pueros. &c. 2. Caluini & Kemnitii. Quia sic periret certitudo effectus Sacramẽtalis; cũ intentio nulli sit certa. 3. Quia, *lib. de Baptismo, c. 13.* Augustinus non audet definire, an Baptismus loco datus, sit ratus. 4. Innocentius I V. censuit ratum, *etiamsi gerat in mente non facere, quod facit Ecclesia.*

AVTOR. Ad minus est opus habere generalem intentionẽ faciendi, quod ea facit Ecclesia, quam credit esse veram. Sitque intentio actualis, aut minimum virtualis: habitualis non sufficit. 1. *Quia*, Ceu forma certa requiritur vt indifferentia materiæ determinetur; sic & aliquid, quo indifferentia formæ deter-

minetur: nam baptizat, qui tingit aquis lauando, medendo, refrigerãdo, &c. Atqui nil fingi potest præter intentionem ministri: Non institutio Christi verba dictãtis, vt quæ per se operaretur, proferẽte verba institutionis qualicunq;: quia cur non foret Sacramentũ pronunciante ea etiam psittaco: 2. *Quia* Ministri Sacramentorum sunt instrumenta Dei, ratiõe vtentia; & horum liberi arbitrii est determinare actiones particulares suæ voluntatis; hoc autem fit per intentionẽ volũtatis agentis. 3. *Quia*, vt verba speculatiua, à quocunque pronuncientur, suam habent significationem: ita practica suam operationem, præsertim prolata ab habente ad id & potestatem, & voluntatem: vti habet minister ritè ordinatus: ergo intentione opus.

Dico Ad I. Excitat fidem quidẽ; quia ad hanc sufficit Significatio verborum, quomodocunq; prolatorum; Sed non operatur effectum realem; quia hic requirit vim efficientem, quæ pendet ex intentione pronunciantis, ritè ordinati, verba Sacra practica. Sic etiam ludentes ex recreatione possunt efficaci cum intentione verba pronunciare super capax subiectum cum præsente materiâ.

Ad II. Nullus hac in vita debet quærere certitudinem de salute sua infallibilem: sed, Phil. 2. *Cum timore salutem suam operari*, sic, vt, 1. Corint. 10. *qui stat, videat nec cadat*. Certitudinem verò moralem ac sufficientem habemus ex Sacramentis.

Ad III. Dubitabat, quia nondum id erat in Concilio definitum; ideo se Ecclesiæ submittebat.

Ad IV. *Non facere*, sc. vel quoad substãtiam actionis faciendę; aut quoad effectum actionis. Et, quoad hunc intellexit Innocentius: sc. etsi non intendat minister Iustificare hominem hoc medio. Priore modo intelligit Kemnitius falsò.

II. DE EFFECTV SACRAMENTORVM.

QVÆSTIO XII.

Quid sit conferre gratiam ex Opere operato?

Lvthero-Calvinistae bifariam exponunt.

1 Lvtherus *l. de Capt. Bab. c. de Bapt.* Papistæ fecerunt ex Sacramẽto præceptum, & ex fide opus id est, ait Kemnitius p. 2 Exam. *Sacramenta conferre gratiam ex merito operis, quod exercet velit, qui celebrat, vel qui suscipit.*

Calvinvs *in Antidoto Sess. 7 Can. 8.* Sophistis conferre gratiã ex opere operato est, ex meritis hominum pendere efficaciam Sacramenti. Inst. l. 4. c. 14. §. 26. ait. *Quidquid de opere operato nugati sunt Sophistæ, non modo falsum est, sed pugnat cum Sacramentorum natura: quæ instituit Deus, vt fideles vacui bonorũ operum & inopes, nihil præter mendicitatem adferant. Vnde sequitur, ea recipiendo, nihil istos agere vnde laudem mereãtur; vel in hac Actione, qua eorum respectu mere passiua est, nullum illis posse opus adscribi.*

Avtor. Hæc verò deditæ operę calũnia est. 1. Quia adeo Nos opus operatũ opponimus operi operantis. 2. Quia docemus contra Donatistas, Sacramenta minimè pendere ex bonitate ministri, id est, ex opere operantis.

II. Exponunt: Nos dicere, quod conferant gratiã sine fide, id est, ex opere operato.

Vnde Lvtherus ibid. *Statuunt Sacramenta posse prodesse iis etiam, qui in peccatis mortalibus sunt, nec requirit fidem.* Sic & Kemnitius p. 2. Exam. Et Confessio Augustana artic. 13. &c.

Calvinvs in Antidoto Sess. 7. Can. 5. *Finguut*

gunt subesse vim magnam Sacramentis, quæ sit extra fidem efficax.

AVTOR. Expositio hæc pugnat priori. 1. Quia si opus operatum sit opus meritorium suscipientis; quî potest excludere fidem, *sine qua est impossibile placere Deo*? Heb 11. 2. *Conc. Trid. Sess. 6. Can. 6.* docet initium iustificationis fieri à Fide & pœnitentia.

Itaq; conferre gratiam ex opere operato, est, Conferre eam ex Vi Actionis Sacramentalis, ad hoc à Deo institutæ, & non ex merito operantis. Vnde Aug. l. 4. de Baptismo. c. 24. *Ipsum Sacramentum per seipsum multum valet*: sc. ex Dei volũtate, quæ est causa principalis; non fides operantis; quia hæc extrinsecè accedit ad efficientiam Sacramenti; & ab infantib' abest, in quibus tamen vis Sacramenti operatur.

QVÆSTIO XIII.

An Sacramenta conferant gratiam ex opere operato?

LVTHERVS cum omni Secta sua volunt, Sacramenta immediatè habere efficientiam gratiæ; sed nuda esse signa: mediatè tamen excitare fidem iustificantem, sic repræsentando oculis, ceu verba auribus. MELANCHTHON *in Locis*, horrendum errorem Papistarum appellat, quod Sacramenta iustificare dicant: cùm sint solum signa promissionis, sicut & pictura rerum, ait *in Apologia ad art. 13 & libro contra Anabaptistas*. Annis Posterioribus, forsan argumentis nostris pressus, phrasin loquendi mutauit in vicinam nostræ; sed nil sententiam; Patremque sua secuta proles est; præsertim *Kemnitius part. 2. Exam.*

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 14. §. 6.* Constanter diserteque consentit; vsus eadem picturæ similitudine, & §. 18. exemplo Iridis ac Velleris. Et *in Antidoto Sess. 7. Can. 5.* Tum effectum habent Sacramenta, si fidei seruiunt. Et *Can. 8.* Eo modo gratiam efficiunt, quo Verbum prædicatum. Sic & BEZA, cæterique vniuersi:

SVADENT. Quia, 1. Heb. 10. *Iustus ex fide vivit*: ergo non ex Sacramentis. Rom. 10. *Corde creditur ad iustitiam. &c.* 2. Mar. vlt. *Qui crediderit & Baptizatus. &c.* Ergo qui nõ credit, etsi baptizatus sit, condemnatur. Dicit. *Qui non crediderit, condemnabitur*: Non dicit, qui non baptizatus fuerit, condemnabitur: ergo sola fides saluat, non Baptismus. 3. Rom. 4. *Credidit Abraham, & reput. &c.* Sicut ergo fides, non Circumcisio, eum saluauit; ita nunc & fides, non Baptismus. Hæc Luth. & Calu. 4. Zwinglius libro de vera & falsa religione, Luc. 5. *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* Ergo non Sacramenta. 5. Kemnitius Eph. 5. *Mundans eam lauacro aquæ in Verbo vitæ*: Verbi igitur vis est tota ad fidem iustificantem. Testimonia Patrum & Rationes vanè aggeruntapud *Bellarm l. 2. cap. 10. & 11.*

AVTOR. Sacramenta sunt veræ instrumentales causæ gratiæ, idque ex opere operato. 1. Quia sic Scriptura in meo *Antichristo part. 3. q. 4.* 2. Huc prophetiæ spectarunt. Isa. 1. *Lauamini, mundi estoti*, id est, aiunt S. Patres, baptizamini, hoc cum effectu, vt mundemini. Ezech. 36. *Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnib. inquinamẽtis vestris, et dabo vobis cor nouum.* Mich 7. *Proiiciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Zach. 13. *Erit fons patens in ablutionem peccatoris.*

3. FIGVRÆ declarant idem apud *Bellarm. lib. 2. cap. 4.* Concilia prætereo, Nubemque S. Patrum Græcæ, Latinæque Ecclesiæ.

4. RATIONES cuincunt. 1. Sacramenta efficaciter conferuntur etiam non intelligentibus: ergo sunt signa verè practica, non solum significatiua ad excitandam fidem. 2. Verba & Signa Sacramentalia pendent ex diuina Institutione, non humana: Ergo etiam

ſupernaturale quid efficiunt. Qui a cæteroquin ab humana autoritate potuiſſent inſtitui. 3. Sacramenta pendent à Deo non ſolum in Inſtitutione; ſed etiam Vſu: Ipſe enim eſt qui per miniſtros baptizat, conſecrat. &c. non ergo nudè ſignificant, ſed quid efficiunt. Nam cum cætera humana ſigna ſolum ſignificent; diuina nil ab iis diſtarent vt meliora. Plura vide in *Geneal. p. 3. q. 2.*

DICO AD I. Sed non *ex ſola viuit:* vnde & Sacramentis eſt locus. Et ſenſus verus eſt, Iuſtus ex fide conſtanter expectat promiſſa Dei. Ita *Abacuc. 2.*

AD II. Fides ſaluat, non ſola, ſed cum Baptiſmo; Eratque inferendum: Ergo non ſolus Baptiſmus ſaluat: Non; Baptiſmus non ſaluat. Vt ſi dicam: *1. Cor. 13.* Fides nil prodeſt ſine charitate: ergo fides nil prodeſt: Malè. Dein; à genere ad ſpeciem valent argumenta negatiua: vt non eſt animal; ergo nec homo: affirmatiua non valent; vt, Eſt animal, ergo & homo. Sic, *qui non crediderit, condemnabitur*: non contra ſemper.

AD III. Abrabæ fides & obedientia meruerat, vt primus haberet Sacramentum Circumciſionis in priuilegiũ, velut *Signaculum* σφραγὶς, non σημεῖον ſignum, *iuſtitiæ fidei*, id eſt, velut teſtimonium iuſtitiæ ſuæ, non vt ſignum propoſitum ei ad excitandam fidem. Vide *ſuprà quæſt. 3.*

AD IV. Atqui Chriſtus ibidem in paralytico oſtendit, ſe etiam vt Hominẽ peccata dimittere. Dein; hominibus dixit, Ioann. 20. *Quorum remiſeritis peccata. &c.* Deus tamen Solus propria Autoritate dimittit.

AD V. Per *Verbum vitæ* non intelligitur concio; ſed forma Sacramenti, ſeu Verbum practicum conſecratorium. Ita ibi interpretes.

QVÆSTIO XIV.

An Sacramenta Veteris & Nouæ Legis differant in effectu iuſtificationis?

LVTHERVS lib. de Captiuit. Babyl. cap. de Bapt. mo. *Error eſt, Sacramenta nouæ legis differre à veteribus Legis, penes efficaciam ſignificationis: id quod noſtra efficaciter ſignificent faciendo, quod ſignum non illa.* 2. Diſtinguit autem Vetera Sacramenta habentia annexam promiſſionem, vt Iris Noe, Vellus Gedeonis, Vmbra reuerſa Ezechiæ. Alia nullam habentia; vt expiatoriæ ceremoniæ. Iſta noſtris paria; hæc inferiora faciat in virtute efficientiæ ſignificatiuæ.

CALVINVS Inſtit. lib. 4. cap. 14. §. 23. *Hoc dogma, quod Veteris Legis Sacramenta Dei gratiam adumbrarint: hæc Nouæ præſentia conferant, penitus explodendum eſt.* Sic conſentit Luthero. Diſſentit in iſto: *Negotium tamen negamus, quod vberior ſub Chriſti regno percipiatur gratia.* Sic in Antidoto Seſſ. 7. Can. 2. Parem voluit Lutherus. Dein; Caluinus §. 12. Purificationes Iudæorum ponit inter vera Sacramenta paria cæteris: Luthero vult inferiora effectu.

KEMNITIVS *in part. 2. Exam.* admittit Lutheri diſtinctionem veterum ſignorum & vberiorem gratiam Caluino: Cum vtroque condemnat Catholicos.

SVADENT ferè iſtis: 1. CALVINVS *Inſtit. lib. 4. cap. 16. §. 3. & 4.* Pars eſt Circumciſionis & Baptiſmi promiſſio, ſcilicet de remiſſione peccatorum. Hinc *Eph. 2.* gentiles erant ſine Deo, quia ſine Circumciſione. 2. *Leuit. 4. 5. 6.* dantur oblationes pro peccatis remittendis. 3. Inſtit. l. 4. c. 14. §. 24. ex 1. Cor. 10. *Eandem eſcam ſpiritalem manducauerunt, & eundem potum ſpiritalem biberunt. Quis inane auſit facere ſignum illud, quod veram Chriſti Communionem. Iudæis exhibebat? Ergo in Sacramentis pares nobis facit, nec vllam*

vllam prærogatiuæ particulam nobis relinquit. Sic & Martyr, & Kemnitius. &c.

AVTOR. I. Etsi sint, qui improbabiliter docent Circumcisionem in veteri lege gratiam ex operato contulisse; nō tamen æquant vetera cum nouis Sacramentis; quæ singula iustificant ex opere operato. Quia ita Scriptura prophetica. Psal. 9. *Holocaustum pro peccato non postulasti.* Quia, Psa. 50. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* Isa. 1. *Quò mihi multitudo victimarum vestrarum?* De Apostolica Scriptura vide *Antichristum part. 3. quæst. 5.*

II. Ex opere operantis, ex fide prodierant vetera Sacramenta: de hoc non est quæstio; sed, An ex Institutione fuerint vtilia cum fide vsurpata? Paulus ita distinguit: Noua saluare, regenerare, mūdare, iustificare, *1. Corinth 1. Eph. 5. Tit. 3.* Vetera autem egena esse elementa, nihil esse, nihil valere. *1. Cor. 7. Gal. 5. Hebr. 10.* Idem Vetera vocat vmbras nouorum, *Col. 2. 1. Cor. 10. Heb. 10.* Neque est, quod nostra dent maiorē gratiam: Nā vetera, nullā dabāt vi institutionis, vt, 1 Cor. 7. *Circumcisio nihil est, & præputium nihil est:* Gal. 6. *Neque valet aliquid.* Quia sunt Vmbra, quæ non est minus corpus; sed nihil corporis. Et talia erant non solum tempore Apostoli, sed inde ab origine, considerata per se simpliciter, à lege abstrahendo. Nam Rom. 2. *Circumcisio prodest, si legem obserues.*

2. Vide S. Patres pro vtilitate sola, contra efficaciam veterum Sacramentorum stantes apud *Bellarman. libr. 2. cap. 15.*

3. RATIO militat. 1. Quia Sacramentum vt iustificet, habere debet annexam promissionem absolutam gratiæ: teste Luthero *in Assert. art. 1.* Melanchthone *in Locis.* Caluino *Inst. l. 4. c. 14. §. 3.* Kemnitio &c. Atqui nullum tale erat in Veteri Testamento: Nullum igitur iustificabat. Minor: quia Heb 8. *Melius sortitus est Ministerium, quantò & melioris Testamenti Mediator est, quod in melioribus Repromissionibus sancitum est.* Sic & Patres, & Lutherus lib. de Captiu. Babyl. cap. de Eucharistia: *Veteris Testamenti promissio erat, non remissionis peccatorum, seu rerum æternarum; sed temporalium; vt terræ Chanaan, per quam nemo renouabatur Spiritu. Vnde et irrationabilem pecudem, in figura Christi, oportebat occidi, in cuius sanguine idem Testamentum confirmabatur: vt, qualis sanguis, tale Testamentum; qualis hostia, talis promissio.*

CALVINVS negat Minorem, *Instit. libr. 4. cap. 16. §. 4.* dicens vnam esse eandemque promissionem Sacramentorum legis veteris ac nouæ.

AT Minor probatur. Quia nullū Vet⁹ Sacramentum habuit promissionem, nisi temporalem: Lutherus recenset Sacrificium Abel, Iridem, Vellus, Horologium Achaz: Vanè.

2. Ratio. Quia Vetus & noua Lex differunt, quòd hæc iustificat, non illa: ergo Sacramenta, quę pars sunt legis, pariter. Vnde Ioan. 1. *Lex per Moysen data est; gratia & veritas per IESVM Christum facta est.* Differuntque vt, *2. Cor. 3.* Litera occidens, & Spiritus viuificans: Vt, *Gal 4* seruitutem generans, & libertatē afferens: Vt vetus, quia veterem hominē non renouabat; & Nouū, quia renouat eundem: ideo, Tit. 3. *Lauacrum regenerationis.* Et quæ in Veteri fiebat remissio

peccatorum, ea Noui reſpectu fiebat.

3. Promiſſio in Sacramentis nequit impleri, niſi fide recipiantur: At promiſſio V.g. Iridis de non ſubmergendo orbe, præſtatur etiam infidelibus: Circumciſionis, de hoc, vt ſit pater multarum gentium, dareturque poſteris eius terra promiſſionis; data tamen & infidelibus eſt. Item promiſſio tot Victimarũ, de vnica Chriſti oblatione, impleta eſt orbi infideli. &c. Roman. 3. *Numquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit? Abſit.* Ergo. &c.

DICO AD I. Circumciſioni nõ eſt promiſſio annexa remiſſionis peccatorum. Patet ſuprà. Et quia Abraham ante eam erat iuſtus: additaque eſt temporalis promiſſio: vt Geneſ. 17. *Multiplicabote; eruque pater mult. &c. Dabo tibi, & ſemini tuo terram Chanaan. &c.* Idem Roman. 4. Et gentes erant ſine Deo, quia ſine fide, non quia ſine Circumciſione: quam etiam incircumciſæ, ſed Deum colentes, vt Iob, Centurio. &c. ſaluabantur.

AD II. Vetera Sacrificia expiebant peccata quoad pœnam temporalem & immunditiam legalem; non quoad culpam, & pœnam Gehennæ. Ita Theologi *in 1. 2. q. 103. art. 3. & 4. d. 1.* Vide *Bell. l. 2. c. 17.*

AD III. 1. Pugnant ipſi ſecum. Nã hîc volunt Manna, aquam petræ, & tranſitum maris fuiſſe Sacramenta iuſtificantia: & alibi id negant; vt Caluinus *Inſtitut. libro 4. capit. 14. §. 19.* & Kemnitius *part. 2. Examinis pag. 41.* quia erant ceremoniæ non durantes. Ergo. 1. *Eandem eſcam*, non noſtram, ſed ſuam; nõ Sacramentalem; quam & beſtiæ bibebant, & edebant nec promiſſio aliqua facta eſt edentibus & bibentibus, niſi terrena. 2. *Spiritalem*, ob ſignificationem futuri Calicis Sacri; non ob effectum præſentem ſpiritalem: Vnde, *panis Angelorum manducauit homo.* Pſ. 77. Et, *Petra autem erat Chriſtus.* Ioann. 6. *Patres veſtri manducauerunt Manna, & mortui ſunt: Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Proinde non requiritur, ait *Caluinus*, vt parem vim tribuamus Manæ & Baptiſmo, Mannæ & Euchariſtiæ: nam quo inferiora ſunt illa; eo fortius eſt argumentum Pauli. Si enim puniti ſunt contemtores figuræ, quantò magis contemtores Veritatis?

QVÆSTIO XV.

Eccunde quædam Sacramenta iterari non debeant?

LVTHERANI & CALVINIANI vnicum Baptiſmum eſſe initerabilem debere aſſerunt: cætera vel eſſe Sacramenta negant.

SVADENT iſtis. 1. Quia, ait Caluinus *Inſt. lib 4. cap. 18. §. 19.* Baptiſmus eſt ingreſſus in Eccleſiam, & initiatio fidei: vnde vt vnus Deus vna Eccleſia; ita & vnus Baptiſmus. 2. Kemnitius *in Exam. par. 2. fol. 349.* Quia, ſic eſt Inſtitutio diuina. 3. Quia, Heb. 6. *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, renouari iterum ad Pœnitentiam.* 4. Quia, Baptiſmus ſignificat Chriſti mortem; at ſemel eſt Chriſtus mortuus; 5. Quia, pactum Dei in Baptiſmo initum eſt perpetuum. 6. Quia, nuſquam eſt ſcriptum repeti poſſe, neque extat exemplum anabaptiſmi. 7. Quia, in Baptiſmo naſcimur ſpiritaliter; at vna eſt natiuitas.

AVTOR. I. Character eſt cauſa cur Sacramenta quædam iterari non debeant.

ant. 1. *Quia*, semel data semper manent in eodem effectu suo talia, quia non manent in suo effectu, qui est Gratia, ideo repeti possunt. 2. *Quia*, gratia augeri potest. 3. *Dein*; *quia* Character est & Sacramentum, & gratia: aliorum Sacramentorum effectus est solum gratia.

II. Characterem imprimunt solum Baptismus, Confirmatio, & Ordo. Quia in his homo nouam accipit potestatem ac ministerium: In Baptismo, participādi Sacramantis, aliisque bonis: In Confirmatione, pugnandi officium contra dæmonem, carnem, mundum: In Ordine, munus distribuendi dona Domini: In cæteris dantur remedia vel peccatorum omnium, aut reliquiarum ex iis, aut concupiscentiæ, aut famis.

Dico Ad 1. At Baptizati validè apud hæreticos, non intrant Ecclesiā, quæ nulla est apud eos: & baptizati apud Orthodoxos subinde apostatant, excidūtq; fide. Et *vnum baptisma* est, quia solū Christi Baptisma saluat. Et etiam, 1. Cor. 12. *Vnus panis est*, & tamen repetitur.

Ad II. Atqui Deus nunquam prohibuit repeti: ergo non est institutio.

Ad III. Transeat.

Ad IV. Et Eucharistia significat eandem, & tamen repetitur.

Ad V. Pactum est conditionatè ppetuū; si sc. seruatis mandatis nō peccetur.

Ad VI. Nec scriptum est vt non repetatur. Aug. l. 7. Trin. c. 4. *Dicimus tres personas in Deo; non quia Scriptura dicit, sed quia non contradicit.* Et est anabaptismi exemplum, *Act. 19.* iubente Paulo rebaptizari, qui solo Ioannis Baptismo erant tincti: cum tamen, iuxta errorem Lutheranorum, eadem vis Baptismi esset Christi & Ioannis &c.

Ad VII. Est ea solum congruentia quædam, non euincens ratio. Dein; homo etiam per fidem nascitur, perque Verbum Dei; & hoc sæpius. 1. Cor. 4. *Per Euangelium ego vos genui.* Nam spiritalis natiuitas potest repeti.

QVÆSTIO XVI.

An, & qualequid sit Character?

Lvtherani, vt Kemnitius *par 2. Exam. pag. 129. &c.* Heshusius *l. de errorib. Pontificiorum, tit. 15.* Caluinus *in Antidoto Concil. Sess. 7. Can. 9.* Negant cum Wicleffo Characterem posse doceri ex Scriptura, seu vlla ratione.

Svadent istis ferè. 1. Quia de eo in Scriptura & Patribus merū silētium. 2. Quia, Inter Scholasticos nil certum. 3. Quia, Autor eius primus fuit Innocentius III.

Avtor. I. Character est signum spiritale, à quibusdam Sacramentis animæ impressum: Sic Concilia.

II. Ex probabilibus est, esse quid reale ab anima distinctum, ac absolutā qualitatem, non solam relationem.

III. Eius officia sunt, 1. Aptum reddere ad cultum Dei: 2. Configurare Christo: 3. Distinguere ab aliis.

IV. Inhæret autem substātiæ animæ indelibilis. Quia non habet contraria; estq; in subiectio incorruptibili: cumque sit quædam consecratio animæ, durat ipsâ durante.

V. Nullū verò Sacramentum Mosaicum imprēssit Characterem animæ.

VI. In Christo tamen nullus inesse poterat. 1. Quia Character est participatio Sacerdotii Christi: 2. Et; signari Charactere est ouium, seruorum. &c. at Christus est Pastor, Dux, Dominus. 3. Neq; Christus vllū accepit Sacramentū Nouæ legis

legis, præter Eucharistiam. 4. Nos vero egemus; vt Christus velut ex pacto ad actiones Sacramentales nobiscum concurrat.

VII. Esse verò characterem, Scriptura docet in meo *Antichristo part. 3. q. 6.* Quam Caluinus in Commentario exponit de obsignatione promissionum à Deo in cordibus facta ad fidem confirmandam.

AT, nimis inconueniens esset locutio, Obsignari hominem, pro Obsignari promissiones homini factas.

2. Esse characterem docent S. Patres in mea *Genialogia part. 3. q. 3.* Et *Rationes* cuincunt.

1. Quia: Cùm homines hominibus conferunt officiũ, tribuũt simul aliquod externum signum potestatis: Deus vero internum infundit. Sicut autem diligendo facit bonum, cumque vult diligi, credi, sperari, infundit habitus dilectionis, fidei spei: ita credibile est, cũ quos ad sua quædam Sacra munia deputat; quod ad eadem certas qualitates infundat, id est, characteres.

2. Baptismus, sine fide perceptus, aliquid Sacramentale confert; cum gratiæ capax non sit infidelis: ita Confirmatio & Ordo; cætera solam dant gratiam; aut nihil, ponentibus obicem. Et istud vocamus characterem.

3. Baptismus, Confirmatio & Ordo repeti nequeunt, vti cætera Sacramenta. Et huius alia vera causa reddi nequit, nisi character. Quia per hunc manentem semper manent in effectu suo determinato; gratia verò aut perdita recuperatur per Sacramentorum repetitionem, aut seruata augetur: non sic character, quia ipse Sacramentum est; gratia non est Sacramentum.

Præter has rationes alia sufficiens reddi non potest. Patet supra in responsionib⁹ ad rationes Luthero-Caluinistarũ cur Baptismus iterari non debeat.

QVÆSTIO XVII.

Quot sint Sacramenta?

LVTHERVS *lib. de Capt. Babyl.* variauit: Esse num iuxta Scripturam: Esse tria, negandaque ptem: Esse duo, in rigore: Se non damnare septem gari tamen in Scriptura doceri posse. Hinc Luthe norum diuersæ sententiæ. I. Opinio *Lutheri* Eu num: Etsi lura sint Sacramentalia. II. Esse duo Baptismum & Eucharistiam: *Lutherus, Melanchthon Ilyricus, Chemnitius, Kemnitius.* III. Esse tria Baptismum, Eucharistiam, Pœnitentiam: Hæc communis in Catechismis, *Confess. Augusti.* IV. Zvvinglii Esse tria, Baptismum, Cœnam, Matrimonium.

V. CALVINI *Instit. l. 4. cap. 18. §. 19. &c.* Esse duo, Baptismum & Cœnam: *cap. 14. §. 20. & cap. 19. & 31.* addit Ordinationem, manens ordinaria duo esse atque communia cætis. Hinc *in Antidoto Sess. 7. Can. 1.* solum quatuor Sacramenta reiicit.

VI. LVTHERO-CALVINISTÆ: Esse quatuor; Baptismum, Eucharistiam, Pœnitentiam, & Ordinationem. Ita MELANCHTHON *in Locis* editis anno 1536. & 1543. & 1558. *Mihi maximè placet etiam addi Ordinationem, id est, Vocationem ad ministeriam Euangelij: quia hæc etiam mandato Euangelico præcipitur & addita est promissio.* Sic & Lucas Lossius in Catechismo anni 1557. quo no 1554. tria posuerat.

VII. *Luthero-Caluino-Zvvingliani*: Esse quinque; Baptismum, Eucharistiam, Pœnitentiam, Ordinationem, & Matrimonii. Ita *Melanchthon in Locis editis anno 15 .* quòd sit signum rei Sacræ habeare; mandati & promissionem. Obstare queritur vnaq; quòd fuerit ante Christum.

AT, & Baptismus Ioannis fuit ante quem tamen esse vult Sacramentum.

VII. Ex-

VIII. *Lutheranorum Mollium* opinio, non fides: Esse septem. Sic biennio post obitum Lutheri Synodus Lipsiana cum Wittenbergensibus & M. Lanchthone. Vnde *Mollet* vocati cœpti, teste *Surio anno 1548*, Quos ideo Illyricus appellat hæresiarchas Mollium. Ita sectis necdum consentiunt.

AVTOR. Sacramenta propriè dicta & vera sunt septem, 1. A Christo instituta vel mandata: 2. Cum certo Ritu seu Signo: 3. Cumque promissione gratiæ annexa: quam Apostoli sua confidenti Ritus vsurpatione atque Solenni sat testati sunt, effectu promissionis consequente. 1. Ita docent Sacræ Scripturæ in meo *Antichristo p. 3. q. 7.* Easque sic Patres intellexerunt: sic stabilierunt Decreta Conciliorum: Nec dissentit Congruentia rationum apud *Bell. libr. 2. cap. 25. 26.*

SVADENT verò id tribus LVTHERO-CALVINISTÆ. 1. Scriptura nusquam tradit esse septem. 2. Tradit solum duo, Ioa. 19, *& exiuit Sanguis & Aqua*: id est, (aiunt *Patres Chrysost. Cyril. Theophil. Damasc. Aug.*) Eucharistia & Baptismus. 3. Scriptura negat esse septem *Apoc. 17.* Bestia septiceps dicitur Sacramentum: ideo is numerus Sacramentorum pertinet ad Antichristum. Ita *Kemnitius Exam par. 2. pag. 18. & 50.*

DICO AD I. Suprà patet, quod Scriptura nusquam vllum numerum Sacramentorum exprimat: non tamen idcirco est nullus.

AD II. Recta expositio Græcorum: at non negantur esse plura alia. Nam *Hebr. 6.* fit mentio solum Baptismi & Confirmationis, omissa Cœna; non ideò foret hæc Sacramentum? Item Latini Patres intelligunt ibi Baptismos Sanguinis, & Fluminis probabilius. Nam sic Ioann. 5. *Hic est, qui venit per Aquam & Sanguinem Iesus Christus; non in aqua solum; sed in aqua & Sanguine.*

AD III. Istud blasphemia est. 1. Quæ Kemnitius statuit Sacramenta; ea sunt etiam inter septem nostra: ergone ea duo erunt, vel tria bestiæ capita? 2. Dein; Ioānes dicit ea 7. capita esse Sacramentum, non dicit esse 7. Sacramenta. 3. Demum Ioannes exponit esse 7. Reges. Potius bestia est Lutherus vnicum asserens Sacramentum. *Caluinus* pro se adducit Augustinum: Sed hic ibi ponit in exemplum, duo ex omnibus Sacramenta; non affirmat solum esse duo. *Kemnitius* Patres pro binario falsè adducit ac detorquet. Vide *Bellarmin. lib. 2. capit. 27.*

QVÆSTIO XVIII.

An Sacramentorum aliud sit alio præstantius?

LVTHERVS, cum asseclis, libro de instruendis Ministris ad Pragenses. *Vnum Sacramentum altero dignius esse non potest: cùm eodem Verbo Dei omnia constent.*

CALVINISTÆ dicere idem coguntur. Nam cum in Cœna ponant Christi præsentiam solum tropicè; non est, cur eam Baptismo anteponant. Vnde Caluinus & Kemnitius *ad Sess. 7. Can. 3.* Omisso statu quæstionis, ad iocos dissoluuntur calumniosi. Vt, definiri septem Sacramenta esse paria, cum septenarius sit impar. &c. Nugæ tales ibi plures.

AVTOR. Sacramenta VII. eiusdem sunt generis, ideoque verè Sacramenta sunt singula: attamen specie differunt: & nullum est quod non præstet alteri secundum propriam sibi rationem. Ita Omnibus antecellit 1. *Baptismus*, in effectu remittendi peccata, maximè originale, & pœnam: 2. *Confirmatio*, in gratia ad bene operādum Luc. vlt. *Se-*

dete, &c. donec induamini virtute ex alto. 3. *Euchariſtia* quoad Subſtantiam. 4. *Pœnitentia* præſtat neceſſitate cũctis, prẽter Baptiſmum. 5. *Extrema Vnctio*, in effectu gratiæ ſpecialis. 6. *Ordo* præſtat ratione Miniſtri cunctis prẽter Confirmationem: nam ea conferre Epiſcopi eſt. 7. *Matrimonium* excellit omnibus Significatione.

QVÆSTIO XIX.

Eccuiũ ſit inſtituere ceremonias?

LVTHERANI iuxta & CALVINIANI quot, quantaſque in nos confingant calumnias; attigi nonnullas earum in meo *Antipapiſta Mendace p. 3. q. 3.* quò remitto, hicque omitto.

Conſentiunt porrò in iſta. 1. Nullas à Chriſto vel Apoſtolis inſtitutas eſſe ceremonias; quæ non extent in Scriptura: ex Traditione manantes, aſpernãdas eſſe. 2. Nullas, quæ non ſint Sacramenta, habere vim ſpiritalem. V.g. coercendi dæmones. 3. Non poſſe eas Eccleſiam inſtituere ſic, vt reneãtur fideles ad eas in conſcientia, etiam citra ſcandalum. 4. Tales ceremonias non eſſe bonas, aut meritorias, nec pars diuini cultus. 5. Lingua vulgari celebranda ac miniſtranda eſſe Sacramenta.

Diſſentiunt in hoc: *An Eccleſia nouas poſſit inſtituere ceremonias?*

LVTHERVS *lib. de form. Miſſæ.* Confeſſ. Auguſt. *artic. 15. & 16.* Melanchthon *in Locis de Ceremoniis, &c.* & communis Lutheranorum, Aiunt poſſe aliquas ad eruditionem, ſplendorem, & ordinem Eccleſiæ; modò abſit obligatio, & opinio cultus.

CALVINVS *Inſt. l. 4. c. 16. §. 11.* Negat id vllo licere modo. Sic & Brentius *in Confeſſ. Wittenberg.* & Kemnitius *in Exam. part. 2. pag. 166.*

SVADENT iſtis. 1. Quia, Iuſt. 4. c. 10. § 2. *Apoſtolus* 1. Cor. 7. *ne vna quidem in re laqueum iniecere auſus eſt. Proſpiciebat enim quantum vulnus inſligeretur conſcientiis, ſi earum illis neceſſitas imponeretur, quarum relicta eſſet à Domino libertas.*

2. *Ad Coloſſenſes docet non eſſe de vero Dei cultu petendam ab hominibus doctrinam.*

3. *Quia Dominus fideliter nos, & ad plenum inſtituit, qualiter ſit colendus.*

4. *In fine capitis damnat omnes* ἐθελοθρησκείας, *id eſt, fictitios cultus hominum.*

5. Idem §. 9. *Apoſtolus* Gal. 5. *non patitur vllo modo, vt fidelium conſcientiæ in ſeruitutem redigantur.*

6. Idem §. 10. 15. *Dominus*, Matth. 15. *reprehendit traditiones hominum.*

7. Ibid. §. 12. *Romanenſes partim de gentium deliriis ſumſerunt ſibi exemplum; partim ſimiarum more imitati ſunt veteres Iudæorum ritus.*

8. Ibid. § 14. *Deus Iudæos, vt pueros, docuit per ſigna ſenſibilia; Nos vt viros, ſimplicius.* Ioan. 4. *Veri adoratores in ſpiritu & veritate adorabunt.*

9. Ibid. 15. *Quicquid commendationis habent opera, id totum habent obedientiæ ſanctæ, quam ſolam Deus reſpicit. Non ergo placent quæ ſunt ceremoniæ, quas Deus non inſtituit.*

10. Ibid. §. 17. *Semel Eccleſia dictata lex eſt. Quod præcipio tibi, hoc obſerua: vt facias. Non addes quicquam, nec detrahes.* Prou. 30. *Ne te forte arguat, inueniarisque mendax.*

11. Ibid. §. 23. *Samaritæ à feris diſcerpti ſunt, 4. Reg. 17.* ob nouas ceremonias. Achaz 4. *Reg. 16.* ob altare nouum poſitum reprehenditur: *Spiritus deteſtatur audaciam illam: quod hominum inuenta in Dei cultu impure ſint corruptelæ.* Et, 4. Reg. 21. *Aggranatur huic exemplo ſtantiâ crimen Manaſſe, quòd altare nouum extruxerit in Ieruſalem.*

AVTOR. I. Chriſtus & Apoſtoli quaſdam Ceremonias inſtituerunt, quæ ex ſola habentur Traditione. 1. Vt Sacramentum Chriſmatis nuſquam eſt in

in Scriptura; & tamen solus Christus id potuit instituere, vtpote Sacramentum. Ita *S. August. l. 2. c. 104.* contra Petilianũ. 2. Apostolus, 1. Cor. 11. *Cætera*, ait, *cùm venero disponam*, scilic. de ritu Eucharistiæ: & nil tamen scriptum est quod dispositum: neque omiserit disponere. 3. *S.* Basilius *libro de Spiritu Sancto capit. 27.* plura enumerat tradita, non scripta: in his signum Crucis: Aquam vino misceri in Sacrificio, Christum instituisse, ait *Cyprianus libr. 2. Epist. 3. Augustinus l. 3. doctr. Christ. c. 21.*

II. Aliquæ Ceremoniæ vim habent spiritalem: Vt *S*ignum Crucis; idque tum apprehensione dæmonum; tum ex deuotione hominum: tum maximè ex instituto Dei & opere operato: nam infidelibus quoque legitur vsus *S*igni Crucis profuisse.

III. Ecclesia potest instituere nouas Ceremonias non ad iustificandum impium; sed alios ad effectus spiritales, scil. ad repræsentandum aliquod mysterium religionis; ad ornandum; ad curandos morbos; ad pellendos dæmones, peccata venialia, &c idque per modum impetrationis. 1. Sic Iacob, *Genes. 28.* erexit lapidem in titulum, fundens oleum desuper. &c. Noua hæc ceremonia. Synagoga autore Mardochæo, nouum festum instituit. *Esth 9.* Item *Iudith cap. vlt.* Item *1. Mach. 4.* nouum festum dedicationis. Apostoli, *Act. 15.* Vt gentiles abstinerent à suffocato & sanguine.

IV. Ecclesia potest obligare conscientias ad ceremoniam sub peccato, etiã citra scandalum. 1. Quia, Rom. 13. *Non est potestas, nisi à Deo: quæ autem à Deo sunt, ordinata sunt &c. Qui autem resistunt, Dei ordinationi resistunt, & sibi damnationem acquirunt.* 2. Quia ob ceremonias ortæ sunt dissensiones ac hæreses in Ecclesia: Vt *Act. 15. Visum est &c. nihil vltrà imponere vobis oneris*: Onus conscientiæ ligat. Vt de Paschate, quo die celebrando: de hæreticis rebaptizandis; de ciborum delectu, festis, cereis, imaginibus. &c. 3. Nisi igitur lege sanciri possent ceremoniæ, nil in Ecclesia ordinatum, non conformitas perstaret: Ideò, 1. Cor. 14. *Omnia honestè & secundum ordinem fiant.* Caluinus *Inst. l. 4. c. 10. §. 27.* ait, dissolui neruis & deformari Ecclesiam, si cuique liceat mutare ceremonias. &c.

V. Ceremoniæ sunt res, non indifferentes, sed vtiles, meritoriæ, & pars quædam cultus diuini. 1. *Vtiles*, Ad augendam pietatem; informãdum intellectũ: ad memoriam: ad fidei exercitiũ & professionem: ad conseruationem religionis: ad distinctionem Catholicorum ab hæreticis. 2. *Meritoriæ*: quia sunt opera virtutũ, actus religionis, deuotionis. 3. *Sunt pars diuini cultus*: quia Cyprian serm. de Orat. *Placendum Deo est habitu corporis, & modo vocis.* Exteriora enim enunciant de interioribus: hæc autem bona Deo sunt grata: ergo & illa. Deus verè offenditur exteriore irreuerentia: ergo & colitur exteriore reuerentia. &c.

VI. Latinè sunt administranda Diuina: Non de iure diuino: neque de essentia Sacramentorum, sed proprium Ecclesiæ latinæ est. &c. Cur? Consule Bellarminum.

Dico Ad I. Agitur ibi de Virginitate seruanda, quam Dominus non imperarat, sed consuluerat.

AD II. Agit contra Iudaizantes Simonianos & Gnoſticos, non contra ceremonias Eccleſiæ.

AD III. Verum eſt generali inſtructione, non particulari.

AD IV. Damnat Simoniana, & humano ingenio priuato inuenta.

AD V. Loquitur de ſeruitute Iudaica: & Caluinus falsò detorquet aliò.

AD VI. Phariſaicas Dei præcepto contrarias; vanas; pluris æſtimatas, quàm Dei cultus.

AD VII. Eſt argumentum Manichæorum apud *Aug. l. 20. contra Fauſtum c. 4* Eſt & Vigilantii apud Hieronymum. Dein; non omnia gentilium ſunt mala & reiicienda; maximè à dæmonum cultu ad Dei cultum translata.

AD VIII. Ceremoniæ Iudaicæ vmbræ erāt futurarum: noſtræ autem indices ſunt præſentium rerum ſpiritalium; & requirunt internum cultum, excitantque ad cœleſtia.

AD IX. At obedientiæ opera ſunt meritoria, ſiue à Deo, ſiue ab Eccleſia mediatè inſtituta.

AD X. Non omnis additio prohibetur; ſed corruptoria, ſuperſtitioſa, &c.

AD XI. Caluinus malâ fide vtitur exemplis: Nam iis idololatria reprehenditur.

III. DE BAPTISMO.

QVÆSTIO XX.

Baptiſmi quæ definitio, Materia, & Forma?

LVTHERANI, vt MELANCHTHON in Loc. anni 1558. de Sacrif. *Baptiſmus ſignum eſt, quo Deus nobiſcum agit, & recipit nos in gratiam.*

AVTOR. AT, hoc commune eſt omnibus Sacramentis.

CALVINVS Inſtit. l. 4. c. 15. §. 1. *Baptiſmus eſt ſignum initiationis, quo in Eccleſiæ coetum adoptamur, vt Chriſto inſiti inter filios Dei cenſeamur.*

AT, nil hic de Eſſentia Sacramenti: nil de Effectu ſeu fine regenerandi primariò; ſolum quod teſtetur fidem acceptat. Tale ſignum erat & Circumciſio, inſerens venturo Chriſto Iudæos. Itaque *Baptiſmus eſt Sacramentum*, en genus, *regenerationis per aquam*; en differentia, *in verbo vitæ*, en forma.

II. LVTHERVS *in Sympoſiacis, c. 17* Baptiſmus eſt ratus, in lacte, cereuiſia, aut quocunque liquore detus, qui nomine balnei poſſit appellari. Vide in meo *Antichriſto p. 3. q. 8.*

III. LVTHERANI communiter docent, ſatâ vtendum formâ; etſi non ſit ea ad ſubſtantiam Sacramenti neceſſaria.

LVTHERVS *l. de Capt. Babyl. cap. de Baptiſmo* ſcrit, Baptiſmum eſſe ratum, 1. Quibuſcunque vbis collatus, dummodò in nomine Domini. 2. Imò dummodò ſuſcipiatur in nomine Domini, etſi in nomine diaboli daretur ab impiiſſimo: 3. Q. in etiam ab ipſo diabolo. Vide *ſupr. q. 10.*

ZVINGLIVS *lib. de vera & falſa religione. de Baptiſmo* idem non neceſſe ſuetā vti forma, non ſe men vetare. Vnde quidem baptizabant *In Nomine Patris &c.* quod Arianum eſt. Vide in *Genealog. p. 3. quæſt. 4.*

AVTOR. Forma eſt: *Ego te baptizo in Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Baptiſmus datus ſolum *in nomine Chriſti*, aut abſolutè, aut ſub conditione eſſet repetendus. Dicta forma colligitur ex *Matth. 28.* ſed non euidenter: vt cogamur ad Eccleſiæ Traditionem recurrere: quam Caluinus ac Lutherus aſpernatur. Patet: & ſic declararunt Concilia, & S. Patres.

Sub nomine ſolius Chriſti baptizarūt Apo-

Apostoli, ex dispensatione, vt putant quidam: Alii rectius negant sic baptizasse; sed exponunt tres personas esse expressas: Nam responderunt Paulo, Act. 19. *Neq; si Spiritus Sanctus est, audiuimus.* Et ille: *In quo ergo baptizati estis?* Quin in Canonibus Apostolorum damnantur, qui nō baptizant *in Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Itaque in nomine Christi, nō solius, sed in Instituto Christi: id est, in nomine Trinitatis, baptizasse dicendi sunt. Ita Patres.

QVÆSTIO XXI.

An, & quatenus necessarius ad salutem est Baptismus?

PELAGIANI, ait *August. lib de hares. c. 69.* negabant necessarium ad remissionem peccati originalis; sed ad cœli ingressum.

WICLEFVS etiam hoc negabat. Quod nil esset nisi merum symbolum externum.

1. ZWINGLIVS *l. de vera & fal. relig.* item negat vtrumque.

2. MARTINVS BVCERVS, *in Matt. 3.* item: Sed quod pueri prædestinati sine Baptismo saluentur; reprobi etiam cum Baptismo damnentur.

3. CALVINVS *in Antid. Sess. 6. cap. 5. & Instit. l. 4. c. 16. §. 23. 24.* vult paruulos fidelium etiam sine Baptismo sanctos esse, membra Ecclesiæ, & saluari si moriantur: Quod eis non imputetur peccatum originale, ex vi fœderis cum Abrahamo, Gen. 27. *Ero Deus tuus & Seminis tui.* Nos enim per Christum successimus in posteritatem Abrahæ.

4. Sic & Petrus Martyr: Quia, 1. Cor. 7. *Alioqui filij vestri immundi essent: nunc autem sancti sunt.*

5. Sic & HENRICVS BVLLINGERVS, Zwinglii successor Tiguris: qui addit: Vi fœderis sanctos esse, quorum parentes aliquando fuerunt fideles: imò maiores olim.

AVTOR. Concilium Tridentinum Sess. 7. Can. 2. sic definit: *Si quis dixerit, Baptismum non esse necessarium ad salutem, anathema sit.* I. Sic istud Ioan. 3. *Nisi quis renatus. &c.* exponunt S. Patres, & ipse Dominus declarauit. Vide *Antichristum p. 3. q. 9.*

II. Quia Sectariorum interpretationes loci huius sunt vanæ.

Vt 1. Caluini in Antid. Kemnit. Patres, vt Basilium, per *Aquam* accipere *Mortificationem peccatorum.* Aut *Aquam* esse epithetum Spiritus Sancti.

AT, Contrarium Patres apud *Bell. l. 2. de Sacramentis c. 3.*

2. Petri Martyris *in 1. Cor. 7.* Sat esse si ex altero, sc. Spiritu Sancto: Er, enim non importat patrem vtriusque necessitatem.

AT, ambo *Aqua* & *Spiritus* ad eandē regenerationem requiruntur.

3. Zwinglii *in Marc. 1.* Totam sententiam accipi de pœnitentia.

4. Wicleffi: *Aquam* esse Christi passionem, è latere Christi manantem.

AT, Axioma est Theologorum: *Scriptura intelligenda est secundum proprietatē verborum, vbi non cogimur euidenti absurdo.*

III. Quia, Traditio est: Infantes perire non baptizatos. Sic Concilia; Testimonia Pontificum; S. Patrum. &c.

IV. Quia, Fundamentum Sectariorū sic euertitur. Esau erat optimi patris filius: & tamen, *Rom. 8.* Deus eum odio habuit: Non ergo nascuntur sancti filii sanctorum; nec omnes prędestinati: Cur autem aliqui non prædestinati? Nescio, dicant. Item, Dauid erat filius credentis: & tamen ait, Psal 50. *In iniquitatibus conceptus sum. &c.* Item, Paulus; & tamē Eph. 2. *Eramus & nos natura filii iræ,* etiam reatu, qui debetur ad iram.

5. Axioma est: *Christianos non nasci; sed fieri:* iuxta S. Patres etiam. Ergo. &c.

OBIICIVNT 1. Gen. 17. *Ero Deus tuus, & Seminis tui:* hoc nos sumus: ergo sancti. 2. 1. Cor 7. *Filij vestri immundi essent; nunc autem sancti sunt:* Ergo ipsa natiuitate sunt sancti antè, quàm baptizentur.

DICO AD I. Ea promissio fuit peculiaris protectionis; non Remissionis peccatorum. Esto: fuerit etiam de spiritali gratia; hæc tamen ad nos descendit per Christum ex fide. Tunc enim incipimus esse filii Abrahæ, & fideles, cùm baptizamur, non cùm ex fideli nascimur. Neque scimus parentes nostros secundum carnem ab Abraham descendere: hoc scimus, eos fieri filios Abrahæ, *qui ex Deo nati sunt.*

AD II. Ibidem dicit, Coniugem infidelem sanctificari per fidelem; id quod tamen non fit, nisi conuertatur: *ita nunc sancti* non *sunt*, nisi in Baptismo sanctificentur.

QVÆSTIO XXII.

Baptismi minister quis esse debeat, ac possit?

CALVINVS *Instit. lib. 4. c. 15. §. 20. 21. 22.* Soli Ordinarii, ait: nemoque alius, nec in extrema necessitate. Sic & in *Antidoto Sess. 7. Can. 10.*

SVADENT istis. 1. Quia, Matt. 28 *Euntes docete. &c. Hæc dicuntur solis Apostolis, qui à Christo instituti sunt Ministri Verbi & Sacramentorum: Non ergo licet aliis id munus vsurpare.* 2. Quia, nec veteribus constitit, recènè laicis in necessitate permittrerent baptizare: teste *August. l. 1. contra epist. Parmen. c. 13.* 3. Quia, Concilium Carthaginense prohibet mulieribus baptizare. Sic & Tertull. & Epiphanius docent. Marcion permisit mulieribus, quod nec Christi matri datum fuit.

AVTOR. I. Ius baptizandi propriè est ordinariè Sacerdotum, quibus id Episcopus concesserit: Aut Diaconis conuenit, absente presbytero: Idque cum solennitate.

II. Quin etiam Laicis in necessitate; absque tamen solennitate, licitum sit, fueritque; dubitatum in Ecclesia nunquam est.

III. An verò item non baptizatis liceat in casu necessitatis, veteres addubitarunt. *Aug. l. 2. contra Parm.* non audet determinare; donec Concilium id definierit. Factumque est in Florentino.

1. *Ratio:* Quia in ministro non requiritur fides, aut probitas, aut Ordinatio, vt ratus sit Baptismus: neque sexus certus; vt etiam fœmina tingere possit, absente viro.

2. Sic Scriptura docet in figura, *Exod. 4.* Sephora filium circumcidit cont Moyse; quem occidendum sic seruauit, & placuit Angelo: Quò iniuriosius eam traducit Caluinus, ac mendacius. Exempla ex Actis Apostolorum vide in meo *Antichristo p. 3. q. 10.*

3. Sic Patres. Tertull. libr. de Bapt. *Et laicis ius est baptizandi: Quod enim ex æquo accipitur; ex æquo dari potest.* Alexander Episcopus Alexandrinus ratū habuit Baptismum Athanasii pueri pueris datum.

DICO AD I. Dictum id omnibus fuisse, facta docent Apostolica: ratum namque habuerunt, concionari, & baptizare Philippum, Stephanum, Ananiam.

AD II. Iniuriam facit Augustino, affirmanti Baptismum à laico datum im-

impie repeti, & dari in necessitate, peccatum esse nullum, aut veniale.

AD III. Concilium excipit casum necessitatis. Et Patres licere negant cum solennitate: hoc enim foret ludibrium, vt ait Epiphanius.

QVÆSTIO XXIII.

An baptizandi sint Infantes?

ANABAPTISTA primus ex Lutherano factus, anno 1527. teste Cochlæo *in actis Lutheri*, Balthasar Pacimontanus, demum Viennæ crematus; negauit, cum hæreticis, tempore S. Bernardi coortis, ac ab eodem refutatis *Serm. 66. in Cantic. & epist. 240.* Nec voluit baptizari quenquam ante XXX ætatis annum. Lutherus & Caluinus acriter in Anabaptistas conturexerunt. Ministri tamen Transiluani duos communi consensu libros ediderunt contra Trinitatem, Incarnationem, & Pædobaptismum

ERASMVS *in præfat. paraphrasis in Matthæum* docet, baptizatos in infantia, vbi adoleuerint, interrogandos, an ratum habeant quod in Baptismo promiserunt: si negent, liberos esse dimittendos. Transyluani adducunt argumenta, 6:

SVADENT illis. 1. Quia, de pædobaptismo nullum extat mandatum, seu præceptum in Scriptura. 2. Mandatum est prius *Docete*. 3. Christus, Baptista, Paulus non baptizarunt infantem. 4. Reprobi non sunt baptizandi, ne prophanetur Sacramentum; at inter infantes multi sunt reprobi. 5. Infantes non credunt. 6. Cogi ad Baptismum est plus tribuere Sacramento; quam par. 7. Non est articulus fidei pædobaptismus. 8. Si Baptizandi; ergo & communicandi sunt. 9. Non dandus Baptismus absque pœnitentia. *Mar. 1. Act. 2.* Nec sine oris confessione: hæc non possunt infantes &c. Vide *Bell. l. 1. de Baptismo c. 9.*

AVTOR. Infantes sunt baptizandi. Ita Concilium Tridentinum *Sess. 7. Can. 12. 13. 14.* 1. Quia, infantes circumcidendi erant; at, *Coloss. 2.* Circumcisio quidam Baptismus est. Luthero-Caluinistis, concionalem formam requirentibus, Anabaptistæ negant inuicti consequentiam. 2. Domini vniuersale edictum est, Ioann. 3: *Nisi quis renatus fuerit, &c.* speciale, Matth. 19. *Sinite paruulos ad me venire. &c.* Et verò, Luc. 18. *Afferebant ad eum & infantes*; quos amplexans benedixit. Caluinistis hoc argumentum est infirmum: quòd negent *Ioann. 3.* agi de Baptismo. 3. Traditio Ecclesiæ perpetua custos est, fuitque pædobaptismi. *Melanchthon in Locis, de Baptismo:* hanc opponit in prima acie Anabaptistis. 4 Sic omnium retrò sæculorum Patres tradiderunt: Concilia sanciuerunt: Pontifices definierunt. Et ratio euincit. Vide in *Genealogia part. 3. quæst. 6.*

DICO AD I. Efficax hoc contra Luthero-Caluinistas est, nil extra Scripturam credentes. Nobis, Traditio conformis est Scripturæ, & vincit.

AD II. Is ordo seruandus in conuersione gentium erat: seruatque nunc Ecclesia in adultis.

AD III. Dicunt; docebunt nunquam. Ad Ioannem Iudæa omnis confluebat, quin & infantes ac paruuli, quis negarit? Ad Christum *afferebant infantes*. Paulus Stephanæ domum baptizauit: cur non & infantes:

AD IV. Sic nec adulti forent baptizandi. Validum argumentum est contra Luthero-Caluinistas, qui volunt Baptismum esse diuinæ beneuolentiæ Sigillum.

AD V. Euincit contra Luthero-caluinistas, requirentes fidem actualem in infantibus, ac sentire eos Spiritum Sanctum.

AD VI. Validè contra Caluinum: Nil ad nos.

AD VII. Est implicitè in Scriptura: expressè in Traditione.

Ad VIII.

AD VIII. Diſpar eſt ratio. Euchariſtia eſt adultis ſolum neceſſaria: nec tamen neceſſitate Medii, vt Baptiſmus in infantibus. Idem de pœnitentia. &c.

QVÆSTIO XXIV.

An, & qualis in pædobaptiſmo requiritur Fides?

LVTHERVS lib. de Capt. Babyl. anno 1520. aſſerit: *Omnia Sacramenta ad Fidem alendam inſtituta.* Item. *Non iuſtificant, nec proſunt quicquam; ſed ſola Fides.* Item: *Non implentur dum fiunt; ſed dum creduntur.* Demum ait: *Opponetur his Baptiſmus parvulorũ, qui promiſſionem Dei non habeant; nec fidem habere poſſint.* Reſpondet duo: 1. Infantes credere. 2. Acquirere fidem oratione Eccleſiæ, & fidem offerentium eos. *Quo in aſſerimus, prorſus non eſſe baptizandos, ſi verum eſt, in Baptiſmo non Credere; ne illudatur Maieſtati Sacramentum & Verbum.* Imò ante Baptiſmum, dum exorciſantur, vult eis infundi fidem; quæ eſſe actualis debet, non habitualis.

Hinc tres coortæ ſunt Sectæ. 1. *Anabaptiſtarum*: Infantes non eſſe baptizandos: quòd non credant; imò reclamitent: 2. *Sacramentariorum*: Eſſe baptizandos; ſed non requiri in eis fidem. 3. *Mollium* Lutheranorum: Eſſe baptizandos, & habere fidem ipſos. Sic anno 1536. Synodus Wittenberg. apud *Cochlæum l. 3. Miſcell. tract. 8. c. 2.* Eſtque communis; & ſic exponũt: Eos habere aliquam actionem: Quam, neſciri; certum eſſe motus ſanctos & nouos; inclinantes in fidem, ſimiles motibus fidei.

SACRAMENTARII. ſequuntur in hoc Lutherum: *Non requiri fidem:* Non ſequuntur in fundamento; nam ex alio id colligunt: ſcilic. ex promiſſione factâ Abrahæ & ſemini eius. *Gen. 17.* Lutherus eis huius præbuit occaſionem, ſcribens anno 1528. contra Anabaptiſtas. *Nil intereſſe, ſiue credant, ſiue non credant: quòd Baptiſmus non fundetur ſuper fidem dantis, aut recipientis; ſed ſuper mandatum Dei.* Similia in hom. de Baptiſmo, anno 1537. & 1540.

Vnde CALVINVS *Inſt. l. 4. c. 16.* ſequi priorem Lutheri ſententiam cupiebat; ſed nõ audebat, §. 18. 19. Sic Beza, *Confeſſ. c. 4. art. 48.* Martyr *in 1. Cor. 1. & 7.* Infantes non credere; rectè tamen baptizari: quòd antè ſanctificati eſſent, & membra Eccleſiæ facti per donum Electionis diuinæ, & factam parentibus promiſſionem in Abrahamo.

SVASIÓ LVTHERI. 1. *Si non crederent, illuderetur Sacramentũ ſacrilego mendacio, dum reſpondetur pro infante: Credo.* 2. Matth. 18. *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt; Igitur credunt.* 3. *Baptiſta exultauit in vtero.* Luc. 2. *Non igitur miriũ, ſi infantes habeãt nouos motus.* 4. Mar. 10. *Niſi quis acceperit regnum cœlorum, ſicut parvulus, non intrabit in illud. Igitur oportet infantes accipere aliquam ſp. Sancti operationem. At recipere non poſſunt fidem cum cognitione; ergo nouum motum ſine cognitione.*

AVTOR. I. *Infantes non habent actualem fidem.* 1. Quia, id Lutherani nullâ docere poſſunt Scripturâ. Et, Deut. *1. Ionæ vlt.* infantes non dignoſcunt bonũ à malo. 2. Quia, S. Patres eam ſententiam reiiciunt, vt Nazianzenus, ait, eos ſine ſenſu ſanctificationis ſanctificari. *Auguſt. epiſt. 57.* ait, iniuriam fieri ſenſibus. *Epiſt. 23. tract 80. in Ioan. l. 9. de Bap. c. 24.* Eos non habere fidem, quæ eſt in cogitatione: nec ſenſum fidei. Mentitur ergo Kemnitius, eandem Lutheri & Auguſtini aſſerens eſſe ſententiam. 3. *Fides ex auditu eſt,* Rom. 10. ordinario modo: at ſi omnibus infantibus à Deo fides reuelaretur, iam tum & hoc eſſet modus ordinarius, & infantes eſſent prophetæ. Minus autem *per vim Verbi* credunt, quia non intelligunt: eſtque hoc nouum ponere miraculum in auribus & mente infantium. Nec fides offerentium ſupplet; quia hi aliquando ſunt omnes hæretici. 4. *Auguſt. epiſt. 57.* Quia, infantes obſtrepunt Baptiſmo: ſi quo modo intelligerent, reos ſe facerent ſacrilegii.

II. *Non habent nouos motus, ſimiles fidei, & ſine cognitione.* 1. Quia, de tali fide nil in Scriptura, quæ ſit ſine cognitione. 2. Repugnat rationi: Nam motus ij

non

non esse possunt in corpore, quod fidei incapax: non in animo; quia implicat eos tunc esse absque cognitione. 3. Repugnat Luthero: qui vult solam fidem iustificare; at hæc non potest esse absque cognitione: nam motus intellectus est intelligere. Item; sine vera fide non est iustificatio: at illa absque cognitione nō est vera: ergo nec iustificans.

III. *Non iustificantur tamen absque vlla fide*, vt Sacramentarii volunt. 1. Quia, Ioann. 3. *Qui non credit iam iudicatus est.* Vnde probat S. Aug. *libr. 1. de pecc. mer. c. 33.* fidem esse medium necessarium ad salutem. Vide *Antichristum p. 2. q. 12.*

IV. *In Baptismo infunditur eis habitus fidei, spei, charitatis.* 1. Sic Concilia. Quia, Scriptura *docet sine fide impossibile placere Deo.* Fides autem cùm significet actum, vel habitum; actus verò nullus inesse pueris queat; habitum infundi necesse est. 2. Sic Patres: Ratio: Quia, paruuli dicuntur & sunt verè fideles: Nā, Eph. 3. *Christus habitat per fidem in cordibus eorum*, infusâ occultè eis gratiâ suâ.

V. *Paruuli actu credunt.* 1. Quia, *August. lib. 1. de pecc. mer. c. 7.* Ipsum baptizari, est credere. Sicut *non loquendo, sed moriendo confessi sunt*, teste Ecclesia. 2. Quia, aliena fide credunt: Ita vniuersalis Patrum consensus.

Dico Ad I. Aug. serm. 10. de verb. Apost. *Accommodat Ecclesia infantibus aliorum pedes, vt veniant; aliorum cor, vt credant; aliorum linguam, vt confiteantur.* Iure: Cùm peccato alieno grauentur.

Ad II. Illi grandiores erant: nam vocauit eos, venerunt; scandalizari poterant, teste Domino.

Ad III. *Aug. epist. 57.* Exemplum vnum non est regula generalis. Et Ioannes cognouit Dominum, ait Ambr. Beda; infantes autem non cognoscunt.

Ad IV. Recipiunt verè habitum fidei.

IV. DE EFFECTV BAPTISMI.

QVÆSTIO XXV.

An Baptismus peccata remittendo tegat; an tollat?

Lvthero Calvinistae tegi, non tolli, aiunt cum Origenistis & Massalianis.

Lvtherv art. 1. *In puero post Baptismum negare remanens esse peccatum, est Paulum & Christum conculcare.* In Assert. art. 1. *Aliud est, omnia peccata remitti, aliud tolli: Baptismus omnia remittit; sed nullam penitus tollit sed nequit tollere.*

2. Calvinvs in Antid. Sess. 6. *Manet verè peccatum in nobis, neque per Baptismum statim vno die extinguitur: sed, quia deletur reatus, imputatione nullum est.* 3. Kemnitius *in Exam. Sess. 5.* ait, verè remitti, tolli, ac deleri: manere tamen reliquias peccati originalis, quæ sint malum culpæ & peccatum, ob quod homo damnari posset, si Deus imputare vellet. *Lutherus & Melanchthon* mentiuntur idem docere S. Augustinum.

Fvndamentvm eorum est, quòd putent Concupiscentiam esse propriè peccatum, etsi repugnemus ei, & nil consentiamus De quo *supra par 1. & infra par. 4.*

Avtor. Baptismus verè tollit omnia peccata, vt nil remaneat, quod imputari queat. 1. Quia, Scriptura vtitur vocibus mundandi, lauandi, tollēdi, delēdi, auferendi. &c. quę per Non imputari nō possunt exponi. Ps. 50 *Dele tniquitatem meam.* Mich. 7. *Aufers iniquitatem.* Eph. 5. *Mundans eam lauacro.*

2. Quia dicit, *tolli maculas, inquinamenta, & iniquitates:* quæ voces significāt fœditatem, non solum reatum imputa-

titium. Cant. 4. *Tota pulc. &c. & macula non est in te.* Eph. 1. *Elegit nos, vt essemus sancti & immaculati*; Col. 1. *& irreprehensibiles.* 2. *Cor.* 7. Iubemur exuere veterem hominem & induere nouum.

Quia, comparatur ea mundatio rebus verè mundis. Ps. 50. *Lauabis me, & super Niuem dealbabor.* Isa. 1. *Sicut nix, sicut lana, alba erunt.* Isa. 44. *Deleui vt Nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata.*

4. Quia, Baptismus continet similitudinem mortis & resurrectionis Dominicæ. Rom 6. *Consepulti sumus* cum Christo per Baptismum in morte &c. Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato. *Si autem mortui sumus cum Christo, credimus, quia simul etiam viuemus cum Christo.* Tit 3. *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.* Vnde pulchrè S. August. in Enchirid. c. 52. *Sicut in illo vera mors facta est; sic in vobis vera remissio peccatorum: & vt in illo vera resurrectio; ita in nobis vera iustificatio.*

5. Figuræ id docent. Mare rubrum, *1. Corinth. 10.* submergens Ægyptios. Iordanis, *4. Reg. 5.* sanans lepram. Porcorum, *Matth. 8* suffocatio. Probatica, *Ioann. 5.* cæci, *Ioann. 9.* curatio loti. Circumcisio verè realis. Greg. libr. 9. epist. 39. *Qui dicit peccata in Baptismate non funditus dimitti; dicat in mari rubro Ægyptios non veraciter mortuos.* Vide *Geneal. p. 3. q. 7. & Antichristum p. 3. q. 13.*

QVÆSTIO XXVI.

An Baptismus reddat homines impeccabiles?

LVTHERVS *l. de Capt. Babyl. c. de Bapt.* errorem, tempore S. Augustini coortum, ipso *teste l. 21. Ciu. cap. 25.* Baptizatos non posse damnari, etsi perditissime vixerint, innouauit. Eius verba sunt: *Non potest homo damnari, nisi nolit credere.*

Cuius triplex est *sensus.* 1. Nullum esse verè peccatum, & in sese mortale, nisi Incredulitatem. Et hunc negant aduersarii; quin contra contendunt; omnia opera etiam optima, in se esse peccata mortalia, iuxta rigorem iustitiæ Dei.

2. *Sensus.* Qui habet fidem, nullum habere peccatū, nec posse: & qui peccat, hoc ipso non credere: adeo omnia peccata esse coniuncta cum infidelitate; & fidem cū iustificatione. Ita exponit Kemnitius: admittitque Caluinus: Vt enim, aiunt, peccata destruunt fidem; ita fides reuiuiscens destruit peccata.

3. *Sensus*: Posse hominem, dum peccat, retinere fidem; at peccata, ob fidem, non imputari. Hunc esse Epicureum dicunt Kemn. & Caluin. in *Antid. Sess. 7. Can. 6.* esseque Lutheri negat Kemnitius. Quicquid agat, Lutherus est innouatio hæresis, tempore S. Augustini exortæ, ab eo refutatæ.

CALVINVS *in Antid. Sess. 7. Can. 7.* ait: semel verè iustificatum excidere salute & gratia nunquam posse. Idem *Inst. 3. c. 2. §. 11. 12.* Veram fidem, ait, semel habitam amitti nō posse; esseque donum electorum propriū: Et Baptismo, tanquam Dei chirographo, nos certiores reddi de perpetua adoptionis gratia. Sic olim & Iouinianus.

AVTOR. Conc. Trid. *Sess. 7. Can. 6.* prædicta omnia damnauit. 1. Iouinianismum Caluini refutauit S. Hieronym. *l. 2. contra Iouin.* & S. Aug. *l. de hæres. c. 82.* ex S. Scriptura Rom. 11. *Tu fide stas; noli aliū sapere.* Heb. 6. *Impossibile est eos, qui semel sūt illuminati, renouari ad pœnitētiam.* 2. Pet. 2. *Melius erat eis non cognoscere viam iustitiæ. Act. 8.* Simon baptizatus credidit, & tamen excidit. Istud igitur, *1. Ioa. 3. Omnis. &c* intelligendum est in sensu composito; ceu istud Matt. 7. *Non potest arbor bona malos fructus facere:* scil. dum manent bona Ira Aug. Hieronymus.

II. Alterum errorem, Anonymum olim, nunc Lutheranū, refellit S. Aug. *l. de hæres. c. 82.* & lib. de fide & operibus: istis: 1. Rom 8. *Si secundū carnem vixeritis, moriemini.* 1. Cor. 6. *Nolite errare; neq; fornicarii,*

rii, neq; fures &c. regnũ Dei possidebunt &c. 2. Si ita, vt vult Caluinus, nulli vnquam fuissent Apostatæ: At Act. 20. *Ex vobis ipsis exurgẽt viri loquẽtes peruersa, vt abducant discipulos post se.* 1. Tim. 1. *Quidam naufragauerunt circa fidem.* 1. Tim. 4. *In nouissimis temporibus discedent quidam à veritate.* 1. Ioan. 2. *Ex vobis exierunt.*

III. Iam sensus tertius est Lutheri, quantumuis neget Kemnitius.

Nam ita Lutherus de Capt. Babyl. c. de Bapt. *Nulla peccata eum possunt damnare, nisi sola incredulitas: cætera omnia, si redeat, vel stet fides in promissionem diuinam baptizato factam, in momento absorbentur per eandẽ fidem.* Idem l. de libert. Christiana: *Non facit personã bonam, nisi fides; nec malã, nisi incredulitas.* Idem q. Anopera faciant ad salutem; assert. 1. *Vt nihil iustificet nisi fides: & nihil peccat nisi incredulitas.* Assert. 2. *Iustificatio propria est fides quarto modo; & peccatum incredulitas &c.*

Sensus secundus est hæreticus. Quia, 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam; charitatem autẽ non habuero, nihil sum.* Vide *Geneal. p. 3. q. 8.*

QVÆSTIO XXVII.

An per Baptismum liberenter homines à seruanda lege?

LVTHERANI omnes; in primis Kemn. *in Exam. p. 2. pag. 206.* ita docent: Facere contra legẽ, est peccatum quidem; Non tamen imputatur habentib. fidem. Quia salus non pendet ab implectione legis; sed à sola Dei misericordia, quæ per fidem apprehenditur. Ideo fere Cõmunis est: *Christiani non obligantur ad legem diuinam; sed tantũ ad fidem. Et in hoc consistit Christiana libertas.* Ita Luth. l. de Votis Monast. Vnde idem in Gal. 2. *Si conscientia dicat, Peccasti, responde, Peccaui. Ergo Deus puniet et damnabit? Non. At ex Dei hoc dicit. Sed nihil mihi cum lege. Quare? Quia habeo libertatem.*

CALVINVS *Inst. 3. c. 29. §. 2. 4. 7.* idem: Ac in *Antid. Sess. 7. Can. 7.* profitetur hunc Cã. 7. contra seã, suorumq; sententiã esse positum.

SVADET istis Kemn. ibid. & vulpinatur duo dicens. 1. Lutherũ non docere libertatem ab obedientia legis: sed gratiã Baptismi & iustificationẽ non pendere à Conditione legis implendæ; quasi nemo saluetur, nisi qui id antè meruerit obseruatã legem: sed gratis dari salutẽ. 2. Cõcil. definisse; quod Salus pendeat à Cõditione legis obseruandæ. At hæc est mens pseudoapostolorũ, teste Gal. 5. *Qui circumcidit se, debitor est vniuersæ legis faciendæ;* scilicet Circũcisionem. Ergo Conc. consentit cum pseudoapostolis. 3. Mentitur; Quia in Baptismo renunciamus Satanæ, & profitemur nos Deo seruituros; inde colligere Conc. Trid. quod Gratia Baptismi non pendeat à sola fide; sed à Cõditione legis. 4. Quia, non baptizamur in Myrren, sed in Christũ, id est, non in Legẽ, sed Euangelium: ideo Conc. Trid. pro voce *Euangelii* posuisse legẽ, vt indicaret, gratiã Baptismi ab Legis obediẽtia pẽdere.

AVTOR. Conc. Trid. Can. 7. ita habet. *Bapt. non id efficit, vt homo solius fidei debitor sit; non autẽ implẽdæ vniuersæ legis Christianæ.* Quia Mat. 19. *Si vis ad vitã ingredi, serua mãdata.* Ro. 8. *Debitores sumus nõ carni, &c. Si n. secũdũ carnẽ vixeritis, moriemini: Si autẽ spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Nã, Gal. 6. *Quæ quis seminauerit, hæc et metet, &c.* Resp. ad hęc Luth. est tale:

LVTHERVS in Gal. 3. *Cum illaqueãt te argumentis ex Scripturis, pro defensione bonorũ operũ desumtis, respõde: Hic mecũ est Christus; illic n. adsit Scriptura testimonia pro operib. Christus autẽ Dominus est Scripturæ, & bonorũ operũ. Item respõde simpliciter: Tu vrges seruum, id est, Scripturam; quam relinquo tibi; Ego vrgeo Dominum, qui Rex est Scripturæ.*

AVTOR. Nimirum hic aliàs merã crepat. Scripturam, vt Patres reiiciat; præque his solus audiatur: Nunc & præ Scripturis audiri affectat.

DICO AD I. Kemnitii. At disertè cõtrariũ ita Luth. l. de libert. Christiana.

Nullo opere, nullã lege Christiano homini opus est; cum per fidẽ liber sit ab omni lege. In arg. ad Gal. *Summa ars & sapientia Christiana est, Nescire legẽ, ignorare opera, et totam iustitiã actiuam.* Et infrà: *Ad nouum hominem nihil pertinet lex:* vtpote obseruatu impossibilis.

AD II. Mentitur Kemn: quin Contrariũ definit Conc. *Sess. 6. Can. 8.* sc. Nulla nostra merita esse ante gratiã iustificationis: Et *Can. 7.* Ab ipso Bapt. nasci debitũ seruandæ legis Christi. Nec Concil. citauit Paulum: Et hic habet, post Circũcisionem nasci obseruandæ legis debitũ, nõ ante. Nec Paulus loquitur de abusu pseudoapostolorum: teste Caluino *in Antid. ad Can. 7.* sed ex sua mente. Vnde ait: *Testificor omni homini, &c.*

AD III. & IV. Somniat, fingit, & affingit nobis sua deliria: Ecquæ enim consequentia: profitemur in Baptismo, nos Deo seruituros: verum est: Ergo, dicimus, Baptismi gratia pendet à legis cõditione? Vah putidam consequentiam; sed Kemnitianam; nunquam nostram.

QVÆSTIO XXVIII.

An Baptismus liberet à lege Ecclesiastica?

LVTHERVS *in Capt. Babyl. c. de Bapt.* Papa non potest vllum hominem per vllam syllabam obligare in conscientia. Idcirco Baptismus, cùm liberet à lege diuina obligante conscientias sic, vt, tametsi peccent in eam, non tamen imputetur: magis liberat ab Ecclesiastibus, legibus nil obligantibus, nec reatum inducentibus, etsi studiosè peccetur in ipsas.

CALVINVS *in Antidoto Sess. 7. Can. 8.* Lutherum propugnat; impugnat Tridentinum Concilium.

SVADENT. 1. *Vnus est saluator*, Iac. 4. *qui potest perdere & saluare: Vbi hoc falsum esse demonstrauerint, non recusabimus, quin suis nos legibus adstringant.*

2. Kemnitii in Exam. *Per Baptismum addicimur diuina seruituti: ergo liberamur ab omnibus aliis vinculis.* 3. *Atque hoc est, quod Scriptura passim docet:* Matt. vlt. *Baptizantes eos in &c. docentes seruare eos, quæcunque mandaui vobis.* 4. 1. Cor. 7. *Pretio emti estis, nolite fieri serui hominum.* 5. Col. 2. *Si mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi; quid adhuc decretis mundi tenemini, iuxta mandata & doctrinas hominum?* Ezech 20. *In præceptis Patrum vestrorum nolite ambulare.* Matth. 15. *Frustra colunt me mandatis hominum.*

AVTOR. Ita Concil. Trident. Sess. 7. Can. 8. *Non liberat Baptismus homines ab obligatione Ecclesiasticæ legis.* Supra par. 2. q. de Pontif. id docuimus, Papam obligare conscientias posse.

DICO AD I. *Vnus est*, contra, & supra quem nemo potest: ligat, occidit; & quis est qui soluat, viuificet? At subdelegatos habet & in Ecclesia, & in Politia. S. Iacobus autem voluit, non detrahendũ esse hominibus: *Qui enim* ait, *detrahit fratri, detrahit legi. Qui detrahit legi, iudicat legẽ.* Nullus autem id attentare debet: quia *Vnus est legislator*, supremus omniũ, tametsi Scriptura etiam hominibus titulum officium q; iudicis tribuat. Pro 8. *Per me Reges regnant, & Legum Conditores iusta decernunt.*

AD II. Liberamur à lege Christo contraria, quæ impedit seruire Deo: at Ecclesiastica iuuat. Vnde Apostolus iubet obediri Magistratui: *Eph. 6. Col. 3. Rom. 13. Heb. 13.*

AD III. Atqui mandauit obediri Prælatis: Luc. 10. *Qui vos audit, me audit.*

AD IV. Quatenus contrarii sunt Deo, *nolite.* Cæteroquin seruite *etiam hominibus propter Deum.* Col. 3. *Serui obedite dominis tanquam Christo.* De reliquis suprà q. 19.

QVÆSTIO XXIX.

An Baptismus liberet à Votis?

LVTHERVS *in Capt. Babyl. c. de Capt. & l. de Votis monast.* Kemnitius, turbaque cætera aiunt.

Item CALVINVS *in Antid. Sess. 7. Can. 9.* cum assectis affirmat liberare à Votis & lectis ante, & post futuris, stante vnico baptismali. 1. Quia, Deus in Veteri Testamento de singulis disposuit Votis; in Nouo nihil. 2. Si voueamus res præceptas; frustra id: Cum Baptismi votum omnia præcepta complectatur. 3. Si non præceptas; Baptismo soluimur. 3. In Baptismo plus vouemus, quàm soluendo simus: ergo *displicet Deo stulta promissio.*

AVTOR. Ita Concilium Tridentinum

num Sess 7. Can. 9. *Per Baptismum non fiunt irrita omnia vota.* Vide suprà p. 2. 1. Quia, vota sunt de iure naturæ. Patet *Genes. 28.* in voto Iacob. 2. Etiam Apostoli præceperunt de Votis observandis. *1. Tim. 5. &c.* 3. Psal. 75. 3. *Vouete, & reddite.* Eccl. 5. *Si quid vouisti Deo, non moreris reddere*, Et hæc sunt moralia, non ceremonialia. Plura in responsionibus.

DICO AD I. Prius verum; falsum posterius. Liquet hîc, & suprà.

AD II. Res præceptæ, accedente voto, ligant arctius; faciuntque duarum actus virtutum. Non præceptæ, sed licitæ, per votum necessariæ, facilius faciunt abstinere ab illicitis, Deoque adstringunt arctius. Quin, violatio voti repugnat Baptismo: Nam in hoc profitemur, nos Legem Dei obseruaturos: at soluere vota præcipit Lex Dei. De quo alubi.

AD III. Blasphemum est assumtũ. Nam Matth. 11. *Iugum meum suaue est, & onus meum leue.* Rom. 8. *Christus mortuus est, iustificatio legis impleretur in nobis.*

Neque ideirco Baptismus est insufficiens ad salutem; sed Vota plus adiuuãt. Demum & Iudæi in Circumcisione pollicebantur obseruationem legis, & tamen vouere poterant ad melius maiusque Dei obsequium; quantò magis in altiorem inuadere perfectionem fas, parque Christianis?

QVÆSTIO XXX.

An Memoria Baptismi dimittat peccata post acceptum eum facta?

LVTHERVS *in Cap. Babyl. cap. de Bapt.* Kemnitius *in Exam.* Caluinus *in Antid Sess. 7. Can. 10. & Instit l. 4. c. 15. §. 3. 4.* Cæterique vniuersi affirmant simpliciter; & propugnant pertinaciter, Sic, quod Baptismus iustificet repræsentando promissionem, excitandoque fidem: Idem verò præstat memoria, repræsentando & excitando. Vnde Pœnitentia nihil est, nisi memoria Baptismi, tollens pœnas cum culpis. Quocirca malè Tertullianus libr. de Pœnitent. & Hieronymus in Isa. 3. ait: *Pœnitentia est secunda post naufragium tabula:* quòd Baptismus nunquã frangatur. Vnde plura nobis affingunt & impingunt mendacia: de quibus *in Antipap. mend. p. 3. q. 4.*

SVADENT istis. 1 Lutherus: Quia Mar. vlt. *Qui crediderit, & Baptizatus fuerit, saluus erit.* At hoc semper verum permanet. Ita Israelitæ pœnitentes repetebant memoria exitum de Ægypto. 2 Kemnitius Quia, in Scripturis fit mentio de Effectu Baptismi iam in præterito, nunc futuro, alias præsenti: Vt Tit. 3. *Saluos nos fecit per lauacrum.* Mar. vlt. *Saluus erit.* 1. Pet. 3. *Saluos nos facit* Eph. 5. *Mundans eam lauacro.* 3. Kemnitius. Quia, fœdus Dei cum homine perpetuum est. Isa 54. *In misericordia sempiterna misertus sum tui.* Rom 3. *Nunquid incredulitas eorum fidem Dei euacuauit?* 2. Tim. 2. *Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest.* 1. rem. 3. *Fornicata es cum amatoribus multis; tamen reuertere ad me.* Ergo fœdus Baptismi non frangitur vnquam. Hinc *Gal. 3. & 1. Cor. 11.* lapsos reuocat ad promissionem gratiæ baptismalis Demum Tit. 3. *Vt iustificati gratia Christi hæredes simus vitæ æternæ:* at hæc est generalis ratio iustificationis pro omni tempore.

4. Caluinus. Quia, in Baptismo communicatur Christi puritas: at hæc semper viget. Vnde Patres reprehendunt eos, qui Baptismum differunt ad vitæ finem.

5. Caluinus. Potestas Clauium nequit separari à Baptismo: neutra enim exercetur sine prædicatione Christi passi; cuius signum est Baptismus.

AVTOR. Ita Conciliũ Tridentin. Sess. 7. Can. 10. *Non potest fieri, vt solâ memoriâ & fide susceptî Baptismi peccata remittantur, quæ post Baptismum fiunt; sed necessarium est Pœnitentiæ Sacramentum.*

1. Quia, Heb. 9. *Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, iterum renouari ad pœnitentiam.* Vbi non dicimus cum Nouatianis, non dari reditum ad gratiam; sed nõ ad Baptismum dari docem⁹ cum Ambrosio, Chrysostomo &c. Id quod Kemnitius concedit *in Examin. pag. 240.* Patetque è vocibus *Illuminati, reuocati, Crucifigentes filium Dei*; quæ propria sunt Baptismi. Neque solum iterari posse negat Baptismum Apostolus; sed etiam baptismalem pœnitentiam: ideo ait *renouari ad pœnitentiam*; non ait, ad Baptismum. Deinde; eius propositum est baptizatos deterrere à peccato; quòd non pari facilitate pœnitere possint, quàm baptizari. At par, ac leuior facilitas est Lutheranis.

2. Quia S. Patres relapsis graues imposuêre pœnitentias: quos ideo Calu. *Inst. l. 3. c. 4. §. 38.* aut lapsos ait, aut austerè nimis locutos.

3. Ratio. Quia, baptizati sciunt voluntatem Domini, & contra faciunt; nondum baptizati nescientes eam, peccauerunt; istud autem est grauius: ideo & reconciliatio difficilior.

Dico Ad I. Est ea quidem perpetua; sed conditionata. Alioquin omnes apostatæ saluarentur. Nec memoria exitus ex Ægypto delebat peccata; sed arguebat peccantium ingratitudinem. Nec repetita animo Circumcisio delere valebat actualia; similior Baptismo.

Ad II. De præteritis concedimus: istud, *saluus erit &c.* conditionatum est; scilicet, si ita permanserit in gratia. Et, Rom 6. Baptismi *fructum habetis in remissionem*; *Finem verò vitam aternam*: iste Baptismi, hic perseuerãtiæ est. *1. Pet. 3.* comparantur tempora Baptismi & diluuii. *Ephes. 5.* semper mundat, non eosdem, sed alios atque alios. Et futura peccata eatenus purgat, ꝙ nõ nisi baptizatis prosit pœnitentia. Et, *Rom. 6.* docetur quî caueri, non quî remitti, debeant peccata.

Ad III. Improbè Scripturis abutitur Kemnitius. Nam, *Isa. 54.* est absoluta promissio de fouenda semper Ecclesia, vt sponsa. *Roman. 3.* absoluta de mittendo Missia *2. Tim. 2.* Est conditionata: *Si sustinemus; & continemus: si negauerimus, & ille negabit nos. Ierem. 3.* De receptione ad gratiam, non ad Baptismum agitur. *Gal. 3.* docet, non iustificari per Circumcisionem, *1. Corinth. 12.* Nec gry de lapsis. Ad vltimum negatur consequentia. Nam latius patet iustificari per Christum; quàm iustificari in Baptismo per Christum.

Ad IV. Non iustificamur iustitiâ Christi nobis imputatâ; vt præsupponit Caluinus; sed propriâ inhærente nobis; quæ peccato extinguitur. Et Patres culpabant dilationem Baptismi ob periculum, & ob priuationem bonorũ Baptismi. &c. Sique futura deleri peccata credidissent per Baptismi memoriam; non erat causa differendi eum.

Ad V. At Eucharistia item est signum effusi Dominici sanguinis: ergo per hoc solum fieret reconciliatio. Et falsum est, coniuncta esse Claues & Baptisma. &c.

Quæ

QVÆSTIO XXXI.

An Baptismus Ioannis sit idem, quod Christi Sacramentum?

LVTHERVS lib. de Baptismo Legis, Ioannis, Christi, tria asserit discrimina Ioannis, non fuisse Sacramentum: Non remisisse peccata: Fuisse rebaptizandos in Christo.

LVTHERANI omnes & CALVINIANI, & Zwingliani; quòd ea sententia patrum cum cæteris de Sacramentis doctrina cohæreret; contrarium docuerunt. *Kemnitius* solam rebaptizationem in Christo relinquit in medio. *Petilianus Donatista* idem olim est commentus.

AVTOR. Christi & Ioannis Baptisma non fuerunt idem Sacramentum. 1. Quia, suum Ioannes ipse Baptisma instituerat: vnde & nomen tulit ab autore, non vt à ministro. Nec enim hominis est, Sacramentum nouæ legis instituere. 2. Quia, non baptizauit in nomine S. Trinitatis: quod fingunt Centuriatores *1. l. 2. c. 6.* Etsi, *Act. 19.* in eum, qui venturus esset post eum, vt crederent.

Probabile, nullâ vsum formâ: sed cæteros baptizasse, vt Christum: at Christū in nomine Venturi ab eo baptizatū fuisse ridiculum videtur. 3. Quia, Melanchthon in Locis anni 1558. Kemn. in definitione Sacramenti; volunt Baptismum & Cœnam à Christo instituta esse, & solū potuisse. 4. Quia, Baptismus Christi nō debet iterari; debuit autē Ioannis: Quia, ait Aug. l. 5. de Bapt. c. 9. *Baptisma Ioannis non facit Baptismū Christi.* 5. Petilianū Donatistam S. August *lib. 2 contra literas Petiliani, c. 32. 34. 37* iam olim refutauit; at damnauit hæresios, idem dicentem; Vnum eiusdemque efficaciæ esse Sacramentum Baptismum Ioannis & Christi. Vide *Gencal. p. 3. q. 9.*

QVÆSTIO XXXII.

An Baptismus Christi & Ioannis eiusdem fuerint efficaciæ Sacramentalis?

LVTHERANI, excepto Luthero, itemq; CALVINIANI post Caluinum *in Antid. & Inst. l. 4. c. 15. §. 7. 8.* affirmant omnes.

SVADENT istis. 1. Quia erat, Mar. 1. *Prædicans Baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.* 2. Quia, in hoc, Mar. 1. *Ego baptizaui vos aquâ; ille vos baptizabit in Spiritu S.* distinguitur ministerium externum Baptistæ ab interno Christi. Deinde; Baptismus Christi erat hic illa Pentecostalis missio Sp. Sancti: iuxta *Act. 1. 11.* 3. Patres Caluino temnendi sunt.

AVTOR. Ita Concil. Trid. Sess. 7. Can. 1. *Si quis dixerit, Baptismum Ioannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi; anathema sit.* 1. Mar. 1 *Ego baptizaui vos. &c.* 2. Sic *S.* Patres quà Græci, quà Latini apud *Bell. l. 1. de Bapt. c. 21.* 3. Ioannis officium erat, esse præcursorem Domini, parareq; viā ei; quod non est dare salutem, sed disponere & dare *scientiam salutis.* Baptismus autem Christi iustificat verè.

DICO AD I. Baptism⁹ Ioannis vim habuit ex opere operantis ad remittēda peccata; at nō ex opere operato, vt Christi: de qua quæstio est. Istud vero maximū est discrimen. Ita Patres.

AD II. Non Ministerii; sed Temporis fit distinctio, quo distincti sunt dati Baptismi. Matth. 3. Luc. 3. *Ego baptizo. &c. ille baptizabit.* Baptismus vero Christi à Sanctis Patribus intelligitur isthic ille in aqua, non solum in igne. In primitiua autem Ecclesia, post Baptismum aquæ mittebatur & in igne visibilis. Fuerunt enim tria Baptismata:

Aquæ

Aquæ ſolius, vt Ioannis: In igne ſolo & Spiritu S. vt pentecoſtalis: In aqua & Spiritu S. vt communis, *Ioann. 3.*

AD III. Contemnere *S.* Patres, non eſt reſpõdere. Kemnitius in Exam. par. 2. pag. 190. ait cautius: *Relinquatur hæc quæſtio in medio; vt quæ in vtramque partem rationes habeat.* Sed de hoc ita quæritur:

QVÆSTIO XXXIII.

An poſt Baptiſmum Ioannis debuerit percipi Baptiſmus Chriſti?

LVTHERANVS Kemnitius dubitat CALVINVS, cæterique omnes negant. Et iſtud, *Act. 19.* Pauli iuſſum de baptizandis in nomine Chriſti baptizatis Baptiſmo Ioannis, variè exponunt.

1. Zvvinglius *lib. de vera & falſa religione*, vult toto eo capite vocem, *Baptiſmus*, accipi metaphoricè pro *Doctrina Chriſti, aut Ioannis.* 2. Lucas Oſſius *in Act. 19.* ſic capi; ſed Baptiſmum Ioannis, pro Doctrina; at Chriſti, pro donis S. Spiritus. 3. Henricus Bullinge rus *in Act. 19.* Capi Baptiſmum Ioannis pro doctrina; Chriſti, proprie. 4. Kemnitius *in Exam. part. 2 pag. 198.* contra; Chriſti Baptiſmum capi pro doctrina; Ioannis, propriè, illoſque XII. duntaxat ſemel baptizatos eſſe.

5. CALVINVS *Inſtit. lib. 4. cap. 15. §. 18.* Chriſti Baptiſmum capi impropriè pro donis Spiritus Sancti, non pro doctrina: Ioannis propriè.

6. Nicolaus Selneccerus *part. 2. Pædagogiæ*; Baptiſmum ibi ſemper accipi propriè, ſed agi ſolum de Ioannis Baptiſmo: Et illa; *His auditis baptizati ſunt in nomine Domini*; eſſe verba Pauli, non Lucæ, narrantis, quid agerent diſcipuli Ioannis, audientes prædicationem eius de venturo Chriſto; ſcilic. baptizabantur à Ioanne in nomine Chriſti. 7. Magdeburgenſes *Cent. 1. l. 2. c. 6.* Bucerus *in Matth. 3.* Vocem Baptiſmi capi propriè toto capite; biſque eos XII. baptizatos, quòd adulterato Ioannis Baptiſmo eſſent tincti ſine Sp. Sancti nomine. Fauet multum S. Ambr. *in Gal. 3. & lib. 1. de Sp. S. c 3.* ſcilic. defectum formæ fuiſſe. 8. Otto Arunſelcius *ad Act. 19.* Formam fuiſſe corruptam, ſed non in conceptis verbis, verum quòd neſciſſent ii XII. doctrinam & Baptiſmum Chriſti. 9. Muſculus *in Locis tit. de Bap.* Illos XII. malè fuiſſe rebaptizatos, & antè quam Paulus cò veniret. 10. Kemnitius *pag. 196 & 202.* Locum eſſe obſcurum: ex obſcuris autem nil probari poſſe.

AVTOR. Neceſſe fuit baptizatos Baptiſmo Ioannis rebaptizari Baptiſmo Chriſti. 1. Quia, Matt. 3. Luc. 3. Mar. 1. *Ego baptizo in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne.* Vbi fit collatio vtriuſque, teſte Communi Patrum Amb. Hieron. Chryſoſt. Hilarii, &c. 2. Liquet ex hiſtoria facti: nam exibant ad Ioannem omnis Ieroſolyma, Iudæa, vicinæque Iordani regiones, vt baptizarentur; ſicque plerique erant baptizati. Vnde inter tot die Pentecoſtes conuerſos neceſſe erat multos rebaptizari. 3. Quia, *Act. 19.* faſſi XII. viri, ſe non niſi Baptiſmo Ioannis Baptizatos, iuſſu Pauli ſunt tincti Baptiſmo Chriſti realiter, verè, & formaliter. Ita conſenſus Patrum indubitatus; quicquid dubitent nouitii Nouatores.

DICO AD I. & II. Nefas in hiſtoricis fingere tropos, vbi propria liquent, ex communi conſenſu.

AD III. IV. V. Abſurda tropologia eſt. Et S. Ambr. ait verè, propriè baptizatos; quod eum ait Kemnitius pagina 198. negare, & pagina 199. affirmare.

AD VI. Argutè, ſed non piè. Sed ſi iſta: *his auditis baptizati ſunt:* verba ſint Ioannis ad populum; ergo aut bis baptizatus eſt populus à Ioanne; aut Paulus malè narrauit factum.

AD VII. Nititur falſo: ſcilic. Ioannem baptizaſſe in nomine Trinitatis, aut Chriſti venturi: fitque iniuria S. Ambroſio.

AD VIII. Ignorantia non annullat Baptiſmum acceptum: alioquin, ait Caluinus *Inſtit. libr. 4. cap. 15. §. 18.* non ſufficerent flumina talibus rebaptizandis.

AD

AD IX. Hæc est deprauatio textus: nam audito Paulo & iubente, baptizati sunt.

AD X. Hæreticorum dissensionib⁹ nulla Scriptura censetur obscura; in qua liquet constans S. Patrum Consensus.

QVÆSTIO XXXIV.

Eequæ in his Obiectionum Luthero-Caluinisticarum constat Solutio?

CALVINVS, vbi suprà. In vtroq; Bapt. eadem fuit doctrina, ritus, oblatio gratiæ: ergo idem vterque fuit. Nam Ioannes prædicauit Christum esse hostiam pro peccatis: *Ecce Agnus. &c.* Ritus; baptizauit aquâ, & in nomine Christi: Gratia; quia in pœnitentiam & remissionem peccatorum.

H. KEMNITIVS *pag. 183* Eph. 4. docetur in Nouo Testamento vnum esse Corpus, Spiritum, vnam spem, fidem, vnum Dominum, Patrem. At hæc omnia inerãt prædicationi Ioannis: ergo & idem Baptisma fuit vtriusque.

III. *Eiusdem.* Quia, suauissima consolatio Christianorum, ex eodem Baptismo communi perit, si non est idem Christi & Ioannis. Christus autem est Ioannis Baptismo baptizatus; nos Christi.

IV. Dum baptizauit Christum Ioannes; aquæ omnes sunt sanctificatæ tactu Christi & præsentia Spiritus Sancti, & voce Patris; at eadem & in nostro Christi adsunt Baptismo: ergo idem est vterque.

V. *Eiusdem pag. 119.* Efficimur, *1. Cor. 2.* Baptismo vnum Christi Corpus; ergo idem Baptisma Christi accipimus.

VI. Vnum Christi Corpus sumus etiam cum baptizatis à prædicante Baptista, cumque ipso Ioanne, à quo & Apostoli sunt baptizati, & Apollo, *Act. 18.* & à suis discipulis ipse Ioannes.

DICO AD I. Hic Achilles est omnium. At Doctrina nil facit ad essentiam Sacramenti: alioquin hæretici haberent falsum Baptismum; quod Caluinus & Lutherani negant. Ritus idem facit in materia, sed non in forma. Quo ad gratiam, falsum est: Nam *Baptismapœnitentiæ* erat Ioannis; at Baptismus Christi non dicitur *pœnitentiæ*, sed *lauacrum regenerationis*: huc pœnitentia est dispositio, Act 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum*, idque *in remissionem peccatorum*, vt immediatum effectum ex opere operato: at in Baptismo Ioannis erat ea aliqua, nõ par, sed ex opere operantis, & vi pœnitentiæ, non Baptismi. Ita *Basil. Nyss.* At *Tertull. l. de Bapt. Aug. lib. 5. contra Donatistas c. 10. Greg hom. 20. in Euang. Beda in Luc. 3.* hoc, *in remissionem peccatorum* referunt ad Baptismum Christi.

AD II. Ergo tempore Moysis & Dauidis fuisset Christi Baptismus: quia & tunc illa fuerunt Vnum. Item hæreticorum Baptisma non esset verum, quia nõ est vna doctrina &c.

AD III. Cùm Baptismus Christi sit lauacrum regenerationis, in adoptionẽ filiorum Dei necessarius; eum Christo tribuere, est ei iniuriam irrogare quasi filius Dei indiguisset adoptione.

AD IV. Antè, quàm Christus baptizaretur, idem erat Baptismus Ioannis, qui postea: non tamen is, quem Dominus accepit, erat idem cum nostro. Nam nostrum non accepit Christus; sed instituit; illum Ioannis accepit, sed non instituit.

AD V. Efficimur vnum eum Christo Corpus, per Baptismum, quia indigemus: Christus non indiguit fieri Caput; quod factus est vnione hypostatica, non baptismo.

AD VI. Ecclesia semper vnum fuit Corpus mysticum; sed non eodem semper medio, aliâs Circumcisionis, vt tempore baptistæ: nunc baptismi. Apostoli verò sunt baptizati baptismo Christi,

aiunt Tertull. *l. de Bapt.* Aug. *ep. 108. &c.* Quia, Ioann. 3. *Niſi quis renatus. &c.* Etſi, quod ſint baptizati, nuſquam ſit ſcriptum; ſicut neque de Galatis, Epheſiis, Philippenſibus, Philem. Timo. Tito, & aliis, tamen baptizatis. De Baptiſta per Chriſtum baptizato nec ſcriptum eſt, nec contrarium eſt ſcriptum. Et, mortuus eſt antè, quàm Chriſti Baptiſmus inſtitueretur.

QVÆSTIO XXXV.

An ſuetæ baptiſmales Ceremoniæ ſint tolerandæ?

LVTHERANI Magdeb. *Cent. 1. l. 2. c. 6.* autore Illyrico reſpuunt eò, quòd in Scriptura nullo ſint præcepto, vel exemplo commendatæ. CALVINVS *Inſt. l. 4. c. 15. §. 19.* acerbè omnes auerſatur. Imitati ſuum Ioannem Wicleffum, Sacris Ritibus infeſtiſſimum.

AVTOR. I. Ipſe *Caluinus* præſcribit ritus extra Scripturam, in libello *de formula Sacramentorum miniſtrandorum.* 1. Dominica die, aut alia concionatoria adferantur baptizandi. 2. Patrini interrogati ſpondeant ſe curaturos inſtitui Chriſtianè pueros. 3. Nomē imponatur. 4. Forma Sacramenti proferatur lingua patria. 5. Recitetur Credo, Pater, alieq; preces. *Lutherani* addunt; 6. Abrenunciationem Satanæ & pomparum eius. Ita *Agenda Saxonica*, Illyricus, Kemnitius. 7. Luther. *in ſuo Catechiſmo* vult pingi Crucem in fronte & pectore infantis. AT, talium nihil vſquam in Scriptura præcipitur: vt ipſi Magdeb. notarunt.

II. RITVS autem Catholici ſunt antiquiſſimi, planeque Apoſtolici. Vt 1. de Abrenunciatione Satanæ Clemens *l. 7. Conſt. c. 41. 42.* Dionyſ. Areop. *de Eccl. hierarch. c. de Bapt.* Tertull. *l. de Spect. Cyr. Cyr. Baſil.* &c. 2. Deinde de profeſſione fidei, iidem, *Orig. hom. 5. in Num. Hilar. Hier. &c.* 3. De ſigno Crucis *Dionyſ. Baſilius, Auguſtinus.*

4. De Exorciſmo, quem Calu. *Inſt. l. 4. c. 19. §. 24.* deteſtatur, confeſſa conteſtataque habet Eccleſia: ſcilic. Poteſtatem coërcendi dęmones exorciſmis, teſte Iuſtino in dialogo: Tertull. *l. de Corona militis. Lactant. l. 2. c. 16. Cypr.* Item officium ordinarium exorciſandi, teſte Concilio Antiocheno. *Can. 10.* Carthag IV. Laod. & Patribus. Item certos exorciſmos ac preces præſcriptas: *Conc. Carth. IV. Can. &c.* Item Baptiſmales ritꝰ ſolēnes, teſte *Dionyſ. Naz. Cypr. Ambroſio.* Exſufflatio iis iungi ſolita; *Auguſt. Ambr.*

5. De Guſtu ſalis: *Orig. hom. 6. in Ezech. Conc. III. Carthag.* Aug. 1. Confeſſ. c. 11. *Signabar ſigno Crucis eius, & condiebar eius ſale.* 6. De Saliua ad aures & nares expuit Caluinus; At contra *Ambr. l. 1. de Sacrament. c. 1. & Dominus Mar. 7.* 7. De impoſitione manuum, *Dionyſ. Clem. l. 7. Conſtit. c. 39. &c.* 8. De Vnctione olei in pectore & ſcapulis: *Clemens l. 3. recognition. Chryſ. hom. 6. in Col. 2. &c.* Hi Ritus ſunt præcedentes Baptiſmum.

Comitantes baptiſmum ſunt, 1. Nominis impoſitio, ſicut in Circumciſione. *Luc. 1. 2. &c.* 2. Patrinorum ſponſio de inſtructione: *Dionyſ. Tertull. &c.* 3. Conſecratio aquæ: Iidem Patres. 4. Merſio trina, ob tres perſonas; non vt Ariani, ob tres naturas.

Sequentes Bapt. ſunt: 1. Oſculum pacis, vt fratri. *Cyp. &c.* 2. Vnctio Chriſmatis in vertice. *Hier. Damaſus. &c.* 3. Cereus

reus ardens infanti datus, vt signum fidei. *Nazianz. Aug. in Ps. 56.* 4. Vestis candida: *Dionys. Ambr. Auguſt.* 5. Delibatio lactis, mellis, aut vini.

V. DE CONFIRMATIONE.

QVÆSTIO XXXVI.

An sit aliquod Sacramentum Confirmationis?

LVTHERVS *l. de Capt. Babyl. c. de Confirm.* negat esse verum Sacramentum; pro Ceremonia tamen recipi posse, qualis est aquæ &c. benedictio. ZWINGLIVS *l. de vera & fal. rel.* vult ritum fuisse examinandi pueros. Sic & Melanchthon *in Locis.* Kemnitius *p. 2. Exam. pag. 320.* eum Ritū præscribit à sex partibus. 1. Paruulos, sub annos discretionis in Catechesi informandos, tum Episcopo esse offerendos, qui coram Ecclesia eos moneat, quid in Baptismo acceperint, & promiserint. 2. Recitent publicè suam Catechesin. 3. De præcipuis articulis interrogati respondeant. 4. Moneantur, vt in hac professione ostendāt se dissentire ab aliis sectis. 5. Moneantur, vt in pacto Baptismi ac fidei perstent, & proficiendo confirmentur. 6. Fiant publicæ preces pro talibus.

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 19. §. 4* Brentius in Confess. VVirtenberg. eadem.

Lipsienses tamen & VVirtenbergenses in conuentu Lipsiensi, anno 1548. receperuut VII. Sacramenta, & nominatim Confirmationem. At omnes ab ea sententia protinus desciuerunt, reiectâ Confirmatione. Nimirum cum Nouatianis, Donatistis, VValdensibus, VVicleffo, &c. sæpius damnatis. Vide *Geneal. p. 3. quæst. 10.*

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 19. §. 5.* Kemnitius *p. 2. Exam. pag 276.* postulant ostendi è Scripturis tria: Promissionem gratiæ, Signū sensibile & Mandatum: *Tunc sciemus Mediis illis, vtpote diuinitus institutis, reuerēter esse vtendū.*

AVTOR. Confirmatio verum est Sacramentum; 1. Teste S. Scriptura demonstrante requisita tria ista in meo *Antichristo p. 3. q. 16.* Nam Promissio gratiæ est *Ioann. 14. 15. 16. Luc. vlt.* Signum, est Impositio manuum, seu Medium, *Act. 8. & 19.* Mandatum, testatur tam secura & ordinaria Apostolorum praxis.

CALVINVS eam Impositionem manuū sic interpretatur. 1. Fuisse oblationem baptizatorum Deo factam. 2. Caluin. & Brentius: fuisse collationem gratiarum gratis datarum; vt dona linguarum, miraculorum. &c. 3. Caluinus & Kemnitius: Fuisse priuilegiū singulare, vt sic darent Spiritum Sanctum soli Apostoli. 4. Kemnitius, Loci *Act. 8. & 19.* nil facere pro nobis; vt qui, reiecta manuum impositione, assumserimus Vnctionem.

DICO AD I. Solum dicit; non docet; *non altius mysterium subesse cogito; sed huiusmodi ceremoniam adhibitam interpretor, vt ipso gestu significarent se Deo offerre eum, cui manus imponebāt.* 2. Scriptura autem dicit, & docet, ad eam, imò per eam Impositionem continuò datum Spiritum Sanctum: Sicut, Tit. 3. *per lauacrum regenerationis saluos nos fecit*: hoc autem non erat simplex oblatio, sed Mysterium conferens gratiā. 3. Offerre Deo baptizatum est cuiusuis baptizantis: at Imponere manus non est cuiusuis: Vnde Philippus, *Act. 8* baptizat, & manus imponere nequit; itaque Petrus & Ioannes aduentabant *Act. 19* Paulo iubente baptizantur XII. viri; at ipse baptizatis manus imponebat. 4. Baptizatio est ipsa oblatio Christiani Deo cōsecrati.

AD II. Dona gratis data non dicũtur simpliciter Sp. Sanctus, qui habitat in accipiente ea: Nam *Sap. 1. Spiritus Sanctus effugiet fictum, nec habitabit in corpore subdito peccatis*: at gratis data dona, *Mat 7.* etiam improbis inesse queunt. 2. Impositio manuum conferebat, quod Dominus promiserat, *Ioann. 14. 15. 16.* scilic. Spiritum Sanctum; non gratias gratis dandas, sed gratiam roborantem in fide. 3. Gratia promissa est communis omnibus; at dona gratuita sunt paucorum. 1. Cor. 12 *Nunquid omnes proph. &c.* 4. Dona gratuita non pertinent ad salutem aut fundamenta fidei; at *Hebr. 6.* Impositio manuum cõnumeratur cum baptismo, fide, pœnitentia &c. 5. Philippus multa miracula operabatur; attamen Petro & Ioanni opus erat descendere Ierosolymâ in Samariam ad imponendũ manus baptizatis. Quare hoc est Officii, non Doni gratuiti. 6. Vmbra Petri, & Pauli dabat sanitates; at non Sp Sanctum, vt instrumentum.

AD III. 1. *Mandatum* illud erat ad morbos pellendos, Marc. vlt. *Super ægros manus imponent, & bene habebunt*: non ad Sp. Sanctum conferendum. Et, quia istud omnibus dicitur, *Signa eos, qui crediderint, hæc sequentur*; non potest esse priuilegium solis datum Apostolis. Nam & Ananias, *Act 9.* manus imponebat Paulo, sed sanatrices. 2. Promissio dandi Spiritus Sancti, ad manuum Impositionem Curatiuam, nusquam est facta: alioquin sequeretur ordinarius Sp. Sanctus: at ne vel semel cum sanatione datus legitur; licet Christus quos sanauit corpore, sanauit & animâ: Quin & illa olim ordinaria sanatiua impositio manuum esse desiit ordinaria: Sicut illa ordinaria punitio peccantium visibilis, vt in Anania, Elyma, incæstuoso.

AD IV. Mentitur reiectam: bis enim geminatum vsurpat Episcopus.

QVÆSTIO XXXVII.

An S. Patres docuerint Confirmationem esse Sacramentum?

LVTHERANVS Kemnitius *Part. 2. Examin pag. 297.*

DICIT, 1. Multos citari autores pro Confirmatione apocryphos, & supposititicios. 2. Autores probare [illegible] loqui de eo vt de Sacramento laxè & impropriè dicto vt de ceremonia baptismali.

3. CALVINVS Inst l. 4. c. 19. §. 4. negat eam Patres vel agnouisse. 1. *Veteres, dum propriè loqui volunt, nusquam plura duobus Sacramentis recensent. Si ab hominibus petendũ esset nostræ fidei præsidium, habemus arcem inexpugnabilem.* 2. *Nunquam veteribus agnita fuisse pro Sacramentis, quæ isti Sacramenta mentiuntur. De manuum Impositione loquuntur Veteres; sed an Sacramentum vocant?* 3. *Augustinus apertè asserit*, in lib. 3. de Bapt. c. 16. *nihil aliud esse, quàm Orationem.* 4. Ibid. *Neq; hic mihi putidus suis distinctionibus obganiant; Non ad Confirmationem illud Augustinum retulisse, sed ad Curatoriam, vel ad Reconciliatoriam. &c.* 5. Simpliciter reiicit Patres, vt hallucinatos: cùm Sacramenta de cœlo esse debeant; non ab hominibus.

AVTOR. Esse Sacramentum Confirmationem constanter asserunt S. Pontifices; Concilia Generalia & prouincialia: Patres Græci ac Latini communiter, concorditer, apud *Bellarmin. libr. 2. de Confirm. c. 3. 4. 5.*

DICO AD I. Facta esse; at de aliquibus; an ergo de omnibus? Minimè gentium.

AD II. Falsum dicit falsificator Patrum.

trum. Nam Apostolorum actio, *Act. 8.* non fuit humana ceremonia adiuncta baptismo. Patet supra: Et Augustinus vocat Chrisma *Sacrosanctum Sacramentum*. Quæ alia mentiatur Kemnitius, vide in meo *Antipap. Mendace part. 3. quæst. 5.*

Ad III. Mentitur. Patet in meo *Antichristo par. 3 q. 7.* Et Augustinus ibi scribit de Confirmatione Reconciliatoria pœnitentium, non de Confirmatoria. Et hanc, vocat orationem; sed non negat esse Sacramentum. Nam Impositio manuum semper fit cum oratione. Errata semel, repeti nequit: at Reconciliatoria potest: de qua reconciliatione hæreticorum loquitur Augustinus. Nã resipiscentes hæretici solebant recipi cũ vnctione Chrismatis in Ecclesia Orientali; in qua Augustinus degebat; at sine hac, in Occidentali.

Ad IV. Iam liquet.

Ad V. At Confirmatio est de cœlo tum quia à Christo instituta solo: tum quia *S.* Patrum testimonium est de cœlo, vt *Sanctum*.

QVÆSTIO XXXVIII.

Quæ sit Materia Sacramenti Confirmationis?

Lvtherani, perindeque Calviniani totum S. Chrisma despuunt & irridٍent. Kemnitius *pag 324.* per despectum vocat Pinguedinem tortefactis calceis inungẽdis. Caluinistæ in Galliis ocreas eo pe unxerunt. II. Oleum S. vocat Kemnitius *pag. 287.* Chrisma excantatum. Calvinus *Inst l. 4. c. 19 §. 8.* oleum diaboli mendacio pollutum. Vterque benedictionem olei vocat superstitiosam & magicam.

Svadent istis. 1. Brentius *in Confess. Wittenb c de Bapt.* Quia, Chrisma pertinet ad iudaicas ceremonias, à quibus reuocamur. Col. 2. *Si mortui estis cum Christo ab elemẽtis mundi huius, quid adhuc his detinemini?* 2. Quia, Dionys. Areop. subindicat vsũ Chrismatis ab athleticis vnctionibus esse desumtum, & Mosaicis: atqui Deut. 12 *Caue, ne imiteris gentes, & requiras ceremonias earum.* 3. Quia, acta Conciliorum docent à Syluestro Chrisma institutum. 4. Kemnitius. Quia, *Act. 2. & 10.* datur Sp. S. sine Chrismate. Et, *Act. 8. & 19.* solum fit mentio Impositionis manuum, non Chrismatis. 5. Quia, Tertull. *l. de Bapt.* dicit, ritum Chrismatis petitum esse ex Veteri Testamento: Institutum ab hominibus: ergo non à Christo.

Avtor. I. Materia Confirmationis est Chrisma. 1. Quia, 2. Cor. 1. *Qui Confirmat nos Deus, & vnxit nos, & signauit, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Id quod Ambr. Ansel. Theodoretus &c. de Chrismate exponunt. Et rectè: nam *Confirmat*, roborando: *Vnxit*; En materiam *Signauit*: en Characterem. *Dedit pignus &c.* en effectum. 2. Item, 1. Ioann. 2. *Et vos Vnctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis.* 3. Ita Consensus Patrum.

II Oleum verò sit, non simplex, sed mixtum balsamo. 1. Ita S. Dionys. Areop. *in Eccl. Hierarch.* S. Clemens *l. 7. Const.* Fabianus Papa. Cypr. Greg &c. 2 Fauetque figura, *Exod. 30.* de vnguento tabernaculi & Sacerdotum compositio: quod Chrismati conferunt Cyprian. & Petrus Damianus. 3 Ratio, *D. Th. 3 q 27 a. 2.* Quia, materia Sacramenti significare effectum eiusdem debet, qui est Cõfirmatio, in fide requirẽte Cordis puritatem & feruorem; ac oris Confessionem: Ceu Oleum est liquor

purus & ardendo lucens: balſamus odore fragrans. Quam congruentiâ Kemnitius inimicè ſubſannat.

III. Chriſma prius eſſe conſecratum debet. 1. Quia ſic Traditio ex Clemente *l. 7. Conſt.* vbi ab Apoſtolis id manaſſe ait. Ita & Fabianus Papa. &c. & Concilia, Nycænum, Laodicenum, Romanum. &c. antiquiſſima ac locis diſſitiſſima. Sic & Patrum Conſenſus conſtans.

IV. Dandum verò eſt Chriſma ab Epiſcopo in fronte baptizati. Ita Patres. Concilia &c.

DICO AD I. Pariter nec aquâ in Baptiſmo foret vtendum, nec pane in Cœna: Quæ erant in Veteri Teſtamento inania elementa; at in Nouo ſunt gratiâ plena.

AD II. Mentitur: quia Chriſmatis doctrinam tribuit Apoſtolis: eſſeque ſimilitudinem ait cum ludaicis & athleticis vnctionibus.

AD III. At Syluester ſolum de Fronte vngenda præcepit.

AD IV. Datus ibi Spiritus Sanctus eſt ex priuilegio; non ex miniſterio. At, *Actor. 8. 19.* Impoſitio manuum eſt inunctio; quia hæc fieri nequit abſque illa. Quòd autem ſub initia Spiritus Sanctus viſibiliter apparebat ſuper confirmatis, id fieri ad ſolam manuum Impoſitionem potuit, ex priuilegio: Certior tamen ſententia Patrum eſt, factum ex Sacramento; quòd ſemper vſi fuerint oleo. Vide *Bellarmin. libr. 2 de Confir. c. 9.*

AD V. Sermo eſt ibi de typo.

QVÆSTIO XXXIX.

Quæ Forma Confirmationis?

LVTHERANI, itemque CALVINIANI certatim noſtram impetunt.

SVADENT iſtis. 1. Kemnitius Lutheranus, *part. 2. Examin. pagina 288.* Quia, hæc forma, *Signo te ſigno Crucis*, nec eſt in veteſtioribus ſcriptoribus: nec eadem verbotim apud omnes.

2. CALVINVS Inſtit. libr. 4. c. 19. §. 1. *Conſigno te ſigno Crucis. Pulcrè & venuſtè: ſed vbi eſt Verbum Dei?*

3. Ibidem. *Quis eos in oleo ſalutem quærere docuit? &c. Salutem, quæ in Chriſto eſt, abiurant, Chriſtum abnegant, partem in regno Dei non habent. Oleum ventri, & venter oleo: vtrumque Dominus deſtruet.*

AVTOR. Forma eſt: *Conſigno te ſigno Crucis: & Confirmo te Chriſmate ſalutis: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Apud antiquos non verbis totidem, ſed ſenſu ipſo, hæc eadem habetur. Nam forma omnis conſiſtit in ſenſu, non in numero ſyllabarum ac ſono: alioquin græce &c. prolata forma eadem nil efficeret. Quod formam non plures veteres prodiderint ſcriptis, cauſa eſt; quod nec Baptiſmi formam expreſſerint communiter; ne ab infidelibus profanatio contingeret: Solum dicunt cum inuocatione S. Trinitatis baptizari. Dionyſ. *cap. vlt. Eccl. hier.* negat fas eſſe literis mandare formam.

DICO AD I. Iam liquet.

AD II. Sicut totum Dei Verbum eſt Traditum primitus; & poſtea ſcriptum, non totum tamen: ita & Forma Confirmationis eſt de Tradito Verboceu & Baptiſmi. &c. Quin ipſe Caluin. *Ibidem* § 51. fatetur Ordinationem Miniſtrorum eſſe Sacramentum; nec vſquam tamen inueniet de eo, quod cum elemento faciat Sacramentum; vt ipſe

ipse requirit de Confirmatione. Adhæc in genere habemus formam, *Act. 8.* vbi dicuntur Apostoli orasse cùm manus imponerent: alluditque ad *Preces Mysticas* Paulus *2. Cor. 1.*

AD III. Mentitur se ex Verbo Dei id dicere: *Non à me, sed à Domino audacter pronuncio: &c* Nec in oleo sine Christo salutem quærimus. Sic tamen dicitur *oleum salutis*; sicut 4. Reg. 13. *Sagitta salutis*; Luc. 1. *Scientia salutis*. Actor. 15. *Verbum salutis: &c.* Hocque magis, quòd ex opere operato sit saluti: Non ex natura elementi, vt & panis, & aqua, sed ex vsu Sacramenti.

QVÆSTIO XL.

Quis Confirmationis sit Minister?

LVTHERANI, vt Kemnitius *part. 2. Examin. pag 324.* & CALVINVS, cùm suis, post VVicleffum, *Institut. lib. 4. cap. 19. §. 10.* Confirmationem tum esse negant Sacramẽtum; tum, etsi foret, non ad solos id pertinere Episcopos pretendunt. Cùm scilicet vix tenue discrimen agnoscant Episcopi ab Sacerdote.

SVADENTistis. 1. Caluinus ait, Quia error est Donatistarum, à Ministri dignitate pendere Sacramentum. 2. Quia, Presbyteri succedunt Apostolis. 3. Quia, 1. Tim. 4. *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per Impositionem manuum Presbyterii.* Sic & Ananias, *Actor. 9.* manus imposuit Paulo laicus. 4. Quia Gregorius Confirmare etiam Sacerdotibus concessit. 5. Kemnitius: Quia Hieronymus ait, quòd solis id Episcopis tribuatur fieri ob honorem Sacerdotii: non ob legis necessitatem.

AVTOR. Solus Episcopus Minister est Ordinarius Confirmationis: At etiã ex dispensatione Sacerdos Confirmare potest. 1. Sic Scriptura: *Act. 8.* Petrus & Ioannes mittuntur vt Confirment à Philippo baptizatos in Samaria. *Act. 19.* Paulus imponit manus baptizatis per alios. 2. Sic Traditio Ecclesiæ constans, & vniuersalis praxis habet.

DICO AD I. Pendent à dignitate Ecclesiastica; non à Morali; vt Donatistæ volebant.

AD II. In aliquibus, non in omnibus: Nam in Cœna sunt creati Sacerdotes, per *Hoc facite*: at post resurrectionem, Episcopi, per hoc: Ioann. 20. *Ecce Ego mitto vos.*

AD III. Ibi agitur de Ordinatione, non de Confirmatione. Et hoc, *Presbyterii*, exponit Chrysostomus *Chorum Episcoporum*: Nam plures Ordinant; at vnus Confirmat. Ananię impositio manuum fuit Curatoria cœci, non Confirmatoria; vti ante Baptismum facta.

AD IV. Licitè; Extraordinaria potestate; idque potest Sacerdos ex potestate Ordinis, vt & Episcopus; nõ Iurisdictionis. Nam Character est signũ pacti, in Sacerdote, Cõditionati; in Episcopo, Absoluti; Vnde is est Episcopus inchoatus; hic, perfectus. Nec n. Character est physicũ quid; sed spiritale signũ à Deo inditum. Hinc & Scriptura nouit differentiã Presbyteri, & Episcopi: 1. Tim. 6 *Aduersus Presbyterum*, simplicem, *accusationem noli accipere*, tu Episcopus, *nisi sub duobus aut tribus testibus.*

AD V. Imò contrarium etiam probat *S.* Hieronymus ex *Act. 8.* Neque tamen negat, fieri nunquam posse extraordinariè; Nam ita lex seu necessitas de natura rei permittit; at vetat de ordinaria Domini voluntate. Quæ-

QVÆSTIO XLI.

Ceremoniæ Confirmationis quæ, quatenus ſint probæ?

LVTHERANVS Kemnitius *par. 2. Exam. pag. 283.* CALVINVS *Inſt. l. 4. c. 19 §. 10.* halitum Epiſcopi ſuper ampullam Chriſmatis vocant fœtidam inquinationem. 2. Iidē cum Heshuſio illud accinium Chori ad ſacratum Chriſma, *Aue ſanctum Chriſma*, vocant idololatriam. 3. Cætera Kemnitius pag. 323. tragicè exagitat; quòd hiſce dediri omittamus examen puerorum, fidei profeſſionem, & adhortationem.

AVTOR. Ceremoniæ Chriſmales ſunt Apoſtolicæ: teſte *Iſidoro, Alcunio. &c.* 1. Benedictio olei & balſami, *1. Tim. 4.* per Verbum Dei & orationem ſanctificatur. 2. Signum Crucis conſecrat omnia, teſte Chryſ. *hom. 55. in Matt.* Aug. *tract. 118. in Ioann.* 3. Anhelatio ſuper ampullam habet exemplū Chriſti, *Ioan. 20.* Apoſtolos inſufflantis. Nec magica eſſe poteſt vt quę ſignificet Sp. Sanctum, & à Deo petat benedictionem. 4. Salutatio eſt rei ſacræ honoratio; vti mulieribus Dominus Matth. vlt. dixit: *Auete, &c.* neque eo ipſas adorauit. S. Andreas paratum ſibi crucis patibulum ſalutauit. &c. 5. In Confirmatione eſt Patrinus, Preces Epiſcopi; Pax, & lctus manu planâ, Obligatio frontis inunctæ; Per hebdomadam non lauetur caput: tempus Paſchale aut Pentecoſtes, Ieiuniū Confirmantis. Hæc perantiquos habent teſtes Scriptores, myſticaſque ſignificationes.

QVÆSTIO XLII.

Verane ſit Præſentia Chriſti in Euchariſtia?

LVTHERVS demum oppugnator fuit Sacramentariorum; at Pater eorum prius, dum ſemina iecit eorum. 1. Nam *epiſt. ad Argentinenſes* ait, ſe valde in hoc propenſum, quod in Euchariſtia ſint mera ſigna; conatumque id aſſerere ac obiectis Scripturis nequaquam ſe reſpondere. 2. *In Captiuit. Babyl. c. de Bapt.* affirit, Sacramenta eſſe nuda Signa. 3. *Ibidem* negat ex S. Ioannis ad Euchariſtiam peruenire. 4. *Ibidem*, *Hic panis eſt corpus meum*: ſcil. aut Tropicè, aut Aliter dē: Hinc Tropiſtæ nati. 5. *Lib. de Euch. ad Wal.* negat eſſe Adorandam; dubitat, an Diuinitas & Anima Chriſti ſit in Euchariſtia.

Hiſce inductus, anno 1525. *Carolſtadius* Lutheranus primus apertè negat Præſentiā Chriſti in Cœna; teſte Cochlæo in actis Lutheri: Zwinglius eodem anno 1525. *lib. de vera & fal. rel.* ſuam retractat ſententiam, de Præſentia Chriſti cum pane: aſſeritque illum de mero ſigno, abſentiaque Rei ſignatæ. Et hanc ait ſe multò antè agnouiſſe; alt, vt prudentem ſeruum tempori ſeruiſſe. *Oecolampadius* acceſſit Zwinglio; mox horum diſcipuli plures: vt Bullingerus Zwinglii ſucceſſor Tiguris, Ber. Ochinus, Petr. Martyr. &c.

CALVINVS anno 1536. idem vulgauit editis Inſtitutionibus ad Regem Galliæ Franciſcum; in auctioribus anno 1539. in auctiſſimis anno 1559. Anno 1540. reprehendit Lutheri & Zwinglii; cùm ab hoc ſolum verbis differret: Vnde anno 1549. edidit librum de Conſenſu ſuo cum Tigurinis. Multi hunc ſecuti ſunt cæteri.

CALVINVS autem ſtudio obſcurauit ſententiam ſuā, aſſerens iſta:

1. *In Conſenſu cum Tig. & Beza in Summa de re Sacram. q. 6.* Symbola tantum eſſe in terra: Corpus Chriſti ſolum in cœli determinato loco, & alubi nuſquam.

II. Abſentem Chriſtum tamen ita ſigno coniunctum eſſe, vt, in Matth. 26. *Subſtantia Corporis Chriſti paſcātur anima noſtra.* Quod, Inſt. l. 4. c. 17. §. 5. *Sicut non aſpectu, ſed ſpiritu*

IV. DE EVCHARISTIÆ VERITATE.

panis alimentum corporis sufficit: ita verè ac penitus participem Christi animam conuenit. Sic & Beza. &c.

AVTOR. AT, pugnāt, corpus Christi solum in cœlo esse; & hîc in pane comedi?

III. Respondet ibidem §. 7. *Huic mysterio nec mens cogitando, nec lingua explicando par esse potest.* §. 10. *Ergo concipiat Fides, Spiritum verè vnire, quæ locis disiuncta sunt.* Et, §. 32. *De Modo si quis me interroget; fateri nō pudebit sublimius esse Arcanum, quam comprehendi, vel enarrari queat.*

IV. Non ipsum Christum; sed vim Substantialem Carnis descendere per Spiritum Christi, vti Canalem. Ibid. §. 12. *Vinculum istius coniunctionis est Spiritus Christi, ceu Canalis. &c. Si Sol radius suam quasi Substantiam trahit ad generandos fœtus: Cur non & Spiritus Christi esset irradiatio ad communionem carnis?*

AVTOR. AT, ista Virtualis est, non Substantialis influentia; contra quam in I. dixit idem.

V. Ne igitur nimium tribueret Sacramento, sc. Realem Qualitatē è Carne Christi dimanere, ait, Vnionem fieri *per Fidei Māducationem.* §. 32. *Nec opus vt ad nos descendat: quasi si ad se nos euehat, non æquè potiamur eius præsentiâ?*

AVTOR. AT, pugnat hoc isti IV. quod *magno miraculo ad nos descendat Virtus. &c.*

VI. Nēque tamen idem esse dicit, §. 5. & 11. Credere, & Manducare; sed hoc effectum illius esse; & sic inesse nobis Christum obiectiuè; sicut omne, de quo cogitamus actu.

VII. Hinc sequitur, ait, §. 33. 34. Improbos symbola solum, non Christi corpus percipere: lib. de Consensu: Solos Prædestinatos verè credere, & communicare.

VIII. Ibid. §. 5. *Non facit Sacramentum, vt Christus panis vita esse primum incipiat: Sed in Memoriam vocat panem vitæ esse factum, quo assidue vescamur. Pollicetur enim nobis; Quicquid fecit aut passus est Christus, id ad nos viuificandos factum.* Itaque non dat fidem, non dat Corpus Christi, sed testatur solum & confirmat iam haberi.

AT, quid plus, minusue probis, quā reprobis symbola testantur? Iam hinc tria colligimus. 1. Caluini sententiam non esse incomprehensibilem ingenio: cum solum reuocent in memoriam Christi passionem: quod & imago crucifixi præstat. 2. Encomia illa, verè participari Corpus Christi; esse ludificationes meras, nil de Christo relinquentes. 3. Quod porrigere Cœnam sit testificari, accipientes iam antea sumsisse Cœnam.

AVTOR. Conc. Trid. Sess. 13. c. 1. *S. Synodus apertè & similiter profitetur: 1. Post 2. Panis & Vini Consecrationem, 3. Dominum nostrum Iesum Christum, 4. Verum Deum atq; hominem Verè, 5. Realiter, 6. ac Substantialiter, 7. sub specie illarum rerum sensibilium contineri. Primū* est cōtra Vbiquistas Lutheranos, qui volunt etiam Ante Consecrationem adesse Corpus Christi. Est & cōtra Caluinistas; qui fingunt, Cœnam esse Signum cōiunctionis cum Christo iam antea factæ per fidem. *Secundum* est contra Vbiquistas; qui volunt vi Omnipræsentiæ, non Consecrationis, adesse. Contra Caluinistas: quòd adsit vi Promissionis, nō Consecrationis. *Tertium:* quod adsit totus: Corpus, sub specie panis: Sanguis, sub specie Vini: idque vi Sacramenti. At vi Concomitantiæ; sub Vtraq; iunctim & disiunctim, Totus. Estque contra Lutherum: *Quartum: Verè;* non Figuratè: est contra Sacramentarios Tropistas, seu Symbolistas. *Quintum: Realiter,* est con-

tra Caluiniſtas & Zvving. qui Fide apprehendi aiunt realem Chriſtum. *Sextum ſubſtantialiter*, ob Tranſubſtantiationē, cum exiſtendi modo Sacramentali, non Naturali: id eſt, ad modum Subſtantiæ, non Quantitatis: illa vero cætera conſequuntur, non habentem ab circumſtantia ſeu ordinem, ſeu locum. &c. *Septimū* clarius explicat exiſtēdi modum, non vt in loco, vaſe, aut velo: ſed ſicut ſubſtantia panis antea fuit ſub ſuis accidentibus: niſi quòd hæc inhæſerint panis ſubſtantiæ, nunc autem non inſint Subſtantię Chriſti. Idcò hæc tam diu perſeuerat, quàm diu duraſſet ſubſtantia panis. Idē eſt contra impoſturam Bezæ, Lutheranos iſto decipientis: Corpus Chriſti verum verè eſt in Cœna Domini: ſed intelligentis Cœnam, quæ in Cœlo à Sanctis celebratur, non, quæ in terra.

Exiſtis Regulas Enunciationum vide in *Bell. l. 1. c. 2.*

QVÆSTIO XLIII.

An, & Ecqui doceatur Præſentia Realis ex FIGVRIS?

AVTOR. Ita inquam. Figuræ ſunt neceſſariò minus præſtantes rebus figuratis: Vnde *Col. 2. Heb. 10.* dicuntur *Vmbræ*. Atqui, Si Corpus Chriſti non ineſſet Euchariſtię, iā huic figurę eſſent aut 1. Æquales, vt panis, *Gen. 14.* Melchiſedechi: Et panes Propoſitiōis, *Ex. 40. 1. Reg. 12.* Et Helię *3. Reg. 19.* 2. Aut Præſtantiores: vt Agnus paſchalis, *Exod. 12.* Sanguis Teſtamenti aſperſus, *Exod. 24. Hebr. 9.* & Manna, *Exod. 16. Ioann. 6.* Quocirca rei figuratæ Euchariſticæ diuinius quid ineſſe debet, quàm figuris inerat.

PETRVS MARTYR *in defenſ. Euch. p. 3.* dicit duo. 1. In Veteribus & Nouis Sacramentis ſymbola eſſe diuerſa; at Rem eandem. Quia, 1. Cor. 10. *Eandem eſcam Nobiſcum manducauerunt, & potum biberunt: Petra autem eſt Chriſtus.* 2. Nouis Sacramentis tamen eſſe ſymbola præſtantiora antiquis: quia ſunt æternatura, ſimpliciora, clariora in verbis expreſſis; ſignificant rem factam, non futuram; acrius fidem excitant, vberius fructificant. 3. Et Apoſtolo eadem ſunt, Edere panem, & de pane: bibere calicem, & de calice, *1. Cor. 11.*

DICO AD I. Apoſtolus ait, quod *eandem eſcam* inter ſe, non Nobiſcum, *manducauerunt*. Nec ait, Eſcam, potū, aut Rem Sacramenti Hebræorum fuiſſe Chriſtum.

AD II. Iſtæ prærogatiuæ ſunt ſymbolis extrinſecę, ideo paruam afferunt ſignis dignitatem vt ſigna ſunt. Nam propria ſignorum dignitas eſt in Significādo: Et ſic Vetera melius ſignificant. Etiam Res ſymbolicæ veteres ſunt meliores; vt Agnus pane; Manna de Cœlo, quàm panis è furno. Quare noſtra Sacramenta veteribus eſſent inferiora; niſi quid aliud haberent diuinius. Verba etiam Vtriſque ſunt paria, ſeu Inſtitutionis, ſeu Promiſſionis. Conſecrationis tamē ſunt in Nouis præſtantiora. Atq; hoc explodunt hæretici.

AD III. Iſta ſunt vera. Non tamen ij dicuntur bibiſſe Petram, id eſt, Chriſtum; ſed *de Petra*: at nos edimus bibimuſque Petram ipſam.

QVÆSTIO XLIV.

An Præſentia realis probetur ex Promiſſione *Chriſti, Ioann. 6?*

LVTHERVS *lib. de Capt. Babyl. c. 1.* negat, Ioannis c. 6. agi de Euchariſtia; eſſ. que totum ſeponendum, vt quod nil ad rem pertin. at. Sic & Zvvinglius, Oecolampadius, Kemnitius. Cal.

CALVINVS in Ioan. 6. *Excipiunt, illic non agi de Sacramentali esu: quod ego fateor.* Putat tamen agi de *Spiritali* manducatione; teste Petr. Martyre *lib. contra Gardinerum.*

SVADENT istis. 1. Sermo, Ioan. 6. anno ipso ante institutionē Cœnæ est habitus; non igitur de Cœna est. Alioquin & cum aqua esset agenda Cœna; cùm ibi dicatur: *Qui biberit ex hac aqua, non sitiet.* 2. De manducatiõe, vitam dante, disserit: at Spiritalis sola dat vitã: ergo de hac sola disserit. 3. De manducatione ibi agitur, sine qua nemo viuere potest: at sine Sacramentali potest viui: ergo de hac ibi non agitur. 4. Augustinus docet infantes manducare Christũ, quatenus fidei cõmunicant: ergo ibi de manducatione per fidē agitur. Vnde Aug. tract 25. in 6. Ioan. *Crede, & manducasti.* Tract. 26. *Credere in eum, est mãducare panem viuũ.* Hæc Luth. & Martyr. 5. Zwinglius: Ibi differitur de fide: quia inquit: *Operamini cibum qui non perit.* Atqui, *Hoc est opus Dei, vt Credatis in eum, qui misit me.*

6. Etiam Catholici quidam consentiunt: quòd putent, vix posse defendi Communionem sub Vna, si Ioann. 6. *Nisi manducau. &c.* intelligatur de Sacramentali potius, quàm Spiritali esu.

AVTOR. I. Ab istis: *Panis, quem ego dabo. &c.* ad vsque finem ferè agitur de Christi præsentia in Eucharistia. 1. Sic antiqua Concilia; vt Ephesinum, Synodus VII & Tridentinum & Ecclesia in Festo Corporis Christi hoc in sensu vtitur eodem capite. 2. Sic S. Patres Latini & Græci. 3. Quia sequerentur absurda: 1. Ioannem alioquin nil de Eucharistia scripsisse. 2. Christum nunquam exposuisse fructum Eucharistiæ vel Excellentiam. 3. Nullum extare de eo percipiendo præceptum diuinum. De circumstantiis literæ, vide *Anti. christum. 3. q. 17.*

II. Realis Præsentia solidè hinc euincitur. Quia *hic Panis* dicitur is, *Qui de cœlo descendit*: Qui *est caro mea, quæ pro mundi vita datur.*

Dici autem hîc Carnem Christi figuratè, Martyr ait; AT falsum fictumque est. 1. Quia Christus vult suum Panem esse præstantiorem, quàm Manna. 2. Vult esse Panem verum de Cœlo miraculosum: At in pane Christum repræsentare solum, in mãducatione per fidē, nullum est miraculum. 3. Quia Christ⁹ aliquid promisit, quod Patres non habuerunt: at ij habuerunt Carnem Christi figuratè aut significatiuè: ergo hoc non promisit. 4. Quia manducatio per fidē, non est vera manducatio, nec distincta à bibitione: at hîc vera præcipitur: *Nisi mãducaueritis &c.* verèn, õ solũ apprehẽsiue.

DICO AD I. Sapiẽtissimè promissio longè præiit institutionem: sicut & Clauium promissio ipsam collationem. Clara autem promissio est: *Quem Dabo:* post hanc loquitur de Vsu, in præsenti. Istud, de aqua omnes exponunt de Sp. Sãcti gratia, Ioan 7. *Hoc autem dixit de Spiritu, quem erant accepturi:* At panem exponunt plerique de Sacramento.

AD II. Falsa minor. Etiam Sacramentalis dat vitam: Vti in Baptismo interna ablutio mundat non sola, sed externa, etsi cum fide coniuncta.

AD III. Istud: *Nisi manducaueritis.* &c. præceptum adultis est; non infantibus. Non enim instituta Euch. est ad vitam dandam, vt Baptismus; sed ad conseruandam habentibus eam. At hæc cõseruatio est necessaria iis, in quibus minui vita potest, vt in adultis; non in infantibus. Nec enim hi manducant panem; Nec præcepti sunt capaces.

AD IV. Infantes in Baptismo communicant Corpori Christi, non Spiritaliter, vt impotes Credere: Nec Sacramẽtaliter in re, vt incapaces: Sed Sacramentaliter in voto; quatenus renati in Christo, cibum renatorum appetunt quasi voto implicito; dum obligantur in Baptismo vitam acceptam conseruare, prout debent, & licet. Et sic sentit Augustinus, loquens de Sacramentali esu, faciendo cum fide; sed non solâ tantum. Ita & cæteri Patres.

DICO AD V. Agitur ibi de pane triplice: 1. De materiali, quem multicarat. 2. De alio quærendo & operando, scil. Seipso incarnato, *qui de Cœlo descendit*: Hic fide apprehenditur: & non est ipsa fides, vt vult Zvvinglius. 3. De Eucharistico post illos, dum ait: *Quem ego dabo. &c.* Itaque prius est sermo de fide Incarnationis: dein de fide manducationis realis, non figuratæ.

AD VI. Ob defensionis difficultatem non oportet deserere Veritatem. Estque facilis solutio, cùm vis præcepti consistat in Reipsa sumenda; non in Modo sumendi: Et mens Legislatoris erat obligare ad illam; non ad hunc. Res, est Christus: Modus, sunt species. Ratio mentis: Quia fructus Synaxios percipitur ex Re, non Modo.

QVÆSTIO XLV.

An Præsentia Realis doceatur ex Institutione *sic, vt Figuratæ expositiones Sacramentariorum esse improbæ conuincantur?*

LVTHERVS prodit, suâ ætate ferbuisse decem Sectas Sacramentariorũ de sensu Verborum Institutionis. Anno 1577. edito libello numerabantur 200. expositiones. Harum nouem eminent. Tres de HOC: duæ de EST: Tres de CORPVS: vna de MEVM. De singulis ex ordine quæritur.

An Tropus sit in HOC.

I. ANDREAS CAROLSTADIVS ait, *Hoc*, id est, *Hic*. Idque libro, edito anno 1524. Basileæ, se ex Dei Patris reuelatione ait didicisse. Qua causa Lutherus librum scripsit contra cœlestes prophetas.

II. BVCERVS in Retractat. *Hoc*, id est, *Hac actio tota Cœna*, vel In hac actione exhibetur *Corpus meus*.

III. IOSEPHVS LANGIVS annot. ad Apolog. Iustini. *Hoc*, id est, *Panis*, quasi dixisset, *Corpus meum est Hoc*.

SVADENT istis. 1. Cùm Berengarius *Hoc* demonstrat panem, quem merum tenebat manibus dicens *Hoc*: tunc enim nondum erat Sacramentum. Ergo panis est Corpus Christi. At propriè esse nequit; ergo figuratè. 2. Sicut illud *Ex hoc bibite*, debet ad vinum referri: ergo Vinum biberunt propriè, Sanguinem figuratè. Et iussit Dominus debere vinum: Aut, si de repente id mutauit, præstigiis est vsus. 3. *Hic calix*, demonstrat calicem, non Sanguinem: Similiter & *Hoc*, panem, non Corpus Christi. 4. LVTHERVS, *in Capt. Babyl. c. 1.* Cùm Hebræi non habeant genus neutrum, Dominus dixit, *hic est*, non *Hoc est*: sicque panem, non Corpus, demonstrauit. 5. CALVINVS. Quod *accepit, benedixit, fregit*, hoc & *dedit*. Sed *accepit &c. panem*: ergo & *dedit*: *Hoc* igitur demonstrat panem.

AVTOR. *Hoc* demonstrat, non panem, sed Rem contentam sub *hoc*, scilic. sub speciebus. Docebitur infra. 1. Prorsus ridiculè Carolstadius *hoc*, id est, hîc sedet. Quem cernebant, demonstrare nil attinebat. *Accipite, Comedite*: cur? *Hoc*, id est, hîc

hîc enim sedet. 2. Ridiculè Bucerus; nam si *Hoc*, sit *hæc tota actio*; ergo & *Hic calix &c.* erit *hæc actio tota*: sicque duæ erũt actiones vna Actio Cœnæ. 3. Langius quoque ineptit. Nam 1. *Hoc*, si sit adiectiuum; concordet oportet cum substantiuo *Corpus*, hocque demonstret: si substantiuum esse velit; iam subiectum est ignotius prædicato; quod absurdum. 2. Luc. c. 22. ait; *Hic calix nouum Testamentum in Sanguine meo, qui effundetur. &c.* id est, non hoc vas, aut vinum; sed sanguis. Vt igitur *Hic calix* sanguinem demonstrat; ita *Hoc*, verum Christi Corpus. Beza respondere nesciens, dicit, Lucæ locum esse corruptum, nec integrum. At pari modo totam neget Scripturam.

Dico Ad I. *Hoc* demonstrat Corpus *Hic*, Sanguinem. Nam in propositionibus significantib⁹ id ꝙ tunc fit, cum dicitur, demonstratiua demonstrat id ꝙ Erit simul factũ dictũ; non quod est. Vt, *Hæc mando vobis*: & *Hæc* nondum erant, sed secutura erant. 2. Melius *D. Tho 3. q. 78. art. 2 & 5.* & in 1. Cor. 11. *Hoc*, demõstrat substantiam sub speciebus, & propriè pertinet ad Species: Non q. d. Hæc species est Corpus meum: sed *Hoc*, quod sub speciebus latet, *est Corpus meum*. Etiam Sacramenta significant, quod efficiunt: at non efficiunt Corpus Christi, quod semper fuit; nec vt *Panis* sit Corpus Christi; id enim fieri nequit: Sed vt sub speciebus panis sit Corpus Christi, id est, res contenta.

Ad II. Similiter istud, *Ex hoc*, refertur non ad Vinum, sed ad Contentum sub specie vini; Cur? *Hic est enim sanguis meus*. Mentiuntur igitur, aut iussisse Dominum, vt Vinum biberent, aut præstigias fuisse mutatrices. At præstigiatores aliud promittunt, præstant apparenter aliud; Christus, quod dixit, id fecit, & dedit.

Ad III. *Hic calix*, non vas, sed Rem Contentam significat.

Ad IV. Esto: At habent genus masculinum, quod græcè & latinè versum debet esse neutrum; ob proprietatem linguæ. Græcus autem vertit τοῦτο ἐστι, non ὁ ἄρτος ἐστι.

Ad V. Falsum: quia *accepit* panem vulgarem; & *dedit* Benedictum; vel vt Caluinistæ volunt, Sacramentalem. De mutata in vinum aqua in Cana dicere: *Hoc est vinum*: verum est: at falsum, *Hic aqua est vinum*. Ita Hoc, scil. sub isto contentum, *est Corpus meum*; verum: falsum, *Hoc*, id est, hic panis *est Corpus meum*. Itaque *Hoc* formaliter demonstrat species in obliquo, non recto: materialiter verò substantiam Corporis Christi sub speciebus.

An sit Tropus in EST?

IV. Zwinglivs *lib. de vera & fal. rel* Est tropus in Est, & non in *Hoc*: estque idẽ quod Significat.

V. Petrvs Boqvinvs *in Exam. lib. Heshusii*: Hoc Est, id est, Dicitvr. q. d. *Hic panis dicitur Corpus meum*. Sicut, hic homo est Deus. Et panem sic *Dici*, ait, ob idiomatum communicationem: quam fingit resultare ex Vnione: Non, Naturali; sc. animæ & corporis: Non ex Hypostatica, sc. Dei & hominis: sed ex Sacramentali, scilic. panis & Corporis Christi.

Simile Lvthervs *in Capt. Babyl. c 1.* Ita hîc panis est Corpus Christi; sicut Hic homo est Deus. Differt tamen ab eo in Vnione, vultque Realem esse ac veram panis & Corporis Christi: Boquinus, Sacramentalem, sc. vnitas res esse, licet cœlo terrãque distantissimas.

SVADENT istis. 1. Martyr, *libr. contra Gardinp.* 3. Papistæ coguntur *Est* per *Fit* explicare: Quia cum dicitur, *Hoc est*, tunc nondum *Est*, & tamen verba sunt eis operatoria. 2. Zwinglius; Caluinus, Oecolampadius. Vt *Semen est verbum Dei; Petra erat Christus*, id est, significat: Ita *Hoc est Corpus meum.*

AVTOR. I. *Est* nil significat, nisi *Est*. 1. Quia aliud nil potest propriè significare; vt in quod, ceu simplicissimũ, alia verba resoluantur: vt bibit, ridet. &c. id est, est bibens, ribens. &c. Et ita simplex est, vt *Est*, resolui in aliud nequeat, nisi in seipsum: *Est*, id est, est ens. 2. Idem est copula omnium enunciationum necessaria: ergo nunquam potest suam significationem dimittere, vt induat aliam. Vnde dicitur Substantiuum; alia Adiectiua sunt. 3. Nullus rhetor vnquam posuit in eo tropum.

Ideo cautiores Sacramentarii in *Corpu*, non in *Est*, tropum posuerunt. Nec in iis, Amare est diligere, id est, significat, tropus inest. sed signum prædicatur de signo, ideo explicatur per *Est*: cum essentia signi sit significatio.

II. Communicatio idiomatum nascitur, non ex qualibet Vnione; sed solùm ex hypostatica duarum naturarum. 2. Ea non est inter naturas vnitas; sed in solo Supposito communi: Vnde non dicitur, Deitas est humanitas; sed Verbum est Deus & homo: ita nec hic panis est corpus; sed hoc Sacramentum est panis & corpus &c. Vanum igitur est figmentum Boquini.

DICO AD I. Verba Consecrationis nec perfectam Significationem, nec Effectum habent, nisi in instanti, quo vox vltima profertur: quod est vltimum mutatum esse. Vide *D. Tho. 3. quæst. 78. artic. 2. & 5.* Adde, verba sunt operatoria, etsi *Est* non ponatur pro *fiat*: quia dicente Deo, vt aliquid *Sit*, necesse est vt *fiat* quod ante non fuit. Debet autem dici *Est*, non vt *Fiat Lux*, Genes. 1. Quia verba Dei creationis operabantur solum efficaciter; at verba Sacramenti etiam *Sacramentaliter*, scil. in *Facto* esse: ideo dicendum, *Est*, non, *Fiat Corpus.*

AD II. Ibi *Est* copulat duo signa, scilic significans & significatum: sicut Amare est diligere.

An sit tropus in CORPVS? An in MEVM?

VI. IOANNES OECOLAMPADIVS. In *Corpus* est metonymia, quâ rei signatæ ponitur pro signo.

VII. CALVINVS *Institt. l. 4. c. 17. § 21.* Idem: sed addit, panem non esse nudam figuram Christi, sed quæ Rem ipsam exhibeat. Sic & Martyr; qui ait, *Corpus*, id est, Sacramenti Corporis, non mera figura.

VIII. CALVINISTÆ quidam apud Iansenium c. 59 Concord. *Corpus*, aiunt, id est, Mysticum Ecclesiæ: q d. *Accepit, & dixit est enim Corpus meum*, id est, quia Vos estis Ecclesia mea.

IX. LVTHERVS in Iudibrium Sacramentarios, ann. 1527. pulcriorem, ait, proferam expositionem: MEVM, id est, à me factum & creatum. Iocum Lutheri accepit seriò Ioannes Campanus teste Lutheroano.

SVADENT istis. 1. Sententia hæc: *Hic est Corpus meum*; est Sacramentalis: ergo Sacramentaliter exponenda. Caluinus libro cõtra Westphalum, *Hic murus aheneus esto*, exclamat. 2. Caluinus *ibid.* § 23. Nisi Apostoli cogitassent *Corpus* accipi figuratè, turbati fuissent: at imperturbatè communicarunt Corpori Christi. 3. Klebitius l. de Victoria p. 1. *Manducate*: id est, dentibus terite *Corpus meum*: & hoc propriè fieri nequit ore; ergo corde & fide fit.

Av-

AVTOR. I. Oecolampadius errat temerè. 1. Quia, *Corpus* nunquam in Scriptura accipitur pro signo, sed pro vel reali naturalique corpore, vel pro Ecclesia: atque tunc vim impropriè accipit, seipsam exponit: vt Col. 1. *pro corpore eius quod est Ecclesia.* 2. Quin, *Hoc* non demonstrat panem; vt suprà liquet: ergo verum Corpus. Docent id sequentia; Luc. 22. *Quod pro vobis datur*; διδόμενον. 1. Cor. 11. clarius, *Quod pro vobis Tradetur* κλώμενον, id est, *frangetur:* At verum Corpus Christi traditum est, fractum, passum. Sicut Matt. Marc. Luc. de Sanguine vero *quod* ἐκχυνόμενον, id est, *effundetur*, id est, offertur. Quæ omnia non possunt tropicè dici aut intelligi; sed tantum Vel de Oblatione vera, Vel de Passione vera Christi.

II. CALVINVS dum ait: Panis est signũ, non inane, vt aliud; sed efficax, ipsum Corpus Christi exhibens reipsa sic, vt id tunc sit & in cœlo, & nobiscum; sed datur tantum per Cõmunicationem ipsius, omniumque bonorũ eius, quæ non requirit localem præsentiam: Idque fit per instrumentum fidei.

AVTOR. Falsum hoc figmentum est. 1. Quia sic Caluinus Inst. lib. 4 c. 17. §. 5 *Sunt, qui manducare Christi carnem definiant, esse in Christum credere: sed mihi sublimius videtur Christus voluisse. &c. Vt enim non aspectus, sed esus panis corpori alimentum sufficit ita penitus participem Christi animam fieri conuenit.* Iam ita colligo. Credere in Christum Caluino non est verè manducare Christum: at eidem manducare Christum est solum credere in ipsum: Ergo illi non verè manducatur Corpus Christi. Nam ipsi nulla est actio manducantis in Cœna, nisi ipsum Credere: at Christum manducari est, se vnire manducanti.

Esto, *Eph 3.* Habitet in vobis Christus per fidem; tamen illud Habitare non est Credere, sed sequitur ad Credere: Nec illud Habitare in homine est actio hominis distincta ab actione fidei: Ita Vnio Christi nobiscum, per Manducationem spiritalem Cœnæ, non est actio distincta ab actione fidei: Ergo manducare Caluino debet esse solum Credere. 2. Nec Cœna est signum efficax magis, quàm Sacramenta vetera, aut imago Crucifixi: quòd illa repræsentarint passurũ, hæc rememorent passum Christum. Ineptè verò diceretur aut illa aut hanc esse Christum ipsum: ita panis, si diceretur ipse esse Christus, quòd detur in signum ac memoriam Christi, sicque fidem excitet: vt ait Caluinus *Inst. l. 4. c. 17. §. 2. 5. &c.*

DICO AD I. Sacramentalis propositio est Vel *Explicans* Sacramentum: Vt Genes. 41. *Septem boues, septem anni sunt.* Matth. 13. *Semen est Verbum*: sic prædicata semper accipiuntur tropicè, non propriè Vel *Instituens* Sacramentum; vt Ioann. 3. *Nisi quis renatus. &c.* Matth. vlt. *Baptizantes eos. &c.* sic prædicata semper propriè accipiuntur. Nefas sentire est, Aquam in Baptismo, aut Formam *In nomine Patris. &c.* capi figuratè. Itaque & propriè ista; *Hoc est Corpus meum*, vt essentialia ad institutum Sacramentum conficiendũ, capi debent. Et quia Sacramentum, teste ipso CALVINO *Institut. libro quarto capit. 41. §. 2.* est longè posterius verbo promissionis; ideo panis non est Sacramentum nisi post verba recitata. Quare illa fuit Sacramenti & Institutio & confectio non expli-

explicatio: quia id nondum erat. Ideo etiam hæretici verba ista Cœnæ suæ præmittunt; quod absque iis non putent esse Sacramentum. Denique in Scriptura vbique præcedit mysterium, & subiicitur explicatio: hæc autem verba præcedunt Sacramentum; non igitur sunt explicatoria, sed operatoria. Et sic aheneus murus, ecce luteus est.

AD II. Imperturbati communicarunt, 1. Quia, *Ioann. 6.* Dominus eos instruxerat. 2. Quia, traditor mysterii erat & mentium illuminator: hinc nec hodie rudes ad idem turbantur; sed infideles.

AD III. Corpus Christi propriè ore manducatur, id est, sumitur; non atteritur. Dein; species manducantur, & sub his Corpus Christi, non absolutè: sicut accidentia cuiusque cibi manducantur, non substantia.

AD IV. Lutheri jocum: Esto, panis & vinum sint à Christo creata; non tamen idcirco sunt Corpus & Sanguis Christi: quia de his dicitur; *quod pro vobis datur: Qui pro vobis effundetur. &c.* quæ istis nequeunt conuenire.

QVÆSTIO XLVI.

Verba, Hoc est Corpus meum: *propriè, an figuratè sint exponenda?*

SACRAMENTARII quàm infanda commenti sint, hactenus aperui: Pertendunt, inprimis autem CALVINISTÆ, inde ab Zwinglio, (vnde & Zvvingliani audiunt) Figuratè accipi oportere istud, *Hoc est Corpus meum.*

SVADENT, (præter iam dicta;) istis. I. Quia, ait Caluinus *Inst. libr. 4, c. 17. §. 21. 22.* Aut EST, in Scriptura ponitur pro *significat*, aut prædicatum figuratè: Vt Genes. 17. *Circumcisio est fœdus.* Exo. 12. *Agnus est phase.* Leu. 16. *Sacrificia sunt expiationes.* Matth. 3. *Columba est Spiritus Sanctus.* 1. Cor. 10. *Panis est Communicatio Corporis.* Matth. 13. *Ego sum ostium.* Et verò complures hæreses sunt ex pertinace Literæ proprietate exortæ; vt Antropomorphitæ. &c.

II. CALVINVS ibid. §. 23. *Corpus* significatur aut solum: ergo erit sine anima & sanguine: Aut totũ; ergo &c. 1. Vel batteologia erit, *hoc est Corpus, hic est Sanguis*; hæc enim idem significabunt: poterit que dici de pane, *hic est Sanguis. &c.* 2. Vel erit tropus intellectio dictus. Et sic debet tropicè capi.

III. CALVINVS, Martyr. &c. 1. Cor. 11. *Hic calix nouum Testamentum est in meo Sanguine:* Duo hic tropi: *Calix*, continens pro contento: *Testamentum:* nam Vinum aut Sanguis non sunt propriè Testamentum, sed signum. 1. Quia, alioquin omni die innouaretur testamentum. 2. Sæpè moreretur Christus, testamentum valeret. 3. Matth. *Hic est Sanguis noui Testamenti.* Ergo non ipsum testamentum. At quod erat in calice erat testamentum: teste Luca: Ergo in calice non erat Sanguis. 4. Lucas & Paulus alibi *Calix est Testamentum in Sanguine:* Sic esset sanguis in sanguine; quod absurdum; & impossibile, vt idem sit in seipso. Vnde Matthæus & Marcus, *Hic est sanguis meus*; id bè exponi per Lucam & Paulum, *Hoc est Testamentum in meo Sanguine*: id est, signum testamenti in Sanguine confirmati. Et *Hoc est Corpus meum*, debet exponi: *Hoc est Testamentum in Corpore meo.* Nam Corpus & Sanguis stabilierunt testamentum: non ergo capi debent propriè, nisi *Corpus & Testamentum* esse velimus idem. Hic Achilles Caluini.

IV. *Hoc facite in meam commemorationem.* At memoria est absentium: ergo panis & vinum non sunt Corpus & Sanguis: ergo hæc tropicè capi debent.

V. Nos

V. *Non bibam ex hoc genimine vitis. &c.* hoc dictum post Consecrationem: ergo post eam verum fuit vinum; quare dictum figuratè est *Sanguis.*

AVTOR. Dominus propriè locutus est. I. Docetur ex MATERIA, de qua sermo est; illa est *Pactum, Sacramentum, Testamentum, Lex, Dogma:* quæ omnia propriam locutionem requirunt; non figuratam. 1. *Sacramentorum* Institutio fit propriis verbis: Vt *Gen.17.* Circumcisio. *Exod.12.* Agnus paschalis. In Leuitico, Sacrificia: *Matth.28. Mar.vlt. Ioann.3.* Baptismi Institutio, aut promulgatio potius. Etsi vox, *Renasci*, figurata sit, mox tamen exponitur per, *Ex aqua & Spiritu Sancto.* Dein; illa pertinet ad effectum Sacramenti; non ad essentiam. 2. *Testamentum, Exod.24.* vetus propriis verbis instituitur: ergo & Nouum, Matt. 26. *Hic est Sanguis Noui Testamenti.* Luc.22. *Hic calix nouum Testamentum est in meo Sanguine.* Vide Hebr. 9. Sic & in ciuilib⁹ consuetum est condi Testamenta. *Bell. l. 1. c. 9.* 3. *Pactum*, item; ne cauillis sit locus; constare propriis debet. Ideo pactum vocatur testamentum, *Exod. 24. Hebr. 9.* 4. *Præceptum* item; vt hîc, *Accipite, comedite, Hoc facite.* 5. *Dogmata* item; non nisi propriis verbis tradi in Scriptura solent: ergo & istud: *Hoc est Corpus meum.*

Præcepta autem quædam sunt purè tantum præcipientia; quædam etiam exhortantia. Et in hisce tropi inueniũtur; non in illis. Deinde verissimè S. Aug. l. 2. Doct. Christ. c. 6. 9. *Nihil obscurè dictum in Scripturis, quod spectet ad FIDEM, vel MORES, quod non planissimè sit dictum in aliis locis.*

II. Docetur à personis: Dominus loquebatur Discipulis rudibus, non Scribis doctis, troporumq; gnaris; Tempore & loco, quæ lusum tropicum non admittebant: Euangelistæ & Paulus iisdẽ vtuntur verbis; cum alioquin sese explicare soleant. Nec vlli vnquam interpretes tropum in his agnouerunt; præter hæreticos.

III. Docetur à Communi Regula interpretandi Scripturam: quæ est, Nũquam dimittendus verborũ sensus proprius; nisi cogat Scriptura alia; aut Fidei articulus alius: aut Consensus communis sic intelligentium. *Sin'*; peribit fides; remanebitque opinio in Diuinis, errores innumeri seminabuntur. Patet in hæreticis, qui opinionibus circumaguntur, non fide.

IV. Docetur. Marcus, ait, *panem* εὐλογήσας, *benedixit*; *Calicem* εὐχαριστήσας, *gratias agens.* Luc. & Paulus de vtroque aiunt, εὐχαριστήσας: Vtrumque factum est, & vnum in altero intelligitur: sicut 1. Tim. 4. *Nil reiiciendum, quod cũ Gratiarum actione percipitur; Sanctificatur enim per Verbum Dei & orationem:* vbi in Gratiarum actione intelligitur Oratio sanctificans. Vnde Dominus *gratias agens benedixit*, id est, consecrauit: Non solum, vt Sacramentarii volunt, *benedixit Deo*, seu, *gratias egit.* Hinc, 1. Cor. 10. *Calix, cui Benedicimus:* εὐλογοῦμεν, id est, *quem benedicimus*, scil. quem accipimus, frangimus, damus. Dominus autem non sueuit res *Benedicere*, nisi Magnum quid patraturus: Benedictio autem Dei est Effectio Magni alicui⁹ ac Miri; vt *Luc. 9.* in panum multiplicatione, & *Matt. 15. Marc. 8.* & in Cœna. Aquam verò nus-

quam benedixit; quia in hac nulla futura erat transubstantiatio.

DICO AD I. Multipliciter peccat hoc argum: 1. Etsi *Est* sæpè figuratè ponitur; non tamen semper: at sæpius *Est* significat *Est* in Scriptura. 2. Exempla allata non sunt huic, *Hoc est Corpus meum*, similia: nam in iis disparata prædicantur de disparatis; vt *boues sunt anni; semen est Verbum. &c.* quæ propriè esse vera non possunt. 3. Quædam falso citantur: vt *Sacrificia sunt expiationes:* quod nec est Leu. 16. nec vsquam. Psal. 84. Arca *videtur Deus Deorum.* 1. Cor. 11. *Ecclesia est Christus.* &c. cùm dicatur *ita* est Christus. 4. Quædam malè exponuntur: Vt *Agnus est Pascha*, non quòd significet; cùm nulla sit inter occisionem agni, & transitum Domini similitudo; sed quòd ita *dicitur*: Vt, *Vbi vis paremus tibi comedere Pascha?* *Necesse erat occidi Pascha.* In illo, *Petra erat Christus:* non Petra ipsa, sed spiritalis & inuisibilis petra, scilic. Christus sequebatur eos, vt Deus eis omnia prouidens. In hoc: *Panis est communicatio*: Non ita: sed *Communicatio panis nonne communicatio Corporis Domini est?* Sic, *Baptismus est lauacrum*, id est, non significat lauari, sed verè lauat animas. 5. In omnibus adductis locis est vel tropus, vel quid obscurum; additurque Explicatio: Et in Similitudinibus, parabolis, Visionibus *Est* accipi sine tropo pro *significat* potest: quia talium essentia posita est in significando. At istud, *Hoc est Corpus meum*, non est explicatio, aut similitudo, sed Assertio.

AD II. In *Corpus* intelligitur solum Corpus; in *Sanguis*, solus Sanguis; ob necessariam tamen Concomitantiam distracta non sunt: singula in singulis verbis significantur; Coniunctio tamen non significatur. Vt, Hoc est Corpus Petri: propriè *hoc* significat; non sequitur tamen id carere animâ: Vt, *Verbum Caro factum est*, non sola, sed cum anima.

AD III. In *Calix* est tropus: nam vas non ipsum bibitur, aut effunditur; sed liquor. Ideo explicatio additur ab Luca & Paulo; *Hic est calix*, apud Matthæum & Marcum *Hic est sanguis.* Vox *Testamentum* bifariam capitur: 1. Pro voluntate ipsa testatoris: Vt Exod. 24 *Hic est sanguis fœderis*, seu, vt Heb. 9. *Testamenti*: scilic. quo confirmatur Dei voluntas promissioq; 2. Pro authentico instrumento de voluntate testatoris, per quod hæres ius ad hæreditatem acquirit: Iudæi ad terram promissionis; Christiani ad Gratiam & Gloriam: quæ per Instrumenta Sacramentorum applicatur. 1. Vnde quotidie innouatur Repetendo, non Instituendo. 2. Nec Mors Christi fuit Testamentum, sed instituti huius confirmatio: & institutum infinities repeti potest. 3. Apud Matthæum capitur Testamentum pro Voluntate Christi: apud Lucam pro Instrumento: Vtrumque verè ac propriè. 4. Verum est, non absurdum: *Hic calix*, id est, Sanguis *nouum Testamentum est in meo Sanguine*: scilic. in cruce effuso, cruentè hic semel; ille Sacramentaliter præsens sub specie vini. Quia Sanguis Sacramentalis est Testamentum in Sanguine Crucis semel effuso. Vnde, IN, significat hic Causam instrumentalem, non Continen-

nentiam; ponitur que pro PER. q.d. Testamentum nouum sanciri per Sanguinem. Sicut Ephes. 2. *Facti sumus propè in Sanguine eius.*

AD IV. Hoc, *in mei memoriam*, exponitur 1. Corinth. 11. *Mortem Domini annunciabitis*, sc. præteritam Christi præsentis: non in absentis Christi memoriam.

AD V. Lucas meminit duorum calicum: Vnius ante Consecrationem, post esum agni: & hunc vocat *genimen vitis*: Alterius post Consecrationem panis: & *hic*, ait, *est Sanguis*. Ita *S. Hieronym. in Matth. 26. Beda, Theophilactus. &c.* S. Augustinus id non expendit, ad alia properans.

QVÆSTIO XLVII.

An Realis Præsentia Christi in Sacramento docetur ex VSV in S. Scriptura contento?

SACRAMENTARII & Caluinistæ Realem Præsentiam negant: Asseruntque absentiam, ac

SVADENT istis. 1. Martyr ad Gardin. Christus est in cœlo ad Dexteram Dei: ergo non in pixide; nisi cœlum velimus in pixide contineri. Nam Christi Corpus est in cœlo, & est in Sacramento: ergo Sacramentum est in cœlo. 2. Petrus Martyr. *Quod intrat in os, in secessum mittitur; sed Christus non in secessum mittitur: ergo nec intrat in os.* 3. Matth. 24. Si dixerint: *Ecce hic, aut illic est Christus: nolite credere: ergo non est in altari, & cœlo.* 4 Matth. 26. *Me non semper habebitis vobiscum.* Ita Caluinus, & Martyr aiunt hoc falsum fore. Et Augustinus per hoc intelligit præsentiam Carnis: at Maiestatis, per illud: *Vobiscum sum omnibus diebus.* 5. CALVINVS Inst. l. 4. c. 17. §. 27. *Christus, quà homo ascendit in cœlum*; & Act. 3. *Oportet illum cœlum suscipere, vsque ad tempus restitutionis omnium*: Philipp. 3. *Vnde Saluatorem expectamus; tunc, non antè. Falsum igitur est, eum sæpè descendere in Eucharistiam.* 6. Caluinus ibidem. *Veritas carnis Christi probatur aspectu & contactu.* Luc. 24. At in Cœna solus panis videtur & tangitur. 7. Ioann. 6. *Spiritus est, qui viuificat, caro non prodest quicquam.* Hic Achilles Zwinglii. At, ait Martyr, *Capharnaitæ, & Papistæ putant carnem Christi corporaliter manducandam.* 8. Ioann. 12. *Vbi sum ego, ille & minister meus erit*: At sancti non sunt in Eucharistia; ergo nec Christus. Et, ait Martyr, *impiè faciunt, qui eum à gloria Patris ad hæc inferiora deuocant. &c.* Plura Bellarm. l. 1. c. 14.

AVTOR. Realis Præsentia Christi in Eucharistia docetur ex Vsu aliorum S. Scripturæ locorum. 1. Vt, 1. Cor. 10. *Calix Benedictionis, cui benedicimus, nonne Communicatio Sanguinis Christi est? Et Panis, quem frangimus, nonne Communicatio Corporis Christi est?* 1. Quia, *calix Benedictionis* est; ideo Consecratio necessaria est, & Effectiua, non precatoria. Et Effectiua vt vinum fiat Sanguis; non, ceu CALVINVS & MARTYR volunt, vt commune vnium fiat Sacramentum figuratiuum. Cur in aqua Baptismi, in Manna, in agno, &c. nulla opus Benedictione seu Consecratione? Quia, nulla isthic transubstantiatio. 2. Quia, *panis quem frangimus*, id est, offerimus, immolamus; vt rectè CALVINVS & MARTYR nobiscum volunt; non quem distribuimus. At non immolam' panem nudũ; sed Agnum mysticum, Christum. Vnde ait: *Communicatio est Corporis & Sanguinis.*

1. Quia sensus literalis & proprius semper est eligendus, nisi euidenter probetur contrarium. 2. Quia sic exposuerunt S. Patres. 3. Quia intendit Apostolus auertere Corinthios ab idolothitis carnium.

II. 1 Cor. 11. *Qui manducat & bibit indignè, iudicium. &c. non diiudicans Corpus Domini. &c. Reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* At isti indigni id non recipiebant spiritu & fide; sed solo corpore: ergo verè præsens erat Corpus Christi in Eucharistia, Non enim ore capi potest, vti est in cœlo.

INSTANT. Caluinus *Inst. l. 4 c. 17. §. 33. & aly:* Indigni ideo sibi iudicium manducant, 1. Quia Symbola Corporis Christi iniuriâ afficiunt: iniuria autem imaginis refertur in eum, cuius est Symbolum. 2. Quia non percipiunt verè Corpus Domini, quod in symbolis offertur; quod est ac si Corpus Christi conculcarent.

DICO AD I. Hic suam ipsi iconomachiam destruunt. Belle! Deinde qui non intendit effigiato inferre iniuriam, is etiam discerptâ effigie non iniuriari censetur: At qui indignus Communicat, fit reus, etsi non intendat iniuriari Christum. Itaque specialis interior mundicies dignitasque requiritur.

AD II. Non ait Paulus, eos peccare quòd non recipiant; sed quòd Indignè percipiant, ac ita vt si non esset Corpus Domini, id est, *non diiudicant Corpus Domini.* Denum illa Sacramentariorum interpretatio violenta S. Patribus aduersatur. Vide *Bell. l. 1. c. 13.*

DICO rursus ad SVASIONES. AD I. Christus est in cœlo gloriam suam manifestãs; est & extra cœlum, gratiam impertiens: neque hoc extra cœlum esse est in cœlo esse: Nec Sacramentum est in cœlo, aut contrà.

AD II. Dominus loquitur de cibis ad alẽdum corpus: Vnde Dominus post resurrectionem verè comedit, nec tamẽ fecessit. Eucharistia verò sumitur ad alendam animam, non corpus: ideo corruptis speciebus esse desinit.

AD III. De pseudoprophetis id dicitur, non de Eucharistia: & suum apertum aduẽtũ cum illorũ cõparat aduentu clanculario. Vt sol ortus vbique splendet, nec dies tamen videtur: ita Christus apertè honoratur, nec tamen sub speciebus videtur.

AD IV. Dominus loquitur de præsentia sua visibili; quali obsequium præstitit Magdalena, more humano, ad vtilitatem Corporis Christi. At ibi, *Ego vobiscum sum. &c.* præsentia inuisibili. Vtrobique debetur ei obsequium Honoris at Vtilitatis in illa ei sola præstitum fuit. Et hanc vocat Aug. præsentiam Carnis: Dixit enim Christum adesse trifariam, per Maiestatem, aut per Prouidentiam, aut per Gratiam. Et per hanc est in Sacramento.

AD V. Ascendit quoad humanam naturam; se tamen potest constituere vbi, quando, quoties, quomodocunque vult, etiam alubi, salua suâ in cœlis existentiâ. Id quod Omnipotentiæ est.

AD VI. Aliud est Affirmatiuè colligere, vt Dominus facit: *Hoc palpate &c. ergo corpus est:* Aliud Negatiuè; vt *Hoc non palpatur: ergo non est corpus.* Falsum hoc, quia ibi est obiectum sensuum, hic non; Deo sic volẽte: sicut *Luc. 4.* Corpus suum fecit inuisibile, quia voluit: ita & in Eucharistia.

AD

AD VII. Caro SOLA non prodest quicquam sine spiritu viuificante. Ita Aug. Cyrill. Caro autem semper est Diuinitati vnita: at ij de sola intelligebant. Ita nec panis *prodest quicquam*, solus. 2. Deinde; non tam de Carne sua, quam de Carnali eorum intelligentia loquitur, ait Chrys. Theophil. Euthym. &c. Sicut & Nicodemus, *Ioann. 3.* carnalem cogitabat natiuitatem. *Verba, quæ ego locutus sum, spiritus & vita sunt*, sc. tum Significatu, tum Effectu & Veritate. 3. Denique; vt nuda caro humana est sententia peccatorum: ita nuda Caro Christi cogitata, est sententia hæresium, olim plurium; nunc Sacramentariorum.

AD VIII. *Vbi*, ait, non, *Vbicunque*. Sat, si Sancti sint *alicubi* cum Christo, etsi non *Vbique*. Deinde; Christus ibi promittit consortium regni; non agit de Eucharistia.

QVÆSTIO XLVIII.

An Veritas Christi in Eucharistia doceatur Ex Consensu *omnium Ætatum?*

CALVINVS in vlt. admon. ad Westphalum ait: *Constat Veteres omnes scriptores, qui totis quinque sæculis post Apostolos vixerunt, vno ore nobis patrocinari*: sc. ad figuræ cœnaticæ figmentum. MARTYR *in præfat. contra Gardin.* ad Reginam Angliæ, iactat, se defendere sententiam Patrum Græcorum & Latinorum veterum de Eucharistia. PETRVS BOQVINVS, *lib. de Cœna contra Heshus.* ait, nullam esse rationem certioren & breuiorem inueniendæ Veritatis in hac causa, quàm insistendo vestigiis antiquorum Patrum.

AVTOR. Boquinus verè: at pro nobis. Martyr & Caluinus effrontes thrasonicè ac vanè. Age, per Ætates singulas obeamus inde à Christo atque Apostolis vsque hac. In Prima Centuria 1. S. Andreas Apost: ait; *Ego Deo immaculatum Agnum quotidie sacrifico. Qui cùm sit verè sacrificatus, & verè Carnes eius à populo manducatæ, integer perseuerat & viuus.* 2. S. Ignatius epist. ad Smyr. *Eucharistias & Oblationes non admittunt; quòd non confiteantur Eucharistiam esse Carnem Saluatoris. &c.* 3. S. Dionysius Areop. p. 3. Hierarch. c. 3. *Diuinissimum Sacramentum* inuocat, & adorat.

II. Sæculo. 1. S. Iustinus Mart. in Apolog. 2. ad Antonium Imperatorem *Non vt communem panem & potum hæc sumimus; sed vt per verbum Dei incarnatus IESVS carnem & Sanguinem habuit. &c.* 2. Pius I. Papa statuit pœnam, si cui quid de Eucharistia in terram decideret. Gratianus de Consec. dist. 1. can. *Si per negl.* 3. S. Irenæus l. 4. hæres. c. 31. *Quomodo constabit, Panem, in quo gratiæ actæ sint, Corpus esse Domini, & Calicem Sanguinis eius? &c.*

III. Sæculo. 1. Tertull. l. 2 ad vxo. *Etsi sciuerit*, maritus ethnicus, *Panem; non illum credit esse, qui dicitur.* Idem l. de resurrect. *Caro Corpore & Sanguine Christi vescitur, vt anima de Deo saginetur.* 2. Origenes hom. 5 in diuersis. *Cùm mãducas et bibis Corpus & Sanguinẽ Domini, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur. &c.* 3. S. Cyprianus serm. de Cœna. *Panis, quem Dominus discipulis porrigebat, non Effigie, sed Natura mutatus, omnipotentiâ Verbi factus est Caro: Et sicut in persona Christi Humanitas apparebat, & latebat Diuinitas: ita Sacramento visibili ineffabiliter diuina se infundit Essentia.*

IV. Sæculo. Concilium Nicænum. 1. idem profitetur, cum S. Athanasio, Hilario, Cyrillo, Ambrosio, Basilio, &c.

V. Sæculo. S. Gaudentius, Chrysost. Hieron. August. Synodus Ephesina &c. Ecce, *qui totis quinq. Sæculis post Apostolos vixerunt, vno ore nobis patrocinari* Orthodoxis contra Sacramentarios. Cætera: tum quid ætatum S. Patres huc porro subiicere attinet? Vide *Bell. l. 2. de Euch. toto:* simul & quam vim S. Patribus inferant interpretes Sacramentarii, vt & ipsos sui similes reddant coruos.

At, S. Patres Veritatem docent ex Vocabulis, 2. Comparationibus, 3. Transubstantiatione, 4. Mysterio. 5. Veneratione, 6. Effectu Eucharistiæ.

I. Vocant Eucharistiam Corpus & Sanguinem Domini: Tremendum Mysterium: Pretium nostrum. &c.

II. Comparant 1. Cum Sacramentis Iudæorum, differreque docēt vt Veritatem à figuris, corpus ab vmbra. 2. Cum Incarnatione Christi. 3. Cum Christo in ara, in præsepio, & cœlo. Chrys. 4. Christum in Eucharistia cum Angelis in forma corporea. August. 5. Indignè communicantes cum crucifigentibus Christum, Tertullian. Cypr. Basilius.

III. Mvtari Panem docent realiter, 2. Vt mutabatur panis per nutritionem Christo comedente. 3. Vt aqua in vinum: Virga in serpentem. 4. Huc requiri aiunt omnipotentiam, 5. Falli sensus.

IV. Mysterivm altissimum agnoscunt: 1. Intelligi non posse absque fide. 2. Hortabantur ad Fidem certam: 3. Esse miraculum superans captum humanum. 4. Non loquebantur de eo coram ethnicis & catechumenis.

V. Veneration em ei deferebant latreuticam: 1. Adorando, 2. Inuocando: 3. Cauendo ne quid excideret: 4. Ne aspiceretur ab infidelibus: 5. Asserendo Angelos adsistere tremebundos.

VI. Effectvs ei tribuunt reales: Vt 1. Christum vniri nobis Corporaliter. 2. Ideo corpora nostra resurrectura. 3. Coniungi Christum nobis reipsa, nō tantum per fidem, Chrys. Cyr. Alex. Nos fieri diuinæ naturæ consortes. Hæc quā Sacramentariis pugnent, liquet.

QVÆSTIO XLIX.

An Realis Præsentia esse Possibilis Deo deceatur ex RATIONE, sic, vt vnum Corpus possit simul in diuersis locis poni?

Ratio variis principiis Fidei subnixa iuuatur: cæteroquin hac in re caligat. Quæritur autem: An Possit, an Velit Se Christus sub speciebus exhibere?

Calvinvs Instit. l. 4. cap. 17. § 24. *Non quæritur, quid Deus potuerit; sed quid voluerit.* Veruntamen *Insane, quid à Dei potentia postulas, vt Carnem faciat simul esse, & non esse carnem?* Simul arguit argumenta nostra pro possibilitate stantia. Sic & Martyr & Beza &c. Sic damnatus olim Wicleffus apud *Th. VVald. l. 1. c. 72.*

Svadent istis. 1. *Caluinus* in vlt. admon. ad VVestph. Mar. vlt. *Surrexit, non est hic.* 2. Deus nullo circumscribitur loco: Ier. 23. *Cœlum & terram ego impleo.* Ps 138. *Quò ibo à Spiritu tuo?* At Corpus Christi aut circumscribitur; aut vbique erit: Vbique verò, aut

Aug.

Aug epist 3 ad Volus. nullum corpus esse totum potest. 3. *Calu. Martyr.* Si vnum possit esse simul in multis locis, erit vnum, & multa. Nam Corpus in ara non continuatur cum eo in cœlo: sicque erit vnum, & non vnum. Nec venit in aram motu locali; nam sic desereret locum alterum: Non generatur, nam sic fieret. &c. Plura *in Geneal. p. 3. q. 12.*

AVTOR. I. S. Scriptura nihil à Dei Omnipotentia exemit; nisi quæ facere, esset Deum deficere: vt Mentiri, *Hebr. 9. Negare seipsum,* 1. Timoth. 2. Quale non est: Corpus vnum pluribus in locis esse: Et istud ex Scriptura docet meus *Antichristus p. 3. q. 19.*

II. *Mysteria quædam* fidei sunt captu difficiliora, factuque, quàm hoc: & facta tamen sunt, & credenda: vt Trinitatis in Vnitate: Vna hypostasis in duabus naturis Christi: Resurrectionis mortuorum: Creationis, & annihilationis: Æternitatis. Quæ Philosophi irriserunt. Vide in *Geneal. ibid.*

III. *S. Patres* testantur existentiam Christi pluribus in locis simul. 1. *Chrys.* Quia est in cœlo, & in ara. 2. *Chrysost. Ambr. &c.* Est simul pluribus in aris corporaliter. 3. *Cyrill. Theop.* Eucharistia sanctificat animas & corpora omnium, totum in singulis, ac indiuisum. 4. *Sanctus vnus* cùm simul diuersis in locis miracula facit, an ipse faciat, aut Angeli; superare vires ingenii, ait *Sanct. Augustinus.* Dum dubitat; non impossibile esse significat. Ita Sancti viui produntur hîc extitisse, & isthic procul visos.

IV. *Spiritus vnus* potest hîc, alubiq; esse simul: ergo & corpus. Nam ratio, cur non sic esse posse videantur, est Vnitas, non moles. Vnitas autem tam in Spiritu, quàm corpore est. Quanquam Corpus Christi non est Localiter in Sacramẽto, nisi ratione dimensionum panis: nã ordinariè locum non occupat.

V. *Vnus locus* potest capere duo corpora sibi adæquata simul; nec tamen loci vnitas diuiditur; nec corpora confunduntur: ergo & corpus vnum potest duo implere loca. Ita enim se habet locatum ad locum, sicut locus ad locatum. *D. Th. in 4. d. 44. q. 2. artic. 2. q. 5.* vult, Vnum corpus in duobus locis esse non posse localiter, sed tantum Sacramentaliter.

DICO AD I. Agitur ibi de facto; non de eo quod possit facere Deus. Et Mulieres mortuum putabant, ac iacere in sepulcro: ad earum mentem respondet Angelus, *Surrexit; Non est hîc.*

AD II. Deus de facto est vbiq;, & intrinsecus reb. essentialiter, vt non possit nõ esse vbiq;, & constringi loco nequeat. At Christi Corpus in cœlo est localiter: in ara Sacramentaliter; sicq; & pluribus in locis est vnus intrinsecè indiuisus, licet extrinsecè diuisus numero, non Corpore. Nec enim Vnitas essentialis pendet ex vnitate loci: cùm prius sit rem Esse, quàm Esse in loco.

AD III. Iam liquet, Corpus Christi nec localiter venit, nec generatur; sed incipit esse per Conuersionem panis in Ipsum. *Ecce,* ait Aug. 22. Ciuit. c. 11. *qualibus argumentis omnipotentiæ Dei humana contradicit infirmitas, quam postdet vanitas.* De regulis Potentiæ vel Impotentiæ Dei. Vide in mea *Geneal. part. 3. quæst. 12.*

Quæ-

QVÆSTIO L.

An Corpus Chriſti poßit in Euchariſtia ſine magnitudine, locum occupante, exiſtere?

CALVINISTÆ adeſſe negant Corpus Chriſti; quia adeſſet ſine magnitudine: vti ſenſit Durandus: Aut ſi foret cum magnitudine, hanc reipſa non eſſe diſtinctam à Subſtantia, ſed ita ſeſe penetrare ſingulas partes inuicem, vt earum nullus ſit ordo, forma nulla: vti Okam ſentit.

SVADENT id Caluiniſtæ argumentis Durandi & Okami. 1. Petr. Martyr, ex Aug. epiſt. 57. *Spatia locorum tolle corporibus, & nusquam erunt; & ideo non erunt.* 2. CALVINVS *Inſt. l. 4. c. 17. §. 29.* Habere dimenſionem eſt de eſſentia corporis: ergo implicat Eſſe corpus, & non eſſe in loco. 3. *Martyr lib contra Gardin.* Vt facultas intelligendi poſterior eſt anima, ſeparari tamen nequit, vt intrinſeca; ita occupare locum eſt intrinſeca proprietas Quantitatis. 4. Subſtantia nequit exiſtere, niſi ſubſtantialiter: ergo nec quantitas, niſi quantitatiuè. 5. Spiritus indiuiſibilis exiſtere nequit per modum corporis diuiſibiliter: ergo nec corpus diuiſibile exiſtit per modum ſpiritus indiuiſibiliter. &c.

AVTOR. I. In Euchariſtia non eſt Corpus Chriſti ſine magnitudine. 1. Quia ſine quantitate Chriſtus non eſſet Totus in ea: quod eſt contra *Trid. Seſſ. 3. C. 2.* 2. Sequeretur, Corpus Chriſti in Euchariſtia non habere operationes vitæ: quia hæ non ſunt ſine organis; & hæc non ſunt ſine quantitate. Hiſce argumentis euertitur etiam opinio Okami.

II. Eſt igitur Chriſtus Totus in Euchariſtia cum omnibus accidentib⁹ ſuis: (excepta relatione ad Locum Cœleſtem, quam habet vt in cœlo eſt; & iis, quæ ad exiſtentiam eo in loco conſequuntur) Et contrà; Totus in cœlo eſt cum magnitudine & accidentibus omnibus; excepta relatione ad ſpecies panis & vini, quam habet, vt eſt in Euchariſtia. *Deinde* Corporis Chriſti membra non ſeſe penetrant, ſed habent ordinem & figuram corporis humani.

NOTA autem Magnitudini conuenire tria: 1. *Extenſam eſſe in ſe*, id eſt, habere partem extra partem, ac proinde ſitum quēdam intrinſecum partium, ſeu ordinem. 2. *Coextendi loco*, & habere ſitum intrinſecum in ordine ad locum. 3. *Extrudere aliud ex loco.* Secundum eſt poſterius primo; poteſtque Dei potentiâ ſeparari à primo, hoc ſaluo ſtante: Sic & tertium ſequitur ex ſecundo, ſepararique poteſt, ita vt prius maneat ſine poſteriore; non contrà.

III. Hinc Corpus Chriſti in Euch. habet primum modum; nō ſecundum aut tertium, vt ſeparabiles: ideoque poteſt occupare locum; non tamen aliud corpus inde expellere: quæ propriè dicitur Penetratio; eſtque poſſibilis Dei potentiâ, vt corpus habeat primum & ſecundum modum ſine tertio. QVIA; quæ non implicant cōtradictionem, ea facere poteſt Deus; at corpus eſſe alicubi; & tamen non occupare locum, aut expellere aliud; non implicant: *Quia*, hæc non repugnant Eſſentiæ magnitudinis; cùm nil poſterius ſit de eſſentia prioris. *Deinde*: poteſt quantitas intelligi, & definiri ſine loco; patet in ſphæra vltima. Vide plura in meo *Antichriſto p. 2. q. 20.*

DICO AD I. S. Aug. ibi quædam dicit de Corpore Chriſti, quædam de aliis corporibus: quæ Martyr confundit.

De

De Corpore Christi solam Vbiquitatem refutat, dicens: *Cauendum est, ne ita Diuinitatem adstruamus Hominis, vt Veritatem Corporis auferamus. Non est autem consequēs, vt, quod est in Deo, ita sit ubiq;, vt Deus.* Vbiquitarii volunt Christi Corpus ita diffusum, vt nusquam figuram habeat humanam. Corpora proinde ait sic esse in loco extensiuè, vt pendeant à loco sic, vt sine loco sint nulla: at Deus & Corpus Christi non pendent à loco.

AD II. Coëxtendi loco non est de essentia corporis; sed consequens: proin separabile est à re.

AD III. Dissimilia sunt ea. nam Replere locum est actus, non potentia: at facultas intelligendi est potentia, non actus. Reliqua patent ex Notabili.

AD IV. Substantia non potest separari à suo existēdi Modo Essentiali; quod fieret, si inhæreret in subiecto: Potest tamen à Modo suo intrinseco seu proprio separari, qui est *Per se existere*. Ita substantia Humanitatis Christi existit in Verbo, non habens propriam substantiam, vt à quo sit seiuncta: Ita quantitas non potest existere nisi quantitatiuè primo modo; at potest secundo: Vt supr.

AD V. Causa formalis ab effectu separari potest; cùm sit prior effectu: at Quantitas est causa formalis huius effectus, Occupare locum. Ideo potest esse vera Quantitas sine hoc effectu: at non contrà. Spiritus autem, in se indiuisibilis, non potest extendi in loco; quia sic foret effectus formalis sine causâ, id est, posterius sine priore: quod fieri nequit. Vide *Antichristum part. 3. quæstione 20. Genealogiam part. 3. quæst. 12. Bellarmin. lib. 3. cap. 6.*

QVÆSTIO LI.

An Deus Voluit, Fecitq;, vt Corpus Christi præsens in Eucharistia adesset?

SACRAMENTARII voluisse negant: quòd nec Vtile, nec Decens videatur.

SVADENTistis. Quia frustra ponitur corporalis Præsentia, cum sufficiat eam habere in signo. 1. Quia finis Eucharistiæ est nutrire animas fide & charitate: at, CALVINVS Iust. l. 4. c. 17. §. 32. *Fide non minus lautè nos pascimus participatione Corporis Christi, quàm qui Christum de cœlo detrahunt.* 2. Petrus Martyr: Quia, Ioann. 16. *Expedit vobis, vt ego vadam*: Ergo corporalis præsentia non expedit. 3. Quia Baptismus confert gratiã ac vitam spiritalem, licet aqua non mutetur in Sp. Sanctum: ergo & Euch. 4. Corporis præsentia nullo sensu perceptibilis est, sed fide solâ: ergo huic nil opus est. 5. Qui Christum in signis cum fide percipiunt; verè communicant; qui sine fide, nullum fructum ferunt; ergo præsentia inutilis est. 11. 6. Absurda plura consequuntur ex reali præsentia: scilic. Christum cadere humi, ventre consumi & egeri, à muribus atrodi. &c.

AVTOR. Voluit, Fecitque Deus vt Christi Corpus præsens in Eucharistia adesset. 1. Quia omnes hæreses cõditiones in contrariam conueniunt sententiam: sc. *Autorem* habet certum ea *Nouitas Berengarium* Andegau. Archid. eam apertè professum sub annum MLI. in Gallia; pauperes scholares datâ stipe ad consentiendum pellicientem: Ad quam Ecclesiæ *admiratio*, ac *perturbatio* conciebatur; *contradictio* item, *Examen*, *Iudicium*, & *Condemnatio* sub Leone IX.

At nostræ sententiæ ac fidei cõstat *Antiquitas* à Christo ad Apostolos, ac porro vsq; huc. 2. Constat vniuersæ Ecclesiæ *Consensus*, per omnes ductus ÆEtates. 3.

In pluribus *Conciliis ea discussa* est hæresis; in Vercellensi, Turonēsi, in quatuor Romanis, sub Leone IX. Nicolao II. & Gregorio VII. ter eam eiurante Berengario: Inq; Viennensi, Constantiensi, Tridētino. 4. Ecclesiæ fides hæc claruit *S. Patronis* innumeris, vt S. Ansel Bern Malachia, Dominico, Francisco, Antonino, Thom. Aquinate. &c.

5. Sacramentarii verò særi semper & intestabiles fuerunt Berengarium moribundus S. Fulbertus vidit humero ferre diabolū: At Calu. *admon. vlt. ad Westph.* eum suum agnoscit parentem; tum suspectum sibi, si quis eum Papa approbasset: Atqui ter periurum, mirè superbum, docentem insuper matrimonii dissolutionem, vxorum communitatem, & infantes non baptizandos. Infelices exit' Wiclefi, Carolst. Zvving. Caluini. &c. sat constant, nec vllis ii miraculis clari. 6. At præsentiam veram veris Deus attestatus est miraculis multis. *Bell. l. 3. c. 8.*

DICO AD I. Multa haberi, fieriq; aliter poterant; quæ tamen Deo placuit SIC fieri, & non aliter. Vt poterat sine Incarnatione, Passione. &c. nos redimere; at sic voluit, vti fecit. Et realis præsentiæ fides magis excitat charitatem, deuotionē. &c. quàm absentia cogitata. Nam Christi cōtact' quoq; saluti fuit infirmis.

AD II. Ibi non agitur de præsentia Sacramētali; sed de personali & mortali Viatoris Christi; hâc vtilior erat eius ascēsio. Sic *Cyr. Theoph.* Expediebat autem ab sensuali conuersatione Christi ablactari Apostolos: Ita Aug. Bern.

AD III. Disparia sunt ea: nam Euch. est Sacram. refectionis, & mutationis, & miraculū miraculorum, & causa resurrectionis ex contactu. Ita Hil. Cyr, Athanasius. Baptisma solum est ablutionis.

AD IV. Tangitur Corpus Christi, mediantibus speciebus, sensu; at immediatè, fide.

AD V. Spiritali Communione est vtilis: at non instituta, nec præcepta, vt realis & corporalis.

AD VI. Illi sunt euentus, casusque specierum non Corporis Christi: & absurda indignaq; Christiano est obiectio. Vide *Bell. l. 3. c. 10.*

QVÆSTIO LII.

Quis est Corpus Christi Modus Existendi *in Eucharistia?*

LVTHERVS quatuor asserit. *1 de Capt. Bab. c. de Euch.* Panis manet, an nō. cum Corpore Christi in Euch. defendi vtrūq; potest extra hæresin: Vide possibilem Transubstātiationem at non est articulus fidei. 2. Corpus conformius est, Manere panem. 3. Vera propositio est *Panis est Corpus Christi*; ceu vera hæc; *Christus homo Deus*: Quæ est Impanatio Ruperti, & Parisiensis.

LVTHERANI tamen negant Vnionem personalem Christi cum pane, contra Ruperti & Paris. stantq; cum Bereng. 4. *In Confess. de Cœna*: Corpus Domini pertinent ad Verbum id assecutū est, vt sit, vbicunq; Verbum est, id est, Vbiq; : quare etiam in pane Cœnæ sit.

LVTHERANI plures sequuntur hoc quartum de Vbiquitate: Pauciores, tria priora tenent.

SVASIONES vide *infrà quæst. 54. 55.*

CALVINISTÆ vociferantur omnes, Transubstantiationem esse sceleratam hæresin; ac prorsus impossibilem. Vide SVASIONES eorum quæstione sequente.

AVTOR. Errorū hac in causa cęterorū seriem dedi in *Geneal. p. 3. q. 13.* Catholica sententia ac Fides hæc est. Causa, cur in Euch. existat Corpus Christi, est Totalis Conuersio substantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi.

TRIA huc NOTAT Bell. ex D. Thoquoad MODVM.

I. Ad veram Conuersionem requiri quatuor. 1. Vt, *Res conuerta desinat esse*: si

si Composita sit si; vt vxor Lothi desiit cōpositum esse: *Si* partes eius sint cōpositæ; desinant partes esse: vt fit in Euch. 2. Vt *Res alia succedat* in locū desiti: cæteroquin foret Corruptio, aut Annihilatio: cum termin⁹ actionis esset, Non esse rei. 3. *Sit Connexio desitionis* vnius & successionis alterius, ita vt vi Desitionis fiat Successio. Quia sine Cōnexione non esset *Vna* actio, quæ *Conuersio* dicitur; sed duæ, se concomitantes per accidēs, sc. Annihilatio vni⁹, & Creatio alterius. 4. *Sit Positiuus terminus* tā *à quo*, quā *ad quem*. Alioquin Eucharistica *Conuersio* nil differret ab Naturali, ab Creatione, ab Annihilatione; vt in quibus datur priuatio formę, non mutatio instantanea vnius in aliud.

II. Ad verā Conuersionem sat est; Vnum alteri succedere; siue id producatur, siue adducatur; seu quoquo modo fiat. *Conuersio* n. triplex est. 1. *Productiua*; si terminus ad quē non existens producatur: vt aqua vinū facta est. 2. *Adductiua*; si terminus ad quē existat; sed non ibi, vbi est terminus ad quem: Vt in nutritione, forma cibi desinit, & in materia cibi incipit esse anima, non producitur. 3. *Consecratiua*; si terminus ad quē, & terminus à quo simul eodem in loco existant, V.g. duo corpora sese penetrent altero in aliud verso, vi diuina: Vt in Eucharistia.

III. *Subiectum*, in quo recipitur hæc Cōuersionis actio, est partim *Panis*, vt in quo substātialiter Mutato recipitur: *Corpus Christi* partim, vt in quo Adducto recipitur sub specieb⁹: sicq; Corpus Christi acquirit Esse Sacramētale per Transubstantiationem. Ex his corruunt figmenta Lutheri, & assecłarum.

QVÆSTIO LIII.

An fiat, sitq; Transubstantiatio?

LVTHERANI, vt supra liquet, hanc possibilem esse annuunt; probabilemque putant: at improbabiliorem Scripturis asserunt: Tenent Corpus Christi esse in, sub, cum pane. De Vbiquitate infra.

CALVINVS *Inst l. 4. c. 17. §. 12. 13. 14. 20.* omnesq; Caluinistæ execrantur Transubstātiationem: canitque triumphum contra nos Caluinus, pro sua Metonymia.

SVADENT istis, quæ Kemnitius ex Luth. & Caluino collegit. 1. Vox *Transubstantiatio* noua, barbara est: ergo & res. 2. Vox ea, iuxta Audradium, Scotum, &c. non est in Scripturis, nec in Symbolo; nec S. Patres ad eius dogma cogunt: At nil pro articulo fidei recipiendū, nisi in S. Scriptura expressū: ergo nec Transubstantiatio. 3. In Scriptura vocatur Euch. panis ante benedictionem: Mat. 26. *Accepit panem*: Et de ipso ait: *Hoc est Corpus meum*. Sicut, Lucas & Paulus ait, *accepit calicem, benedixit, & dedit*: Ergo vt calix vini est calix Sanguinis: ita panis est Corpus Christi. At panis non potest esse corpus, nisi sit panis; nec vinum Sanguis, nisi sit vinum.

4. Euch. est Sacramentum: at, si desit substantia panis, tollitur ratio Sacramēti 1. Quia Verbum, accedens ad elementum, hoc non annihilat, sed facit Sacramētum; Transubstātiatio autē annihilat panem. 2. Signum visibile panem, facit spectrum panis, & ludificat nos. 3. Tollit analogiam Sacramenti duplicem; Vnam, vt panis nutrit: Alteram, vt ex multis granis constat: ita & Corpore Christi nutrimur, & vnum Corpus efficimur.

5. *Petrus Martyr*: Dicens, Ioan. 6. *Ego sum panis*, se non mutauit in panem: ergo dicens, *Hoc est Corpus meum*, non mutauit panem in Corpus suū. 6. Idem. Non potest panis totaliter desinere, quin annihiletur: ergo non cōuertitur in aliā transiens substantiā. Sic & Caluinus. 7. *Martyr, Calu. Wicleff.* In Concilio Rom. Nicolaus II. *de Conf. dist. 2. c. Ego Bereng.* dicitur, Panis post Consecrationem est Sacramentum: Est verum naturale Corpus Christi: Et hoc sensualiter manibus tractatur; teritur dentibus: Idque non solum

ſit in ſymbolo, ſed etiam in Rei veritate. 8. Tranſubſtantiatio aperit feneſtram Marcionitis, Valentino, Eutych. Machom. &c. qui Corpus Chriſti phantaſticum eſſe fingebant: cùm Corpus Chriſti inuiſibiliter volitare per innumera loca doceatur; & ſenſus falluntur circa ſenſibilem ſubſtantiam, qui panem eſſe iudicant. &c.

AVTOR. Verè eſſe Tranſubſtantiationem S. Scriptura docet in meo *Antichriſto p. 3. q 21.* 2. Docet errorũ circa eam refutatio, in mea *Geneal. p. 3. q. 13.* 3. Docet Antiquitas, Conſenſus vniuerſalis, infra quæſt. ſequente. 4. Docet *Rationis Congruentia* duplex.

I. Quia congruum fuit, vt ſubſtantia panis abeſſet. Cur? 1. Quia, Cùm Corpus Chriſti maneat ſub accidentibus, non vt in vaſe, vel loco; ſed vti prius ſubſtantia panis; (niſi quod non informet, vti hæc) ideo mouetur ad motum accidentium, & his corruptis, eſſe ibi deſinit: Idcirco, ſi duæ manerent ſubſtantiæ, ambæ haberent ordinem ad accidentia, & ab his, vt ſignis, demonſtrarentur: Et ſic tum ordo primarius ad ea eſſet ſubſtãtiæ panis, ſecundarius Corporis Chriſti: tũ etiam Accidentia per ſe primò demonſtrarent ſubſtantiam panis, ſecundariò Corpus Chriſti: Quia ab illa, non ab hoc informantur. Aſt id abſurdum foret. 2. Ob venerationem. Nam ſi duæ eſſent ſubſtantiæ, Eccleſia foret in periculo Idololatriæ. 3. Quia ſimul manere cibum mentis & ventris non conuenit.

II. Quia congruum & neceſſarium fuit manere Accidentia panis: 1. Quia ſi abeſſent, nullum foret ſignum ſenſibile, proinde & Sacramentum nullum. 2. Quia ſic maius eſt meritum fidei. 3. Quia horror eſſet Carnem in ſpecie comedere. 4. Quia ſi totum in totum mutaretur, nilque maneret commune vtriq; termino, iſtud, *Hoc eſt Corpus meum*, verum eſſe non poſſet.

DICO AD I. Vide quæſtionem ſequentem.

AD II. Falſum eſt axioma Lutheranum iſtud: Deinde Andradius hypotheticè loquitur. *Etſi Tranſubſt. ex Scripturis, vt tu arbitraris, probari non poſſet, &c.* Non negat probari poſſe: vt mentitur Kemnitius. Scotus tria dicit, 1. Potuiſſet Deus feciſſe, vt Corpus Chriſti eſſet cum pane; ſed tunc minus fuiſſe miraculum. 2. Non extare locum Scripturæ, vnde quis cogatur admittere Tranſubſt. ſine Eccleſiæ declaratione. Et verum eſt. 3. Ob declarationem Eccleſiæ iam liquere, eſſe Tranſubſt. Errat autem in hoc: quod ante Conc. Lateran. non fuerit dogma fidei Tranſubſtantiatio.

AD III. Vt ſupra. *Hic calix*, demonſtrat rem contentam: ita & *Hoc* rem contentam; ſtantibus in vtroque accidentibus, ſed in mutatâ ſubſtantia. Dicitur tamen etiam poſt Conſecrationem *Panis*, Quia fuit; retinetque ſpeciẽ & effectus in cibando; Vel quia more hebræo omnis cibus dicitur panis: vt Manna.

AD IV. Subſtantia panis non pertinet ad rationem & ſignificationem Sacramenti; ſed Accidentia, vt ſigna: quib⁹ per accidens eſt habere ſubſtantiam, vel non; in hoc miraculo. Proinde Materia manet, quatenus eſt opus, ſc. in ſenſibilibus accidentibus, non in ſubſtantia. Manet & Analogia panis, q̃ eſt, non cor-

pora.

poraliter nutrire; sed significare nutritionem spiritalem per Corpus Christi. Sicut non opus erat, esse veram columbā, quæ Sp. Sancti realem præsentiam repræsentabat: analogiæ sat erat species externa.

AD V. *Ioann. 6.* loquitur de pane cœlesti, qui est *Vivus, Vita:* non de triticeo; ideo non opus erat mutatione; sed pro eodem supponit ista, *Ego, & Panis:* Atqui *Matth. 26* demonstrat diuersa per *Hoc*, sc. species & Contentum.

AD IV. Nihil annihilatur; substantia esse desinit; accidentia manent.

AD VII. Vera omnia: sed hæc in signo, illa in Contento fiunt.

AD VIII. Contrariæ conditiones sunt in Christi Corpore, & in phantastico. Hoc enim videtur oculis esse, quod in se non est; at illud non videtur sensibꝰ esse, quod est: ideo potius per id refutantur ij hæretici.

Neque Essentia accidētis est, (nisi naturaliter, iuxta Arist. At iuxta aliquos, nec naturaliter) inhærere subiecto actu, sed ordinari ad inhærentiam, ob existentiam eorum, à qua differt essentia. &c. Ordo autem accidentis ad substantiam est triplex: 1. *Essentialis*; quia est ens imperfectum; ideo eius esse est inesse; quatenus respicit substantiam. 2. *Potentialis*; quia appetit inesse: & hæc proprietas est posterior illius essentiâ. 3. *Actualis* inhærentia, seu existentia Vnde nulla est contradictio, suspendi accidentium naturam & proprietatem potentiâ diuinâ.

QVÆSTIO LIV.

An Transubstantiatio sit nouum commentum?

LVTHERVS *lib. de Capt. Babyl. c. 1.* affirmat inuentum esse S. Thomæ, & Thomistarum; approbatū ab Innocentio III. c. firmiter. in Concilio Lateranensi.

MARTYR, *lib. contra Gardin.* Innocentium III. id excogitasse ait anno 1215. Græcos ab ea voce semper abhorruisse. CALVINVS *Inst. l. 4. c. 17. §. 13.* Tempore S Bernardi nondum id orbi innotuisse. Kemnitius, *part. 2. Exam. Sess. 13. c. 4.* Tempore Lombardi nil certi de eo in Ecclesia constitisse ait, iam primum in Concilio Tridentino esse definitum.

AVTOR. I. Res Transubstantiationis ipsa inde à Christo manat, mansitque semper. I. Ætate, S. Iustinus *apologia 2.* ait cibum, quo pascimur, esse Carnem Christi. S. Irenæus l. 4 c. 14. *Constabit eum Panem, in quo gratiæ actæ sunt, esse Corpus Domini.* II. Ætate Tertull. l. 4 in Marcionem. *Panem Corpus suum facit dicendo, Hoc est Corpus meum.* S. Cyprian *Panis discipulis datus, non effigie, sed naturâ mutatus omnipotentiâ Verbi factus est Caro.* III. Ætate, Cyr. Hierosol. Ambr. Greg. Nyss &c. IV. Ætate: Chrys. Aug. Cyr. Alex. Eus. &c. V. Ætate. S. Remigiꝰ, in 1 Cor. 10. VI. Ætate S. Greg. VII. Beda, Damasc. VIII. Theophyl. Strabus, Alcuinus, &c. IX. AEtate S. Fulbertus Carnot. Atque isti ante Berengarium floruerunt, docentque realiter Transubstantiationem.

X. AEtate contra Berengarium scripserunt idem Lanfrancus, Adelmānus, Hugo, Lingo, Guitmundus, Anselmus. XII. AEtate, Algerus, Petr. Cluniac Qui omnes ante Innocentium III. floruerunt.

II. Res Transubstantiationis definita sub anathemate fuit in Conciliis ante 500. annos. 1. In Concil. Romano sub Nicolao II. anno 1060. abiurante ibi

Berengario suam hæresin: teste Lanfranco, Guitmundo, Anselmo. 2. In Concil. Rom. II. sub Greg. VII. an. 1079. (teste Tho. VVald. *to. 2. de Sacram. c. 43.*) Berengario relapso resipiscente.

3. In Conc. Lateran. Generali & porro etiam *Vox Transubst.* est vsurpata sub Innoc. III. anno 1215. 4. In Conc. Ro. III. anno 1413. contra VVicleffum: Item in Constantiensi, anno 1414. Item in Conc. Florent. anno 1439. consentientibus in id Latinis & Græcis.

Vnde patent mendacia superius posita Sectariorum.

QVÆSTIO LV.

Vbiquitas *stabiliat, an euertat Sacramentum Eucharistiæ?*

LVTHERVS, vt *suprà quæst.* 52. vult, Corpus Domini per Vnionem ad Verbum, id assecutum esse, vt sit vbi & Verbum est, scilic. Vbique. Consentiunt ei plures Lutherani, eò, vt ne in Sacramentariorum incidant opinionem.

SVADENT istis; præter alia suprà *par. 1. quæst. 25. 26.* 3. Lutherus l. quod verba, *Hoc est Corpus meum* firmiter stant, Ex eo, quod Christus sedet ad Dextram Dei, sequitur euidenter, Corpus Christi in pane esse, etiamsi hæc, *Hoc est Corpus meum*, nec dicta à Christo, nec scripta fuissent. Quare cùm ex Vnione hypostatica Corpus Christi sit vbique, certè fuit etiam in pane: Symbola tamen sunt ad id instituta. 2. Opus verò est Eucharistiâ; quia licet Corpus Christi sit vbique, non tamen capi vbique posse, sed tantum in re à Christo instituta in qua vult quæri, non vbique. Nam est etiam in laqueo; non tamen debeo idcirco inferere collum. 3. Schmidelinus libro contra Sperlingium. *Corpus Domini non est in Eucharistia extra vsum; non intelligitur de præsentia; sed de distributione: quia non distribuitur extra vsum.*

AVTOR. Præsentia Corporis Christi in Eucharistia est vi Consecrationis; quam reiicientes Lutherani confugerunt ad Vbiquitatem chimericam: quæ refutatur istis. 1. Quia ea stante, Eucharistia non est Sacramentum. Nam Sacramenta pendent ex Institutione Christi, ritum & verba præcipientis: atqui Corporis Christi præsentia, iuxta istos, pendet ex eo, quod sedet ad dexteram Dei: ex Vnione hypostatica; & non ex vi Consecrationis seu Institutionis: Ergo Vbiquitas euertit Sacramentum. 2. Quia ex Vbiquitate sequitur, Christum non posse manducari ore corporali, sed tantum spiritali energicôs; idque solùm piis. Nam quod est vbiq;, moueri nequit aut transire aliò; vti Deus: ergo Cœna est superuacua, aut spiritalis manducatio Sacramentariorum est astruenda: quam execrantur Lutherani. 3. Non opus foret adire templa communicandi gratia. &c. quia vbique adest, etiam ante dicta verba Institutionis: ergo frustra Cœna est. 4. Docent omnes Lutherani, Corpus Christi adesse solum in Vsu; non ante, non post eum: At si vbique est; adest etiam ante & post vsum. 5. Quia fatentur Vbiquistæ se coactos inopiâ rationum, confugere ad Vbiquitatem: ita Brentius *libr. Recognit.* ne cogatur admittere Consecrationẽ. 6. Illyric. *lib. de mystica Cœna*, ait, oportet admittere Christi præsentiam in Ecclesia, vt sit Caput Ecclesiæ in terris Humanum; ne debeat admitti Papa.

DICO AD I. Ex hoc incidunt in symbolicam synaxin Sacramentarioris; quippe Symbola sola pendere aiunt ex institutione Christi, quatenus significant Corpus Christi.

AD II. Quod vbique est, vbiq; capi potest: Quia implicat, vt habeam panẽ, & non habeam in eo Corpus Christi vbique præsens. Neque, vt ait Brentius, Cœna habetur definitiuè ex instituto; extra

extra eam est personaliter: Nam ille modus astruit solam efficaciam Communionis cum Sacramentariis.

AD III. Etiam extra vsum Cœnæ distribuitur, cum sit vbique in omni re, quam distribui contingit.

VII DE EVCHARISTIÆ SACRAMENTO seu COMMVNIONE.

QVÆSTIO LVI.

Eucharistia an sit Res Permanens; an Actio transiens?

LVTHERO Martinus Bucerus, teste Cochlæo *l. 3. Miscel. tract. 8.* anno 1536. persuasit, In Eucharistia non esse Corpus Christi, nisi dum sumitur: ac proinde *S*umtionē propriè esse Sacramentum: Rati, sic Lutheranos & Zwinglianos reconciliandos fore. At irrito euentu. LVTHERANI, Melanchthon, Brentius, Kemnitius. &c. Item CALVINIANI cum Caluino, *Inst. l 4 c. 18. §. 37 39.* Martyr *lib. contra Gardin.* &c. idem attipuerunt commentum; quòd ad Orthodoxam Eucharistiæ Adorationem illud valere destruendam cernerent.

CALVINVS tamen, Martyr, & Illyricus volunt, tunc solum esse Sacramentum, cum actu sumitur: Vt Baptismi aqua, dum affunditur: Non, dum ad egros defertur.

LVTHERANI verò, vt Kemnitius (quo S. Patrum eludat testimonia) volunt esse etiam, dum ad ægros defertur, immediatè à Cœna; Quidam quoque post triduum manere aiunt Sacramentum.

STVDENT istis. 1. Quia sic Institutio est facta. 2. Sicque est cum Baptismo. 3. Nec S. Patres sunt alieni. II. Caluinus. *Qui sic faciunt*, sc. asseruant Euch. *habent Veteris Ecclesiæ exemplum; Fateor. Verum in re tanta, in qua non sine magno periculo erratur; nihil tutius est, quam veritatem sequi.* III. Kemnitius ea vult S. Patrum testimonia admitti, quæ dicunt statim à Cœna missum Sacramentum ad ægros. IV. *Idem.* Alii Patres errarunt: 1. Sed quia ex simplicitate; ignoscipotest: 2. Alios cum his non consensisse ad asseruationem Euch. ideo Consuetudinem non fuisse Vniuersalem. 3. Et sicubi fuit, abrogatam esse. 4. Demum asseruatam esse ad manducationem, non ad superstitionem.

AVTOR. Eucharistia planè est Res permanens; non Actio transiens. Docent id verba Institutionis: *Hoc est enim Corpus meum.* I. Hoc dictum fuisse Verum necesse est; at ante manducationem dictum fuit. II. Fuit dictum, vt causa manducationis: q. d. ideo *manducate*; *Hoc est ENIM Corpus meum*: scilic. maximum Sacramentum; eoque sanctius motiuum. Præceptum est, *Manducate:* Simul *Hoc est enim Corpus meum* Exhibitio Rei est; Non Promissio, vt Caluinus finxit: Hæc enim futuri est, non præsentis boni.

III. Benedictio, rem communem faciens benedictam & sacram, est Actio per se perfecta; cuius Opus est Res rerum sacrarum sacratissima Corpus Christi: 1. Cor. 11. *Panis, quem frangimus, nonne Communicatio est. &c.* At istud est permanens, ad Communionem mãducandam ordinatum, duratq; dum species perdurant: quibus corruptis, esse desinit.

IV. *Manducate*, præcepit; sed non addidit, continuò post Benedictionem *Manducate:* quod ergo Verba Institutionis non definiunt tempus manducãdi; ecquâ Scripturâ Sacrâ docēte definiunt Sectarii, Manducandum esse simul ac benedictio facta est? Vnde docent; Benedictionem, & Manducationem vnã esse

Actio.

Actionem Cœnæ debere? Nos duas eſſe docemus, Benedictionem, Sacrificii; Manducationem, Sacramenti.

V. *Accipi, Benedici, Frangi*, ſunt Sacrificii, ſeu, ad Eſſe Sacramẽti faciũt. *Diſtribui, & Manducari*, ad *V*ſum Sacramenti ſpectant: Atqui Eſſentia rei, & *V*ſus eiuſdem nullam habent neceſſariam connexionem: ergo neque in hoc Sacramento. Proinde diuerſæ ſunt actiones Rei permanentis tam extra *V*ſum, quam in *V*ſu præſentis. Iam vt eſſentiæ illius eſt accidentarius; *V*ſus manducationis ita & Reſeruationis, Supplicationis. &c. eſt; vt ſine quo ſit Res nihilominus permanens ac per ſe ſubſiſtens. Hactenus ex Inſtitutione probatio ducta eſt.

VI. Iam Baptiſmi & Euchariſtiæ diſparitas docet eandem Permanentiam. Quia in Baptiſmo non eſt Res permanens; ſed Actio, quæ fit & dicatur Sacramentum: at in Euchariſt. non eſt Actio, ſed Res permanens, quæ ſit Sacramentum. *De Baptiſmo*: quia non Aqua eſt Sacramentum ſola; Non Forma ſuper Aquam dicta; ſed Actio per hæc circa baptizandum. Liquet. *De Euchariſtia* verò: 1. Quia, *Modus loquendi* omnium is fuit, vt nemo Fractionem, aut Benedictionẽ, aut Diſtributionem, aut Manducationem, vocarit Euchariſtiam; ſed rem permanentem; *V*t Iuſtinus, Panem ſanctificatum, Cibum. &c. Quem dicunt Patres offerri, Confici, Portari. &c. quæ conueniunt Rei permanenti, non Actioni: Quem conferunt etiam cum *V*erbo Incarnato. &c. 2. *Actio* nulla eſt, cui tota ratio Sacramenti conueniat: Nam *Manducatio* eſt ſuſcipientium; at horum actio non conſtituit Sacramentum. *Benedictio* ſeu *Conſecratio* eſt Miniſtri, qui facit eſſe Sacramentum; ſed non eſt ipſa illud. *Fractio & Diſtributio* non ſunt ſigna gratiæ inuiſibilis; ergo nec Sacramẽta. At *Pani Conſecrato*, vt rei permanenti, patet conuenire definitionem Sacramenti: ergo & eſt Sacramentũ VII. Docent idem S. Patres apud *Bell. l. 4. c. 4.*

DICO AD I. Iam liquet ex dictis.

AD II. Id agat ipſe, quod rectè iudicat agendum: at contra it.

AD III. At iſtud ſolus dicit S. Iuſtinus: reliqui Aſſeruationem quoq; iubẽt, aut docent. 2. Chriſtus nec detulit ad abſentes Euchariſtiam, nec iuſſit: vnde iubet Kemnitius? &c.

AD IV. 1. S. Cyprianus corrigit rudes Sacerdotes, ex ſimplicitate errantes contra *V*ſum communem. 2. Mentitur alios Communi Conſuetudini nõ conſenſiſſe. 3. Abrogatam fuiſſe commentitur: Itemque & 4. Aſſeruatam Euchariſtiam ad mãducationem ſolam. *Bell. c. 15.*

QVÆSTIO LVII.

Ecquæ debita ſit Euchariſtiæ Materia Panis?

LVTHERANVS Illyricus *Cent. 11 cap 8.* Schiſma Græcorum in hoc & Latinorum ita deſcribit, vt ſectoriam det Græcis. Hinc Lutherani & Zwingliani fermentatum putant aptiorem azymo.

CALVINVS *Inſt. l. 4 c. 17. § 43.* tria 1. Sunt deque eſſe vtro vtaris. 2. Fermentati vſum duraſſe à Chriſto ad annum 125. 3. Alexandrum Papam inſtituiſſe azymum. Sic & Kemnitius *par. 2. ad Seſſ 22 c. 7* Caluiniſtæ hinc fermentato vtuntur omnes: Vt & Græci Schiſmatici.

SVADENTIſtis. 1. Matth. 26. *Nõ in die feſto, &c.* ſc. Paſchæ. *Marc. 15.* Ioſeph ſyndonem

nem mercatus est; Mulieres, *Luc.23.* pararũt aromata: Iudæi criminalem causam egerunt: quæ in festo vetita: Ioann 13. *Ante diem Paschæ.* Ioann.18. *Non introierunt prætorium, vt manducarent Pascha.* Ioann.19. *Erat autem parasceue Paschæ.* Ergo die profano Cœna peracta est in fermentato.

2. Patres ita docent ex *Deut. 16.* Agnum immolandum ad Vesperam luna XV. ergo Dominus XIV. cænauit in fermento.

3. CALVINVS. Primitiua Ecclesia vsque ad Alexandrum vsa est fermentato in Cœna.

4. *Greci.* Dominus accepit Panem: at azymus non est panis: Et azyma, Iudæorum est; proinde in hac Cœnare est Iudaizare.

5. Pentecoste celebratur die quinquagesimo ab secunda azymorum: at eo anno venit Pentecoste in Dominica; ergo & secunda azymorum: ergo prima fuit feria VI. proinde Dominus cænauit in fermento feria V.

AVTOR. Panis Azymus est Eucharisticus; vt in quo Dominus cænauit Luna XIV. ad vesperam, feriæ V. cum qua incepit Lunæ XV. feria sc. VI. solennis Paschæ. 1. Sic testis *S.* Scriptura in meo *Antichristo p.3.q.23.* 2. Omnes ferè S Patres dicunt Christum celebrasse Pascha die XIV. vesperi, captumque noctu; testibus Euangelistis, Ioann 13. *Ante diem festum* sc. Luna XIV. *sciens Iesus.* &c. pridie Passionis. Ioann.18 *Nobis non licet interficere,* sc. ob festum diei XV. feriæ VI. Ita Patres Chrys. Cyr. Aug. &c. 3. S. Patres dicunt occisum Christum ipso die solenni Paschæ Luna XV: at hæc cœpit pridie vesperi, sicque Gen. 1. *Factum est vespere & mane dies primus.* 4. Asiani egerunt Pascha cum Iudæis (teste *Cõcilio Nicæno*) Luna XIV. ad vesperam: vti & iudaizantes Quartodecimani. 5. Orthodoxi ideo, si Luna XIV. veniebat in Dominica, differebant Pascha in sequentem Dominicam; vti & hodie; ne iudaizemus.

DICO AD I. Fuit ea quorundam sententia: at altera vicit, vt *in festo* crucifigeretur. Opera autem pietatis non prohibita erant in festo; sed seruilia, & in Sabbato maior quies erat præcepta, quàm in festo. Luna XIV. autem erat *Ante diem festum* artificialem, sc. feriæ VI. Et hac XV. immolatos boues & oues manducabant Sacerdotes; qui Paschales sunt, *Deut. 6.* Agebantque eadem parasceuen in paschâ, sed non ante pascham: nam ad Sabbathum ea agebatur: Ioann 19. *Propter parasceuen, ne remanerent in cruce* Sabbatho.

AD II. Quidam Patres, *ad vesperã*, sc. mundi, intelligunt. Quidam Lunæ XV. vesperam; quâ & agnus typicus, & Christus est immolatus; qui pridie, initio Lunæ XV. finitâ XIV. cænarat.

AD III. Dicit: at nullo docebit autore; nam fingit. Leo IX. acerrimus Lunæ XV. defensor vsum Ecclesiæ inde à S. Petro repetit; non ab Alexand. I. cœpit, qui sedit anno 121.

AD IV. Rebus iisdem vti cum Iudæis, non est iudaizare; sed eodem vti ritu & fine.

AD V. Pentecostes dies numerandi sunt à primo die profano azymorum: proin, si secundus azymorum incideret in Sabbatum, tunc à tertio numerabatur: Et sic accidit anno Christi passi.

QVÆSTIO LVIII.

An Materia Vini *sit miscenda Aquâ ad S. Synaxin agendam?*

LVTHERANI & Caluinistæ, ceu Armeni, mero meracissimo vtuntur in Cœna,

absque aqua. Lutherus *l. contra Regem Anglia*, anno 1512 fatuos vocat aquam vino miscentes: *cum sit merum figmentum humanum, & pessimam habeat significationem*. Kemnitius *part. 2. in Sess. 22. Can. 7.* ait esse indifferens; cùm incertum sit, an Dominus vinum aquâ miscuerit: proinde miscere nil necesse esse; nec præcipi ab Ecclesia posse.

CALVINSTÆ aiunt, vt Richerus, esse hæreticos, sacrilegos, falsarios, qui miscent aquam, & sua commenta Euangelicæ puritati.

SVADENTIstis. 1 *Lutherus & Kemnitius.* Quia pessima est significatio, Isa. 1. *Vinum tuum mistum est aquâ*, id est, ait Hieron. *Verbi sinceritas corrupta est.* 2. Quia, quòd ex latere Christi fluxit Sanguis & Aqua; *ea ratio non probat miscendam aquam in calice*: quippe significat Baptismum & Eucharistiam, ait S. Aug. tract. 120. in Ioann. Vide *Geneal p. 3. q. 14.*

AVTOR. Miscere vinum aquâ in Sacramento Calicis, probabilius non est de necessitate Sacramenti: etsi improbabiliter pauci Esse aiant: Attamen, non miscere, grande peccatum est. 1. Quia Dominus vinum aqua mistum consecrauit: (quod probabile Kemnitio pro more nationis. Malè) Nam sec⁹ fert Traditio. Scriptura enim solius Calicis meminit, non vini, non aquæ. &c. Nisi ibi: *Non bibam de hoc genimine Vitis.* &c. quod dixit Dominus ad esum agni; non ad Eucharistiam; secundum potiorem Patrum sententiam. Traditio autem constat ex Liturgia S. Iacobi in Conc. Trullano: non ex Clementis Const. l. 8 cap. 17. ex Irenæo, Cypr Basil. &c. qui ex omni natione, misturam non tribuunt mori nationis, vt Kemnitius.

2. Quia, Ioann. 19. Ex latere Christi exiuit *sanguis & aqua*. Chrysost. hom. 24. in 1. Corinth. *Quid est in Calice? Quod ex Latere fluxit.* August. Ambros. &c. 3, Quia Eucharistia significat Vnionem Christi cum Ecclesia, vt vinū cum aqua. Sic Cypr. Euseb. Isid. &c. 4. Quia Eucharistiæ typus fuit, non solum, *Genes. 14*, Panis & Vinum Melchisedech: sed etiam aqua Petræ, *1. Corinth. 10.* Ita Ambrosius, Euseb. 5. Quia significatur sic duarum in Christo naturarum Vnio. Sic *Niceph. l 18. c. 15.*

DICO AD I. In S. Scriptura res eædem sæpe contraria significant: vt Gen. 49. *Catulus leonis Iuda.* Apoc. 5. *Vicit leo de tribu Iuda.* Contrà. Psa 90. *Conculcabis leonem.* Ira hîc.

AD II. Ista significant rectè: & etiam Significatur per mixturam calicis eadem profluxio Sanguinis & Aquæ. Quæ obstrepunt alia, liquent ex dictis.

QVÆSTIO LIX.

Qua FORMA conficitur Eucharistia?

LVTHERO-CALVINISTÆ in hoc consentiunt, vt Ecclesiæ Catholicæ sententiam non integrè admittant. Cætera, dissentiunt.

LVTHERANVS Martin. Bucerus *in Matth. 26.* verba Institutionis recitari necessarium negat: Quia Sacta Scriptura non id doceat vel iubeat: Habentque sectatores, teste Kemnitio *part. 2. Examin. ad Sess. 22. Can. 1.* Kemnitium ibid ista: 1. Tota Institutionis descriptio pertinet ad formam: proinde Papistæ eam mutilant. 2. Sola Christi verba sunt recitanda: At Papistæ multa permiscent; 3. Consecratio fit à Deo per os ministri: At Papistæ volunt eam opus esse hominis consecrati. 4. Verba ea non debent recitari sola historicè, vt Caluinistæ volunt; nec magicè, vt Papistæ: sed quasi quæ, operante Deo, sint efficacia ad faciendum, quod sonant: sic, vt verba ea sint instrumenta Dei, non ministri: Et sic efficacia sint, vt eodem

annum-

nuncient, certosque reddant, distribui in Cœna verum Corpus & Sanguinem Christi. Ita & Bucerus.

CALVINVS *Inst. l. 4 c. 17. §. 19.* Verba recitari vult per modum concionis seu lectionis, ad instruendam fidem; non ad consecrandum elementum. LVTHERVS *l. de Capt. Bab. & de Bapt.* parum referre ait, quibus verbis Sacramentum conficiatur; modò adsit fides accipientis illud: Eò, quòd Sacramenta cõsistant in promissionẽ; quæ non accipitur, nisi fide. Caluinus itaque iubet prælegi cœnantibus, ex *1. Cor. 11.* Institutionem.

SVADENT istis. 1. Caluinus. Dominus dicens, *Accipite.* & alloquebatur Apostolos, non panem: ergo referuntur non ad hunc consecrandum, sed ad instruendos illos. 2. Nusquam scriptum, recitari oportere. 3. Papistæ multa addunt, & detrahunt istud: *quod pro vobis tradetur. &c.*

AVTOR. Eucharistica Forma hæc est ipsissima: *Hoc est enim Corpus meum. Hic est enim Calix Sanguinis mei.* I. *Contra Lutheranos* quatuor sunt certa. 1. Dominus pronunciauit hæc: testibus *Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Paulo 1. Corinth. 11.* 2. Dominus iis Consecrauit: testibus cunctis S. Patribus & Theologis: *Item:* Si alio modo consecrari voluisset; alio modo docuisset: At nõ Prædicauit nil recitari iussit; nisi *Hoc.* Vnde, Sacerdos in persona Christi consecrat: ideo non dicit, *Hoc est Corpus* Christi; sed *Meum:* Quæ repetitio verborũ Christi, est Consecratio per verba Christi, non per solam Voluntatem Christi, vt Lutherani volunt. Nam solâ voluntate cõsecrare, non est Ritu Sacramentali, sc. visibili aut sensibili: talem autem instituit Ritum pro Sacramentis. Quod sine Talli facit per solam inuisibilem Voluntatẽ, id miraculum est. Sicut Magdalenam absoluit. 3. Dominus præcepit hunc Ritum: *Hoc facite*, in Re, & in Verbis: Sicut & quoad Baptismum, Pœnitentiam &c. Nusquam enim dixit: Dicite, *Ego te Baptizo*; aut *Absoluo* &c. Id quod Bucerus postulat expressum. 4. Dominus vi horum verborum Consecrantium transubstantiauit. Quia nisi Corpus & Sanguis Domini verè *Hoc* fuisset, Verba falsa fuisse oportuit. Vnde Apostolicus ritus est ex Traditione, post Consecrationem continuò Demonstrare Rem adorandam, scil. Iesum Christum. Hinc Græci ea verba clarè proclamant, & populus respondet, *Amen*, ac adorat.

II. TRADITIO id docet, ea Verba dici ad Panem & Vinum Benedicendum; non ad Instruendum populum: vt *Lutherani & Caluiniani* volunt. Patet ex Liturgiis Clementis, Iacobi, Basilij, Chrysostomi, Ambrosij, ex Romana, quæ Sancti Petri esse censetur. Vnde Caluini ritus recitatorius, est omninò nouus, antè inauditus. *Item:* Sancti Patres dicunt Corpus Domini fieri Mystica prece, solenni benedictione, gratiarum actione: ceu ante & post hæc Verba suetum in Missa.

GRÆCORVM Refutationem vide in mea *Geneal. p. 3 q. 15.* Ex his ad Suasiones contrarias liquet responsio.

DICO AD I tamen. Quod in Basilii Liturgia post, *Accipite. &c.* dicitur *Fac Domine panem istum Corpus Christi: &c.* oratio est, vt in nobis fiat cibus ad vitam, non ad iudicium. Similia vidè apud *Bellarmin. libr. 4. cap. 14.* de Additione, Detractione, Transpositione, &c. Logi; nugæ nugarum.

QVÆSTIO LX.

Minister *Eucharistiæ quis?*

LVTHERVS *l. de Capt. Baby. c. de Ord.* vult omnem baptizatum habere officium Consecrandi Eucharistiam; nemnem tamen id vsurpare debere, nisi legitimè vocatum. Putat enim Ordinationem solum necessariam ob disciplinam Ecclesiæ & Ordinem; *libr. de abrog. Missæ.* LVTHERANI, vt Kemn. &c. timidè assentiuntur ei; ob euidentiam probationum Catholicarũ, & ob duo Principia Lutherana, alioquin deserenda. Primum: Sacramenta non operari, nisi excitando fidem; proinde non pendere à qualitate ministri. Secundum: In ordinatione non imprimi Characterem, datique solum officium, non potestatem nouam; proinde qui hodie Minister est, cras nullus erit.

CALVINVS *Instit. l. 4. c. 1. §. 22. & c. 3. §. 10. &c.* præfractè negat ratum esse Baptismũ, aut Cœnam, si ab alio, quàm publico ministro, detur. Ita & Bullingerus, Zwinglius; licet hic antè secutus sit Lutherum. Lutherus autem Wiclefum superauit, timentem definire, an laico fas ministrare Sacramentum?

AVTOR. Necesse est ab ordinato Sacerdote confici Eucharistiam, vi huius, *Hoc facite:* sc. omnes Christiani *manducate & bibite:* soli Sacerdotes verò Consecrate, Sumite, Distribuite. *Vide Antichristum p. 3. q. 25.* Ita docet Traditio firmata per Concilia Generalia quatuor Nicænum, Lateranense, Florentinum, Tridentinum. Per & *S.* Patres, S. Dionys. Eccl. Hierarch. p. 2 c. 5. *Nec ipse Sacerdos erit, nisi Pontificalibus officiis ad hoc fuerit promotus.* Qui secus faxit, eum vocat S. Ignatius epist. ad Trallianos, infideli deteriorem. S. Clemens Const. l. 1. cap. 31. *Omnis laicus sine Sacerdote aliquid tentans, frustrà facit.* Idem *l. 8. c. vlt.* Quia solis dictum Apostolis, *Hoc facite*, sicque ad alios eadem manauit potestas. *Vnde* Tertull. *libr. de præscript.* ridet Marcionistas, quòd, quos hodie Clericos, cras habeant Laicos: & hos Sacerdotalia ministrare. S. Cypr. *l. 1. epist. 2. &c.* negat esse apud hæreticos Eucharistiam veram, cùm non sit verum Sacerdotium. &c. *Bell. lib. 4 c. 16.* Proinde in nullo casu necessitatis licuit vnquam vlli consecrare, nisi Sacerdoti.

QVÆSTIO LXI.

Qualis Eucharistiæ sumtæ sit Effectus, & sumendæ Præparatio necessaria?

LVTHERVS passim tria asserit: 1. Effectum Eucharistiæ esse Remissionem peccatorum mortalium. 2. Non opus vacare culpis mortalibus; sed cum ea sumi, qui plurium sibi conscius facinorum est. 3. Non opus Confessione ac Pœnitentia; sed fidem sufficere, quâ credat in Eucharistia sibi omnia esse remittenda. 1. 18. in Concione de præparat. ait: *Optima dispositio est, quâ pessimè es dispositus: tunc pessimè es dispositus, quando optimè es dispositus. Quia Christus non venit vocare iustos, sed peccatores;* qui pap. sticis præparationibus se polluunt &c.

KEMNITIVS *p. 2 Exam. Sess. 13. c. 2.* 7. proponit primum Lutheri: secundum & tertium oppugnat; præquerequirit pœnitentiam & propositum abstinendi à peccatis; vultque examinari communicaturos. Et & Confessio Augustana.

CALVINVS *Instit. l. 4 c. 17 §. 40.* pugnantia asserit. 1. *Cibus hic spiritualis si in animum inciderit malitiâ nequitiâque pollutam; maiorem illam ruinam præcipitat:* Proinde §. 41. fidem & charitatem requirit. 2. Contra §. 41. reprehendit nos, qui statum gratiæ prærequirimus: §. 42. Vult Cœnam remittere mortalia, quæ nisi adsint, frustra sumi, *Meminerimus*, ait, *has S. epulas ægrotis esse pharmacum, peccatoribus solatium, pauperibus largitionem: quæ sanis, iustis, diuitibus (si qui reperiri possent) inutilem afferrent operæ pretium. &c. Cùm in totum detur; intelligimus nos sine ipso in nobis plane mortuos esse.*

SVADENT istis. 1. LVTHERANI. 1. *Lutherus.* Quia non veni vocare iustos, sed peccatores. 2. *Caluinus:* Si peccatis immunes accedere soli debeant; omnes accedunt.

cebuntur. 3. Kemnitius. *Hic est Sanguis noui Testamenti*, quod includit in se pactum remissionis peccatorum. Vnde; *Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. 4. *Kemnitius.* in Liturgiis sunt preces pro remissione peccatorum. Sique venialia deleat; cur non posset & mortalia?

AVTOR. Eucharistiæ est principaliter, nutrire animas & præseruare à peccatis; non, peccata delere. Præparatio ad eam est Pœnitentia iusta. 1. S Scriptura teste in meo *Antichristo. p. 3. q. 25.* 2. Traditione, Patrūque Consensu teste. Vnde in Liturgiis Diaconus proclamans, *Sancta Sanctis*, infideles & Catechumenos exire, & inexpiatos non adire Synaxin iubebat: teste Chrys hom. 61. ad Antioch. Iustino in Apologia. 2. Cypriano, Ambrosio, &c.

3. RATIO suadet. 1. Euch. est Sacramentum à cæteris diuersum; ergo & proprium habet effectum nutriendi. Nam & *Lutheranis* Baptismi est abluere originale: Absolutionis, remittere actualia: *Calu.* verò est Baptismi p fidē remittere peccata per omnē vitā facta reliquā: Ecquid igitur Cœna opus ad remissionē? 2. Quia mos peruetus est post Baptismum continuò dare Eucharistiam, teste Cyrillo Ierosol. in Mystagog. 3. Cùm sola fides iustificet apud Luthero Caluinistas; quid Synaxi opus?

DICO AD I. Quos primum vocat Christ⁹, iustificat: at de in seipso cibat.

AD II. Ne arceantur, data potestas est remittendi prius peccata; quæ remitti absolutione certum est: at qui se sat digne disposuerit, certus est nemo.

AD III. Testamentum trifariam capitur; 1. Pro Voluntate testatoris. 2. Pro hæreditate cernenda. 3. Pro instrumento literarum, quod est & signū Voluntatis, & causa adeundæ hæreditatis. Ita Eucharistia repræsentat mortem Christi passi, & applicat nobis meritum factæ remissionis, quam repræsentat in Commemoratione passionis.

AD IV. Prodest Eucharistia ad remittenda mortalia peccata nobis ignorata; Et ad persoluendam pœnam confessorum peccatorum. Et ad venialia dimittenda. Proin peccata mortalia potest delere Eucharistia; sed non est ad hoc primariò instituta.

QVÆSTIO LXII.

An Vtraque Species sit necessaria sic, quò totus in ea sit Christus?

LVTHERVS, Declaratione sermonis de Cœna. *Non dixi, nec consuevi, nec est intentio mea; vt Vnus. aut aliqui Episcopi propriâ autoritate incipiant alicui Vtrāque Speciem porrigere: Nisi ita præciperetur in Concilio Generali.* 2. In Assert. art. 16. *Consulerem mihi videtur nunc & non modò per Concilium, sed quilibet Episcopus, etiam inuito Papa, Christum secutus in Euangelio, rursus Vtramque laicis daret.* 3. In formula Missæ: *Si quod Concilium statuerat Vtramque, non nequaquam Vni vtrâque vellemus: sed in despectum Concilii ac statuti, aut Vna, aut neutra. & minimè Vtraque vti vellemus, ma ediffuri vniuersos, qui ex potestate Concilii Vtraque vterentur.* Cochlæus in Septicipite c. 23. notat 36. Lutheri hac in re contradictiones.

II LVTHERVS *in eadem declar.* ait, 1. Non necesse dari laicis vtramque. 2. *Lib. Capt. Bab. cap. 1.* Sacerdotes iure diuino teneri, vt dent vtramque: Laicis tamen liberum esse, vt petant vnam vtramque, aut neutram. 3. In *Assert. art. 16.* Qui vtramque nequeunt impetrare, si omittant desiderare, impios esse. LVTHERANI vigent necessitatem Vtriusque.

SVASIONES vide infrà quæst 65.

III. LVTHERVS, An TOTVS CHRISTVS sit sub Vtraque, variat. 1. *Assert. artic 16.* ait, Totum esse in qualibet. 2. In Inform adamicum, idet Concomitantiam. 3. Lib ad Waldenses, frustra se torquere aliquos ait, & dissimulat quæstionem. 1. LVTHERANI, vt Hesshusius negat Concomitantiam: Hamelmannus ait esse diabolicum inuentum: Illyricus item &c. 2. Alii, vt Brentius, in Confess. Wittenb. Kemnitius. &c. Totum esse aiunt in qualibet specie:

ſeque dicere coguntur ob Vbiquitatem ſuam. 3 Alii, vt Lutherus paſſim, MELANCHTHON *art. 10. Confeſſ. Aug.* hanc quæſtionem diſſimulant.

4. CALVINVS cum ſuis Concomitantiam & ridet, & impugnat. *Inſt. l. 4. c. 17. §. 18. 31. 47.*

SVADENT iſtis. 1. CALVINVS. *Quòd obtendunt Concomitantiam nimis friuolum eſt; cùm ſymbola, quibus includuntur, ita diſtincta ſint. 2. §. 31. Si ſua illa Cõcomitantia negetur, quid facient? Quis ſanus & ſobrius Chriſti Corpus* Chriſtum *eſſe ſibi perſuadeat? 3. §. 74. Dominus panem oſtendens Corpus ſuum eſſe dicit: Calicem dum oſtendit, Sanguinem vocat. Humanæ rationis audacia contra reclamat, Panem eſſe Sanguinem, Vinum eſſe Corpus. Ac ſi Dominus nullâ causâ Corpus ſuum à Sanguine & verbis & ſignis diſtinxiſſet. Et vnquam fando auditum eſſet, Corpus Chriſti aut Sanguinem Deum & Hominem appellari? Sanè ſi deſignare ſe Totum voluiſſet, dicere poterat, Ego ſum; non autem, Hoc eſt Corpus meum.*

AVTOR. Chriſtus totus eſt in qualibet ſpeciè. 1. Sic tria Cõcilia Generalia, Conſtantienſe, Florentinum, Tridentinum, ex euidentia S. Scripturæ quam video in meo *Antichriſto p. 3. q. 26* 2. Sic vniuerſalis Patrum Conſenſus: *B. Andreas* ait: Agnum immaculatum quotidie immolari, & à populo mãducari. Origenes: Illi dicimus, DOMINE *non ſum dignus*. Hilarius ait: Manducatione fit, vt Filius Dei in nobis ſit. *Cyr. Ieroſol* ait, Nos eſſe Chriſtophoros: ſummum Regem ſumi; caue ne in terram excidat. &c. Quare qui Concomitantiam negant, ſe cadauer ſumere aſſerant neceſſe eſt. 3. Miracula crebra Veritatem Totalitatis atteſtantur.

DICO AD I. Symbola ſunt diſtincta, non ideo tamen & Res: niſi quòd Res diuerſæ ſignificantur.

AD II. Negentur & S. Scripturæ, & Patrum conſenſus, &c.

AD III. Mendacia fundit, nos dicere, *Panem & Sanguinem, &c.* Corpus Chriſti eſſe Deum. Denique dixit, *Hoc eſt Corpus meum*; non *Ego ſum*; quia id expreſſit, quod ſigno repræſentabatur.

QVÆSTIO LXIII.

An tota Ratio Sacramenti ſit in vna ſpecie?

LVTHERANI ſic ratiocinantur: Si panis & calix ſint duo Sacramenta; toto fraudant Sacramento, qui calicem negant. Si vnum ſint; ergo dimidiatum dant laicis, qui in conuiuio ſpirituali potum negant.

SVASIONES vide infrà *quæſt. 66.*

AVTOR. Euchariſtia trifariam conſideratur. I. Vt pignus diuini amoris: Sic in Vna ſpecie conſeruatur: quia totũ Chriſtum exhibet. II. Vt Sacrificium: Sic Vtraque neceſſaria eſt: quia id ſignificat Chriſti paſſionem, vt cruenti Sacrificii imitatio, quæ ſine effuſo Sãguinis ſigno non repræſentatur. 2. Deinde in Sacrificio eſſe debet reipſa, quod fuit in typo Melchiſedechano. Ideo Vſus Eccleſiæ nunquam paſſus eſt Sacrificari in altera ſola: *D. Th. 3 q. 83. art. 6.*

III. Vt Sacramentum; Sic in alterutra perfectè eſt tota ratio Sacramenti, Ita *Concil. Trident. Seſſ. 21. Can. 3.* RATIO. Quia in vtralibet eſt *Significatio & Cauſalitas* gratiæ, quæ omni ineſſe Sacramento debent.

I. *Significatio vtriuslibet eſt Refectio ſpiritalis*, at hanc proinde vinum ſolum, vti & panis ſol⁹ ſignificat: poteſtq; alterutra ſpecies dici pars, (ſed Materialis) Sacramenti, ſc. Chriſti totius. Itaque in Scripturis Eſurire & Sitire juſtitiam, *Matth. 5. Eccl. 24.* Manducare & bibere, vt *Ioan. 6.* pro eodem ponuntur: teſte *S. Cypr. Serm. de*

de Cœna: Aug. in Ps. 103. 2. *Significatio vtriuslibet est Vnio fidelium*: Sicut vnus panis, & Vinum è multis granis constat: Ita Ecclesia. 2. *Cor.* 3.

II CAVSALITAS par Vtriq; inest: quia idem Christus totus Vtrobique: *V*nde & quæq; species habet propria, Materiam, Formam, Actionem; vt neutra pẽ deat ab altera, quin sit Sacramẽtum perfectum formaliter; non partiale, nisi specie tenus materialiter. Ita *V*niuersalis orbis Christiani ætatum omnium Cõsensus. Prætulerunt ita typi, quorum hi istã, vt Manna, Agnus, Panes propositionis: isti alteram speciem præsignarunt: *V*t aqua petræ. Nec duæ species Sacramenti duo sunt Sacramenta; sed vnum; dum in actione vna sumuntur ab Sacerdote: Nisi sic diuideret eam actione, vt hanc ante, istam post prãdium sumeret: quod nefas. Hinc patet solutio dilemmatis superioris Lutherani.

QVÆSTIO LXIV.

Par, an maior Vtilitas ex Vna, vel Vtraq; capiatur sumta specie?

LVTHERANI iuxta & CALVINIANI contendunt, ex Vna minorem percipi.

SVADENT istis. 1. Caluinus *Inst. l. 4 c.* 17. §. 47. Fraudatur populus magnã fide. Significatione: adeo clarius duæ, quàm vna species significat Christum totum. 2 *Georgius Cassander*. S. Patres tribuunt peculiarem effectum Sanguini Dominico. S Ambr. l. 5. de Sacram. c. 3. *Quotiescunq; bibes, remissionem accipis peccatorum et inebriaris Spiritu.* S. Cyr. l. epist. 2. *Quomodo docemus, aut prouocamus eos Sanguinem suum fundere; si ejus militaturis Christi Sanguinem denegamus?* 3. Ruardus Catholicus declarandæ Veritatis causa sibi obiicit: Altera species accedens, Si auget gratiam: ergo vtilis est: Si non auget; ergo verum Sacramentum non confert gratiam, estque frustraneum.

AVTOR. I. Quem aduersarii fructum quærunt in Sacramentis, is tam in Vna, quàm in vtraque datur; scilic. *Fidei excitatio & confirmatio*. Quòd velint Sacramenta non aliter prodesse, quàm significatione, promissionem Dei repræsentante. Id q̃ magis videndo, quàm manducando, obtinetur: cùm manducando symbolum absumatur, videndo manens repræsentet: Et *V*isus quàm gustus, sit spiritalior, adque intelligentiam aptior.

II. Quem Orthodoxi fructum quærimus, perinde capitur ex vna; sc. *Gratiæ collatio* ad salutem. Ioan 6. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.*

III. Tametsi, (facita esse) plus gratiæ ex *V*traque accederet sumenti; non tamen necesse foret, nec expediret *V*trã que dare omnibus. 1. Quia præstat altero bono non necessario carere, quàm Sacramentum periculo irreuerentiæ exponere. Hinc desiit Ecclesia pueris Eucharistiam porrigere: Hinc Matrimonium & Ordo non omnibus expediunt. Et præstat crebrò sub vna securè communicare; quàm rarè & periculosè sub vtraq;. Præsertim cum nihil ex duabus percipiatur, quod non capiatur ex Vna. Nec enim *S*ignificatio, sed Caussalitas rem efficit meliorem: vt suprà.

DICO AD I. Absurdum est dicere Fructum *S*acramentorum consistere in confirmanda fide, vt apprehensâ significatione moueatur animus. Nam sic rudiores parum, infantes nil vsi-

tatis

tatis perciperent plus ingeniosiores, nō autem meliores sed hebetes.

AD II. Etsi Deo Patri, & Filio, sua cuique peculiaria tribuantur; non tamē idcirco de Sp. Sancto negantur: Ita & in speciebus est: Vnde iidem S. Patres alubi eosdem effectus Sanguinis tribuūt Corpori: Ambr. libr. 4. de Sacram. c. 5. *Qui manducavit hoc Corpus, fiet ei remissio peccatorum.* Cypr ibid. ait, Martyres muniri protectione Corporis Domini debere. Ita Col. 1. *Pacificans per Sanguinem Crucis.* Infrà: *Reconciliavit in Corpore Carnis.* Ad: de quod effectum eum tribuunt nō speciebus, sed Contento.

AD III. Similiter posset quis argumentari de particulis S. Hostiæ: At malè. Nam non species, sed Contentum confert gratiam: hoc autem vtrobique idem est. Et cùm vtraque sumitur, est actio vna sumptionis perinde, vt cùm vna percipitur: sicuti & est Res vna vel sub mille particulis data.

QVÆSTIO LXV.

An Communio sub Vtraque sit Præcepta à Christo?

LVTHERVS, vt *suprà q. 62.* Sæpius dicit, Permissionem esse diuinam, non præceptum: LVTHERANI tamen, vt Kemnitius, &c. esse præceptum contendunt.

CALVINVS Inst. l. 4 c. 17. §. 17. ait, *Edictum æterni Regis est, vt omnes bibant.*

SVADENTISTIS. 1. *Melancht. in Apolog. Confess. Aug. & Kemn.* In voce, *Fractio panis*, per figuram Intellectionis significatur & altera species: Vti & *Ioann. 6.* dum quater fit mentio panis solius. 2. *Kemnitius.* In Emaus sub Vtraque communicatum est, teste Augustin. *Verè in fractione panis Christum agnoscit, qui non sibi indicium manducat & bibit.* Neque ibi dixit; *Hoc facite*, licet vnam porrexisset solam. Plura quæstione sequenti.

AVTOR. *Vtraque non est in præcepto diuino.*

I. Quia typi plerique sunt de *Vna*: vt Lignum vitæ, *Genes. 2. 3.* Agnus Paschalis, *Exod. 12.* Manna, *Exod. 16.* Panis propositionis, *1. Reg. 21. Exod 25.* Caro Sacrificiorum. *Esto*; sint aliæ figuræ de potu: Non nos contendimus pro necessitate Vnius, vt pro duarum Sectarii. *Deus*, Melchisedechum obtulisse Deo panem & vinum constat: dedisse verò Abrahæ, non constat. *Adhæc*, aqua è petra data est sine cibo; non ideo Calix dandus est sine pane.

II. Doctrina, & exemplum Christi, & Vsus Apostolorum, docent Vnam tradi. Vide in *Antichristo part. tertia quæst 26.*

III. Vetus & primitiua Ecclesia Vitam sub Vna Communionem testatur trifariam. 1. Quia eam nunquam reprehēdit, tum in Orthodoxis: tum vel in Manichæis: qui, teste S. Leone *Serm. 4. de Quadrag.* sub vna communicabant, quòd vinum ducerent fel esse Draconis, & quòd negarent veram Christi passionem & mortem, & Sanguinis effusionem: vnde & signum in vino reiiciebant. Nec Epiph. nec Augustinus, qui eos exagitarunt, hoc in eis carpserunt.

2. Quia moris erat Eucharistiam deferre secum domum, & sumere cùm libuisset. 3. Quia Manichæi, vt hæresim tegerent, sub vna cum Orthodoxis communicabant Romæ: teste S. Leone ibid. Qui & obseruari iussit eos, qui nunquam vini speciem sumerent.

IV. Ritus Ecclesiæ docent idem. Vt

Asser-

Asseruatio Sacramenti, Communicatio domestica, Communicatio infantum, Ægrotorum, Laica, Communicatio ex Præsanctificatis. Vide *Bellarmin. libro 4. cap. 24.*

DICO AD I. Ista Historia sic coniungit Benedictionē panis cum Distributione, Recessuque Domini; vt nullus fuerit locus calici benedicendo ac dādo: Vnde nec locus figuræ est. Augustinus verò non dicit, Christum dedisse vtramque; sed agnitum in fractione panis; & huius fructum fuisse agnitionem. Cætera ex dictis liquent.

QVÆSTIO LXV.

Quæ argumenta sunt Vrgentium Vtramque?

TRriplicia. 1. Ex S. Scriptura. 2. Ex S Patribus. 3. Ex Ratione.

I. EX S. SCRIPTVRA 1. Bohemi, Ioann. 6. *Nisi manducaueritis Carnem filii hominis, & Biberitis. &c.*

II. Achilles, Lutheri, Buceri, Melanchthonis, Caluini, Kemnitii. &c. est Matth. 26. *Bibite ex hoc omnes:* Hoc non solis dictum Apostolis est. 1. Quia non dixit *Manducate ex hoc omnes.* quòd præuideret futuros, qui dicerent, datum omnibus panem, non calicē. 2. Quibus, *Manducate,* iis & *Bibite* dictum: Si solis Presbyteris: ergo neutra licet laicis. Si laicis quoque dictum, ergo Vtraque licet eisdem. 3. Quia pro quibus Sanguis fusus, iis dictum, *Bibite ex hoc omnes, Hic est enim Sanguis meus, qui pro vobis, & pro multis effundetur:* At fusus est pro omnibus.

III. CALVINVS Instit. l. 4. c. 17. § 48 &c. *Velim ad quinque postulata respondeant, quibus elabi non poterunt: 1. Quo oraculo reuelatum sit vobis hoc* Solis dictum *Apostolis? 2. Cur ab Apostolis ad mille vsque annos sine exceptione omnes fiebant vtriusque symboli participes? 3. Cur de pane simpliciter dixit, vt ederent: de Calice, vt Omnes biberent? 4. Si Deus solis Sacerdotibus dedit vtramque; quo iure datur nunc altera laicis? 5. Paulus traditionem declarat, Vt omnes promiscuè vtroque symbolo communicarent.*

IV. Iussit, *Hoc facite:* at Consecrauit, accepit, Dedit omnibus Vtramque. Quippe ait, *Similiter & Calicem.* q. d. ait Kemn. par ratio vtriusque est.

V. Paulus post, *Hoc facite,* dixit: *De pane illo edat, & de calice bibat:* Ergo sumenda & vtraque.

DICO AD I. Vis præcepti huius in Re, non in Modo consistit. Quia præcipit medium vitæ conseruandæ, quod consistit in Corpore & Sanguine Christi sumendo; non in speciebus seu modo. Vnde declarat illud *Nisi manducau. &c.* per hoc, *Qui manducat me, viuet propter me.* Deinde ET sumitur quādoque pro disiunctiua: vt *aurum & argentum non est mihi,* id est, aurum vel argentum. Demum; esto præceptum: Multa sunt Scripturæ præcepta non omnibus, sed aliquibus implenda. Vt, ait Augustinus illud: *Crescite & multiplicamini:* Ita & hoc, *Nisi manduc. &c.*

AD II. Id solis dictum Apostolis est, Quia hoc, *Omnes,* non semper vniuersalissimè capitur: Vt, *Omnes quærunt, quæ sua sunt:* at non Sancti: *Omnes peccauerunt;* at non Christus: *Clamauerunt omnes, Crucifige:* at non Apostoli. Ita hîc, *Omnes,* id est, certi generis homines. 2. Alioquin dandum & infidelibus foret; aut fideliū infantibus; aut adultis fidelib⁹ etiam abstemiis. 3. Et Marcus repugnat eo: *Et biberunt ex eo omnes,* sc. Discipuli. Nam *Cœnātibus* EIS, *&c. dedit Discipulis suis &c.*

RT Man-

Manducate: Item. *Accipiens Calicem. &c. dedit ILLIS* ſolis, qui *hymno dicto exiuerũt in montem oliueti: Tunc dixit ILLIS: OMNES, vos ſcand. &c.* De certis ſolis hæc omnia. De I. Dominus dixit, *Manducate ex hoc omnes:* teſte S. Canone Miſſæ: teſte S. Ambroſ. & Paſchaſio, &c. Eſto, non dixerit: Panis partem cuique dedit; & Calicẽ vni; qui & daret alteri, ſicque porro quiſq;; & dixit; *Bibite ex hoc omnes*, ne iterum conſecrare opus. De II. In hoc: Chriſtus non dedit laicis; ergo nec à nobis dandus eiſdem calix: negatur conſequentia: quia Chriſtus dari non prohibuit. De III. Fuſus eſt Chriſti Sanguis pro omnibus, impiis & infidelibus; non tamen his dandus eſt.

Ad III. 1. Oraculo Matthæi, & Marci 2 Falſum aſſumit: Nam liberum fuit vti vnâ, aut vtrâque. 3. Patet ſupra de *Omnes*. 4. Iure diuino permiſſiuo. 5. Mentitur tribuens Paulo, quod non dicit: Non enim declarat Traditionem, quaſi dicat Dominus, debere omnes diuino mandato vtrâque vti.

Ad IV. Lucas id præceptum poſuit poſt datum panem: poſt calicem omiſit. Hoc *ſimiliter*, refertur ad *accepit*, nõ ad reliqua verba actionis, nam debuiſſet & fregiſſe, & diſtribuiſſe calicem *ſimiliter* vt panem.

Ad V. Sic eſt, *Probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat*: Vbi modum præſcribit edendi, ſcilic. cum præuia probatione ſui: Et edere ac bibere in ſpiritualibus idem ſunt: vt fiant ambo in vtrolibet modo. Iſtud, *Facite*, poſt Panem abſolutè ponitur; conditionate verò poſt Calicem; *Hoc facite, quotieſcunque bibetis*. q. d. Non obligo vt ſemper bibatis; ſed quoties volueritis.

II. Ex SS. Patribvs Luthero-Caluiniſticas *S*uaſiones & Corruptelas, vide in *Bell. c. 26*

III. Ex Ratione Svadent ſic Vtramque. 1. In deſerto, 1. Corinth. 10. Omnes *eundem potum ſpiritalem biberunt*. Ergo & in Eccleſia ſic neceſſe eſt. 2. Inſtitutio facta eſt ſub vtraque: ergo ſic & obſeruãda. 3. Dominus & Apoſtoli dederũt calicẽ 1. Cor. 10. *Non poteſtis bibere calicem Domini, & calicem dæmoniorum.* 1. Cor. 11. *Omnes in vno Spiritu potati ſumus*. 4. Teſtamenti Chriſti legatum corrumpunt, qui alteram negant partem hæreditariam. 5. Finis eſt, mortem Chriſti commemorari: at hæc non perfectè ſignificatur Vnâ. 6. Kemnitius. Dulciſſima conſolatio eſt calicis; & hac priuaremur? 7. Si poteſt tolli pars Euchariſtiæ; ergo & Baptiſmi: ergo & Panis Cœn. 8. Datur laicis *S*anguis Domini; cur ergo negatur ſymbolum?

Dico Ad I. Manna & Aqua ſunt eis ſeparatim data, quodque ſolum. Et Biberunt ſpiritaliter, quod ipſum manducare eſt: & è contra.

Ad II. Inſtitutio, non eſt Præceptio. Illa Sacrificium fuit, & Sacramentum: iſtud, non hoc, vtramque requirit: quòd eſſe debuit *ſecundum ordinem Melchiſedech*. Præceptum verò diuerſum ab Inſtitutione, ſubiungitur ad vſum Panis; non Calicis.

Ad III. Ea probant, Vtramque non eſſe illicitam, non verò eſſe præceptam. Ad Corinth. autem agitur de potu Spiritus, quem in Baptiſmo haurimus; non de potu Sanguinis in Euchariſtia.

Ad IV. Hæreditas eſt Chriſtus totus in Euchariſtia, non ambæ ſpecies ipſæ

ipsæ: Res, non Modus est in præcepto.

AD V. Commemoratio duplex est; Repræsentatiua; ceu rei fit in scena: Narratiua historicè: Mortis Dominicæ memoria prior fit in Sacrificio, repræsentante Passionem totam: Posterior fit manducando & bibendo in Eucharistiæ Vna, vel Vtraque specie.

AD VI. Solatium idem in vna, quod in vtraque, habetur, ob Rem eandem.

AD VII. Pars Essentialis tolli nusquam potest; at potest Modalis. Vt Baptismus olim fiebat totali immersione; nūc solius capitis aspersione. Sic tolli potest panis, si detur calix: at vtrumque simul tolli nequit.

AD VIII. Dari Sanguinem, id est, totum Christum, est præceptum: at dari species ambas, non est præceptum.

CVR PRÆCEPIT VNAM ECCLESIA?

I. Quia quæ non ad substantiam Sacramentorum pertinent, ea potest ordinare Ecclesia: præsertim vbi Dominus regulam non statuit, vt seruetur certa; Ecclesiæ ibi relictum est, ordinis causa. Sic in Baptismo trinam imersionem mutauit in Vnam, *Tertull. l. de Corona mil. & Can. 49. Apost.* Rursus *Vnā* in Conc. IV. Tolet. c. 5. mutauit in trinam. Talis est ritus specierum, quæ non sunt iure diuino præceptæ; nec de Essentia Sacramenti; cùm vsus rei, non attingat essentiam eiusdem.

II. Quia licitus semper vbique fuit vsus vnius, aut vtriusque: Concilium Constantiense prohibuit tolli vsum Vnius.

III. Causa Hæreticorum, vttamq; ceu præceptam, vrgentium.

IV. Sic placuit Vniformitati Consentientis Ecclesiæ; quia licuit, & expediuit.

V. *Vt* irreuerentiæ & effusiones cauerentur.

QVÆSTIO LXVII.

Ecquæ SVMMA *Breuis omnium dictorum de* VNA?

INSTITVTIO est sub *Vtraque*: at non est Præceptum de *Vtraq;*, neq; omnib⁹ vtraq; præcepta est. Institutio autē rei & Præceptio differunt: Vt, Institutum est Matrimonium, Ordo: Prædicatio. &c. at non omnibus præceptum; Nisi vt Credant, colantque; non vt vsurpent omnes. Deinde; In Vsu præcepta est substantia Sacramenti; non Circumstantia accidens: illa examussim seruanda in vsu; hæc relicta est ordinationi Ecclesiæ. Vnde nullum de Circumstantia extat præceptum in S. Scriptura: nec vllum reperiunt aduersarii: Et nos euincimus de Vna.

ECCE aduersarios: 1. HVSSITÆ quærunt præceptum, Ioann. 6 *Nisi mand. &c.* 2. LVTHERANI reclamant ibi de Eucharistia quicquam agi: quæruntque præceptum Luc. 22. *Hoc facite.* 3. CALVINVS his repugnat; vult dictum solis Ecclesiæ ministris, non Laicis: quæritque præceptum Matth 26. *Bibite ex hoc omnes.* 4. MARCVS. c. 16 ad solos id Apostolos dictum ait: Qui *& biberunt ex illo omnes:* Et hic verè: illi erronèe.

II. VSVS Vnius à Christo comprobatus est. 1. VERBIS, *Ioann. 6.* 1. Hîc verò agi de Euch. Negat Lutherus & quidam Caluinistæ. 2. Concedunt Hussitę & Caluinistę Gallicani cum Plessæo. l. 4. Euch. c 2. Se igitur destruunt; nos confirmant; vt & tota Classis *S.* Patrum. 2 FACTO: vt *Luc. 24.* in Emaus: testibus S. Patribus: Textu isthic ipso & Effectu illuminationis. Et; Dominus ibi Consecrauit, id est, Sacrificauit *Vnā* speciem: Quod ex natura rei fit rectè: at nūc non rectè fieret; ob præceptum Ecclesiasticum. Christus ter benedixit panem. 1. Cum miraculo panes & pisces. 2. Cum Sacramento in Cœna, 3. In Emaus. 3. APOSTOLIS VSVS fuit Vnius, *Act. 2. v. 42. & Act. 20. v. 7.* Ita *S.* Patres, & aduersarii:

Sed hi *Synechdochen* ibi fingunt partis pro toto.

AT. Cur non pariter & *Ioann. 6.* foret Synechdoche in multiplicatione panū; vt intelligeretur cados vini propinasse? 2. Lucas ter meminit benedicti panis; nunquam vini: huius vel semel meminisset. 3. Iudæi multi, recens conuersi, abstinebant à vino, Act. 12. v 20 *Omnes æmulatores Legis* Mosaicæ, Nazaræi, maximè, *Act. 18. v. 18 & c. 21. v. 23.* at hi durante voto *erant perseuerantes in Doctrina Apostolorum, & Communicatione Fractionis Panis*: Ergo sub vna communicarunt. DICES Ergo & Apostoli sacrificarint in *Vna*. RESP. Esto: licebat exemplo Christi: At nunc non licet, ob præceptum Ecclesiæ: In quo cum Noruegis dispensauit Innoc. VI II. teste Volater. l. 7. Geogra. Adde VSVS idem Vnius durauit post Apostolos vt licitus, non vt præceptus, vsque ad tempora Hussitarum.

III. CHRISTVS TOTVS Carne, Sanguine, Animâ, Diuinitate, est in vtralibet specie idem; sed Aliter: nam sub specie panis, vi Sacramenti, est carne solâ; sub vino, Sanguine solo: cętera tamen vtrobique vi Concomitantiæ naturalis. CALVINISTÆ Christum Carne, Sanguine, Animâ, Diuinitate esse in cœlo aiunt: in Sacramento esse negant: ridentque Concomitantiam. LVTHERANI Quidam Caluinizant; sed Christi Carnem solam esse sub pane; Sanguinem solum sub vino: Animam in neutra. Ita Illyr. Heshus. Hamelmann Quidam Catholizant, vt Vbiquitarii. Brent. Kēn. totum Vtrique inesse. Hinc isti totum nunquam accipiunt; ac proinde nihilo plus quàm Caluinistę: Quia diuidi Christus nequit quam mori amplius.

IV. CAVSÆ VNIVS permissæ sunt, 1. Quia Totus inest Vtrilibet. 2. Par fructus vtriuslibet ac vtriusque. 3. Multi Abstemii. 4. Loca multa carent vino. 5. Periculum effusionis. Obhæc vnam licitè vsurpari posse censent etiam Brentius *apolog. pro Confess. Wirtenberg.* Melancht. *l. de vsu Sacramēt.* ait Ruthenos p vino vti posse medone, aut mulso. Si ergo iure diuino prohibitum est Cōmunicare sub vna; cur permittunt? Si non prohibitum; cur negant vsum vnius? At in Iure diuino dispensare nemo potest.

QVÆSTIO LXVIII.

Eucharistia sitne Adoranda ac Veneranda?

LVTHERANI distinguunt: 1. Extra Vsum, adoratio Euch. est idololatria. Luth. libr. ad Wit. In Vsu, Quidam damnant ibi adorationem, etsi ita ecclesiam

tem Christum agnoscant Corpore & Sanguine; Luth. ibid. Melancht. de Cœna, Illyr. in Confess. Antuerp. Quidam esse adorandam: Lutherus l. de verbis, *Hoc est Corpus*. Bucerus, Brentius, Kemnitius. Negant hi tamen adorandam sic, vt Catholici docent; quos ἀρτολάτρας vocant.

Calvinus *Instit. l. 4. c. 17. § 31. &c.* cum suis omnem Eucharistiæ adorationem proclamant esse Idololatriam. Tigurini in apolog. fatentur, se adoraturos Sacramentum, si crederent ibi Christum esse præsentem.

Svadent istis. 1. *Lutherus.* Ad verba Cœnæ attendendum; at adoratio impedit attentionem. 2. *Caluinus.* Apostoli communicantes non leguntur adorasse. 3. Christus in omni creatura est: ergo & adoranda foret. 4. Honorius III. instituit adorationem: Vrbanus IV. festum Corporis Christi: ergo humanum inuentum est.

Avtor. Christo in Eucharistia debetur Adoratio. 1. Deut. 6. Matt. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies:* At Christus Deus & homo est in Euch. Ergo. Dices: Adorandus est, vbi est, seque adorari iussit, sc. in Cœlo, non in Sacramento: Nec enim dixit, *Accipite & adorate.* Deinde, Christus non est in Cœna; sed Corpus eius. Resp. *Ioann. 4.* In omni loco adorandus est Deus. Nec in præsepio erat, vt adoraretur; sed vt quiesceret: rectè tamen adoratus est. Ita Adorari, est secundaria Sacramēti Institutio. 2. Traditio S. Patrum iubet adorari in Euch. Christum. *Bellarmin. lib. 4. c. 29.*

Dico Ad I. Adoratio ex verbis Cœnæ oritur, vt inde moueamur ad eā: tantum abest, quòd impediatur.

Ad II. Apostoli vt se habuerunt erga conuersantem cum iis Christum: ita & erga latentem sub speciebus. Semper vt Deum agnouerunt, sic & coluerunt.

Ad III. Non instituit Honorius, sed monuit Prælatos, ne Christum honore sinerent fraudari. Festum Vrbanus instituit, cuius officium id postulabat.

VIII. DE MISSA.

QVÆSTIO LXIX.

Missæ Sacrificium Vnde, Quid, Quotuplex esse dicitur?

Lvtherani. Missam deducunt à voce Mahhuzim, Dan. 11. *Deum Mahhuzim colet in loco suo.* Et Missam, ait Kemn. *p. 2. Examin.* robur esse Romani Antichristi. 2. Melancht. Missam dici vult ab *Missach*, id est, voluntaria oblatio.

3. Calvinvs *Inst. l. 4. c. 18. §. 18.* Melanch. *in apolog. Confess. Aug.* dictam volunt à mittendis muneribus, quasi symbolis.

4. Missam definit Melancht. ibid. *esse opus, quod Deo reddimus, vt eum honoremus.* Esseque vult Sacrificium duplex, Propitiatorium, seu Satisfactio pro peccatis Deū placans: Eucharisticum, seu gratiarum actio pro beneficiis; vt est Fides, prædicatio, oratio. &c. & bona quęcunque ad laudem Dei: Et hoc proprie vult Missam esse: teste S. Aug. 10. Ciuit. cap. 6. *Sacrificium verum est omne opus bonum, quod agitur, vt S. Societate inhæreatur Deo; relatum ad eum finem, quo beati esse possimus.*

5. Calvinvs ibid. *Nos perpetuo Scripturæ vsu Sacrificium appellari scimus, quicquid omnino Deo offertur.*

6. Kemnitius ibid. ait; Sacrificium est Ceremoniale quid & externum; vt in Veteri Testam. Hostiæ, holocausta, decimæ, &c. 2. Sacrificium Crucis mors Christi. 3. Sacrificium Spirituale interius; vt prædicatio, oratio, eleemosyna, mortificatio &.

Avtor. 1. Missa, vox antiquissima apud S. Ambr. *l. 5 epist. 33.* Aug. *Serm. 91. de temper &c.* 1. dicitur à dimissiōe populi. 2. Accipitur etiam pro precibus. 3. pro Liturgia ab Offertorio vsque ad

finem. 4. pro tota Sacrificii Actione: Et hæc propriè eſt Miſſa: Eius formalis ratio conſiſtit in Oblatione, Conſecratione, & Sumtione; quoad materiam formam, finem.

II. SACRIFICIVM *eſt oblatio externa*, formaliter; *facta ſoli Deo*, (hæc quidditas) *quâ à legitimo Miniſtro*, rite ordinato, *Res ſenſibilis & permanens, ritu myſtico conſecratur, offertur, tranſmutatur*; Quo fine? *ad agnitionem humanæ infirmitatis, & profeſſionem diuinæ Maieſtatis.*

III. Sacrificium legis Moſaicæ, 1. Ratione *Materiæ*, erat *Victima* animalium: *Immolatio* frugum, panis, ſalis, thuris: & *Libamina* liquorum. 2. Ratione *formæ ac finis*, erat *Holocauſtum*; *Sacrificium pro peccatis*: & *Hoſtia pacifica*. 3. Ratione temporis, *Iuge*, & *Solenne*.

2. Legis Euangelicæ duplex: *Cruentum* Crucis: *Incruentum* altaris: Figuratum in lege vtrumque fuit. *In Cruento* plura inſunt. 1. Chriſtus oblatus: 2. à Patre in mortẽ: 3. Patri obediens: *Vt* Iſaac. 4. Verè occiſus; vt Victima. 5. Sanguine effuſo; vt aſperſa ſuperliminaria: 6. Sanguine nos mundante; vt Hircorum ſanguine, *Hebr. 9.* 7. Innocens occiſus: vt Agnus paſchalis: 8 Inſons cum latronibus deputatus; vt Hircus loco agni. 9. Cruranon fracta; vt Agni. *In Incruento* item plura ſpectanda. 1. Iuge eſt. 2 Caro Chriſti editur verè; vt agni. 3. Sub ſpecie panis & vini; vt Melchiſedech. 4. Edendum à puris; vt ſanctificatio filiorum Iob. 5. Sit præuia contritio; vt agreſtis lactucæ eſus cum agno. 6. Paratio in viam mandatorum; vt ſuccincti lumbos.

Cruentum & Incruentum Conueniunt, 1. In Chriſto per modum Victimæ oblato. 2. In offerente, qui principalis Sacerdos eſt Chriſtus. 3. In fine: nam vtrobiq; pro peccatis. *Differunt*, 1. Specie externâ, hominis veri in cruce; Panis & vini in ara. 2. In ritu ac modo offerẽdi; in cruce per mortem realem; in ara per myſticam Conſecrationem. 3. Miniſtro, ad aram Sacerdote; in Cœna Seipſo. 4. In Effectu, per Crucem acquiſito, in ara applicato. 5. In ſignificatione: Nam Sacrificium Cruentum nihil typi habuit: Incruentum eſt repræſentatio Cruenti: *Hoc facite in meam commemorationem.*

DICO AD I Rex culturus Deum Mahuzim erit Rex Aquilonis, *Daniel. 11.* quem Romani oppugnabunt, teſte Hier. Idẽ alios Deos non colet, niſi Mahuzim; At nos fingimur tot colere, quot Sãctos Dein Antichriſtum fingunt natum poſt annum Chriſti 600. at Miſſa cœpit anno Chriſti 34.

AD II. At qualis voluntaria oblatio? Infrà, ad IV.

AD III. At hoc eſt contra omnem Antiquitatis Veritatem; quia confundit Miſſam cum Agapis, Conuiuiis corporalibus, ſeu ſportulis.

AD IV. *Non omne opus bonum ad laudem Dei factum, eſt propriè Sacrificium.*

1. Quia opera virtutum in Scripturis opponuntur Sacrificio. Oſe. 6. *Miſericordiam volo, & non Sacrificium.* 1. Reg. 15. *Melior eſt obedientia, quam victima.* Pſal. 50. *Si voluiſſes Sacrificium, dediſſem vtique, &c. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. &c.* II. Quia virtus in ſola actione conſiſtit; at Sacrificium aliquid præterea

ſeſe-

sensibile offert Deo. Gen. 22. *Ecce ignis & ligna, vbi victima?* III. Quia actus proprius & elicitus non potest diuersarum esse virtutum: at Sacrificium est proprius actus religionis; teste Aug. *l. 20. contra Faustum, c. 21.* IV. Quia in Ecclesia vnum est propriè dictum Sacrificiū, iuxta Aug. *8. Ciu. c. vlt.* & omnes S. Patres. V. Sacrificium & Sacerdotium, propriè dicta, sunt relatiua: Hebr. 5. & 8. *Omnis Pontifex ad offerendum munera constituitur:* Ideo Lutherani propriè dictum Sacerdotium non agnoscunt; quia Sacrificium propriè dictum respuunt.: At qui non omnes, qui bona operantur, sunt Sacerdotes propriè dicti. V. Altare, & Sacrificium sunt relata: at ara non est omni operi bono necessaria. Vnde contra Melanchthonem Caluinus Instit. libro quarto capit. 18. §. 13. *Qui Sacrificii vocabulum ad omnes ceremonias, & religiosas actiones extendunt; quâ ratione id faciant, non video.* Quare S. Aug. suprà definit impropriè dictum Sacrificium.

Ad V. Omne Sacrificium est oblatio; sed non contrà: vt vult Caluinus. 1. Illud enim requirit mutationem & consumtionem. Non igitur προσφορὰ est θυσία aut τελιτὴ. 2. In Scripturis multa dicuntur offerri, vt aurum, argentum, fructus, byssus. &c. quæ dici nequeunt Sacrificari. 3. Quia Oblationes non requirunt altare, nec Sacerdotium.

Ad VI. 1. Decimæ nusquam in Scriptura dicuntur Sacrificium propriè dictum. Hoc enim soli Deo offertur; illæ autem Sacerdotibus, non Deo. 2. Ceremonialia & externa cum Vetere Testamento desierunt esse Sacrificia, ait verè Kemnitius: At idem contendit Baptizari, & Cœnare esse Sacrificia: sunt autem externa & ceremonialia: ergo non solum spiritalia interna sunt Ecclesiæ Sacrificia.

QVÆSTIO LXX.

An verum Sacrificium offeratur in Missa?

Lvtherus *in formula Missæ ad Wirtenb.* omnia adprobat vsque ad offertorium: inde, ait, *sequitur tota illa abominatio. Proinde repudiatis, quæ oblationem sonant, quæ pura, retineamus.* Sic anno 1523. In eo totus est, docere, Nihil à nobis offerri nisi orationes; quin à Deo nobis offerri Eucharistiam, in testimonium promissionis. Ideo anno 1521. edit librum *de abroganda Missa* priuata. Alium anno 1522. contra *Regem Angliæ.* Alium anno 1523. *contra Canonem.* Alium anno 1527 *de verbis Cœnæ* contra Zvvinglium. Alium anno 1528. quo fatetur supra omnes abominationes se habere Missam, nilque dolere grauius sibi, quàm quod XV. annis Missas patrarit. Anno 1534. *lib. de Missa priuata* fatetur se à cacodæmone edoctum de abominatione Missæ.

Lvtherani pariter spiritu furiantur eodem. Lutherus libro de Missa priuata. *Hic non moramur, si clamitent Papistæ, Ecclesia, Ecclesia, Patres, Patres. Quia hominum dicta, aut facta nihil in tam magnis causis curamus. Scimus ipsos etiam prophetas lapsos esse, adeo & Apostolos.*

Calvinvs Inst. libr. 4. c. 18. contendit Missam, 1. *Insigni contumeliâ Christum afficere.* 2. *Crucem eius sepelire:* 3. *Mortem eius in obliuionem tradere:* 4. *Fructum tollere:* 5. *Sacramentum dissipare.* Totum id caput furiosis scatet blasphemiis ac mendaciis. Proinde in sua formula Geneuensi de Sacramentis administrandis cauet, ne mentio fiat oblationis. Vbi supra, ait: *Pestilentissimo errore Satan totum pene orbem excæcauit, vt crederet Missam Sacrificium.* Ibidem § 12. *Non est cur vllâ hominum autoritate, vel annorum præscriptione patiamur nos moueri.*

Lv-

LVTHERO-CALVINISTÆ certatim vocant Miſſam, *Horribile Sacrificium, Idololatriam, commentum papiſticum, exitialem voraginem, abominationem, &c.*

SVADENT iſtis. I. *Lutherus.* Cœna eſt Sacramentum, quo accipimus quid à Deo; eſt & Teſtamentum, continens promiſſionem hæreditatis: At Sacrificium eſt quo Deo quid offerimus. Et Hoc ex fide procedit; illud fide accipitur.

II. Dominus ad menſam ſedit, Sacramẽtum diſtribuit; Non ſe Patri obtulit.

III. *Caluinus* quinque obiicit. Chriſtus eſt *Sacerdos in æternum:* ergo ſucceſſores non habet Sacerdotes; proinde nec plura Sacrificia propriè dicta ſunt in terris: vti in Vet. Teſtamento erant inter mortales Sacerdotes: at *Hebr. 7.* Chriſtus non moritur.

IV. *Caluinus.* Sacrificium Crucis vim habet infinitam & æternam: Quare alio nil opus: & tot Miſſas multiplicare, eſt negare vim Crucis. Nam, Hebr. 9. *Semel ad deſtructionem peccati per hoſtiam apparuit.* Et. *Semel oblatus eſt, ad multorum exhaurienda peccata.* Heb. 10. *Vna oblatione conſummauit in ſempiternum ſanctificatos.* Ioann. 19. *Conſummatum eſt.*

V. Confirmatio Teſtamenti Chriſti à morte Chriſti pendet: ſed Miſſa eſt nouum Teſtamentum: ergo mori toties oportet Chriſtum: Cùm hoſtiam occidi oporteat ex eſſentia Sacrificii. Idcirco Mors vnica Chriſti aut non creditur, aut nihili ducitur.

VI. Miſſa fructum crucis præripit: nam in hac videns nouam redemtionem, & peccatorum remiſſionem nouam, illius in cruce factę facile obliuiſcitur.

VII. Chriſtus non dixit, *Offerte*; ſed *Accipite, comedite, & bibite.* Ergo Euchariſtia ex Inſtitutione eſt Sacramentum, non Sacrificium.

VIII. Nulla fit remiſſio peccatorum ſine effuſione Sanguinis: hæc nulla eſt in Miſſa: ergo nec ea eſt Sacrificium.

IX. *Paræus.* Nullum Sacrificium ſæpius iteratum poteſt perficere cultores: at tale eſt Miſſa: ergo nequit remittere peccata.

AVTOR. Miſſam eſſe propriè dictũ Sacrificium docent, 1. Figuræ, Melchiſedech, Agnus paſchalis, Sacrificia alia. 2. Prophetiæ: 3. Promiſſio Chriſti, *Ioann. 4.* 4. Verba Inſtitutionis, 5. Apoſtoli. 6. *S.* Patrum Traditio. 7. Ritus altarium. 8. Vox *Sacerdos.* 9. Liturgiæ plurium. 10. Et Traditio. Deplerique ordine quæremus infrà.

DICO AD I. Et Sacrificium & Sacramentum ſunt opus & actio Chriſti; non noſtra, vt Lutherus aſſumit. Chriſtus enim & ſe obtulit, ac offert Patri; ſeque dedit & dat nobis. Dein; Confundit Signaculum promiſſionis, conſiſtẽs in Euchariſtia; cum ipſa promiſſione, conſiſtente in verbis, *Accipite, manducate, &c.* At poteſt Signaculum eſſe Sacrificium, vt quod poteſt Deus ceu victima ſibi oblatam aſſumere, in ſignaculũ promiſſionis. Sic omnia Sacrificia Legis olim erant ſimul ſignacula promiſſionis futurę. Demum: Euchariſtiam dicimus eſſe Sacramentum, quà eſt ſignum externũ gratiæ inuiſibilis, in ſumtione datæ nobis: Dicimus eſſe Teſtamentum, quà eſt autenticum diuinæ voluntatis & promiſſionis Inſtrumẽtum. Eſſeq; Sacrificium, quà offertur Deo, quod accepimus à Deo.

AD II. Etſi Euangeliſtæ non expreſſe dixerint, ſe Patri Chriſtum obtuliſſe; non tamen negarunt, eum ſe non obtuliſſe. At quod ſe obtulerit, ſcimus ex Circumſtantiis Inſtitutionis, Figuris, Vaticiniis, Patrumque Conſenſu. Plura ſimiliter non expreſſerunt: vt quòd Agnũ immolârit, ederitque ritu conſueto:

Quod

Quod vinum in calice habuerit; nam illud *degenimine vitis*, pertinet ad esum agni; non ad Sacram Cœnam.

Ad III. Christus non habet successores, sed Vicarios siue Ministros: hi enim sunt viuorum, illi mortuorū: Christus autem non moritur, sed viuit semper: quocirca Sacerdotes sunt Christi Vicarii in Sacerdotali officio. *Vt* Aaron, quoad vixit, Sacerdotes habuit inferiores; at mortuo successum est pari cum potestate. *Nos autem*, 2. Cor. 5. *pro Christo legatione fungimur.*

Ad IV. Similiter retorqueo: Sacrificium crucis vim habet infinitam: ergo nil opus Baptismo &c. Nil opus alio Sacrificio, aut cruenti Sacrificii repetitione; aut vt sæpius moriatur Christus: at opus, tum, vt simus memores beneficii tanti; tum vt huius fructus in particulari nobis applicetur. *Vtrumque* hoc fit per fidem, Sacramētū, Sacrificiū, prædicationem &c. *Vnde* horum nihil superfluum est, *O homo, tu quis es, vt dicas Deo, quare ordinasti sic?*

Ad V. Missa est Sacrificium incruētum, repræsentatiuum vnici Cruenti; ideo dicere, mori Dominum, nefas est: sola præteriti repræsentatio repetitur ad gratitudinem, & Cruenti Sacrificii applicationem.

Ad VI. Falsum præsupponitur, quasi Missa vim expiandi habeat sine Crucis Sacrificio: Et; Missa est opus Christi, non nostrum, nisi vt ministrorum: estque memoriale factæ redemtionis in cruce.

Ad VII. *Vt* non illo, *Offerte*, vsus tamen est alio pari vocabulo, *Hoc facite in meam cōmemorationem* cum interna gratitudine, & externa in signo Sacrificii memoratiuo: quæ gratiarum actio vtraque est oblatio. *Vnde* S. Aug. l. 20. contra Faustum, c. 18. *Christiani iam peracti in Cruce Sacrificii*, memoriam celebrant sacrosanctâ Oblatione, & participatione Corporis & Sanguinis Domini.

Ad VIII. *Sic* retorqueo: Nulla fit remissio peccatorum sine Sanguinis effusione: at in fide iustificante Luthero-Caluinistarum non est Sanguinis effusio: ergo nec per eam fit remissio peccatorum. At Apostolus loquitur de *Veteri* Lege, in effusione Sanguinis opus ad remissionem peccatorum. Facta tamen à Christo effusio Sanguinis diuersimodè applicatur nobis: Iudæis per Sacrificia cruenta typica; Christianis per Missam, aliaque Sacramenta.

Ad IX. *Sic* retorqueo subsumens: At fides, aliaque opera pia ad Dei laudem (quæ aduersariis sunt Sacrificia) sæpius iterantur: ergo ea non possunt perficere cultores. At maior, (nullum Sacrificium sæpius iteratum potest perficere cultores;) falsò tribuitur Apostolo; qui id de Mosaicis dicebat.

QVÆSTIO LXXI.

An Oblatio Melchisedech fuerit Sacrificium, & typus Sacrificii Christi?

Lvtherani iuxta & Calviniani; 1. Assentiuntur nobis, quòd *Melchisedech, Rex Salem erat, & Sacerdos Altissimi.* Genes. 14. 2. Negant in Sacrificium, ad gratiarum actionem pro victoria, obtulisse panem & vinum; sed ad corporalem Abrahę refectionem. 3. Negant ea in oblatione fuisse typum Christi: Vnde hoc non consti-

ſtit in oblatione panis & vini. Caluinus, Kemnitius.

SVADENT iſtis. 1. Caluinus c. 18. §. 2. *Perperam trahunt ad panem & vinum illa*: Erat Sacerdos Dei Altiſſimi: *quæ Paulus ad benedictionem refert minoris à maiore factam.* 2. Ibid. *Si Miſſæ typus fuiſſet, an Apoſtolus, qui minima excutit, rem adeo ſeriam & grauem fuiſſet oblitus?* 3. *Kemnitius pag. 750. p. 2. Exam.* Eſto; obtulerit Deo Sacrificium Melchiſedech; non tamen ſequitur, Chriſtum ſimile obtuliſſe. Nam Apoſtolus, *Heb. 5. & 7.* non attingit oblationem panis & vini. 4. Kemnitius. *Typus Melchiſed. conſiſtit in his, in quibus diſcernuntur Melchiſedech & Aaron: ſed Sacrificium quotidianum panis & vini fuit in Sacerdotio Aaronico; Exo. 29. Num. 28.* 5. Illyricus: Melchiſedech obtulit panem & vinum, at in Miſſa ſolum ſunt ſpecies, non ipſe panis ac vinum. 6. *Martyr.* Patres dicunt panem & vinum datum eſſe Abrahæ in cibum. Ergo. &c.

AVTOR. I. Melchiſedech, vt Sacerdos, protulit panem & vinum ſanctificatum; ac primariò obtulit Deo in Sacrificium; dein Abrahæ ac militibus dedit, vt Sacrificii eſſent participes: Non autem vt Rex, communem panem protulit, in refectionem corporalem; ceu volunt Luthero Caluiniſtæ.

II. Ille fuit typus Sacrificii incruenti Dominici; & ex parte etiam Cruenti.

I. RATIO. Quia Chriſtus fuit verè *Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech*; & non ſecundum Aaron; ergo ſimilis illi, non huic; ſcilic. in Cœna offerens panem & vinum; non animalia.

2. Ita *S.* Patres apud *Bellarm. lib. 6. 1. de Miſſa, c. 6.*

3. Melchiſedech fuit *Rex iuſtitiæ*, de nomine: 2. Officio *Rex Salem*, id eſt, pacis. 3. Origine, *ſine patre, ſine matre*: 4. Durratione, *Neq; initium dierum, habēs neque finem.* 5. Oblatione panis & vini: Ita & Chriſtus; & plusquam Melchiſedech hic.

Et hoc intendit Apoſtolus, ſcilic. explicare Excellentiam Sacerdotii Chriſti ſuprà Aaronis: ceu & Melchiſedech fuit ſupra Aaronem. 1. Quia ille benedixit Abrahæ, conſequenter & Aaroni, qui in lumbis Abrahæ fuit. 2. Quia accepit decimas ab Abrahamo. 3. Quia non habuit initium dierum aut finem. Itaque non diſputabat de typo & ſimilitudine inter Chriſtum & Melchiſedech, ſed de præcellentia Sacerdotii Chriſti per Moſaico; quo pane & vino nil opus.

DICO AD I. Falſum dicit, non trahere verba, *Erat enim Sacerdos Alt.* ad panem. Nam Abrahæ benedixit vt maior minori.

AD II. Iam patet intentio Pauli id ſcribentis.

AD III. Patet item ex dictis, eque Conſenſu S. Patrum; & ex ſimilitudine CHRISTI cum Melchiſedecho.

AD IV. In Aaronico panis & vinum fuit vt pars condimentalis in altero cruento Sacrificio principali: at in Melchiſedechano panis & vinum erant ſola & omnis materia Sacrificii.

AD V. Species Sacramentales ſunt eximiè panis & vinum ob rem Contentam diuinam.

QVÆSTIO LXXII.

An Missa esse Sacrificium propriè, doceatur ex FIGVRIS?

LVTHERANI vt Kemnitius p. 2. *Exam pag. 718.* De Agno Paschali negat, deq; figuris aliis; quod spectarint ad Missam; eò quòd in Sacrificio crucis fuerint impletæ, cuius & typi fuerant.

SVADET istud, 1. Aug. *lib. de Vnit. Eccl.* docet, Scripturas figuratas, quòd variè exponi possint, non facere fidem, nisi alio Scripturæ loco explicentur. 2. Dissimilia sunt pluta. Nam Agni immolatio erat cruenta: fiebat à populo: non erat propitiatoria pro peccato: ita Missa est incruenta: fit à Sacerdotibus solis; esse propitiatoria dicitur. 3. Sacrificia Vet. Testam fuerunt typi pro Sacrificio crucis, non pro Eucharistia, impletiq; sunt in Cruce, nil est super pro Eucharistia implendum.

AVTOR. I. Celebratio Agni Paschalis figura fuit Eucharistiæ: quod Kemnitius negat: At illa erat immolatio victimæ oblatæ Deo: ergo celebratio Eucharistiæ, est quædam victimæ oblatæ Deo immolatio: vt figura respondeat figurato. 1. Maior 1. Cor. 5. *Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur.* Ecce figuram & veritatem. At ante passionem fuit epulũ, ergo ante hoc immolatio & peracta est in Sacrificio Christi incruenta; quæ Missa fuit. 2. Deinde Agnus immolabatur luna 14. ad vesperam: in memoriam Ttansitus Angeli per mortes: mãducabatur à circumcisis, & his mundis. Ita & Eucharistia prius immolatur in memoriam passi Christi, manducatur, &c. Esto fuerit typus hic in Cruce impletus; Missa est & huius repræsentatio cruenti, & prioris incruenti Sacrificii. 3. Ita & S. Patres attestantur. *Bell. l. 1. c. 7.*

II. *Exod. 24.* Post datam in Syna legem, & promissiones factas, sancitũ fœdus fuit solenni Sacrificio & sanguinis adspersione: *Hic est sanguis Testamenti, quod mandauit ad vos Deus.* Ita & in Cœna Sacra: *Hic calix nouum Testamentum est in meo Sanguine.* Vnde sic erronee Lutherani: *Cœna est Testamentum Christi; ergo nõ est Sacrificium.* Quin contra infero: ergo est & Sacrificium. Vt enim Sanguis Testamenti erat sanguis Sacrificii prægressi: ita & Eucharistia est ex præuio Missæ Sacrificio.

2. Paria ecce: Testamentum fit à viuo; à libero, suique iuris: Mandante quid hæredibus: Relinquente promissam hæreditatem: Testes adhibente: Dicente se Testari: Instrumentum public. conficiente. Ita Christus in Cœna vixit; in cruce mortuus est: liber erat: dedit mandatũ dilectionis: promisit, *quod tradetur in remissionem peccatorum.* Testes erant Apostoli: Se testari dixit, *Hic est Sãguis meus Noui Testam:* Instrumentum public. fuit S. Cœnæ institutio Hæc eadem & in Cruce peracta sunt: Ergo vtrobique Sacrificium perpetratum est, prius Cruentum, Incruentũ posteri⁹: Sicq; figura cõpleta.

DICO AD I. Scriptura figuras trifariam explicat: 1. Immediatè post figuram; vt Dominus in parabolis fecit. 2. Scriptura testante Ecclesiæ explicationẽ sibi esse conformem, non contrariam. Teste Aug *l. 1. contra Cresc on. c. 33.* 3 Si cubi colligitur implendam figuram esse completam. Atque his modis rectè ex figuris facimus fidem probabilitatis minimum, sæpe certam.

AD II. Non omnia, quæ in Agno fiebant, rei figuratæ conueniũt; quia alia in typis aliis prænotata sunt rectius: vt in Manna, aut Melchisedechana, &c. Et eadem in figura quędã rectius quadrãt Cruento, alia Incruento Christi sacrificio: Vt illa de Agno, &c.

AD III. Iam liquet eoldem fuisse typos etiam Cœnæ seu Eucharistiæ: testibus S. Patribus.

QVÆSTIO LXXIII.

An Missa Sacrificium esse doceatur ex PROPHETIS?

LVTHERO-CALVINISTÆ perrendunt Vaticinia impleta esse in Sacrificio Crucis: Deinde pleraque intelligenda de spiritali Sacrificio bonorum operum ad laudem Dei.

SVADENT istis de Malachia. 1. *Malach. non dicit, Sacrificulum debere mimicis gestibus in pane & vino repræsentare passionem Christi.* 2. *Malach. dicit in genere futurum Sacrificium mundum: non explicat, quale. At in Nouo Testamento sunt solum spiritalia.* Huc citant S. Patres.

AVTOR. Prophetiæ sunt de Sacrificio S. Cœnæ propriè dicto; non de improprio Spiritali. 1. Malach. 1. *Offertis super altare meum panem pollutum, cæcũ, claudum, &c.* At verò; *In omni loco Sacrificatur, & Offertur Nomini meo Oblatio munda*; scil. Corpus & Sanguis Christi: quod immundum esse nunquam potest. Estq; Noua oblatio: At Caluino *Inst. l. 4. c. 12 §. 4. & c. 15. § 3.* sunt *sordes, inquinamenta*: Lutheranis, etiam peccata: Nec ea noua sunt, cùm in lege & Naturæ, & Mosaica fuerint frequentata. Itaque confertur ibi figuratum Sacrificium cum figurato.

AD SVASIONES liquet ex hisce refutatio: quæ Patribus vtuntur falsariè.

Cætera documenta ex Prophetiis, ex Prædictione Christi, *Ioann 4.* ex Institutione Cœnæ, ex Vsu Apostolorum, Vide in meo *Antichristo p 3. q. 27.*

QVÆSTIO LXXIV.

An Missam esse propriè dictum Sacrificium doceatur ex Antiquitatibus *Ecclesiasticis?*

LVTHERANI & CALVINISTÆ eluctare student ac eludere Varias Antiquitates Ecclesiasticas, Sacrificii Incruenti testes, duplice præsertim commento vano: *Aut* esse testimonia Sacramenti Eucharistiæ; non Sacrificii Missæ; *Aut* monumenta Vnici Cruenti Sactificii in Cruce.

I. LVTHERVS de capt. Bab. c. 1 timidè ait; PERSONAN vocant Sacrificium Orationes ad Cœnam fieri solitas; &c. *Si nihil habetur, quod dicatur; tutius est omnia negare, quam Missam esse Sacrificium confiteri.* Lib. de abroganda Missa. *Profiteor aduersus amatores, quod contra Ritum Ecclesiæ & Statuta Patrum decreuerim; nihil horum me auditurum.* Lib. cont. a Regem Angliæ. *Dicta Patrum induxit Rex pro Missario Sacrificio, & ridet meam stultitiam, quòd solus velim sapere præ omnibus. Hoc est quod dixi: Thomisticos asinos debere nihil, quod præducant, nisi Institutionem hominum, & Vsum Antiquum.* Ibid. ait se nil curare, licet mille Augustini, mille Cypriani contra se stent. Lib. de Missa priuata. *Hic non moramur, si clamet Ecclesia Ecclesia, Patres, Patres: Quia hominum dicta & facta nihil in tam magnis causis curamus. Scimus enim ipsos Prophetas, Apostolos esse, adeoq; Apostolos. Verbo Christi inducamus Ecclesiam, Apostolos, ad eoq; ipsos Angelos.*

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 18. §. 10.* Initio, ait, Sacramentũ Eucharistiæ Patres vocant Sacrificium quia est memoriale Sacrificii Crucis. Ita & Kemnit. 2 *Quia Veteres videbant hanc Memoriam detorsisse, quam Institutionem Domini conueniebat (quod repetita Immolationis faciem præ se ferebat:) nihil tutius, quam in simplice Dei ordinatione acquiescere.* Et §. 12. *Certè si cogitamus, Domini, non hominum Cœnam esse, non est cur vllâ hominum auctoritate, vel annorum præscriptione patiamur nos ab illa dimoueri.*

II. KEMNITIVS par. 2. Exam. pag. 781. *Negari non potest, Veteres, quando loquuntur de celebratione Cœnæ, vsurpare vocabula Sacrificij, Immolationis, Oblationis, Hostiæ, Victimæ, &c.* Vt tamen eludat, quatuor fingit.

git. 1. Histrionicam illam Missæ gesticulationem ex Patribus doceri non posse. 2. Patres sic explicari, quod loquantur *Vel* de eleemosyna: *Vel* de Precibus Cœnæ: *Vel* de Gratiam actione: *Vel* de prædicatione mortis Christi: *Vel* de exercitiis pietatis variis: *Vel* de Oblatione, quâ fideles seipsos Deo vouere solebant. 3. Quia disertè dicunt, in S. Mensa sitam esse Agnum Dei inuentè immolatum ait, *Ego verò non nego hoc*: Et fingit tria. 1. Christum esse Sacrificium propitiatorium: Actionem Cœnæ dici Sacrificium, quia Consecratio & Distributio Cœnæ fit. 2. Quod sit Commemoratio Cruenti Sacrificii. 3. Demum causam desperans ait: *Neq; Veterum, qualescunq; sententiæ; sed Scriptura Canonica est regula fidei, & iudicij in hac controuersia.*

III. Lvtherani, vt Kemnitius vult, Vocem *Sacerdos*, *Sacerdotium*, Patribus capi pro ministerio prædicationes, & Cœnæ: non pro Sacrificiali Missa.

IV. Calvinvs ibid. mentitur, Veteres *honorem Sacerdotij* sic vni Christo tribuisse; vt Antichristi vocem putarint, teste *Aug. l. 2. contra Parmen. c. 8.* si quis Episcopum fecisset intercessorem inter Deum & homines. ibidem 11. *Imitati sunt propius Iudaicum Sacrificandi morem; quam aut ordinarat Christus; aut Euangelii ratio ferebat*: de Liturgiis S. Iac. Clem. Basil. Chrys. &c. loquitur.

Avtor. I. S. Patres, de Eucharistia loquentes, his vtuntur vocibus: *Sacrificium*, *Oblatio*, *Immolatio*, *Hostia*, *Victima*: *Offerre*, *Sacrificare*, *Immolare*. II. Altaria posuerunt & coluerunt iidē Sacrificiis: Supponunt igitur Eucharistiam esse Sacrificium. III. S. Patres Ministros, qui Euch. offerunt vocarunt, *Sacerdotes*; eorum Ministerium, *Sacerdotiū*: At Sacerdotum munus proprium est, *Offerre Sacrificium*. Hebr. 5 1 & 8. 1. IV. Litvrgiæ perantiquæ S. Iacobi, Clementis, Basilii, Chrysostomi, & Ambrosii *l. 5. & 6. de Sacramentis*, expositio earum. &c. testantium Missæ Sacrificiū. V. S. Patres Eucharistiam pro aliis in Sacrificio offerebant, offerendumque docent; quod de Baptismo aliisque Sacramentis nequaquam. VI. Tanta est Legis seu Religionis coniunctio cum Sacrificio; vt separari nequeant: Nulla enim gens, natio, Religioue vnquam caruit Sacrificio: at si tollas Missam, Christianis nullum erit externum. *Bell. l. 1. c. 20. 21.* VII. Consensus Ecclesiæ docet Missam semper, & vnicum fuisse Christianis Sacrificium. Idque fatetur Lutherus *lib. contra Regem Angliæ*: Caluinus *ibid. §. 1.* Kemnitius. &c.

Dico Ad I. Contemtus S. Patrum Luthero-Caluinistas arguit hæresios, & Defectionis Antichristianæ.

Ad II. Status quæstionis non est de Ritibus Missæ; verùm de Substantia. At quæ coaceruat Kemnitius, ea cunctis Christianis vtriusque sexus sunt cōmunia: Offerre verò sacrificium solius esse Sacerdotii volunt rectè S. Patres. 2. *Deinde*: Si actio Cœnæ ideo diceretur Sacrificium, quia est Sacra Actio; iam Sacrificium esset & Baptismus, omnisque actio pia: quod contra omnem vsum loquendi est, piam quamque actionem dicere Oblationem: quam solam Augustinus & Cyprianus vocant Sacrificiū Deo factum. 3. *Et mentitur* Kemnitius, ab eis Sacrificium dici Eucharistiæ distributionem. 4. *Item idem mentitur*, Oblationem & Sacrificia à S. Patribus solum intelligi de Sacrificio Crucis; & non de Missa: ideoque Cœnam esse Sacrificium duntaxat Commemoratiuum. *Bell. c. 15.*

AD III. Sciens falſum dicit: quaſi S. Patres neſciſſent diſtinguere inter Concionatorem, & Sacerdotem. Heb. 5. *Omnis Pontifex conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum; vt offerat dona & Sacrificia.* Sic & Heb. 8.

AD IV. Sacerdotes non vocantur propriè Mediatores per modum *Redemtionis*, ſed per modum *Deprecationis*. Neq; Miſſa eſt Sacrificium ad morem Iudaicum; ſed Veritas typicorum Sacrificiorum; quæ omnia Chriſtus in Cruce conſummauit, & antiquauit. Crucis Sacrificium vero non fuit proprium & vnicum Chriſtianis; ſed Commune omnibus veris Religionibus, quæ in lege naturæ, Moyſisque fuit; nam Sacrificia vtriuſque legis reſpectarunt ad hoc Crucis.

QVÆSTIO LXXV.

An in aliqua Miſſæ parte conſiſtat Eſſentia Sacrificii?

LVTHERANI item & CALVINIANI Catholicorum vtuntur & diuerſitate ſententiarum, & argumentis; quæ nos exercitii gratia mouemus: ipſi, à diuiſis partibus ſingulis ad totum: Malè.

AVTOR. 1. OBLATIO panis & vini pertinet ad Integritatem Sacrificii; nō ad Eſſentiam. Quia licet omittatur caſu Offertorium; verum tamen erit Sacrificium. Nam Corpus & Sanguis Chriſti ſunt propriè materiale quod offertur. Sic omnes. CONSECRATIO materiæ vtriuſque iunctim, eſt formalis Eſſentia Sacrificii; ſed probabilius Partialis, quàm Totalis. OBLATIO ſecunda, id eſt, Eleuatio eſt item pars formalis. Sic omnes. FRACTIO eſt pars integrans: Nam ſi in Calicem S. incideret tota S. Hoſtia, relinquenda foret, non frangenda; & verum tamen eſſet Sacrificium. SVMTIO, à Conſecrante facienda, pars eſt Eſſentialis.

RATIO. Quia tria requiruntur ad Sacrificium: 1. Vt res profana fiat ſacra per Conſecrationem. 2. Vt res ſacrata offeratur Deo. 3. *Vt* res oblata mutetur, aut ordinetur ad veram externam mutationem *D. Th. 2, 2. q. 85. art. 3.*

II. CONSECRATIO potiſſimum eſt Eſſentia Sacramenti; ita tamen vt includat præuiam Oblationem, & ſequentem mutationem, ſeu ſumtionem. 1. Quia nihil in Miſſa tam fit in perſona Chriſti, quàm Conſecratio: vt qui ipſe Conſecrauit. 2. Quia Apoſtoli, eadem proferendo verba, conſecrarunt; &, vti Dominus, ſumſerunt.

QVÆSTIO LXXVI.

An Miſſa ſit Propitiatorium, & Impetratorium Sacrificium?

LVTHERVS *l. de Capt. Babyl. c.* 1. In Confeſſ. Aug. *art. de Miſſa*: Confeſſ. Wittemb. c. 16. Item

CALVINVS *Inſtit. l. 4. c.* 18. §. 13. 14. 15. Kemnitius *p. 2. Exam. in Seſſ. 22.* Cœnæ diſtributionem, & Manducationem eſſe euchariſticam & latreuticam, vtpote ad laudem Dei factam, facilè annuunt. At vel eſſe Sacrificium propriè dictum, vel Propitiatorium aut Impetratorium, pernegant.

SVADENTQ; iſtis. 1. Lutherus. *Non poteſt vnus pro altero baptizari: ergo nec ſumtio Euchariſtiæ vnius pro alio fieri: non igitur Miſſa eſt propitiatoria. Quia Communio vnius prodeſſet alteri.* 2. Kemnitius. *Si Miſſa eſſet propitiatoria pro remiſſione peccatorum, vtile eſſet non accedere Sacramenta pro remiſſione peccatorum percipienda facilius*

& ſi-

& securius. 3. Multę Missę dicuntur pro peccatoribus, qui tamen non recipiunt donum pœnitentiæ: non igitur hoc conferunt Missæ ex opere operato.

AVTOR. I. Missa verè propitiatorium est Sacrificium. 1. Teste S. Scriptura in meo *Antichristo p 3. q. 28.* 2. Ita S. Patres. S. Iacobus in Liturgia: *Offerimus Tibi incruentum Sacrificium pro peccatis nostris, & pro ignorantiis populi: &c.* Sic quà Græci, quà Latini.

II. Idem est & Impetratorium: 1. Teste vtroque Testamento, in meo *Antichristo.* 2. Testibus Liturgiis S. Iacobi Clementis, Basilii, Chrysostomi, ac S. Patribus. 3. Ratio. Quod enim efficax est peccatis remittendis; id magis est pro impetrandis bonis ab datore vltrò parato Deo.

III. Etsi Sacrificium vim habeat magnam impetrandi ex opere operantis: eò, quòd omnis actio bona, est grata Deo, ac meritoria: Vis tamen Missæ potissima est ex opere operato, id est, ex seipsa. Ratio *Concil. Trident. Sess. 22. Can. 2.* Quia eadem est Hostia, & Offerens idem principalis, qui in Cruce, Christus, ex quo effectus principalis dependet.

AT NOTA. *Valor* ex opere operato bifariam in re aliqua reperitur. 1. *Instrumentaliter* in Sacramentis, quæ instrumenta sunt & efficiunt immediatè, per modum naturę, gratiam, ad quam sunt institura. 2. *Infallibiliter*; sed non instrumentaliter, nec efficienter & immediatè; sed infallibiliter tamen & independenter à bonitate ministri. Sic effectum producit Sacrificium, Deum placans, qui ob id impertit donū pœnitentiæ mediatè. *D. Thomas 4. di. 12. quæst. 2. artic. 2.* Ratio; quia Sacrificium aræ non habet vim maiorem Sacrificio Crucis: at hoc non immediatè, nec Efficienter iustificauit omnes, pro quibus offerebatur; sed sufficienter solū impetrando & merendo. Alioquin omnes vniuersim essent saluati, pro quibus est passus.

DICO AD I. Sacramenta sunt instituta vt prosint suscipientibus ea: Sacrificium verò etiam aliis prodesse datum est: quia per modum Orationis fit pro aliis; prodestque Sacrificanti soli quà sumit Sacramentum; at quà Consummat Sacrificium sumtione, prodest & aliis.

AD II. Iam dixi. Si Missa immediatè peccata remitteret, valeret argumētum; iam id præstant ad hoc instituta Sacramenta.

AD III. Missa infallibiliter impetrat nouum auxilium conuersionis peccatori: sed hoc variè operatur, pro peccatorum dispositione.

QVÆSTIO LXXVII.

An ritè pro Purgatoriis Sacrificetur?

LVTHERANI & CALVINIANI pertinaciter negant.

SVADENT Negationem. I. *Kemnit. in Exam p 2. Caluinus in Antidoto articulorū Parisiensium.* De vsu Eucharistiæ loquens ait: *Accipite, & manducate.*: netrū possunt mortui: ergo.

II. Kemnitius: Chrysostomi sententia, hunc ritum esse ab Apostolis, falsa videtur: 1. Quia Apostolica ea Constitutio in nulla S. Scriptura reperitur. 2. Quia S. Hieron. & Greg. dicunt Apostolos ad Orationē Dominicam sacrificasse. 3. Quia Tertullianus

nus *l. de Corona mil.* ait, hunc ritum ex Conſuetudine profluxiſſe.

III. Mortuorum in actione Cœnæ facta commemoratio fuit; ſed quòd pertinerent ad Corpus Eccleſiæ, & Communionem Sanctorum; non vt refrigerium & propitiatio eis fieret.

AVTOR. 1. Mach. 12. *Sancta & ſalubris eſt cogitatio, pro defunctis exorare* in Sacrificio, *vt à peccatis*, i. peccatorũ pœnis *ſoluantur*. Ideo Iudas Machabæus iuſſit *offerri Sacrificium pro peccatis mortuorum*. 1. Qui liber improbè negatur à Luthero. Caluiniſtis eſſe canonicus. Eſto tamen; minimùm hiſtoricus docet perantiquam eſſe Conſuetudinem ſacrificandi pro defunctis; quam nec Chriſtus, nec Apoſtolus vllus, nec *S.* Patrũ quiſquã reprehendit: quin laudant. 2. Traditio, moſq; peruetus eſt Eccleſiæ, & is Vniuerſalis: cuius contrarium mendaciter affirmat Kemnitius *p. 2. Exam. Trid. de Eurg. S.* Chryſ hom. 69. ad Antioch. pop. *Non temerè hæc ab Apoſtolis ſancita fuerunt, vt in tremendis Myſteriis fiat defunctorum cõmemoratio.* Sic Liturgia Iacobi & Clementis. 4. Aërius hæreſiarcha, dãnatus ab Eccleſia, primus docuit, non eſſe pro defunctis ſacrificandum. 5. Conſenſ. Vniuerſalis *S.* Patrum illuc incumbit. Vide *Geneal. p. 3. q. 17.*

DICO AD I. Defuncti vt participare nequeunt de carne *S*acrificii, de Fructu tamen poſſunt. Idque dicebat Dominus, quibus præbebat *S*acramentum; non iis, pro quibus offerebat *S*acrificium.

AD II. Traditionem hanc refert *S.* Chryſ. ad Apoſtolos, non ad Scripturam: in hac ſi foret, traditio non eſſet. Eſt tamen etiam in *2. Mach. 12.* Eſto: dixerit id *S.* Gregorius: nil infert. *S.* Hier. non ſcripſit. Tertullianus dicit ex Conſuetudine hunc ritum eſſe retentum, fluxiſſe inde non dicit; finxit Kemnitius.

AD III. Item fingit idem contra nubem S. Patrum. Aug. in Enchirid. c. 110. *Pro non valdè malis Propitiatio eſt.* Neque enim pro Sanctis ſacrificati vnquam dicunt Patres.

QVÆSTIO LXXVIII.

An repugnet Inſtitutioni Miſſæ, vt in ea Sanctorum fiant memoria?

LVTHERANI maximè Kemnitius p. 2 Exam. pag. 818. ad illi verba S. Aug. 8. Ciu. c. 27. *Nec Martyribus non conſtituimus templa, Sacerdotia, Sacra, & ſacrificia.* Subſumit mendaxita: *Atqui hoc in Apoſtolum eſt, & adhuc defenditur.* Idem *pag. 810.* Docent Patres iſtæ, S. Cœnam inſtitutam eſſe, vt in eius celebratione inuocentur Sancti.

SVADETISTIS. Kemnitius pag. 810. Chriſtus dixit: *Hoc facite, non in Sanctorum, ſed in Mei commemorationem. 2. Ideo ſe tradidit in Cœna, vt miſericordiam conſequamur per merita vnicæ Oblationis Chriſti, non profanatur Cœna, cùm à Deo petitur, vt per merita & preces Sanctorum, in omnibus diuinæ protectionis munimur auxilio.* 2. Aug. 22. Ciu. c. 10. ait; In à Sacerdote Sanctos nominari quidem; nullo modo autem inuocari. &c.

AVTOR. I. Non repugnat S. Cœnæ Inſtitutioni, vt in ea Sancti honorentur. 1. Quia, *1. Tim 2.* iubet fieri Orationes, vt gratiarum actiones in Sacrificio: hæc cum fiant acceptis beneficiis, ſitque in his præcipuum, Sanctos in cœlum aſſumtos eſſe: quid ni pro iis Deo gratias reddamus? 2. Ita vſitarunt Liturgiæ *S.* Iacobi, Clementis, Baſilii, Chriſoſtomi. 3. Id S. Patres tradiderunt, commendarunt. Et illius multiplex conſtat vtilitas. Vide *Bell. l. 2 c. 8.*

II. Non repugnat eidem Sanctos in eo Inuocari; Non, vt ipſis Oblatio fiat; quod

quod nequit citra idololatriam: Nec, vt preces ad eos dirigamus dicendo: S. Petre ora pro me: Sed vt preces ad Deũ dirigamus, à quo petimus adiuuari etiã Sanctis intercedentibus. Hoc arguunt hæretici. 1. At hoc S. Patres docuerunt, & vsurparunt in suis Liturgiis. 2. Ratio fauet. Nam Sãcti possunt orare pro nobis, & orant: bonum igitur est idipsum petere abs Deo, vt mediorum vnum salutis nostræ: Sicut petere licet bonos in terris doctores, reges. &c. Antecedens dant Lutherani & Caluiniani; licet negẽt eos nostras audire preces. &c. De hoc parte 1.

Dico Ad I. Neque dixit Dominus: *Hoc facite in meam* Solius *cõmemorationem*. Neque potest in Sanctorum memoriam directè sacrificari; cum Sacrificium sit ad commemorationẽ mortis Christi; non Sanctorum, nisi quatenꝰ hîc in morte Christi vicerint mortem moriendo: quod est Sacrificium actionis gratiarum.

Ad II. Gradu longè inferiore supplicamus per merita Sanctorum, quàm per merita Christi passi: nam hoc latreuticũs; istud per Duliam duntaxat. &c.

Ad III. Affingit id S. Augustino Kemnitius. Vide plura talia in meo *Antipap. p. 3. q. 7.*

QVÆSTIO LXXIX.

An Priuatæ Missæ sint à Deo permissæ?

Lutherani post Lutherum negant: vt Brent. *in Confess. Wirtemb.* Melanch. *in Confess. Aug.* Kemnit. *p. 2. Exam. pag. 838. &c.* Piget huc eorum blasphema scommata reddere.

Suadent illis. 1. Kemnit. pag. 862. *Hoc facite*, sc. Consecrantes & Distribuentes; ergo Consecrare, & non Distribuere, Cœnam profanare est. Nam, *Act. 2.* Cœna per *fractionem* describitur, id est, dispensationem: sic & *1. Cor. 10.* Et *1. Cor. 11.* priuatas Cœnas opponit Dominicæ: *Hic locus*, ait, *tanquam fulmen prosternit priuatas Pontificiorum Missas. Et clarissima ibi sententia Chrysostomi: Quod Dominicum est, priuatum fecerunt. Cœna enim Domini debet esse Communis.* 2. Commentum Cœnæ sine distributione, quod tamen ea prosit præsentibus; veteribus ignotum fuit. Chrys. hom 3. in Ephes. *Frustra habetur Oblatio quotidiana, cum nemo sit, qui simul participet.* Ibid. *Quisquis Mysteriorum consors non est, impudens & improbus adstat. &c.* 3. *Canone 19. Apost.* excommunicantur, qui peractã Consecratione non permanent in Ecclesia. Sic & *de Consec. dist. 2.* Ergo Missæ priuatæ fuerunt prohibitæ. &c.

Avtor. Missa dicitur sed modis Priuata. 1. *A Loco* seu oratorio priuato: Sic Dominus S. Cœnam instituit in domo priuata: & sub XII. Cæsaribus persecutionibꝰ pleræq; sic priuatim sunt celebratæ. 2. *A Tempore:* Vt publica sit, quæ festis; priuata quæ fit profestis diebus. At ideo, *Daniel. 12.* dicitur luge Sacrificium, quòd sit quotidianum. 3. *A Fine:* quia pro re aut persona fiat priuata. Et Missa si vni applicata tamen publica est, quia ab publico fit Ministro maximam partẽ pro tota Ecclesia. Sic in Vet. Test. Sacrificia agebantur pro priuatis causis. *Leu. 4. 5. Iob. 1. & 42. 2. Mach 3.* 4. *A paucitate adstantium.* Sic S. Augustini presbyter in casa rustica sacrificauit. *l. 22. Ciu. c. 8.* Et mẽtitur Melanchthon *in Apolog. Conf* tempore S. Gregorii priuatas Missas fuisse ignoratas. 5. Comparatione Missæ Solennis, præter quam aliæ in eodem templo leguntur. At sic & in Vet. Test. vsu venit: inque primitiua Ecclesia hucusq;, teste altarium frequentia. 6. Priuata Missa est, in qua solus Sacerdos communicat. Atque hanc maximè hæretici negant licitam. At S. Cœna fuit non solum Sacramentum; sed & Sacrificium: Sed & hoc non agnoscunt aduersarii. Sacrificium autem in se publicum semper

est Mysterium pro salute publica, omnique populo peractum à Sacerdote, id est, Ministro publico.

DICO AD I. Præceptum Domini est affirmatiuum pro loco, tempore, persona. &c. Neciussit semper iunctim, *Facere & Distribuere*; nec vetuit *Facere* sine *Distribuere*. Quia Sacrificium & Sacramentum administrare diuersa sunt, vt simul esse possint, non debeant; minus sunt idem. Neque Fractio est distributio Sacramenti, sed partialis actio Sacrificii. Nec *1. Cor. 10.* describitur ritus Cœnę peragendæ; sed participatio Mensæ Domini & dæmoniorum inuicem opponitur. Et, *1. Cor. 11.* Cœnam priuatam vocat cõuiuium, in quo *vnus esurit, alius ebrius est.* Nam, more Domini, cum vespertinis Cœnis Synaxes Sacras agebant. Ita S. Chrysostomus.

AD II. Falsum: nam Concilium Agathense ante mille annos, Missarũ meminit, quibus nulla fiebat distributio. Chrysostomus arguit raritatem cõmunicantium; & Oblationem ait frustra fieri, non in se; sed quatenus ordinatur ad Dispensationem communicantiũ. Deinde idem docet sæpè, Sacrificium etiam prodesse defunctis, & absentibus viuis; qui tamen non communicant Sacramentaliter.

AD III. Isti Canones iubent, vt cõmunicetur in Missis; non vetant Sacrificari sine communicantibus. Et adhuc arguimus excursores è Missis nondum finitis.

QVÆSTIO LXXX.

Num Circumstantiæ Sacrificii sint tolerabiles?

KEMNITIVS pag. 883. Missas non vulgariliugua patrari exagitat, vt suspectas. II. Submissa voce legi, vult esse contra Domini institutionem; quiesse Cœnam fieri per Annunciationem, ipso clarè S. Verba pronunciante. 2. Quòd Cœnæ actio esse visibilis debeat: ergo & pronunciatio audibilis.

III. LVTHERVS *Capt. Bab. c. de Euch.* ait, 1. Missa eò magis est Christiana, quò simplicior est, similiorque Missæ Christi, sine pompa vestium, gestuum, cantuum. &c. 2. Non tamen calumniandam Ecclesiam ob ritus antiquos. 3. Ceremonias sine fide esse irritabula impietatis.

IV. Kemnitius *pag. 852.* quadruplices Missæ distinguit Ceremonias. 1 *In S. Scriptura mandatas*, Vt Accipere, Benedicere, Manducare, Mortem Domini annunciare. 2. *Piasi* licet non scriptæ sint; vt psalmi, lectiones, preces. 3. *Superstitiosas* & impias; vt pro defunctis offerre: Sacrificare, Sanctos inuocare. 4. *Adiaphoras*; vt vestes, vasa, ornamenta.

AVTOR. I LATINA, Græca, Hebraica Lingua, non Vulgaris, est apta Diuinis, præsertim in Missa. 1. Quia Sacrificium est Actio Oblationis, Cõsecrationis, & Sumtionis: ad Deum colendũ magis, quàm instruendum populum. 2. Conceptis verbis sacrificandũ est: at vulgares linguæ persæpe variant; Et tollerentur communicatio Ecclesiarũ. Gallus non posset in Germania sacrificare. &c.

II. Submissa legi est ad reuerentiam Mysteriorum ait S. Basil. *l. de Spir. c. 7.* 2. Missę Iacobi, Clementis, Basilii, Chrysostomi præscribunt quædam submisse legi. Vt & *Leu. 16.* intra velum à solo Pontifice sum offerebatur. 3. Et Christus Sacrificium Crucis silentio magis peregit, quàm clamore. Et memorandæ mortis Domini Annunciatio fit Actione magis, quàm sermone extra Prædicationẽ Dominum autẽ sic loqui oportuit, vt doceret Apostolos. 4. Neque verba in Sacrificio requirũtur, quòd ipsa sint Sacrificium; sed vt Christi præsentiam nobis efficiant. 5. Neque Dominus præcepit audiri; sed verbis *Hoc facite*; & hoc Sacerdotis interest, non populi.

III.

III. Lutheri dictum secundū euertit primum. Tertium verum est: nam *sine fide impossibile est placere Deo*. At fidē is speciale putat de remissis peccatis cuiusque: Hæc damnatur à *Concil. Trid. Sess. 22. Can. vlt.* 2. Kemnitium in tertio errare liquet suprà: de quarto, plures illi reiiciunt: Necessarias esse negant vi præcepti Ecclesiæ: Vim eis nullā tribuunt. Mēdatia Kemnitii vide in meo *Antipap. p. 3 q. 7.* De singularum ceremoniarum Antiquitate, &c. *Bell. l. 2. c. 14. 15. 16. 7. &c.*

IX. DE POENITENTIA.

QVÆSTIO LXXXI.

An Pœnitentia Sacramentum sit propriè dictum?

LVTHERVS lib de Capt. Babyl. timidè negat, & variat. 1. *Negandum mihi sunt VII Sacramenta, & tantum tria pro tempore ponenda: Bapt. Pœn. Panis.* ibid. in fine. *Propriè Sacramenta vocari vsum est, qua annexa signis promissa sunt. Quo sit, vt, si rigidè loqui velimus, tantum duo sint, Bapt. & Panis. Nam Pœnitentia signo visibili & diuinitus instituto caret: nec aliud esse dixi, nisi viam ac reditum ad Baptismum.* 2. Alubi Esse dat Sacramentum, anno 1545.

MELANCHTHON in Locis anno 1522. negat. *Pœnit. non est signum: est enim vetustatis nostræ mortificatio, & renouatio Spiritus; Sacramentum eius vel signum non aliud est, nisi Baptismus.* Idem tamen libris deinceditis cum Lutheroasserunt esse Sacramentum.

ILLYRICVS *in apol. Conf. Antuerp. c. 18* Kemni. *p. 2. Exam. pag. 909.* scribere audent Confess. Augustanam non agnoscere Pœn. Sacramentum. Nimirum quia Lutherus & Melanch. priorem suum errorem renouaruntiac Pœnitentiam negatam asseruerunt.

II. ZWINGLIVS *lib. de vera & falsa relig. cap. de Sacr.* respuit Pœnit. dicere Sacramentum. CALVINVS *Inst. l. 4. c. 19. §. 15.* plura aggerit argumenta. Item in *Antid. Tridens. Sess. 6. c. 15.* Beza in Confess. c. 7 a. 11.

III. LVTHERANI multi Caluinizant in hoc, licet iurarint in Confessionem Augustanā: Vt Nicolaus Selneccerus *in p. 2. Pædagogiæ.* Wigandus, Illyricus, Kemn. in *1. disput. de Pœnitentia. &c.* Vide in *Genealog p. 3. q. 19.*

SVADENTISTIS CALVINISTÆ 1. Caluinus Inst. l. 4. c. 19. §. 15. &c. *Romanenses Scholastici anxiè in reperiendo hic Sacramento desudant. Nodum in scirpo. Quod tamen optimum habent, rem incertam, opinionumq; varietate confusam relinquunt.* 2. *Dicunt esse Sacramentum; sed non est ceremonia externa à Domino instituta ad fidei nostræ confirmationem, &c. Qui tale in ipso* Augustino, *vident, quod pœnitentiæ Sacramentum vocant?* 3. *Negoiure haberi Sacramentum primum, quòd nulla Dei promissio singularis ad hanc rem extet.* 4. *Deinde quòd, quæcunq; hic ceremonia proferatur, merum sit hominum inuentum, mendacium, & impostura.*

5. Kemnitius par. 2. Exam. pag. 903. *Ex diuina Institutione non habet tale externum elementum, quale in Baptismo & Eucharistia, quod ad integram definitionem, & genuinam proprietatem Sacramenti pertinet.* 6. Sacramentum Pœnitentiæ non habet fundamentum in Vet. Testamento, in quo fuit contritio & confessio; neq; tamen idcirco Sacramentum: licet etiam absoluerit Nathan Dauidem. Licet Petrus *Act. 10.* Paulus. *Act. 26.* dicant se pœnitentia & remissione peccatorum non aliter docuisse, quàm prophetæ. Neque Pœnitentia habet fundamentum in prædicatione Baptistæ, & Christi. 7. Neq; in hisce, Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata. &c.* Neq; in doctrina Apostolorum aut exemplis, teste Paulo *Act. 26.* Petro, *Actor. 10. Vanum & falsum est Apostolos etiam docuisse pœnitentiam quoad substantialia, quâ impii ante Baptismum ad Deum conuertuntur, & quâ lapsi post Baptismum redeant in gratiam.*

AVTOR. Pœnitentia est propriè dictum Sacramentum: I. Ioann. 20. *Quorum remiseritis, &c.* Vide in *Antichristo p. 3. q. 29.*

Aduerſarii omnes contendunt hîc agi de Remiſſione per Prædicationem fidei excitatricem; non de Iudiciaria. Caluinus *in Antid. Trid. Seſſ. 6. C. 14.* agi de ea, quę fit per prędicationem in conuerſionem Infidelium ad fidem, & per Baptiſmum ad Eccleſiam. Sic & Kemnitius *pag. 915.* Qui tamen, etiam Fidelibus remittendi peccata, ait datam hic poteſtatem.

DICO, Explicatio loci prior eſt Cyrilli, eum intelligentis de & Infidelibus, & Fidelibus facienda remiſſione: At diuerſimodè iſtis, per Baptiſmum; his per Ritum Pœnitentiæ: Vtriſque per Sacramentum, non idem, ſed diuerſum, ſcilic. Ritu diuerſo: Nam & Kemnit. *pag. 917.* & Caluinus *Inſt. l. 3. cap. 4. §. 12.* agnoſcunt hinc colligi priuatam Abſolutionem à Domino inſtitutam.

Poſterior expoſitio, de ſolis Fidelibus abſoluendis, eſt probabilior. 1. Quia Ioannes non ſolet repetere, quæ priores Euangeliſtæ ſcripſerunt: at Matthæus & Marcus iam ſcripſerunt de Baptiſmo: de Pœnitentiæ Sacramento adhuc nullus. 2. Fatentur etiam Aduerſarii, hîc dari *poteſtatem Clauium*: at hæc non eſt ad Baptiſmum neceſſaria; ſed ad Pœnitentiã; Eſtque propriè Eccleſiaſticorum, at baptizandi poteſtas eſt etiam laicorum. 3. Clauium poteſtas eſt Iudiciaria: at de Infidelibus non iudicant Chriſtiani: 1. Corinth 6. *Quid ad me de his, qui foris ſunt, iudicare.* Ita S. Patres Chryſoſtomus, Theophilactus, Euthymius, Ambroſi⁹. &c. Atque hæc expoſitio euacuat omnes obſtringillationes Kemnitii: addito; Lucam, Act. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuquisque*, loqui de pœnitentia Infidelium ante Baptiſmum; Ioannem 20. de pœnitentia fidelium poſt Baptiſmũ.

Porrò idem doceo ex triplice definitione Sacramenti.

I. *S*acramentum eſt ſignum viſibile ſacræ rei, ſc. gratiæ iuſtificantis quam cõfert. At Confeſſio pœnitentis, & Verbum Abſoluentis ſunt ſigna gratiæ iuſtificantis; illa, animi renouati; hæc, peccati relaxati. Ergo ea duo ſunt vnum Sacramentum. Ita Lutherus *lib. de Capt. Babyl. ſub finem*: *S*acramenta ſunt, quæ ſignis annexis promiſſa ſunt. Sic & *Apol. Conf. Aug.* poſcit Sacramento Ritum à Deo mandatum; cum promiſſione gratię. At qui Abſolutio priuata habet mãdatum: 2. Cor. 5. *Poſuit in nobis Verbum reconciliationis.* Et: *Pro Chriſto legatione fungimur.* Habet gratiæ promiſſionem: Ioann. 20. *Remittuntur eis.*

II. Quæ octo Kemnitius requirit ad Sacramentum verum, in hoc elucent. 1. *S*enſibile ſignum: *Abſoluo te: Remitto tua peccata tua.* 2. Inſtitutionem id habent cum mandato Dei: *Quorum remiſeritis*, &c. 3. Idque in Nouo Teſtamento. Vt hîc. 4. *S*it Ritus perpetuus, non temporarius: at ritus abſoluendi iam duraut 1600 annis ferè. 5. Adſit promiſſio gratiæ: At adeſt. 6. Et gratiæ iuſtificantis, non cuiuslibet: At hic eſt talis, *remittitur peccato.* 7. Sit ad ſignum externum: at id hic eſt: *Abſoluo te.* 8 Promiſſio in particulari ſingulis applicetur, non tantum in genere. At fit: *Ego te abſoluo à Tuis peccatis.*

IV. Caluinus Inſt. l. 4. c. 14. §. 1. Sacramentum definit: *Externum ſymbolum, quo benevolentiæ erga nos ſuæ promiſſiones cõſcientiis noſtris Dominus obſignat: 2. Ad ſuſtinendam fidei noſtræ imbecillitatem: 3. Et nos viciſſim pietatem erga eum noſtram teſta-*

testamur. At & hæc tria insunt Ritui Cõfessionis & Absolutionis; non minus quàm Baptismi, aut Cœnæ ritibus. Quare est verè *Sacramentum.*

V. Denique Testimonia Patrum Latinæ & Græcæ Ecclesiæ ante, & post annum 1100. idem testantur apud *Bell. l. 1. Pœn. c. 10.*

DICO AD I. Ecclesia semper, & omnis Theologia nil vnquam sensit aliud, quàm Pœnitentiam esse Sacramentum: At quid in eo sit Sacramentum; quid Res tantum; quid res & *Sacramentum* simul; in his tribus disputant animi gratia. AD II. Iam patet ex dictis.

AD III. Patet itidem.

AD IV. Item; & verbum Concionale à forma Sacramentorum remouimus *sup. q. 5.*

AD V. Vt in Baptismo Aspersio, in Eucharistia signum externum est Consecratio & sumtio Rei permanentis *Sacræ*rita in Pœnitentia est signum externum Confessio Pœnitentis, & Enunciatio Verborum Absoluentis. Et vtraque est actio transiens; sicut & baptizatio.

AD VI. In Veteri Testamento nulla fuit potestas absoluendi à peccatis: proinde nec pœnitentia fuit ibi Sacramentum. Nathan erat Remissi nuncius Dauidi: *Dominus transtulit peccatum tuum à te.* Petrus & Paulus verò loquuntur de pœnitentia virtute, quæ in Veteri Testamento est eadem. At Sacramentũ Pœnitentię probamus ex Nouo; vbi id Christus primum instituit, *Ioann. 20.* Vnde Christo prædicante, & Baptistâ, nondũ erat *Sacramentum.* Quòd tamen Christus absoluit quosdam, fecit potestate suâ extraordinariâ Excellentiæ. Baptistæ defuit Absolutio, etsi fiebat Confessio.

AD VII. Patet supra. Apostoli nõ tradiderunt ibi Ritum *Sacramenti*; solũ scribunt prophetas testari, remissionem peccatorum accipere Credentes in nomine Christi. *Sicut* autem non leguntur audisse enumerationes peccatorum; ita nec impendisse Absolutionem; & tamen Sacramentum Pœnitentiæ administrarunt. *Denique* pœnitentia ante Baptismum est solum præparatoria ad eundem; non verò Sacramentum. Cætera Kemnitiana subiectis quæstionibus liquebunt vana.

QVÆSTIO LXXXII.

An Pœnitentiæ & Baptismi Sacramentum sit idem?

LVTHERVS *l. de Capt. Bab. c. de Bapt.* Lapsos per Baptismum, memoriâ, non reipsa repetitum, reconciliari. *Prabuit opinionibus occasionem verbum periculosum S. Hieronymi: siue malè positum, siue malè intellectum: quo Pœnitentiam appellat secundam tabulam post naufragium. Quasi Baptismus non sit Pœnitentia. Hinc enim, vbi in peccatum lapsi fuerint, deprima tabula seu naui desperantes, velut amissâ, secundâ tantum incipiant niti, Pœnitentiâ.* Ibid. sub finem *Pœnitentia signo visibili & diuinitus instituto caret, & aliud non esse dixi, quàm viam, ac reditum ad Baptismum.* At eodem libro scripsit Tria esse Sacramenta, Baptismum, Pœnitentiam, & Panem: seu Vnum Sacramentum, & tria signa Sacramentalia. MELANCHTHON *in Locis anno 1521.* Signum Pœnitentiæ esse Baptismum.

CALVINVS. Inst. 4. c. 15. §. 4. Vim Baptismi ad omnia vitæ peccata se extendere dicit. *Dictum Hieronymi, quin plane impium sit, excusari nequit. Quasi vero per Baptismum deleatur peccatum, & non potius in memoriam reuocandum sit peccatori, quoties de remissione peccatorum cogitat, vt illinc se colligat, fidemq; confirmet.* Infra. *Aptissimè dixeris, si Baptismum vocaueris pœnitẽtiæ Sacramentum. Cum in confirmationem gratiæ, & fiduciæ sigillũ iis datus sit, qui Pœnitentiam meditantur.* Sic & Kemnitius. &c.

SVADENT iſtis. 1. Caluinus *Inſt. l. 4. c. 19. §. 17.* Baptiſmus per peccatum non deletur, ergo per totam vitam eſt vtilis ad memoriam reuocatus. 2. *Hieronymus durè & impropriè dixit Pœnitentiam ſecundam tabulam.* Vide plura ſupra quæſt. 30.

AVTOR. *Concil. Trid. Seſſ. 14. Can. 2.* dicit anathema confundentibus ea duo Sacramenta: Adeo diuerſa ſunt. 1. Docet id figura. *Col. 2.* Baptiſmus dicitur Circumciſio ſpiritalis; at hæc nuſquam legitur iuſſa repeti cum memoriâ in remedium peccatorũ: Sed pro hoc Sacrificia, Expiationes, Cõfeſſio præſcribũtur. *Leu. 4 5. 6.* Ergo. 2. Non remittimur, *1. Ioan. 1.* ad memoriam Baptiſmi; ſed *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt et iuſtus, vt remittat nobis pecc. noſtra, et emundet nos.* 3. Heb. 6. *Impoſſibile* eſt eos, *qui ſemel ſunt illuminati*, per Baptiſmum aiũt S. Patres, contra Nouatianos; *& prolapſi ſunt, rurſũ renouari ad Pœnitentiã*, repetito Baptiſmo. Vnde baptizatum prius dein lapſum in incœſtum, Paulus non remiſit ad Baptiſmum. Et ibidem monet. *Non rurſus iacientes fundamentum pœnitentiæ.* Quocirca, aut neganda eſt cum Nouatianis Reconciliatio; aut fateri Pœnitentiam eſſe diſtinctum à Baptiſmo Sacramentũ. 4. Poſt Baptiſmum lapſi, non ſunt remiſſi ad memoriam Baptiſmi; ſed ad pœnitẽtiam: Vt, *Act 8.* Simon, *1. Cor. 6.* Incœſtuoſus. 5. Mirum, ſi vnicum ſalutis remedium foret; nec de eo S. Scriptura verbum: nil S. Patrum Traditio; at multa de pœnitentia.

RATIO. Quia, Luc. 12. *Seruus qui cognouit voluntatem Domini, & non facit; vapulabit multis. Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis; vapulabit paucis.* Ideo 1. Timoth. 1. *Miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.* Atqui poſt Baptiſmum ſciens peccans facilius reſanaretur, quàm ignoranter peccans ante Baptiſmum: quia is ſolâ memoriâ; non hic. Iſtud verò eſt abſurdum. 2. Ritus Baptiſmi & Pœnitentiæ diuerſum habent materiam ac formam: ſunt igitur & Sacramenta diuerſa. Item & Miniſtrorum eſt diuerſitas: nam ſemper ſoli Epiſcopi & Sacerdotes Abſoluerunt: Baptizarunt verò etiam Diaconi, adeoque laici ipſi.

DICO AD I. Baptiſmus, quà fuit actio tranſiens, tranſiit; quà dedit gratiam regenerationis, hanc fugat peccatum, & extinguit; non tamen Characterem impreſſum.

AD II. Peraptè dixit. Sic & Tertullianus libro de pœnitent. vocat eam *ſecundam ianuam, ſpem, ſecunda ſubſidia*, &c.

QVÆSTIO LXXXIII.

Quæ ſint partes Eſſentiales Pœnitentiæ?

LVTHERANI: vt Illyricus *in apol. Conf. Auguſt. c. 8* Kemnitius *p. 2. Exam pag 903.* cum Scoto *d. 14. q. 4 & d. 16 q. 1* aſſerunt vnam, ſc. Abſolutionem. At Scoticæ tamen non negant pœnitentiam eſſe Sacramentum, neq; negant Confeſſionem eſſe neceſſariam; vt ſi hæreticis.

II MELANCHTHON in Apol. Confeſſ. Aug. art. 12. aſſerit duas: Ritum Viſibilem, & Verbum abſolutionis. *Corda ſimul per Verbum & Ritum mouet Deus. Verbum incurrit in aures, Ritus in oculos.*

III. ALII duas Baptiſmi recordationem, & Verbum Abſolutionis. De his ſupra.

SVADENT; tim. iſtis 1. *Kemnitius pag 921.* Quia Antiquitas eſt ignota diſtinctio pœnitentiæ in Materiam & Formam. 2. Nec inter ipſos Scholaſticos conuenit. 3. Sacramenta ſunt actiones Dei; proinde ſi opera humana ſint pars pœnitentiæ, hæ diuinitatem tribui neceſſe eſt. 4. Ante centum annos nil certi

certi constitit de materia pœnitentiæ. 5. Et Concil. Trident. timidè scripsit, Actionem pœnitentis esse materiam pœnitentiæ, vel quasi: Ergo ipsa est Sacramentum, vel quasi; & effectus eius est remissio peccatorum, vel quasi. 6. *Scotista.* Quia effectus pœnitentiæ aptè significatur per Absolutionem, non per Confessionem; at Sacramentum est signum rei: ergo. &c. 7. Id est Sacramentum, quod à ministro confertur; talis hic est Absolutio, non Confessio. 8. Absolutio sola est causa gratiæ, cum tota vis pœnitentiæ in Clauibus consistat: at hæ sunt Absoluentis.

AVTOR. Partes essentiales Pœnitentiæ sunt duæ: Absolutio Sacerdotis vt Forma; Actus pœnitentis vt Materia. Ita Communis: & Tridentinum *Sess. 14. Can. 3.* & Concil. Florent. Quia *pœnitentia est actio pœnitentis:* non, vt Scotus ait, *est Absolutio pœnitentis, facta certis verbis.* 2. Sacerdos absoluere non debet vllum, nisi quem ex signis visibilibus pœnitentem esse cognoscit; cum Sacramentum sit signum visibile gratiæ à Deo institutum: Cur igitur Confessio, tale signum, non foret pars Sacramenti? Significat enim confitens se voluntate recedere à peccato, ac proinde iustificari: quod Absolutione completur. 3. Confitens concurrit ad remissionem peccatorum; 1. Ioann. 1. *Si confiteamur peccata nostra fidelia. &c.* Proinde, vt Absolutus dicitur verè iustificari; sic & Cõfessus. Itaque Confessio & Absolutio sunt partes essentiales.

DICO AD I. Pariter & in Baptismo: at res perantiqua est; termini sunt recentiores, & rei explicandæ aptiores.

AD II. Conuenit: nam Communis tenetur; vt patet.

AD III. Actiones pœnitentis non habent vim Sacramentalem, nisi vt instrumenta sunt Dei: sicut & verba Sacerdotis.

AD IV. Ar. Gabriel *4. dist. 14. q. 2. art. 1.* docet de Confessione & Absolutione ex Communi sententia, & is vixit ante 100. annos, citatque *S.* Thomam. &c. Sic & Concilium Florent. anno 1439.

AD V. Sic ex hoc, *Quasi Vnigenitus à Patre,* liceret dicere, Christus est Vnigenitus, vel quasi. Vox *quasi* non semper extenuat rem. Et Confessio est *quasi materia*, quia est sensibile signum actionis transeuntis; non solida & subsistens.

AD VI. Etiam Confessio significat pœnitentem recedere à peccato; ceu Absolutio, Sacerdotem expellere peccatum.

AD VII. Minister Sacramenti est, qui vel totum, vel partem Sacramenti conficit potiorem; vt hîc Absolutionem Sacerdos; Confitens tamen cooperator est necessarius.

AD VIII. Operatur per Claues Absoluens; at & cooperatur Confitens: Vt homo constat ex corpore & anima; solâ hâc intelligit: ita Sacramentum constat partibus duabus; vnâ tamen operatur; & quidem non sine alia.

QVÆSTIO LXXXIV.

Quæ sunt partes Materiales Pœnitentiæ?

LVTHERO-CALVINISTARVM triplex errat sententia. I. LVTHERVS *lib. contra Bullam Antichristi art. 5* anno 1520, & 1521 etsi non neget tres esse partes; Satisfactionem tamen non esse iuris diuini; tamen anno 1545. in refut. art. Louan. propos. 39. negat esse tres: sed duas, art. in Smalcald. art. anno 1537. scz. Contritionem ex minis legis, & Fidem ex Euangelii promissis. Sic & Melanch. *in Locis, anno 1521. In Conf. Aug. anno 1530.* posuit eas Mortificationem, & Viuificationem. Sic Centuriatores &c.

II. LVTHERANI alii tertiam adduct, Opus bonum, seu

ſeu uonam Obedientiam. Ita Lutherus in 1 Diſput. contra Antinonmos, anno 1538. propoſ. 1. Statuit Dolorem de peccato & Propoſitum melioris vitæ Hoc eſſe ait, *Diſput.* 3. Fidem in Deum, & opera bona. Sic & Melanchth. in *Apolog. Confeſſ. Aug.* aſſignat Contritionem, Fidem, Nouam obedientiam. Sic omnes Molles Lutherani contra Rigidos Illyricianos; vt ſunt Confeſſioniſtæ Saxonici.

III. CALVINVS *Inſt. l. 3. c. 3. §. 8.* aſſerit duas: Mortificationem, & Viuificationem: id eſt, Abnegationem veteris hominis, ſeu vitiorum totâ vita; ſeu Conſolationem ex Euangelio, *Ibid.* §. 1. vult Fidem eſſe priorem Pœnitentia; idque contra Lutheranos, quos refellit; qui Terrores incuſſos priorem partem Pœnitentiæ affirmant, prodromum Fidei & Doloris.

SVADENTIſtis. 1. Caluinus §. 8. Iſa. 1. *Quieſcite agere peruerſè diſcite bene facere.* Pſal. 34. *Declina à malo, & fac bonum.* 2. Ibid. c. 4. §. 1. *Quia, Pœnitentia eſt, Antea-cta peccata deſiere; & ſienda non committere.* 4. diſt. 14.

3 Kemnitius par. 2. Exam. pag. 941. Quia, *Lex diuina peccatores minis terret: Euangelium conſolatur propoſitâ Chriſti iuſtitiâ, quæ per Fidem apprehenditur. Ecce duæ: Terror & Fides.* Marc. 1. *Pœnitentiam agite, & Credite Euangelio.* Act. 10. *Teſtificans in Deum pœnitentiam, & Fidem in Ieſum.* 4 Idem. Partes Pœnitentiæ eſſe viſibiles debent: at Terrores ſunt ſigna externa Contritionis internæ: & Fidei Confeſſio exterior, teſte Scriptura. Ergo duæ ſunt partes. Satisfactionis opera Pontificiorum non habêt mandatũ in Scriptura. 5. Pontificiis tres partes etiam hypocritæ præſtare queunt: & iis tamen tribuunt remiſſionem peccatorũ. 6. Iudas Fide carens ſpeciali habuit tres partes pœnitentiæ Pontificias; & deſperauit. 7. Tres eæ ſunt ſumtæ ex ritibus publicæ pœnit. abrogatæ. 8. S. Patres loquuntur de pœnitentia quæ eſt mutatio vitę; non quæ eſt remiſſio peccatorum; Hoc non attento Monachi tres partes pœnitentiæ finxerunt.

AVTOR. I. TERROR ex minis Legis incuſſus, ſeu Mortificatio Lutherana, non eſt pars Pœnitentiæ; cor tamẽ ad hanc præparat: alia enim requiruntur ad Conuerſionem; alia ſunt partes Pœnitentiæ. 1. Quia *S. Scriptura* diſtinguit Terrorem ab Pœnitentia. Vide *Antichriſtum p. 3. q. 31.* 2. Terror eſt paſſio naturalis, non actus virtutis; eſto; in pueris & brutis, quæ tamen non ideo ſunt virtuoſa. 3. Terrores ſunt etiam in impœnitentibus, vt in dæmonibus, Iac. 2. *qui credunt & contremiſcunt.* 4. Veram non nulli agunt pœnitentiam ex mero amore Dei, qui nullos ſenſerint terrores: Vt illa, Luc. 7. *Dimittuntur ei peccata multa, quoniam Dilexit multum.*

II. NEC FIDES eſt pars pœnitent. licet ad hanc requiratur vt diſpoſitio. 1. Sic Scriptura, in Antichriſto. 2. Partes pœn. ſunt eę actiones, quæ à virtute Pœnitentia manant: at Credere non eſt actus pœnitentiæ; ſed virtutis Theologicæ. 3. S. Patres in definitionibus pœn. nunquam fidei meminerunt. Vt S. Gregor. hom. 34. *Pœnitentia eſt, præterita peccata plangere; & plangenda non admittere.* Sic & Amb. 4. Niniuitæ, *Ioan. 3.* credederunt in Deum, & pœnitentiã prædicarunt, egerunt; & tamen fidem eam ſpecialem de remiſſis ſibi peccatis non habuerunt: ideo ſpem inter & metum dubii dicebant: *Quis ſcit, ſi conuertatur & ignoſcat Deus.*

III. NEC OPERA BONA, poſt iuſtificationem facta, ſunt partes pœnit. Quia multa bona fiunt nulla cum relatione ad peccata præterita; ſed ex ſolo amore in Deum, iuxta fixum ſemel propoſitum vitæ melioris.

IV. MORTIFICATIO & Viuifi-

catio

catio Caluiniana non sunt partes Pœnitentia. 1. Quia Caluinus & Beza volunt, Pœnitentiam, id est, duo illa esse fructus Fidei Iustificantis; ideoque Fide posteriores: At S. Scriptura docet, Pœnitent. esse viam ad Iustificationem: Ier. 18. *Si pœnit. egerit gens illa; agam & ego pœnit.* Act. 2. *Pœnit. agite, & baptizetur vnusquisque &c. in remissionem peccatorum, & accipietis donum Sp. Sancti.* Act. 3. *Pœnitemini, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra.* Act. 5. *Saluatorem excitauit Deus, ad dandam pœnitentiam Israëli, et Remissionem peccatorum* Errant igitur ambo Lutherani quòd Pœnitentiam constituant in Dispositoriis motibus ante pœnitentiã: Caluinistæ, in fructibus fidei iustificãtis, qui veram pœnitentiam subsequuntur. 2. Quia, Luc. 15. *Iusti non egent pœnitentiâ.* sed Heb. 6 post *Fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis ad perfectionem ferimur.* Itaque peccatorum est pœnitentia: At Mortificatio & Viuificatio est iustorum, vti profectus: ergo partes esse pœnitentiæ nequeunt.

V. Contritio, Confessio, Satisfactio sunt tres partes pœnit. Sed non illius habitus pœnit. qui virtus, simplexque est qualitas; nec Actualis pœnit. eiusdem, vt cuius effectus sunt tria illa: sed Pœnitentiæ illius, quæ ad Remissionem in Sacramento ordinatur, ad quam tres ij Actus sunt necessarij: teste S. Scriptura in meo *Antichristo q. 31.* 2. Sic & S. Patres, apud *Bell. l. 1. Pœnit. c. 19.* 3. RATIO. 1. Pœnitentia Sacramentalis non est quicuis peccati detestatio & punitio; sed quà offensam Dei respicit, ad tollendum peccatum, & Dei amicitiam reparãdam. Hinc dicitur, Act. 20. *Pœnitentia in Deũ*, Act. 26. *Conuersio ad Deum*, & Ezech 18. 33. cuius finis est reconciliatio & iustificatio. Atq; illius est primum dolere de violata amicitia Dei; tum fateri culpam Deo; demũ pœnæ se subiicere; idque coram Ministro Dei: nec enim immediatè nobiscum agit Deus. 2. Natura docet pueros tria hęc, cùm se peccasse norunt: At Ps. 122. *Sicut oculi seruorum in manibus Dominorum suorum: ita oculi nostri ad Dominum, donec misereatur nostri. &c.* 3. Vt tria sunt instrumenta peccandi, cor, lingua, manus; ita par est, eadem, Rom. 6 *seruire iustitiæ in sanctificationem.*

DICO AD I. Isaias ponit Pœnitentiam ante vitæ emendationẽ: at Caluinus postponit etiam eam iustificationi. Et Isaias docet Pœnit. esse Causam iustificationis, non fructum. At Psaltes numerat ibi partes iustitiæ; non Pœnitentiæ.

AD II. Non necesse est descriptionem rei omnes partes rei continere.

AD III. Terrores ij licet gignant pœnitentiam vt causæ; non ideo sunt eiusdem partes. Terrores præeunt, Consolationes sequuntur Pœnitentiam: ergo non sunt eius partes. Adductaq; loca repugnant Kemnitio.

AD IV. Esto, sunt signa; sed non vt partium concomitantia Pœnitentiam ad Deum: verũ sunt antecedentia.

AD V. Possunt & alia Sacra omnia præstare: ergone reiicienda?

AD IV. Iudas erat baptizatus, & à Domino communicatus: an igitur Baptismus & Eucharistia respuenda? Deinde Iudas non habuit tres eas partes, imò nullam: ideo spem remissionis non habuit, nam desperauit.

AD VII. Dicitur: nunquam docebitur. Nam tres cæ etiam in Veteri Testamento fuerunt vsitatæ, patet in Dauid, & Niniuitis.

AD VIII. Iudicium hoc temerariũ est aut ignorantiæ, aut malitiæ. Id sequens aperit quæstio.

QVÆSTIO LXXXV.

Quæ sunt Pœnitentiæ partes Rituales?

AVTOR. Historica hæc quæstio est ac ritualis; non Controuersistica: nisi quantum Luthero-caluinistæ Kemn. & Caluinus mentiuntur. Semper igitur fuit Pœnitentia duplex: *Publica*; in qua peccatum publicum publicè luebatur: *Priuata*, in qua priuatim priuata & occulta Sacramentaliter expiabãtur, cum Secreto naturali & Sacramentali. *Publica* erat Solennis, alia Non solennis. *Solennis* erat de culpa publici scandali: semel in vita vni concedebatur: Sacerdoti non poterat imponi, nisi degradato: Quique solennem egisset, ad Ordines nequibat admitti. Nec coniugibus imponebatur sine mutuo consensu; idque à solo Episcopo.

II. Pœnitentes *ordinem* tertium tenebant: Clerici primum; Fideles secundum. *Habitus* erat pullus, cilicinus, caput rasum. *Tempus*, quo imponebatur, erat dies Cinerum: reconciliabantur in die Cœnæ, feria V. Pœnæ erant, abstinere ab S. Synaxi; à nuptiis, militia, à patrinatu baptismali: Carere aditu ad Clericatum: Extremâ Vnctione priuari: Omni die Ieiuniorum humiliare capita Sacerdoti pro eis oranti: Sepelire mortuos debebant: Aliis stando orantibus, ipsi genua flectebant. &c.

QVÆSTIO LXXXVI.

Contritio *an sit actio bona, libera, & Euangelica?*

LVTHERVS *Disput. 1. contra Antinomistas*, ait Contritionem esse sensum legis in conscientia, id est terrorem ex peccato & pœnis legis. Quia Ieremiæ 23. *Verba mea sunt quasi malleus conterens petram.* Sic LVTHERANI RIGIDI in idem consentiunt. Hinc ita inferunt: 1. Non esse liberam, sed extortam Passionem, non Actionem. 2. Eam pertinere ad Legem, non ad Euangelium. 3. Non esse opus bonum, quia omni opere bono spoliare. Sic Rigidi contra Molles Wittembergenses; & Kemnitius.

LVTHERANI MOLLES aiunt Contra. esse opus bonum, Actionemq; Euangelicam. Sic in colloquio Altenburgensi. Et CALVINVS *Institut. libro 3. capit. 3. §. 20.* eisdem & Nobiscum sentit.

SVADENT illi sic. 1. Ieremiæ 23. *Verba mea sicut &c.* 2. Quia experientia docet, veræ contritos res contemnere; nil boni, multa mala in se agnoscere, vita pœnisque dignos se iudicare. 3. Terrores ipsi non sunt, nisi fuga Dei, fremitusque contra Deum, & via ad desperationem.

AVTOR. I. Contritio non est terror. 1. Docent metaphoræ: quia Conteri non est contremiscere; nec contra: potest enim quis contremiscere, & non conteri. 2. Humilitas est semper adest comes Contritioni; at non ita terrori: patet in dæmonibus, qui contremiscunt.

II. Contritio est Actio libera; non coacta. 1. Sic Scriptura in meo *Antichristo p. 3. q. 32.* 2. Quia Contritio est gratum Deo Sacrificium. *Psal. 50.* oculos Domini trahens *Isa. 66.* habensque promissio-

missionem gratiæ: At Passio nil agit, nil meretur. 3. Quia volunt esse passionem quòd eam esse terrorem fingant: at hoc falsum patet suprà.

III. Contritio pertinet ad Euangelium: Testibus Prophetis, Christo, Apostolis, quæ repete ex Antichristo. Ratio. Quia Euangeliũ etiã terret, & graui⁹, quã lex, minatur ignes inextinguibiles, vermes, stridores, &c. Lex verò etiam consolatur spe promissionum.

QVÆSTIO LXXXVII.

An includatur in Contritione odium peccati præteriti?

LVTHERVS *in serm. de pœnit.* negat: sed potius vitæ nouæ studium. *Confessuro tibi*, ait, *plus discutiendum est, quantum diligas iustitiam, quam quantum odias peccatum; multoq; maiore imò solo hoc labore tibi cogitandum est, quomodo futuram vitam agas bonam, quàm quomodo odias aut deseras præterita mala. Verissimum est enim prouerbium, & omni doctrina huiusq; de pœnit. data præstantius: Optima Pœnitentia, Noua vita.* Ibid. *Hæc tristitia*, de peccatis præteritis, *facit hypocritam, imò magis peccatorem, &c. Non ergo in vsu S. Scripturæ Pœnitentia dicitur dolor, sed mutatio vitæ & consilii.* Sic in epist. ad Stauilium.

II. Sed in art. Smalcaldicis muttauit sententiam: quam tenent hodie nobiscum Lutherani, & Caluiniani.

SVADET Lutherus istis. 1. Quia Lactantius ait μετάνοιαν, significare Resipiscentiam: non odium peccati. 2. Gal. 6. *In Christo IESV neq; Circumcisio, neque præputium aliquid valet; sed Noua creatura.* 3. Quæ, 2 Cor. 7. *secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur.* q. d. non actæ vitæ odium, sed amor nouæ. Nam factum infectum fieri nequit: itaq; factum dolere, stultum est.

AVTOR. Peccati memoria & detestatio necessaria est pœnitenti. Teste in Scripturis Deo, Prophetis, Christo, Apostolis, S. Patribus, ac ipsismet Luthero-Caluinistis: apud *Bell. l. 2. c. 4.* Adeo ab omnibus peccatores ad odium peccatorũ vocantur. Manet igitur illud S. Gregorii hom. 34. in Euang. *Pœn. est mala perpetrata plangere; & plangenda non perpetrare.* Quia naturalis est mortalibus Synderesis, male facta flagellans intus verbere cœco. S. Aug. l. 50. homeliarum hom. 27. *Nemo eligit vitam nouam, nisi quem veteris pœnitet.* Necsecus intelligi Pœnitentia potest.

DICO AD I. Atibid. l. 6 diuin. Instit. c. 24. addit, *eos verè resipiscere, quos erroris pœnitet.* Et vanum est in fistere etymologiæ vocis magis, quàm vsui.

AD II. Pœnitentia, vt & Baptismus, est via ad nouam creaturam: non amplius Circumcisio. Proinde dicitur, Act. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrùm.* Act. 8. *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua.*

AD III. Ibi *tristitia* non est dolor de peccatis, sed mœror de obiurgatione natus, inducens ad pœnitentiam.

QVÆSTIO LXXXVIII.

An includatur in Contritione Propositum rectè viuendi?

LVTHERANI variant. I QVI Contritionem Fide priorem esse volunt, & Pœnitentiam diuidunt in Contritionem & Fidem; *Contritionem* definiunt terroribus & odio peccati; *Fidei* verò esse fructum aiunt rectè viuendi propositum. Sic ferè plerique

II QVI Contritionem Fide posteriorem asserunt, vt Lutherus, & Caluinus *Inst. l. 3. c. 3.* hi admittunt bonæ vitæ propositum in Contritione contineri.

SVADENT itaque priores istis 1. Quid tantum dixit, *Peccaui.* Nininitæ solum pœnitentiam egerunt oratione & ieiunio; Sic prodigus, sic Publicanus. Nihil de proposito vllo. 2. Contritio sufficit ad veniam: at propriè solum includit actum quod nollemus offendisse Deum sine proposito aliter viuendi; ergo sine hoc per illud solum iustificari possumus. 3. Dolor de peccatis admissis virtute includit melioris vitę propositum ergo sufficit solus. &c.

AVTOR. Orthodoxi in Contritione esse necessarium rectè viuendi propositum consentiunt; etsi in hoc, Virtuale an Actuale requiratur, dissentiant: potiores volunt actuale. Hoc misso; sat prius. 1. Quia formale Propositum requirunt ista, Amos 5. *Odite malum, & diligite bonum, & constituite in porta iudicium: si fortè misereatur Dominus*: Isa. 1. *Quiescite agere peruersè; discite bonum agere: si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur*. Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam à peccatis. &c. & custodierit omnia præcepta mea. &c.* Eph. 4. *Deponite vos veterem hominem. &c. Renouamini autem spiritu mentis vestræ; Et induite nouũ hominem*: id est, ait Concil. Trid. Sess. 14. Can. 4. *Dolor sit de peccato cõmisso, cum Proposito non peccandi de cætero*. Ita & Concil. Florentinum.

DICO AD I. Non omnis dicens, *Peccaui*, iustificatur: quia & Iudas dixit, *Matth. 27*. Itaque hic oderat peccatum; sed sine proposito emendationis: Dauid cum proposito & non peccandi, & se emendandi.

AD II. Minorem negant Conciliũ Florent. & Trident. & *S. Tho. 3. q. 87. art. 1.* Quia nomen μετάνοια, ait Tertull. lib. 2. ad Marcionem, *non ex delicti confessione; sed ex animi demutatione compositum est.*

AD III. Dolor peccati, & Propositum emendationis quia mutuam coniunctionem habent necessariam; ideo nec ille solus, neque hoc solum sufficit.

QVÆSTIO LXXXIX.

An Contritio sit necessaria ad Remissionem peccatorum?

LVTHERVS in Assert. art. 11. *Si per impossibile, confessus non esset Contritus; aut Sacerdos non serio, sed ioco absoluisset; sitamen Credit se absolutum, verè est absolutus. Dixi, per impossibile: quia Fides sine Contritione esse non potest, cùm gratia non infundatur nisi cum magna conuersione animæ.* Clarè art. 11. *Si Sacerdotis Absolutionem obtinueris, Crede fortiter te absolutum; & absolutus eris: Qui quid sit de Contritione.* Itaque Contritionem non negat absolutè; sed ad remissionem peccatorum esse necessariam negat: quòd Contritionem postponat fidei, quæ sola ipsi iustificat. Sic & CALVINVS *Inst. l. 3. c. 3. §. 1.* nullam agnoscit Contritionem, quæ præcedat Iustificationem: cùm Pœnitentiam velit esse fructum fidei iustificantis. Itaque præscripta penitus exulat iis Contritio.

II. LVTHERANI, vt *Kemnitius p. 2. Exam. pag. 90. Melanchr.* Contritionem asserunt necessariam ante Confessionem: *omnes*, ij, qui Pœnitentiæ partem priorem, Contritionem; posteriorem, Fidem esse volunt. Itaque isti, non hi, pugnant Eccl. siæ.

SVADENTQ; istis. 1. Sacramenta conferunt gratiam non ponenti obicem: sed obicem non ponit, qui vitam nouam proponit, & nullius peccati complementiam seruat; etsi non ipsa detestetur peccatum. 2. Prou. 10. *Vniuersa delicta operit charitas*, vt sufficiant ad iustificationem, ergo nil opus contritione.

RATIO. Contritio saltem imperfecta, id est, Attritio est in adultis omnino de necessitate medii ad remissionem peccatorum. Ita Concil. Trid. Sess. 6 C. 14. 1. Quia Luc. 13. *Nisi pœnit. habueritis omnes similiter peribitis.* Act. 3. *Pœnitemini, & conuertimini; vt deleantur peccata vestra &c.* 2. Quæcunque sunt de necessitate medii, eadem sunt & de necessitate præcepti; Vnde Contritio præcepta esse debet in S. Scriptura vt medium ad salutem. 3. Impœnitentia est summũ peccatum, & prohibita: ergo Pœnitentia est præcepta.

DICO AD I. Sic habetur odium peccati implicitum; quod in catu suffi-

cit,

cit, sicut & Votum Sacramenti.

AD II. Vbi charitas, ibi & iustitia est, abest peccatum: sed ea præsupponit Contritionem.

QVÆSTIO XC.

Quantâ opus Contritione ad remissionem?

LVTHERANI, vt Kemnitius p. 2. Exam. pag. 964. *Impossibilis est sufficientia & perfectio contritionis: Et eius persuasio facit vel Pharisæos, vel desperabundos. Conscientia enim nunquam certa de sufficientia. semper dubia manet de remissione.* Item CALVINVS Inst. l. 3. c. 4. §. 2. *Conscientia miris modis torquentur, dum sibi debitam peccatorum contritionem imponi vident, nec assequuntur Debiti Mensuram.* Et §. 3. *Ostendant vnum, qui huiusmodi Contritionis doctrina vel non sit ad desperationem ad actus: vel simulationem doloris iudicio Dei opposuerit.*

AVTOR, I. Luthero-Calùinistæ sua doctrina pœnitentiali fideles adigunt ad desperationem. 1. Quia ad remissionem requirunt acrem, veram, seriâ Contritionem: Atqui hæc debet esse ex toto corde perfecta: iuxta Deut. 4. *Inuenies Dominum, si ex toto corde quæsieris eum, & tota tribulatione animæ.* Deut. 30. Rursus: At talem, (sicut & Dilectionem) asserũt aduersarii esse impossibilem in hac vita. Ergo necessariò impossibilis est remissio peccatorum: quæ est Desperationis doctrina.

Mentitur itaque Caluinus à nobis requiri parem iræ Dei; quæ, vt infinita, est homini impossibilis. At S. Scriptura nil impossibile exigit: exigit autem, Ioël. 2. *Conuertimini ad me in toto corde vestro.* Et sic conuersos aliquos testatur: 4 Reg 23. *Similis illi non fuit Rex, qui reuerteretur ad Dominũ in omni corde suo.* Item & conuertendos: Ierem. 24. *Ego ero illis in Deum, qui reuertentur ad me in toto corde suo.*

II. Dolor de peccatis debet esse summus Appretiatiuè: scilic. in appetitu Rationali, quo Voluntas summè detestatur peccatum. 2. Non autem Intensiuè, scilic. in appetitu Sensitiuo; in quo moralis possibilitas sufficit. Quia hoc est conuerti toto corde; licet alii magis, alii minus habeant sensum doloris: at Volũtatem habere oportet omnes. 3. Neque certum gradum doloris Scriptura requirit: Nam ea præcipit nobis cognitu, factuque humanitus possibilia; at de gradu nil docet. 4. Neque opus vt tot sint actus contritionis, quot sunt peccata; etsi perutile foret. Quia Pœnitentia esse momentanea potest. Isa. 30. *Cùm reuersus fueris; saluus eris.*

QVÆSTIO XCI.

Contritio an sit Causa Remissionis, idque etiam tantum Voto Sacramenti?

LVTHERVS in Assert. art. 12. *Volo contritionem: sed dico eam non operari iustificationem aut remissionem peccatorum: Fides enim in Verbum Dei iustificat & purgat.* Sic & CALVINVS Inst. l. 3. c. 4. §. 3. Kemnitius, &c. Quin hic etiam pertendit, Contritionem nec cum voto Sacramenti operari remissionem ante Absolutionem.

SVADENT istis. 1. Charitas præcedens Contritionem causat remissionem: Luc. 7. *Remittuntur ei, quia dilexit* scilic. antè, non iam diligit. &c. Plura *Bell. l. 2. c. 14.*

AVTOR. I. Contritio verè est causa remissionis. Sic omnis Theologia;

& Conc. Trident. & S. Scriptura, in meo *Antichristo, part. 3. q. 34.* Itemq; S. Patres. Et tamen gratis iustificamur; quia Contritio est ex Dono Dei; cui cooperatur cõtritus, & meretur in gratia gratiã auctiorem, de congruo, ex Dei benignitate; quod meritum est non simpliciter, sed aliquo modo. Sic *Aug. epist. 106.*

II. Contritio cum Voto Sacramenti operatur remissionem etiam ante Absolutionem. 1. *Peccaui Domino:* 2. Reg. 12. Et continuò Nathan ait: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum.* Psal. 31. *Dixi: Confitebor aduersum me iniustitiam meam: Et tu remisisti impietatem peccati mei.* 2. Charitas efficit filios Dei, *1. Ioann. 3.* ac proinde hæredes Dei, *Gal. 4.* 3. In articulo mortis, fatentur ipsi aduersarii, si non adsit Confessarius, aut Baptizans, potest quis iustificari contritione cum voto Sacramenti.

Dico Ad I. Dilectio est dispositio vltima ad remissionem, coniuncta cum Contritione.

Ad Kemnitium: Vult cum suis, Fidem solam iustificare: Hæc si excitetur ante Absolutionem auditione, lectione, aut Baptismi recordatione; quomodo iustificatio non erit peracta etiam ante absolutionem. Deinde Lutherus ait: *Crede te absolutum, & absolutus es, etsi loco absoluaris.*

QVÆSTIO XCII.

An vllum peccatum Pœnitentiâ non deleatur?

NOvatiani negasse videntur de enormibus peccatis teste *Paciano epist. 3. Ambr. &c.* Idemq; Armachanus probabile esse censuit. I. Quia, *1 Reg. 2. si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus: Si autem in Deum peccauerit vir, quis pro eo orabit?* II. Prou. 1. *Vocaui, & renuistis. &c. inuocabunt me & non exaudiam.* III. Antiochus, 2. Mach. 9. *orabat scelestus Deum, à quo non esset misericordiam consecuturus,* Esau Heb. 12. *postea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est. Non enim inuenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam.* IV. Peccatum in Spm Sanctum, est irremissibile. *Mat 12. Luc. 12. Mar. 3.* 2 & Heb 9. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati &c.* 3. Heb 10. *Voluntarie peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur hostia pro peccato* 4. 1. Ioan. 5. *Est peccatum ad mortem, pro eo dico, vt roget quis.*

Vide supra *quæst.* 80. Lutherum ex parte; Calvinum perfecte Nouatianissare. Vide item in *Genealog. p. 3 q. 19.*

Avtor. Indubitatum est, esse; debet; omnia peccata, quot, quanta & qualia sint, expiari Pœnitentiâ posse. 1. Teste *S.* Scriptura in meo *Antichristo 3, q. 35.* 2. Sic definitio Ecclesiæ in Conc. Lateran. c. 1. 3. Ita *S.* Antiquitas S. Patrum ac Cõsensus: Hilar. Can 8 in Matt. Ambr. l. 2. de Pœn. c. 4. Hier. Aug. B. fil. Chrys &c.

Dico Ad I. Indicat Heli peccata in Deum, quam in homines, difficiliter remitti. Et, *quis orabit:* ait *S.* Amb. *l. 1. de Pœn. c. 8.* non significat, *nullus,* sed quis insignis amicus Dei: Qualis, *Exo. 32.* Moses exauditus est pro idololatria populi.

Ad II. Illa de damnatis in orco dicuntur. Sicut *Matt. 25* fatuæ clamant, *aperi.* Itemque, *Luc 13.* talibus dicitur: *Nescio vos.* Sic *Luc. 16.* clamat in flammis Epulo. Aut, qui ea de Viuis acceperit; is intelligat obstinatè impœnitentes.

Ad III. Antiochus corporis morbum, mortem pue deprecatus est; non animæ. Esau benedictionis locum non inuenit; quòd iam in alium esset trãslata.

Ad IV. Resoluendum quæruntur duo.

Peccatum in Spiritum Sanctum quod sit & quale?

Sententiæ variant.

1. Ori-

I. ORIGENIS in Mat. 12. Peccatum in Sp. S. est omne, quod post Baptismum patratur. Quia finxit, Patrem omnibus in rebus esse; Filium in solis Rationalibus; Sp. Sanctum in Fidelibus. Sic & NOVATIANI, teste Hieronymo epist. ad Marcellam.

At hoc refellit *S.* Athanasius.

II. *S.* AVGVSTINI *in Euch. c. 85. & serm. 11. de Verb. Dom.* Esse Finalem impœnitentiam.

At hæc solum committitur in morte: in vita autem blasphemia in Sp. Sanctũ fit: Ita verò est huius Circumstantia quędam, non ipsa est. De peccatis ergo Viuẽtium Pharisæorum loquitur Dominus, *Mar. 3.* Item Apostolus, *Heb. 6. & 10.* De impœnitentibus etiam in agone, 1. Ioa. 5. *Est peccatum ad mortem. &c.*

III. D. THOMÆ *22. q. 14.* & Magister *2. dist. 43.* Peccatum ex Infirmitate esse in Patrem: peccatum ex Ignorantia esse in filium: peccatum ex Malitia esse in Sp. S.

AT peccata Malitiæ etiam in hoc sæculo remittuntur. Neque peccatum Malitiæ est certa species peccati; blasphemia verò in Sp. *S.* est speciale: Vnde omnis blasphemia in Sp. *S.* peccatum malitiæ; sed non contra.

IV. Sententia Verior: Peccatum in Sp. *S.* esse propriè Agnitæ Veritatis impugnationem. Quia Spiritui Sancto propriè tribuitur Illuminatio mentium, & Operatio miraculorum: Vt, qui *Ioann. 16.* Docet omnem Veritatem: Et, *1. Corinth. 12.* Diuidit singulis, prout vult, gratiam sanitatum, alteri linguarum. &c. Ita S. Patres Athan. Chrys. Hilar. Ambr. Hieronym &c. Peccatum in Sp. S. vocat Dominus illud Pharisæorum, Mar. 3. *In Beelzebub eiicit dæmonia.* Et, Matt. 12. *Ecce homo vorax & potator vini*: dicitur blasphemia in filium ab S. Athan. Hieronim &c. at peccatum dicentium *in Beelzebub eiicit. &c.* esse in Sp. S. quod per hunc facta miracula tribuerent spiritui nequam. Hinc negatio Petri, & persecutio Pauli non erant peccata in Sp. *S.* Nam illa ex infirmitate, hæc ex ignorantia acciderat.

Tale peccatum in Sp. Sanctum cur Irremissibile dicitur?

I. *Theophil. & Abul. in Mat.* Quia nunquam remittitur sine pœnitentia vt malitiæ, non ignorantiæ vel infirmitatis peccatum.

AT ita omnia peccata malitiæ forent in Sp. S.

II. *Richardus.* Irremissibile dicitur ratione temporalis pœnæ irremissæ post remissam culpam.

AT SS. Patres interpretantur id de irremissa culpa; quia absolutè loquitur Dominus.

III. *Athan. Hil. Hier. &c.* Ita peccantes tarò ad veram peruenire pœnitentiam; vt pote desertos à Deo, inque reprobum sensum datos.

AT tametsi verum hoc; temperandum tamen censet *S. Chrys. in Matth. 12. Ambr. l. 2. de pœn. c. 4.* Alioquin omnis agnitam Veritatem impugnans desperare deberet: quod absurdum. Item nos pro talibus non orare oporteret.

IV. *Expositio Communis S. Patrum.* Irremissibile esse; non Absolutè: sed ordinariè, vt plurimum non curatur remitti: 1. *Tum quia* repudiat gratiam Dei; 2. Tum quia nil in se habet, vnde excusari possit: cùm sit peccatum malitiæ; non infirmitatis, aut ignorantię. Veruntamẽ, Matth 19. *Quod impossibile est apud homines; apud Deum possibile est.* Hinc RESPONDETVR ad Hebr. 6. Apostolum ibi de Pœnitentia ante Baptismum adultorum loqui. Vt hic nunquam renouatur, ita nec illa: quia ait, *rursum crucifigentes Filium Dei*: non enim bapti-

baptizamur, similitudini mortis Christi conformamur: at Christum oportuit semel tantum crucifigi; ergo & nos semel Pœnitentiâ baptismali renouari. Sic intelligitur hoc *Heb. 10.* Non relinqui hostiam, id est, non alium fore Christum crucifigendum. Ita Chrys. Amb. Istud: *Peccatum ad mortem*, dicitur, perseuerans ad mortem: Ita *Aug. l. de corrept. & grat. c. 12 Amb. &c.* Et pro tali; ait Hieron *l. 1. contra Iouin.* difficulter exauditur oratio: *Quis autem scit*, ait, *fratrem peccare ad mortem.*

QVÆSTIO XCIII.

Contritio ex timore pœnæ num bona sit?

LVTHERVS initio docuit, Timorem seruilem, (quo solus pœnæ metu à peccato abstinetur, aut de eo doletur) facere hypocritas, & magis peccatores.

LVTHERANI cæteri, & CALVINIANI affirmãt Vtilem esse, vt initium pœnitentiæ.

SVADET Lutherus istis, *in serm. de pœnit. & in assert art 6.* 1. Contritio ex metu legis violenta est, vt extorta; ideo auget peccatum; quia remoto mandato placeret peccatum. 2. Odium peccati, ortum ex metu, non est verum odium; sed verum est, quod ex amore iustitiæ ortur. Vnde illud non promanat ex sincero corde: ideo hypocritam facit. 3. Quia timor seruilis est inordinatus; cùm pœnam magis, quàm culpam timeat.

AVTOR. Ex Timore pœnarum orta contritio, est bona. 1. Teste Sacra Scriptura: quæ docet timorem seruilem præcedere dilectioni in conuertendis: ideoque incutit timorem, vt pœnitentiam meditentur conscii: Et illum à Deo inspirari asserit. 2. Ita Traditio Ecclesiæ, Sanctique Patres. 3. Ratio: Quia naturale est timere malum Gehennæ, quod accidere potest. Deinde aut volũtatem, aut opus coërcet à malo: quod bonum. Demum ille timor est vnum è 7. donis S. Spiritus, vt initium sapientiæ. Ita S. Patres.

DICO AD I. Non est coactum, quod deliberato suscipitur ac liberè; vt hic timor, vtpote à Deo inspiratus; Deus autem non potest autor esse peccati vel hypocrisios. Quod si is solum opus impediat peccati; bonus est, sed non contritio; sin & opus & Voluntatem, contritio fit.

AD II. Dolor de peccatis ob timorem non est perfectum odium; ideo id vocamus Attritionem, non Contritionem.

AD III Imperfectus est, vt incipiens ab imperfectis ad perfectiora perueniat. Et seruiliter timentes, mali sunt; nõ ipse timor seruilis, quia etsi sit in peccatore; non tamen est peccatum, aut causa peccati; sed obstaculum peccandi.

QVÆSTIO XCIV.

Confessio *an sit necessaria iure diuino coram Sacerdote?*

LVTHERVS *l. Capt. Babyl. c. de pœn.* Confessio erecta est vtilis, ac necessaria; Sed 1. Probari non potest ex Scriptura. 2. Necesse non est confiteri omnia Sacerdotibus. 3. Reprobat circumstantiarum Confessionem. 4. *In Serm. de pœn.* Confitenda esse non Venialia; nec Mortalia omnia; sed tantum manifesta mortalia: Alioquin, *art 9.* nihil relinquimus Deo ignoscendum. 5. *In serm. de Confess.* annotato Confessionem Sacerdotibus fieri solitam, esse à Papa inuentam solo Melanchth. *in Conf. Aug.* Enumeratio omnium peccatorum esse omnium impossibilem.

II CALVINVS Inst. l. 3. c. 4 §. 7. *Atqui quâ fronte nusquam contendere, Confessionem iure esse diuini. Cuius equidem vetustissimum vsum esse fatemur; sed quem facile euincere possimus fuisse liberum.* Et §. 11. *Confessionem Generalem admittit Ministro faciendam in Ecclesia.* Et §. 12. *Priuatam quoque coram Patribus, cùm quis sic angitur, vt expicare conscientiam, solu-*

solu non queat. Et §.19. *Confessionem auricularem, rem adeo pestilentem, totque nominibus Ecclesiæ noxiam damnamus, ac sublatam è medio cupimus:*

III. KEMNITIVS Confessione generali & pœnitentis instructione contentus est. *Sic* & Brentius in Conf. wittenberg. artic. 11.

SVASIONES eorum infrà subiiciemus.

RATIO. 1 Confessio in *S.* Scriptura significat variè. 1. Laudem Dei. Ps. 9. *Cõfitebor tibi Domine Rex & collaudabo.* &c. 2. Gratiarum actionem, *Mat. 11.* 3. Professionem fidei *Rom. 10. v. 10.* 4. Protestationem Veritatis, *Ioann. 1. v. 20.* 5. Explicationem culpæ *Ps. 31. v. 5.*

Et hæc fit variè: 1. Soli Deo ob solam spem veniæ; 2. Solis hominibus, ob alias causas. 3. Deo simul & homini. Vt Iosue 7. *Fili, da gloriam Domino, & confitere mihi, quid feceris.*

Et hæc quadruplex est: *Generalis* in publico & in genere: *Publica* discreta fit speciatim coram pluribus. *Auricularis* discreta fit in specie Sacerdoti coram teste Deo. *Ellq; hæc propriorum peccatorum manifestatio fuitq; accusatio coram Sacerdote, cum spe veniæ, facta ab pœnitente ipsomet.* Ecce genus, Obiectum, Causam.

II. INSTITVTIO Confessionis Sacramentalis facta. 1. *Non in lege naturæ:* Quia nulla vnquam gens ante Christum tenebatur ad eam. Quę tamen facta proditur, ea fiebat in ordine ad Deum solũ; vt *Gen. 2. & 3. Iob. 32* Sic S. Amb. 2. *Non in lege Mosaica:* Quia Lex nihil addit ad perfectum; nullum enim Sacramentum operabatur ex opere operato. *Iosue 7.* agitur de Confessione iudiciali, criminali & publica, idque de vno facto. 3. *Nec S. Iacobus* eam instituere potuit, vt Minister Christi. Sacramenta enim instituere solius Christi erat: Et quia Vniuersali Lege vniuersalem Ecclesiam non potuit obligare, vt Vicarius vnius Generalis Petrus. *D. Tho. 3. q. 46. a. 2.* Promulgauit tamen eã vt Apostolus: & haud dubiè eius cohortationi obeditum est: sicque & vsitauit; Vt & cæteri Apostoli.

4. *Nec Vniuersalis Ecclesia* instituit; sed accepit *institutam* immediatè à Christo: Ita *Conc. Trid. Sess 7 c. 1. Tert. Cypr. &c.* Præceptã vero tenemus *Ioan. 20.* vbi Dominus dedit absoluendi Potestatem: ergo & prius Iudicandi: ergo ante iudicium & Cognoscendi; Cognitio autem fit ex Confessione. *Ratio:* Quia Ius Iudicandi non potest dari sine obligatione Iudicãdorum. Quocirca, vt Sacerdotes ad Absoluendum; ita Peccatores tenentur iure diuino ad Confitendum.

Præceptum hoc, tametsi quidam deducant ex Matt. 4. *Pœnitentiam agite*, Alii ex Ioan. 5. *Pater non iudicat quemquã: sed omne iudicium, &c.* Aut ex Iac 5 *Confitemini:* vt Aug. hom. 12 Chrys. hom 9. ad Heb. &c. Certissimò tamen deducitur ex *Ioan. 20.* iuxta Conc. Trid. *Sess. 14. C. 4.* De præcepto autẽ diuino rursus præcepit Ecclesia Determinationem certam modi, temporis, casus & causæ. Idcirco Ecclesia suam Determinationem abrogare potest: non Christi Institutionem. Ipse Papa quoque Præcepto Diuino quidem tenetur absolutè & simpliciter: Ecclesiastico etiam; non quidem Coactiuè, sed tamen Directiuè. Quia licet sit supra Concilium; tam Legislator tenetur lege sua vel Antecessorum.

QVÆSTIO XCV.

An Sacerdos iure diuino Iudex Confitentium esse doceatur ex Euangelio?

LVTHERANI æquè ac CALVINIANI negant esse Iudices Absoluentes; sed prædicatores Annunciantes Absolutionem à Deo factam Pœnitẽtibus: Ideoq; nullo iure opus esse Confessione, vt Sacramentali.

SVADENT istis LVTHERANI. 1. Melanch. in Apolog. Conf. Aug. art. de Confess. *Dicunt, Iudicem debere cognoscere causam, priusquam pronunciet, hoc nihil ad rem pertinet: Quia Absolutio est executio alieni beneficii; nõ Iudicium.* Idem in Locis anno 1543. de Confes. *Quia differunt Iudicium & Euangelii ministerium. In Iudicio necesse est fieri Cognitionem: At Ministerium Euangelii est mandatum certum impertiendi beneficii, sc. annunciandæ Remissionis peccatorum, siue nota sint, siue ignota.* Infra: *Ministerium est testimonium diuinæ Absolutionis.* Infra. *Quod Euangelium multis applicari possit, hoc testatur. Quodcunq; solueritis. &c.*

2. CALVINVS Inst. l. 3. c. 4. §. 18. *Quod contendunt, Non fieri posse iudicium, nisi causâ cognitâ: in promtu solutio est: Temerè hoc sibi arrogare, qui sunt à seipsiis Iudices creati. &c. Acsi esset Iurisdictio Quæstioni adiuncta: Hoc ius fuisse Apostolis incognitum, tota eorum Doctrina clamat.* Ibidem ait, *Remittere peccata*, esse, polliceri credentibus ex Verbo Dei remissionem: *Retinere*, esse, edicere damnationem non amplectentibus Christum. Similia & cæteri.

AVTOR. Sacerdotes audiunt confitentes, & absoluunt pœnitentes vt Iudices. 1. Teste S. Scriptura in meo *Antichristo p. 3. q. 37.* Neque negant aduersarii, Matth. 16. *Tibi dabo &c.* Matt. 18. *Quæcunq; allig. &c.* Ioan 20. *Quorum remiseritis. &c.* promitti, darique potestatem Remittendi peccata, & Retinendi; at negãt Modũ Iudicialem; affirmãt annunciatiuũ.

Nos hanc negamus: asserimus illã. 1. Ex metaphora *Claues*. Hæ dantur ad aperiendum vel claudendum; non ad significandum esse clausum aut apertũ. Deinq; dantur Magistratibus in signum potestatis practicæ, non significatiuæ. Hinc, Apoc. 3. *Qui habet Clauim Dauid; qui aperit, & nemo claudit: claudit & nemo aperit*: hoc omnes exponunt de Iudiciaria Christi potestate: At suas Christus Claues communicauit Petro & Apostolis: ergo & Iudiciariam potestatem.

2. Ex *Ligare, & Soluere*: Hæc actum sonant; non significationem aut annunciationem: alioquin fuisset dicendum; *Quæcunq; ERANT*, non *ERVNT soluta. Et remissa fuerunt*, non, *remittuntur eis.*

3. Ex *Quorum*, sc. non omnium indefinitè, sicut Matt. 28. *Prædicate Euangelium omni creat. &c.* sed discretè, scilic. *quorum* peccata iudicarint absoluenda.

4. Ex ceremonia, *Insufflauit*: quo dedit Sp. Sanctum peccata vt flammã flam extinguendi: Iuxta Isa. 44. *Deleui, vt nubem peccata tua.* Non igitur impertit Annunciandi Spiritum; quem *Act. 2.* in specie linguarum misit. Ita S. Patres.

5. Ex Ratione. Nam si Annunciando tantum fiat ad significandum, peccata iã esse remissa per Fidem; ergo. 1. Annũciatio ea necessaria non est; iam enim fides perfecit quod necesse fuerat. 2. Pertere nemo posset ex eo tantum, quod habere non queat Sacerdotem à quo recõcilietur: cũ fides cũctis esse promta queat; et posse etiã sic perire testatur S. Aug. ep. 181. 3. Surdi reconciliari non possent; quia annunciantẽ non audiunt. Eccl. 32. *Non effundas sermonem, vbi non est auditus.* 4. Omnis homo, laicus, fœmina, infidelis, absoluere posset; quia annunciare potest.

D.co

DICO AD I. Beneficium Redẽtoris factum constat omnibus in genere; at in specie an hic & ille &c. sint illius capaces, an non, hoc iudicii est; neu contra istud fiat: Matth 7. *Ne mittatis margaritas vestras ante porcos.*

AD II. Tit. 1. *Nec quisquam sibi sumit honorem* Sacerdotalis iudicii huius; *sed qui Vocatus à Deo est.* Et ritè vocato ac exposito Sacerdoti data est potestas Cognitionis, & Iurisdictionis vel ad Absoluendum, aut ad retinendum.

QVÆSTIO XCVI.

An Cognitionem peccatorum pertinere ad Sacerdotes doceant Figuræ?

LVTHERANI, vt Kemnitius p. 2. *Exam. pag. 986. Et* CALVINIANI negant: typos nostros refutantes.

SVADENT sic. 1. Caluinus Inst. l. 3. c. 4. § 4. *Misit Dominus* Mat. 8 *leprosos ad Sacerd tes. Misitne ad Confessionem? Quis unquam audiuit audiendis Confessionibus præfectos Leuiticos Sacerdotes?* 2. Ibid Leu. 13. 14. *De lepra pronunciare, Sacerdotum est. At translato Sacerdotio, necesse est Legis translatione fieri. Omnia Sacerdotia ad Christum translata sunt in eo impleta & finita.* 3. Ibid *Importuna est eorum allegoria, qua legem merè politicam inter ceremonias reponit. &c. Ad veros Christi Ministros nil in hoc legale pertinet.* 4 Kem. *Quando quis adducebat hostiam pro peccato*, Num. 5. Leu 5 *non exigebatur, vt peccatum in specie Sacerdoti exponeret.* 5. Baptizandi, *Matth. 3. Mar.* 1. confitebantur peccata Ioanni in genere, non in specie; id est, Agnoscebant peccata sua. Ita Caluin. & Kemn. 6 Caluin. Dominus Iudæis, non Apostolis de Lazaro dixit: *Soluite.* Neque allegoriæ valent ad confirmanda dogmata *Ad ignoscentiam magis nos flectere debet Iudicis exemplum; vt ne vinctum vellent, quem ipse soluisset a morte.*

AVTOR. Typi præteriti ostendũt rem figuratã præsentẽ; non directè probant subinde. Sicut tamen Baptismus & Eucharistia docentur ex Figuris in lege Naturæ, & Moysis, ex Christi promissione, ex Institutione & Vsu: *Sic* & Confessio: Quanto magis hæc est de peccatis in specie facienda, corã Ministro Dei Absoluente in Noua Lege, cum in Vetere sit facta absque Absolutione? Nam Adæ, *Gen. 3.* Abeli, *Gen. 4.* Minister erat Angelus confitentibus: ait Ambr. Greg. Chrys. hom. 18 in Genes. 2. *Leu 13. 14. Matth. 8.* Ostensio lepræ facienda Sacerdoti fuit typus Confessionis, ait *Hieron. in 16. Mat. Chrys. l. 3. de Sacerd. 3. Num. 5. Leu. 5.* Sacrificia offerebantur pro peccatis, loco satisfactionis: teste Thoma Wald. *S.* Antonino *p. 3. 14 c. 6 §. 2.* & Rabinis apud Galatinũ. 4. Hoc de Lazaro: *Soluite, sinite abire*: allegoricè interpretantur ad Absolutionem peccatorum S. Patres. *Ambr. l. 2. de pœn. cap. 7. August. Greg. 22. Mor. c. 13. &c.*

DICO AD I. Hæc sycophantia est. Non dicimus missos ad Confessionem: sed inde vt ex typo simili argumentum ducimus cum S Chrysostomo & Hier.

AD II. Sacerdotium omne est ad Christum translatum; at eius executionem facit per Ministros, non per Se; sic & per hos iudicat de lepra spiritali. Vt igitur lege vetere completa lex Noua viget; sic & Sacerdotium nouum.

AD III. Non est politica; sed merè ceremonialis, & typica, nil pertinens ad laicos. Et esto; sit politica; cur non simul esse typica potest? Non igitur hoc ius legale ad Christianos pertinet; sed simile spiritale.

AD IV. In ſpecie peccata edici ſolita docet ex Hebræo *Bell. l. 3. c. 3.* Vide etiam in *Antichriſto p. 3. q. 37.*

AD V. Ipſi dicunt; non docēt, hoc eſt, fingunt. AD VI. Ad Apoſtolos dictum aiunt *S.* Aug. *ſerm. 8. & 44. de verb. Apoſt.* Et, *Greg. hom. 26. in Euang.* Hi mentiuntur Caluino. Et eſto; ſoluere ſint iuſſi. Iudęi, manet nihilominus ſimilitudo typi. Et Caluini iſta expoſitio nullius eſt S. Patrum; ſola ipſius, & conficta.

QVÆSTIO XCVII.

An Iudicium Sacerdotale doceatur ex Apoſtolorum Vſu?

LVTHERANI iuxta & CALVINIANI certatim negant: & S. Scripturas id aſſererentes ſecius interpretantur.

SVADENTQ; ita. Lutherus per *Actus*, Act. 19. intellgit in verſione ſua, *miracula*: Sic & Brentius. Kemn. vero actiones eorum intelligit, quæ non congruerent normæ Verbi Dei: Licet in ſpecie ſint aliqua confeſſi peccata; ſed per modum exempli. 2. Melanch. Illud; *Confitemini alterutrum, &c.* intelligit de confeſſione offenſionis in fratrem ad obtinendam veniam: Vel, ait Caluinus, de confeſſione peccati, quæ fit ſpiritali viro vt inſtruat, & oret pro eo Deum. 3. Illud, 1. Ioan. 1. *Si confiteamur peccata, &c.* intelligitur de Confeſſione Deo facta, non homini.

AVTOR. 1. Apud Ioannem, *Matt. 3. Mar. 1.* baptizandi confitebantur peccata ſua: Quare ſicut eius Baptiſmus figura fuit Chriſtiani Baptiſmi: ita & Confeſſio ea typus Chriſtianæ fuit Confeſſionis. Neque ſolum, vt Caluinus & Kemn. fingunt, agnoſcebant peccata, idque in genere fatebantur; ſed planè in ſpecie; & agnoſcere peccatorem ſeſe, non eſt confiteri peccata. 2. De Lazaro iuſſit Apoſtolos Dominus, *Soluite*; Vbi S. Iren. l. 5. c. 13. ait: *Hoc ſymbolum eſt hominis, qui illigatus fuerat in peccatis.* Vnde mentitur Caluinus, ſoluere iuſſos Iudæos circumſtantes: deinde Allegorias non probare dogmata poſſe: At tum probant, cùm eas Scriptura explicat, aut *S.* Patrum Cōſenſus. 3. Act. 19. *Multi Credentium veniebant, Confitentes, & annunciantes actus ſuos.* Ecce baptizati, poſt Baptiſmum lapſi, confitentur, Idque in ſpecie *actus ſuos*, nō ſolum in genere: Et Paulo; non ſoli Deo. 4. *Dedit nobis*, 2. Cor. 5. *Miniſterium Reconciliationis; & poſuit in nobis Verbum reconciliationis: Pro Chriſto ergo legatione fungimur.* Hæc ad poteſtatem Clauium pertinere, publicumque & priuatum earum Vſum fatetur Caluinus *Inſt. l. 4. c. 1. §. 22.* At legatus ad reconciliandum aliū cum rege ſuo nequit fungi munere ſat rectè, niſi cognoſcat cauſam & iudicet. 5. Iac. 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra.* Hæc cohortatio præſupponit infallibilem Chriſti Inſtitutionem. 6. *Si confiteamur peccata noſtra*, 1. Ioan. 1. *fidelis eſt & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra:* Non ait, ſi agnoſcamus peccata, & confiteamur nos peccatores:

DICO AD I. Eam expoſitionem reiicit Conſenſus Patrum, & Melancht. Caluinus, Beza, Bullingerus, Sarcerius, &c. Et inauditum eſt miracula dici actus noſtros, cùm ſolius ſint Dei. Deinde, ἀγγέλλω ſignificat diſtinctè annuncio: nam Syriaca & Hebræa ſonat, *Numerantes peccata ſua.*

AD II. Orig. *hom. 2. in Leu.* Chryſ. *hom. 3. de Sacerdotio* exponunt de Confeſſione facta Sacerdoti. Sic & cæteri, *alterutrum*, id eſt, homo homini: Vt 1. Pet. 4. *Gratiam in alterutrum adminiſtrantes.*

AD

AD III. *Fidelis & iustus*, respicit promissum Dei istud: *Quorum remiseritis, &c.* At hoc factum hominibus est: ergo & hic si *confiteamur* homini Sacerdoti, sc. Confessione Sacramentali.

QVÆSTIO XCVIII.

Ecquæ sint argumenta Ius Confessionis diuinum negantium?

CALVINVS Inst. l. 3. c. 4. §. 7. Confessionis *vetustissimũ vsum esse fatemur; sed quam facilè possumus euincere, fuisse liberum. Certè nullam statam de ea fuisse legem ante Innocentii III. tempora, eorum quoq; Annales testantur.* 2. Idem ibid. *Constat fuisse politicam disciplinam ab Episcopis institutam: non legem à Christo, aut Apostolis positam:* Exemplo Nectarii Episcopi Constantinopolitani ab eo deprauati, docere nititur; qui ob confitentis fœmellę consuetudinem cum Diacono, Confessionem abrogauit. *Silex Dei erat auricularis Confessio, qui ausus esset Nectarius eam refigere?* 3. Chrys. hom. 2. in Psa. 50. *Peccata tua dicito, vt deleas illa. Si confunderis alicui dicere, quæ peccasti: dicito quotidie ea in anima tua. Non dico, vt confitearis conserno tuo, qui exprobret: dicito Deo, qui curat ea.* 4. Ibid. §. 9. *Delicta quis intelligit* Psa. 18. & Psa. 37. *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum. Quis suorum peccatorum nunc supputatiõem cogitet, vbi Dauidem videt suorum numerum inire non posse?* 5. Ibid. § 18. *Qui remissionem à Christo obtinuisse leguntur, non leguntur in aurem Sacrificuli confessi, quia Confessarii non erant. Et multis posteà sæculis inaudita fuit hæc Confessio.* Ergo *Quoties ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor. Huic verbo qui audet aliquid adiicere, non peccata legat, sed Domini misericordiam.*

6. LVTHERANVS Kemnitius par. 2 Exam. pag. 976. *Sicut misit me Pater*, Ioan. 20. *& ego mito vos. At ipse ad Generalem Confessionem, ore, vel signis expressam, absolutionem impertiebatur; non singulorum peccatorum enumerationem exigebat.* 7. Ibid. pag. 1007. *Confessio Publica mutata est ab Episcopis in priuatam, tempore Decii; Postea tempore Nectarii, Priuata est abrogata: ergo neutra necessaria est iure diuino. &c.*

AVTOR. DICO AD I. Christus Confessionem lege sancierat, vt nil opus esset vlli Concilio sancire: solum Concilia prisca determinarunt tempus. Cætera mentitur Caluinus.

AD II. Cuique Ecclesiæ vnus præponebatur Pœnetentiarius, orto more post exortos Nouatianos, negantes graviora peccata dimitti: Is notoria peccata publicabat populo, vt pro eo Deum cõprecarentur; occulta, seruabat in secreto. Peccatrix autem illa imprudens & hoc peccatum cum Diacono publicabat ipsa. Ideo Nectarius abrogauit omnem publicam Pœnitentiam, saluâ Confessione secretâ.

AD III. *S.* Chrysostomus, Nectarij successor, abrogatam pœnitentiam publicam carpit sæpius; priuatam nunquã. Et ibi loquitur de publica: nam ad priuatam non sequitur exprobratio. Deinde, quod peccatum dicitur in priuata, id Deo dicitur. Itaque priuatam suadet; dissuadet publicam.

AD IV. Enumeratio solum requiritur moraliter diligens de mortalibus: non exacta. Nam & Deo soli enumerare omnia cui possibile?

AD V. Quo tempore Christus autoritatiuè peccata remittebat; Sacramẽta nondum instituerat: itaque vt sine baptismo, sic & sine Eucharistia iustificabat solâ voce aut voluntate. Et ipse Caluinus ait, Confessionis *equidem Vetustißimũ esse Vsum fatemur*: quomodo igitur *multis inauditum sæculis*? Proinde semper ita fuit, vt, qui verè ingemuerit, etiam mediæ veniæ desiderarit at vsurparit: quod Christianis est Confessio.

AD VI. Kemnitii. *Sicut* hic non dicit similitudinem in omnibus; alioquin etiam vti Sacramentis non eguissent Apostoli magis, quàm Dominus. Missus igitur Christus est vt Filius; Apostoli vt Ministri; ad eundem vtrique Finem, non Modum in omnibus.

AD VII. Adeo falsum est, vt Episcopi tunc eam appendicem de publica Cõfessione adiecerint ad S. Canonem priuatæ teste Socrate. Quòdque permanserit testatur casus sub Nectario postea factus: post quem accidit publicæ Coefessionis abrogatio non priuatæ. Quot in vno mendacia Kemnitii.

DE SATISFACTIONE ANNOTATIO.

1. Cùm *Satisfactio sit compensatio iniuriæ factæ læso*; differt ab Restitutione, quæ *Rerum*; illa *Actionum* æqualitatem restaurat: eò quòd hęc *Damnum in re* factum; illa *Iniuriam actione* illatam respiciat. Deo autem inferri damnum nequit; iniuria potest: ideo *Satisfactio* ei, non *Restitutio* præstanda est ex Iustitia.

2. IVSTITIA verò actionis duplex est: *Absoluta & perfecta*; quâ tantum redditur honoris, quanta fuit læsio. *Imperfecta seu conditionata* cum pacto, quâ redditur, quantum læsus paciscitur. Iam cùm Deum inter & hominem esse æqualitas non possit, solùm conditionata cum iustitia fit læso Deo satis, aliquâ intercedẽte *Donatione*, & *Acceptatione Dei*.

3. SATISFACTORIA COMPENSATIO conditionata respicit *Inæqualitatem Iustitiæ, & Amicitiæ læsæ* factam, *D. Thom. 4. q. 1. art. 3.* Hinc aliquando vna actio satisfacit Amicitię læsæ ad Recõciliationem; sed non Iustitiæ pactę Iam peccator pro læsa Amicitia Deo satisfacere nõ potest: quia *Satisfactio* Deo, præsupponit Acceptationem Dei gratuitam; hæc, Amicitiam Dei. *Dein*, Satisfactio fit ad aliqualem æqualitatem: at læsi infinitas & lædentis vilitas finita, nullam habere proportionem possunt: proinde nec Amicitiæ satisfactionem læsæ.

Hinc necesse, vt in satisfaciente ex pacto insit aliquod principium satisfactionis, simile Deo infinitè bono; & hoc est *Sp. Sancti* gratia inhabitans in pœnitente. Hæc autem est merè gratuita Donatio Dei. Ex hac opus satisfactorium valet ex pacto Dei; SIC Volentis placeri. Hinc axioma Theologicum manat: *Satisfactio non offertur Deo, nec exigitur ab hominibus pro Culpa; sed ab hac Deus nos iustificat gratis*, id est, eam condonat, Amicitiamque suam reddit. Et post hanc receptam gratis homo potest satisfacere. Quod negant hæretici.

QVÆSTIO XCIX.

An remissâ culpâ maneat subinde pœna luendæ debitum?

LVTHERVS *in Assert. art. 5.* affirmat, & cum eo plerique Lutherani Nobiscum.

IDEM concione de indulgentiis annotatâ, negat: & cum eo CALVINVS *Inst. l. 3. c. 4. §. 31.* ait, Deum non exigere pœnas peccati; sed castigare solum paternè ad profectum nostrum.

SVADET Caluinus ita. 1. Chrys. hom. de Pœnit. *Deus propter hoc imponit nobis pœnam: non de peccatis sumens supplicium: sed ad futura nos corrigens.* Itaq; flagella sunt Paternæ correptiones, non Iudicis vltiones. 2. *Aug. l. 2 de pecc. meritis.* Mors est nonnunquam exercitatio virtutis; etsi ordinatiè sit pœna peccati originalis.

AV-

AVTOR. Pœnę temporales remanent sæpè, post remissam culpā; & eæ remittuntur in vita Futura ex Condigno: in præsenti, ex Congruo: 1. Teste S. Scriptura in *Antichristo p. 3. q. 38.* 2. S. Chrys. ibid. ait: *Deus videt, quod peccatis ipsis non minus damnosum sit Non puniri: propter hoc imponit pœnam. Et ne inulti efficeremur deteriores, non remisit supplicium:* sc. Vtilitatē magis quàm Vltionem intendit. Iuxta Oseæ 6. *Misericordiam volo, non Sacrificium. S Aug. ibid. c 33. 34.* Pœnas, Dei amicos affligentis, esse materiam dicit virtutis: sed non negat esse etiam peccati vltiones. Vnde in Ps. 50. ait: *Veritatem dilexisti, hoc est, impunita peccata eorum etiam, quibus ignoscis, nō dimisisti. Sic prærogasti misericordiam; vt seruares & Veritatem?* 3. Calvinus ibid. c. 8. §. 6. *Non modo infirmitatem nostram præuenire; sed præterita etiam delicta corrigere habet Deus; Vt nos in legitima erga se obedientia contineat. Proinde, quoties affligimur, subire protinus in mentē debet anteactæ vitæ recordatio: ita reperiemus nos admisisse, quod dignum eiusmodi castigatione esset.*

DICO AD I. Caula mortui filii Dauidis dicitur, *2. Reg. 12* non, vt in futurum caueat; sed *quia blasphemare fecisti inimicos nomen Dei, propter verbū hoc filius tuus moritur.* Ideo etiam fleuit Dauid, ad luendum præteritum malum; non ad cauendum futurum. AD II. Infantes mortem subeūt; at in quam exercitationem virtutis? Planè in pœnā peccati præteriti, Gen. 2. *Quacunq; die comederis, morte moreris.* Rom 5. *Et ita in omnes homines mors transiit, in quo omnes peccauerunt.* Esto, sit quandoq; mors materies virtutis; nō tamē ideo debuit esse pœna peccati.

QVÆSTIO C.

An bonis operibus redimi possit remanens pœna temporalis?

LVTHERVS *in Assert. art 5.* etsi nomen Satisfactionis respuit, pœnis tamen spontaneis manum Dei posse præueniri concedit & auerti. Sic & Martyr, Kemnitius, cæterique Lutherani.

CALVINVS *Inst l 3. c. 4. §. 30.* peccatorum pœnas vllis operibus redimi posse negat.

SVADET Caluinus ita. 1. *Nullis operibus delicta procurare iubet; sed sola sacrificia in expiationem requirit. quòd ita testari vult, vnicum esse Satisfactionis genus. Nam sacrificia Israelitarum non hominum opera censebantur; sed vnico Christi Sacrificio æstimabantur.* 2. Peccata tua eleemosynis redime: *Non voluit significare, Iustitiam & Misericordiam esse Dei propitiationem, & pœnarum redemtionem. Absit enim vt alia vnquam fuerit ἀπολύτρωσις, quàm Sanguis Christi.*

AVTOR. 1. Pœnæ Purgatorii redimi possunt operibus piis. patet *p. 1. sup.* 2. Pœna in hac vita sunt aliquando necessariò tolerandæ, vt irredimibiles: vt Mors omniū. Mors filii Dauidici: *2. Reg. 12.* Moysis ex terra promissa exclusio; q nec orans fuit exauditus, *Deut. 3.* 3. Aliquando pœnæ hîc redimi possunt: Sic Niniuitæ, *Ionæ vlt.* pœnas auerterunt. Id, *2. Par. 7.* promittit Deus *Ierem. 18.* Daniel. 4. *Peccata tua* superbiæ, rapinæ. &c. *eleemosynis redime.* Nam, Tob. 4. *Eleemosyna ab omni peccato, & morte liberat.*

DICO AD I. Assumtum vtrumque falsi arguit *S.* Scriptura: adeo multa docet esse satisfactoria, præter sacrificia. Et hæc respectabant ad & Vnicum Cruentum, & ad Incruentum specie vnum, numero multa.

AD II. Patet solutio: Non voluisse Deum dicit; non docet, Caluinus: nec alius docuit hactenus.

Quæ-

QVÆSTIO CI.

An opera laboriosa pœnæ temporali expiandæ rectè susciпi sponte, & iniungi à Sacerdotibus possint?

LVTHERVS *in Assert. art. 5.* Etsi Ecclesia suos puniens manum Dei rectè præuenit; non tamen id pertinet ad Claues soluendi. 2. Melanch. in Locis de Satisf. similiter. *Ecclesia rectè imponit aliquas mortificationes agentibus pœnitentiam. Mortificatio autem debita est aut dolor in contritione, aut patientia sustinens afflictiones. Vt Dauid obiurgatus primum expauit vero dolore; deinde calamitates pertulit.* Infra. *Non sunt mortificationes sine mandato Dei accersitæ corporis lacerationes; sicut Sacrificuli Baal. &c. Hæc pertinent ad regulam; Frustra colunt me mandatis hominum. Pugnant istis; Non occides: Item, Habeto honorem corporis.* 3. Kemnitius par. 2. Exam. pag. 1079. & Suscepras, & Iniunctas pœnas reiicit satisfactorias.

AVTOR. I. Rectè *Conc. Trid. Sess. 14. C. 9* tres modos ponit Satisfactionum: Patientiam flagellorum Dei: Susceptionem sponteaneam pœnarum. Impositionem earum Sacerdotalem. De sponte susceptis Iob. vlt. *Insipienter locutus sum; idcirco me ipse reprehendo, & ago pœnitentiã in fauilla & cinere.* Dauid, *2. Reg. 12.* sponte ieiunauit; humiliacuit, Ps. 68. *panem sicut cinerem manducauit*, Psal. 101. Achab, 3. Reg 12. *Quia humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius.* Niniuitarum pœnitentia merè sponteanea fuit; At salutaris eadem. Ita *S.* Patres.

II. Pœnalia opera rectè ab Sacerdotibus imponuntur: Iuxta *Matth. 16. 18. Quæcunque allegaueritis.* &c. scil. ad pœnam æternam cum retenta culpa; aut ad temporalem dimissâ culpâ; *ligata erunt; aut soluta.* Par enim potestas Clauium est & in culpas, & pœnas. Ita S. Patres apud *Bell. l. 4. c. 5.*

Ratio fauet. Peccata ante Baptismum, facta sunt in ignorantia, incredulitate, à carentibus gratiâ: at post eum patrata sunt sciẽter, in fide, in gratia exclusa: ideo omnem cum culpa pœnam tollit Baptismus; non verò semper pœnitentia; vt iustè Minister huius ingratis relapsis pœnam imponat. 2. Coniuncta sunt Misericordia & Iustitia Dei; ideo par est sic ab illa dimitti peccata, vt tamen & huic debitum pendatur. At licet Christi Passio fecerit satis; par est & nos ei compati; vt sentu peccãtes puniamur eodem, &c.

DICO AD *Lutherum*; dicit; non docet: nec doceri potest.

AD *Melanchthonem*: Si ea loca probarent eius intentum; iam arguerentur Iob, Dauid Achab, &c. *Mandata hominis* dicuntur vel contraria Dei mandatis, vel horũ neglectoria; Alioquin obedientia homini præstita est grata. Et placet Deo pœn. interior, & exterior. Neque hæc est homicidiaria, aut corpori inhonora.

QVÆSTIO CII.

An Oratio, Ieiunium, Eleemosyna sint opera Satisfactoria?

MELANCHTHON *in Conf. Aug. &c. & in Apolog. & in Locis*, negat ea esse opera satisfactoria quòd tamen pro illis habeantur, esse ceremonias inutiles, ex humana traditione manantes. II. KEMNITIVS p. 2. Exam. ait esse ea diuinitus mandata; sed ad dies certos, modos, & pœnitentiam applicari superstitiosè.

AVTOR. I. Ea non sunt solum Ceremoniæ; sed res & vtilissimæ, & S. Scripturis commendatæ sunt, vt ad quæ cætera bona opera referantur ab Theologis: *Tum quia* satisfacere Deo debemus per nostra, quod fas & potestas; itaq; de bonis Animi damus Orationem; de Corporis bonis Ieiunium; de fortunæ bonis Eleemosynam: *Tum quia* ad tria vitia referuntur omnia, *1. Ioann. 5.* ideo & remedia sunt tria; Ieiunium, Concupiscentiæ carnis

carnis; Oculorum, Eleemosyna; Superbiæ, Oratio: Quæ cùm pœnosa sint; rectè satisfactoria dicuntur, & sunt: teste Sacra script. 1. De Oratione: Ps. 49. *Invoca me in die tribulationis; & eruam te:* Ecce mandatum, & promissum. 2. De Ieiunio exemplum constat Dauidis. *2. Reg. 12.* Præceptum verò & promissum, *Ioël. 2.* 3. De Eleemosyna, exemplũ Tob c 1. præceptũ & promissum Luc. 11. *Date Eleemosynam, & omnia munda sunt vobis.* Itaque Tob. 12. *Bona est oratio cum ieiunio & Eleemosyna:* Quorũ regulæ exponuntur, *Matt. 6.* 4. De cinere & cilicio est Ionę 3. Et Dauidis, *1. Par. 21. Matt. 11.* Vnde *S.* Hier. ad 3 Ionę: *Saccus & ieiunium sunt arma pœnitentiæ.* 5. De percussione sui, 1. Cor 9. *Castigo corpus meum.* ὑπωπιάζω, id est ad vsque liuorem contundo. *Luc. 18.* Publicanus percutiebat pectus suum.

II. Hæc opera etsi quoad Modũ, mãdata non sint, ideoque eatenus sint indebita; non tamen sunt ingrata Deo: Sicut de Consiliis Euangelicis alubi docuimus. *Num. 30.* vota de ieiuniis sponte facta, erant grata Deo, & reddenda. Sic & Baptistæ asperitas vitæ, *Matt. 3. Luc. 3. Mar. 1.* etsi nusquã in scripturis imperata. Sic Annæ vita, quæ Luc. 2 *non recedebat à templo ieiuniis & obsecrationibus* spontaneis &c. Quibus hæretica vanitas euanida cedat oportet.

QVÆSTIO CIII.

An iustificatus verè Deo possit satisfacere pro reatu pœnæ temporalis?

LVTHERANI etsi fateantur, quandoq; dimissa culpa pœnã remanere temporalem. Et pœnis sponte assumtis manum Dei præueniri & auerti: Deniq; Ieiunium, Orationẽ, & Eleemosynam, operaque laboriosa placere Deo: Satisfacere tamen pernegant.

LVTHERVS in Assert. art. 5. *Vehementer odi, & sublatum vellem hoc vocabulũ*, Satisfactio, *Quòd non modo in Scripturis nõ inuenitur, sed & periculosum habet sensum; quasi Deo quisquam possit pro vllo peccato satisfacere: cùm gratis ille ignoscat omnia.* Melancht. in Apol. Cõf. Aug. *Hæc, tota res est commentitia, recens conficta, sine autoritate Scripturæ, & veterum scriptorum. &c.* CALVINVS *Instit. l. 3. c. 4. § 39.* Fingit Satisfactiones fuisse publicas excommunicatorum.

KEMNITIVS p. 2. Exam. pag. 1087. *Ante Baptismum peccator recipitur in gratiam sine proprijs satisfactionibus, propter satisfactionem Christi: post Baptismum lapsu non dimittuntur peccata alsq; vlla propria ipsorum satisfactione, quam pro peccatis.* Sat. orthodoxè.

SVADENT istis. 1. LVTHERVS. Ezech. 33. *Impietas impii non nocebit ei, quacunq; die conuersus fuerit.* 2. Adulteræ solum dictum, Ioan. 8. *Vade, & noli amplius peccare.* 3. Dicant *vel apicem Scripturæ pro peccato mortali debere satisfieri VII annis: Vbi pro differentibus peccatis differentes pœnas statuat Christus vel Apostoli? Hæc omnia sunt postea inuenta.* 4. MELANCHTHON. Olim satisfactiones fuerunt excommunicatorum publicæ pœnæ, quales Pœnicis, Orestis, Pelei, &c. solum exempli causa. 5. *Cogitentur*, ait, *alia maiores causa calamitatum, & iram Dei exp[l]acuescamus, & rursum veram consolationem nobis proponamus.* 6. *Deliramenta monachorum obscurant Legem, & Euangelium, & amplificant dignitatem Traditionum humanarum.* 7. CALVINVS Inst. l. 3. c. 4 § 2. *Tabus mendaciis*, Satisfactionum, *oppono gratuitam peccatorum remissionem; quâ nihil in Scripturis clarius.* 8. *Quidicunt post Baptismum resurgentium esse per Satisfactiones; ij Sanguinem Christi nihil prodesse, nisi quatenus per Clauis dispensatur, volunt. At ipse est propitiatio nostra. &c.* Plura talia apud *Bell. c. 14. 15. 16 &c.*

AVTOR. OPERA pœnalia verè sunt Satisfactoria Deo pro reatu pœnæ temporalis, ex Congruo; non ex Condigno. 1. *Sic* Scriptura in meo *Antichristo p. 3. q. 49.* 2. Sic Traditio & veteris Ecclesiæ, & S. Patres, apud *Bell. l. 4. c. 9.* prolixè recitatos: cum obgannitiunculis Sectariorũ.

DICO AD 1. Non nocet, sed cõuersoq; quoad mortem æternam; temporaliter tamẽ nocere potest; sicut iusto sua iustitia prodest ad tẽporale præmiũ. Quot enim, quantosq; post conuersionem hîc puniunt.

AD II. Nil hîc constat de condonata satisfactione: nisi exemtam à lapidatione fuisse. Dein, factũ Autoritatiuæ potestatis non conferendum est facto potestatis ordinariæ.

AD III. Id ostendisse nil ad rem facit. Nam fatemur determinationẽ satisfactionum quoad tempus, modũ &c. Attamen Dauidi Deus 2. *Reg.* 24. remisso peccato dictauit septennalem pœnam, aliam trimestrem, triduanam aliã. Item Nabuchi pœna septennis erat. Deut. 24. *Pro mensura delicti erat & plagarum modus.* Apoc. 18. *Quantum se glorificauit & in deliciis fuit: tantum date ei tormentum & luctũ.* Ex differentes pœnas.

AD IV. Christiani de Satisfactione doctrinam habent ex S. Scriptura, non ab ethnicis Nec causa exempli, sed mandati, ac promissi præstari docetur: idque sponte, sæpè occultè: vt Achab, 3. *Reg.* 21. Ioram, 4. *Reg* 6.

AD V. Solum memorat immissas à Deo afflictiones necessariò ferendas: quę etsi possint esse satisfactoriæ: has tamen eas propriè dicimus, quę sponte assumũtur, aut à Iudice spirituali imponuntur.

AD VI. Satisfactiones obscurare legem, repugnat S. Scripturę. Nam Mat. 19. *Hæc omnia*, mandata, *seruauit à iuuentute*, dicenti, offert Dominus Consilium, *Vẽde quæ habes. &c. & sequere me.* Ergo plus valet præstare Christianus quàm præceptum sit, cum Dei gratia. Alia duo, Obscurari Euangelium, Amplificari Traditiones: falsa sunt & conficta. Itaque opera satisfactoria dicuntur indebita, id est, quę indebita essent, si in innocentia maneremus.

AD VII. At ea asserit S. Aug. hom. 50. c. 15. *Non sufficit mores in melius commutare, & à factu malo recedere: nisi etiam ea, quæ facta sunt, satisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem. &c.* cooperantibus eleemosynis.

AD VIII. Ita omnis S. Patrum docuit consentiens Antiquitas.

X. DE EXTREMA VNCTIONE, & ORDINE.

QVÆSTIO CIV.

Vnctio infirmorum an sit propriè dictum Sacramentum teste S. Scriptura?

LVTHERVS *lib. Capt. Babyl.* non reiicit Extremam Vnctionem, negat esse Sacramentum.

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 19. § 18. 19. &c.* Kemnit. Melancht. Brentius, Magdeburgenses, Antigant esse Sacramentum: & petulanter contendent: cum priscis hæresiarchis. Vide Gen. *log. p. 1. q. 21.*

SVADENT refutationis nostræ probationis. I. *Lutherus, Kemnit.* Epistola Iacobi non est canonica, teste Hieron. *lib. de Script. Eccl. &* Euseb. *l. 3. hist. c. 25.*

II. Lutherus *Stesset Iacobi, dicentem, licere Apostolo suâ autoritate Sacramentum constituere.*

III. *Lutherus, Wicleff, Melanchthon, Brentius, Caluinus &c.* Ea erat vnctio, quâ morbi miraculosè curabant: Wicleff. ait, naturaliter: Melanchthon, partim naturaliter, partim miraculosè. Ideo non magis fuit Sacramentum, quàm Probatica, lutum cum sputo, aqua Siloë. 1. Quia Iacobus loquitur ex Marco qui de vnctione curationis, non miraculi loquitur. 2. Quia Iacobus vtitur vocibus corporalis sanationis ἐγείρω, ἰάομαι. 3. Iacobus loquitur solum ad homines suæ ætatis, nullo perpetuationis iudicio.

IV.

IV. *Lutherus, Caluinus, &c.* Alius tunc fuit, alius nunc vngendi ritus est. 1. Tũc quicunq; iubentur inungi; nunc moribundi. 2. Seniores aduocabantur: nunc vnus Sacerdos. 3. Tunc olei simplicis vsus erat: nunc benedicti.

V. Iacobus eum effectum tribuit orationi, non Vnctioni: *Oratio fidei saluabit eum.*

VI. *Caluinus.* Sigebertus prodit hunc Ritum ab Innocentio I. institutum: *Kemnitius* à Felice IV. anno 528.

AVTOR. Extrema Vnctio est propriè dictũ Sacram. à Christo Institutum: Promulgatũ à S. Iac. *c. 5.* Traditũ ab Ecclesia. *Conc. Trid. Sess. 7. c. 1. & Sess. 14. c. 1.* dicit id *Mar. 6.* esse Insinuatũ, id est, adumbratũ.

I. Tametsi sentiãt quidam *Mar. 6.* esse Institutũ: Quòd Christus omnia Sacram. ante passionem instituerit; idq; nusquã alubi prodatur: Et quòd ea Vnctio animas etiã lanarit, Sanior tamẽ, & potiorũ, est sententia, istud negantiũ sed solâ Iacobi nitentiũ promulgatione. 1. Quia Vnctio Marci dabatur promiscuè ægris, cœcis, surdis, 2. Ab nondũ Sacerdotib⁹. 3. Referebatur ad solã corporũ sanationem de alia nil extat. 4. Dabatur etiam non baptizatis, imò infidelibus. 5. Sanabat ex opere operãtis solũ. At Vnctio Iacobi dabatur solũ ægris ad mortem: 2. Ab solis Sacerdotibus: 3. Ad animas à peccatis liberandas primariò: 4. Solis baptizatis: 5 Sanat ex opere operato animas. II. Iacobi c. 5. Omnia ad Sacramentũ requisita sunt præstò. *Ritus*; Olei vnctio: *Promissũ*, alleuiatio, & remissio: *Institutio* colligitur ex tam indubitata Apostoli promissione. &c. Vide *Antichristum p. 3. q. 41.* III. Sic Traditio & Conciliorum & SS Patrum apud *Bell. c. 5.*

DICO AD I. Est Canonica, teste omni retrò Antiquitate. Clemens Can. vlt. Apost. Innocentius I. Gelasius: Cõcilia, S. Patres. S. Hier. ait, Quibusdam visam esse nõ canonicam: Sic & Eusebi⁹: qui addit: *Nos autem scimus esse in Ecclesiis publicè receptam.*

AD II. Non instituit S. Iacobus: *Superbia* verò Lutheri ingens sic audentis resistere Apostolo. Sique scriberet à se institutum; credendum esset factum ex speciali iussũ Domini.

AD III. Non loquitur de Naturali curatione: Quia oleum non est medicinale ad quosuis morbos, vt *Marc. 6.* erat. Nec ad animarum morbos, vt *Iac. 5.* Item miraculosè curãtes vtebãtur plerũq; noxiis: Vt Serpente æneo Moyses, Helisæus aquâ Iordanis, Isaias massâ ex ficis: Dominus luto ad oculos. Petrus vmbrã, Paulus sudariis. &c. Quò certior fides erat miraculo. Quare solũ de Sacramẽtali vnctione fit sermo. Vide in Antichristo. 2. S. Iacobi verba potissimũ referuntur ad sanationem animæ; ad corporis, per accidens: Vnde, *si in peccatis fuerit, remittentur ei.* 3. Necesse est Sacramẽta perpetuare: at hoc ad singula verbis exprimi necesse non est. patet in Baptismi institutione.

AD IV. Vnctio fit, vt remedium supernaturale; cũ spes vitæ desit, mediũq; naturale. Itaq; extremè laborantes iubet inũgi, *κάμνοντα*, id est, deficientẽ. qui exire nequeat, adiri debeat ab inductis Presbyt. Deniq; si iubeat Iacob⁹ omnes inũgi ægrotos; cur Sectarii nullũ inungunt? 2 Dicit *Presbyteros inducat* sicut dicimus, peccator confiteatur Sacerdotib: Qualitas personarũ, non numerus indicatur. 3. Iubet ægros quid agant; non Sacerdotes, quale adferant oleum; id quod eorũ relinquit officio: Neq; negat oleum prius esse benedicendum.

AD V. *Oratio fidei* dicitur hîc non fides Miniſtri; ſed *Verbum Sacramentale*, quod S. Aug. vocat *Verbum fidei*: Et hoc includit materiam Vnctionis, non excludit, vt Sectarii volunt: itaque ſimul vtrumq; operatur. Et in aliis Sacramentis ſæpè tribuitur effectus alteri partium; Vt Tit. 3. *Saluos nos fecit per lauacrum.*

AD VI. Innocentius I. præceſſit Felicem plus centum annis: & hic nec gryde Extr. Vnctione: Ille *ep. 1. c. 8.* dicit eſſe Sacrament. teſte S. Iacobo: non inſtituit.

QVÆSTIO CV.

An Sacramentum Vnctionis etiam aliunde doceatur?

LVTHERANI & CALVINIANI doceri alicunde vſquam poſſe negant.

SVADENT id iſtis. 1. Lutherus. *Vnctio non habet effectum infallibilem: quòd pauciſſimi ſanantur.* 2. Caluinus. *Si Sacramentum colligitur ex eo, quod inungebant oleo & ſanabant: debet etiã colligi ex eo quòd luto ſputo, aquâ Siloë ſanauit Dominus.* 3. Kemn. *Vnctio ea originem ducit ab hæreticis & ethnicis. Nam Valentiniani, teſte Irenæo l. 1. c. 18. vngebant per modum Sacramenti, ſine dono curationis. Ethnici, teſte Virgilio, corpuſq; lauant frigentis*, id eſt mortui, *& vngunt. Vnde Apuleius l. 9. de aſino aureo id vocat vltimum lauacrum. Similia Dionyſ. c. 7. de Eccl. hierarch.* 4. Kemnit. *Primum Apoſtoli ſanabant oleo vulgari: dein alii benedicto, vt plures Sancti, Martinus, &c. Tandem cum ceſſaſſent miracula; ne otioſa maneret ceremonia, Felix IV. voluit vngi infirmos.*

RATIO. S. Vnctionem inde à Chriſto autore Sacramentum fuiſſe teſtatur Vſus tam certus, vt circa eum nulla quæſtio facta legatur, niſi anno 402. Egubino Epiſcopo percunctante ex Innocentio I. an Epiſcopus dare Extremam Vnctionẽ poſſit; an ſolus Sacerdos? Et Magdeburg. ex hoc probant conſuetudinem vngendi ægros illo ſæculo. In Conc. Niceno diſtinguitur oleum infirmorum ab oleo Chriſmatis, & Catechumenorum.

RATIO ſuadet eſſe Sacramentum; in *Conc. Trid. Seſſ. 14.* Dei prouidentia conſuluit ingreſſui hominum in Eccleſiam; & progreſſui in ea: & defuiſſet egreſſui, in quo ſumma ſalutis vertitur.

DICO AD I. Concilia & Theologi conſentiunt, ſanitatem corporalem promitti conditionaliter. Si ſaluti animæ expedierit. AD II. De luto, ſputo &c. mediis aliis miraculoſarum ſanationũ non extat præceptum, vt ea vſurpemus: nec promiſſio gratiæ: nec certus Miniſter deſignatus.

AD III. Hæretici vngebãt mortuos non morituros, *Epiph. hær. 37.* Item aqua & oleo perfundebant eos loco baptiſmi. Item vtebantur horribilibus verbis hebraicis. Ethnici verò mortuos & lauabãt, & vngebant; vt perinde baptiſmus per id impugnari poſſit, ac extr. Vnctio. Nec vnctionem Chriſtiani ab ethnicis, ſed hi eam ab Hebræis ſumſerunt. Hinc datur Magdalena, quod Matt. 26. *Ad ſepeliendum me fecit*; Ioan. 19. *Sicut mos eſt Iudæis ſepelire.*

AD IV. Dicit de vſu ſimplicis olei; non docet id que contra Clement *Conſt. l. 8. c. 35.* Baſilium, qui olei benedictionẽ refert ad Traditionem Apoſtolicam. Item que Beda in *Iac. 5.* Cætera ſimiliter fingit Kemnitius.

QVÆSTIO CVI.

An Ordinatio ſit vere & propriè Sacramentum?

LVTHERVS, *lib. de Capt. Babyl.* Illyricus *in Conf. Antuerp. c. 11.* Kemnit. *p. 2. Exam. pag. 102.* Negant. Cal-

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 14. §. 20. & c. 19. §. 31.* affirmat: & alubi se duo solum assignasse ait, vt quæ cunctis essent communia. MELANCHTHON *in Locis primò editis*, duo solum asseruit cum Caluino Sacramenta, Baptismum & Cœnam: At *in editis anno 1536, 52 58.* item *in Apol. Conf. Aug. art. 13.* docet prolixè tertium Sacramentum esse Ordinationem. Sed quatenus accipitur pro Ordinatione Ministrorum; non autem pro Sacerdotio.

SVADENT istis ferè, Vt *Kemnitius pag. 1167.* Quia 1. *Impositio manuũ* erat symbolũ Orationis pro aliquo factæ; non Ordinationis: Ita Ministros destinatos cõmendabant Deo. 2. *Promissio gratiæ* legitur adiuncta chirotoniæ; sed non gratiæ iustificantis, quæ omni Sacramento necessaria est. 3. *Institutio seu Mandatum* constat quidem: sed absq; Ritu certo ac solenni ordinationis: solum *Hoc facite & Quorum remiseritis. &c.*

AVTOR. Ordinatio, id est, Impositio manuũ cum Oratione, vt forma, est proprie dictum Sacramentum. I. Sic docet S. Scriptura Ritum, Mandatũ, Promissum; & horum solennem Vsum: in meo *Antichristo p. 3. q. 42.*

II. Sic habet Traditio perpes. S. Dionysius Areop. *libr. de Eccl. Hierarch. c. 5.* docet esse Sacramentum conferens gratiam Idque fatetur Lutherus, cum mendaciis. *Hunc solum*, ait, *scio autorem habere ex antiquis pro Septenario, Sacramẽtorum; licet Matrimonio omisso senarium tantũ dederit. Nihil enim prorsus in reliquis S. Patribus de istis Sacramentis legimus: Nec Sacramenti nomine censuerunt, quoties de his rebus locuti sunt. Recens enim est inuentio Sacramentorum.* Mera hæc mendacia. Nam Papæ, Concilia, Patres Ordinem agnoscunt Sacramentum. S. Innocentius I. epist. 18. dicit Recipi hæreticos cum suo baptismo; at non cum suo Ordine: quòd solum baptismum validè dare permittãtur. S. Leo I. *epist. 81.* ait Ordinem dari solum in vespera Sabbati, gratiamq; cõferri. Patres. S. Athan. *epist. 2.* Greg. in *4. Reg. 5.* Concilia, Chalced. c. 2. Bracarense, Flor. Trid. &c. *Bell. l. 1. c. 3 de Ord.*

III. RATIO fauet congruentiæ. 1. Quia cum *Dei perfecta sint opera*, Deut. 32: dans potestatem, addit & requisita ad rectum eius Vsum: Vt animalibus potentias armat organis: sic, cum in Ordine det Potestatem, dat simul gratiam exequendi munus Ordinis dati. 2. *Deinde*: Vt in Baptismo datur potestas sumendi Eucharistiã: sic in Ordine datur ius perfungendi Ordine; quò speciali opus gratiâ gratum faciente. 3. *Demum*, Aduersarii non habent, quod obiiciant, nisi argumentilla negatiua.

DICO AD I. At *Chirotonia* in Scripturis aliquando iuncta Orationi legitur; aliquãdo sola ponitur: vtrumque vt Ritus certus ac solennis, gratiam conferens; vt Sacramenti materia cum Forma precatoria, & effectiua. Vide *Antichristum p. 3. q. 42.* AD II. Si id verum, iam nec Eucharistia foret Sacramentum; vt quæ non sit instituta per se ad gratiam iustificantem, seu remissionem peccatorum; sed ad gratum facientem.

AD III. Etsi non sit in Verbo Scripto Ordinis Institutio; est tamen eius Vsurpatio talis, quæ Institutionem necessariò præsupponit. Dominus verò Ordinauit Apostolos verbo autoritatiuè, forsan absque chirotonia: ceu eosdem sine Sacramento Confirmauit, Magdalenam absoluit. Neque tamen credere cogimur absque chirotonia Ordinatos, quia scriptum non est; multa enim dicta factaq; sunt, quæ scripta non sunt.

QVÆSTIO CVII.

Ordinationis ecqualis Materia, Forma, Minister, Effectus, et Ceremonia?

LVTHERO-CALVINIANI non agnoscunt Chirotoniam: non Verbum Sacramentale certum & efficax; nõ effectum Characterem, non Ceremoniam Vnctionis: vti ficta & superstitiosa. Volunt Ministerium Ecclesiasticum esse merũ Officium functionis: hocque cessante cessare. Hinc iis, qui hodie Presbyter aut Diaconus est; cras, motus officio, est laicus.

SVADET contra Vnctionem & Rasuram *Kemnit pag. 1171.* ita. 1. Christus & Apostoli non sunt illis vsi. 2. In historia Ecclesiastica nullum extat exemplum 3. *S.* Patres Vtriusq; nil meminerunt, præter supposititios libros Cypriani & Anacleti. 4 In Ecclesia Græca non fuit vsitata vsque ad annum 1200. 5. Ritus est Iudaicus, ait *Caluinus §. 30. 31.*

AVTOR. I. Materia Principalis Sacri Ordinis est Impositio manuũ. 1. Liquet suprà Scripturis &c. Minus principalis tamẽ etiam essentialis, est porrectio calicis, & Euangelii: de quibus nil in Scriptura. Ac licet in Confirmatione fiat etiam Impositio manuum; accidẽtaria tamen est ibi; primariũ verò Chrisma. 2. ha Traditio Pontificũ, Cõcilorũ. Patrũ, & pars Potior Theologorũ. Itaq; Sacerdotes ordinantur, cùm dicitur ad porrectionẽ; *Accipe potestatẽ Sacrificium offerẽdi*; & ad Chirotoniam, *Accipe Sp. Sanctum* Et hæc est Forma, seu Verbum Sacramentale: Actio vtraque est vna Ordinatio.

II. Effectus est duplex: 1. Potestas spiritalis perpetua cum indelibili charactere: 2. Gratia gratũ faciens, ad fungẽdũ munere. Cyp. serm. de ablut. pedũ *Nemo S. Ordines iterũ renouat*. Sic & Aug. &c.

III. Minister solus est Episcopus ordinatus: Nec aliter factos agnouit vnquã Ecclesia. IV. Vnctio est ceremonia verè Sacramentalis; non autem Rasura.

DICO AD I. Kemnitius toties ex proposito mentitur. 1. Nam etsi de Christo & Apostolis nil scriptum; tamen S. Dionys. *l. hierarch. c. 4.* Pontificem vti sacro oleo in Consecratione, Traditũ esse ab Apostolis. 2. Eusebius *l. 10. hist. Eccles. c. 4.* Metaphrastes *in vita S. Chrysostomi. &c.* Vnctionis meminerũt. 3. Patres Item, vt Pacianus *ep. 3.* Greg *in 4. Reg. 5.* &c. 4 Contrarium docent Dionysius, Euseb. Metaphrastes. 5. Non est Iudaismus, vti rebꝰ, quibus & Iudęi sunt vsi: sed modus ac finis vtẽdi illum constituunt.

XI. DE MATRIMONIO.

QVÆSTIO CVIII.

An Matrimonium sit verè Sacramentum teste S. Scriptura?

LVTHERVS *l. de Capt. Babyl.* negat; quòd nec Signum habeat à Deo institutum, nec Gratiæ promissionem.

II. CALVINVS *Inst. l. 4. c. 19 §. 34.* ait, Non magis rationem Sacramenti conuenire Matrimonio, quàm agriculturæ, aut tonstrinæ.

III. MELANCHTHON *in Loch.* & Kemnit *pag. 1161.* agnoscunt in Matrimonio Mandatum Dei, & Promissum gratiæ; sed non iustificantis à peccato; ac proinde negant propriè dici Sacramentum, vt sunt Baptismus & Cœna: esse tamen aliquo modo.

SVADENT istis. Lutherus, Calvinus, Erasmus, BEZA, in Eph. 5. *Sacramentum hoc magnum est*; tria volunt. 1. Papistæ ex sola voce hac definiunt Matrimonium esse Sacramentum; cum græcè sit μυστηριον. 2. Intelligitur ibi coniunctio Christi & Ecclesiæ; non viri & fœminæ: Hoc enim quotidianum est: non mysterium. Vnde ait; *Ego autem dico, in Christo & Ecclesia.* 3. Sic & Aug. tract. 9. in Ioan.

Erunt

Erunt duo in carne vna, hoc est Sacramentum magnum.

AVTOR. Matrimonium est à Deo *Institutum* bifariam. 1. Physicè vt duorum est coniunctio ad prolificandum. Sic à Deo esse, ac bonum, negabant hæretici veteres: Vide *Geneal. p. 3. q. 23.* At bonæ sunt nuptiæ: teste S. Scriptura, Genes. 2. *Non est bonum hominem esse solum.* &c. Aug. l. 9. in Gen. ad lit. c. 7. Concilium Gangrense & Bracarense hæreses eas damnarunt.

2. Christianè; vt duorum cõiunctio est rei sacræ significatio, sanctificans eosdem. Sic Matrimonium esse Sacramentum negant Luthero-Caluinistæ. At contra Apostolum *Eph. 5.* Vbi tria: 1. Sacramentum propriè dictum: 2. Idque in coniunctione viri & fœminæ; non Christi & Ecclesiæ: 3. Nec Adami ac Euæ.

II. Matrimonium est SIGNVM REI SACRÆ. Quia habet annexam gratiæ promissionem, quæ cum solius esse Dei debeat ac possit; à Deo Institutionẽ Matrimonii factam esse necesse est. 1. Illud dant vltrò Melanchthon *in Apolog. Conf. August. art. 13.* Caluinus *Inst. l. 4. c. 19 § 2.* Kemnitius *p. 2 Exam. pag. 13.* Quare Matrimonium est & contractus ciuilis, & Mysterium rei sacræ. 2. Ita S. Amb. in Eph. 5. *Mysterii Sacramentum grande in vnitate viri ac fœminæ esse significat.* Ita Hieron. Chrys. August.

Vnde Sectarii studeant errori dicẽtes; intelligi coniunctionem Christi & Ecclesiæ; non viri & fœminæ. Quia, *Hoc* demonstratiuum est rei præcedentis, scilic. illius: *Relinquet homo patrem. &c. & erunt duo in carne vna:* Hoc magnum est. Item, quia caput totum tractat de coniugio, vt re grandi; quæ terminetur in Christum & Ecclesiam. Vnde Aug. l. 1. de nupt. c. 21. *Quod in Christo & in Ecclesia est magnum Sacramentum, hoc est in singulis viris & vxoribus minimum; sed tamen coniunctionis inseparabile Sacramentum.* Itaque Matrimonium, quà est *Vinculum insolubile*, magnum est Sacramentum in Christo & Ecclesia: quà est *signum sacræ coniunctionis*; sic magnum est Sacramentum in Christo, at minimum in hominibus, qui Christo comparati, minimi sunt. Notanda distinctio.

Neq; *hoc magnum Sacramentum* referri potest ad Adam & Euam, vt vult S. Hier. licet significarunt Christum & Ecclesiam: Quia sermo est de futuro, *Relinquet*; Et Protoplastæ non habebant *patrem & matrem*: Nec dixit, *Ego relinquam*, de se; sed de posteris indefinitè, *Homo*. Sic & Dominus, Matth. 19. *Quod Deus coniunxit*, indefinitè, *homo non separet*; at protoplastæ iam erant morte separati: ergo de iis esse sermo nequibat. Non enim dicit; *Sacramentum hoc magnum Fuit*; sed *Est*.

III. GRATIÆ PROMISSIO est adiuncta Institutioni. Quia Matrimoniũ est signum tum Coniunctionis Christi & Ecclesiæ: Tum & Spiritalis Charitatis mutuæ, in qua Christo adhæret Ecclesia per Fidem, & spem, subiecta ei per Obedientiam. Et hanc Spiritalem coniunctionem maximè vrget Paulus. Quia per hanc Christus est iunctus Ecclesiæ soli vt sponsus; per naturæ conformitatẽ verò iunctꝰ est toti humano generi. Quia Viri & fœminæ coniunctio illam spiritalem maximè significat; vnde *magnum est*

Sacra-

Sacramentum. Quia ſic, 1. Tim. 2. *Saluabitur per filiorum generationem: ſi permanſerit in fide, dil. & ſatisfactione cum ſobrietate*. Iſtud Domus Dei vocatur ibid. *Vnusquisq; domum ſuam habet ex Deo, vnus quidem ſic, alius autem ſic*. Itaque 1. Theſ. 4. *Sciat vnusquisq; vas ſuum poſſidere in ſanctificatione*.

DICO AD I. Falſum eſt. Nam vox *Sacramentum* habetur *Tob. 12. Dan. 2. Col. 1. 1. Tim. 3. Apoc. 1. 17. Eph. 1. & 3.* Nec tamē ibi Sacramentum propriè dictum aſſerimus: vt hic *Eph. 5.* Proinde Sectarii ex iiſdem locis calumnioſe multiplicant nobis Sacramenta.

AD II. In viri & fœminæ, non in Chriſti & Eccleſiæ coniunctione, eſt *Sacramentum*: idq; *magnū* reſpectu Chriſti & Eccleſiæ, & pro magnitudine gratiæ promiſſæ *in Chriſto et Eccleſia*, id eſt, in charitate Sacramentali.

AD III. *S.* Auguſtinus loquitur de Sacramento nunc reſpectu Vinculi inſolubilis: nunc vt de ſigno rei Sacræ: illud eſt in Chriſto & Eccleſia: hoc in viro & muliere Sacramentum, vt ſignum cū illius, tum gratiæ conferendæ.

QVÆSTIO CIX.

Quibus porrò probetur, & oppugnetur Matrimonium eſſe Sacramentum?

LVTHERANI, vt Kemnitius *p. 2. Exam pag. 1225.* Ante Auguſtini tēpora nec generale nomen Sacramenti eſt tributum Matrimonio. CALVINVS *Inſt. l. 4. c 14. § 24.* Ante S. Gregorium nemini viſum dari Matrmonium pro Sacramento BEZA *in Eph. 5.* Nuſquam in Auguſtino & Hieronymo appellari Sacramentum Matrimonium.

II. Luthetus Capt. Babyl. *Nuſquam legitur aliquid gratiæ dari vxorem ducenti. Quin nec ſignum eſt gratiæ.*

III. Idem. Matrimonium fuit apud infideles, non Sacramentum, nec Sanctum; & multi eorum ſunt meliores fidelibus: ergo non eſt *Sacramentum* nouæ legis.

IV. CALVINVS. §. 34. In Matrimonio non eſt ceremonia exterior poſita à Deo ad confirmandam promiſſionem.

V. *Caluinus, Kemnitius.* Id appellant Pontificii pollutionem apud Magiſtrum & Syriciū Papam: At ea nequit eſſe Sacramentum.

VI. Matrimonium pugnat cum Sacramento Ordinis, quia negant ambo in vno poſſe conſiſtere: at id abſurdum.

VII. Papiſtis Coitus eſt pars Sacramenti; à quo arcent Sacerdotes. At id abſurdum.

VIII. *Kemnitius.* Durādus apertè negat id eſſe Sacramentum, docetque multis.

AVTOR. Mentitur iniquitas ſibi.

AD I. igitur S. Leo I. claruit anno 440 ante S Gregoriū annis 150. S Chryſoſtomus claruit anno 370. ante S. Aug. annis 30. S. Ambr. Auguſt. & Hironymo antiquior: Syricius Papa æqualis Ambroſio. &c. Et ii tamen Matrimonium appellant verum Sacramentum, & docent. *S.* Leo epiſt. 92. *Cùm ſocietas nuptiarum ab initio conſtituta ſit, vt præter ſexuum coniunctionem haberet in ſe Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum; dubium non eſt, eam mulierem Non pertinere ad Matrimonium, in qua deceatur non fuiſſe Nuptiale Myſterium*, id eſt, Sacramentum. S. Ambr. l. 1. de Abraham. c. 7. *Qui ſic egerit, peccat in Deum, gratiam ſoluit, & Sacramenti cœleſtis amittit conſortium.* Syricius epiſt. 1. c. 4 ait, Sacrilegium committit, qui viuente tranſit ad aliam: at peccatum contra ciuilem cōtractum non eſt ſacrilegium. S. Auguſtinus tribuit Matrimonio & nomen Sacramēti, & rationem, docens id non eſſe Sacramentum, niſi in Eccleſia: Ideoque eſſe Inſolubile. Nomen tamen Sacramenti non

ti non vno semper modo accipit; vt supr. notauimus. RATIO quoque fauet docens esse *Sacramentum* propriè dictum. Vide *Genealog. p. 3. q. 23.*

DICO AD I. At suus Melancht. negat id illi, docens conferre gratiam: Kemnitius, docens esse signum.

AD III. Solum in noua lege Matrimonium est Sacramentum: Etsi quidam sentiant non bene, etiã in Veteri lege fuisse. Illud definiunt Conc. Florent. Trid. *Sess. 24. C. 2.* Et *D. Th. 4. d. 26. q. 2. a. 2.* & Theologi: Fuisse Institutum in officiũ naturæ in statu innocẽtiæ; in lapso, ad remedium: in reparato in Sacramentum. *Nam* in statu innocentiæ non erat opus gratia Sacramentali; ligatâ concupiscentiâ. In Lege, *Leu. 18.* restrictio eius facta est ad certas personas; nõ Institutio; *Et* permissa erat polygamia & repudium; contraria Significationi Sacramẽtali. *Et*, argumenta partis contrariæ refutata iacẽt. *Neq.* Matrim. Sacramentum magis polluitur per malos Christianos, quã Baptismus perceptus aut Eucharistia &c.

AD IV. *Sacramenta* sunt instituta ad *Significãdam* & Conferendã gratiam; non ad Confirmandã: patet *sup. q. 3.*

AD V. Calumnia mendax est in Ecclesiã, & Magistrum, qui id nusquã dicit Syricius coniugũ adulteria, & Sacerdotum scortationes vocat Sacrilegia: & rectè: *Adhæc* ipsi coniuges erubescunt suum actũ. Quod coëuntes dicuntur, Apoc. 14. *cum mulieribus coinquinati.* 1 Reg. 2. Non *mundi à mulieribus* & in 1. Cor. 7. *Qui in carne sunt*, vt mulus & equus, *Deo placere non possunt.* At sancti cõiuges *vxores habent tanquam non habentes.* Et *Virgo est sancta corpore & Spiritu.* Et Sacerdotib⁹ dicitur *Sancti estote.*

AD VI. *Sacerdotes* arcẽtur à Matrimonio ob impedimenta matrimonialia functionum Sacerdotalium; non ob *Sacramentum* ipsum Matrimonii.

AD VII. De Copula Quidã sentiũt, eam esse actum & officiũ matrimonii: Quidã, improbabilius; esse partẽ Sacramenti Integralẽ; sed non Essentialẽ. Vtrique & omnes docẽt, ideo Matrimonium esse totum ac plenum sine copula. S. Amb. l. de inst. Virg. 1. 6. *Non defloratio facit coniugiũ; sed pactio coniugalis.* Aug. *l. 1. de nup. c. 11.* inter Iosephum & B. V. verum ait interces sisse matrimonium.

AD VIII. Durandus errauit; inque altera editione se explicat; esse verè *Sacramentum*; sed non vniuocè; quod logicum est, nõ Theologicum. At hic prætextus erat inanis: vt & eiusdem arguitiones vanæ; vt sequitur.

QVÆSTIO CX.

An Matrimonium sit Vniuocè Sacramentum?

LVTHERANVS Kemnitius obiicit Durandum, hoc negantem. Eiusq; vtitur argumentis istis. I. In Sacramentis aliis, quod exterius agitur, excedit rationem naturalem; nec potest reddi causa, nisi per lumen fidei. At quod in matrimonio exterius agitur naturalem causam habet; quam etiam cuis, videns contractum, reddere posset: in aliis non posset. Ergo non est vniuocè Sacramentum. II. Sacramenta cætera constituunt in re sacra extrinsecus applicata; idq; præsentibus. At tale nihil, aut nõ eo modo, applicatur in Matrimonio. Ergo III. Cætera Sacramenta conferunt gratiam: hoc non; aiunt Canonistæ, & Magister 4. d. 2. Quia licitè fit matrimonium cum pacto pecuniæ; at hoc in Sacramẽto illicitum & Simoniacum est. Deinde Matrimonium non confert primam gratiam, sc. remissionem peccatorum; nec secundam, sc. augmentum gratiæ. IV. In cæteris Sacramentis Ordinatio Ecclesiæ vim præcepti habet sed non de necessitate est Sacramenti: at in hoc ordinatio Ecclesiæ est de necessitate Sacramenti: vt de gradibus consanguinitatis, de præsentia parochi, &c. V. Cæterorum Sacramentorum capax nemo est absq; præuio Baptismo: at etiam non baptizati sunt capaces Matrimonii: ergo non est propriè Sacramentum.

AVTOR. Matrimonium eſt Vniuocè cum cæteris verè & propriè Sacramētū.

DICO AD I. Falſa minor. Nam nō quælibet Vnio viri & fœminæ, quæ videtur, exterius illud eſt; ſed illa Inſolubilis tum contrahentib⁹, tum Magiſtratui: illa ciuilis intelligitur; hæc Sacramentalis ſolum fide capitur: quia iſta eſt corporū; hæc animorum cum gratia data, & neceſſaria. AD II. De ratione Sacramēti eſt vt aliquid ſit Signum practicum gratiæ; non vt res aliqua foris applicetur: Et ita quodque Sacram. habet quid proprium ſibi; non tamen idcirco non ſunt Vniuocè *Sacramēta*. Sic placuit Inſtitutori. Et quia Matrim. cōſiſtit in Conſēſu ſeſe ligātium; ideo ipſi ſunt Miniſtri Sacramenti huius; nec egent alio abſolutè.

AD III. Paucis Canoniſtis aduerſatur Cōmunis omnium conſenſus: apud Nauar. *in Enchir. c. 19. n. 22.* Aduerſantur & Theologi. Nam in genere gratia gratum faciens habet etiā vim peccata delēdi, & ab omnibus cōfertur *Sacramentis*: at in ſpecie ad Principalē finem inſtituta ſunt alia; vt tribuant Remedium peccatorum, & gratiam adiutricem: vt Bapt. Quædā in remediū tantum, vt Matrimonium. Quædam in gratiam tantū augendā. Et ſic Magiſtrū exponit D. Thom.

AD IV. Eccleſia nil poteſt ordinare quoad eſſentialia Matrimonii, vt Diuina: at poteſt quoad perſonas, quæ ſunt prærequiſitum fundamentum eſſentialium: vt quæ ſint legitimæ perſonæ. &c. vt in Euch. qualis panis requiratur. &c.

AD V. Quidā putant coniuges conuerſo poſt Bapt. debere renouare cōtractum: Alii eorum matrimoniū poſt Baptiſmum hoc ipſo fieri Sacram; niſi alter conuerti nolit: tunc eſt ſolubile.

QVÆSTIO CXI.

Quæ ſit Materia & Forma Matrimonii?

LVTHERANVS Kemnitius negat, cum Melch. Cano, Matrimonium eſſe Sacramentum; quòd eius materia & forma nequeant demonſtrari. Canus vult verba Conſenſus contrahentium efficere matrimonium: at Verba ſolennia Eccleſiaſtici conſtituere Sacramentum. Quidam ſentiunt, Verba conſenſus contrahentium eſſe materiam & formam: Alii, Perſonas eſſe materiam, Verba, formam.

Kemnitius ait Groppero formam eſſe illā Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*; Ideo inter nos non conſtare de materia, forma, miniſtro.

AVTOR. I. Dum fit matrimoniū, eius eſſentia conſiſtit in verbis mutui cōſenſus, vt in forma: Perſonæ verò ſunt materia circa quam. Ita *D. Th. 4. d. 26. q. 2. a. 1.* Dum factum eſt, iam ipſa permanēs coniugum ſocietas eſt ſignum externū vti Euch. parmanens. &c.

Affingit autem id Kemn. Groppero, qui ſolū ex iis, *Matt. 19.* colligit formam; nō ipſa eſſe dicit formam. Conſtat igitur nobis certa & materia, & forma, & miniſter idem, qui materia: *Sicut* vēdens ipſe eſt miniſter venditionis, & res vēdita.

II. Canus autē errat. 1. Quia ſicē *Scriptura* doceri non poſſet forma & miniſter Sacramenti; ſed ſolū matrimoniū nā de hoc ſolo habetur in ea: at illud abſurdū eſt & abſonū: ergo idē eſt vtriuſque miniſter & forma. 2. Conc. Flor. & Trident. oportuiſſet diſcrimini iſti aſſignaſſe miniſtrū. &c. *Sed* ea nō agnoſcunt diſcrimē inter matrim. & *Sacramentū* apud Chriſtianos. 3. Cōmunis Theologorū id neſciuit vnquā; eſtq; Can⁹ omnino ſingularis nouitatis inuētor. Ac licit Theologi in diuerſa diſcedāt quoad materiā; quoad formā tamen & miniſtrum conſentiūt. 4. Matrimonia Chriſtianorū ſi continent in ſe vinculū inſolubile; ergo ſunt Sacramētum: *Si* non id contine-

nent

nent; ergo erunt solubilia; & non erunt Sacramentum: polygamia licebit: at hæc absurda: Ergo.

QVÆSTIO CXII.

An Polygamia sit licita Christianis?

LVTHERANVS Kemnitius *par. 2. Exam. pag. 1220.* ait nos cum Montanis prohibere polygamiam successiuam, id est, successiuè plurium: Quòd secundas nuptias non benedicamus, ceu prostitutioni & fornicationi: Teste Decreto Gratiani: *can; hac rat. 31. q. 1.*

II. LVTHERVS de Bigamia propos. 65. *Nota sunt iura Mosaica, quæ cogunt plurium esse vxorum virum, quæ non sunt magis abrogata, quàm reliqua; sed libera, nec prohibita, nec præcepta.* Exemplo Abrahæ, ait in Genesin.

ANABAPTISTAE sequūtur Lutherum, teste Kemnit. pag. 1219. vbi rectè damnatos ait à Concil. Tridentino.

AVTOR. I. Polygamia successiua, licita & iusta est; cōtra Montanistas: teste *S.* Scriptura in meo *Antichristo p. 3. q. 44.* 2. Concil. Nicenū can. 8 iussit Nouatianos nō recipi in Ecclesiā, nisi prius communicarint cū secundò nuptis, aut sępi⁹. Accedit S. Patrū consensus. Secūdis tamen nuptiis nō benedicimus; quòd prior benedictio non expiret. Ita S. Patres. Canonū verò Collector Gratianus vixit ante 1200. annos & apertè contrariū dicit, quàm ei Kemn. affingit. *Bell. cap. 9.*

II. Polygamia cū plurib. simul vnius est à Christo abrogata, ac vetita: patet in Antichristo ex *S.* Scriptura. 2. Deinde, Iure Euāgelico vir & fœmina pares sunt quoad fidē & debitum. 1 Cor. 7. *Vxori vir debitum reddat, et vxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter* è contrà. Ita alter se tradere nequit alii sine iniuria comparis: Absurdius tamen est, mulierem plures habere viros.

3. Quia Polygamia pugnat iuri naturæ, & rationi Matrimonii. Huius n. fines sunt quatuor: 1. Prolis susceptio & educatio: 2. Societas domestica: 3. Remedium concupiscentiæ: 4. Sacramentū Christi & Ecclesiæ: His inimica Polygamia est. 4 Denīq; nulla gens vnq̄ inter Christianos reliquit exemplū polygamiæ Quod si exēplo Patriarcharum libera sit; cur exēplo caruit & imitatione? Volunt autē quidam, vnā Patriarchis vxorē fuisse, cæteras concubinas: Alii singulas veras vxores extitisse: quod probabilius est & communius.

QVÆSTIO CXIII.

An Matrimonium consummatum sit solubile quoad Thorum solū permanente Vinculo?

LVTHERVS *l. Capt. Babyl. de matrimon.* Melanchthon *in Locis de Coniug.* Kemnitius *p. 2. Exam. &c.* aiunt esse: sed simul quoad & Thorum & Vinculum; non autem quoad thorum solum. Kemnit. etiam reprehendit Ecclesiam, quæ soluit manente vinculo.

SVADENTIstis. 1. CALVINVS, BEZA. &c, Kemnitius pag. 168. *Definitio illa Diuortii, quòd sit separatio Matrimonii quoad thorum, manente Vinculo, noua est ex Paulo malè intellecto:* Præcipio non ego &c. *vbi loquitur de iniusto diuortio ex leuibus rixis: non de iusto, in causa fornicationis* 2. Idem *Christus*, Mat. 5 &c. *dimissionem coniugis, nisi propter fornicationem, pronunciat esse illicitam; Contra Pontificii decernunt, præter fornicationem, multas alias causas, propter quas liceat.* 3. *Christus ideo prohibet dimissionem, extra fornicationis causam, quòd sit periculum Vstionis.* 4. *sed de hoc ij non sunt soliciti.* 4. *Pontificia separatio Vinculum multis modis soluit Nam quid sit Vinculum, Scriptura docent;* Adhærebit vxori. Faciamus ei aiut. Mulier non habet potest. Iterum conuenite, ne. &c. *Sunt Vna caro, &c. Hæc omnia soluunt. Ergo separant, quod Deus coniunxit.*

AVTOR. I. Matrimonium Infidelium solubile est etiam quoad Vinculū. 1. Cor. 7. *Si infidelis discedit; discedat.* Vide Antichristum p. 3 q. 45.

II. Matrimonium Consummatum Fidelium est solubile solū quoad thorū; non quoad vinculum. Idque duabus de causis: 1. Ex Consensu mutuo, ob statū altiorem adeundē, scil. religionis. 2 Sine consensu, ob crimen Adulterii, Infidelitatis, & Peccati ineuitabilis. Patet in meo Antichristo Scripturis. Ita *Trident. Sess. 24. Can. 8.*

NOTA. 1. Viro & vxori par eſt libertas diuortium faciẽdi. 2. Et quoad thorum poſſunt autoritate ſuâpte ſeparari ob certum adulterium: quoad Cohabitationem verò opus eſt iudicio Eccleſiæ. 3. Separatio tamen ob adulterium fit illicita; 1. *Si* vxor ſit vim paſſa. 2. Si vterque coniux ſit adulter: 3. *Si* poſt cognitum adulterium rem cum compare habuerit: 4. Si autor coniugi fuerit ad adulterium.

DICO AD I. *Aug. l. 1. de adult. cõiug. c. 1. 2. 3. 4.* diſtinguit verba Pauli; quòd loquatur de ſeparatione iniuſta ibi: *Præcipio vxorem à viro non diſcedere.* De iuſta ibi: *Quod ſi is deceſſerit, manere innuptam.* Errant igitur Luthero-caluiniſtæ locum totum de Iniuſta exponentes ſola.

AD II. Et verò ſunt plures. Nam ibidem *Matt. 19* poſitâ cauſâ fornicationis; promittit centuplum dimittentibꝰ vxorem, & ſequentibus Chriſtum. Item, *1. Cor. 7.* ob infidelitatem fieri diſceſſionẽ poſſe permittitur. Itaque ſententia Chriſti ſic intelligenda eſt, vt non pugnet cũ Chriſto, & Paulo. Ratio: quia dimiſſio poteſt ſolum fieri ob crimina in damnũ comparis vergentia: aut ob maius bonũ. Fornicatio enim opponitur directè fidei matrimoniali: cætera crimina ſolum per accidens. Deinde liberat comparem ad omnem vitam à debito reddendo: alia crimina non liberant.

AD III. Quia iuſta eſt dimiſſio ob fornicationem; ideo periculum dimiſſi non imputatur dimittenti iuſtè. Ex duobus enim periculis minus eligendũ eſt: at alienum nocentis cenſetur minus proprio innocentis.

AD IV. Iſta, de quibus Scripturæ, non Vinculum ipſum efficiunt; ſed ad illud conſequuntur: alioquin longior peregrinatio eſſet prohibita. Vinculum autem eſt obligatio, quâ alter ſit alterius proprius in omnem vitam.

QVÆSTIO CXIV.

An Fidelium Matrimonium Conſummatum ſit ſolubile quoad Vinculum?

LVTHERVS *I Capt. Bab.* ſtatuere nil audet; optat tamen definiri, Non ab Epiſcopis, ſed duobus doctis & bonis. Licitè ſolui etiam Vinculum ob vel fornicationem, vel decennem abſentiam alterius: Sic anno 1521. At anno 1523. *comment in 1 Cor. 7.* Licitè ſoluitur, ſubter ſit ethnicus, aut falſus Chriſtianus, aut rixoſus, aut ad quodcunq; peccatum inducat, aut pauper ſit, aut alteri coniunctos nolint. BRENTIVS *in Mat. 19.* Quoties alteri non eſt commodus: aut quacunque de cauſa ſibi diſplicent.

MELANCHTHON *in Locis*, Licitum vel ob fornicationem, aut ſi alter iniuſtè diſcedat ab altero. CALVINVS *Inſt. l. 4. c. 19. §. vlt.* arguit tyrannicam legem eſſe, quæ non permittit ſolutionem Vinculi ob adulterium aut Infidelitatem. Kemnitius ſequitur Caluinum. ERASMVS anno 1515. docuit licere ob fornicationẽ etiam vinculum ſolui: *Sic* & Caietanus, & Catherinus: Qui duo tamen ſe ſubmiſerunt Eccleſiæ. Licere tamẽ maximè volunt innonti.

SVADENT iſtis, quæ ex omnibus collegit Kemnit 1. Lex innocentem nubere alteri vetans priuat iure ſuo citra culpam. 2. Diuortium, à Chriſto conceſſum ob fornicationẽ, eſſet laqueus inſonti, qui Vritur. 3. *Mat. 19.* quæritur de dimiſſione quoad Vinculum, non quoad thorum: nam ſolam illam norant, qua ducere aliam licebat. *Deu. 24. Leu. 11. Ier. 3. Ezech. 44.* Ergo, *qui dimiſit ob fornicationem, & aliam ducit*, non *mœchatur*. 4. *Præcipio non diſcedere*: ſubaudi, niſi ob fornic; *Si diſceſſerit*, iniuſtè & non ob fornicat. tunc *Manere innuptam*: ergo ſi iuſtè ob fornicationem diſceſſerit, nubere poteſt. &c. *Bellarm. c. 17. 5. Mat.* 5. Generalis ſententia eſt: *Qui dimiſerit vxorem*

rem, sc. iniustè, *exceptâ fornicationis causâ* quę iusta est; *facit eam* insontem *mœchari*. *& qui dimissam* sontem seu insontem *duxerit, adulterat*: Ideo trāsire ad altera vota licet insonti: non licet sonti, in pœnam. Et loca *Mar.* 10. *Luc.* 16. quæ silent de fornicationis causa, debent exponi per Matthæum 19, quòd liceat ob fornicationem & dimittere, & ducere aliam. 6. Verba, Rom. 7. & 1. Cor. 7. *Viuente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro.* Quia *ligata est*: hæc generaliter capienda sunt; non in casu fornicationis, ait Caietanus, Caluinus, Erasmus, Bucerus Kemnitius. &c q. d. Generaliter mors est expectanda in diremtione Vinculi, non autem in Dimissione.

AVTOR. Theologis *Diuortium* est separatio matrimonii consummati quoad thorum aut Cohabitationem, manente Vinculo: *Repudium*, soluto vinculo. Iuristis *Repudium* est seu sponsæ seu vxoris: *Diuortium* solius vxoris. Theologis facto ob fornicationem diuortio, nubere neutri licet, ob permanens Vinculum. 1. Ita S. Scriptura in meo *Antichristo p. 3. q. 45.* 2. Ita Traditio singula per sæcula S. Patrum. Clemens in Can. Apost. can. 48. Vide *Bell. c. 16.* 3. RATIO. Quia Matrimonium est signum coniunctionis Christi cum Ecclesia in vinculo insolubili: ergo & ipsum est tale. Sic *Aug. l. de bono coniug. c. 7. 15. 18. 24.* 2. Si liceret, liberis pater fieret vitricus, viuâ matre, ait *S. Ambr. in Luc. 16.* 3. Repudiis innumeris fieret porta: ait *S. Hier. in Matt. 19.* 4. Vbi lex prohibēs sontem dimissum nubere? Soluto vinculo quid eum prohibet magis, quàm insontem? Nec ethnici, vbi disciplina vigebat, repudium permittebant, teste *Tertull. in Apolog. c. 6.*

DICO AD I. Lex ea est Christi, non Papæ: & priuat insontem sine culpa quidem; sed non sine causa.

AD II. Insons, si cōtinere nequeat, lapsę ignoscat, & retineat eā in remediū: nā dimittere non tenetur. Non autem videri durum debere, culpis ignoscere cōparis, docet *S. Aug. vbi supr.* Sin eam retinere non licet; ecce remedium, Matt. 2. *Petite, & accipietis* donum continentiæ. Quid si vxor in morbum incideret perpetuum? aut ab hoste abriperetur? &c. ita Augustinus.

AD III. Istud: *Nisi ob fornicat.* Si Exceptiuè sumatur, tunc sermo est de dimissione ob fornicationē, perstante vinculo: licet Pharisæi interrogarint de dimissione quoad thorum et vinculum. Nam in Vinculo sunt duo: Dimissio, & Potestas ducendi aliam: illam Dominus concessit ob fornicationem: at hanc omninò sustulit. Si verò Negatiuè accipiatur, cum Aug. tunc damus loqui Dominum de dimissione quoad vinculum; sed negamus eam in causa fornicationis.

AD IV. Loquitur de discessione solum ob iustam causam; alioquin si daret optionem; pugnaret secum ipso, & cum Euangelio.

AD V. Si prohiberetur nubere in pœnam; & tamen soluta esset à vinculo; nubēs non mœcharetur, etsi matrimonium fieret irritum: quod absurdū. Neque per Matthæum exponuntur sequentes Euangelistæ; iste enim ante hos scripsit; & Marcus Romanis, quæ eis Petrus; Lucas Gentibus, quæ Paulus eis prædicarat: non vt supplerent in eo; sed vt pseudomatthæum redarguerent.

AD VI. At plana esse verba dicit S. Aug. Nec Apostolus vnquam addidit exceptionem. Ei consentiunt S. Patres, & ratio. Quia docere intendit legem

obligatio ad legem, donec vel Lex abrogetur, vel coniux moriatur: ita morte Christi factum, & Lex mortua est, & homines in alium translati sunt statum, ceu mortui legi veteri.

QVÆSTIO CXV.

An, & Quæ sint Impedimenta *Matrimonii?*

LVTHERO-CALVINIANI promiscuè, ex parte Consensus impedimenta matrimonium contractum Dirimentia admittunt tria, Errorem, Conditionem, Coactionem: Addunt Defectum consensus paterni. Ex parte Personæ, duo simpliciter. Impotentiã reddendi debiti, & Ligamen: Duo non simpliciter admittunt, Cõsanguinitatem, & Affinitatem; sc. quoad Gradus in Leuitico designatos: cætera reiiciunt, ac damnant. *Melanchr. in Locis tit. de Cõiugio.* Lutherus serm. de Matrim. *Duodeuiginti causas in suo Iure effinxit Papa, quibus omnibus matrimonium vel dissipet, vel impediat: Quas tamen ferè omnes & reiicio, & condemno.*

AVTOR. Impedimenta sunt duplicia: 1. Impedienita; sed non Dirimentia; quæ aduersantur Matrimonii, non Essentiæ, sed Solennitati, vel accidenti. Quæ sunt duo:

Ecclesiæ Vetitum; nec non Tempus Feriatũ, Impediunt fieri, permittunt facta teneri

2. Impediẽtia & Dirimentia, quę Essentiæ Matrimonii aduersantur sic, vt cũ iis nunquam sit verum matrimonium. Hinc contractum de facto, non de iure irritum reddunt. Sunt ea XII.

Error, Conditio, Votũ, Cognatio, Crimen, Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamẽ, Honestas Affinis, Si fortè coire nequibis. [tas,

Hæc socianda vetant connubia; facta retractant.

Essentialia autem matrimonii sunt tria, 1. *Consensus*, vt causa Efficiens quiponit Intentionem: 2. *Cum Signo expressus*, vt Formâ; quod tale est, qualis Consensus verus, aut falsus: 3. *Inter Legitimas Personas*; quæ sunt Materia. Ex parte *Consensus* est Ignorantia personæ, vel conditionis; & Coactio. Ex parte *Personæ*, cætera accidunt omnia.

Porro nos de iis solum, quæ controuertunt Aduersarii.

QVÆSTIO CXVI.

An Consensus parentum requiratur necessariò ad Matrimonium Ratum?

LVTHERVS Serm. de Matr. Si ex Matrimonio cum consensum parentum contracto, sit nata proles, primum esto matrimonium. Si nondum sit nata, in potestate parentum erit confirmare vel irritare. 2. Erasmus in Dialogo de matr. *Inscio parentibus contractum, ne Natura sensus adprobat; nec Veterum leges: nec Moses ipse; nec Euangelica, aut Apostolica doctrina.*

3. Bucerus *in Mat. 19.* optat reuocari in pristinum leges ciuiles, quæ vetẽt contractas absq; parentibus. 4. Brentius in Catech. iubet ea eo stare iudicio magistratus: quòd sint casus in quibus consensu parentum nil opus. &c & Kemnitius. CALVINVS. &c

SVADENT istis, quæ collegit *Kemnitius p. 2. Exam. pag. 1271.* ex prædictis. 1. Quia Pontificii quidam, vt Gropperus *in Inst. Colon.* affirmant requiri consensum. 2. *Talis esse debet coniunctio, vt eius autor esse Deus possit. Nem. Mat. 19. Quod Deus coniunxit, &c. At Deus non est autor illius, quod contra eius præceptum contrahitur. Nam in quarto Decalogi iubentur liberi obedire parentibus: Ido, exponitur Colos. Filii obedite parentibus* PER OMNIA. Proinde Istud *Relinquet homo patrem, &c. Et adhærebit vxori*, intelligi debet de matrimonio consummato. Sic lex Dei *Exo. 22. Deut. 22.* Item, *Num 30.* Si puella quid vouit inscio patre, hic irritare potest: ergo & sponsionem matrimonii Deniq; Deus mediante præcepto iungit duos, sine quo Medio nulla est coniunctio. 3. Iura Ciuilia irritant sic cõtracta: quæ autem *Ciuilis & naturalis ratio suadet hoc fieri, in tantum, vt iussus parentum præcedere debeat.* 4. Ius Canonicum sæpè iubet idem.

Av-

AVTOR. I. Solo parentum consensu, inuitis liberis, fieri matrimonium nequit. Ideo Gen. 23. *Vocemus puellam, & inquiramus eius voluntatem.* Sic & Ius Canonicum. Sic RATIO: Quia eorum cõsensus requiritur, qui formam matrimonii pronunciant: *Ego te accipio in meam, meum.* Hæc enim falsa foret absque consensu contrahentium.

II. Solo prolium consensu, insciis aut inuitis parentibus fieri matrimoniũ ratum valet; nec parentes seu Magistrat⁹ id irritare valet. 1. Sic Esau, *Gen. 26.* duxit duas, & *Gen. 28.* duxit & tertiam: & tamen eas scriptura vocat *Vxores*, nec inuiti parentes irritarunt. Iacob, *Gen. 29 30.* insciis parentibus legitimè superinduxit tres alias, Tobias, *cap. 7* insciis parentibus duxit Saram; nec Angelus eũ monuit paterni consensus. 2. Sic Ius Canonicũ. 3. Sic RATIO: Quia nihil Essentialiũ deest, non Ministri intẽtio, nõ Materia, nõ Forma. Cõsensus autẽ plenus est, cui est arbitrii Libertas, & Maturitas cõsilii non necessaria: subiectio sub parẽtibus nil obstat, nec adimit libertatem arbitrii. 4. Coniugiũ seruorũ, inuitis Dominis, est firmum: ergo magis liberorũ: ac tametsi Ius gentiũ induxerit seruitutẽ, impotens tamẽ fuit ad ius illud seruis adimendum. 5. Lutherani volunt Consummatum valere, vt *Luth. Melancht.* at copula nec addit prudẽtiam, nec eximit à patria potestate; ergo solum arbitrium eorum sufficit. Deinde; si iure fuit consummatum; ergo & iure contractum fuit: Si non iure consummatum fuit; ergo nec iure potest irritari. Nec stuprum Virgini factum, efficit matrimonium; *Exod. 22.*

III. Proles insciis vel inuitis parentibus, sine iusta & rationabili causa cõtrahentes, peccant, vt inobedientes, nisi parentes iniustè resistant. Quia horum est liberis prospicere; vt, *Gen. 24.* Abraham Isaaco. Exo. 34. Patentibus præcipitur: *Filiam tuam non dabis filio eius Cananæi.*

DICO AD I. Gropperus loquitur de clandestino matrim. facto insciis parẽtibus, & Ecclesia; idq; malè negat esse Sacramentũ; non negat tamen esse matrimonium. Et Groppero vni omnes opponimus Theologos priscos & nouos.

AD II. Ista probant, liberos sic contrahendo peccare; non autem non fieri matrimonium verum. Deus verò est autor matrimonii, cuius adest materia, forma, & minister, cum intentione prolis gignendæ. &c. Ac licet non adsit autor Deus ex parte contrahentium cum peccato, adest tamen iusto contractui & Sacramento. Quartũ verò præceptum est ad mores formandos, non ad Sacramẽta ministrãda. In *Deut.* & *Exod.* agitur de futuro matrimonio, nõ de contracto. *Numer. 30.* agitur de impuberibus, queis non plenum est iudiciũ. Media Matrimonii valent eò, vt sit gratum Deo; non vt sit ratum ac verum in se.

AD III. Ius naturæ docet, plesdebere sublici parentibus; non tamen ideo docet inualidum reddi matrimonium.

AD IV. Iura Canonica militant cõtra Luthero-caluinianos. Vide *Bell. c. 20.*

QVÆSTIO CXVII.

An Votum, & Ligamen inhabiliteat ad contrahendum?

LVTHERVS, *l. capt. Bab. c. de matr.* Ligamen Sponsaliorum dirimit sequens cum alio matrimonium, iure diuino.

SVA-

SVADETistis. 1. *Qui Sponsalia contraxit, iam non est sui iuris*: Ergo *non potest se alteri dare.* 2. *Deus Prohibet, ne quis in negotio fratrem circumueniat; quod seruandum est supra omnes humanas traditiones.* 3. *Si Votum Religionis facit alienum; cur non etiam fides data & accepta? Cum hæc sit præcepti, & fructus Sp. sancti, Gal. 5. Illud autem arbitrii humani.* 4. *Licet Vxori virum suum repetere, voto religionis nil obstante facto. Ergo & Sponsa suum Sponsum repetere licet, etiam copulâ secutâ cum alia.*

AVTOR. Simpliciter inhabilitant ad matrimonium quatuor: *Vo*tũ ſolenne, Ordo ſacer, Ligamen cum vxore ducta; & Impotentia coëundi. At Votũ ſimplex Continentiæ impedit contrahendum. Quia eſt licitum, Eccl. 5 Deut. 23. *Si quid vouiſti Deo, ne moreris reddere.* at reddi nequit in matrimonio: Ergo factum licitè, ſeruandũ eſt debitè; impeditq; cõtrahẽdum. 2. Quia Votum ſimplex nõ facit ſtatum certũ, nec mutat: vnde nec ad id ſeruandũ cogi poteſt per viã Iudicii, ſed per modũ correctionis. Vide *ſupr. p. 2. q. 60. 61. &c.* Et in *Antichriſto p. 2. q. 27. & p. 3. q. 46.* II. Votum ſimplex non dirimit Matrimoniũ poſt id contractũ: id cp nobis aſſentiuntur aduerſarii. Quia non transfert dominium ſui in alium; vnde ſe alteri donans, ratè donat. Quò magis poſt ſponſalia cõtrahi cum altero poteſt; licet peccetur. III. Volũ Solenne Dirimit Matrimonium poſt votu cõtractum. Quia ſic antiqua Concil. Toletanum 1 Can. 16. an. 400. celebratũ. Chalcedonenſe Generale, & plura deinceps vſq; ad Tridentinum. 2. Sic & Decreta Pontificum; vt an. 385. Siricius *epiſt. 1. c. 6.* an. 402. Innocentius *l. ep. 2 c. 12.* Gelaſi⁹. &c. 3. Sic Patres. S. Cyp. *l. 1 epiſt. 11 &c.* IV. Matrimonium dirimitur à voto ſolenni præcedente; idque iure diuino naturali & Eccleſiaſtico. Quia Votũ ſolẽne eſt ſui traditio de præſenti in perpetuum obſequium Chriſti; differtq; à ſimplice voto, vt matrimonium à ſponſalibus: At iure diuino & naturali dare nemo poteſt alteri, quod ſuum non eſt. Negant tamẽ Canoniſtæ & Scot⁹ ſic differre vota illa; quòd S. Scripturis nequeat conuinci. V. Eccleſia potuit iure poſitiuo ſtatuere hoc impedimentum Dirimens: Quia iam olim id ita ſtatuit in Conciliis, Decretis, & Conſenſu S. Patrum. 2. Inhabilitare perſonas ad matrimonium, non eſt mutare Sacramenti eſſentiã; Declarare autem contractus legitimos aut illegitimos, perſonas habiles vel inhabiles, proprium eſt Eccleſiæ: Nam Luc. 10. *Qui vos audit, me audit.* Matt. 16. *Tibi dabo Claues.* &c. Ioan. vlt. *Paſce oues meas.* 3. In Veteri Teſtamento præterius diuinũ & naturale erant leges iudiciales & ceremoniales; quas antiquauit Chriſtus: itaq; & in Eccleſia præter ius diuinũ & naturale oportuit eſſe leges Eccleſiaſticas. Non minus quàm Politicæ ſunt de actib⁹ humanis: Matrimonium verò eſt cõtractus ciuilis en Sacramẽtalis: vnde diſponere de eo potius eſt Eccleſiæ, quàm Politiæ. 4. Quia vouentes ſolenniter ſtatum adeũt altiorẽ; à quo ad inferiorem reuerti abſurdum eſt; quin & ſcandaloſum profeſſionem publicã publicè infringere: Quare ſubiectos Eccleſiæ hæc cogere ad votum reddẽdu poteſt; arcereq; à cõtrario.

DICO AD I. Deſponſatio non eſt donatio vlli facta; itaq; relinquit hominẽ ſui iuris. II. Peccat poſt ſponſalia contrahens cum alio; contractum tamẽ non dirimit. AD III. Vouere & Deſponſare eſt cuiq; liberum: at Votum ſeruatu eſt neceſſarium, ob ſtatum: Deſponſatio autem nõ ſeruata inducit peccatum; non tamen ideo dirimit contractum inſolubilem.

AD

AD IV. Vxor repetit, quod habet, prium: *Sponsa* verò nondum possedit.

QVÆSTIO CXVIII.

Impediantur, an Dirimantur Matrimonia per Crimen, & Disparitatem cultus?

LVTHERVS *in Capt. Babyl.* Melanch. *in Locis. &c.* carpunt Ecclesiam, quòd adulterium cum homicidio ponant esse impedimentum dirimens matrimonium subsecutum. Quia Dauid, 2. *Reg.* 11. duxit Bersabæam post adulterium & homicidium.

AVTOR. Qui aliam adulterat, postea cum ea contrahens, habet impedimentum, dirimens contractū matrim. Item, qui viuo compare sibi spōdet matrimonium. Item qui coniugem alterius occidit, vt alteri nubat. Quia sic sanxierunt Concilia, & Papæ.

DICO AD Dauid: Quia hoc impedimentum est de solo iure Ecclesiastico, non diuino: ideo non impediebat contrahendum, nec dirimebat contractum. Neque forsàm iam nunc dirimeret; quia Bersabea vt cōsenserit in adulteriū, non tamen in homicidiū, vt de quo nesciuit.

II. LVTHERVS. *ibid.* Cultus disparitatem negat dirimere aut impedire matrimonium fidelis cum infideli seu non baptizato, seu baptizato *Quia* Deus id non prohibuisse legitur: hinc S. Monica nupsit infideli. Melanchthon *in Locis* ait, bono id animo ab Ecclesia prohibitum; sed vellet minus rigidè obseruari.

AVTOR. I. Fideli cum infideli aut hæretico cōtrahere nō licet. 1. Sic Scriptura in *Antichristo p. 3. q. 46.* 2. Sic Concil. Chalcedonēse, an. 541. Agathense anno 506. &c. 3. Sic Patres, Tertull. Amb. August. 4. *Ratio.* Quia id multa affert incōmoda, vt periculū apostatādi: at Eccl. 3. *Qui amat periculū, peribit in illo*: discordia, scandalum, prolis eductio mala. &c.

II. Cōtractum tamen tale nō est irritum iure vllo Dei, naturæ, aut Ecclesiæ. Nam, etsi *1. Cor. 7.* permittatur discessio fideli, ab infideli nolēte conuerti; tamen cōtrahere nō prohibetur cum tali in spe conuersionis. 1. Quia id nō tollit omnino fidē matrimonij, etsi quodam modo impediat. 2. Sic Iacob duxit idololatras, Ioseph Ægyptiā, Moyses Æthiopissam, Esther Assuerum, Salomon alienigas, Dauid filiam regis Gessur *2. Reg. 3.* Monica infidelem. &c.

III. Idem tale Matrimon. non est etiam impedimentum Dirimens vllo iure Diuino positiuo. Nā illa: *Tantum in Domino*; Et, *Nolite iugū ducere cum infidelibus*: probant solum Matrimon. non esse contrahendum: nō autem, quod sit irritum. Irritatio proinde, *1. Esdræ 9. 10.* facta fuit iudicialis, nō naturalis; ideo lex vetus talia matrimonia cum infidelibus vetabat, facta, nō irritabat. Idē de Cultū disparitate est iudiciū; factū tenet; etsi fieri vetetur.

IV. Matrimonium fidelis cum nō baptizato infideli est irritum, ex more Christiano, vim legis obtinēte. Sic n. iam ab 400. annis habitum est in Ecclesia *4. d. 9.* Gratian° *28. q. 1.* Theologi & Canonistæ. *Dispensare* tamē Papa potest, cùm non sit præceptum vel diuinum, vel naturale.

DICO AD Lutherum & Melāchthonem, &c Exēpla legis naturæ, aut Mosaicæ nil præscribunt hac in re Christianis: quia *Vel* nō faciebant in legē naturæ; *Vel* conuertebantur infideles; *Vel* apertè redarguuntur, vt Salomon; *Vel* ignorantia, & consuetudine praua excusantur.

QVÆSTIO CXIX.

Quota Cognatio Impediat, Dirimatue Matrimonium; & quo Iure.

I. WICLEFVS *l. 4. Trialogi. c. 20.* Cognatio in primo gradu recto solum, non in transuerso prohibet vt fratres & sorores inire matrimonia possint licita; teste Th. Wald. *tom. 2. de Sacram. c. 134.*

II. LVTHERVS *in Capt. Babyl. &c.* Bucerus *in Mat. 19.* Solos cognationis gradus, Leuitici *cap. 18.* expressos, prohiberi, primum & secundum: cæteros, vt confictos, reiiciendos.

III. MELANCHTHON. *in Locis tit. de Coniugio* Kemnitius *par 2. Exam pag. 1230.* Et illos in Leuitico, & alios in Eccleſia antiqua rectè prohiberi, quòd naturalem iuſtitiæ normam contineant: Modò non obligent ad peccatum, ſed libertatem conſcientiæ relinquant.

IV. BRENTIVS *in Conf. Wirtemb. & in Apolo eiusdem*, vult in his ſeruari ſolum legem Ciuilem Imperatorum. Idem *in Comment. in Leu. 18.* aſſerit. 1. Legem diuinam Leuitici nil ad chriſtianos pertinere, 2. Solius Legislatoris eſſe, conſtituere gradus. 3. Moyſen, Papam, Cæſarem de iis ſtatuiſſe, at nullum ſimpliciter admitti poſſe 4 In quibus gradibus tres ij conſentiunt; eos cenſeri eſſe legis naturæ. 5 Seruandam præterea eſſe Conſuetudinem cuiuſq; loci, ad arbitrium prudentium.

V. CALVINVS *Inſt. l 4. c. 19. §. vlt.* reprehendit Eccleſiam, quòd gradus prohibuerit præter morem Gentium, & Moyſis politiam: & excogitarit cognationem ſpiritalem. BEZA *lib. de repudiis* diſtinctius: 1. Gradus ſupputãdi modum Canoniſtarum abſurdum eſſe: 2. Gradus Leuitici ſeruandos iure diuino. 3. Collectos à ſimili item. 4. Itemque Leges ciuiles.

AVTOR. 1. Cognationis gradus bene ſupputat Ius Ciuile, vt ſint tot gradus, quot perſonæ à ſtipite, in ordine recto: in quo nõ differt à Iure Canon. At in Trãſuerſo numerat à ſecundo, qui eſt fratrum plurium; nam vnus dicitur filius, nõ frater, &c. 2. Ius Canonic. melius ſupputat ab ſtipite. Quia *Cognatio eſt vinculũ ab vno:* ideo gradus optimè ſumitur ab illo vno: Hinc quot perſonæ numerantur à ſtipite excluſiuè, tot & gradus ſunt. Iura Graduum ſunt iſta:

1. Conſãguinitatis linea { *Recta eſt Tranſuerſa in gradu 1. Irritat iure naturali* / *Recta ſolius in gradu 2. minimum vetat iure naturali* / *Vtriuſq; in gradu 1.2.3 irritat iure Eccleſiaſtico.*

2. *Affinitas* lineæ Rectæ in gradu 1. minimum vetat iure naturali:

At certè vetat in primo tranſuerſæ iure eodem. In Vtriuſque gradu 1.2.3.4. irritat iure Eccleſiaſtico.

3. *Paternitas & Compaternitas* irritant iure nouo Trident. olim etiam Fraternitas irritabat.

QVÆSTIO CXX.

An omnia præcepta Leuitici de gradibus Cognationis ſint de Iure naturæ?

LVTHERVS, Bucerus, Melanchthõ, Kemnit. CALVINVS, Beza, &c. affirmant: omnia eſſe Naturalia; ac proinde indiſpenſabilia

SVADENT iſtis. 1. Melanch. Brent. &c. Deus, *Leuit. 18. & 20.* ait, ſe puniturũ Palæſtinos ob incæſta connubia, quæ ibidem prohibet vt abominationes: Ergo ſunt legis naturæ, non Iudicialia; vt quæ gentes obligabant. 2. Paulus inceſtuoſum Corinthiũ punuit: ergo tenebatur lege naturali & Chriſtiana, non Iudiciali. 3. Baptiſta confirmauit legem Leuitici Mat. 14. Mar. 6. *Non licet tibi*, Herodi ethnico, *habere vxorem fratris tui.* 4. Pœnæ Leuitici grauiſſimæ indicant legẽ eſſe naturalem, vt necari, filiis orbari, excludi aditu templi. 5. *Brentius.* Moyſes & Cæſar conueniunt in prohibendis gradibus multis: ergo lex prohibens eſt Naturalis, non Iudicialis. 6. S. Auguſtinus videtur gradus Leuitici omnes reducere ad Decalogum. Ergo.

AVTOR. 1. Non obligant iure Diuino Chriſtianos præcepta omnia gradũ in Leuitico; quia non ſunt naturalia omnia: ſed quædam Iudicialia.

Naturale autem præceptum prohibitoriu trifariã capitur. 1. De re intrinſecè mala, vt mẽtiri, mœchari, &c. De re mala ſemper, niſi in extrema neceſſitate: vt tollere alienũ inuito Domino. 3. De re mala abſolutè ſumta: quę tamẽ mutatis circumſtantijs fieri bona poſſit: vt occidere hominẽ. Hoc tertio modo præcepta naturalia habẽt vim legis, ſi agatur de re nudè ſumtâ: ſecùs de ſumta cũ circũſtantijs: ſic enim res ea mutabiles ſunt, & non apud omnes eædem. Gradus Leuitici ſũt iuris naturalis 1. & 2. modo: iuxta Theologos potiores: ideoque diſpenſabiles, ſumti cum circumſtantijs, non nudè ſolũ. Et hoc modo ſunt naturales; non iſto-

Ita-

Itaq; in Leuitico grad⁹ quidã sunt legis naturalis; quidã Iudicialis. 1. Quia patet ex pœnis *Leu.20.* vbi matrimonia Cõsanguinitatis in 1. gradu lineæ rectæ & trãsuersæ: Et Affinitatis 1. gradu lineæ rectæ, puniũtur morte: cętera in gradu 2. & 3. lenius. Ita n. iunguntur ibi Sodomæ, quę est contra legẽ naturæ. 2. Quia Lex naturę semper obligat omnes; at *S* Patriarchæ cõnubia adierunt in 2. & 3. gradu Leuitici: vt Iacob habuit duas sorores, *Gen.29.* Iudas, *Gen.38.* primogeniti vxorẽ dedit secundogenito; & promisit tertiogenito: Moyses, *Exod.6.* natus est cõiugio nepotis & amitæ. Neq; hæc facta sunt dispẽsante Deo propter mysterium; sed ex Cõsuetudine, quâ licuit duas sorores vni viro nubere: nec *S.* Patres vnquã ibi mysteriũ agnouerunt. Neq; peccarũt vt volunt Calu Beza, Melancht. quia mansissent in peccato illo. 3. Quia ibi prohibita alibi fiunt licita in eod. gradu 2. vel 3. vt auunculi cũ nepte ex sorore. Vide *Bell. c.27.* 4. *Deut.25* præcipitur, vt frater vxorem ducat fratris illiberis mortui: quod cõtra ius naturæ non est: & tamẽ *Leu.18.* prohibetur: ergo non omnia ibi prohibita sunt iuris naturę. Item, *Gen.1.* Abrahã & Nachor fratres duxêre duas filias sui fratris Arã in 2 gradu; nec cõtra i⁹ naturę.

Dico Ad I. Puniebantur ob cõnubia vndè cõtraria naturæ, ob adulteria, & Sodomias, & idololatriã Nam istud Leu. 18. *Ad proximã sanguinu cui nemo accedat*, vndè, sine circumstãtiis est legis naturæ: cum circumstantiis non est legis naturæ in 2 & 3. gradu.

Ad II. Probabili est S. Ambr. & S. Thomæ Corinthiũ viuo patre incestasse nouercam; nam 1. Cor. 7. *Scripsi propter eum qui passus est iniuriã.* Ad III. Christus non Baptista, finiũt legẽ; & hanc profitẽs Herodes eâ tenebatur, teste S. Hier.

Ad IV. Liquet suprà. Ad V. Falsum assumtũ: quia Cęsar vetat connubiũ cum sorore vxoris mortuæ; Moyses permittit, teste Brentio. Ad VI. Augustinus distinguit, vxorẽ ducere patris, fratris, patrui Viuẽtis, adulterari est contra Decalogum & Leuiticũ: at Mortui, non.

QVÆSTIO CXXI.

An rectè prohibeantur Coniugia olim ad septimũ; nunc ad vsq; gradum quartum?

Lvtherani & Calviniani iuxtà negãt rectè prohiberi ab Ecclesia Patet *s. pr. q.119.*

Svadent istis. 1. Brentius in Leuit. 18. *Christus non venit leges potitas condere; sed prædicare Euangelium. Ergo nec Pontifex debet leges ferre politicas.* 2. Luther. in Capt. Babyl. & Bucerus in Mat. 19. *Deus non prohibuit coniugia, nisi vsq; ad secundum gradum in linea inæquali: ergo temerè audet plures prohibere* Papa 3. Beza, Kemnitius; in Concilio Epaunensi can. 30. Tutonensi 1 *Can.12.* solum prohibentur vsque ad 2. gradum; ergo antiquitati fuerunt incogniti gradus 3. 4. 5. 6. 7.

Avtor. Ecclesia potest ferre leges; tulitq; iustę, de gradibus cognationis. 1. Quia ait S. Aug. l 15. Ciu. c. 16. *Inest humanæ verecũdiæ quiddã naturale, vt, cui debet propinquitatis verecundiã, ab eo contineat libidinẽ.* 2. Quia cognati vsq; ad 4. gradũ plerũq; in eadẽ domo degunt: quo magis viuãt innoxii, quasi necessaria accidit hęc prohibitio. Sic *S. Amb ep.66.* 3. Vt charitatis studiũ latius inter extraneos propagetur. Sic *S. Amb. ep 66.* 4. Cõsanguinei se naturaliter diligunt, si amor cõiugalis accederet, foret immoderatus. Sic *Aristotel. l. 2. Politicorum.*

Dico Ad I. Christus & non tulit ferre tamẽ potuit: ergo potest & Vicari⁹ Christi. Deinde cum matrim. sit Sacramentũ, leges de eo non sunt merè politi-

cæ, sed & Ecclesiasticę: Vnde & Christus sustulit polygamiã, & repudium, lege latâ matrimoniali. AD II. Aliud cõuenit vni Iudææ; aliud toti Ecclesiæ omniũ nationũ. Cùm autẽ Iudæi essent proni ad repudia, ideo in eadẽ tribu, & cognatione nubere sunt iussi, vt rariora essent cõnubia: quæ ratio non valet inter Christianos, ait *S. Augustl. l. 15. Ciuit. c. 16.*

AD III. Falsum est antiquitati ignotos grad⁹ plures secundo vel tertio fuisse. Nã Alexãder II. in Conc. Lateran. anno 1060. prodit olim vsq; ad 7. gradum prohibita cõnubia. S. Greg. *l. 12 ep. 31.* sub annum 600. dispensauit cum Anglis conuersis in 3 & 4. gradu. &c.

QVÆSTIO CXXII.

Num quæ alia sint impedimenta?

LVTHERVS *in Capt. Babyl.* & Beza *lib. de repud.* Omnes Christiani sunt spirituales fratres; ergo aut cognatio spiritalis non est impedimentum connubiale; aut cum solis ethnicis erat contrahendum.

AVTOR. Verè impedimẽta sunt. 1. *Cognatio spiritalis & legalis*: ob causas quatuor prædictas, Et ea non quælibet, sed nominata per Ecclesiã, sc. quæ ex Baptismo & Cõfirmatiõe oritur: in quib. vnus ab alio recipit esse spiritale, vt ei idcirco reuerentiã debeat. 2. *Publica honestas* est inchoata quædã affinitas; ideo vt perfecta affinitas dirimit in omnib. gradibus; sic in aliquo inchoata. 3. *Affinitas ex fornicatione* est vera affinitas nã 1. Cor. 6 *Qui adhæret meretricii, vnũ corpus efficitur*: sicut per affinitatẽ ex matrimonio perfectã *erunt duo in carne vna* Ideo Dauid, 2 *Reg. 20.* cõnubinas suas, ab Absolone cognatas, a sese seperauit, seu factas sibi nurus in filii connubio.

II. LVTHERANI & Caluiniani nunc probant, quòd clandestina reprobemus: at improbant, quòd ante Concilium Tridentinum habita sint rata.

AVTOR. Impedimentũ nõ dirimens est Interdictũ Ecclesiæ illud de Clandestinis matrimon. Olim in Concil. Later. prohibita sunt; nũc in Trid. etiã irritata sunt; vt, tametsi clandestina matrim. adsint omnia, nõ tamẽ modus honestus; ideo censentur detestanda: Sicut qui in peccato mortali sciens baptizatur, verè baptizatur, sed modo detestabili.

III. KEMNITIVS *par. 2. Exam. pag. 1171.* CALVINVS *Instit. l. 4. c. 19. §. vlt.* laudant legem de temporibus innuptialibus: arguunt tamen, 1. Quòd causa olim instituti illius cessarit; sc. quòd Christiani ter in anno communicarent; nunc semel tantum. 2. Quòd nunc affingatur tempori sanctitas, impatiens copulæ coniugalis.

AVTOR. Tempora innuba rectè sunt constituta, vt sanctiora ob mysteriũ sãctius recolendũ triplex, Natale, Paschale, & Pentecostale, quib. in Conc. Agathensi cõmunicare singuli iubebantur. Concil. Trid solum Aduentum, & Quadragesimam constituit.

DICO AD I. Non sola Synaxis, sed etiam festorũ celebritas est causa prohibitionis in nube. AD II. Calumnia est mẽdax non olũ nuptiarũ celebratio prohibetur; nõ copula cõiugalis, non sponsalia. Abstinere tamen à copula coniugali decet, ob orationẽ: Vt, Exo. 19. Hebræi ad legẽ accipiendã: 1. *Cor.* 12 Sublim mundis ab vxoribus nesci licebat panibus propositionis.

IV. MELANCHTHON *in Locũ*, Brentius in Conf. *Wirtemb.* Causas matrimonii solo tribuit sæculari Magistratui. KEMNITIVS distinguit. Respondet ad quæst. conscientiæ ex Verbo Dei, est Ministrorum: Sanctam tem leges de matrimonio est politici magistratus: Sic Theodosius tulit leges matrimoniales.

AVTOR. Causæ coniugales meræ *Politicæ*, de dote, hæreditate, &c. ad sæcularem Magistratũ pertinent: *Spiritales* meræ, vt de partibus Sacramenti, de benedictione, ad Ecclesiasticũ. *Mixtæ*, vt de gradibus, diuortiis, impedimentis, ad sæcularẽ, sed subordinatẽ sub Ecclesia. Quia matrimonium & Sacramentũ sunt inseparabiliter coniuncta: Et eorũ lege pendent ex Verbo Dei: Et Christus ipse respondit ius de diuortio & repudio, *Mat. 5. & 19.* Et Apost. 1 *Cor. 7.* Sic & Concilia, Papæ, Episcopi: ergo: Demum in Vet. Testa. in rebus dubiis adiri iubebatur Sacerdos vt Iudex, non vt Consiliarius: adeo vt inobediens, *Deut. 17.* mandaretur occidi. Hinc aliquot responsio Nouatores.

FINIS.

COPPENSTENII LVTHERO-CALVINISTA.

PARS QVARTA

CHARITOMACHIA LVTHERO-CALVINISMI

Gratiam Impugnantis,

DEMONSTRATA, AC REFVTATA.

DE GRATIA.

HÆc traditur quadripertita: 1. Donata simul & Amissa: 2. Reparata: 3. Iustificans: 4. Operans. Hæque singulæ subdiuidi assolent.

I. DONATAE amissio accidit cum succedente Peccato, 1. Causato: 2. Originante: 3. Originato, seu Trahuce: 4. Huiusque Natura ac Pœna.

II. REPARATAE Gratiæ attenditur, 1. Natura: 2. Communicatio: 3. Liberi arbitrii circa eam natura: 4. Et eiusdem vires in Naturalibus: 5. in Moralibus; 6. Et Supernaturalibus rebus.

III. IVSTIFICATIONIS Gratuitæ Iustitia attenditur, 1. Vt in se est: 2. Vt Inhærens: 3. Vt Operatoria: 4. Vt Meritoria.

IV. GRATIA OPERANS spectatur in Oratione, Ieiunio, & Eleemosyna.

I. DE BONO GRATIÆ AMISSO.

QVÆSTIO I.

Fuerintne Protoplastæ conditi cum dono Supernaturali?

LVTHERVS Comment. in Gen. 3. *Statuamus Iustitiam non fuisse quoddam donum, quod ab extra accederet, separatum à natura hominis, sed fuisse verè Naturalem: vt natura esset Adæ diligere Deum, Credere Deo, agnoscere Deum. Hæc tam naturalia fuerũt in Adam, quàm naturale est, quòd oculi lumen recipiant.* Et infra. *Hæc probant, Originalem iustitiam esse de natura hominis: eâ autem per peccatum amissâ non mansisse integra naturalia, vt Scholastici delirãt.* Sic & cæteri assecrarum.

CALVINVS Inst. 1. c. 15. §. 8. *Animã hominis Deus Mente instruxit rationis. Huic adiunxit voluntatem, penes quam est Electio. His præclaris dotibus excelluit prima hominis conditio.* Et mox: *In hac integritate libero arbitrio pollebat, quo, si vellet,*

adipisci posset vitam æternam. Infrà. *Qui in homine, in spiritale exitium demerso, liberum arbitrium adhuc quærunt inter Philosophorum placita, plane desipiunt, vt nec cœlum, nec terram attingant.* Ita & cæteri sectarij Pelagianizant apertè: de quo *in Genealog. p. 4. q. 1.* Quum igitur originalem iustitiam fuisse naturalem, velint; ac ei liberũ arbitrium in lapsu deperisse; ideo luctam carnis ac spiritus continuum esse peccatum aiunt: ac inde iustissimos quosque necessariò peccare. Quia verò eã rebellionem naturalẽ esse aiunt, sic à Deo conditã ac inditam nobis; idcirco Deum fieri auctorem peccati necesse est.

SVADENT. istis. 1. Si originaria iustitia fuit supernaturalis; ergo Concupiscentia erit naturalis, ideoque bona, Et à Deo. At 1. Ioa. 2. *ex mundo est, & non ex Patre:* Vnde Paulus *Rom. 7.* eam se odisse dicit, vt malam & naturæ contrariam. 2. August. in Enchir. c. 11. dicit, Animorum vitia esse naturalium bonorum priuationes: at vulnera, ex peccato Adæ relicta, sunt ea vitia: ergo vulnera eadẽ sunt naturalium priuationes bonorum sc. originalis Iustitiæ, vt Naturalis. 3. Aug. 12. Ciu. c. 1. *Vitium angelicæ naturæ est, Non adhærere Deo: Vnde adhærere Deo, naturæ conuenit.* Ergo & humanæ naturæ est idem naturale; vt non opus fuerit supernaturali dono. 4. *Aug. in Enchir. c. 106.* Vitam ait æternam nunc munus esse gratiæ; quæ, si perstitisset homo, fuisset meriti merces. Itaque tunc nullâ opus erat gratiâ; sed caritas, qua meremur, naturalis erat conditio. &c.

AVTOR. I. In Creatione fuit homo longè felicior, & rectior, quàm nunc in Natiuitate. 1. Teste S. Scriptura *in Antichristo p. 4. q. 1. 2.* Ita S. Patres. S. Iren. l. 5. hæres. c. 6. *Si defuerit animæ Spiritus, animalis est verè talis, & imperfectus; Imaginem habens in plasmate; Similitudinem verò non assumens per Spiritum.* Vnde Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & Similitudinem nostram.* Vbi S. Basil. hom. 10. Hexam. *Per Imaginem animæ impressam meæ obtinui Rationis vsum. Verum Christianus effectus vtig, similis efficior Deo.* S. Hier. in Ezech. 28. *Tu signaculum similitudinis: Imago tunc facta est tantũ: Similitudo in Baptismo completur.* Itaque Imago ad rationem & voluntatem naturæ; similitudo ad sapientiam & iustitiam Gratiæ refertur: Hæc amissa est; ista debilitata.

II. Cum animi Rectitudine homo simul accepit Gratiam gratum facientem: quæ, ait *B. Albertus Mag. & D. Tho. 1. q. 95. a. 1.* ita superiorem animæ partem Deo ad obedientiam subiiciebat; sicut iustitia Originalis inferiorẽ superiori. 1. Teste S. Scriptura in Antichristo. 2. sic & Concil. Arausicanum II. & Trident. sess. 5. 3. sic & S. Patres. S. Cypr. epist. 3. ad Pomponium. *Inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vitæ,* id est, gratiam Sp. Sancti infudit.

Non igitur Sanctus Augustinus est Autor Quæstionum noui & veteris Testamenti, sed alius hæreticus; quia negat Adamum in gratiâ esse conditum; aliaque absurda similia; Quem & refutat S. Hieronymus.

III. Adam in Originali iustitia, cum habitu gratiæ gratum facientis conditus, nõ eguit speciali gratiâ quâ excitaretur ad bene operandum, aut peccata cauenda. Dona in homine quatuor considerari possunt: 1. Habitus gratiæ perficiens naturam ad obedientiam appetitus, rationi, & huius Deo præstandam. 2. Conseruatio habitus. 3. Cooperatio Dei per auxilium *Generale* in naturalibus: *Speciale* in supernaturalibus. 4. Motio excitans ad vtendum prioribus donis. Ista S. Augu-

Augustinus. Et in hisce perseuerare posse, ante lapsum erat in viribus liberi arbitrii; post lapsum non est Quia ipsa gratia fuit ante in viribus arbitrii; nunc non est; quia egemus gratiâ excitante nos.

IV. Rectitudo; quâ cum Adam creatus fuit, & sine qua nascimur; fuit supernaturale donum: Idque Non, (vt volunt sectarii:) fuit sanitas debita naturæ, aptaque nasci ex natura bene constituta; ac fluens ex principiis naturæ velut per accidens: Sed per se fuit absolutè, & non potens fluere ex natura: Eoque spoliatus homo cõstitit in puris naturalibus, ceu conditus fuit. Ita *Communis omnium Theol.* Vnde ex actu Actualis peccati sequitur *directè* inclinatio ad malum: at ex habitu originalis peccati sequitur *indirectè*; sc. velut ex remouente prohibẽs. Sicque naturæ languor, ex ipsa suus ante lapsum, & post lapsum factus vulnus peccati. Liquet *Luc.* 10. in lapso inter Latrones; quem 1. *Despoliarunt*, 2. Dein vulnerarunt *plagis impositis*. Ita S. Patrum consensus.

Ratio euincit idem. 1. Quia naturale est sensui concupiscere bonum sensibile; & spiritui rationali spiritale. Sicque *Spiritus concupiscit aduersus carnem* naturali pugna: at hac caruere protoplastæ; ergo ex dono naturali.

2. Si istius rebellionis causa non sit natura, post ablatam gratiam; Ecquid causa erit? Dicunt Deus. At reclamãt scripturæ, Cõcupiscentiã ex Deo esse negant. 1. Ioan. 2. *Concupiscentia non est ex Patre, sed ex mundo Iac.* 1. Nemo tentatur à Deo; sed à Concupiscentiâ suâ. Lex mentis, *Rom.* 7. Non concupisces, est à Deo: Ergo lex membrorum concupiscens non est à Deo, minus cogit nos concupiscere Deus: Neque id in pœnam est datum à Deo, se sponte naturali consecutum ad remotionem gratiæ. Vnde S. Aug. l. 4. in Iulianum c. 13.

Non in fructu ligni erat libido, sed obedientia libidinis in ligno admissa, Deo deserente surrexit; no interente.

3. Nunc ex peccatis actualibus amittitur gratiæ donum, & acquiritur propensio ad peccatum: at peccatum fuit actuale & quoad ipsum, personale, eiusdemque generis cum nostris, (licet originale fuerit, vt Capitis:) Ergo. &c.

4. Si (vt volunt sectarii:) natura humana mala est, & necessariò peccat, etiam remoto peccato originali, ac ideo non potuit à Deo creari sine iustitia origin. Ergo mortuus non potest à Deo suscitari sine iustitia originali: nam vt creari, sic & reparari, est solius Dei. At Lazarus, puer Heliæ & Helisæi, sunt resuscitati cũ peccato origin. & sine iustitia origin. Ergo sine hac & creari potuit. Itẽ: Deꝰ potuit resuscitatorũ corpori, peccatis obnoxio, iungere animas iustas & sic creatorũ.

5. Si Adæ gratia erat naturalis: ergo naturaliter erat filius Dei: at hoc absurdum. Vnde S. Aug. l. 3. in Maximinum c. 15. *Homo fit gratiâ filius, quia non est natura.* Christus *dedit nobis potestatem filios Dei fieri*, per adoptationem; Christus *est filius vnigenitus Dei, & Heres*; nos *coheredes Christi*; qui ideo *est primogenitus in multis fratribus* ijs, qui *naturâ filij iræ sumus.*

Dico ad I. Concupiscentia est

naturalis, ex conditione materiæ; nõ tamen ideo bona; sed naturæ morbus facta est post lapsum, & pœna peccati: ideo non est ex Deo, quia Deus eam sustulerat, seu vinxerat dono & vinculo gratiæ. Ad II. S. Aug. loquitur de vitiis per crebros actus acquisitis, quæ priuant naturali rectitudine, qualis esse potuit ante lapsum. Deinde ait, vitia, seu mala quæ bonis naturis insunt, priuant contrariis virtutibus.

Ad III. Docet ibi, adhærere Deo Angelos per charitatem; non purè naturaliter, quasi solis naturę viribus: sic & Adam prius; & iusti nunc: Vnde & istis & hisce vita æterna est merces & gratia. Differimus tamen isto; Angelis & Adæ erat gratia relicta in libero arbitrio, qua vti poterãt, si vellent: nos nec velle possumus, nisi gratia nos aduuet; ideo vita æterna est illis merces meriti; nobis gratia doni. Plura apud *Bellar. c. 7.* Ita de supernaturalibus animæ donis: porro de corporis mortalitate vide *in Genealog. p. 4. q. 2.* De paradiso prolixè Bellar. Sed hodie vix dum controuersa. De peccato originali, deque Concupiscentia inferius plura.

QVÆSTIO II.

An Iustorum peccata sint tantùm venialia?

I Iovinianvs finxit, Omnia peccata esse æqualia.

II. Pelagivs; Omnia esse mortalia.

III. Wiclefvs distinguit Mortalia: 1. Vt possunt inducere mortem; sic omnia sunt mortalia: 2. Vt de facto mortem inducunt, sic Reproborum duntaxat peccata sunt mortalia: at Electorum, venialia, absolutè omnia. Vide in mea *Genealog. p. 4 q. 2. & 3.*

Calvinvs Inst. 2. c. 8. §. 59.

Habeant filij Dei. 1. Omne peccatum mortale esse. Quia est aduersus Dei voluntatem rebellio, quæ eius iram necessariò prouocat; quia est legis prauaricatio. 2. Item *Habeant Sanctorum delicta Venialia esse. Non ex suapte natura, sed quia ex Dei misericordia veniam consequuntur.* Idem Inst. 3. c. 4. §. 28. *Ex Dei misericordia nulla est condemnatio ijs, qui sunt in Christo IESV. Quia Non Imputantur, quia venia delentur.* Sic Idem Inst. 3. c. 2. §. 11. *REPROBI nunquam sensum gratiæ, nisi confusũ, percipiunt; vt vmbram potius apprehendat, quam solidum corpus. Quia peccatorũ remissionem Spiritus propriè in Solis* ELECTIS *obsignat; vt fiducia speciali fide in vsum suum applicent. Supra ibid. Ergo vt Solos Electos semine incorruptibili Deum perpetuum regeneret, & nunquam disperat semen vitæ in eorum cordibus insitum; ita solide in illis obsignat adoptionis suæ gratiam, vt stabilis ac rata sit.* Sic eiusdem & Assectæ.

Lvtherani Caluinianis in hoc resistunt acriter per Exempla scripturæ. Nos pauca.

Avtor I. Quædam peccata sunt ex natura sua Mortalia; nullo respectu ad vel Prædestinationem, vel Regenerationen: Et ea mortis æternæ reos constituũt. Sic Communis Theologorum, cum *D. Th. 1. 2. q. 88. a. 1.* exceptis paucis per disputationẽ, nõ peruicaciã, sec⁹ docẽtibus. 1. Quia peccata quædã ex iustis constituũt iniustos, *Ezech. 18. 1. Cor. 6.* Quædam ita iustis inhærent, vt iustitiã tamen non excidant: Vnde illa mortem afferunt animæ certam, hęc nullam: Quę quanta peccatorum inęqualitas est, sc. quanta finiti & infiniti. 2. Conc. Mileu. can. 7. & Trid. sess. 6. c. 11. damnauit Pelagianismum hunc, Iustos hoc, *Dimitte nobis debita nostra*, orare pro alijs, non pro se se. 3. In idem ruit S. Patrum Cõsensus.

II. Quæ-

II. Quædam peccata accidunt etiam Iustis ac Electis mortalia; vt accepta semel tam Fide, quàm Charitate seu Iustitia, excidere valeant. Vide *Antichristum. p. 4. q. 3. 1.* Adam fuit *gloria & honore coronatus* supernaturali, fidei & Sp. sancti plenus: Peccauit; animæ corporisque mortem incurrit. *Rom. 5.* licet verè prædestinatus.

Caluinus negat eum fidem perdidisse.

At Tert. l. 2. contra Marcionem: *Quis dubitabit ipsum illud Adæ delictum hæresim appellare? &c. Rudis hæreticus fuit.* Ambr. epist. 33. *Agnoscis Adam te nudum, quia bona indumenta Fidei perdidisti.* Sic Aug. Prosper. &c.

De Dauide iusto, sed & peccatore grandi facto: deque Sancto Petro, Dominum negante, scriptura & S. Patres testantur idem. Non sua eos prædestinatio conseruauit à peccato; sed liberauit. Qui steterunt ex Deo, ceciderunt ex seipsis; sed eos restituit Deus pœnitentes. S. Aug. tract. 66. in Ioan. *Mortuus est negando; & reuixit plorando, quia benignè ille respexit.*

2. Peccata Adæ, Moysis, Dauidis, Petri, verè voluntaria, vel consistere cum Fide potuerunt; vel non. Si non; ergo erant lethalia: nam hæc cum fide consistere posse negant Caluinistæ. Si potuerunt; ergo semel iustificati possunt liberè præuaricari; quia manente fide non imputari aiunt Caluinistæ. At hoc absurdũ. Patebit quæst. sequente: sic n. nõ remitterẽtur peccata, sed condonarentur.

Et hanc peccandi licentiam eligit, statuitque innoxiam Caluinus in Antidot. sess. 6. can. 27. *Semen aliquod fidei manere in homine, suffocatum licet, etiam inter grauissimos lapsus, non nego. Id quantulumcunq; est, particulam fateor esse veræ fidei, & Viuæ; quando aliter ex ea non posset oriri fructus. Verùm quoniam non apparet ad tempus, perinde habetur atq; emortua, quoad sensum nostrum.*

QVÆSTIO III.

Numquid Lutherani distinguant inter Peccata?

I. Lvtherani nil distinguunt inter Mortalia & Venialia. Lvtherv s art. 32. ait, *Omne opus iusti est peccatum.* Damnante istud Leone X. addidit; *Id q, ex natura sua mortale; ex Dei misericordia veniale* Idem in Capt. Bab. c. de bapt. *Vides quàm diues sit baptizatus; qui etiam volens, non potest perdere salutem suam, quantiscunq; Nisi nolit credere.* Credentibus igitur vult omnia solùm venialia esse, & non imputari.

II. Melanchт. in Locis vult, 1. In non renatis peccata omnia esse mortalia: 2. In renatis verò solùm motus primo primi venialia censentur: 3. Venialia tamen ex se iram Dei merẽtur; condonãtur autẽ credentibus, qui grati sunt Deo. 4. Mortalia sunt, quæ Fidem excutiunt: talia autem sunt peccata voluntaria. Sic Hesshus. Magdeburg. Kemn.

Summa breuis omnium: I Peccata venialia sunt, quæ à Deo non imputantur; etsi ex se mortis sint rea. II. Non imputantur, quæ cum fide in misericordia Dei consistunt. III. Consistunt sic, quæ sunt Inuoluntaria.

Avtor. I. Venialia dici, quæ non imputantur; repugnat scripturæ. 1. In isto, *Dimitte nobis debita nostra*, de venialibus agi consentiunt nobiscum Lutherani: non sunt ante condonata per nõ imputationem, quàm petantur remitti. 2. Deinde non imputatio pugnat remissioni, hanc enim tollit vt superuacaneam. Moyses, Aaron, & Samuel erant iusti fideles; peccarant; nec eos tamen peccato liberauit Non imputatio; sed Ps. 98. *Tu propitius fuisti eis, &* tamen *vlciscens in omnes adinuentiones eorum.* 3. Itaq; *pro hac* Remissione *orabit ad te omnis Sanctus.* Et-

iam, ait S. Aug. tract 6. in Ioan. *Quotidie lauat pedes nobis, qui interpellat pro nobis: Et quotidie nos opus habere, vt pedes lauemus, in oratione Dominica confitemur; Dimitte nobis. &c.* Malè igitur peccata venialia dicuntur Melanthoni *condonata*; Illyrico, *Non imputata* ob fidē in Christum: Heshusio, *tecta*: Caluino, *nihil condemnationis esse ijs, qui sunt in Christo IESV.*

II. NON IMPVTATA censeri, ideoque venialia ea, quæ cum fide consistunt, commentum est falsum. 1. Quia sic nullum foret peccatum mortale, præter solā Infidelitatem; hoc n. solū excludit necessariò fidem, aliud nullum. Nec enim latro, adulter. &c. est ob id infidelis. 2. Nec Specialis fides de sibi remissis peccatis ob Christum, reddit omnia peccata venialia: Quia eâ gloriantur æque Lutherani ac Caluiniani, & tamen alteri alteros de pluribus damnant hæresibus: sic & Trinitarij, Anabaptistę. &c. fidem specialem iactant, vt solam iustificantem: cui non repugnat quælibet Infidelitas, sed sola non credens sibi Deum esse propitium: minus ei repugnant peccata alia quantacunque; proinde omnia dici deberent venialia: 3. Si peccata mortalia cum fide nequeunt consistere, ergo nemo committeret furtum, fornicationem, homicidium, &c. quin fieret hęreticus: nā peccata mortalia excluderent fidem iustificātem, volunt Sectarij. At discrimen semper maximum habitum in Ecclesia fuit inter Hæreticos, & malos Christianos: *Quod*, ait Sanctus Augustinus lib. qq. in Matth. q. 11. *hæretici falsa credunt, mali Catholici vera credentes, non viuunt ita, vt credunt.*

III. Peccata inuoluntaria posse cum fide consistere; quod non imputentur; ideoque sint venialia: Commentum est Melanthonianū. 1. Quia & voluntaria grauissima omnia consistunt cum fide, etiam speciali, præter infidelitatem solam, seu diffidentiam. 2. Prorsus inuoluntaria nec quidē venialia sunt. Aug. l. de vera relig. c. 14. *Peccatum voluntarium adeo malum est, vt nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium*: idque in iudicio diuino; non in ciuili, vt vult Melanch.

Demum ex scripturis ista docti repete ex *Antichristi p. 4. q. 4.*

QVÆSTIO IV.

An ex natura sua distinguantur peccata Mortalia & Venialia?

LVTHERANI, cum Iouiniano, & Pelagio absolutè negantibus, negant conditionate: se enarrare ei nil differre ea: at ex Misericordia Dei, ob meritum Christi, & fidem Christianorum, sunt ista solum venialia, quantacunque in se fuerint: quia Deo non imputantur. Infidelibus autem imputātur; ideoque sunt mortalia eisdem.

CALVINISTÆ volunt omnia Reproborum esse Mortalia: Electorum, venialia. Liquet exprædictis.

SVADENT ex Scripturis, S. Patribus, & Ratione. I. Scripturis quæ generatim de omni peccato pronūciant: *Maledictus omnis.* Deut. 27. *qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt.* Ezech. 18. *Anima quæ peccauerit ipsa morietur.* Rom. 6. *Stipendium peccati mors:* Iac. 2. *Qui offenderit in vno, factus est omnium reus.* Matt. 5. *Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur. &c.* Ergo in se omnia peccata sunt lethalia.

II. Peccata venialia dicuntur simpliciter & absolutè peccata. Vt 1. Ioan. 1. *Si dixerimus, quia peccatum non habemus. &c. si autem confiteamur peccata nostra &c.* Iac. 3. *In multis offendimus omnes:* Et hæc directè.

III. Le-

III. Indirectè idem docent istæ scripturæ. CALVINVS. Mat. 22. *Diliges Dominũ Deũ ex toto corde &c. quãlibet leue peccatũ legis obseruantiæ repugnat. Qua n. vitiosa cogitatio obrepet in animũ, si totus Dei amore occupetur?* IV. Ioan. 13. *si non lauero te*, ait ibi Aug. & Bernard. à peccatis venialibus; *non habebis partem mecum*: ergo & venialia sunt lethalia. V. Mat. 10. *Qui dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem suam.* Ergo & minima peccata merentur pœnam æternam. Suasiones è Sanctis Patribus vide in *Bellar. lib. de statu peccatorum cap.* 13.

VI. EX RATIONE. Quæuis culpa iustè puniri potest à Deo pœnâ mortis æternę; cùm malum culpæ leuissimæ sit maius quouis malo pœnæ grauissimæ; hæc n. potius subeunda est, quàm illa: Ergo quæuis culpa est mortalis. Potest etiam peccatum veniale numquam remitti; quia remissio ex gratia Dei; ergo non tenetur fieri. &c.

AVTOR. Distinguuntur illa ex naturâ rei. 1. Teste S. Scriptura in *Antichristo. p. 4. q. 5. 2.* Sic Traditio tum Conciliorum, Mileu. *can. 6. 7. 8.* & *Trident. sess. 14. c. 5.* tum Sanctorum Patrum Latinorum & Græcorum, qui venialia vocant minuta, leuia, quotidiana breuia, minima.

3. Sic Ratio. 1. Si peccata venialia essent suâ naturâ mortalia, & solùm fidelibus non imputarentur; certè infidelibus imputarẽtur, essentq; mortalia: vt fatentur sectarij. At id falsum & absurdum est: ergo & hoc, venialia esse mortalia. Minor, quia eodem in genere peccati fidelis grauiùs peccat, quàm infidelis. Luc. 12. *Seruus sciens vol. Domini, & non fa. vap. mul.* &c. Heb. 10. *Quanto putatis deteriora mereri supp. qui filium Dei concul. &c.* Infidelem excusat nonnihil ignorantia 1. Tim. 1. *Misericordiam consecutus sum, quia ignorãs feci in incredulitate*, 2. Quia veniale esse aiunt, quod est veniâ dignum: Hoc tale est, quod cum fide consistit: At cur cum fide consistens est veniale; mortale, sine fide? Quia aiunt hoc est voluntarium, illud inuoluntarium. Atqui hæc est intrinseca differentia ex natura rei: ergo peccatum veniale & mortale differunt ex naturâ suâ. 3. Quia Peccatũ veniale ex naturâ suâ nõ ponit auersionem hominis à Deo, cum non repugnet charitati: at pœna æterna debetur culpæ ob auersionem ab æterno bono: Ergo peccatũ veniale ex se non facit reos pœnæ æternæ. Sic *D. Th. 1. 2. q. 87. a. 5. & 3. q. 86. a. 4.* 4. Quia Nec inter homines offensio leuis lędit, ac punitur, vt grauis: ergo nec apud Deum. Quod enim ex natura rei est; id conuenit ei semper & vbique. 5. Quia peccatum dicitur de veniali & mortali analogicè, non vniuocè. Vide *Bellar. cap.* 11.

DICO AD I. Venialia dicuntur imperfectè peccata, si cum mortalibus comparentur: at in locis citatis agitur de solis mortalibus. Quia si de venialibus ageretur in eis, sequeretur iustos reipsa excidere gratiâ, ac mori, esse maledictos. &c. At hoc ne ipsi aduersarii sentiũt fieri ob sola venialia. Adhæc adiuncta citationum docent idẽ, si obieris per singulas. AD II. Assumptum negatur. AD III. Bifariam diligitur *ex toto corde*: 1. super omnia Deus: Et sic peccata venialia non pugnant cum caritate, nec cum legis obseruantia. 2. semper actu: Et hoc cõprehensorum est, non viatorum. AD IV. *Si non lauero te*, corporaliter ait S. Basil. *non habebis partem mecum*, scilicet ob inobedientiam mortalem. Vel,

Spiri-

spiritàliter à vènialibus *si non lauero; non habebis partem mecum*, sc. ad tempus; at non in perpetuum. Ad V. Nõ dicit, vitam æternam possidebit; sed *non perdet mercedem*, quantulamcunque. Dein dare præmium operi, est liberalitatis; at dare pœnam est iustitiæ; proinde in hoc æqualitas requiritur; non in illo. Demum dare haustum frigidæ magnum est caritatis opus, non minimum.

Ad VI. Aug. l. 3. contra Iulianum c. 18. *Deus potest aliquos sine bonis meritis liberare; quia bonus est: Non potest quemquam sine malis meritis damnare; quia iustus est.* Quia isto se Dominum, hoc Iudicem declarat; & culpis pœnas clementer, etiam in irâ proportionat. Cum autem pecc. venial. potest nunquam remitti, id est per accidens illi, non ex sua natura, quâ remissibile est; sed ex adiuncto pec. mortal. Dein Remissionem pec. venial. facit Deus ex gratia; ergo potest non facere. Potest absolutè non condonare. Sed condonat tamen, quia promisit, Mat. 6. *Si remiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cæl. delicta vestra.* Gratia igitur est vel habitus inhærens homini; vel Dei liberalis condonatio: ex vtraque est pec. ven. remissibile.

An Deus sit Autor peccati?

Vna hæc quæstio ab R. P. Becanõ subsecatur ex Illustrissimo Bellarmino rectè in plures quæstiones. Nos ordinem ex illo, Rem ex vtroque perstringemus. De hæresiarchis & Luth. vide *in Genealog. p. 4. q. 4.*

QVÆSTIO V.

An DEVS ab æterno prædestinaris peccatum Adæ.

Calvinvs Inst. 3. c. 23. §. 4. *Fateor sanè, in hanc, quæ nunc illigati sunt, conditionis materiam, Dei voluntate decidisse vniuersos filios Adæ.* §. 7. *Disertis verbis hoc extare negant, Decretum fuisse à Deo, vt sua defectione periret Adam.* Infrà. *Decretum quidem horribile, fateor: infitiari tamen nemo poterit, quin præsciuerit Deus, quem exitum esset habiturus homo: & ideo præsciuerit, quia decreto sic ordinauerat.*

Svadet istis, Ibid. 1. *Quasi verò Deus, quem scriptura prædicat facere, quæcunque vult, ambiguo fine condiderit nobilissimam ex suis creaturis.* Quo? vt peccaret, ac periret. 2. *Prædestinatio in posteris sese profert. Neque enim naturaliter exciderunt omnes, vnius parentis culpâ. Quid eos prohibet fateri de vno homine, quod inuitis dicto hum. genere concedunt? &c. Hoc cum naturæ adscribi nequeat, ab admirabili Dei Consilio profluxum esse, minimè obscurum est.* 3. Quia *Præsciuit Deus quem exitum esset. &c.* vt suprà.

Avtor. Deus ab æterno præuidet peccatum Adæ; sed non prædestinauit, non voluit, non necessitauit: vt heret. 1. *Quia* nusquam id S. Scriptura dicit: at nil diuina fide credendum, aliter Caluinistæ, nisi in S. Scr. expressum; sed passim is casus tribuitur serpenti diab. Adæ, Euæ, Vide *Antichristum p. 4. q. 6. 2. Quia* Deus seriò, additâ pœnâ, prohibuit protoplastis peccatum: ergo fieri id voluisse non potuit, nisi cõtrarius sibi mendax & impostor. 3. *Quia* Deus seuerè vindicauit patratum peccatum. At, ait S. Fulgentius, *Deus non est vltor, cuius non est auctor*: Et nil iustæ excusationis fuit Adæ. 4. Quia Eccl 15. *Deus reliquit hominẽ in manu consilij sui*: vt potuerit præceptum implere, aut

re, aut præuaricari. Tert. l. 2. contra Marcionem. *Non enim comminatio mortis transgressioni adscriberetur, si non & contemptus legis in arbitrij libertatem homini deputaretur.* 5. Deus amicum suũ Adam innocentem fecisset sibi inimicum iniustè, contra Prou. 27. *Amicum tuum ne dimiseris.* Eccl. 6. *Amicus fidelis protectio fortis, medicamẽtum vitæ, & immortalitatis.* At neutrum fuisset Adæ Deus. 6. Quia si Adam peccauit liberè; ergo falsum, quod volẽte Deo: Quia *voluntas Dei est rerum necessitas*; vt dat Caluinus. Si non liberè; ergo falsum illud Caluini Inst. 1. c. 15. §. 8. *Potuit Adam stare, si vellet; quando non nisi propria voluntate cecidit.* Quoquo se vertat, in se incurrit Caluinus.

DICO AD I. Dato antecedente, negatur consequentia: quia probari nequit ex scriptura. AD II. Naturaliter cecidit Adam, & omnes Eph. 4. *Eramus & nos natura filij iræ.* Aug. tract. 44. in Ioa. *Quomodo, nisi peccante primo homine, vitium pro natura inoleuit?* Et ipse Caluinus ib. *Quod naturaliter inest omnibus, id certè originale est: naturaliter verò nos omnes damnationi obnoxios Paulus docet,* Eph. 4. Voluit ergo Deus, vt si Adam peccaret, tota posteritas rea culpæ foret: Non tamen ideò voluit peccare Adamum cum posteris. AD III. Non omnia fiunt Deo volente, quæ Permittente: Nec ideò vult omnia, quia præuidit. Aug. l. 4. de lib. arb. c. 4. *Si vt tu, Quæ fecisti, meministi: nec tamen, quæ meministi, omnia fecisti; Ita Deus omnia, quorũ ipse autor est, p̃scit; nec tamen omnium, quæ præscit ipse autor est. Quorum a non est autor; iustus est vltor.* Idem lib. 1. de anima c. 7. *Præscientia Dei peccatores prænoscit, non facit.*

QVÆSTIO VI.

An Deus prædestinarit omnium hominum peccata?

CALVINVS, Inst. 1. c. 18. §. 1. *Effugium est, Dei permissu, non volente hoc fieri. Quod a nil efficiant homines, nil deliberando agitent, nisi arcano Dei nutu & directione, innumeris testimoniis probatur.* Inst. 3. c. 23. §. 6. *Frustra de præscientia lis mouetur, vbi constat ordinatione potius & nutu omnia euenire.* Ibid. §. 9. *Excusabiles peccando haberi volunt reprobi; quia euadere nequeunt peccandi necessitatem; præsertim cum ex Dei ordinatione sibi inijciatur huiusmodi necessitas. Nos verò negamus ritè indè excusari: quia sic Dei constat æquitas.*

SVADET istis. 1. Scripturis: Gen. 45. *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum:* at in eo peccarant fratres Ioseph. Item Gen. 50. Act. 2. *Hunc definito consilio, & præscientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes interemistis.* Et Act. 4. idem. 2. Beza Eph. 1. Deus est, *qui operatur omnia*, etiam peccata, *secundum consilium voluntatis suæ.* 3. Calu. sæpe peccatum est peccati pœna. Rom. 1. *Propter quod tradidit illos Deus in reprobum sensum vt faciant, quæ non conueniunt.* 4. Quia aut Nolens permittit peccata Deus; tunc non est omnipotens: aut Volens; tunc falso id negant Papistæ.

AVTOR. Non prædestinauit Deus fieri peccata.

I. Sic scriptura *in Antichristo p. 4. q. 5.* docet, Deum detestari mala, ac nolle quoad se: quin quæ præuidit, velle ea in bonum vsum conuertere: Vt Gen. 50. *Vos cogitastis de me malum; sed Deus vertit illud in bonũ, vt exaltet me; Et saluos faceret multos populos.* Aug. In Enchir. c. 100. *Non sineret Bonus fieri mala, nisi Omnipotens etiam de malo facere posset bene.* In hunc sensum accipit omnes scripturas, etiam quæ contrariæ

videntur, omnis Sanctorum Patrum consensus.

II. Deus non potest velle, quod vt naturæ suæ contrarium execratur: illa autem est infinita bonitas; at peccatum est malitia: quæ inter nulla est proportio: causæ verò & effectus est proportio: non igitur esse Deus causa peccati potest. Quia, Matth. 7. *Non potest arbor bona malos fructus facere.* Et Sap. 14. *Odio est Deo impius & impietas.* Et Caluinus Inst. 3. c. 23. §. 4. *Deus iustitiam naturaliter amat, iniustitiam auersatur.* Ratio: Quia voluntas Dei & natura Dei sunt reipsa idem; vndè Dei odium in peccatum est Deo naturale ac necessarium; vt & amor boni.

III. Deus non potest velle fieri, quod seuerè prohibet fieri; cum non possit contrarias habere voluntates. *Hoc* ait Calu. Inst. 1. c. 18. §. 3. *facilè diluitur.* Post multa concionabunda ita diluit *Quomodo idem diuerso modo Nolit fieri, & Velit, non capimus.* Fingit autem præter apertam Dei voluntatem, qua in scripturis vetat peccata, occultam aliam qua velit eadem: sed eam confinxit ipse.

IV. Qui punit, quod sua voluntate factum est, tyrannus est: at Deus punit peccata: ergo si illius cum voluntate fierẽt, tyrannus esset. Esto: puniat bono fine vt ostendat suã potentiã: At eo sæuior foret tyrannis, velle delinqui, vt puniat.

V. Si Deus vellet peccari, homo peccando non peccaret; quia se Dei voluntati conformaret.

1. Cum igitur sic nemo peccâsset, aut peccet; ad quid venisset Christus peccatis tollendis?

2. Sic vera Libertinorum esset hæresis, *Peccatum nihil est, nisi falsa opinio.*

3. Quodque amplius peccando seruaremus legem Dei: Cum *Dei voluntas*, ait Calu. Inst. 3. c. 23. §. 2. *sit non modò ab omni vitio pura, sed summa perfectionis Regula, & Legum omnium Lex nostra*, velitque nos peccare.

4. Quin peccatum foret bonum factum; quia Legi, Regulæ summæ, voluntati Dei conforme: sicut Israëlitarum spolia rapta Aegyptijs, Oseæ cum fornicaria nuptiæ, destinata ab Abrahamo cædes filij: quæ in se peccata erant, at iussu Dei facta, virtuti ducebantur.

VI. Si prædestinasset peccata singulorum Deus; frustra nos orare docuisset, *Ne nos inducas intent.* adeò immutabilia sunt decreta Dei. Item peccâssent omnes, quotquot vnquam lege peccata vel prohibuerunt, aut punierunt: vitia forent virtutes appellanda, ac remuneranda. Item iniustè Catholicis sueè censerent hæretici, ab illis sese ferro flammisque deleri cum Deo volente fiat.

Dico ad I. Deus ad præuisa mala circa Iosephum, & Christum patranda se habuit permissiuè: at actiuè ad eorum factam in maius bonum conuersionem. 2. Scripturis Scripturas, & illarum sensum sequiori sensui apparenti, ex S. Patrum consensu opponimus. Cum enim scriptura rem eandem hic asserit, negat alibi, tunc illi adhærendum parti, cui fauent magis & verba, & sensus Scripturæ, & Patrum consensus. At Caluinistæ hac in causa non habent vllam scripturam claram & euidentẽ; nos habemus &c.

Ad II. In-

Ad II. Infrà quæst. 9. liquebit, quod, quæ operatur Deus, operari eum voluntate sua: at *operatur omnia*, præter peccata.

Ad III. Sequens peccatum prioris est pœna, impropriè & indirectè; sc. dum peccatum prius fugat gratiam, à qua desertus homo pronior ruit in & peccatum aliud, aut in infamiã.

Ad IV. Aug. in Enchir. c. 100. Deus peccata permittit volens; fiunt autem Deo non volente. Permissio iusta est; peccatum iniquũ. Nec ideò, quia peccatur inuito Deo, Deus non est omnipotens; quia inter velle & nolle Dei medium datur Permittere malum, & tamen id Non velle.

QVÆSTIO VII.

An Impellat Diabolum Deus, vt nos ad peccandum inducat?

Calvinvs ait, Inst. 1. c. 18. §. 1. *Scimus Sathanam se coram Deo sistere, ad excipienda iussa, non minus quàm Angelos, qui sponte obediunt: diuerso id quidem modo & fine; sed tamen ne quid aggredi possit, nisi volente Deo. &c. Ergo quicquid agitent homines, vel Sathan ipse, Deus tamen clauum tenet, vt ad exequenda sua iudicia conuertat eorum conatus. Vult Deus perfidum Regem Achab decipi; operam suam offert diabolus: mittitur cum mandato certo, vt sit sp. mendax in ore Prophetarum. &c. Ridiculum foret, Iudicem tantùm Permittere, non Decernere, quid fieri velit, & mandare executionem ministris.* Ibid. §. 2. *Fateor, interpositâ Sathanæ operâ sæpe Deum agere in reprobis; sed vt eius impulsu Sathan ipse partes suas agat & perficiat, quatenus datum est. &c. Dicitur Sathan excæcare infidelium mentes: vnde hoc; nisi quod ab ipso Deo manat efficacia erroris? &c.* §. 5. *Spiritus ergo impurus, Dei spiritus vocatur; quia ad eius nutum potentiamque respondet, instrumentum magis ipsius in agendo, quàm à seipso autor. &c.*

Avtor. 1: *Nemini mandauit Deus impiè agere*, Eccl. 15. adeò nec diabolo vnquam; cuius impietati voluntariæ patronum agit Caluinus; culpatque Deum ceu mandatarium Sathanicæ malitiæ.

2. Deus contraria mãdaret: homini, vt non peccet, resistatque diabolo: Sathanæ, vt inducat ad peccandum. *Item* Dei mandata de procurandis peccatis habere semper vim & effectum: at ea de vitandis ijs, ac virtutibus operandis, non sortiri effectum semper; *Item*, Inde promptior Deus foret ad mala, quàm bona; cum illa semper, hæc non semper eueniant. *Item*, Deus plus Sathanę quàm Angelis tribueret: nam mandato suo diaboli efficaciter concurreret semper; non pariter Angelis dato. Vnde Deus omnia nobiscum simulato ageret inhortans ad virtutes: Frustrà Apostolus, Eph. 6. *Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli*, hoc est Caluino, aduersus mandatum Dei.

3. Deus odit peccatum, vt suprà liquet: non ergo Sathanam incitat eidem procurando. Vide *Antichristum p. 4. q. 6.*

QVÆSTIO VIII.

An occulta vi moueat ac Necessitet nos ad peccandum Deus?

Calvinvs ait, Inst. 1. c. 18. §. 2. *Quantum ad arcanos motus spectat, quod de corde Regis prædicat Salomon, flecti huc & illuc, prout Deo visum est, ad totum certè genus humanum extenditur, tantundemq; valet, ac si dixisset: Quicquid animis concipimus, arcana Dei inspiratione ad suum finem dirigi. Et certè nisi Deus intus operaretur in mentibus ho-*

minum, non rectè dictum esset, auferre labium à veracibus, & à senibus prudentiam: auferre cor Principibus terræ, vt errent per devia. &c. Vnde apparet certa destinatione Dei impulsos sc. Assyrios. Et §. 4. *Homo iusto Dei impulsu agit, quod sibi non licet.* Inst. 3. c. 23. §. 9. Excusabiles peccando &c. suprà quæst. 6.

SVADET istis. *Dominus* 2. Reg. 16. *Præcepit Semei, vt malediceret Dauid.* Et 2. Reg. 24. *Commouit Dominus Dauid dicens: Vade, numera Israel & Iudam.* Ezech. 14. *Ego Dominus decepi prophetam illum.* Et 2. Thess. 2. *Mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio.* Ps. 43. *Declinasti semitas nostras à via tua.* Ps. 104. *Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius.* Ioan. 13. *Quod facis, fac cito.*

AVTOR. DEVS neminem tentat ad malum, minus necessitat.

1. Teste S. Scriptura in *Antichristo p. 4. q. 7.* Notat tamen S. Aug. l. 2. de consensu Euang. c. 3. duplex genus tentationum, vel ad probandum: Vt Gen. 22. *Tentauit Deus Abraham*: Vel ad seducendum; sic Iac. 3. *Ipse neminem tentat.* Imò 1. Cor. 13. *Fidelis Deus, qui nõ patietur vos tentari supra id, quod potestis*; tantum abest, vt tentatione inducat in casum. &c.

2. Deinde, est in Ecclesia Discretio spirituum 1. Cor. 12. *Diuisiones gratiarum sunt*: At si Deus impellit nos ad bona, & mala, semper existimare possum ex Deo instinctum esse. Sed contra monemur ibidem: *Nolite credere omni spiritui; sed probate spiritus, si ex Deo sint*? Caluino autem bona, mala; vera, falsa perindè inspirantur à Deo: Nullus igitur sensus Scripturæ foret hæreticus: nec verus à falso discerni posset.

DICO AD obiecta. Deus circa hominum peccata facit plura:

1. Non impedit conatum peccare volentium.

2. Negat eis, gratiâ destitutis, auxilium speciale contra peccatum.

3. Permissiuè sinit pronos ad peccandum peccare.

4. Occasionem offert subindè peccandi.

5. Peccata impiorum dirigit ad salutem electorum. Hinc liquent Scripturæ.

QVÆSTIO IX.

An Deus Operetur nobiscum peccata nostra?

CALVINVS ait Inst. 1. c. 17. §. 5. *Ego illa concedo, fures. &c. esse diuinæ prudentiæ instrumenta.* Idem c. 18. §. 1. *Ergo, quicquid agitent homines vel Sathan ipse, Deus clauum tenet.* Infrà. *Absalon incæsto coitu patris thorũ polluens, detestabile scelus perpetrat: Deus tamen hoc opus suum esse pronunciat.* §. 2. *Certè nisi operaretur in mentibus hominum, non rectè dictum esset, auferre labium à veracibus.* Distinctius declarat Inst. 3. c. 4. §. 2. *Omitto hic Vniuersalem Motionem Dei, vnde creaturæ omnes, vt sustinentur, ita efficaciam quidem agendi ducunt: de illa speciali Actione tantùm loquor, quæ in vnoquoque facinore apparet.* Hæc hausit ille ex sequentibus: Nam

LVTHERVS ista fudit: *Mala opera in impijs Deus operatur.* Quæ verba dein Lutherani erasérunt. ZVINGLIVS Serm. de prouid. c. 6. *Quando facimus adulterium, homic. &c. Dei opus est motoris, autoris, impulsoris.* MELANCHT. Ad Rom. 8. *Adulterium Dauidis, & proditio Iudæ ita est proprium opus Dei, sicut conuersio Pauli.* Sed hi sententiam verterunt.

SVADET Caluinus istis. Isa. 45. *Ego Dominus, & non alter, faciens pacem, & creans malum. Ego Dominus faciens omnia hæc.* Vnde Absolonis incæstus, erat malum culpæ, & tamen à Deo.

AVTOR. Deus non operatur nobiscum peccata.

1. Sic Scriptura *in Antichristo. p. 4. q.* Quia odit peccata Deus, & peccatores. Quare *Esau odio habuit: Cur non similiter*

militer dixit: *Solem dilexi, & Lunam odio habui*: quærit S. Aug. l. 1. ad Simpl. q. 2. Respondet: *Vt intelligamus omnium creaturarum artificem esse Deum: omnis a. creatura Dei bona est; & homo, in quantum homo est creatura; non in quantum peccator. &c. nec odit in homine, nisi peccatum. Non odit Deus Esau hominem; sed odit Deus Esau peccatorem.*

2. Ratio: Quia quicquid Deus operatur, id volũtate operatur; at peccata non vult; ergo nec operatur. Itẽ si Deus in peccato sit agens principale, homo instrumentum; ergo peccatum foret Dei potius, quàm hominis: Et homo iniustè puniretur. Hoc negat Caluinus; Cur? Quia *vix capit id sensus carnis*. Zvvinglius ait, *De hoc Deum interroga; ego ei non fui à consiliis*. Denique peccatum consistit in priuatione & defectu: Deus autem non potest in agendo deficere: Caluinus verò putare videtur, quod peccatum consistat in entitate & speciali influxu Dei in illud, qui id effectiuè producat.

Dico Ad Caluinum, cum Tert. *Malis culpæ, & malis pœnæ, suum cuiq; parti definimus autorem: Malorum quidem peccati, diabolum: malorum verò pœnæ Deũ creatorem, qui est mali permissor, quia dominator: non autor, quia non effector*. Proindè præuisa Absolonis mala voluntate placuit vti ad puniendum Dauidem; non tamen dedit voluntatem malam, sed permisit. Ita Aug.

QVÆSTIO X.

An Deus simpliciter sit dicendus Autor peccati?

Calvinvs affirmat Inst. l. c. 18. §. 3. *Iam satis apertè ostendi, Deum vocari omnium eorum Auctorem, quæ isti censores volunt otioso tantùm eius permissu contingere*; vt Achabi tyrannidem, incœstum Absolonis, conuicium Semei, apostasiam & idolomaniam decem tribuum, incendia Chaldæorum, parricidium Christi, iudicium iniquum Pilati. &c.

I. Idem *lib. de at. prad.* Negat Deum esse autorem peccatorum.

II. Distinguunt verò sic Caluinistæ: Deus est autor furtorum, adulteriorum: &c. sed nõ tamen peccatorum: Quod opera ea, quatenus procedunt à Deo, non sint peccata; sed quatenus à mala voluntate promanant; quæ propriè est solius hominis, vt bona Dei: 3. Huius causas ferunt quatuor:

1. Quia natura humana est tota corrupta.

2. Quia Deus non vult peccatum, vt culpam; sed vt pœnam præcedentis peccati.

3. Quia Deus habet finem bonum; homo malum.

4. Quia ait Zvvinglius, Deo non est posita lex; homini est posita; ideò hominis voluntas transgreditur, non Dei.

Avtor. Deus nequaquam dici autor peccati potest: At iuxta Caluinistas debet. Quia hisce Deus physicè, effectiuè, & vt principale agens producit furta, adult. &c. ergo est causa peccati physica, &c. *Item* qui alium incitat, impellit, necessitat ad peccãdum, is moralis est causa & autor primarius: *Item*, qui vtitur instrumento, est operis eo facti primarius autor: *Item* qui efficaciter procurat, vt quis peccet, is autor peccati est: Hæc talia facit Deus in peccatoribus, iuxta Caluinistas. Ergo.

Dico Ad I. Caluinus ait, Negatque idem. Disputans contra Catholicam Dei permissionem; Affirmat: Disserens contra Libertinos, ex Luthero & Caluino natos, Negat sei-

psum in filiis oppugnans.

Ad II. Id effugium suis Libertinis negauit Caluinus, vt vanum *in epist. ad Rotomagen.*

Ad III. Non est eodem in opere voluntas Dei bona; hominis ob fines mala. Ideo allatæ causæ sunt vanæ. 1. Quia natura humana non fuit corrupta in Adam, nec angelica in Lucifero; & tamen peccarunt. 2. Quia in ijsdem nullum fuit præcedens peccatum. 3. Esto: nihilominus Deus est Caluino causa Intentionis in peccate, quæ ad finem libidinis explendæ consequendum fertur, vt quem fieri Deus decreuit: Vnde mala ea intentio est effectus prædestinationis; proinde & peccatum, quà tale, est effectus Dei. 4. Id refellit Caluinus, Inst. 3. c. 23. §. 2. *Non fingimus Deum Exlegem.* Rectè: Quia sua ipsi natura & bonitas lex est. Peccata verò aduersantur legi naturæ, hoc est, bonitati Dei. Ideo siue Deus, siue homo eligeret furtum, mendacium. &c. aut vtriusque voluntas foret mala, aut neutra. Hactenus pleraque iuxta Becanum ex Bellar. Porrò exhuius fontib⁹ diuinis cętera.

QVÆSTIO XI.

An DEVS, & an SOLVS sit Autor omnis peccati?

Zvvinglivs, Calvinvs Beza. &c. Verbis disertè negant, apud *Bellar. li. 2. c. 2.* At facto ipso per alias propositiones affirmant: De quibus suprà *quæst. 5. 6. 7. 8.* ex Caluino, cui Symmystæ sui conspirant, apud *Bellar. c. 3.* Quorum, præsertim Bezæ in Aphorismis, hæc summa est. 1. Aphor. 18. *Deus per ea, quæ condidit, tanquam per Instrumenta exequitur suo tempore, quicquid ab æterno decreuit.* 2. Aphor. 19. *Quicquid agit Deus, bonum est: Et discrimen boni & mali in instrumentis duntaxat locum habet.* 3. Aph. 20. *Instrumẽta bona benè agunt, Deus quoque per illa: Mala (excorruptione, non creatione) malè semper agunt, ideoque iustè incurrunt in iram Dei: quatenus autem Deus per illa agit, bono Dei operi vel inuita, vel per ignorantiam seruiunt.* 4. Aphor. 22. *Sic autem per illa agit, vt non tantum sinat illa agere, nec tantum moderetur eventum, sed etiam Excitet, Impellat, Moueat, Regat, atq; adeò etiam creet vt per illa agat, quod constituit. Quæ mnia sine vlla iniustitia agit.* 5. Aphor. 31. *Agit Deus sui operis respectu; Permittit verò eius operis respectu, quod Mala Instrumenta sponte peragunt, quatenus Actiua sunt, non, Passiua. Iustè tamen permittit iniusta: quia peccata, vt à Deo Nolente permittuntur, peccata non sunt, sed peccatorum pœnæ sed eadem vt à Sathana & malis proficiscuntur, peccata sunt: quæ quâ talia Deus nunquam permittit, sed vetat.*

Avtor. Ex his talibus tria manifesta euadunt.

I. Deum Sectariorum esse Autorem peccati.

1. Quia Rom. 3. *Non sunt facienda mala, vt veniant bona*; quod facere Deum volunt: ergo quæ intrinsece mala sunt & ex obiecto, bona facere nequit Intentio, finisque bonus: Cæteroquin liceret furari ad eleemosynas faciendas. Esto, vitiet intentio mala bonum opus; non tamen malum opus bona iustificat intentio.

2. Deus est autor intentionis in homine malæ; quia impellit, mouet occultè, cogit voluntatem, vt aiunt, ad peccatum: at hoc nisi mala fiat intentione, peccatum non est: ergo vtriusque idem est autor Deus, & efficax procurator.

3. Si Deus ad furtum impellit hominem malum, vt instrumentum suum; ergo hoc vult parere sibi, teneturque

turque hoc obsequi ad opus: sicque peccat, & non peccat; Deusque vult eum peccare, & non vult. Deinde nõ quidem est lex posita Dei, vt ideò nec in legem committat; Quæ tamen est lex nobis, ea est natura Dei; cui non repugnare tenetur Deus. At repugnaret, si operarẽtur in homine malum. Sic nec iusto lex est posita, quæ sc. eum terreat; cum eam sponte seruet.

4. Denique Peccatum est patratio operis lege prohibiti: sed Deus est autor operis, vt volunt; ergo & peccati.

II. Devs Caluinistarum verè aè propriè peccat Nam ad peccatum tria requiruntur: 1. vt sit præuaricatio legis alicuius: 2. sit actio à causa libera, sc. hominis non mente capti: 3. Sit à causa particulari, quæ vniuersalem determinet indifferentem ad omnes actus, faciatque actum talem in specie sic, vt deformitas ad solum particulare agens, nõ ad vniuersale referri debeat. Sicut & monstra fiunt ex defectu causæ secundæ. In duobus consentimus; dissẽtimus in tertio, negamusq; actuum in specie talium deformitatẽ in Deum posse referri, vt causam eorum particularem. Affirmant aduersarii adeò vt Deus influxu speciali tum sinat decipere Sathanam, tum & intus ipsi cooperetur in mentibus peccantium: sicque vis erroris promanet omnis à Deo. Certè asserit Zvvinglius *serm. de prouid. c. 5. & 6.* fuisse necessariam iniustiam, & mendacium, vt cognosceretur iustitia & veritas. ergo Deus propriè in particulari intendit actionem mendacii & iniustitię. Quin Beza Aphor. 22. ait Deum ereare hominem eo fine vt intentas à se decretasque actiones perficiat.

Adhæc, verè colligimus quod asserant, Deum esse auctorem peccati: ergo & verè peccare dicunt.

III. Devs Caluinistarum Solvs propriè peccat; non homines. Quia nemo peccat in eo, quod vitare non potest: At protaplastæ in statu innocentiæ vitare peccatum nequiuerũt; iuxta Caluinistas: ergo minus homines in statu lapso. Et quia vitare peccatum non possunt, etiam nec ipsum *velle peccare* vitare possunt. Minor patet *suprà quæst. 5.*

IV. Ex istis necessariò sequitur Libertinismus iste; *Peccatum nihil esse nisi falsam opinionem:* Quia nec Deus peccat; nec homines, qui necessitantur. At omnem istam impietatem etiam recta ratione refelli vide *in Genealog. p. 4. q. 4.*

Dico ad Aphorismos Bezæ; ex iis tria consequuntur absurda.

1. *Peccata,* quatenus fiunt ab instrumentis vt actiuis permitti à Deo, & non fieri: Item simul sub eadem ratione Non permitti à Deo, sed fieri physicè, ac propriè.

2. *Opera eadem,* ab actiuis instrumẽtis facta, Esse verè peccata: item simul eadem sub ratione Non esse peccata; vt quæ Deus non permittat, sed vetet.

3. *Instrumenta actiua* operari Deo vel ignorante, vel inuito. Si nouit; ergo vel cõsentit, vel repugnat, vel permittit: quartum dari nequit. At Deo repugnante nil fit; permittente rem vetitam, nil peccatur: Consentiente Deo, Deus simul peccat.

II. De

II. DE PECCATO ORIGINANTE.

QVÆSTIO XII.

An, & Cur permiſit Protoplaſtæ tentari?

I. LVTHERANOS quoſdam refert *Lutherus Comment. in Gen.* 1. docuiſſe; Protoplaſtas non potuiſſe tentari, aut peccare; nec peccaſſe.

SVASERVNT ex principiis Lutheri. 1. *Iuſto.* 1. Tim. 1. *lex non eſt poſita, ſed peccatori*: at ij erant iuſti: Ergo vbi non eſt lex, ibi nec præuaricatio eſt.

2. Deinde prohibitio de non edendo, admonitio fuit qualis medicorum eſt; non lex.

II. S. Proſper cenſuit, cauſam permiſſionis, occultam fuiſſe ſuperbiam prodromam tentationis.

III. *Ophitæ* fingebant, Serpentem fuiſſe Dei ſapientiam, quæ oculos aperuit tentatis, in odium creatoris. *Manicheis*, erat Chriſtus: *Origeni*, Delectatio: *Cyrillo*, ſpecies ſerpentis aſſumpta: *Iuliano*, fabula, beſtiam loqui: *Ioſepho*, naturale tunc brutis fuiſſe loqui.

AVTOR. I. Verè obnoxij fuerunt tentationi; & peccarunt, teſte pœnâ mortis inflictâ. Neque hanc cauſauit eſus de ligno; ſed peccatum.

1. Patet ex Scriptura *in Antichriſto p.* 4. *q.* 10.

2. Si ideo peccare nequiuerunt, quia non habuerunt legem, vt iuſti: ceu aiunt; ergo lex prærequirit peccatum, vt poſita peccatori, & id peccatum rurſus aliud, ſicque porrò. Fuit itaq; lex naturæ lata ante peccatum.

II. Cauſa permiſsionis fuit ſoli nota Deo, teſte *Aug. l.* 11. *in Gen.* 4. Congruentiæ tamen afferuntur à *Bellar. lib.* 3. *c.* 2.

III. Tentatio autem facta eſt à vetero, naturalique ſerpente: Teſtibus S. Patribus: Ex quo dæmon eſt locutus. Sap. 2. *Inuidiâ diaboli mors intrauit*, &c. Non igitur ex natura ligni optimi ſecuta mors eſt.

DICO AD I. Iam liquet. Addeex Aug. l. de ſpir. & lit. c. 10. *Lex* pœnarum comminatoria *non eſt poſita iuſto*, qui ſponte, & amore recti recta operatur. Sicut, Rom. 6. *Nõ eſtis ſub lege, ſed ſub gratia.* Velvt Ambr. in Pſal. 36. *Iuſto lex*, in tabulis ſcripta, *non eſt poſita*; nã ſcripta in corde ſeruat, probatque opere: *Sed iniuſto*; ceu legis oblito, aut contemptori.

AD II. Pœna mortis & verba ipſa eſſe legem ſeriam teſtantur. Porrò Ophitæ, ex Valentino hæreſiarcha nati, ſerpentem colebant pro Deo; Damnati anno 172. verus a. ſerpens fuit tentator; vt cui vera inflicta pœna fuit. Neq; tunc bruta loquebantur; quia & nunc loquerentur; cum nil naturale perdiderint.

QVÆSTIO XIII.

Fuitne ſuperbia, an Infidelitas, primum Protoplaſtarum peccatum?

LVTHERVS in Comment. ad Gen. 3. aſſerit Infidelitatem fuiſſe; quod ſe morituros non credderint.

CALVINVS Inſt. 2. c. 1. §. 4. *Infidelitas talis defectionis fuit. Hinc autem emerſit ambitio & ſuperbia.*

SVADENT. iſtis. 1. *Luth.* Serpens inprimis id perſuadere ſtuduit Euæ. *Scit enim Deus, quia qua die comederitis, aperientur oc. veſtri. &c.*

2. *Luth. Calu.* Fides eſt radix iuſtitiæ: ergo inuſtitiæ, infidelitas.

3. *Calu.* Quia nunquam Adam auſus fuiſſet

fuisset repugnare Deo, nisi incredulus ipsius verbo.

4. S. Bonau. & Scoti, ex *S. Aug.* 14. *Ciu. c.* 11. Peccatum primum fuisse Inobedientiam Adæ ex amore vxoris nimio. Quia ait Scotus, homo prius cognoscit alia, quàm se; ideo prius in Adamo fuit inordinatus vxoris amor, quàm propriæ excellentiæ.

5. Esto fuerit Superbia, quò fierent ficut Dij; Sed id fieri posse crediderunt; ergo prior fuit in eis infidelitas. Id si non crediderunt; vnde appetierunt fieri ficut Dij?

AVTOR. Superbia fuit initium peccati, ita *D. Th.* 2. 2 *q.* 163. non vxorius amor amicitiæ vt S. Bonau. & Scotus volunt.

1. Teste S. Scriptura *in Antichristo p.* 4. *q* 10.

2. Ita S. Patres Basil. Chrys. &c. *S. Augst. lib.* 8. *de Gen. ad lit. cap.* 11. cui Superbia & Inobedientia Adæ pro eodem sumuntur: cum omnis inobedientia superbus sit præcepti contemptus.

3. RATIO fauet. 1. Cum malos inter actus priores sint interni, quam externi idque circa obiectum tam intelligibile, quàm sensibile; Cumque pars inferior à superiore deficere nequierit, nisi prius hæc à Deo defecisset: ideo concupiscentia boni sensibilis prævalere Non potuit in animo, nisi prius ipse animus à Deo defecisset: Itaque nec amor vxorius fuisse prior Elatione potuit.

2. Inter actus internos circa bonũ intelligibile, prior est actus circa finem hominis, qui in malis est Excellentia propria vt obiectum superbiæ; quam circa media: Quia media appetuntur propter finem; non contrà.

3. Mens illuminata obscurari nequit errore, nisi prius obscurata per auersionem à Deo lumine vero: vt docet *S. Aug.* 14. *Ciu. c.* 13. At superbia, appetens altiora se, fuit obscuratrix prima. Vnde Aug. l. de pastoribus. c. 8. *Superbia mater infidelitatis est.*

4. Quia Auersio à bono increato per se non est appetibilis, cum solum bonum sit obiectum voluntatis: At, non velle Deo credere, talis est auersio. In peccatis autem prior est conuersio ad bonũ creatũ vt ideo auertamur à Deo, quia conuertimur prius ad creatum bonum. Prior ergo fuit superbia, quàm infidelitas. Hæc tamen illam secuta fuit, in Eua prius ex serpente, Dein ex Eua in Adamo.

DICO AD I. Textus docet suasam superbiam: Aperientur oculi; Eritis sicut Dij: & huc aspirarunt seducti & excæcati.

AD II. Contrariũ consequentis sequitur: Nã Quia fides est origo iustitiæ, ideò infidelitas est finis iniustitiæ, nõ origo. Quippe primum in generatione est vltimũ incorruptione, vt ædificationis principium est fundamentum; euersionis, tectum.

AD III. Adam non fuisset incredulus, nisi per elationem: & sine hac non ausus fuisset discredere Deo; igitur elatio prior erat. Sic *Aug.* 14. *Ciu. cap.* 17.

AD IV. S. Augustinus vult amorem vxorium nimium fuisse priorem inobedientiâ; at non priorẽ superbiâ. Dein Adam prius cognouit se, quàm vxorem; ob infusam scientiam. Nec necesse prius amari, quod prius cognoscitur, cum quid cognosci possit, &

non amari. Demum Euæ pecc. primum fuit, ait Scotus, amor proprius; ergo & Adæ esse potuit idem.

Ad V. S. Aug. passim ait superbiam in eo fuisse, quod optarint fieri Dij per imitationem, non per naturam; ne vlli subessent. Quod votum potuit inesse animo per inconsiderantiam sine errore præuio.

III. DE PECCATO ORIGINATO SEV TRADVCE

QVÆSTIO XIV.

An sit peccatum aliquod Originale?

Hvldricvs Zvvinglivs, patre suo Luthero iunior septennio, in Comment. ad Rom. 5. *In quo omnes peccauerunt*, sc. non propriè peccatum, ait, sed Effectum peccati, id est, *morbum seu defectum: qui tamen per se culpabilis non est*, ait lib. de bapt. tract. 3. *nec damnationis pœnam inferre potest*. Ibid. *Peccatum originale non est peccatum, nisi metonymicè; Sed morbus: id est, conditio, miseria quidem illa, at multò lenior, quàm crimen meruerat*. Infrà: *Ista ad peccandum amore sui propensio est peccatum originale, non propriè peccatum, sed fons quidam & ingenium* sc. actualium peccatorum. Bullingerus, Bucerus, Gualt. excusant istum, quod originale distinguat ab actuali, & non neget esse peccatum orig: sed esse *Actionem sceleratam* dicat. Sic & Anabaptistæ.

Erasmvs Comment. in Rom. 5. *in quo omnes peccauerunt*, sc. imitatione, non propagatione, negat expresse originale esse peccatum: In secunda editione: obiecto ei Pelagianismo, fatetur se pecc. orig. agnoscere; at de modo Imitationis, seu Generationis silet.

Ergo tria asserit Zvvinglius de pecc. Original.

1. Esse morbum, sc. Concupiscentiam:

2. Hunc metonymicè esse peccatum: Recte: Sed contra Lutheranos & Calu. qui volunt esse propriè peccatum.

3. Peccatum originale esse metonymicè peccatum.

Lvtherani coguntur idem asserere. Quia peccatum originale est doni supernaturalis priuatio, quod superadditum fuit homini; & habitualis à Deo auersio: at hoc donum negant fuisse superadditum homini: ergo & negare debent pecc. orig. esse propriè peccatum.

Svadent Zvvinglianistis cum Pelagio.

1. Ezech. 18. *Filius non portabit iniquitatem patris.*

2. Rom. 5. *Per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt MVLTI*; non omnes. Ergo Imitatione actuali multi; nam si Generatione; iam *Omnes* constituerentur.

3. Ibid. *Per vnum hominem*, imitatione: non per duos generatione, *peccatum intrauit mundum.*

4. 2. Cor. 4. *Omnes manifestari oportet, vt recipiat vnusquisque propria corporis, prout gesserit.*

5. Rom. 5. *Vbi non est lex* sc. cognita, *ibi non est præuaricatio*; at non est cognitio legis in infantibus: ergo nec pecc. orig.

6. Rom. 7. *Absque lege peccatum mortuum erat; Ego autem sine lege viuebam aliquando.*

Ratio 1. Christi iustitia non credentibus nil prodest: ergo Adæ peccatum nil obest non peccantibus.

2. Deus remittit pecc. propria: ergo non imputat aliena.

3. Ratio peccati est esse voluntarium; at nil voluntarium inest infantibus.

4. *Iulianus.* Non peccat natus, non genitor, non creator. Ergo nemo.

5. Quia gignit, sæpè est à p.or. ablutus.

6. Si p.o. trahitur generatione; foret naturale vitium. Hoc absurdum est: ergo non est peccatum.

7. Si nascuntur homines potestati Satanæ subiecti: ergo Sathan eorum est conditor.

Avtor

AVTOR. Est propriè dictum, peccatum originale:

1. Teste S. Scriptura *in Antichristo p. 4. q. 11.*

2. Testibus S. Patribus contra Pelagianos, etiam ante hos coortos existentibus inde ab Sancto Dionysio.

3. Conc. plura damnarunt illum Pelagianismum: vt Palæstinum, anno 198. Mileuitanum anno 402. &c. *Bellar. l. 4. ca. 6.*

4. RATIO. 1. Quia iubet Apostolica Traditio, teste S. Diony. Orig. &c. infantes, de vita periclitantes, esse protinus baptizandos: Nec id Pelagius, Zvvinglius, Erasmus &c. negarunt. Atq; ad remissionem peccati id fit. Act. 12. *Ablue peccata tua &c.* Eph. 5. *Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.* Nisi enim Ioan. 3. *quis renatus fuerit. &c.*

2. Quia Exorcismus in primitiua Ecclesia fuit vsitatus: vt argumentatur S. Aug. l. 6. contra Iulianum, c. 3. *Id tu commemorare timuisti; tanquã ipse à toto orbe exsufflandus esses, si huic exsufflationi; (quâ princeps mundi à paruulis ejicitur foras) contradicere voluisses.*

3. Quia Circumcisio fuit remedium contra peccatum orig. testibus S. Patribus.

4. Quia mors est pœna peccatoribus; at moriuntur & infantes nil voluntate peccantes.

5. Christus mortuus est pro omnibus: ergo & pro infantibus. &c. *Bellar. cap. 7.*

DICO AD I. ex S. Aug. l. 6. contra Iuli. c. 12. *Non portabit*, quia per Regenerationem abluetur; iuxta Ieremiam 31. Item nec actuale p. patris portabit; nisi imitetur.

AD II. S. Aug. ibid. *Multi*, id est, omnes Adamigenæ; quia verè *multi*. vt Gen. 17. *Pater multarum gentium*; & cap. 22. *In sem. tuo benedicentur omnes gentes.*

AD III. *Autor Hypognostici l. 2.* Vir & mulier non sunt duo, sed vna caro. Vnde Eccl. 24. *A muliere initium peccati; & per illam omnes morimur.*

AD IV. *Aug. ibid.* Si infantes non sint in iudicio manifestandi; nil ad eos hoc dictum attinet: Si sint manifestãdi; hanc regenerati recipient *propria corporis* glorificati; *prout gesserunt* in Communione sanctorum, licet non per seipsos.

AD V. Multi legem ignorantes verè tamen peccant in eam: inde peccata ignorantiæ. Nam Rom. 2. *Qui sine lege peccauerunt, sine lege peribunt.*

AD VI. *Absque lege peccatum*, non erat Nullũ, sed non cognitum pro peccato; extitit tamen: Rom. 5. *Vsque ad Legem peccatum erat in mundo Non autem imputabatur, cum lex non esset*: Ante Moysen *viuebant sine lege*, in naturæ statu: *At vbi lex aduenit, peccatum revixit.* id est cognosci cœpit.

AD RATIONEM. I. *Aug. l. 3. de pec. mer. & remis. c. 2.* Christi iustitia prodest credentibus suâ, aut alienâ voluntate: sic & Adæ pec. obest infantibus alienâ voluntate lapsis.

AD II *Aug. ibid. c. 8.* Deus remittit peccata propria baptizatis; nõ baptizatis imputat alienum.

AD III. In peccato insunt duo: Actio mala, & Reatus: illa voluntaria esse debet, non hic; Reatus igitur in-

est infantibus absque voluntario proprio.

Ad IV. Aug. l. 2. de nupt. c. 28. *Quid quæris latentem rimam, cum habeas apertissimam ianuam? Per vnum hominem peccatum intrauit.* Ibid c. 26. *voluntarium peccatum primi hominis est originalis causa peccati.*

Ad V. Aug. l. 2. *de nup. c.* 25. 26. 27. baptizatus generat vt homo, non vt baptizatus. Item generat sibi similem in specie, nõ in indiuiduo; vnde pater communicat filio communia naturę, non indiuidui.

Ad VI. Pecc. orig. eatenus est naturale, quod *simus natura filij iræ*: ideſt, à natiuitate; seu ex conditione materiæ nostræ.

Ad VII. Sathan non conditor, sed corruptor naturæ est bonæ. Porrò ob argumenta Sectariorum de Tradu ce p. or. paucis quædam de Anima sunt præmittenda.

QVÆSTIO XV.

Qualis Origo sit animæ humanæ?

Opiniones quinque reijciendæ; tenenda est sexta. Adeò verò hinc cognisci tur verum illud Tertulliani lib. contra Hermog. *Philosophi, hæreticorum Patriarchæ censendi sunt.*

I. Stoicismvm hunc; *Animas esse particulas substantiæ Dei*; verterunt Gnostici, Manichæi, & Prisc illianistæ in hæresin.

II. Platonismvm hunc: *Animas hominum à Deo creatas cum Angelis, per fastidium cœlestium, & amorem terrestrium, deturbatas in carceres corporum*: i hæresin vertit Origenes. De his duobus prolixè *in Genealog. p. 4. 9. 6.*

III. Rabinismvm hunc Hebræorum quidam olim remuerunt: *Animas cum Angelis omnes creatas esse*; quod Deus nil crearit post diem septimum: nõ quod peccarint in cœlo, luantque iam in corpore detrusæ.

Svadent istis. 1. Deus *Gen.* 1. hominem creasse die sexto ad imag. & similit. suam, q æ est in anima: Deinde, *Gen.* 2. die septimo formauit hominem de limo, quoad corpus. Cum autem partitio omnium animarum, parque corporum: plebs creatæ fue. int omnes animæ die sexto; corpora septimo.

2. Absurdum videtur aliquid produci post absolutam creationem septimi diei.

Avtor. Istam opinionem vocat S. Hieronymus stultam apud *S. Aug. epist.* 27. Eam *S. Tho. 1. q.* 118. *a.* 3. sic refutat. Anima, vt pars, est natura imperfecta; ac proinde naturaliter appetit coniungi cum sua materia. At absurdum à Deo factum opus imperfectum, altero die id perfeciſſe. Est autem imperfecta; quia alioquin forma non foret: nec naturaliter iungeretur corpori, sed violenter in corpore maneret: Inque pœnam è cœlo demitteretur in corpus.

Dico ad I. Vtrobique narratur productio hominis totius, sed hic breuius, isthic prolixius. Nam *Gen.* 1. Creato masculo & fœminæ dixit: *Crescite, & multiplicamini.*

Ad II. *S. Aug. epist.* 28. dicit: Deum die septimo cessasse ab opere creationis, & continuò cœpisse opus gubernationis, & operum multiplicationis, in sua quodque specie: Sic & animas multiplicari ex vna eiusdem speciei, in quæ omnes erant virtute, non actu, voluit: qua eadem voluntate animas singulas hodieque creat corporique disposito infundit.

IV. Lvciferianorvm errorem: Animas gigni à parentibus, vt corpora: vide *in Genealog. p. 4. 9. 6.*

V. S. Avgvstinvs passim, cum pluribus, censuit, Latere originem animæ; nec temerè id definiendum.

Avtor. Animæ singulæ tunc crean-

creantur ex nihilo, cum infunduntur corpori sat præparato.

1. Sic Communis S. Patrum; (excepto S. Aug. & Greg. Nysseno:) apud *Bellar. l 4. c. 11.*

2. Sic omnis Theologia scholastica.

3. Sic causa, cur S. Augustinus senserit latere originem animæ erat, quod nusquam sciret, quomodo peccatum originale possit cum noua animarum creatione defendi contra Pelagianos: At remota quæstione peccati orig. creationem animarum nouam veram esse sensit. Verè autem nec creatio animarum impedit peccati orig. traductionem, nec propagatio animarum ex anima Adæ iuuat propagationem peccati orig. vt protinus liquebit.

QVÆSTIO XVI.

Quomodo deriuatur ad nos peccatum Originis?

I. Tertvllianvs, Propagari ait pec. originale, quod tàm anima, quàm corpus sit ex traduce, seu animâ patris.

Avtor. Error est iste. 1. Quia sic carnis vitium inficeret animam, & corpus ageret in spiritum.

2. Labes carnis non est peccatum antè, quàm accesserit animæ; cui propriè inest peccatum, indeque transit vis in corpus.

II. Magister, Gandauen. &c. Animam volunt creari à Deo; carnem inquinatam traduci, & inquinare, ob libidinis ardorem, ex qua p. o. traducitur; Sicque morbidam qualitatem corporis redundare in animam.

III. Halensis, Bonauent. volunt Animam à carne inquinari; non quod carni p. o. inhæreat; sed quod caro, iustitia originali carens, rebellet spiritui, trahens animam deorsum, ac distorquens.

Avtor. Contra hoc militant ista.

1. Quia Infantes ante vsum rationis non habent rebellionem carnis, nisi in potentia; ergo nec haberent pec. orig. quod falsum.

2. Homo in puris naturalibus eam pateretur rebellionem; nec tamẽ haberet pec. orig.

3. Si Deus tolleret omnem fomitem; homo tamen contraheret pecc. orig.

4. Spiritus carni vel resistit; tunc non peccat: vel non resistit; tunc peccat actualiter non originaliter.

IV. Sententia igitur Vera est *D. Tho. 1. 2. q. 81. a. 1.* & plerumque.

I. Ad traductionem peccati orig. tantum requiri; vt homo per veram generationem ab Adamo descendat: Roman. 5. *In quo omnes peccauerunt*; vt in cuius lumbis omnes fuerunt. Medium itaque, quo pec. or. traducitur, est Generatio, quæ per seminalem rationem patris, tanquam principalis Agentis, procuratur. Sic *Conc. Trid. sess 6 c 3.*

II. Non tamen anima ex sua creatione maculatur; sic n. Deus peccati foret autor: Inquinatur autem ex infusione sui in corpus, respectu corporis; non infundentis. Quia creatio est solius Dei simpliciter: infusio autem est & Infundentis Dei, & Recipientis corporis simul.

Obiicvnt Pelagiani: 1. Peccat. orig. sedem habet in anima, non in carne: sed anima non trahitur ex Adamo: ergo nec peccatum originale.

2. *Iulian.* Non peccat natus, non gignens, non creans: ergo non est peccatum originale.

3. Si per generationem pecc.or. deriuetur; hæc erit causa peccati; ac proinde malum erit matrimonium.

4. Si per generationem fit p. or. ergo vitium erit naturale; & vel tribuendum Autori naturæ; vel non dicendum peccatum.

DICO AD I. Compositum trahitur ex Adamo, & natura humana, cui inest pec.or. Vnde gignens producit p. or. per accidens, ratione generationis; non per se.

AD II. Rom. 5. *Per vnum hominem peccatum intrauit: in quo*, vt capite, & specie generis humani, *omnes Peccauerunt*, peccato cum Natura pertransiente.

AD III. Homo per accidens, non per se, nascitur cum pec. or. Nam hoc accidit naturæ, quæ matrimonio propagatur aliunde corrupta: fuisset n. etiam in statu innocentię matrimonium.

AD IV. Naturale dicitur quid bifariam:

1. Essentialiter, quod vel pars est essentiæ, vel immediatè ex hac fluit.

2. Accidentaliter aduenies: Hoc; non priore modo, peccatum originale est animæ naturale vitium, tribuendumque capiti hominum Adamo, non Deo.

QVÆSTIO XVII.

An omnes homines concipiantur in peccato originali Ordinariè?

I. LVTHERANI plerique volunt, pec. originale fàm in corpore toto, quàm animæ inesse; vt *à planta pedis vsque ad verticem non sit sanitas in eo.*

KEMNITIVS *p. 2. Exam. ad Trid. sess. 5.* vult etiam embrionem informem, ac inorganizatum, teneri pec.or. Itaque neminem ab eo excipiunt.

II. ZVVINGLIVS *lib. de bapt. &c.* Certum statuit, in filiis Fidelium nil de pec.or. inesse. Probabiliter de prolibus Infidelium censet idem: Quin, absolutè negat esse peccatum originale.

III. CALVINVS *Inst. 4. c. 16. §. 24. 25. Et in Antidoto ad sess. 6. c. 5.* asserit, Fidelium Proles non imputari pec. or. Quin sanctas esse ante baptismum, membraque Ecclesiæ. Sic & Bucerus, Martyr, Bulling. &c.

SVADENT isto fundamento: Gen. 17. *Statuam pactum meum inter me, & te, & semen tuum post te, in generationibus tuis fœdere sempiterno; vt sim Deus tuus, & seminis tui post te.* Plura pacta de bapt.

2. Cal. 1. *Cor.* 7. Filii fidelium sunt sancti: ergo.

3. Pecc. orig. in parentibus est deletum per baptismum, seu potius fidem: ergo quod non habent, non dant.

AVTOR. I. Pec.or. non inest corpori per se. Quia *D. Th.* 1. 2. *q.* 83. *a.* caro non est capax culpæ, cum nullo modo pollet voluntate; culpa autem esse voluntaria debet voluntate propria, vel aliena.

2. Est autem pec.orig. in Semine, vt in causa instrumentali: Quia per virtutem seminis actiuam & dispositiuam peccatum originale cum natura traducitur, mediante semine.

3. In Anima verò propriè, vt in subiecto, inest; vt quæ sola esse culpæ subiectum queat.

4. At an sit in Essentia animæ; vt D. Thomæ rectius placet: an in voluntate; vt Scoto; an in Appetitu sensitiuo; vt Durando videtur: sus deque est in præsens.

II. Omnes qui per ordinariam generatio-

nerationem ex Adamo descendunt, pec. orig. contrahunt. Nisi quod B. V. Maria videtur speciali priuilegio excepta: Christus autem fuit sine patre conceptus; Vnde Christi Corpus fuit in Adamo quoad Substantiam; sed non quoad Seminalem rationem. Sic *D. Tho. 3. q. 31. a. 1.*

III. Fidelium infantes non sunt peccati orig. exortes.

1. Sic Scriptura *in Antichristo. p. 4 q. 12.*

2. Sic S. Patres omnes; vt nec vnum pro se adducere sectarii queant. S. Hieron. epist. ad Lætam. *Christiani non nascuntur; sed fiunt.* S. Aug. l. 2. de pec. orig. c. 40. *Regeneratus non regenerat filios carnis sed generat; ac per hoc in eos, non quod regeneratus est, sed generatus, trajcit. Sic igitur siue reus infidelis, siue absolutus fidelis, non generat absolutos vterque, sed reos. Quomodo non solùm Oleastri, sed etiam oleæ semina, non oleas generant, sed oleastros.*

3. Sic Conc. Mileuitanum can. 2. Siricius Papa epist. 1. c. 2. Sic vsus Ecclesiæ totius festinat cum paruulis ad baptismum.

Dico AD I. Ea promissio facta est Abrahæ secundum Fidem, non Carnem, *Rom. 1. 9. Gal. 3. 4.* ideo fidelium proles pertinere ad fœdus illud populumque Dei incipiunt non ratione carnis, sed fidei per baptismum; quem susc ipere quoddam credere est.

AD II. Dicuntur ibi filij infidelium sancti, sicut, infidelem coniugem sanctificari per fidelem, dicitur, sc. nõ sanctificationè à peccatis.

AD III. S. Augustinus respondit suprà, Sic ex circumciso nascitur incircumcisus; ex Christiano non Christianus. Sic ex non nigris rebus fit atramentum: Ex filicis & calybis tactu existit ignis, qui neutri tamen inest.

QVÆSTIO XVIII.

An Conceptio B. Mariæ fuerit affecta peccato originali?

LVTHERANI duo asserunt infanda.

I. POMERANVS *in Comment. c. 1. & 44. Ierem.* Papistis articulus est fidei, B. Virginem & sine peccato, & ex Sp. Sancto fuisse conceptam.

II. ILLYRICVS *Cent. 9. c. 10.* Hesshusius, Kemnitius *in sess. 3.* Sententiam de Immaculata B. Virginis Conceptione esse erroneam; Defendi contra verbum Dei; Non posse pro ea scripturas afferri, non Traditionem, non Patres; sed reuelationes crepari solas.

SVADENT multis. I. SCRIPTVRIS. 1. Quæ, ait Kemn. solum Christum excipiunt à peccato: vt 2. Cor. 5. *Eum qui peccatum non nouerat.* Heb. 7. *segregatus à peccatoribus.*

2. Quæ vniuersis hominibus peccatum adscribunt. Vt. Rom. 5. *In quo omnes peccauerunt.* 2. Cor. 15. *In Adam omnes moriuntur.* Eph. 2. *Eramus naturâ filiiræ.*

3. *Si vnus pro omnibus mortuus est*, 2. Cor. 5. *ergo omnes mortui sunt; & pro omnibus mortuus est Christus.* Quod si B. V. semper iusta fuit; ergo nec antè, quàm esset in rerum natura, nec postea, fuit peccato obnoxia.

II. S. PATRES negant fuisse Immaculatam.

1. *Manifestum est*, ait Kemnitius, *quod non sentiat*, Augustinus, *Mariam sine peccato conceptam fuisse. Alias enim non opus fuisset, conferri Ipsi gratiam ad vincendum peccatum.* Collatam verò esse docet *S. Augst. l. de nat. & grat. c. 36.*

2. Aug. l. de fide, c. 26. *Firmissimè tene; Omnem hom qui per concubitum concipitur, cum pec. orig. nasci:* Sic & S. Ambr. & Eusseb. Emis. hom. 2. de Nat. Dom. *A peccati orig. nexu nullus immunis existit; Ne ipsa Genetrix Redemptoris.*

3. Aug. l. de perfect. iust. *Quisquis fuisse in hac vita aliquem hominem, vel aliquos putat; excepto vno Mediatore Christo; quibus necessaria non fuerit remissio peccatorum; contrarius est S. Scripturæ huic: Per vnum hominem pecc. &c.*

4. S. Aug. l. 5. in Iulianum, c. 9. *Per concupiscentiam Christus concipi noluit. & c. Mariæ corpus, quamuis inde venerit; tamen eam,* concupiscentiam sc. *non traiecit in Corpus,* Christi sc. *quod non inde concepit. Corpus Christi inde dictum esse, in similitudine*

carnis

carnis peccati; quia Omnis alia hominum caro peccati est; quisquis negat, &c. detestandus hæreticus inuenitur.

5. S. Bern. epist. 17. ad Lugd. Can. & S. Anselmus docent B.V. conceptam in pec. orig.

III. Ex Rationes. 1. Si B. V. non fuit captiua; ergo nec verè redempta fuit.

2. Christus mortuus est pro omnibus peccatoribus, non pro iustis.

3. B. V. omnes humanas pertulit ærumnas, ac mortem; athæc sunt stipendia peccati.

4. Gloriæ Christi derogat, si priuilegium immaculatæ conceptionis alteri tribuatur.

IV. Mendacia Kemnitiana sunt: 1. *pag* 520. Tempore Lombardi ignota fuit opinio de Immac. Concept. B.V.

2. Lombardus ex S. Augustino disputare cœpit: B. Virginem in conceptione Christi liberatam ab omni peccato, & fomite etiam.

3. Posteri eius excogitarunt sanctificationem in vtero, & sanctam Natiu. Virginis.

4. Inde è contra est nata opinio de Immacul. Concept. Virgin.

5. Demum Conc. Trid. in append. de concept. B. Virg. vt & Sixtus IV. liberum fecit opinari extra, præter, & contra Dei verbum.

Avtor. De hoc duo: Certa, & Probabilia. Certa sunt quatuor: 1. B. Mariam in vtero sanctificatam fuisse.

2. In Adamo aliquatenus peccasse.

3. Ante Animationem non fuisse sanctificatam.

4. Non esse de fide Immaculatam conceptionem. Probabile vnum; de Immaculata conceptione. Atque hęc contra hæreticos differemus.

I. B. Virgo, nondum nata, fuit in vtero sanctificata.

1. *Quia* credendum, Deiparæ maiora data priuilegia, quàm cuiquam Sanctorum: at Ieremias *cap.* 1. Baptista, *Luc.* 1. sanctificati in vtero fuerunt.

2. *Quia* festa instituit Ecclesia non nisi Sanctis: at B. Mariæ Natiuitati festum indixit: *dist. 3. de Concep. c.* 1.

3. Sic & S. Patres apud *Canisium l.* 1. *Marial. c.* 5. Itaque id negare, prorsus erroneum est: Catharinus vult esse hæreticum: Malè: quia non est apertè definitum. Neque tantum est probabile ac pium; vt Caietano visum; Sed verum ac certum.

II. Deipara peccauit in Adam; & ex vi conceptionis suæ fuit obnoxia pec. orig. siue; habuit debitum id contrahendi; nisi gratiâ Dei fuerit impeditum.

Est contra Catharinum & Galatinum l. 7. c. 10. qui ideo negant: Quod ad pec. orig. constituendum duo requirant: Contentum fuisse in carne Adæ: Et in Pacto Dei cum Adamo: At B. Mariam potentiâ fuisse in Adami Carne, sed non in Pacto Dei.

Sed probatur 1. Rom. 1. *Omnes in Adam peccauerunt.*

2. Quia cæteroquin B. V. non fuisset redempta à Christo, pro Omnibus mortuo. Mat. 1. *Ipse saluum faciet populum suum.* Ioan. 1. *Agnus Dei qui tollit peccatum Mundi*: 1. Cor. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Christo viuificabuntur.*

3. Alioquin non contraxisset penalitates mortalium.

4. Tota ratio contrahendi pec. or. est generatio per seminalem modò: at talis fuit Beatæ Mariæ generatio ex Ioachim & Anna.

5. Potest dici quis conceptus in pec. or. etiam cum est embrio informis & inanimatus; licet pec. or. propriè non existat nisi in anima rationali; quia tamē reuera tūc incipit homo existere quoad partē vnam, sc. corpus quod ex natura corrupta trahit ortum; dici corrupta potest; vt ei ex vi generationis debeatur nasci inde pec. caro-

catorem hominem, vbi primum fuerit animatus. Idem erat debitum S. Mariæ: Sed Priuilegium exceptionis occurrit.

III. Ante Animationem B. V. nec Formaliter, nec Radicaliter potuit Sanctificari. *Non formaliter*, sc. per formalis sanctitatis infusionem; quia huius subiectum est persona, homo, anima rationalis. *Non radicaliter*, sc. in parentibus, vel semine, ita disponendo statum, vt non posset esse organum, per quod pec. orig. transfunderetur: Quia in semine nulla ineſt qualitas, qua intelligi possit semen mundari, & prolem in eo, seu radice, sanctificari. Nam, suppositio Adæ lapsu: conceptio naturalis semper est inefficax, vt ex vi illius gratia inducatur. 2. Quia decretum diuinum est immutabile; Sed illud erat; vt, Adam peccāte, omnes posteri conciperentur inimici Dei: Cui decreto repugnat, vt quis, sub eo contentus, sine pec. or. concipiatur. 3. Adhæc, B. V. fuit obnoxia peccato orig. Ergò vel minimum in primo conceptionis instante fuit obnoxia: Nam antè id habere non potuit debitum orig. pecc. Quare, (posito quod in Adam peccarit; vt ponere necesse est:) non potuit in primo conceptionis instante gratiam habere: hoc enim repugnat isti, esse obnoxiam orig peccato; licet etiam solum in alio, sc. Adamo: qualis enim Homo præfuit in Ada; talis est etiam in se primo suæ conceptionis puncto, quo esse Homo incipit.

Notandvm. Peccatum Adæ communicatur cum posteris trifariam.

I. Peccarunt in Adam, cum hic præceptum transiret. Ast, vt tunc nō in se actu, sed in Adamo potentia subsistebant; ita in eo peccarunt potentiâ, non in se actu.

II. Peccant in priore *conceptione seminali* inanimes, ante conformationem & animationē fœtus, ratione vnius partis, ex naturâ corruptâ vitiatæ.

III. Peccant in altera *conceptione Rationali*, seu in Animatione; in qua propriè homines esse incipiunt.

I. Modo, B. Mariam in Adamo peccasse Quidam negant: Quod ab ea lege vetiti esus, sola Deipara fuerit excepta: ac proinde gustârit quidem cum Adamo pomum; sed non peccârit contra prohibitionē, & exempta ab illa. At Bellarmino hæc sententia non admodum tuta videtur. Quia omnibus conuenit, Deiparam esse redemptam; *Christus enim pro Omnibus mortuus est*, 2. Cor. 5. sine exceptione: at B. V. Si nec actu nec potentiâ; nec in se, nec in Adamo peccauit, quomodo redempta dici potest?

II. Modo, B. V. non fuit libera ab or. pec. quia per seminalem rationem, vt omnes, concepta fuit: vt supra docuimus.

III. Modo, putatur in primo creationis sui puncto, Deipara præseruata ab or. pec. fuisse: Et hoc solo Diua differt à cæteris, Ierem. ac Baptista sanctificatis. De hoc quæstione sequente.

Dico ad Pomeranvm, cum mētiri. Nam Sixtus V. in Constit. *Graue nimis*: de reliquiis; dicit nondum esse quæstionem de Conceptione B. V. definitam: & excommunicat damnantes

d

nantes alterutram sententiam hæresios. Sic & *Concil. Trid. sess.* 5. Et Pius V. *in Constit. edita* desuper. Conc. Basiliense quidem definiuit Immaculatam conceptionem: Sed Papa id non approbauit.

I. Dico Ad Scripturas, 1. Rectè eas docere Christum solum or. peccati expertē; vt qui nec in se, nec in Adamo peccauit: vtpote conceptus solus ex Sp. Sancto, absque virili semine. Deipara verò caruit pec. orig. ex priuilegio gratiæ; non vi generationis humanæ.

AD II. Deipara peccauit in Adam, & mortua fuit in eodem; fuitque naturâ filia iræ: Sed gratiâ semper filia misericordiæ.

AD III. Vt mortua in aliquo fuit Deipara, sc. ex vi generationis; ita & in eodem Christus pro ipsa viuificanda mortuus est. Tribus autem temporibus obnoxia morti fuit:

1. Dum in lumbis Adæ, maiorumque suorum fuit.

2. In vtero matris concepta primum materialiter ex parte.

3. In primo instanti Animationis, vbi ordine naturæ prius est subiectum, quàm accidentia; prius persona, quàm peccatum, aut iustitia inhærens.

II. Dico AD S. Patres. 1. Gratiâ opus ei fuit ad præseruationem à pec. or. & actuali.

Ad II. III. IV. patet ex dictis.

Ad V. Sanctus Bernardus docet, quæ sunt contra Kemnitium.

1. Beatam Mariam antè fuisse sanctam, quàm natam.

2. Fuisse omnis pec. actualis exortem.

3. Suam pro Sanctificatione sententiam submittit Rom. Ecclesiæ.

4. Conceptam dicit in pec. or; subaudi, Conceptione priore seminali; non altera Animationis.

5. Sanctificatam; subaudi in infusione animæ; non post eam. Sic & S. Anselmus est intelligendus.

III. Dico Ad Rationes: Ex dictis satis liquet responsio.

AD IV. Redempta fuit Anima præseruata; non Caro. ideoque ærumnosa permansit. &c.

IV. Dico Ad Mendacia Kemn. I. S. Bern. & S. Anselmus diu antè Lombardum id docuerunt.

AD II. Ex iisdem, vt ex S. Augustino liquet iam olim hanc viguit quæstionem.

Ad III. At Sanctificationis item dem patet antiquitas altior.

Ad IV. At *S. Bern. epist.* 174. sentit contra Immaculatam conceptionem.

Ad V. Libertas opinandi alterutrum relicta est eò, quòd neutrum S. Scripturæ repugnaret.

QVÆSTIO XIX.

An B. Mariæ Animatio fuerit Immaculata, an Sanctificata?

Lvtherani, vt quæst. præcedente liquet, nullo discernunt Marianam conceptionem ab omnium nostra. A page profanum vulgus.

Avtor. Quæstio hæc Moralis est, & ingenii, & exercitii; non Fidei, inter Orthodoxos. Nihil adhuc definiuit Ecclesia: Festum Conceptionis insti-

instituens declarauit solum, magis videri pium conceptionem Immaculatam.

2. Asserens tamen alterutram sententiam esse falsam, peccat lethaliter; estque excommunicatus, vt temerarius: *Extrauag. Graue nimis.* Innouauit hoc decretum Conc. Trid. & Bulla Pij V.

3. Concionatoribus interdictum est sub pœna excommunicationis coram populo, vt incapace, de hoc disputare pro suggestu, cũ alterutrius refutatione: solum referre quid obiter permissum fuit.

4. Nunc ea permissio ad Immaculatam Conceptionem solam est restricta: Non obstante, quod *Antiquior ac prior* priscorum Scholasticorum, cum S. Patribus, sibi constiterit sententia de Sanctificatione: *& Recentior*, post Scotum, cœperit inualescere de Immaculatione.

5. Vtraque ducitur Scripturis, S. Patribus, Ecclesiæ Consensu, & Rationibus: *Prior* insuper Antiquitate; Sed solam intra Probabilitatem; extra Euidentiam.

6. Vtrimque præcisè solum quæritur de primo Animationis Marianæ puncto; *Fueritne Priuilegiatum, necne?*

7. PRIVILEGIATIO nulla vtrinq; agnoscitur seminalis, seu actualis; in via & serie generationis inde ad Adam descendente, vsque ad primum Instans negatiuũ Animationis B. Mariæ: Primum positiuum autem infusionis animæ in corpus sub dispositionis Vltimum quod sic, censetur æterno præseruationis à pec. orig. id est, Immaculationis; aut Sanctificationis, priuilegio gaudere.

IMMACVLATIO propriè dicitur priuilegiata; non Sanctificatio: Doceturque istis.

1. Scripturis probabiliter. 1. Adam, 1. Cor. 15. *Forma fuit futuri Christi:* Sed ex terra nondum maledicta formatus fuit; ergo & Christum decuit ex matre Nunquam, an Non, maledicta formari. S. Andreæ Apostoli hæc vox fertur: *Sicut de terra immaculata factus fuerat homo primus: ita nec esse erat, vt de Immaculata* (ex priuilegio, aut Sanctificatione) *Virgine Christus nasceretur.*

2. Eua fuit immaculatè formata: at S. Patrib⁹ est figura Mariæ: ergo & hãc decebat immaculatâ animâ informari: An & debuit? Vnde patet debita præletuatio?

3. Cant. 2. *Sicut lilium inter spinas; sic Amica mea inter filias.* Cant. 4. *Tota pulcra es Amica mea; & macula non est in te &c. Hortus conclusus, fons signatus.* Hæc de Deipara; at sic, vt & de Ecclesia; exponunt S. Patres. Et hæc canit; *Nigra sum; sed formosa.*

II. SS. Patres. 1. S. Ambr. *Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati:* originalis, an actualis? per Sanctificationem, an immaculata. S. Hier. *Deduxit eos in nube diei: Nubes ea non fuit in tenebris sed semper in luce,* B. Maria. Semper, est tempus; instans, non: ideo nec implicant.

3. S. Aug. *De V. Maria, propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur;* an actualibus? nam originale est vnicum: habere volo quæstionem; *Inde enim scimus, quod ei plus gratiæ collatum fuerit, ad Vincendum omni ex parte*

peccatum; Vtrumque? Originale, vt euaderet; actuale, ne inuaderet? *quæ cõcipere, & parere meruit eum, quem constat Nullum habuisse peccatum.* Nota differentiam: Christus, nullum habuit: Maria vincere potuit: Hoc verò glorioſum vtrique eſt; illud Neceſſarium; non hoc. Christus, ait idem l. 5. in Iulianum, c. 9. *Profectò peccatum maius feciſſet; ſi paruulus habuiſſet*: Sic & B. Maria, niſi Sanctificatione viciſſet: at Immaculatio nõ habuit, quod vinceret: Niſi fortè ſeminalem potentiam ad pec. orig.

4. S. Cyprianus forſan: *vas electionis*, Maria, *naturæ communicabat, non culpæ*; Nec Inſtantaneæ: an diutius inhærenti? *Naturæ vitiatæ?* an Priuilegiatæ?

5. Sophronius. *Mariæ, ab omni contagione liberatæ.* Quomodo per ſanctificationem, an priuilegiationem?

6. S. Damaſc. *Naturam gratiam anteuertere auſa non eſt.* Liquida vox, diſtinctioniſque incapax aſſerit Immaculationem.

7. Idiotus ait ante annos 800. *Macula originalis non eſt in te*: Poſt animationem: At in hac *Fuit: ne* quæſtio manet.

8. S. Damianus: Altiore genere ait ſanctificationis Beatam Mariam fuiſſe mundatam; quam Ieremias & Baptiſta. *Mundatam, ſanctificatam* ait. Cætera S. Patrum, de gratia poſt animationem vnius capi poſſe videntur.

III. Eccleſiæ Conſenſus in Immaculationem (vt piam ac probabilem) eſt mirificus, inde ab Sixto IV. in Extrau. *Cum præexcelſa & Graue.*

2. Leo X. Ordinem Immaculatæ conceptionis confirmauit.

3. Conc. Baſiliense Oecu. iſthuc conſenſit; licet Papa nullus approbauit.

4. Academiæ quædam iurant in Immaculationem.

5. Feſtum Conceptionis dicitur vulgò Immaculatæ.

6. Conc. Trid. poſt traditam Cõmunem de pec. or. doctrinam, declarat *Non fuiſſe mentem S. Synodi B. Virginem his decretis includendi.*

IV. Ratio fauet. 1. Quia præſeruare exemptam Deus potuit: Certum eſt: Ergo & Voluit. At voluntas vnde liquet? Decretum obſtat Dei Concipiendos omnes in Orig. iuſtitia; ſi mandatum ſeruaſſet Adam: ſic concipiendos in orig. peccato. At decretum hoc voluntatis vniuerſalis perſtat in via generationis communis; nil tamen derogat extraordinariæ Bonitati Dei ac voluntati Particulari; ius huic non ademit. At hæc particularis voluntas vnde liquet: Cum *quod natum eſt ex carne, caro eſt?*

Voluit autem Deus. 1. Quia honor Matris eſt prolis.

2. Maxima Chriſti & Mariæ coniunctio erat: at nulla Chriſti ac Belial.

3. Quia *ſapientia non habitabit in corpore ſubdito peccatis.*

4. Deus voluit in cœlis euectam ſupra omnes Angelos: ergo & in terris priuilegiari, præ protoplaſtis cum iuſtitia orig. creatis; ſed lapſis; præque Angelis iuſtis, ſed non lapſis. Reuelationes S. Brigittæ huc fauent probatæ.

IV. DE

IV. DE NATVRA PEC. ORIGINALIS ET POENA.

QVÆSTIO XX.

Peccatum Originale an sit substantia?

1. MATTH. ILLYRICVS Lutheranus finxit ista: 1. Peccatum generatim est ens transcendens: speciatim pertinet ad prædicamentum substantiæ, aliaque aliò. 2. Pec. orig. est substantia; & substantialis imago diaboli: 3. Vnde anima rationalis per id substantialiter est corrupta, & ex imagine Dei in diaboli imaginē transformata, non mutata solum.

2. LVTHERVS in Genes. c. 3. *Sicut iustitia* orig. *fuit de essentia hominis: ita peccatum quod successit, est de essentia hominis.* Idem in Psal. 50. *Fœtus in vtero, antequam homines esse incipimus, peccatum est. Massa, ex qua conceptus sum, tota est vitio & peccato corrupta.*

3. WIGANDVS contra Illyricum disputans ait Pec. orig. esse rem ream, & scholasticos dicentes Accidentia corrupta, non substantiam, vocat Sophistas. *Heshusius*, antagonista Illyrici, ait, substantiam per pec. orig. corruptam esse, id est, imaginem Dei versam in diaboli imaginem. Sic Lutherani plures. *Kemnit. in sess. 5.* ait totam massam animæ extremè corruptam esse &c. Atque iste est Manichæismus.

SVADEBAT Illyricus istis. 1. Scripturæ in describendo p. or. vtuntur verbis substantiam significantibus. Vt Gen. 8. *Figmentum cordis humani malum est ab adolesc.* Rom. 6. *Vetus noster homo crucifixus est, vt destruatur corpus peccati.* Ibid. *Non regnet peccatum in corpore. &c.*

2. Pecc. orig. est fons omnium peccatorum; quia *Rom.* 7. operatur in homine omnem concupiscentiam: at huius fons Cor est: Vnde Matth. 15. *De corde exeunt cogitationes mala, adulteria. &c.* Cor autem est substantia; ergo & peccatum originale.

3. Peccatum est omne quod cum lege pugnat. 1. *Ioa.* 3. at homo totus cum lege pugnat; nam *Caro concupiscit aduersus spiritum*, Gal. 5. id est homo totus concupiscit: quia *quod natū est ex carne, caro est.* Ergo totus homo est peccatum, & contra.

4. Imago Dei in homine est substantia eius, non accidens: quia *Creauit Deus hominem ad imaginem suam*, quæ est substantia: Ergo & imago diaboli est substantia: At homo per peccatum amisit imaginem Dei, diabolique induit. &c.

AVTOR. Peccatum est priuatio & defectus, non substantia, aut natura aliqua.

1. Teste Scriptura in meo *Antichristo p. 4. q. 13.*

2. Teste & Symbolo Apostolico, *Credo in vnum Deum*, sc. solum substantialiter iustum: at Illyrico mentes humanæ & angelicæ, vt post lapsum sunt substantialiter iniustæ, seu diaboli; ita ante lapsum erant substantialiter iustæ: ergo tot antè erant Dii, quot mētes iustæ; proinde non vnus Deus. Item, *Credo vnum Creatorem*: at si peccatum transformet mentes in diabolos; ergo multi sunt creatores transformantes substantialiter. At hic Manichæismus est. Item *Incarnatus est de Sp. S.* Anima humana si est peccatum, tunc Christus vniuit sibi peccatum, dum Humanitatem assumpsit. Item, Resurrectio est eius, quod cecidit; sed substantia hominis cecidit; ergo si hæc tota sit peccatum, peccatū quoque resurget: quod absurdum & impium.

3. S. Patres reclamant apud *Bell. l. 5. c. 2.* damnantque Manichæum dicentem *Malum esse substantiam.*

4 Ratio reclamat multiplex. Si enim peccatū corrumpit animam, ergo hæc foret corruptibilis; Ergo alius

substantialiter Adam fuisset post lapsum, quam ante fuerat. &c.

Dico ad I. Scriptura figuratè loquitur, cum de peccato verbis substantiam significantibus vtitur; sic *Cor* est cogitatio cordis; *vetus homo* est vita vetus; *corpus peccati* est congeries peccatorum; &c.

Ad II. Fac ista ita esse; non sunt tamen: nihilominus non sequitur, peccatum orig. aut concupiscentiam esse substantiam, seu fontem omnis peccati.

Ad III. Kemnitio insolubile. At pugnans cum lege Actio est accidens, non substantia; & accidens priuatiuum, non positiuum, id est carentia rectitudinis. Et actio non est homo agens: quare nec peccatum est homo peccans.

Ad IV. Imago Dei est natura animæ; & ea non est amissa per peccatum, aut transformata, vt Origenes errauit: teste *Epiph. hær. 6. 4.* proinde nec peccatores gerunt naturam diaboli.

QVÆSTIO XXI.

An peccatum Originale sit Actuale?

Lvtherani multi aiunt, nilque distinguunt: vt *Lutherus in Assert. art. 3.* Impossibile ait, vt fomes sit absque actuali peccato. *Ibid Originale peccatum, vt omnia peccata, ita & incredulitas est.* Art. 2. Fomes, seu Concupiscentia est peccatum orig. In Gen. 2. *Pec. orig. est incredulitas, desperatio. &c. Ideo fomes est verè peccatum actuale.*

Melanch. in Locis anni 1522. *Pec. originis est natiua propensio, & genialis impetus & energia, qua ad peccandum trahimur, propagata ab Adam &c. Scriptura non vocat hoc orig. hoc actuale: Est enim & orig. pec. planè actualis quædam cupiditas.*

Kemnitius ad sess. 5. pag. 456. Similiter primum mentis in vtero motum esse rem malam; vt & deliberatus.

Avtor. Pec. originale non est actuale: Nec infantes concepti vel nati vsum habent mentis seu bonum, seu malum; neq; vel primos motus. Quia S. Aug. *l. 1. de pecc. merito. c. 35.* ridet Pelagianos quosdam, id fabulantes actualia esse peccata: vt contrarium Scripturæ, Rom. 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali* sc. Iacob & Esau. Deut. 1. *Filij, qui ignorant distantiam boni & mali.*

Sed variant ideo, dicuntq; *p. o. est actuale*, i. *actualis priuatio seu defectus rei, quæ debet adesse*, sc. iustitiæ or. i. *& actualis positio infirmitatis, & aliorum affectuum, quæ deesse debent.* Rectè hoc; male istud, *Pec. orig. est actuale.*

QVÆSTIO XXII.

An relicta ex pec. orig. Vulnera sint ipsum Originale peccatum, ac damnent; nisi Deus ea non imputet?

Lvtherani, itemque Calviniani communiter affirmant. Lutherus in assert. art. 1. Melanch. in Locis. Concupiscentiam naturâ suâ esse reatum ait. Sic & Kemnitius. cæterique communiter.

Calvinvs, Inst. 2. c. 1. §. 8. Sic definit pec. or. *Hæreditaria naturæ nostræ prauitas & corruptio, qua primum facit reos iræ Dei; tum etiam opera in nobis profert, quæ Scriptura vocat opera carnis:*

carnis: (Non omnino malè:) *Atq; id est propriè, quod à Paulo sæpius peccatum nominatur.* 1. Rom. 6. 7. scilicet concupiscentia. Malè, hæreticè Paulum interpretatur. Sic & Martyr in Rom. 5. ait pec. or. esse priuationem rectitudinis & potentiarum; dein & positiuam propensionem ad malum. *Si quæras, An sit peccatum, quod manet in Regeneratis? Respondemus Esse.*

SVADENT. istis. 1. Rom. 6. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore*, quasi dicat semper est in eo, licet non semper regnet. *ad obediendum concupiscentiis vestris.* Item Rom. 7. *Peccatum non cognoui, nisi per legem: Nam Concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, Non concupisces.* Item Rom. 7. *Lex spiritalis est; ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. &c. Quod odi, facio; & mente seruio legi Dei:* Item Rom. 7. *si, quod nolo, facio; consentio legi, quia bona est:* ergo motus etiam inuoluntarii sunt peccatum. 2. Gen. 6. 8. *Cuncta cogitatio cordis humani intenta est ad malum omni tempore.* Psal. 18. *Delicta quis intelligit?* Ierem. 17. *Prauum est cor hominis. &c.*

3. Rationes; Deus Concupiscentiam in baptizatis odit. Rom: 7. *Quod odij facio.* 4. Christus, Heb. 4. *Per omnia tentatus, absque peccato:* nam Concupiscentiam carnis non assumpsit 5. Martyr. Omne, quod non est cõforme legi diuinæ, peccatum est: talis est humanæ deprauationaturæ. &c. Porro calumnias vide in *Antipap. Mend. p. 4. q. 1.*

AVTOR. Concupiscentia, vt est in se, non potest vllam habere peccati rationem; non solum quia non imputatur; sed etiam quia imputari non potest.

1. Quia defectus integræ naturę nõ tollitur per baptismum: at peccatum tollitur. Exo. 34. *Qui aufert iniquitates & peccata.* Ps. 50. *Dele iniquitatem meam.* Isa. 27. *Dimittetur iniquitas Iacob, vt auferatur peccatum eius.* &c. Vide *in Antichristo. p. 4. q. 13.*

2. Quia peccatum propriè est defectus perfectionis hic necessariæ, vt à morte statim ineatur beatitudo: Est enim defectus à lege Dei præscriptæ perfectionis in ordine ad beatitudinẽ: At talis non est integræ naturæ defectus; alioquin nullus omnino posset à morte continuo saluari, & malè cupisset Paulus, Phil. 2. *Cupio dissolui, & esse cum Christo.*

3. Quia Iac. 1. *Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum:* ergo ipsa in se nõ est peccatum; sed parit per motum Suggestionis, Delectationis, & Consensus; *Peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem.*

Caluinus ait: *parit peccatum*, scilicet operis actuale: *Consummatum*, id est, totius vitæ cursu completum.

At hæc noua ipsius est fictio: dicit; non docet. Iacobus autem loquitur de actu peccandi, non de vitæ cursu continuato. Ita S. Patres. &c.

4. Ratio persuadet. 1. Quia concupiscentia est affectus & pœna peccati orig. sicut & mors. ergo nõ est ipsa p. orig. sic *Aug. l. 5. in Iulianum, c. 3. 2. Idem ibid.* Si quis nasceretur non ex Adam, cum Concupiscentia, hæc non esset peccatum ex se: nil enim merè naturale est peccatum: ergo neque nunc est eadem peccatum; quia necessarium & continuum esset peccatum, idque autore Deo. Sicque foret infeliciorhomo bestiis, quæ concupiscunt, & non peccant. Neque Christus nos verè, sed tantum *Non imputatiue*, liberasset. At Ioan. 8. *Si vos Filius liberauit, verè liberi eritis.*

DICO AD I. Concupiscentia in renatis, quatenus integrâ iustitiâ caret, vocatur ab Apostolo peccatum, non pro-

propriè, sed figuratè per metonymiam: quia est Effectus peccati orig. & Causa peccati actualis, ad hoc inclinando.

Quærit Illyricus, Quaaudacia præsumat Trid. Conc. tam impiam glossam afluere Apostolo?

Dico I. Quia sciuit peccatum esse apud Apostolum ὁμώνυμον. teste *S. Augst. l. 6. in Iulianum, cap. 11. & l. 1. de nuptiis, c. 23.*

2. Deinde sic explicare cogimur; alioquin ibidem sibi contradiceret Apostolus dicens Rom. 6. nos *per baptismum mortuos peccato, & viuere Deo: Mortificatos legi p Corpus Christi*, c. 7. &c. De concupiscentia verò contraria pronunciat.

3. *Postea*. Non ideo concupiscentia est peccatum, quia repugnat legi mētis: nam & Caro, Mundus, Dæmon repugnant eidem.

4. *Ad hæc* Id solum est formaliter peccatum quod Legi formaliter repugnat, id est in ea proh bitum est: at Concupiscentia in se non est vlla lege sic prohibita: Vnde nō dicitur; *Non sit*; sed *Non regnet in vobis ad obediendum concupiscentijs eius.*

5. In hoc autē: *Non cōcupisces*: prohibentur non motus primi; quia non sunt in potestate nostra; vtpote merè naturales: Sed voluntarii interdicuntur soli.

Ad II. Loquitur ibi de tunc viuentibus secundum carnem tantum, deque actualibus peccatis eorum. Sicq; & alubi alij, deque pronitate ad malum innata.

Ad III. Non odit vt peccatum actu; sed vt languorem ex pec. orig. relictum: odit ergo eam metonymicè.

Ad IV. Christus nec Ignorantiam assumpsit naturæ communem: ergo vti hæc non est peccatum; ita nec Cōcupiscentia. Solū assumpsit eas miserias, quæ ad Redemptionem conferre poterant.

Ad V. De pec. in genere, verum est: At de peccato in moribus actu, restringi debet propositio ad conformitatem legis, præcipientis actus mortales: Alioquin peccata naturæ erunt propriè peccata, & punienda: quod absurdum. Sic & minor vera est, de lege ingenere; falsa, de lege aliquam specie quid prohibente; nam huius præuaricatio est certum peccatum actuale.

QVÆSTIO XXIII.

Quid & Quale sit peccatum Originale?

Lvthero-calvinistæ duo affirmunt.

1. Ipsam Concupiscentiam, per se solam nulla superaddita morbida qualitate.

2. Idque etiam post acceptum Baptismum esse ipsum peccatum originale. Sed breuiter, satque refutati sunt suprà.

Avtor. I. Pec. Or. non est Morbida Qualitas; quæ peccantis Adæ carnem infecisset, ac per generationē transfusa generet spiritalem animam. Qualitatem morbidam, qua voluntas inclinetur ad concupiscenda Sensibilia contra rationem. Hācque in Sensualitate residētem dici *Malum in carne habitans*, Rom. 7. Non est ita, licet

licet asserat Magister in 2. sentent. de Gandauo, Driedo. &c.

RATIO. Quia si esset Positiua Qualitas haberet & causam positiuam.

1. *Deum?* At foret autor peccati, vel tentationis: contra *Iac.* 1.

2. *Dæmonem?* At hic nil potest in anima producere; sed solum in rebus corporeis.

3. *Serpentem?* At hic afflare nequit spiritalẽ qualitatem corporalis; & solum cum Eua, non cum Adamo, locutus est.

4. *Hominem?* At hic, vt possit in sese per actum peccandi efficere dispositionem ad similem actum; non potest tamen producere Qualitatem perpetuò hærentem, adque mala inclinantem.

5. *Pomum?* At hoc naturâ suâ bonum erat; licet prohibitum. Et corporale erat impotens ad spiritalem qualitatem in anima producendam. Deinde Dominium Cõcupiscentiæ non tollitur baptismo; etsi per Gratiam religetur. Quare quid aliud erit *Concupiscentia*; vti *vitium, quo proni sumus ad appetenda sensualia contra ordinem rationis.*

II. Concupiscentia non est prima transgressio Adæ: vt placet Pighio, Catherino. &c. in 2. *dist.* 30.

RATIO. Quia hi volunt, 1. Peç. or. esse vnum numero in omnibus.

2. In Adam realiter; in posteris imputatiuè inesse.

3. Infantes solum denominatione externa dici peccatores, ob pec. Adæ. Nam Priuationem iustitiæ, Maculam, Reatum, &c. volunt habere rationem pœnæ, non culpæ; nisi impropriè, velut causa capi pro effectu assolet: Sicque transfundi pec. orig. non inse, sed in pœnis.

At *Conc. Trid. sess.* 5 definiuit iam, pec. or. transfundi propagatione, non Imitatione.

2. Et distinguit idem pec. orig. à pœnis; eoque Pelagianos antiquos & nouos condemnat.

3. Cuique proprium pec. orig. inesse.

4. Ac remitti in Baptismo; id est, absolutè tolli totum; Non imputari solum.

III. Pec. Originalè *Formaliter* ac essentialiter est priuatio Iustitiæ orig. quatenus mens Deo subiiciebatur: *Materialiter* verò & denominatiuè est Concupiscentia. Ita *D. Tho. q.* 82. *a.* 3. Quem ita explicant.

1. Si peccatũ or. capiatur pro actione contra legem; tunc pec. orig. propriè est Adæ transgressio; quatenus Species erat generis humani. Ita verum hoc Rom. 5. *In quo omnes peccauerunt* olim aliena voluntate; quæ cum totius naturæ fuerit, etiam nostra esse censetur. Sic Patres.

2. Si pec. or. capiatur pro eo, quod in homine remanet post actionem; tunc *pec. orig.* propriè & formaliter *est tantum Habitualis* Auersio humanæ naturæ in singulis, ex actu primo Adę profecta. *Nam*, Vt anima cum iustitia orig. erat conuersa ad Deum: Sic illo dono priuata, dicitur auersa à Deo, & iniusta habitualiter: Et nil in anima culpæ post actum peccati remanens habere peccati rationem potest, nisi Auersio illa & Macula: Nam reatus, (qui est dignitas odii, & indignitas

gratiæ) est effectus Auersionis : item Reatus pœnæ; Offensa Dei; Dispositio seu habitus acquisitus: item Ordo ad actum præcedentem, seu priuatio innocentiæ: Hi effectus remanent in anima post causam Auersionem.

DICES. 1. Priuatio iustitiæ orig. est effectus peccati orig.; ergo eadem non est ipsum pec. orig.

2. Dein, ista priuatio est à Deo spoliante hominem: at à Deo peccatum formaliter esse nequit.

RESPONDEO. Iustitia orig. erat bipartita.

1. *Mentem Deo subijciebat*: Sic ipsa est Formale ipsum in pec. or.

2. *Carnem Spiritui subdebat*: Sic eadem est Materiale in pec. or. Iam *ratione Prioris*, Priuatio iustitiæ originalis est ipsum peccat. original. Est voluntaria, nam voluntariè Adam se auertit à Deo: Et sic non dicitur propriè tolli à Deo: sed ab ipso homine proiici & excludi. At *ratione posterioris* ea Priuatio iustitiæ orig. est Effectus peccati orig. seu Auersionis: Estque Inuoluntarius ac pœnalis omnibus: Et dicitur propriè tolli à Deo; quia iusta pœna à Deo est.

QVÆSTIO XXIV.

An POENA pecc. orig. sit decedentium absque Baptismo Damnatio?

I. ZVVINGLIVS *in declarat. de pec. orig.* fingit: Fidelium paruulos, præreptos baptismo, saluari, certum esse: Probabile, & Infidelium. Quod vniuersa natura humana sit à Christo reparata. Sic &, quoad Fidelium proles, CALVINVS, Martyr, Bucerus; & multi. Cum Vincentio quodam per S. Aug. lib. 1 de orig. animæ cap. 9. refutatum.

II. PELAGIANI, teste Aug. fingebant Excelsi quidem cœlis; at in terris naturali beatitate emactari. Sic & Catherinus & Pighius. &c. eos velut in terrestri paradiso beatos asserunt. Quorum & subiecta sunt argumenta.

SVADENT istis. 1. Propter Christum iustificantur: nam *& pro illis vltimo loco destruetur inimica mors; neque sub diaboli perpetuo potestate erunt: Quia & pro illis eiectus erit diabolus foras.*

2. Quia, Dan. 12. *Multi de his, qui dormiunt, euigilabunt, alij in vitam æternam, alij in opprobrium, vt videant semper.* Multi, quasi dicat, alij non in neutrum euigilabunt: *Hi, qui erant, nisi pueri?*

3. S. Aug. serm. 14. de verbis Apostoli, assignare paruulis medium locum inter gehennam, & cœlum, hæresin esse Pelagianam: Et lib. ad Renatum ait, *eos secum ferre damnationem.*

4. Non conuenit quicquam suo fraudari fine, qui ei secundum naturam competat homini quâ homo conuenit quædam naturalis felicitas scilicet nosse Deum & substantias separatas, iuxta modum naturæ: ergo hæc debita pueris dabitur, forsan super terram, vt locum homini proprium, tunc purgatissimam. &c.

AVTOR. Decedentes sine baptismo infantes simpliciter sunt damnati, perpetuoque cœlesti & naturali beatitudine carebunt.

1. Sic Scriptura in *Antichristo p. 4. q. 14.*

2. Sic definierunt Concilia prisca & Trid. sess. 5. Sic sancierunt Papæ plures, vt S. Syricius, S. Leo, S. Gregorius. Sic docuerunt & Sancti Patres.

3. RATIO fauet. 1. Quia non baptizati sunt captiui Sathanæ: nam Col. 1. per Christum eripimur potestate tenebrarum: ergo talibus nulla est natu-

ra-

turalis beatitudo; vt qui naturaliter horrent ad Sathanam.

2. Quia Communis tenet, Locum non baptizatorum esse carcerem horridum.

3. Si vera sententia Catharini & Pighii foret, paruuli ij felicioris essent conditionis, quam si in puris naturalibus obiissent: egerentque solum baptismo vt à bono ad melius, non à malo ad bonum transirent: At hæc est hæresis Pelagiana.

Dico I. Hæc ratio militat contra S. Patres & Concilia; & stat etiam pro maioribus peccatoribus æquè ac paruulis. Quia Christus 1. Tim. 2. *dedit semetipsum redemptionem pro omnibus*: Et 1. Ioan. 2. *est propitiatio pro peccatis totius mundi*: Verum ea non omnibus applicatur: Nec mors omnibus destruetur in resurrectione; nec omnes subesse diabolo desinent.

Ad II. Aug. 20. Ciu. c. 23. *Multi*, id est, ait, *omnes*; sic & Theod. Sic Rom. 5. *Per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt Multi*: id est, *In quo Omnes peccauerunt*. Multi, id est Ioan. 5. *Omnes, qui in monu. sunt, procedent qui bona fecerunt, in. &c.*

AD III. Rectè: at non est locus medius damnatis; & quidem pœnâ damni, etsi non pœnâ sensus.

Ad IV. Deus omnia dirigit in suum finem, at iustè permittit quosdam excidere fine suo. Nec ea felicitas vel naturalis est, vel debetur naturæ; nisi reparatæ & expiatæ. Neque terra noua erit habitabilis; vtpote submergenda aquis. &c.

QVÆSTIO XXV.

An decedentium sine baptismo Pœna sit ignis sensibilis?

Sicut Calviniani & Zvvingliani eos in cœlum euehunt: ita Lutherani eosdem deiiciunt in orcum. Extremis improbe gaudent Liquet ex Luthero & Melanch. dum pec. orig. cum actuali confundunt: Et Heshusius inter sexcentos errores Pontificiorum e iam refert, quod damnatos doceamus sine baptismo demortuos. Sentit cum iisdem Greg. Ariminen. & Driedo; sc. damnatos esse pœna & Damni, & sensus.

Svadent istis. 1. Matth. 3. *Paleas comburet igni inextinguibili*: tales inbaptizati: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur. &c.*

2. Matth 13. *Angeli separabunt malos de medio iustorum & mittent illos in caminum ignis*. Mat. 25. *Ite maledicti in ignem æter.*

3. Apoc. 20. *Beatus, qui habet partem in resur. prima: in his secunda mors non habet potestatem.*

4 *Omnes resurgent. &c. qui mala egerunt, in ignem æter.* ait Symbolum Athanasii.

5. Hic viui patiuntur pœnam sensus, famem, morbos. &c ergo & isthic punientur pœnâ sensus acriore. Vnde post resurrectionem habebunt corpora passibilia, non gloriosa: ergo semper patientur.

Avtor. Illa sententia non est apertè quidem reprobata ab Ecclesia; in scholis tamen reiicitur.

1. Quia Apoc. 18. *Quantum se glorificauit & in deliciis fuit; tantum date illi tormentum*. At paruuli nil se glorificarũt; ergo nec tormentum promerentur. Nec, *Isa. vlt.* vermis conscientiæ in eis vixit; ergo nec ignis vret eos.

2. Innocentius III. l. 3. Decret. ait eos pœna damni teneri. Sic & S. Patres, vt Greg. Nazian. Ambr. Aug. qui ait: *Pœna quæ, qualis, quanta sit, definire non ausim*: Nec audebat de talibus pronunciare illud: *Melius erat ei, si natus non fuisset homo ille.*

3. Ratio. Peccatum orig. tollit in homine solum Donum Supernaturale; non Naturale: ergo pœnam pec. o.

esse oportet priuationem Boni Supernaturalis, id est, carentiam visionis Dei, non pœnam sensus, quæ naturam lædat.

2. Ratio. Nemo punitur pœnâ positiua & sensibili ob culpam habitualem, sed ob actualem: atqui pec. orig. est culpa habitualis solum. ergo.

3. In Ecclesia nulli satisfactio imponitur pro pec. orig. ergo credibile, quod nec in altero sæculo pœna ei sensibilis reseruetur.

4. Peccato naturæ respondet pœna naturalis: at peccato personæ pœna sensus.

Dico Ad I. Area est Ecclesia; infantes non baptizati nondum sunt in area, ait *Aug. l. contra Donat. post Collat. c* 10. Sic & De adultis est sermo, qui possunt fructus facere.

AD II. Conclusio ea est parabolæ de sagena, id est, Ecclesia; in qua nō sunt inbaptizati.

Ad III. Istud solum de adultis dicitur: quia *iudicati sunt secundum opera ipsorum*. Quamquam & paruuli sint iudicandi, vt qui opus habeant alienæ voluntatis natiuum, pec. orig. *In ignem verò ibunt, qui mala egerunt* ipsi.

AD IV. dicitur idem. Deinde fames, sitis, &c. consequuntur ad naturam spoliatam iustitiâ orig. non infliguntur directè in pœnam: at gehenna est directa in pœnam actualis peccati.

QVÆSTIO XXVI.

An decedentium absque baptismo Pœna sit Dolor interior mentis?

Orthodoxorvm hic duplex opinio.

Prior Theologorum: Sine baptismo defunctos vacare interno, externoue dolore omni.

Docet istis. 1. Hoc, *Quantum se glorificauit*. &c. rectè probat, eos pœnam sensus non passuros: ergo nec animi dolorem passuros; qui subtilior est sensus.

2. *S. Aug. in Enchir. c.* 93. Dolor eorum mitissimus erit: at animi dolor de amissa gloria acerrimus erit.

3. Concors hic Doctorum est consensus, nil eos perpeti doloris.

4. Intelligunt se iusta Dei ordinatione carere beatitudine: ergo non dolent; sin', peruersæ forent voluntatis.

5. Singularis prouidentia Dei abstergeret eis dolorem amissi boni, per gaudium declinati mali.

Avtor. Altera S. Patrum & quorundam Theologorum sententia videtur probabilior: quod animi dolorem sentient de amissa gloria; deque carcere suo perpetuo: Sed mitissimū, vt qui verme careant; nec in delicijs fuerunt carnis actu; & securi sint à diris damnatorum. Ita S. August. quatuor diuersis in locis: S. Fulgentius, Gregorius, Cyprianus.

Dico Ad I. Dolor sensus directè infligitur ob culpam propriam sensus: at Ani-

at Animi dolor consequitur naturaliter ad priuationem iustitiæ; sicut miseriæ in hac vita consequuntur ad p. or. non directè infliguntur.

Ad II. S. Augustinus comparat pœnam paruulorum cum pœnis damnatorum; sic mitissima dicitur: non pœnam damni in animo, cum pœna corporis.

Ad III. At S. Patrum Antiquitas stat contra Theologos hodiernos: Et S. Thomas & S. Bonauentura sunt interpretatu faciles.

Ad IV. Patiuntur patienter, non impatienter: sicut & animæ purgatoriæ patiuntur in sensu.

Ad V. Id non constat. Videtur, vt paruulos in hac vita sinit pati incommoda; sic & sinet isthic perpeti dolorem animi, sed mitem.

QVÆSTIO XXVII.

Qui Effectus, vel Pœnæ ex peccat. original. contrahuntur in hac vita?

I. Pelagiani, teste Aug negantes pec. orig., Concupiscentiam in bonis naturæ ponebant: Cætera vitæ incommoda esse naturalia asserebant. S. Augustinus tam eos oppugnauit acriter, quam expugnauit feliciter: damnauit Ecclesia perenniter.

Avtor. Concupiscentia carnis, qualis iam inest nobis, mala est, seu vitiosa; non bona.

1. Teste S. Scriptura in *Antichristo. p. 4. q. 14.*

2. Quia eget ea freno rationis, vti immoderata ex sese.

3. Ob eam concubitus etiam legitimus, vitat conspectum hominum; at ob bona erubescit nemo. Sic *August. 14. ciuit. c. 17.*

3. Malum est & contra rationem, vt inferiora superioribus aduersentur: at ob concupiscentiam id fit in homine, ergo.

4. Sic consensus S. Patrum docet, ipsique ethnici.

II. Miseriæ Humanæ cæteræ sunt quoque pœnæ pec. orig.

1. Ignorantia: Psal. 48. *Homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insipientibus.*

2. Malitia voluntatis: Eccl. 7. *Fecit Deus hominem rectum; & ipse se infinitis miscuit quæstionibus.*

3. Concupiscentia partis inferioris. Ideo *Gen. 3.* erubuerunt an nuditatem suam.

4. Labor & dolor corporis. Gen. 3. *Insudore vultus tui vesceris pane tuo.*

5. Mors. Rom. 5. *Intrauit per peccatum mors.* Cap. 6. *Stipendium peccati mors.*

6. Ira Dei Psalm. 33. *Vultus Domini super facientes mala.* Rom. 1. *Reuelatur ira Dei de cœlo super omnem impietatem:* at nascimur filii iræ.

7. Captiuitas sub diabolo. Nam 2. Pet. 2. *A quo quis superatus est, huius & seruus est.*

8. Crudelitas hominum in homines. Iacob. 4. Vnde *bella, & lites in vobis? Nonne ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris?*

9. Rebellio bestiarum. Nec enim hanc in paradiso futuram indicat familiare serpentis cum Eua colloquium. Et Genes. 2. Animantia omnia obedienter coram Adam comparuerunt.

10. Calamitas omnis à cœlo, terra, mari, casusque omnis: Istis enim cunctis vnum rerum Dominum Hominem Deus fecisset altiorem, quam vt vel adspirare ad eum potuissent; si in Dei charitate & subiectione stetisset.

III. LVTHERO-CALVINISTÆ prædictas miserias nil infitiantur quidem: Affingunt tamen tres alios, quos non agnoscimus.

VT 1. Amissionem Liberi Arbitrii.

2. Corruptionem naturæ tantam esse vt etiam iustificatus homo non possit non peccare.

3. Odisse Deum, Fugere iudicium Dei, Dubitare de promissis Dei, Desperare peccat. remissionem, & salutem: hæc esse volunt nunc ipsum pecc. orig. nunc fructus eiusdem.

AVTOR. At læsum, non extinctum, nouimus Liberum arbitrium.

2. Viribus naturæ Corruptæ præstare nil meritorium salutis; at Reparatæ, per gratiam possumus plurimum. Quæ duo infrà.

3. Prædicti motus non omnes sunt effectus peccati originalis, nisi remotè, vt omnia peccata: proximè enim ac immediatè sunt voluntatis nostræ.

Dein iidem inveniuntur in carentibus peccat. originali, vt in dæmonibus: & in multis habentibus pec. o. inueniuntur, vt in non baptizatis.

II. DE GRATIÆ REPARATIONE.

Huius partes sunt, Gratiæ, 1. Diuisio, 2. Communicatio, 3. Cum Liberi arbitrij Natura, 4. Ac Viribus in Naturalibus, 5. Moralibus, 6. Et supernaturalibus rebus.

I. DE GRATIÆ DIVISIONE ET DEFINITIONE.

Schema Diuisionis Gratiæ.

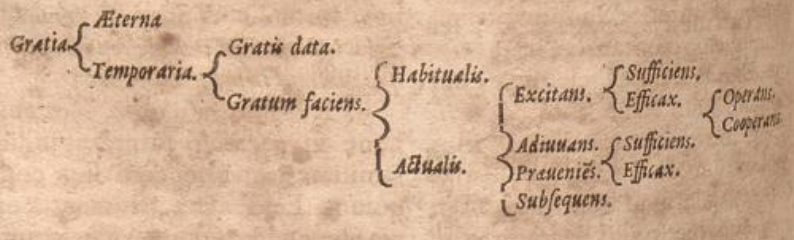

1. Gratia

1. *Gratia* est donum supernaturale, inhærens animæ; eamque ad Esse supernaturale euehens.

2. *Gratia Aeterna* est amor Dei, quo suos ab æterno dilexit & prædestinauit. Eph. 1.

3. *Gratia Temporaria* sunt beneficia Vocationis & Iustificationis, quæ ex gratia Æterna promanant vt illius effectus Nam, Rom. 8. *Quos prædestinauit, hos & vocauit. &c.*

4. *Gratia Gratis data* est donum absque debito ad aliorum salutem datum: Estque multiplex. 1. *Cor.* 12.

5. *Gratia Gratumfaciens* seu Iustificans est donum absque debito ad propriam cuiusque salutem datum.

6. *Gra. Gratumf. Habitualis* seu *Permanens*, est donum gratuitum homini durabiliter datum.

7. *Actualis*, vel *Auxilij specialis*, est Motio Dei, qua homo adiuuatur ad operationes, naturam aliquo modo superantes; Idque vel simpliciter ex genere suo: vt actus fidei, spei. &c. Aut ratione status peccati, in quo debilitat° homo indiget auxilio: Aut ratione circumstantiæ accidentis, vt tentationis, aduersitatis. &c.

8. *Actualis Excitans* est Exterior vocatio, Prædicatio, Exempla, Miracula, Aduersa, Beneficia. &c. Aut potissimum est Interior Illuminatio mētis, Inspiratio voluntatis à Deo.

9. *Actualis Adiuuans* est, quæ cum voluntate *Elicit* actum internæ Cooperationis: quæ *Dirigit* ob intellectus ignorantiam & instabilitatem: quæ *Protegit* gratiæ semen contra hostes.

10. *Sufficiens* est, qua Deus dirigendo, protegendo, & cooperando paratus est iuuare, vt possit velle credere, conuerti, bonum operari; homo tamen reipsa non velit credere. &c.

11. *Efficax* est, qua Deus ita vocat hominem, vt infallibiliter reipsa velit, credat, bonum faciat.

12. *Efficax Operans*, Phil. 2. *Deus est, qui operatur in vobis Velle, & Perficere.* 1. Thes. 2. *Accepistis illud non vt verbum hominum; sed (sicut verè est) verbum Dei qui operatur in vobis, qui credidistis.*

13. *Efficax Cooperans*: vt Mar. 16. *Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante.* Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Gratiæ gratumfacientes pleræque, non re, sed ratione differunt.

QVÆSTIO XXVIII.

An gratia Gratumfaciens sit qualitas, per modum habitus in homine permanens?

Lvtheranvs Kemnitius in Exa. Trid. Hesshusius. &c negant, Ecclesiamque affirmantem arguunt.

Calvinvs in Antidoto sess. 6. c. 7. *Falsum esse contendo, vllam iustitiæ partem in qualitate sitam esse, vel habitu, qui in nobis resideat; Sed gratuita acceptione nos esse iustos.* Allusit eisdem Pighius, lectione Caluini seductus, statuentis Imputationem solam iustitiæ Christi.

Svadent. istis. 1. Quia S. Augustinus comparat lib. arbitrium iumento, gratiam sessori; quod gratia non sit habitus, quo vtimur; sed Spiritus sanctus qui nos regit.

2. S. Aug. refutat Pelagianos, quod dicerent, necessariam gratiam habitualem, per quam homines euehantur ad statum filiorum Dei.

Avtor. 1. Gratia est habitus infusus, qualitasque mentis permanēs.

Sic

Sic omnis Theologia: sic Ecclesia in Concilijs Viennensi, Trid. sess. 6. Hoc tamen noluit definire, habitus ne sit, an qualitas; esse tamen ait qualitatem per modum habitus permanentem in anima; sc. esse non solam remissionem peccatorum, sed & sanctificationem inhærentem.

1. Sic Scriptura docet in meo *Antichristo p. 4. q. 15.*

2. Ita Consensus S. Patrum, apud *Bellar. l. 1. c. 4.*

3. RATIO fauet. 1. Diligere Dei est velle bonum; & hoc est efficere bonũ: efficax enim est dilectio Dei: at iustos diligit; ergo est in eis quædam pulcritudo dilecta.

2. Qualis est forma, talia sunt & opera: homo autem conditus ad gloriam operari debet supernaturalia: quare & formam ei supernaturalem inesse necesse est: id est, 2. Pet. 1. *effici diuinæ consortes naturæ.* Ita S. Dionys. in Hierarch. p. 1 c. 2. Neque homo tum solum est iustus, cum iusta operatur; sed etiam cum cessat operari.

3. Baptismus iustificat etiam infantes, amentes. &c. qui rationis vsum non habent, & quibus actualis inesse iustitia nequit: ergo erit habitualis. Deinde baptismo regenerari est nouam formam accipere, vnde filii Dei nominamur & sumus. Demum Sacramenta, vt instrumenta gratiæ, efficiunt in suscipientibus gratiam, non actualem teste experientia; ergo habitualem.

II. Porrò habitus Gratiæ, & habitus Charitatis; an differant re & subiecto, sicut anima & eius Potentiæ: an verò sint idem re, & differant ratione: disputant Theologi salua fide. At charitatem esse virtutem seu gratiam creatam; & non ipsum Spiritum S. in persona; docet Ecclesia vniuersa, cum *S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 2. Et in quæstionibus disputat. quæstio. de caritate art. 1.*

DICO AD I. S. Augustinus loquitur de gratia creata, & increata, id est, de Deo, qui per dona sua sedet in nobis. Sic, Ro. 8. *Qui spiritu Dei agũtur, hi sunt filij Dei.* Et Deus per habitus creatos & infusos habitat in nobis, Eph. 3. *Christus habitat per fidem in cordibus.* Rom. 5. *Charitas* Dei diffusa est. &c.

AD II. Pelagiani negabant in paruulis remitti pec. originale per baptismum; eos tamen adoptari in filios Dei concedebant: & illius, non huius ergo arguebat eos Augustinus. Gratiæ igitur necessitatem ad remissionem male negabant.

QVÆSTIO XXIX.

Sitne Gratia Sufficiens, quæ non sit tamen Efficax?

CALVINISTAE partitionem gratiæ, in Sufficientem & Efficacem, omnino repudiant. Quia volunt Motos à Deo debere necessariò bene agere: Non motos non posse bene operari: Sicque eis omnis Dei Motio est efficax; Sufficiens, nulla.

CALVINVS Inst. 2. c. 3. §. 10. *Voluntatem mouet gratia, non, qualiter multis seculis traditum est, & creditum, vt nostra postea sit electionis, motioni aut contemperare, aut refragari; sed illam efficaciter efficiendo.* Lutherani communiter consentiunt.

II. PELAGIANI, teste *Aug. lib. 1. contra epist. Pelag. ca. vlt.* eandem repudiabant: Quia solum lib. arbitrium asserebant sufficiens ad salutem consequendam.

AVTOR.

AVTOR. Sufficiens omnibus est gratia; at Efficax non omnibus.

1. Teste S. Scriptura in meo *Antichristo p. 4. q. 16.*

2. Sic de vtraque docet S. Augustinus locis diuersis.

3. Sic Ratio persuadet. Quia si non detur gratia Sufficiens, tria sequentur incommoda.

1. Adamum non sua culpa lapsum, ait *Aug. l. de corrept. & grat. c. 9.*

2. Deus amicos suos desereret antè, quam deseratur ab eis; cùm non habeant gratiam sufficientem ad resistendum peccatis.

3. Nemo verè posset dicere, nõ se tãtum fecisse boni, quãtum potuit; quia iuxta sufficientem fecisset: at omnes sancti semper accusant se ignauiæ, quod non satis cooperentur gratiæ.

Demum negata gratiæ Efficacia tollitur fundamentum prædestinationis. *Prædestinatio enim*, ait S. Aug. l. de prædest. c. 10. *est gratiæ præparatio; gratia verò, ipsa donatio.*

QVÆSTIO XXX.

Qua in re sita sit gratiæ Efficacia?

LVTHERANI pariterque CALVINIANI tradunt

1. Non omnibus, sed paucis & solis prædestinatis Christum suam largiri gratiam; vtpotè pro solis iis mortuum.

2. Christum his paucis dare, non quamcunq; gratiam, sed tantum Actualem; nulli verò habitualem & sanctificantem.

3. Hanc Actualem tam parcè dari, vt nemini sufficiat ad seruandam Legem.

4. Hanc eo cum onere dari, vt accipientes illâ vti libere non possint, aut cum ea cooperari. Hæc summa, præsertim Caluiniana.

Hic igitur status quæstionis propriè est inter duo extrema: 1. Efficacia gratiæ sitne sita in voluntatis assensu cooperante gratiæ, sic vt in potestate humana sit sufficientem facere efficacem. 2. An verò sit Dei solius actio physica determinans voluntatem ad eligendum bonum, ei per Excitantem gratiam inspiratum: sicque fieri non possit, quin effectus infallibilis sequatur?

DE Posteriore, CALVINVS ita Inst. 2. c. 3. §. 10. *Voluntatem mouet, non*, &c. vt suprà quæst. 29. Hoc est, vt voluntas mota consentiat diuinæ motioni, sic necessariò, vt non possit non consentire: vel expressius: Vt mota voluntas nil agat consentiendo, sed se purè passiuè habeat; Deus verò agat omne solus, eãque necessitet. Ideo ait 7. *Non rectè à Chrysostomo scriptum est; Nec gratiam sine voluntate; nec voluntatem sine gratia, quicquam posse operari.* In quo vno insunt errores duo: 1. Voluntatem nil agere, nil cooperari gratiæ. 2. Non esse in potestate voluntatis, Consentire, aut Refragari.

SVADET Prius ita. 1. *Deus*, 1. Cor. 9. *operatur omnia in omnibus.*

2. Cor. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Phil. 1. *Deus operatur in nobis Velle & Perficere.* 2. Ro. 8. *Quicunque spiritu Dei AGVNTVR, ij sunt filij Dei.*

e 3. Iac. 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est.*

Posterius ita. 4. Ezech. 36. *Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.* Vt ergo non est in potestate lapidis verti in carnem; sed merè passiuè se habet: sic & voluntas.

5. Vtrumque sic suadent. Quia illustratio, inspiratio, suasio interna pertinent ad literã; non ad gratiam aut spiritum. Quod enim facit Concio externa; id & suasio interna.

6. Si Efficax gratia est, ita vocari vt aptum est vocato, ne spernat vocantem: Sufficiens est ita vocari, sicut vocato non est aptum, ne

spernat vocantem: At hoc absurdum est, Deum sic vocare, sicut aptum non est vocato.

7. Scholastici videntur Efficaciam gratiæ non tam in ipsa Gratia, quam in voluntate humana ponere.

AVTOR. I. Efficacia gratiæ non est sita in Voluntate humana, sufficienti gratiæ consensum dante. Neque est in potestate hominis positum, vt ex sufficiente faciat Efficacem, quando voluerit.

1. Quia S. Scriptura reclamat, in *Antichristo p. 4. q. 16.*

2. Quia ea opinio euertit fundamentum Prædestinationis diuinæ, vt à qua sola pendere Efficaciam doceat Scriptura. Nam ait S. Aug. lib. de corrept. & grat. c. 7. ex Rom. 8. *Quos prædestinauit, hos & vocauit*: quomodo? *Omnia cooperantur in bonum his, qui SECVNDVM PROPOSITVM Vocati sunt Sancti*: non secundum Voluntatem Vocati: Alioquin hæc nullũ locum relinqueret Prædestinationi; sed tantũ Præscientiæ: Nec verè diceretur, Rom. 9. *Vt secundum Electionem Propositum Dei maneret: Non ex operibus*, volentis hominis Vocati; *sed ex Vocante dictum est ei. &c.*

3. Quia illa opinio abhorret ab sẽtentia S. Augustini: qui docet, *lib. de prædest. c.* 8. Efficacem gratiam à nullo duro corde respui; quia cor emollit. *Et l. de spir. & lit. c.* 34. Cur Deus vni suadet, vt persuadeat, alteri non: Causam refert in *Altitudinem diuitiarum sapientiæ Dei.*

4. Quia sicut error Lutherocaluinistarum destruit gratiam Sufficientem, & tollit Liberum arbitrium: ita illa opinio destruit & gratiam Efficacem, & Prædestinationem.

II. Gratiæ Actualis duplex est officium: Prius, Præuenire, excitare, præparare voluntatem nostram ad consensum: Posterius, voluntatem iam præparatam adiuuare, & cum ea cooperando elicere consensum. *Probatur ex* S. Augustino quadrifariam.

1. *Ex ijs Locis*, quibus docet Efficacem gratiam consistere in vocatione, illustratione interna, seu persuasione: proinde physicam Dei actionem esse potius gratiæ Excitantis, quam Adiuuantis.

2. *Ex ijs*, vbi dicit Efficacem gratiã esse Præuenientem tum suapte natura, tum & tempore sic, vt sine nobis operetur: Ergo esse nequit determinãs necessitansq; voluntatem nostrã. Vide S. Aug. epist. 107. *Gratia meretur augeri, vt aucta mereatur & perfici, Comite, non Ducente, pedissequa, non præuiã voluntate* Quam S. Augustini sententiam Caluinus audacter reiecit, Inst. c. 3. §. 7.

3. *Ex ijs*, quibus probat gratiam sufficientem, quæ simul non sit Efficax.

4. *Ex ijs*, quibus ostendit, vnde fiat quod sit Efficax, licet non determinet physicè voluntatem, sed moraliter tantum, per modum suasionis.

2. *Probatur* argumentis quatuor præmissam sententiam refutantibus quæ simul & Caluinianam refutant & nostram Sancti Augustini confirmant.

III. Voluntatem Nihil ồmnino agere; hæreticum est.

1. Quia contrarium S. Scripturæ, in meo *Antichristo p. 4. q. 16.*

2. Quia si Deus adiuuat, sanè & nos aliquid agimus. Vnde S. Aug. *ser. ij. de*

de verb. Apost. *Nomen Adiutoris præscribit tibi, quia & tu ipse aliquid agis.* Idem tract. 72. in Ioan. *Operanti in se Christo cooperatur homo salutem aternam, & iustificationem suam.* Idem in Ench. c. 31. *Hominis voluntatem Deus præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam.* S. Bern. l. de grat. & lib. arb. *Conatus nostri cassi sunt, si non adiuuantur; & nulli, si non excitantur.*

IV. Dicere, Non esse in potestate hominis, Consentire, vel Refragari gratiæ; hæreticum est.

1. Quia contradicit S. Scripturæ: Vide in Antichristo.

2. Reclamant S. Patres, S. Aug. lib. de Sp. & lit. c. 34. *Consentire vocationi Dei, vel ab ea Dissentire, propriæ voluntatis est.* Idem in titulum Psal. 71 *Non erat in potestate tua, vt non nascereris ex Adam; Est in potestate tua, vt credas in Christum.*

3. Ratio euincit. Scriptura dicit, alios diuinæ voluntati Consentire; vt Matthæus in telonio, Paulus in itinere, Zachæus in arbore, Latro in cruce: Alios Dissentire; vt Act. 7. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Prou. 1. *Vocaui, & renuistis.* Vtrique fecerunt id Vel liberè; ergo Consentientes sunt vituperandi, & Dissentientes laudandi: Vel Deus cogit Dissentire per gratiam eosdem, queis dedit eam. Quod absurdum vtrumque.

Dico ad I. Agitur ibi de gratiis gratis datis, non de iustificante gratia. 2. Cor. 3. & Phil. 1. dicitur quod omnia possimus in eo, qui nos confortat; & sine eo nihil possimus: non tamen necessitamur à gratia; id est, ait Aug. l. de grat. & lib. arb. c. 9. *Non ideo liberum arbitrium abstulisse putandus est.* Et. ca. 17. *Vt velimus, sine nobis operatur: cum autem volumus, vt faciamus, nobiscum cooperatur.*

Ad II. Aug. serm. 13. de verb. Dom. Dicet quis: *Ergo agimur; nõ agimus. Resp. Imò & agis, & ageris. Et tunc benè agis, si à bono agaris. Spiritus enim Dei, qui te agit, agentibus adiutor est.*

Ad III. Ita; sunt bona omnia à Deo: nec inde tamen sequitur, nos ijs nõ cooperari. Quin ideo dãtur à Deo, vt ijs cooperemur, vt talentis ad lucrum; 2. Cor. 6. *Hortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.*

Ad IV. Voluntas est res media, quæ successiuè esse nunc lapidea, nũc carnea potest; neutrum tamen sine ipsius libera cooperatione. Hinc Ezech. 31. Proiicite à vobis iniquitates vestras, id est cor lapideum; *& facite vobis cor nouum*, carneum. Idque tum, cum ego *Dabo vobis cor carneum.*

Ad V. Disparitas magna est: nam Concio solum tangit aures corporis, non infundit lumen menti; non adspirat affectum cordi: at suasio interna Dei ad cor hæc omnia præstat, & adiuuat voluntatem ei cooperans physicè.

Ad VI. Certum est, vocari multos, vt eis non est aptum vocari, ne spernant vocantem; & tum vocari quando eos non secuturos videt Deus; & contrà, vocari, cum præuidet eos secuturos: vt *Matt.* 11. Tyrii & Sidonij. Nec tamen præscientia Dei est causa obdurationis: nec absurdum est facere Deum iustè, quod vult: licet causa nobis sit occulta.

Ad VII. Liquet iam suprà.

II. DE COMMVNICATIONE GRATIÆ.

QVÆSTIO XXXI.

An SVFFICIENS Auxilium detur omnibus ad salutem?

LVTHERVS *in assert. art.* 36. CALVINVS *Inst.* 3. c. 22. §. 10. & c. 24. §. 12. 16. Negant Dari Reprobis ab æterno; sed solis prædestinatis. Contrarium Pelagiani: Posse omnes voluerunt solis lib. arbitrij viribus, absque gratia præueniente consequi Sufficiens auxilium ad salutem.

I. SVADENT Pelagiani istis. 1. Quia Sap. 6. *Æqualiter est illi cura de omnibus.*

2. Ioan. 1. *Lux vera illuminat omnem hominem. &c. Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.*

3. Luc. 2. *Omnis, qui petit, accipit: Et dabit Sp. bonum petentibus se.*

4. Matt. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis. &c.*

AVTOR. I. Deus suâ gratiâ præuenit omnem auxilij inuocationem.

II. Nec tamen auxilium gratiæ adest æqualiter cunctis.

1. Teste S. Scriptura in Antichristo p. 4. q. 17.

2. Sic definitio Conc. Arausicani can. 3. 4.

3. Sic ratio. Quia si æqualiter adest omnibus Deus; quomodo permisit olim omne ingredi vias suas, *Act.* 14. & nunc annunciat pœnitentiam? Cur Paulus spirãs minas conuersus est; relictiq; meliores? Cur optimi viri proles sine baptismo decedit, & adulteri filius baptizatur?

4. Ita Sanctorum Patrum consensus.

DICO AD I. Sensus est: Dei prouidẽtia nulli rei deest: etsi non *æqualiter* gratia adsit singulis: cum diuersæ donationes sint gratiarum.

AD II. Christus quoad se illuminationem offert omnibus, quoad homines, multi lumen non recipiunt: Expectat tamen Deus, vt recipiatur cum fide.

AD III. Aug. l. 4. in Iulianum, c. 8. ait Spiritus bonus non potest peti nisi ex sp. bon. Rom. 10. *Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt?* Itaque Iac. 1. *Postulet in fide.*

AD IV. Vocat omnes vt veniant; nõ ait tamen solis naturæ viribus eos venire posse. Nam, Ioan. 6. *Nemo potest ad me venire, nisi Pater traxerit eum.*

II. SVADENT LVTHERO-CALVINISTÆ istis suum Commentum.

1. Quia Scriptura dicit homines à Deo indurari, excœcari: *Exod.* 9. *Isa.* 6. *Matt.* 13. *Ioan.* 12. *Rom.* 1. *&c.*

2. *Act.* 14. 17. Deus dimisit omnes gentes ingredi vias suas despiciens tempora illa ignorantiæ.

3. Rom. 10. *Quomodo credent sine prædicante?* At innumeri caruerunt tali.

4. Pater non trahit omnes, vt ad Filium venire possint. &c. plura ex Aug.

AVTOR. I. Detur auxilium sufficiens omnibus aut aliquibus; de nullo tamen, dum spirat, desperandũ est: & nulla in Deo inesse iniustitia potest. Sa. 12. *Quis tibi imputabit, si perierint nationes quas tu fecisti?* Ioel. 2. *Quis scit, si conuertatur & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem.*

II. Sufficientia gratiæ datur omnibus pro loco, tempore, modo: etsi non

semper

semper, & vbique. 1. Sic Scriptura. Sap. 12. *Debitos morti cum tanta cruciasti attentione, dans tempus & locum, per quæ possent mutari à malitia.* Matt. 11. *Venite ad me omnes qui laboratis. &c.* Sap. 11. *Parcis omnibus quoniam tua sunt Domine, qui amas animas.* Ezech. 33. Viuo ego; *Nolo mortem impij; sed vt conuertatur.* 1. Tim. 4. *Qui est Saluator omnium hominum, maximè fidelium.* 1. Cor. 15. *Pro omnibus mortuus est Christus.* 1. Tim. 2. *Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.* Plura in Antichristo p. 4. q. 17. 2. Sic & S. Patrum Consensus, perpetuaque doctrinæ successio.

III. Auxilium sufficiens ad resurgendum à peccato non adest omnibus omni tempore; etsi enim semper conuerti possit, nō potest tamen eam potentiam in actum reducere semper.

1. Eccl. 7. *Considera opera Dei, quod nemo potest corrigere, quem ille despexerit.* Ioan. 12. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias; Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum*: Hoc stante, non poterant. Ideo 2. Tim. 2. *Ne quando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à diaboli laqueis.* Itaque donum pœnitentiæ non semper adest.

2. Idem docent S. Patres, & Ratio. Quia nemo potest conuerti sine gratia præueniente: at hæc non semper adest, aut non auditur, & spernitur. Nimirum ita status est viatorum, vt non omnia possimus omnes omni tempore.

IV. Sufficiens auxilium ad deuitāda peccata omnibus semper adest, mediatè, vel immediatè.

1. Quia Scriptura iubet nos orare ne intremus intentationem, *Mat. 6.* Quare Eccl. 15. *Non dicas per Deum abest.* Quippe, Oseæ 13. *Perditio tua ex te Israel.*

2. Sic & S. Patres; & Ratio; Quia nulli sunt, licet excæcati, qui non propriè peccent, dum deliberatè legem transeūt: at nemo peccat in eo, quod vitare non potest: ergo nulli sunt, etsi excæcati, qui non possint legem Dei non transgredi: Ignorantia tamen Antecedens excusat à peccato; Concomitans, non quia illa efficit inuoluntarium; non hæc. vt si quis occidisset hominem, putans esse feram, non peccasset. Sic est res cum Impotentia se conuertendi Antecedente, & Concomitante: illa excusat; hæc non. Vide *Bell. l. 2. c. 7.*

Dico Ad I. Durante excæcatione conuerti nequeunt: quin tamen aliquando eos stimulet Deus negari non debet.

Ad II. Præteritis non defuit gratia; sed non tam copiosa adfuit tunc, vti nunc.

Ad III. Docet id, aliquando deesse conuertendi se auxilium; sed non semper.

Ad IV. Pater trahit omnes; Sed non semper & vbique. Nec venit ad filium omnis, qui tractus audit; sed *qui audit, & discit*, Ioan. 6. Deinde certius:

Est ibi mentio de gratia efficaci. &c.

QVÆSTIO XXXII.

An Prædestinarit DEVS aliquos ad vitam sine merito ipsorum?

CALVINISTÆ quæ de Efficacia gratiæ fingant, huc repete ex quæst. 30. Istis consectaria sequuntur isthæc: CALVINVS Inst. 3. c. 21. §. 5. *Prædestinationem vocamus æternum Dei decretum, quo apud se constitutum habuit, quid de vnoquoque homine fieri vellet. Non enim pari conditione creantur omnes, sed aliis vita æterna, aliis damnatio æterna præordinatur.* Ibidem §. 7. *Hoc Consilium Dei, quoad Electos, in gratuita eius Misericordia fundatum esse asserimus, nullo humanæ dignitatis respectu. Quos verò damnationi addicit, his iusto quidem & irreprehensibili; sed incomprehensibili ipsius iudicio, vitæ aditum præcludi.* Idem c. 22. §. 3. *Vbicunque hoc regnat Dei placitum, nulla in considerationem veniunt opera.* Ibid. §. 11. *Si non possumus rationem assignare, cur suos misericordiâ dignetur, nisi quoniam illi ita placet: Neque etiam in aliis reprobandis aliud habebimus, quam eius voluntatem.* Idem c. 23. §. 1. *Minimè consentaneum est, præparationem ad interitum alio transferre, quam ad arcanum consilium Dei.* Hæc Caluinus.

In quibus duo: Prædestinatio Electorum, & Reprobatio damnandorum. Sed vtriusque *duplex* est *sensus: Prior verus.* Ante præuisum peccatum Deum ex toto genere humano, adhuc incorrupto, hos ad vitam, alios ad mortem elegisse. *Posterior hæreticus.* Deum post præuisum pec. orig. corrupto iam humano genere, hos ex misericordia elegisse ad gloriam: alios in massa perditionis reliquisse in vasa contumeliæ, sine ipsorum actuali culpa; non tamen sine orig. culpa.

AVTOR. Etsi gratia Sufficiens omnibus detur; diuinæ tamen prædestinationis nulla omnino causa ex parte nostra dari potest: sed tota & omnis in solam Dei Voluntatem est referenda.

1. Teste S. Scriptura quæ docet quinque.

1. Esse Electos.

2. Ad Dei regnum.

3. Eos infallibiliter saluari.

4. Ex mera Dei Misericordia.

5. Idque gratis, absque vlla operum bonorum præuisione. Vide *Antichristum p. 4. q. 18.*

Et eatenus consentiunt nobiscum aduersarii; Sed inconstanter, vt protinus ostendam.

2. Docetur veritas ex Traditione Ecclesiæ; sic definiente Celestino Papa: deinde Conc. Arausicano: Et antè sic docente S. Patrum consensu, *S. Aug. S. Prospero, Petro Diac. S. Fulgentio. &c.* Qui docent, vsum boni liberi arbitrij, quatenus ad salutem ordinatur, procedere ex gratia: quæ causa tota prædestinationis, promanat à Deo solo.

3. Ratio euincit. 1. Quia nemo potest saluari sine fide: sed fides est donum Dei; nec datur omnibus, sed quibus vult Deus, *Phil.* 1. Vnde oratur pro infidelium conuersione. Et Pelagianismus est, saluari ex vsu boni liberi arbitrii.

2. Quia sine Perseuerantia nemo saluari potest: at ea donum est Dei, quod ex grat a, non ex meritis datur. Licet enim iusti perseuerare possint, si velint: vellε totum tamen hoc ex gratia est, ideo soli perseuerant, qui id ex dono acceperunt. Quia Rom. 9. *Non est volentis, nec currentis; sed miserentis Dei.*

3. Quia volitio finis prior est, quam mediorum: sed gratia & bona opera nostra sunt Media: ergo prius voluit

Deus

Deus iis dare gloriam, quam vellet & ordinaret Media: ergo hæc non causa voliti finis.

Dico nunc igitur Ad Priorem sensum Caluini, non quidem esse hæreticum; asseri tamen ab eo inconstanter.

1. *Quia* si electio facta est ante præuisionem pec.or., ergo & ante decretam Christi Incarnationem. Quomodo igitur Electio potuit esse facta in Christo, inque eius meritis fundari? vt fatetur Caluinus *Inst.* 3. *c.* 24. §. 5. nos in Christo electos esse. At *Inst.* 2 *c.* 12. §. 4. docet, Christum non venturũ fuisse in carne, nisi peccasset Adam. Vnde sequitur, prius præuisum fuisse pec.orig, quam decretam Christi Incarnationem: & ante hanc, præisse Electionem.

2. Quia Electionem factam ait ante præuisionem omniũ operũ: Et tamen asserit; Infantes, sine baptismo decedentes, saluari in fide parentum. Ergo Deus in Electione paruulorum habuit aliquem respectum ad Fidem parentum. Itaque Caluinistæ sic ipsi se iugulant sua contradictione.

De Pelagianis, causam prædestinationis constituentibus in vsu bono liberi arbitrij, bonisque operibus: vide *in Genealog. p.* 4. *q.* 10.

QVÆSTIO XXXIII.

An detur causa REPROBATIONIS ex parte Reproborum?

Calvinvs Locis suprà citatis, & Caluinistæ cæteri in causa prædestinationis, ad solam Dei Eudokiam referenda, nobiscum aduersus Pelagianos consentiunt: Nisi quod in asserenda veritate secum ipsis pugnent: In caussa item *Reprobationis Negatiuæ*, quæ est voluntas Dei Non saluandi reprobos, conueniunt nobiscum: Itemque in causa *Reprobationis Positiuæ*, quæ est voluntas Dei damnandi reprobos, ob præuisum peccatum originale vel actuale: à nobis Dissentiunt: Voluntque *Deum æterno & immutabili Decreto quosdam ad mortem destinasse sine Respectu aut Præuisione peccati orig. aut Actualis*; sed pro solo suo beneplacito.

Svadet *Scharpius in cursu Theologico* quindenis argutatiunculis: & nostra refutare sibi videtur argumenta. Sed quibus vtrisque omnibus vna sufficit securis.

2. Aries eorũ ac neruus omnis roboris est iste: Ex parte reprobi non datur causa primi effectus reprobationis: ergo nec totius reprobationis. *Antecedens:* Quia primus effectus est illa prima permissio, qua Deus permisit Adamum labi in peccatum primum, quo tota natura est infecta: Sed illius permissionis nulla est causa ex parte reprobi; quia est ante omne peccatum. Ergo nullum peccatum est causa reprobationis. *Confirmatur.* Quia Prædestinatio & Reprobatio opponuntur: sed nulla est causa, ex hominis parte, illius: ergo nec huius.

Avtor. Velut contra Pelagianos defendimus cum Caluinistis Prædestinationem: ita & Reprobationẽ, aduersus Caluinianos: Quippe, qui; cum homines ante præuisionem peccati, ad peccatum & damnationem prædestinatos pertẽdunt; directè cum Dei iustitia pugnant; inque Deum, vt Autorem, flagitia omnia refundunt.

Nota verò in Reprobatione duos inesse actus.

1. *Negatiuum*, quo Deus noluit dare gloriam aliquibus.

2. *Positiuum*; quo Deus voluit aliquos

quos ob eorum peccata damnatos. Sicque est Diuinum Decretum Reprobationis Negatiuæ: & Decretum Damnationis, seu Reprobationis positiuæ.

I. Reprobationis Negatiuæ nulla est causa ex parte hominis; sed sola Dei voluntas.

1. Teste S. Scriptura in *Antichristo p. 4. q. 19.*

2. Ita S. Aug. epist. 105. *Cur illum potius, quam illum liberet, aut non liberet, scrutetur qui potest iudiciorm eius tam magnum Profundum; veruntamen caueat præceptium.* Vtriusque causam ait lib. de corrept. & grat. ca. 8. & 13. esse referendam inter occulta iudicia Dei.

3. RATIO. Quia hoc ipso quod quis non prædestinatur, reprobatus intelligitur negatiua reprobatione: At prædestinatio facta est ante præuisionem operum: ergo & Reprobatio negatiua, similiterque neutra causam habet ex parte hominis.

II. Reprobationis Positiuæ, qua Deus vult ad pœnas Damnare, causa est ex parte hominum, sc. peccata ipsorum præuisa.

1. Teste Scriptura in *Antichristo quæst. 19.*

2. Sic S. Aug. l. 3. in Iulian. c. 18. *Deus potest sine bonis meritis liberare, quia bonus est: Non potest sine malis meritis damnare, quia iustus est.* Idem epist. 106. *Hæc Massa si esset ita media, vt quemadmodum nihil boni, ita nec mali aliquid mereretur; nõ frustra videretur iniquitas, vt ex ea fierent vasa in contumeliam: Cum verò per liberum arbitrium primi hominis in condemnationem vniuersa defluxerit; procul dubio quod ex ea fiunt vasa in honorem, non ipsius iustitiæ, quam gratia nulla præcessit sed Dei misericordiæ: quod verò in contumeliam, non Iniquitati Dei, (quæ absit, vt sit apud Deum) sed iudicio deputandum est.*

3. Ratio fauet. 1. Quia condemnare aliquem sine causa, est punire sine culpa; quod iniustum est; & Deo, vt iustissimo, conuenire nequit: Nam ait S. Au. l. de grat. & lib. ar. c. 23. *Deus reddit mala pro malis, quia iustus est: bona pro malis, quia bonus est: bona pro bonis, quia bonus & iustus est: Solum non reddit mala pro bonis, quia iniustus non est.*

2. Quia reprobatio præsupponit prædestinationem Christi: sed hæc præsupponit præuisum peccatum: ergo & reprobatio præsupponit peccatum.

Maior: Quia omnis effectus reprobationis ordinatur ad gloriam Christi, qui constitutus est Iudex omnium.

Minor. Qui Christus dicitur à D. Thoma prædestinatus, vt esset Redemptor, ac destrueret peccatum. Atqui hæc præsupponunt peccatores præuisos. Ergo.

3. Quia Reprobatio est actus iustitiæ vindicatiuæ: ergo præsupponit peccatum.

4. Quia Deus nunquam reprobat bonũ, sed malum; ergo prius est malus, quam reprobatus: atqui ante peccatum sunt omnia bona. Ergo.

DICO AD I. Pleræque Scharpij euasiones colliduntur ad scopulum hunc Distinctionis; qua & Prædestinatio, & Reprobatio fit vtraque duplex.

1. *Prædestinatio in se*, siue via intentionis diuinæ, causam habet omnem in Deo;

in Deo; nullam in nobis: At *Prædestinatio respectu Effectus sui*, seu in via *Executionis*, habet aliquam in Prædestinato causam, sc. bona opera, quæ sunt fructus gratiæ Efficacis.

2. *Reprobatio Negatiua*, in se cõsiderata, seu simplicis nolitionis diuinæ causam habet in Deo voluntatem eius antecedenter; & respectiuè massæ materiam in se suaque natura corruptibilem: *Reprobatio Damnationis* vero seu *Positiua* causam habet peccatum orig. aut actuale præuisum.

Ad II. Permissio Dei prima non est effectus reprobationis.

1. Quia Deus permittit vt etiam prædestinati peccent.

2. Quia de facto permisit, vt omnes in Adam peccarent; nec tamen omnes ideo voluit reprobatos.

3. Illa permissio Non est reprobationis effectus Vltimus; quia punitio vindicatiuæ iustitiæ posterior est permissione: Nec est primus; quia hęc per se ordinaretur ad finem Reprobationis, scil. ad puniendos homines; quod à Dei bonitate alienum.

Ad Confirmationem. Disparitas est: Quia omnia bona in prædestinato sunt Dei; at mala in reprobo sunt huius, non Dei.

Deinde causa prædestinationis est Dei misericordia: reprobationis verò peccatum, vt possibile viribus naturæ solis.

QVÆSTIO XXXIV.

Cur; cùm eo fine creati simus, vt saluaremur omnes; aliqui ab hoc fine excidant?

Calvinistae, vt docuimus, omnem & solam causam referunt in vnam Dei voluntatem, ab æterno statutam, etiam sine præuisione vllius culpæ. Et quidem pauculi sunt eis prædestinati: Et circa hos solos suam exercet, aiunt, misericordiam Deus; iustitiam contra reprobos indictâ causâ eos damnans morti, ad peccatum incitans, quo puniendi habeat occasionem. Sic verò crudelem faciunt Deum contra insontes.

Svadent istis. 1. *Cum nondum nati fuissent, &c. Esau odio habui:* Rom. 8.

2. Ibid. *Non est volentis, neque currentis; sed miserentis Dei.*

3. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat.*

4. *In hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam.* &c. Ergo reprobationis causa est sola Dei voluntas, non reprobati culpa.

Avtor. Deus ex se, suaque bonitate creauit hominem, genusque humanum eo fine, vt omnes salui fierent: hucque media naturæ & gratiæ dedit necessaria. Quod autem excidimus omnes, & multi reprobentur; id accidit vitio hominum, non Dei ordinatione. Ita S. Patres Chrys. Dama. D. Thomas. Vnde duplex fit *Dei voluntas. Primaria seu Antecedens* opera nostra: *Secundaria seu Consequens* opera nostra: illa est ex Deo, hæc ex nobis occasionem sumit. Illa est bonitatis, & vult omnes saluos fieri; hæc est iustitiæ. Vnde Tert. l. de resur. *Deus de suo Optimus; de nostro Iustus est.*

Docetur tribus. I. Gen. 1. *Creauit*

Deus hominem ad imaginem, quoad dona naturæ, *& similitudinem suam*, quoad dona gratiæ; eo fine, vt saluaretur: parque sors futura totius erat posteritatis. Nullus igitur ante lapsum ad interitum erat à Deo destinatus. Illud fatetur Caluinus Inst. 1. c. 15. §. 4. *Sub imagine, ad quam homo conditus est, comprehenditur quicquid ad æternam vitam spectat.* Sic & alubi sæpius. Si ergo Deus homines condidit ad vitam æternam; vt vere ait Caluinus; quomodo quosdam ad damnationem Voluntate Dei Antecedente destinatos contendit? Deinde ita iubemur, Eph. 4. *Renouamini Spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est*, sc. ad imaginem ac similit. primogeniam: at ita per Christum renouamur. Sic & Colos. 3. *Exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum, eum qui renouatur in agnitionem secundum imaginem eius, qui creauit illum.* Ergo ante lapsum Adæ omnes erant iusti: nullus reprobus.

II. Adam in persona totius posteritatis potuit seruare præceptum Dei; alioquin mortem intentantis, *Gen.* 2. & potuit idem transgredi. Ergo sicut liberè transgrediendo traxit omnes posteros in mortem; sic liberè obtemperando se & posteros à morte vendicasset. Non igitur Deus prolibitu suo destinauit homines ad mortem: Quia Sa. 1. *Deus mortem non fecit.* Quin Sap. 2. *Deus creauit hominem inexterminabilem: inuidia autem diaboli mors intrauit.* Rom. 5. *Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors.* Et sic, 1. Cor. 15. *In Adam omnes moriuntur.* Adde, quod ipse fatetur Caluinus Inst. 2. c. 1. §. 10. *A carnis nostræ culpa: non à Deo nostræ carnis perditio est: Quando non alia ratione perimus, nisi quia degenerauimus à prima nostra conditione.* Ib. *Homini TANTVM suum exitium adscribendum apparet; cum Dei benignitate rectitudinem adeptus sua ipse dementia in vanitatem delapsus est.* Itaque rursus hisce contradicit sibi Caluinus asserens: aliquos ad damnationem esse destinatos ex sola Dei voluntate, sine præuisione peccati.

III. Quia Deus decreuit magis suam Misericordiam circa nos declarare, quam Iustitiam. Nam, Ps. 24. *Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas.* Ps. 144. *Miserationes eius super omnia opera eius.* Quare hoc qui negat, vti Caluinus, est impius. Hocque amplius, quod Dominus nos hortatur, *Luc.* 6. vt misericordes simus etiam erga inimicos: tum quia isto superamus gentilium benignitatem: tum quia filij Dei sumus, qui iustis iniustisque omnia benignè facit. Quo minus credendum est sine præuisis peccatis quosdam reprobasse. Planè nostra sententia spem suscitat peccatoribus; Caluinus cunctis obiicit desperationem, Deique tyrannidem.

Manet igitur istud: In decedentibus absque baptismo paruulis reprobationis causa est pec. orig.: in Adultis baptizatis, pec. actuale finale: in Infidelibus pec. or. & actuale.

DICO AD obiectas Autoritates.

1. Eæ loquuntur de homine corrupto per pec. orig. iuxta S. Patres, non de reprobatione ante præuisum peccatum, vt Caluinus fingit.

2. Agunt de reprobatione à gratia: at Cal-

at Caluinus infert reprobationem à gloria ante præuisum peccatum. Cur igitur hic reprobatur, non ille? Quia impius est & peccator. 1. Cor. 11. *Propter incredulitatem.* Aug. l. 1. ad Simplicianum. c. 9. *Deus non odit Esau hominem; sed odit Esau peccatorem.* Idem epist. 105. *Quibus Deus misericordiam non impertitur*, vt non impertiatur, merentur. Ergo Mat. 25. Ite maledicti: &c. esuriui enim, & non. &c.

QVÆSTIO XXXV.

An decretum Dei tollat arbitrij libertatem, vt inuitabili necessitate, hi saluentur, illi pereant?

LVTHERVS in Assert. art 36. ait: *Liberum arbitrium est figmentum in rebus; seu titulus sine re. Quia nulli est in manu sua quippiam cogitare mali aut boni; sed omnia sub Deo sunt contra quem nihil possumus. Vnde Poeta: Certa stant omnia lege.*

SVADET isto. Isa. 41. *Bene, aut Male, si potestis facite.*

AVTOR. De isto hic strictim; infrà de plano & pleno.

I. Vsus liberi arbitrii in moralibus pendet ab naturæ viribus: Teste experientia. At in supernaturalibus pẽdet à gratia: Quam vt habeamus non est in nostra potestate: Est tamen hoc, vt donatâ rectè vtamur cooperantes eidem.

DICO AD Isaiam, hunc ibi loqui de idolis gentium; nõn de hominibus.

CALVINVS affirmat *Inst. 3. cap. 21. §. 7. 2.* Item c. 23. §. 8. *Obtinere volunt, permittente modo, non autem Volente Deo, perire impios.* 3. Ibid. *Non dubito cum Augustino simpliciter fateri, Voluntatem Dei esse, rerum Necessitatem; atque id necessarium futurum esse, quod ille noluerit.*

SVADET igitur ista Caluinus istis. 1. Quia Nil fit permittente, sed omnia Volente Deo fiunt.

2. Voluntas Dei est necessitas rerum.

3. Idque teste S. Augustino.

4. Extinctum, aut labefactatum est lib. arbitrium orig. peccato.

5. Quia vt lapsus in latrones, spoliatus est vestibus gratiæ, & vulneratus est in carne: sic & lib. arb. est exutum gratia, & semiuiuum in naturę donis. Vnde laborat ab Ignorantię, Malitiæ, Infirmitatis, & Concupiscentiæ vulneribus.

6. Præscientia Dei est infallibilis: ergo quicquid futurum præscit Deus, id infallibiliter futurum est: At præscit omnia quæ facturi sumus: ergo infallibiliter sunt futura; fientque necessariò.

AVTOR. Cum homo in statu innocentiæ cum lib. arbitrio sit creatus; ipso teste Caluino *Inst. 1. c. 18. §. 8.* idque Caluinus amissum velit: age quo Modo amissum erit?

1. Per pec. originale?

2. Actuale?

3. Gratiam Dei?

4. Præscientiam Dei?

5. Voluntatem Dei?

6. Prouidentiam & Prædestinationem Dei?

At horum nullo modorum.

I. NON per Pec. Orig. 1. Ita Conc. Trid. sess. 6. can. 5. ex Scripturis: Vide *Antichristum p. 4. q. 20. Num. 30. In arbitrio viri erit, siue faciat, siue non faciat.* Hoc & similia dicuntur de homine post lapsum; ergo habet lib. ar. & non amisit per pec. orig.

2. Experientia docet omnes homines esse liberi arbitrij in omnibus humanis actionibus.

II. NON per Pec. Actualia: Quia, tametsi peccator nequeat agere opera meritoria, & supernaturalia sine

Dei gratia; potest tamen moralia & naturalia. Testes in Scriptura omnes insigniti peccatores à Cayn vsque ad Hominem peccati.

2. Ratiocinatio S. Augustini lib. de vera relig. c. 14. est euidens: *Vsque adeo peccatum voluntarium est malum, vt nullo modo sit peccatum si non sit voluntarium.* Et infrà *Et quoniam peccari dubium non est; nec hoc quidem dubitandum video, habere animas liberum voluntatis arbitrium.*

III. Non per Gratiam tollitur lib. arb., sed confirmatur.

1. Quia non per Præuenientem; cui, ait *Trid. sess. 6. c. 5.* homo liberè assentitur, & cooperatur, ita vt possit dissentire. Hinc tam sedulò nos Scripturæ monent conuerti, audire, obedire, sequi, adduntque minas, & increpationes.

2. Non per Gratiam Adiuuantem. Quia concursus Dei ad naturalia non tollit libertatem arbitrij; ergo nec gratia Adiuuans, quæ est concursus Dei ad supernaturalia.

3. Nec per Iustificantem gratiam; quia hæc perficit naturam, non destruit. Nec obstat istud Ioan. 6. *Nemo venit ad Me, nisi pater meus traxerit eum.* Quia tractio Dei inuitat amore, affectuq; voluntario; non necessitat: ait *Aug. tract. 26. in Ioan.*

IV. Non per Præscientiã Dei tollitur aut impeditur libertas Arbitrij. Quia cum illa sit duplex, Conditionata & Absoluta; neutra derogat libertati arb.

1. *Conditionata* antecedit liberũ decretum Voluntatis diuinæ quâ præcognoscit Deus, quid liberum arbitrium hominis aut Angeli facturum esset, ex hypothesi, si sic & sic in rerum ordine poneretur; Vt iniustos acturos pœnitentiam, si hęc ei prædicaretur: iustos lapsuros, nisi fugerent, aut è vita &c. raperentur.

2. Absoluta sequitur Decretum Dei liberum: quâ præcognoscit ipsa futurum: Sic in Vet. Testa. prædixit futura in Nouo. Vnde Tertull. l. 2. contra Marcionem: *Præscientia Dei tot habet testes, quot habet Prophetas.* Vtraque est infallibilis; quia Dei intellectus est infinitus, extendens se ad omnem veritatem.

Neutra pugnat libertati arbitrij. *Non Conditionata*; quia nec ponit minus in re quicquam; quia ex hypothesi præscit. *Non absoluta*; quia nil causat minus necessitat in re; nisi secundum Modum rei futura præscit vt necessaria necessariò, contingẽtia contingenter, quoad nos, libera liberè futura præcognoscit.

2. Deinde *Aug. l. de bono perseu. c. 9. 10. Et l. de Corrept. & grat. c. 8.* Præscientia Dei non tollit lib. arb. *quia Præscientia est*: alioquin & nostra tolleret: vt si præsciret Iacob à filiis faciendã. *Gen. 48.* eos nil necessitauit ad ea: Non *quia Dei est*, alioquin tolleret & Deo libertatem, præscit enim quæ facturus est.

3. Demum Adam in statu integro habuit lib. arb. vt fatetur Caluinus; & aliquid ex eo peregit: & acturum id præsciuit Deus; non tamen hæc præscientia ademit ei libertatem arbitrij.

V. Non per Decretum Dei impeditur libertas arbitrij.

1. Non

1. Non *decreto concursus sui Generalis* ad omnes lib. arb. actiones naturales: quia est simul tempore & causalitate cum nostra actus determinatione; nõ est prior, nec determinat nostram voluntatem ad agendum.

2. Nec *decreto concursus specialis* per gratiam præuenientem, adiuuantem, aut iustificantem: vt suprà liquet. Vtrumque Decretum Dei est, vt præscientia, secundum Modum cuiusque rei; ad quam ipsa res condidit; vt necessaria necessariò fiant; libera liberè; liberaque bona causet liberè; mala, permittat liberè fieri.

VI. Non Per Providentiam seu Prædestinationem infringitur libertas ar. Quia in illa solum spectari potest Præscientia & voluntas Dei: at neutra lædit lib. arb. in se, aut in actis.

Dico Ad I. Absurdum id: quia sic Deus vellet fieri peccata, quę permittit fieri.

Ad II. Absurdum. Quia omnia, etiam ciuilia, fierent necessariò.

Ad III. Falsum est. Nam *S. Aug. l. 6. de Gen. ad lit. c.* 15. docet creationem non fuisse in potestate creaturæ, sed Dei; *cuius*, ait, *voluntas rerum necessitas est*, sc. creandarum, non faciendarum postea, vt falso interpretatur Augustinum Caluinus.

Ad IV. Supernaturalia dona perdidit homo; naturalia consequenter in sese debilitauit; non perdidit. Malè igitur Pelagiani aiebant, lib. arb. nullatenus esse læsum: Malè Caluiniani; Esse extinctum: Benè Trid. sess. 6 c. 1. *Non extinctum, sed viribus attenuatum.*

Ad V. Homo tria habuit ex iustitia originali.

1. Gratiam iustificantem, siue Rationis sub Deo subiectionem.

2. Appetitus sub ratione subiectionem.

3. Corporis immortalitatem. Spoliatus primo, dicitur vulneratus in secundo, propter rebellionem & reliqua incommoda consecuta: tertium fatale erat & est. Animæ enim vt quatuor sunt Potentiæ; sic & vulnera: *Intellectus*, ignorantia; *Voluntatis*, malitia; *Concupiscibilis*, auiditas absentium, voluptas præsentium Bonorum verorum, seu apparentium; *Irascibilis* de niq; metus de absentibus; ira de præsentibus Malis.

Ad VI. Præscientia Dei dat rebus futuris Certitudinem, non Necessitatem: cum illa, non cum hac, potest stare salua libertas. *Necessitas* verò duplex est: *Antecedens*, quæ oritur ex causa antecedente necessaria: vt eras oriri solem necesse est: *Comitans*, seu consequens, quæ oritur ex ipsa positione effectus seu liberi, seu necessarij: vt hominem sedere, sedisse, sessurum, posito, quod sedeat, sederit, aut sit sessurus. Hæc necessitas est absoluta, expositione facti: non illa. Quare ideo futura à Deo prænoscuntur, quia fient: Non ideo fient quia prænoscuntur: Sicque præscientia est rebus futuris posterior, non prior. Ita S. Patres & Scholastici.

III. DE LIBERI ARBITRII NATVRA.

QVÆSTIO XXXVI.

Ecquid est Liberum Arbitrium?

AVTOR. I. *Liberum arbitrium est Iudicium* rationis, *cum Electione* voluntatis: ita Magist. 2. Sent. 2. Alijs significat *solius rationis actum*, id est, iudicium: Quia, ait *S. Bern.* liberè de actu voluntatis iudicat. Vel, ait Tapperus, quia indifferens est; & in particulari iudicamus, vt volumus.

3. D. Thomæ, & S. Patribus *significat actum solius Voluntatis*; eò quòd is solus verè & propriè liber sit: Diciturque *Electio*, quæ est quædam quasi iudicium vltimum voluntatis. Sic dicitur, viue pro arbitrio.

Arbitrium verò dicitur potius, quã iudicium; quia Arbitri sunt liberiores Iudicibus: Hi enim tenentur sequi leges in iudicando; vt, si iudicare secius videantur, ab eis possit appellari: Arbitri verò sententiam ferunt, vt volunt; nec ab eis datur appellatio.

Arbitrii, & voluntatis eadem potentia est; Et potentia hæc, quâ respicit finem, *Voluntas*; quâ media, *Arbitrium* dicitur.

Libertas triplex est: *Naturæ*; quâ concreatâ nobis liberamur ab naturali inclinatione, nos ad determinatum actum necessitante. *Gratiæ*, quâ ab peccatis; *Gloriæ*, quâ ab mortalitate liberamur.

Libertas Naturæ duplex est.

I. *A Coactione simplici:* Sic libera sũt, quæ, etsi non possint non fieri, fiunt tamen spontè: Vt cum Deus gignit Filium, cum appetimus beatitudinem.

II. *A Necessitate*, quâ libera sunt, quæ pro arbitrio possumus velle, aut non velle, aut nolle: vt dum loquimur. &c.

I. CALVINVS Inst. 2. c. 2. §. 4. coniunctũ hoc, (*Liberum arbitrium*) fert impatienter. *Nimis*, ait, *Philosophicè hac de locuti sunt, qui se Christi iactant discipulos. Nam quasi adhuc integer staret homo, semper apud Latinos* Liberi arbitrii *extitit nomen. Græcos verò non puduit multò arrogantius vsurpare vocabulum; siquidem αὐτεξούσιον dixerunt; ac si potestas sui ipsius penes hominem fuisset.* 2. Ib. §. 8. *Si quis vocis huius* (Liberum Arbitrium) *vsum non prauâ intelligentiâ suppremittat; per me quidem non vexabitur ob eam rem. Sed quia sine ingenti periculo non posse retineri in se o; magno contrà Ecclesiæ bono futurum, si abolEATVR. Neque ipse vsurpare velim, & alios ne consulant, ABSTINERE optarim.*

AVTOR. Etsi vocabulum hoc, *liberum Arbitrium*, in S. Scriptura non sit; res ipsa tamen habetur. Num. 30. *In arbitrio viri erit. &c.* 2. Reg. 34. *Ecce tibi optio datur, elige.* Dan 12. *Quæ ligam.*

DICO igitur Caluinistis, quod S. Aug. *l. 7. c. 9. de Trin.* Pascentio Ariano contendenti vocem ὁμοούσιον in scriptura non extare; respondit, *Etsi nomen non reperitur: res tamen habetur in ea.*

Liberum arbitrium igitur *est potentiæ* non habitus, vel actus; *libera* non determinata ceu voluntas; *intelligentiæ naturæ attributa*, vt subiecto; *ex his, quæ ad finem aliquem conducunt*, vt obiecta potentiæ, versantis circa Media tantum, *vnum præ alio eligendi*, actu contrarietatis seu specificationis; *aut respuendi*, actu contradictionis.

QVÆ-

QVÆSTIO XXXVII.

Vtra Libertas requiritur ad liberum arbitrium constituendum?

LVTHERANI, apud *Mart. Bucerum lib. de concordia doctr.* requirunt solam à Coactione libertatem, negant illam à Necessitate: Sicque volunt intelligi istud, Hominem esse liberi arbitrii.

CALVINVS *Inst. 2. cap. 2. §. 6.* idem asserit ipsum: & affingit Lombardo *2. dist. 25.* eandem sententiam; quod à coactione soluti simus.

AT idem Cal. ib. c. 3. §. 5. sibi contradicit; *Lombardus*, ait, *cũ necessitatem à Coactione distinguere nesciret, pernitioso errori materiam dedit.* Alphonsus à Castro dicit idem cũm Caluino; sed explicat se; Coactionem esse quamlibet determinationem ad vnum aliquid.

SVADENT istis ex S. Aug. Bern. & S. Thoma.

1. Aug. in Enchir. c. 105. *Beati esse sic volumus, vt esse miseri non solum nolimus, sed nequaquam prorsus velle possimus.* Beatitatem libere volumus, & tamen aliter non possumus. Ergo libertas à Coactione sufficit ad arbitrium liberum.

2. Aug. Deus liberè vult iustitiam, & eam tamen necessariò vult. At hæc est libertas à coactione; eademque est homini.

3. lib. 5. Ciu. c. 10. *Si Necessitas est, qua necesse est, vt ita sit, aut fiat aliquid: nescio cur eam timeamus ne nobis libertatem auferat voluntatis. Neque enim & vitam Dei, & Præscientiam Dei sub necessitate ponimus, si dicamus, necesse esse Deum semper viuere, & cuncta præscire.*

4. S. Bern. serm. 81. in Cant. *Nescio quo miro modo ipsa sibi voluntas, peccato in deterius mutata, necessitatem facit: vt necessitas, cum voluntaria sit, excusare non valeat voluntatem: nec voluntas, cum sit illecta, excludere necessitatem.* Infrà. *Anima malè liberâ necessitate & ancillâ tenetur: Et ancilla libera propter & necessitatem; & voluntatem; Eóque rea, quo libera, eóque ancilla, quo rea; & per hoc eo ancilla, quo libera.*

5. S. Tho. *q. 10. art. 2. ad 5.* ait solam coactionẽ repugnare naturali libertati voluntatis. Et *q. 83. art. 2. ad 3.* ait, per peccatum perisse libertatem gratiæ, non naturæ, *quæ est à coactione.*

AVTOR. Libertas à Necessitate omninò requiritur ad liberum arbitrium; & non sufficit libertas à coactione.

1. Quia Ec. 15. *Deus dereliquit hominẽ in manu cõsilij sui: adiecit mandata: si volueris ea seruare, conseruabunt te. Apposuit tibi ignem & aquam. &c. quod placuerit ei, dabitur illi:* Ecce libertatem contradictionis Volendi & non volendi: Item Contrarietatis, in eligendo & respuendo.

2. Sic definierunt Concilia: vt Arausicanum can. 25. Trident. sess. 6. c. 5. Et decretum Pii V. *Quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit. &c. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

3. Ita & S. Patres, cum Theologis ex Magistro Lombardo.

4. Ratio. Si ad lib. arb. sat foret libertas à coactione, sequerentur absurda ista.

1. Etiam pecoribus esse lib. arbit. nam sponte feruntur ad pabulum.

2. Etiam pueris, furiosis, &c. vsu arbitrii priuatis esset liberum arb. quia sponte agunt, ait *Arist. 3. Eth. c. 2. 3.* Deũ ex libero arb. genuisse Filium; quia non coactus genuit.

4. Nulla foret controuersia; quia nec philosophi, nec Manichæi, nec vlli negarunt homines esse liberos à coactione. Demum est Consultatio; ergo & libera Electio.

DICO

Dico Ad I. In appetenda beatitudine voluntas nostra in hac vita est libera, quoad Exercitium; quia potest eam appetere, & cessare ab appetendo: at libera non est, quoad Specificationem; quia non potest velle miseriam. Neque Beatis tollitur in cœlis libertas per necessitatem non peccandi; quin confirmatur.

Ad II. Vt beati habent necessitatem, quoad specificationem; quia non possunt velle miseriam; nec ideo tamen priuantur libero arb. Ita Deus vult iustitiam ex necessitate, quoad specificationem; quia non potest velle iniquitatem: nec ideo tamen non est liberi arb.

Ad III. Aug. ibid. distinguit necessitatem *in Vnam* quæ facit, vt res non sit in potestate; qualis est necessitas moriendi: *Inque Aliam*, quæ facit rem non esse in potestate: Priorem ait pugnare cum lib. arb. at Posteriorē non. Et huius posterioris dat exempla de vita Dei, præscientia Dei, potentia Dei, deque lib. arb. humano. *Necessitas ait, non facit vt opera lib. arbitrij non sint libera; sed cogit vt sint libera. Nō enim cadit illa necessitas super Opera, sic d super modum. Non enim necesse est absolutè, vt homo hoc velit, aut illud: sed est in eius potestate velle hoc aut illud, aut nō velle; tamen posito quod velit, necesse est eum liberè velle.*

Ad IV. Loquitur de necessitate Conditionata, quæ non repugnat libertati, vti Absoluta. Sic arbor mala, dum est mala, non potest bonos fructus facere: ita & voluntas, dum vult malè, necesse est vt faciat malum, sed liberè.

Ad V. S. Thomas loquitur de voluntate simplice; non vt est principium electionis. Itemque de coactione vt est determinatio ad vnum, siue necessitas.

QVÆSTIO XXXVIII.

An DEVS sit liberi arbitrij?

Lvtherus in assert. art. 36. adprobat sententiam Wicleffi, dicentis, *Deum non posse facere, nisi ea quæ facit; Omniaque ex necessitate absoluta eueniunt.* Bvcervs *lib. de Concordia. &c.* tradit, Deum necessariò agere quicquid agit, nec posse aliter facere.

Calvinvs Inst. l. c. 16. §. 3. *Sanè omnipotentiam sibi vendicat; ac deferri à nobis vult Deus; non qualem Sophistæ, Papistæ, singunt, otiosam, & ferè sopitam; sed operosam.* Infrà: *Ideo censetur Omnipotens, non quod possit quidem facere, cessat autem sed quia. &c.* Carpit nos docentes, Deum multa posse facere, quæ non facit; & posse multa non facere, quę facit; ideoque proprie liberum esse.

Svadent istis. 1. Arbitrij libertas in eo est, vt possit quis velle & non velle; hoc, non illud: at istud repugnat Immutabilitati Dei.

2. Voluntas Dei & Sapientiæ conformis sed hæc non potest non iudicare id esse melius fieri, quod reipsa fieri melius est: ergo nec voluntas non potest non idem eligere.

3. Velle Dei est necessarium; quia eiusdem quod esse Dei. ergo non est liberum.

4. Devs ab æterno voluit omnia quæ fecit, facit, facturus est; ergo iam determinatus est ad vnum, nec aliud velle potest.

5. Inde terminatio imperfectionem significat: non ergo locum habet in Deo.

6. Si Devs posset facere, quod non facit, haberet potentiam passiuam & otiosam: quod absurdum.

Avtor. I. Devs est liberi arbitrii vndequaque; fecitque hominem ad imaginem & similitudinem suam.

1. Sic Scriptura in meo *Antichristo p. 4. q. 21.*

2. Huc

2. Huc conuenit S. Patrum consensus: Greg. Naz. Nyss. Amb. Aug. in Enchir. c. 95. *Tunc videbitur, quam multa possit* Deus, *& non velit; nihil autem velit, quod non possit.*

3. Ratio 1. Deus est causa efficiens omnium intelligentiarum ac rerum: ergo voluntate, non necessitate operatur. Cur enim tot essent Intelligentiæ, & non plures; virtutis tantæ, nec maioris, minorisue: &c.

2. Quia Deus est infinitus; ergo potest & plura & perfectiora facere; quã fecit.

3. Si ex necessitate, non liberè, faceret omnia Deus; frustra ei preces, aræ, sacraque fierent propitiando: at communis naturæ instinctus hæc docuit omnes gentes.

4. Denique homo est liberi arbitrii; ergo & Deus.

II. Nota ex *D. Th. q. 24. de Verit. art. 3.* Posse velle bonum & malum, nõ est simpliciter Arbitrij, nec de essentia eius: sed vti id est in natura creata ex nihilo, ac proinde defectibili: Sed sat est libero arbitrio, habere optionem & electionem rerum diuersarum. Et hæc libertas non conuenit Deo, Angelis, Beatis: posse eligere malum, imperfectio est. Idem est de Posse mutare actus Volendi & Nolendi; Hæc enim sunt creatæ naturæ, non Arbitrij simpliciter. 2. *Velle Dei* dupliciter capitur: 1. *Absolute*, vt est idem quod esse Dei: Sic est necessarium, non liberum. 2. *Obiectiuè*, vt dicit ordinem *ad obiectum Intrinsecum*, scil. ad Dei sapientiam, potentiam. &c. Sicque est idem cum Esse Dei: Vel *ad Extrinsecum*, sc. ad res creatas; sic liberum est, non necessarium. *Quia* Deus non potest non velle suam essentiam: potest autem non velle res creatas. *Vel*: Deus vult amatq; seipsũ necessariò: alia verò liberè: Quia velle Dei non necessariò terminatur ad hanc rem vel illam: quia res non sunt Deo necessariæ; suntque ex hypothesi appetibiles, quâ sc. Dei gloriam manifestant.

Dico Ad I. Velle, & non velle in Deo non significat mutationem actus; sed quod terminetur, vel non terminetur ad tale obiectum: itaque in hoc vt creato, non in Deo fit mutatio.

Ad II. Conformitas Sapientiæ diuinæ cum Voluntate non importat necessitatem: Quia Eph. 1. *Deus operatur omnia secundũ Consiliũ voluntatis suæ.*

Ad III. Velle Dei est necessarium quoad actum volendi; at non quoad ordinem ad creaturam.

Ad IV. Actus voluntatis diuinæ determinatus est absolutè in se; sed non obiectiuè; Et hoc modo, non illo, potest se aliter habere.

Ad V. Indeterminatio oritur Vel ex causa, in actum exire potente; Vel ex effectu, non habente necessarium ordinem ad causam: Illa non est in Deo, sed in iis, qui rem non perfectè cognoscunt, ideoque deliberant: Hæc dicit perfectionem in causa, vt in dependente ex Effectu.

Ad VI. Potentia passiua nondum est reducta in actum, vnde & ab actu distinguitur: at Dei potentia, cum sit Diuina Essentia non distinguitur ab actu; sed est purus actus; ideo nulla passiua potentia inesse Deo potest.

IV. DE VIRIBVS LIBERI ARBITRII IN Naturalibus rebus.

QVÆSTIO XXXIX.

An Viribus naturæ cognosci possit Deum esse, & vnum esse?

CALVINVS *Inst. l. c. 2. & lib. 2. c. 2.* fatetur ethnicos solo naturæ lumine generatim cognouisse Deum; quòd sit aliquis; at nescisse Deum verum, vnum ac solum esse.

Proinde LVTHERANVS Heshusius *l. de erroribus Pontificiorum*, ponitistud: Dicunt Romani in Catechismo, Posse, Deum esse, & vnum esse lumine naturali cognosci. Id quod negant Luthero-caluinistæ.

SVADENT istis. I. Quia Ioan. 1. *Lux in tenebris lucet; & tenebræ eam non comprehenderunt. In mundo erat, & mundus eum non cognouit.*

2. Aug. l. 10. Confes. c. 6. ait, *Cœlum & terra clamant; Ipse fecit nos, & non ipsi nos; surdis tamen canunt, nisi Deus altius misereatur.*

AVTOR. I. Mens humana per peccatum orig. non ita est læsa, vt nō possit solis naturæ viribus multas veritates theoricas & mæchanicas cognoscere. Constat inter omnes etiam aduersarios.

1. *Quia* nulla res destruitur propria operatione: sed Intelligere verum propria est intellectus operatio.

2. *Quia* non est impotentior intellectus intelligendo, quam sensus insentiendo: sed hic potest sine auxilio gratiæ specialis sentire: ergo & is intelligere.

II. Deum esse, & Vnum esse solis naturæ viribus cognosci potest.

1. Sic Scriptura in *Antichristo p. 4. q. 22.*

2. Sic & S. Patres: S. Iustinus Mart. Irenæus, Tertul. Cyp. Lact. lib. 1. Instit. c. 3. *Nemo est, qui sapiat, rationemque secum putet, qui non Vnum Deum esse intelligat.*

Ratio fauet. Quia si non posset cognosci naturaliter vnus Deus, fieret *Vel quia* obiectum est supernaturale: Non hæc; quia Sap. 13. *A magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter potest horū Creator videri.* Vt testātur demonstrationes factæ à S. Patribus ex effectis naturæ: quod autem naturalibus doceri potest rationibus, non superat naturalem intellectum. *Vel quia* actus intelligendi vnitatem Dei est difficilis, aut impossibilis. At nec hoc: Quia vbi affertur demonstratio, ibi assentiri difficile non est: sicque nil opus speciali auxilio.

DICO AD I. Ea dicuntur de Christo ac proinde de S. Trinitatis mysterio, quod naturæ soli incognoscibile est *Deiu*; vt lux illuminet tenebras; hæ tamen lucis sæpe prævalent. *Item*: hæc relicta naturæ, *in tenebris* ignorantiæ *lucet* aliquantisper. Vnde S. Aug. in ep. ad Rom. *Quos arguit Salomon Sap. 13. non cognouerunt per creaturam Creatorem: Quos autem arguit Apostolus, cognouerunt; sed gratias non egerunt.*

AD II. S. Aug. ibi loquitur de Amore, non de Cognitione Dei; quod homines non, vt Deum cognouerunt, sic ament ac laudent.

QVÆ

QVÆSTIO XL.

An homini sit liberum arb. in operibus Naturalibus & Ciuilibus?

LVTHERVS & Melanchton principio negarunt: Dein postea retractarunt: Ipsi tamen inuicem sibi contradicunt.

LVTHERVS in assert. art. 36. *In cæteris ferenda est lentas & stultitia Papæ: sed in ar. de seruitute arbitrij, quæ rerum nostrarum summa est, dolendum ac flendum est miseros si insanire.* Idem *lib. contra Regem Anglorum* ait, qui secus doceret, quod damnet Deum, maneatque filius gehennæ. Idem in summa doctrinæ art 36 *Liberum arbitrium est figmentum in rebus, & titulus sine re Quia nulli est in manu quicquam cogitare boni vel mali; vt Wicleffi articulus, Constantiæ damnatus, recte docet; sed omnia de necessitate absoluta eueniunt.* Infra: *Non est dubium Sathana Magistro in Ecclesiam venisse hoc nomen Liberum arbitrium.*

AT idem retractat lib. de Visit. Saxon. *Homo habet ex propria virtute liberum arbitrium ad faciendum vel omittendum opera externa, per legem & pœnas adactus. Potest & sæcularem probitatem facere ex propria virtute, à Deo adhoc datâ. Paulus enim vocat eam iustitiam carnis. Et sic vtique habet libertatem fugiendi malum, & faciendi bonum.*

MELANCTHON in Locis Commu. anni 1521. detestatur nomen lib. arb. vt à Scripturis alienissimum. 2. Defendit Laur. Vallam contra Eckium, 3. Arguit philosophiam. 4. Tollit omnem libertatem & Contingentiam. 5. *In Comment. ad Rom. 8.* ait Non solum opera indifferentia; sed etiam peccata in nobis à Deo fieri.

AT iisdem in Locis posterius editis directè contradicentia asserit; & rectè. Quocirca hac in re nulla nobis cum Lutheranis intercedit controuersia: multa verò cum Caluinianis.

CALVINISTÆ negant habere hominem, post lapsum, vlla in re liberum arbitrium; ac ne vel in indifferentibus & ciuilibus. Ita Lau. Valla *lib. de lib. arb.* Bucerus *lib. de Concordia.* CALVINVS *Inst. 1. c. 16. §. 8. Et l. 2. cap. 4. §. 6. &c.*

SVADENT Caluinistæ istis Scripturis ex Caluino. *Exod. 11.* Ægyptii pretiosiora dedere Iudæis impulsu Dei. 2. Gen. 43. *Det vobis Deus inuenire misericordiam coram viro:* Ergo Deus flectit arbitrium. 1. Reg. 17. *Irruit super eum spiritus Domini.* Deus, 2. *Reg.* 11. fecit vt Absolon non sequeretur consilium Achitophel. Inclinauit cor Roboam, 3. *Reg.* 12. vt sequeretur consilium iuuenum. &c. *Luth. & Melanchthon* his plura addensant, apud *Bell. l. 4. cap. 11.*

AVTOR. I. Non ferenda temeritas est non ferentium vocem *Liberum Arbitrium*; idque in *Seruum arbitrium* mutantium.

1. Quia 1. Tim. 6. *Vocum nouitatem de vita:* talis est *seruum arbitrium.*

2. Quia omnium ætatum scriptores Christiani sunt voce *Lib. arb.* vsi; vel ipso teste Caluino Inst. 2. c. 2. §. 4. *Semper apud Latinos liberi arbitrij nomen extitit: Græcos verò non puduit arrogantius vsurpare vocabulum αὐτεξούσιον.*

3. Si vox ea est bona: ergo retinenda: si mala & ab Sathana inuecta; ergo nunquam fuit Ecclesiæ doctrina pura; Nec verum sat illud: *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.*

4. Demum quod ea nusquam extet in Scripturis, causa est, quod post has conditas oppugnare lib. arbitrium cæperunt hæretici.

II. Homo in naturalibus & ciuilibus est liberi arbitrii.

1. Sic Scripturis liquet in *Antichristo p. 4. q. 23.*

2. Huc consentiens Traditio S. Patrum conspirat. Nam eos hæresios arguerunt, qui liberum arbitrium negarunt: Vt 1. Simonem Magum S. Clemens *l. Recognouit.* 2. Bardesanem

sub annum 170. S. Aug. *l. de hæresib. c.* 35. 3. Manetem sub annum 270. S. Hieronymus *in præfat. dial. aduersus Pelag.* 4. Priscillianum, sub annum 390. S. Augustinus *l. de hæresib. c.* 70. Istos idcirco condemnat S. Leo *epist.* 91. & Conc. Bracaracense I. *Can.* 10. 5. Abailardum damnatæ hæresios innouatorem damnauit Innocentius II. & Conc. Senonen. 6. Wiclefum item anathematizauit Conc. Constantiense sess. 8. 7. Denique Lutheranos Leo X. Caluinum, Conc. Trid. condemnauit. Testimonia S. Patrum hic densare nil attinet obuia.

3. RATIO pugnat 1. Quia sic communis Sapientum ethnicorum semper docuit consensus omnium & nationum & ætatum.

2. Nulla fuit respubl. aut Communitas, cui non fuerit Consilium publicum, leges, pœnæ, præmia: quæ præsupponunt libertatem arbitrii humani.

3. Quia experientia constat, quod, qui negant liberum arbitrium suos ij hortantur, compellunt, præcipiunt, minantur, puniunt, sc. vt liberos arbitrio.

4. Euidens est homines peccare; at peccare nemo potest sine libero arbitrio: Necessitas enim non habet legem, neque peccat: ait *S. Aug. l. de vera relig. c.* 14.

5. *S. Greg. Nyss. l. 7. de philosophia. c.* 1. Consultatio ad Electionem ordinatur; ideo vti est vis consultatiua, ibi & electiua est; at vbi hæc, ibi Libertas arbitrii.

6. Demũ Calu. *Inst. 1. c. 5. §. 8.* existo Ec. 15. *Deus creauit hominẽ, & reliquit illũ in manu consilij sui*: fatetur conditum hominem fuisse cum lib. arbitrio; lapsum tamen eo excidisse. Cur autem perseueraſſe liberum arbitr. neget, causam habet non aliam; nisi quod fingat id pugnare prouidentiæ Dei.

AT hæc non incepit primum post Adæ lapsum; facit enim eadem ante, nec impediebatur à libertate arbitrij: cur igitur post lapsum impediretur? Præsertim cum illius sit conseruare naturas, non destruere.

DICO AD SCRIPTVRAS obijci solitas NOTANDA ista.

1. Libera Electio, & libera Executio electi differunt; quod illa, nõ hæc, sit ad liberratem arbitrij necessaria: vt notat S. *Damasc. l. 2. de fide c.* 26. Vide potest Deus, & homo impedire Executionem saluâ tamen libertate arbitrij Eligentis.

2. Nec libertas arbitrij excludit operationem Dei: nam hæc minimè necessitat voluntatem; sed inuitat, agit & adiuuat ad bonum semper; verum iuxta Modum cuiusque naturalem; qui in homine est liberè eligere, sequi, aut respuere gratiã sufficientẽ. Si vocem eius audieritis, istud euadit verum, Isa. 26. *Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine*, per gratiã: Huc *hominis est præparare cor*: Attamen *homo cogitat viam suam*, liberè; Ideoque persæpè *Non viæ meæ viæ vestræ.*

3. Quatuor modis inclinatur voluntas à Deo. 1. *Physicè* eam determinando ad vnum certum immediatè. 2. *Mediante forma* quam in voluntatem imprimit: Sic *D. Th. q.* 22. *de verit. art.* 8. 3. *Obiectiuè*, per internam suasionem efficacem. 4. *Obiectiuè sic*, vt efficacia pro-

proueniat ex disposition voluntatis, nõ ex impressa vi psuasionis. Secundo & quarto modo sæpe vtitur Deus, salua libertate arbitrij: id quod controuersum non est. Scripturæ igitur obiectæ, pleræque pertinent ad secundum & quartum modum. Cæteræ ex prædictis liquent.

QVÆSTIO XLI.

Libertas arbitrij concordetne, an pugnet cum Prouidentia Dei Cooperantis?

Calvinvs totam rationem, cur hominem carere velit libero arbitrio, ponit in eo; quod libertas arbitrij (vt fingit) pugnet cum prouidentia Dei. *Bellar. l. 4. c. 7.*

Svaderistis. 1. Aug. l. 6. de Gene: ad lit. c. 1. *Conditoris voluntas, rerum est necessitas.* Et c. 17. *Hoc autem necessario futurum est, quod Deus vult: & ea ferè futura sunt, quæ ille præscivit.* Deus igitur necessariò prænoscit omnia futura sic, vt falli nequeat: ergo futura necessariò eueniẽt.

2. Præscientia Dei, (quam includit in se Prouidentia) est causa rerum: ergo res ideo erunt, quia futuras præscit Deus; nõ contra: alioquin Deus penderet à rebus creatis; foretque scientia eius mutabilis, & accidentaria.

3. Dei Voluntas rerum est omnium prima causa, decreuitque ab æterno, quid fieri velit: quæ cum sit efficacissima, videtur nulla arbitrii libertas posse cum ea stare. Confirmat Caluinus experientiâ; nam sæpe in rebus apertis deficit nos consilium; in obscuris subita lux affulget: sæpe in leuibus negotiis animus flaccescit; in arduis sese erigit: quæ indicia sunt, mentes nostras à Deo gubernari.

Avtor. I. Dei Præscientia, (quam includit Prouidentia) est certissima; neque tamen futura necessitat; nec cum libero arb. pugnat. Qvia: 1. *Non quà Præscientia* est; quia tum & hominum præscientia necessitatem inferret rebus; at non infert; cum non sit causa rerum, neque aliquid in rebus ponat. 2. *Non quà Dei* est; quia hæc nõ est causa rerum; cum actus nequeat esse causa obiecti sui; sed contrà, obiectum est causa actus. Vnde *Non ideo res eueniunt, quia Deus præsciuit futuras; sed ideo Deus præsciuit, quia futura erant.*

II. Scientia in Deo duplex est.

1. *Simplicis intelligentiæ*, qua res omnes possibiles cognoscit.

2. *Visionis*; quâ tantum ea cognoscit, quæ reipsa sunt, erunt, aut fuerunt. Quia Visio terminatur ad existentiam rei; non ad solam possibilitatem: Et ita simplex intelligentia est prior visione; inter eas media voluntas. Vt hic esse ordo videatur: 1. Deus cognoscit res, quæ quoquo modo esse possunt. 2. Voluntate decernit ex his, quas velit aliquando existere. 3. Res volitas existere præuidet in suo tempore existentes. Vnde Scientia Dei, quæ est causa rerum, est scientia simplicis intelligentiæ, non Visionis: Quia hæc præsupponit rerum existentiam; illa solam possibilitatem.

III. Modus concordandi Cooperationem Dei cum libertate liberi arbitrii optimus est D. Thomæ. *q. 3. de Potent. a. 7. & 1. q. 105. a. 5.* Nimirum: Deus cum causis secundis ita concurrit, vt eas moueat, atque opus applicet secundum conuenientiam conditionis earum naturalis, seu dispositionis. Hæc autem in voluntate est solum *NEGATIVA determinatio*, præcedens tum Influxum Dei tum elicitum

voluntatis actum, quo ea finit se, aut non finit, moueri ab obiecto per rationem ei proposito. Et hæc prærequiritur *Negatiua determinatio*, seu dispositio: quòd ante influxum Dei non possit vlla positiua dispositio esse; cum nil positiuum sine Deo fieri possit: Vnde *Sine me nihil potestis*. Ioan.

Porro isti negatiuę dispositioni voluntatis nostræ prior incidit motio Dei: 1. Ioan. 4. *Quoniam ipse prior dilexit nos*. Ioan. 15. *Non vos me elegistis; sed ego elegi vos*. Rom. 11. *Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Et hæc Præueniens gratia sic mouet hominem, vt non necessitet: nam Dei motio est in potestate voluntatis liberæ, vt ea vtatur, vel non; vt eam sequatur, vel non: si moueri se à Deo sinat, Deus ipsam protinus applicat operi: si non se moueri sinat, Deus eam non applicat ad actum: sic *Ex te perditio: ex me*, ait Deus, *auxilium tuum*. Ideo D. Thom. 1. 2. q. 10. a. 4. ad 3. concludit: Posita motione Dei debet voluntas moueri, pro naturæ suæ conuenientia & libertate in alterutram partem. Hinc liquet Suasionum solutio.

Dico Ad I. Loquitur S. Augustinus de necessitate Consequentiæ; nõ Consequentis: quasi dicat quod Deus vult fieri, fit infallibiliter; sed necessaria necessariò, libera liberè: nõ autem sic, vt absolutè non potuerint nõ fieri.

Ad II. patet superius ex §. II.

Ad III. Dei voluntas est rerum omnium causa; attamen in liberis nil decreuit sine præuisa dispositione dicta negatiua, & causarum secundarum determinatione, liberâ in liberis, necessaria in necessariis.

V. DE VIRIBVS LIBERI ARB. IN MORALIBVS REBVS.

QVÆSTIO XLII.

An possit homo solis naturæ viribus Cognoscere Verum Morale sine speciali auxilio Dei?

Calvinvs *Inst.* 2. c. 2. §. 24. 25. 26. solum sufficere auxilium Generale Dei asserit, ad omne Verum morale cognoscendum: reiectatque Speciale, vt commentitium. 2. Theologi quidam Speciale, vt necessarium, affirmant adquod cunque.

Svadet istis. 1. Ex Ariminensi: 2. Cor. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo*. 2. Gen. 6. *Figmentum cordis humani tantum malum*. 3. Ps. 93. *Cogitationes hominũ vanæ sunt*. Vide Aug. ep. 105. *Nemo rectè sapit, rectè intelligit, si acceperit spiritum sapientiæ & intellectus*. 4. Rationibus pugnant: Vulnus ignorantiæ accepimus per pec. or., à quo, nisi per Christum sanari nequimus. Prudentia acquiritur cognitione veri moralis: sed illa est ex dono Dei Generali: ergo & hæc. Omnium moralium eadem est ratio: ergo si vnum possit naturaliter cognosci, possunt & omnia.

Avtor. I. Etsi quidam Theologi sentiant, Nullum Verum morale posse in statu lapso, absque Speciali auxilio Dei cognosci; probandi tamẽ non sunt; At verò istud necessariò verum est: Non posse hoc in statu naturæ viribus cognosci omnes veritates morales, quæ ad vitam rationi conformẽ pertinẽt. Quia Sa. 9. *cogitationes hominum incertæ, &c. & corpus q. corrũpitur, aggrauat animam, & terrena cogitatio deprimit sen-*

sensum multa cogitantem. Ratio. Quia ob acceptũ ignorantiæ & infirmitatis vulnus nequimus totum naturæ Verum intelligere. Vnde tot tanti errores Philosophorum.

II. At aliqvas morales veritates potest homo in hoc statu naturæ viribus, seu cum Generali solum auxilio Dei, cognoscere. Nam debilitatũ est, non extinctum lumen rationis practicæ.

1. Sic Scriptura in meo *Antichristo p. 4. q. 24.* Insignitè Rom. 2. *Cum gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi lex sunt: Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum.* Hoc quidam S. Patres exponunt de Christianis qui fuerant gentes; sicque dici *factores legis iustificari:* At potiores verius de gentilibus actu id accipiũt: & eodem quoq; scopus Apostoli ducit; voxque clara *Gentes:* vt Mat. 6. *Hæc omnia gentes inquirunt.* Patet & inde: *Qui legem nondum habent:* at habent Christiani facti. Illæ etiam merè *naturaliter, quæ legis sunt faciunt.*

Dicit Caluinus posse quid naturaliter cognosci in vniuersali, sed non in particulari.

At tunc Psaltes ad hoc Ps. 4. *Quis ostendit nobis bona?* Non satisfaceret dicendo: *Signatum est super nos lumen vultus tui.* Quid enim prodest cognitio vniuersalis nisi ex ea colligi possit particularis; cum actiones sint particularium? 2. Consentiunt istis S. Patres, *Chry. Hiero. Aug. Prosper. &c.*

3. Ratio euincit. Quia potentia potest exercere actum circa obiectum sibi proportionatum, cum solo auxilio generali: at intellectui est verum aliquod morale proportionatum. Ergo. sin', foret superuacaneus. 2. Quia homo sine speciali auxilio cognoscit prima principia Veri moralis: Ergo & particulares inde conclusiones inferre potest sine eodem: cùm idẽ lumen, quod vniuersale, cognoscat & eius particulare aliquod.

Dico Ad I. Fit sermo ibi de pietate ad vitam æternam proficua; id est, tum Iustificante, tum promerente; non de quacunque: ad eam non ad hanc, opus speciali gratia, Sic *Aug. l. 1. de prædest. c. 2.* Et ibid. *Qui idoneos nos fecit ministros Noui Test. non litera, sed spiritu.*

Ad II. Est ibi figura Intellectionis, perfrequens in S. Scriptura *tantum malum,* id est, vt plurimum. Vt ibidem. *Omnis caro corrupit viam suam:* non tamen Noë ibidem exceptus.

Ad III. *Vanæ* sunt *cogitationes hominum*, quia pleræque è solis naturæ viribus sunt, quæ nil proficiunt ad salutem. Sic & S. Augustinus intelligendus est: Sic & Con. Mileuitanum, damnans Pelagianos fingentes, Datam diuinitus legem Iudaicã & Christianam esse donum Dei; at eam seruari posse viribus naturæ.

Ad IV. Vulnere læsa, non extincta vis est naturæ. Ideo & aliqua prudentia per eam acquiri potest; Non autem omne verum morale cognosci; Qua causa Deo supplicandum est, Ps. 118. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam. Iustificationes tuas doce me*, ad salutem necessarias. De hisce, 1. Cor.

1. qui

1. *qui gloriatur, in Domino glorietur: quid enim habes, quod non accepisti?*

QVÆSTIO XLIII.

An solis naturæ viribus homo possit Implere Omnia præcepta Moralia, quoad substantiam operis?

LVTHERANI, vires liberi arb. adeo extenuant, vt extinguant, fingentes, solis naturæ viribus nihil boni moralis fieri posse, neque solum sine auxilio speciali, sed etiam sine Fid: iustificante, omnia, quæ fiunt, esse peccata. Quin iustorum opera esse peccata; Non tamen ob fidem imputari: imputari autem infidelibus. Ita *Lutherus in assert. art. 6. & 36. Melanch. in Apol. Confes. & in Locis Comm.*

CALVINVS *Inst. 2. c. 3. §. 1. & in Antid. Trid. sess. 6.* Kemn. *ibid.* idem, cæterique CALVINISTAE. *Luth. Melanch. Kemnit.* id ita limitant: Posse viribus suis aliquem implere legem de non occidendo, de non furando. &c. quoad opus externum; at non quoad internum actum mentis, aut peccatum.

SVADENT istis. 1. Deut 30. *Mandatum hoc*, Decalogi, *quod ego præcipio tibi, non est supra te, neque procul positum.*

2. Eccl. 15. *Si volueris mandata seruare, conseruabunt te.*

3. Rom. 2. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.*

4. Præcepta legis naturæ sunt proportionata naturæ; ergo huius viribus seruari possunt. Esto, sit infirma; ideo non potest tam facilè; potest tamen seruare omnia.

5. Deus, aiunt S. Patres, non præcipit impossibilia: ergo præcepta ea impleri possunt ab destituris quouis auxilio.

6. Potest quis vnum præceptum seruare: ergo & omnia: quia non occurrunt multa simul obseruanda, sed aliud alio tempore.

AVTOR. Nemo potest solis naturæ viribus omnia præcepta moralia, quoad substantiam operum, longiore tempore, obseruare, quin labatur sub inde in peccatum. Hęc media est sententia contrariorum inter & Pelagianos & Lutheranos. Illi tribuunt omnia solis naturæ viribus; hi penè nihil, sed Fidei omnia soli. Veritas docetur

1. Scripturis in *Antichristo p. 4. q. 25.*

2. Ex Traditione Ecclesiæ, definiente sic Conc. Mileuitano, can. 5. Arausicano can. vlt. Sic & Papæ plures, & S. Patres.

3. Ratio S. Thomæ: quia natura per pec. or. deprauata, auersaque à Deo est, & conuersa ad sese, & creaturas, & suum in his finem ponit actu, vel habitu, vel propensione: vnde ex hoc fine præconcepto quasi naturaliter inclinatur ad malum, dum quid agit, aut euitat. Atque ideo necessaria est gratia præueniens & adiuuans naturæ fragilitatem; sine qua caderet vel infirmaretur.

DICO AD I. Cum Aug. *l. de perfect. iust.* Gratiâ fretis facile esse mãdatum. Vel cum Abulen. Loqui Moysem de facilitate cognoscendi illud; non de obseruatione Ita exponitur *Roman. 10.*

AD II. Seruare scil. cum gratia adiuuante.

AD III. Naturaliter seruari aliquod potest mandatum; at omnia non nisi cum gratia.

AD IV. Natura infirma est, tum quia iustitiæ orig. sanitate caret; tum ex conditione materiæ, & concupiscentiam freno solutam.

AD V. Deus, ait S. Leo, serm. 8 de Pass. *iustè instat præcepto, qui præcurrit auxilio:* hoc posito, non præcipit impossibilia.

AD VI. Præcepta non omnia sunt pariter

paria; proinde seruato vno, non continuò seruari omnia possunt.
Dein occurrunt aliquando plura simul obseruanda: vt in oratione si occurrat tentatio. &c.

QVÆSTIO XLIV.

An veram Tentationem quis superare possit solis naturæ viribus?

Pelagiani duo asserebant. 1. Sine Dei auxilio, solis lib. arb. viribus posse vinci tentationes sic, vt vincendo etiam commereti vitam beatam quis possit.

2. Vel in ipso æstu tentationum seruari omnia præcepta moralia posse solis naturæ viribus. Teste *S. Hieron. l. 2. in Iouinian. &c.*

Svadent Pelagiani istis 1. apud S. Hieron. *Liberi arbitrij nos condidit Deus; nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur. Alioquin vbi necessitas, neque damnatio, neque corona est.*

2. Iac. 1. *Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus:* at Naturaliter, Gen. 4. *Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius:* ergo naturæ viribus tentationi resisti potest.

3. Hodierni: Voluntas non potest necessitari à passione, ait S. *Tho. 1. 2. q. 10. a. 3.* nisi passio rationem penitus absorbeat: ergo manente libero rationis iudicio potest tentationi resisti.

Avtor. Nemo tentationem grauiorem vincere naturæ viribus solis sic potest, vt vincendo quid promereatur. Grauior autem dicitur, quæ naturæ vires superat; nam his par, aut inferior non opus habet speciali auxilio vt vincatur; Vt mereatur tamen quid ad salutem vincens tẽtationem simpliciter eget gratiâ; nam ad meritum supernaturale non pertingit natura.

1. Teste S. Scripturâ. Sap. 8. *Nemo potest esse continens, nisi Deus det.* At continere, dum abest tentatio difficile nõ est. Deinde istud, 1. Cor. 10. *Fidelis Deus, qui nõ patietur vos tentari supra id, quod potestis:* indicat tentationes posse supra naturæ vires excrescere. Proinde, Mat. 26. *Orate, ne intretis intentationem.* Mat. 6. *Et ne nos inducas in tentationem.* Ps. 27. *In te eripiar à tentatione.*

2. Sic & Ecclesiæ Traditio docet. Vt Synodus Palæstina apud *Aug. ep.* 106. Mileuitana apud *Aug. ep.* 26. Innocentius I. ad Conc. Carthag. apud *Aug. ep.* 91. pluresque Papæ & S. Patres, *Chrys. Ambr. Hier. &c.*

Demum ideo Ecclesiæ mos nil perinde frequentat sæpè, ac, *Deus in adiutorium meum intende. &c. Vt in hac die ad nullum declinemus peccatum; Ne nos apprehendat callidus tentator.* &c. quæ Specialis auxilij necessitatem testantur.

Dico AD I. ex S. Aug. *l. de nat. grat. c.* 65. Loqui S. Hieronymum de natura, vt erat à Deo condita; non devitiata. Dein, hæc non trahitur necessitate, quæ ab implorata adiuuatur gratia.

Ad II. Superior pars animæ naturaliter imperat inferiori; non quidem *despoticè*, ceu seruus domino, vt parere cogatur; sed *politicè*, ceu populo Magistratus. Nam potest rebellare appetitus rationi, abutens libero arbitrio. Vnde Ratio non tam dominando, quam alliciendo debet eum ducere. Quia Inferior diu viget antè, quam euigilet ratio; vnde rationis iugo perægrè assuescit: habetque obiecta sensuum bona præsentia; at ratio futuris pascitur in spe.

Ad III. Significat D. Tho. *non necessitari physicè* voluntatem, scil. determinatam quasi ad vnum, sicut bruta: *Necessitatur* tamen *Moraliter*, b'anditiis,

tiis, apparentiis fucatis. &c. Dein non ait S. Tho. eam simpliciter necessitari; sed si rationem contingat absorberi.

QVÆSTIO XLV.

An homo sine fide, cum, vel sine auxilio speciali, possit bonum morale perficere, si nulla vrgeat tentatio?

LVTHERANI, vt Kemnitius, ac similes; item CALVINIANI contendunt, Opera omnia infidelium mera esse peccata; etiam ea, quæ cum speciali auxilio Dei fecerint. Atque hoc negare, esse hæresin Pelagianam. *Caluinus Inst. 3. c. 15. Melanch. in Apol. Conf. Aug. de iustific.*

SVADENT multis. 1. LVTHERAN. Kemnitius: Scriptura docet, opera omnium impiorum displicere Deo, quamuis speciosissima. Isa. 1. & 66. Prou. 15. *Incensum abominatio est; & solennitates vestras odit anima mea.*

2. Caluinus & Kemnitius Gen. 6. *Omne figmentum cordis humani tantùm est malum.* Sic enim ipsi verterunt.

3. Psal. 13. *Omnes declinauerunt, simul inutiles. &c.*

4. Psal. 61. *Mendaces filij hominum, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum,* id est, vanitate leuiores. &c.

5. Mat. 7. *Non potest arbor mala bonos fructus facere,* id est, homo impius: sic & *Matth. 12. Luc. 6.*

6. Ioan. 3. *Quod natum est ex carne, caro est;* at caro tota mala est.

7. Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere.*

8. Rom. 14. *Omne, quod non est ex fide, peccatum est.* &c. Plura talia *Bell. l. 5. c. 10.*

AVTOR. Infidelis sine fide, sine gratiæ auxilio speciali, aut etiam cum hoc potest Moralia opera bona facere; si nulla vrserit eum tentatio: Non igitur omnia infidelium opera sunt peccata.

1. Sic Scriptura in *Antichristo. p. 4. q. 26.*

2. Ita consensus habet S. Patrum: Basil. Chry. Hieron. *Aug. l. 5. Ciu. c. 15.* ait, Deum Romanis orbis imperium dedisse, vt hac in vita morales eis virtutes remuneraretur.

NOTA: Quod infidelis potest solis naturæ viribus obseruare præceptum secundum substantiam operis: patet *quæst. 43.* etiam cum peccato: vt sirestituat depositum, quò ille despoletur. At bonum morale cum peccato fieri non potest: ideo hoc facere, maius est illo. Quò deterior est in hoc Luthero-caluiniana hæresis; quam isto Pelagiana.

3. RATIO fauet. 1. *Ab absurdo.* Quia si infideles non possent vllum facere opus bonum; ergo satius eis foret, remoto præcepto, opera ex obiecto bona non facere; nam faciendo peccât, vt aiunt: non faciendo non peccarent. 2. *Deinde:* Si infideliũ omnia opera forent peccata, id fieret, 1. *Vel* quia deesset eis finis, vt non fierent propter Deum: At naturaliter cognoscunt Deum esse, curam habere nostri; ergo & moralia bona facere possunt, vt obediant Deo. Neque necesse est, omnia in Deum referre explicitè. 2. *Vel* quia fiunt à peccatore, sicq; à sua causa inficiuntur, licet in se bona sint, vt vult Kemnitius: At opus in se boni nequit à malitia causæ inficì, nisi ex malitia processerit. Vnde impudicus potest eleemosynam dare. 3. *Vel* quia bona opera non habent proportionẽ cum viribus naturæ; At hæc in puris natu-

naturalibus habuisset iustam proportionem ad moralia omnia; neque nũc infirmior est, licet vitiata sit: ergo & nunc habet eandem. 4. *Vel* quia moralia nimis sunt difficilia ob carnem, dæmonem, mundum. At hic est quæstio de facilibus naturæ consentaneis; & omni tentatione remota.

Dico AD I. Sacrificia & Moralia longè differunt, ob finem. Sacrificia enim fiunt ad colendum Deum, & stante peccato displicent Deo: at Moralia quæque vnum habent finem bonum: vt eleemosyna, egenti facere benè.

AD II. *Omne*, id est, pars maior: Vnde ib. *Omnis caro corruperat viam suam*; cùm tamen *Noe vir iustus fuit, atq; perfectus*. Sic Luc. 18. *Oportet semper orare*. Ioan. 12. *Mundus totus post eum abit*. Vnde S. Aug. l. de Vnit. Eccl. c. 12. In Scriptura sæpè arguuntur omnes, cum solum mali intelligantur.

AD III. Omnes sumus in statu peccati & inutiles ex nobis ad supernaturalia; at non ad naturalia & moralia: Et *non est qui faciat bonum* totam seruando legem perfectè.

AD IV. Homo vanitas est, quod ex se facere nil queat aut cogitare in ordine ad salutem.

AD V. *Mala arbor* hic est Voluntas aut Intentio mala; nõ natura, quasi per se mala esset. Deinde Doctrina mala intelligitur arbor mala: nam monet caueri falsos prophetas, *Mat.* 12. & *Luc.* 6 Demum *fructus boni* sunt opera ad salutem meritoria.

AD VI. *Caro* ibi accipitur simpliciter pro homine ab S. Chry. Aug. Cyrillo. &c. i. Esse naturale homo ex homine ducit; sic & moralia operari posse; at non supernaturalia.

AD VII. *Nihil*, scil. ad salutem supernaturale: moralia autem ex se nõ attingunt salutem.

AD VIII. *Ex fide*, non qua in Christum credimus; sed qua credimus ad quid licere; quod est *Conscientia*.

CALVINVS porro sic ratione pugnat.

1. Peccator & infidelis mortuus est; & resuscitatur per Euangelium: ergo vitale nihil operari potest.

2. Homo per peccatum est, vt curua tibia distortus, quæ vt ambulando claudicat; sic peccator operando peccat.

3. Dæmones habent naturales potentias integras, scil. intellectum & voluntatem, & carent concupiscentiâ carnis: at hi nullum queunt opus facere bonum: ergo nec homines.

DICO AD I. Mortuus est morte gratiæ, non naturæ, cuius in operando principia sunt ratio & voluntas.

AD II. Curuitas in homine est Cupiditas; ex hac quod fit, peccatum est; At nemo ex hac operari necessitatur: potest enim ac debet quisque iuxta rationem naturalem operari.

AD III. Dissimile. Nam Dæmones obfirmati sunt in actuali odio Dei, rerumque ad Deum pertinentium; at non sic homines. Quæ ex S. Patribus afferant vide in *Bell. l. 5. c. 11.*

QVÆSTIO XLVI.

Sit ne homo liberi arbitrij in Moralibus?

LVTHERANI, CALVINIANI, ZVVINGLIANI, SCHVVENKF. &c. totaque propago Lutheri; NEGANT.

SVADENT bifariam: 1. Negationem suam stabiliendo Scripturis. 2. Affirmationis nostræ argumenta reuellendo.

I. Scripturis: 1. Isa. 41. *Benè agite, aut malè si potestis.*

2. Ezech. 36. *Dabo vobis cor nouum, & faciam vt in præceptis meis ambuletis.* Quasi dicat qui non habent cor nouum, nec ambulare in præceptis possunt.

3. Psa. 118. *Inclina cor meum in testimonia tua.* Sic & 3. *Reg.* 8.

4. Ioan. 8. Rom. 6. 2. Pet. 2. *Qui facit peccatum; seruus est peccati.* At seruitus & libertas opponuntur.

5. Ioan. 15. *Sicut palmes non potest à semetipso ferre fructum nisi manserit in vite: ita & vos, nisi manseritis in me.* Ergo non possunt non ferre fructum manentes; non manentes non possunt fructificare: proinde vtrisque sublata libertas est, parque incumbit necessitas.

6. *Quid habes, quod non accepisti.* 1. Cor. 4. At qui nihil habent proprii, non sunt actionum suarum domini. Quæ ex S. Augustino proferant irrito conatu, vide apud *Bell. lib. 5. c.* 30. Mendacia, & ineptias Heinsianas vide in Antipap. Mendace. p. 4.

DICO AD I. De Idolis, non hominibus, id dicitur irrisoriè.

AD II. *Dabo cor nouum*, id est, gratiam, qua seruare omnia præcepta possint: Non tamen negat sine gratia aliquod seruari posse. Deinde suadet: Ezech. 18. *Facite vobis cor nouum & spiritum nouum.*

AD III. Docent hæc, sine gratia non posse omnia mandata seruari: & non, quod homo non sit liberi arbitrii.

AD IV. Seruitus peccati opponitur libertati à peccato; non libertati naturæ, quæ est arbitrii. Itaque hæc cum seruitute stare in eodem potest.

AD V. Homo palmes non potest sine succo vitis, id est, Christi gratia fructificare ad salutem suam; potest tamen à vite recedere, si velit, rursumque inseri.

AD VI. Ibidem ait, quod homo aliquid habeat proprij: *Vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundum laborem SVVM*, ἴδιον, id est, proprium. Quia ex dono liberi arb. sumus actionum eius domini.

AVTOR. Homo in statu naturæ lapsæ, est liberi arbitrij in Bono Morali eligendo, & Malo deuitando.

PROBATVR. I. Quia peccatum Aut est necessarium: ergo non est peccatum: Aut voluntarium; ergo vitari potest. Homo igitur in Moralibus est liberi arbitrij.

CALVINVS RESP. Negans vtramque consequentiam.

Priorem: Quia non est peccatum ex Creatione ortum, sed ex naturæ corruptione.

2. Quia dæmon semper necessariò male agit; & tamen verè peccat. Et Angeli necessariò benè agunt; & tamen vere bona operantur.

3. Posteriorem. Quia Voluntarium est quod à sola Coactione liberum est.

DICO AD I. Contrarium ipse asserit Caluinus Inst. 3. c. 23. Peccatum Adami, ex quo naturæ orta corruptio, fuisse ex decreto Dei, & ineuitabili voluntate commissum. Ergo haberemus excusationem vt qui ex necessitate peccemus.

AD II. Vtrique, respectu finis vltimi, non habent liberum arbitrium à Necessitate, sed tantum à Coactione; Respectu mediorum verò habent etiam liberum arb. à necessitate. Quia multa faciunt, quæ possent non facere; & contra. Et in talibus dæmones verè peccant, angeli benè agunt.

AD III.

AD III. At nostro in argumento intelligimus liberum à necessitate: Item voluntarium, & Necessarium opponuntur.

II PROBATVR. Quia si non est in homine liberum arbitrium, nullus erit pœnæ, præmioue locus.

CALVINVS RESP. 1. Id argum. fuisse Pelagianorum.

2. Negat sequi, quia pœna debetur culpæ; at culpa est in nobis ob naturæ corruptionem.

3. Bona merita rectè excludũtur eò, quòd non sit lib. arb. in homine. Vnde ait S. Aug. Deus coronat sua munera, non merita nostra.

DICO AD I. At eodem vsos familiariter Chry. & Hieronymum fatetur Caluinus: itemque alij S. Patres eo vsi contra Manichæos. Illine Pelagiani? Dein Pelagiani eo docere nitebantur, non, lib. arbitrium non esse; sed non egere gratia: Patres verò Esse liberũ & egere gratia. Itaq; Caluiniani stant cum Manichæis contra S. Patres.

AD II. Petit principium. Ponit enim, quod quæritur, scil. An sit vera culpa, quæ vitari non potest?

AD III. Præmia & merita bona negat, & pœnas concedit: At in hoc sibi contradicit; nam vt ab lib. arbitrii vsu malo mala, sic à bono bona merita existunt: Bona verò sunt ex gratia talia, quæ est causa coronationis.

III. PROBATVR. Si non esset lib. arbitrium, non essent alij boni, alij mali: Sique omnes boni; non forent aliis alii meliores.

CALVINVS RESP. Diuersitas bonorum & malorum oritur ex Electione diuina; non ex lib. arb.

DICO. At fatetur Caluinus id argumen. esse Chrysostomi & Ambr. Et electio diuina ad moralem bonitatem prærequirit lib. arbitrium: alioquin ea posset etiam infantes, furiosos, bestias facere moraliter bonas. *Dein* electio finit esse malos, non facit. *Demum*, Ex bonis mali fiunt; Deus autem nulli est causa cadendi.

IV. PROBATVR. Si non est lib. arbitrium; ergo tollentur cohortationes, obiurgationes, laudes, præcepta, consilia. &c. Quia aliter homines facere non possunt. Ita *S. Aug. l. de vera relig. cap.* 14. Vnde & priora petantur.

CALVINVS RESP. 1. Sufficiant exempla Christi: vt Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere.* Rom. 9. *Non est currentis.* 1. Cor. 3. *Neque qui plantat, est aliquid.*

2. Correptiones, cohortationes. &c. reprobis sunt flagella; vtque sint inexcusabiles electis excitamenta.

DICO AD I. Illa docent nil posse homines ad salutem, nisi per gratiam: at de morali bonitate hic agimus.

AD II. At flagellantur, vt, si velint, emendentur: itaque adhuc præsupponunt liberum arbitrium. Vide *Bell. l. 5. c. 17.*

Hactenus argumenta ab impossibili petita. Porrò ostensiua ex Scripturis.

V. PROBATVR ex Præceptis Scripturæ, quæ sunt regulæ quid agamus, aut fugiamus: at frustra datur regula necessitatem patienti vt non possit non deficere, aut non possit deficere. Liberum arb. autem in via morum potest deficere, aut non potest: ergo frustra dantur præcepta homini, si libertate careat arbitrij.

CALVINVS RESP. 1. Lex datur, vt cognascatur

scatur peccatum, *Rom.3.* non quod sit lib. arbitrium.

2. Lex habet promissiones; vt sciatur esse ex dono gratiæ, non arbitrij.

3. Lex est impossibilis; docetque necessitatem gratiæ, non libertatem arbitrij.

Dico AD I. Lex plures habet fines; & in his etiam istum, qui exigit libertatem arbitrij. Quod autem data lege superabundet peccatum; id est per accidens, ex hominibus malum eligentibus; non per se ex fine legis intento.

AD II. Datur donum gratiæ, sed posito libero arbitrio; non necessitato per eam; quin adiuto.

AD III. Falsum. At de hoc alubi.

VI. Probatvr ex Promissis Scripturæ factis sub conditione: Isa. 1. *Si volueritis.* Mat. 19. *Si vis ad vitam ingr.*

Calvinvs Resp. Non esse absurdum, quod Deus quid promittat sub impossibili conditione; cum sciat ipse cur faciat; sc. Impiis, vt sciant se promissis indignos: Piis, vt promissis alliciantur, quos præcepta parum incitant.

Dico. Nil hoc ad rem. Non quæritur, cur Deus promittat; sed an cõditionata promissio præsupponat liberum arbitrium. Et affirmamus. Dein, loca promissionum nullus ironicè unquam exposuit. Demum si ex necessitate forent indigni reprobi; essent planè excusabiles.

VII. Probatvr ex Scripturis docentibus, per hominem stetisse, quo minus benè ageret & peccata vitaret. *Num.14. Deut.30.&c.*

Calvinvs Resp.1. Iure Deus queritur de hominum improbitate, licet non possint nõ peccare: quia hæreditaria suâ malitiâ peccant.

2. Reprehenduntur tamen, vt tædio scelerum resipiscant.

3. *Deut.30.* agi de promissione Euangelij, non de lege naturæ.

Dico AD I. Hæreditaria ea malitia est pœna ex pec.o.; non culpa: Ac culpam esse dicit Caluinus; docuit nunquam.

AD. II. Si possunt resipiscere; ergo habent liber. arb. & non necessitantur.

AD III. Vim loco facit Caluinus. Nam ita Moyses: *Mandatum Hoc, quod Ego præcipio tibi hodie. &c. Si audieris præcepta & cæremonias, quæ in lege HAC* Decalogi *scripta sunt:* Et eam naturalem seruare, vel non seruare docet esse in arbitrio hominum.

VIII. Probatvr ex scripturis dicentibus, Deum quasi recedere, & explorare quid acturi sint homines; vt Deu. 8. & 13.

Calvinvs Resp. Deus non aufert gratiam; sed permittit afflictionem.

1. *Vt videat, an post longas calamitates capiat eos recordatio Dei, & quærant eum.*

2. Vt inducat ad cognoscendam propriam hominum ἀδιαθεσίαν.

Dico AD I. Rectè; sed id euincit libertatem arbitrij.

AD II. Et hoc docet eandem. nam si necessitaremur; explorare nos ipsos non possemus, quid valeamus seu ex nobis, seu cum gratia; si velimus.

IX. Probatvr Gen.4. *Nonne si bene egeris, recipies: &c.* Eccl.15. *Apposuit tibi ignem & aquam, ad quod volueris. &c.* Ibi de peccato, non Abele, locutus est Dominus, testantur sic S. Patres & Ecclesiasticum improbè reprobat Caluinus. Vide in *Antichristo p. 4. f. 27.*

VI. De

VI. DE VIRIBVS LIBERI ARBITRII IN Supernaturalibus.

QVÆSTIO XLVII.

An homo post lapsum sit liberi arbitrij in rebus ad salutem pertinentibus?

LVTHERVS lib. Operationes in Psalmos. *Error est, quod liberum arbitrium habeat aliquam actiuitatem in bono opere, quando de interno opere loquimur. Velle enim, credere, sperare, diligere &c. semper est passio. Quid actiuitatis habet lutum, quando figulus ei formam effingit? Nonne mera passio ibi cernitur?*

KEMNITIVS in Exam. sess. 6. Erubuit ad hanc absurditatem dicens, dandam Luthero veniam; quod initio conuersionis retineret phrases Scholasticorum; cum nihil in se errarit illud. *Voluntatem passiuè concurrere*, intelligens esse, *non liberè concurrere.*

LVTHERANI omnes ab Lutheri sententia defciuerunt, cumque CALVINO *Inst.* 2. c. 2. §. 27. & cum Caluinistis duo asserunt.

1. Voluntatem nostram nil spiritalis boni efficere posse absque speciali auxilio Dei. Rectè: At falsò communi Scholasticorum sententiæ tribuunt, quod solus Cassianus & Faustus olim opinati sunt; sc. bona desideria in homine, licet debilia præcedere gratiam.

2. Voluntatem nostram in spiritalibus sic agi à Deo, vt non possit non agere; & vt actiue concurrat, tamen ceu merum instrumentum naturale; non vt causam liberam, actusque sui dominam.

Ideoque negant rectè dici, Eam cooperari Deo, Adiuuari à Deo; sed solum agi, cogique.

SCHARPIVS in cursu Theol. tit. 16. c. 4. de lib. arb. *Homo ad sui regenerationem se merè passiuè habet; vt Deum operantem non sequi non possit; licet non coactè, sed sponte sequatur. Homo quidem non regenitus liberum arbitrium habet; si liberum pro spontaneo sumas: At si liberum sumatur pro eo, quod in vtramque partem ferri possit, ad bonum, vel malum; liberum arbitrium non habet, sed peccato seruit. Quia hæc libertas post lapsum prorsus amissa est: cùm non possit non gratiam respuere, & malum tantum eligere liberè, id est, sponte: Et contra Renati.*

SVADENT isti 5. 1. Ezech. 36. *Auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam, vt in Præceptis meis ambuletis.*

2. Psal. 50. *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua. &c.*

3. Psal. 99. *Ipse fecit nos; & non ipsi nos.*

4. Ioan. 6. *Omnis, qui audiuit à Patre & didicit, venit ad me.*

5. Et 2. Cor. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis.*

6. 1. Cor. 12. *Qui operatur omnia in omnibus.*

7. Phil. 2. *Qui operatur Velle & Perficere pro bona voluntate:* hoc est simpliciter facere, non adiuuare.

8. 1. Ioan. 3. *Qui natus est ex Deo, non potest peccare: quia semen Dei manet in eo.* Caluinus: *Eccè sic efficaciter gubernari diuinitus piorum corda, vt inflexibili affectu sequantur.*

9. *Ioan. 5. & Eph.* 2. 5. peccatores dicuntur mortui, sepulti: quòd nisi per solam Christi gratiam suscitari nequeant.

AVTOR. Affirmatiua responsio est simpliciter de fide.

I. Sic Scripturæ 1. Quæ vocant homines cooperatores: 2. Quæ præcipiunt, Suadent. &c. 3. Quæ docent homines à Deo adiuuari: 4. Vocatos à Deo venire posse, aut emanere. Vide in nostro *Antichristo p. 4. q.* 28.

II. Sic Ecclesiæ Traditio & communis S. Patrum consensus.

III. RATIO. Quia si homo non sit liberi arb. sequentur hæc absurda.

1. Non peccabunt nolentes credere, cauere peccata, agere benè.

2. Nec laude, præmioue digni erunt volentes credere conuerti. &c.

3. Fru-

3. Frustra erunt præcepta, monita. &c.

4. Omnis diligentia erit tollenda; ac in solam fidem incumbendum: cætera cessandum esset.

Dico Ad I. Liberum arb. nec est carneum, nec lapideum; sed vis media & naturalis, quæ formam vtriusque potest induere. Ita *Aug. l. de spir. & lit. c. 33.*

Ad II. Cor mundum creari est cor mundari.

AD III. Litera agit de prima creatione: Dein & de iustificatione capitur: Ipse enim iustificat nos.

Ad IV. *Venit* sic vt possit non venire: *Venit* autem sequens vocantem non coactè.

Ad V. Cum *non sumus sufficientes*, ergo aliquid possumus.

Ad VI. *Operatur omnia*; sed non sine nobis cooperantibus.

Ad VII. Neque excitat, nec iuuat Velle nostrum sine nobis: vnde ait: *salutem vestram operamini.*

Ad VIII. *Semen* non est gratia Dei necessitās ad operandum, vt vult Caluinus; sed charitas infusa, ait *S. Hieron. l. 2. contra Iouin.*

Ad IX. Id probat, peccatorem sine gratia reuiuiscere non posse: at non probat, peccatorem non posse, præueniente gratiâ excitatum, cooperari suo resuscitatori.

QVÆSTIO XLVIII.

Quæ, & qualis sit Cooperatio Gratiæ, & Liberi arbitrij?

Orthodoxæ hîc doctrinæ synopsin reddere pretium erit.

I. Processus renouationis Christianæ est septigradus.

1. Homo gratiâ destitutus iacet.

2. Vocatione Dei interna excitatur.

3. Huic assentiens eligit pœnitentiam.

4. Opera facit pœnitentiæ.

5. Sic dispositio gratia iustificationis infunditur.

6. Iustificatus statuit opera iustificationis exercere.

7. Exercet ipsa.

II. Homo ante omnem gratiam pollet libero arb. ad Naturalia, Moralia, & Supernaturalia: teste *S. Aug. l. de Spir. & lit. c. 33.* Quia lib. arb. non potest Dari, Tolliue per gratiam, aut peccatum: *Nam* libero arb. possumus bene malè ue vti; at gratiæ donis nemo malè; peccato nullus bene vti potest. *Non tolli potest*; quia gratia perficit naturam, peccatum debilitat, non extinguit eam.

2. Habet igitur ante gratiam homo *Potentiam remotam* & imperfectam ad opera pietatis. Aug. l. de prædest. c. 5. *Posse habere fidem, & caritatem naturæ est hominum.*

3. Atque idcirco nihil ex se facere ad salutē potest. Ita Aug. li. 1. Retract. c. 22. *In potestate hominis est, mutare in melius voluntatem; sed ea potestas nulla est, nisi detur à Deo; vt scriptum: Dedit eis potestatem filios Dei fieri.*

Kemnitivs. Homo habet vires, Aut aliquas: ergo poterit aliquid sine Deo, contra Ioan. 5. *Sine me nihil potestis*: Aut nullas; ergo extinctum est lib. arb. & cooperari gratiæ nequit.

At

Ex dictis patet *de Potentia Remota.*

III. Gratia Excitans interna necessariò præit conuersionem; & Adiuuans nõ sufficit per prædicationem Euangelij, lectionem. &c. Vt Lutheranocalvinistæ contendunt.

1. Quia Ioan. 6. *Nemo venire potest ad me, nisi Pater meus traxerit eum,* gratia Excitante.

2. Sic *Con. Arausic. can. 7. & Trid. sess. 6. c. 5. &* 6. & S. Patres.

3. Ratio. Quia Adiuuans gratia requiritur ad exercitium actus: Excitans ad specificationem.

LVTHERO-CALVINISTÆ INSTANT. Si semper requiritur Excitatio præueniens; 1. Ecqui conuertuntur aliqui in momento? 2. Non erit in potestate hominis sua conuersio; sicut nec excitatio. 3. Fidem habentes per eam orare possunt; ideo non egent excitante. 4. Aug. l. de Spir. & lit. c. 34. *Visorum suasionibus agit Deus, vt velimus, & credamus; siue extrinsecus per euangelicas exhortationes, siue intrinsecus, vbi nemo habet in potestate, quod ei in mentem veniat.*

DICO AD I. Conuersio accepta pro actu consentientis vocationi, semper est momentanea; sumpta pro toto opere vocationis, deliberationis, assensionis, eget tempore, nec longo.

AD II. Augustino, *lib. de Spir. & lit. c.* 31. id est in potestate, quod adest, cum volumus; & abest, cum nolumus: vt fides, conuersio, gratia præueniens.

AD III. Fides est in peccatore, sed mortua; egens excitante gratia.

AD IV. Excitantis est, proponere obiectum menti congruum: & hoc fit est si fiat extrinsecus: teste ibi S. Augustino: qui tamen non negat internam Dei suasionem.

V. Gratia Excitãns datur homini sine meritis præcedentibus, aut præparatione vlla: sed non datur sine actione hominis; etsi detur sine cooperatione lib. arbitrij. *Quia* Excitans dat initium bonæ cogitationis & desiderij; at hæc sunt hominis, si repentina; sin' & motus secundi sint, tum sunt liberi arbitrii.

VI. Ad Assentiendum gratiæ Excitanti necessaria est gratia Adiuuãs. *Trid. sess. 6. c. 5. Aug. Enchir. c. 32.*

2. Neutra tamen necessitat voluntatem. Nam gratia Sufficiens reijci potest: Efficax, ex hypothesi non potest; at absolutè potest repudiari. *Quia ea est suasio, quæ non determinat voluntatem, sed* inclinat per modum proponentis obiectum; sed sic, vt aptum esse homini scit Deus.

3. Adiuuans verò consistit in Directione hominis; in Protectione: in Cooperatione intrinseca. In hisce vocatus homo liberè mouetur in Deum ac sponte; quia potest vocationem recipere & reiicere: quod non est necessariò moueri; vt quidam exponunt Conc. Trid. *sess. 6. c. 5. can.* 4. Vide *Bell. lib. 6. c.* 15.

VII. Conuersio hominis, aut Opus pium quodlibet, quà *Opus*, est arbitrij cum auxilio generali; quà *pium* est gratiæ; quà *opus pium*, est ab vtroq; simul. Proinde ad reliqua Conuersionis opera ext. seu interna, non requiritur Nova Gratia; sed continuatio datæ Efficacis, vt ad quam indubiè cætera opera consequuntur.

VIII. Habitus gratiæ Iustificantis à solo Deo infunditur; nõ tamen sine prœuia dispositione nostra. Quia, cùm

non educatur è potentia materiæ, creari debet: quod solius est Dei. Aug. in Psal. 118. *Quis facit in homine iustitiam, nisi qui iustificat impium?* Homo iustus autem potest acceptam iustitiam exercere, cùm vult, cum Gratia Adiuuante; noua excitante nil opus *ordinariè*, nam in arduis planè opus speciali est.

III. DE IVSTIFICATIONE.

De hac quinque: 1. *De Iustificationis quidditate:* 2. *De Iustitia Inhærente.* 3. *De Naturalis iustitiæ Qualitate:* 4. *Operibus:* 5. *& Meritis.*

QVÆSTIO XLIX.

Quid & Quotuplex est Iustificatio?

I. IVSTIFICATIO *est trãslatio hominis à statu peccati, ad statum gratiæ.* Vel, *Nõ est sola peccatorum remissio; sed & Sanctificatio seu Renouatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum.* Vnde bipartita est; Remissio pe. & Infusio gratiæ: Estque duplex: *Prima habitualis*, ex impio faciens iustum: *Secunda actualis*, ex iusto iustiorem. Ita S. Aug. *Con. 26. in Psa.* 118. De hac hîc.

II. Acceptio Iustificationis in Scriptura est quadruplex: vt significet

1. Declarare iustum: vt Prou. 7. *Qui iustificat impium, & condemnat iustum.* Hanc propriam solam esse contendunt Luthero-caluinistæ.

2. Præcipere Lege iustitiam: Psal. *Iustificationes tuas custodiam.*

3. Acquirere iustitiam: vt Rom. 3. *Iustificati gratis.*

4. Augere iustitiam. Eccl. 18. *Ne verearis vsque ad mortem iustificari.*

III. Iustificationis causa est quadruplex: Finis, Efficiens, Materia, Forma.

Causa
- Finalis, 1. *Principalis*, Deus: 2. *Minus principalis*, Gloria Christi, & hominum beatitudo.
- Efficiens, 1. *Primaria*, Misericordia Dei: 2. *Meritoria*, ex condigno Christi passio: 3. *Instrumentalis*, coniuncta Christi Humanitas: 4. *Separata*, est Scriptura.
- Materialis, 1. *Subiectiua* est Anima humana: 2. *Dispositiua*, Voluntas.
- Formalis, 1. *Intrinseca* est habitus gratiæ: 2. *Extrinseca*, vel, *Exemplaris*, est Christi iustitia: 3. *Formalis in actu*, sunt opera bona.

QVÆ-

QVÆSTIO L.

Quid in genere tenendum de Dispositionibus ad iustificationem?

LVTHERANI & CALVINIANI iuxtà contendunt, hominem simpliciter à Deo agi: & agere nihil: quin cogi ac necessitari. Vide suprà *quæst.* 47.

1. LVTHERANI requirunt fidem actualem in infantibus ad iustificationem. Vide *Luthero-calu. p.* 3. c. 24.

2. Lutherani ante iustificationem requirunt, plenam Fidem vt instrumentum, non vt dispositionem: alij Terrores, alij nouæ propositum vitæ. Patebit infra.

AVTOR. I. Carentibus vsu rationis necessaria non est propria dispositio; sufficit aliena. Quia infantes solum aliena voluntate sunt auersi à Deo: Nec vrget præceptum eos, vt incapaces præcepti. Illud Mar. vlt. *baptizantes docete.* &c. de adultis dicitur.

II. Adultus ratione vtens eget propria dispositione vt iustificetur à peccatis. *Trid. sess. 6. c. 5. can. 9.* Hinc orat Ecclesia pro conuersione peccatorũ. 1. Reg. 7. *Præparate corda vestra Domino.* Prou. 16. *Hominis est præparare animam.* Mat. 3. *Parate viam Domini.*

III. Præparatio idonea est ex gratia præueniente, cum qua concurrit homo Actiuè; non passiuè. Ezech. 18. *Facite vobis cor nouum.* Mat. 7. *Facite arborem bonam.* Mat. 3. *Agite pœnitentiam.*

IV. Dispositionum principalior autor est Deus, vt causa mouens lib. arbitrium. Sunt autem Actus VII. queis disponuntur adulti: Fides, Timor, Spes, Dilectio, Pœnitentia, Propositum Sacramenti suscipiendi, vitæ nouæ, & obseruandi præcepta. *Trid. sess. 6. c. 6.* Quos implicitè habere sat est; explicitè singulos elicere nil opus. Nemo autem infallibiliter cognoscere potest sufficientiam dispositionis suæ. *Trid. sess. 6. c. 9.* Quia nemo certò scire valet se esse in gratia; aut dicere, *Mundum est cor meum.*

V. Per dictas dispositiones nemo meretur gratiam iustificationis: Contrarium nobis affingit Kemnit. *Trid. sess. 6. c. 8.*

Porrò de DISPOSITIONIBVS in specie.

QVÆSTIO LI.

Quid sit Fides iustificans?

LVTHERO-CALVINISTÆ Tripisti, tres fides distinguunt; Historicam, *Hebr.* 11. Miraculorum, 1. *Cor.* 13. & Promissionum. *Mar. vlt. Saluus erit.* Et hanc *Generalem*, qua promissam omnibus credimus salutem. *Specialem*, qua sibi quisque promissionem Dei applicans credit; seu potius Fidit dimissa sibi propter Christum esse peccata, ex speciali misericordia. Hanc Fidem Melanchthon *præfat. in tomum* 2. *Lutheri*, eum accepisse tradit ab Confratre sui Ordinis, citante S. Bernardum.

LVTHERVS in Dom. 2. Quadrag. *Fides est certa diuinæ bonitatis & gratiæ, per Verbum Dei cognitæ ac manifestæ Fiducia*, scil *Specialis*; ait Assert. art 1. & 15. Sic & Melanch. in Locis, tit. Fides, Opera. Item Electorales Theologi in Colloq. Altemburg. fol. 3

CALVINVS Inst. 3. c. 2. §. 7. *Fides est diuina ergo nos beneuolentiæ firma certaque COGNITIO, quæ gratuitæ in Christo promissionis veritate fundata per Sp. Sanctum; & Reuelatur mentibus nostris, & cordibus Obsignatur.* Vbi obiectum fidei statuit *Misericordiam solam*; & Fidem de hac esse *Notitiam*, Obsignatam verò notitiam esse *Fiduciam*: Nam ibidem §. 8. ait Assensionem fidei potius esse cordis & affectus, quam cerebri & intellectus.

SVADENT Fiduciam istis. 1. Hebr. 11. *Fides*

eſt ſperandarum ſubſtantia rerum ὑπόστασις id eſt, expectatio. Iuxta Pſal. 38. *Quæ eſt expectatio mea: nonne tu Dominus? Et ſubſtantia mea apud te eſt.* Sic Heb. 3. *Quæ domus ſumus nos, ſi Fiduciam & gloriam ſpei vſque in finem firmam retinuerimus.* Et infrà: *Participes enim Chriſti effecti ſumus; Si tamen initium ſubſtantiæ eius vſque in finem firmum retineamus.*

2. Rom. 4. Abraham *iuſtificatus eſt ex Fide*, id eſt, Fiducia miſericordiæ: Nam *contra ſpem in ſpem credidit.* Et *Non hæſitauit diffidentiâ.* Sic Mar. 11. *Quicquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis*; id eſt, *confidite.* Sic Iac. 1. *Poſtulet autem in fide nihil hæſitans.* 2. Par. 20. *Credite in Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis.* id eſt, *confidite.*

3. Reprehenſa Apoſtolorum timiditas refertur in defectum fidei; vt Mat. 6. *Quanto magis vos modicæ fidei?* Mar. 8. *Quid timidi eſtis modicæ fidei?* Mat. 14. *Modicæ fidei quare dubitaſti?* Mat. 16. *Quid cogitatis modicæ fidei?* At Timor opponitur Fiduciæ. *Hebr.* 11. 1. *Pet.* 5. *Eph.* 6.

4. Rom. 4. *Ideo ex fide vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio*: ergo Fides eſt Fiducia: Vnde 1. Ioan. 5. *Qui non credit, mendacem facit eum.*

5. Fides hiſtorica S. Scripturæ non iuſtificat: quia auget pauores & deſperationem: Nec ea de minis & iudicio, eâdem obcauſam: Nec ea de præceptis, quia auget deſperationem, vt de impoſſibilibus obſeruatu: Nec ea de Generalibus promiſſionibus: quia hæ non afferunt quietem animæ niſi in ſpeciali applicentur. Ergo ſola ſpecialis fides iuſtificat omnes credentes: Iuxta 1. Ioan. 5. *Hæc ſcribo vobis, qui creditis in Filium Dei; vt ſciatis, quia vitam habetis æternam.* *Infræ quæſt.* 54. plura.

AVTOR. In tribus ab hæreticis, hac in cauſa Fidei, diſſentire neceſſe eſt: In fidei Obiecto, Speciali miſericordia: in Subiecto ſeu potentia Intellectus: in Actu intellectus.

I. VNA FIDES eſt (non triplex) iuſtificans. Quia, Heb. 11. *eſt ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium*: at hęc vna eſt & Hiſtoriarum, & Miraculorum, & Mandatorum, & Promiſſionum S. Scripturæ. Patet ex contextu capitis 11. cum 10. Nam eidem Fidei tribuitur ibidem,

1. *Per eam intelligimus aptata eſſe ſæcula*; quod eſt Hiſtoriæ:

2. *Per eam Sancti vicerunt regna, obtinuerunt ora leonum.* &c. Hoc eſt miraculorum.

3. *Per eam adepti ſunt repromiſſiones.*

EXPLICO *Fides eſt* ὑπόστασις ἐλπιζομένων id eſt, ait Auguſtinus ſæpius, *ſperandum fundamentum*, ſuſtentans iuſtos in ſpe bonorum æternorum: Vnde, Heb. 10. *Iuſtus ex Fide*, ceu anima *viuit.* Græci tamen, *Sperandarum rerum* legunt: quod eodem redit. Quia eſt ſubſiſtentia rerum ſperatarum in animis ſperantium ex fide. Et hoc eſt in intellectu de futuris.

2. *Argumentum*, conuincens intellectum *non apparentium*, ſcil. ſeu *rerum Sperandarum*, ſeu quarum cumq; *Beatitudinum*. Et hoc eſt in intellectu depictum tranſcēdēt. b°. Diſtinguit q; Fidē Chriſtianā ab Opinione, ſuſpicione, dubitatione, vti cogens ad aſſenſum: ſicut vox *Subſtantia* diſtinguit eam à fide politica; quæ eſt fallax, ſine baſi ac fundamento infallibili. Vox, *Non apparentium*, diſtinguit fidem à ſcientia & intellectu, vt quæ luminis euidentiam requirant, & nullam patiantur obſcuritatem. Plura de Apoſtolica fidei definitione in ſubiectis qq.

DICO AD I. S. Patres Græci nullū ὑπόστασιν exponunt *Expectationem*, ſed ſubſtantiam, & baſim; vt fides ſit quaſi anima rerum ſperatarum; quod has apprehendat mentique repræſentet

ab

absentes, seu futuras, quasi præsentes. Dein, Esto, significet *Expectationem*; non tamen hinc probatur fides specialis. Quia hoc, *rerum sperandarum*, refertur ad vitam æternam, & resurrectionem; Rom. 8. *Expectantes redemptionem. &c. Spe enim salui facti sumus*: at Expectatio vitæ æternæ non est fides iustificans, etiam iuxta Sectarios; quia his ea fides est de præsentis misericordiæ certitudine; non de futuræ expectatione.

AD II. Fides ibi accipitur pro Catholica, id est, omnibus à Deo reuelatis quæ fuerunt, sunt, erunt; non pro sola promissionum fiducia. Promittebatur Abrahæ filius; & erat ei fides miraculi, posse fieri supernaturaliter: atque hinc ei spes supernaturalis contra naturalem. Illud, *credite quia accipietis*, sc. vera fide; sed sub conditione, *si bene petatis*. Sic & cætera de vna vera fide, non de sola promissionum intelliguntur.

AD III. Timiditas refertur ad defectum fidei; quia fiducia oritur ex fide: non tamen idcirco fides est fiducia; vt pomus non est pomum, vel contra.

AD IV. Ibi loquitur, non de promissione remissionis peccatorum; sed de promissione quod erat futurus pater Gentium vocandarum ad iustitiam: ac *ideò ex fide*, non ex lege, seu operibus solius naturæ, futura erat iustificatio promissa in Christo gratuita. Malè igitur Sectarii in voce *promissio* volunt intelligi Remissionem peccatorum; & in voce, *Fides*, Fiduciam; cum necessariò debeat intelligi Fides Dogmatica, teste textu ibi toto; & promissio Vocationis gentium ad iustificationem.

AD V. Posito; quod ponunt aduersarii, certos esse homines oportere remissionis peccatorum & salutis; benè ratiocinantur: sed assumũt vt certum, quod est probandum. Nam Fides, cum sit Vna sola, respicit historias, miracula, mandata, promissiones: Et hæ generales testantur sufficientiam pretii, & meritorum Christi pro omnibus; sed non testantur in omnibus suum sortiri effectum absque conditione ex parte hominum; quia requirunt Fidem & Sacramenta.

QVÆSTIO LII.

An fides iustificans rectè fiat triplex?

LVTHERANI vt Kemnitius *p. 1. Exam. Trid.*

CALVINIANI, vt Caluinus *Inst. 3. c. 2.* & similes, fidem fingunt tricipitem. *Historicam*, qua in scripturis vera narrari: *Miraculorum*; qua omnia à Deo fieri posse: *Promissionum*; qua gratuita per Christum remissio peccatorum creditur. Historicam *diuinæ Veritati*; Miraculorum, *Potentiæ*; Promissionum, *Bonitati* respondere prædicant.

Fidem promissionum *Generalem* iustificare negant; *Specialem* verò solam affirmant.

SVADENT istis, vt *Scharpsius in cursu Theol.*

1. Fides iustificans est propria electorum. Rom. 10. *Omnis qui credit in illum, non confundetur.* At historica est piis, impiis, diaboloque communis. 1. *Cor.* 13, 2. *Iac.* 2. Ergo historica non iustificat.

2. Simon Magus habuit fidem, Act. 8. At non Iustificantem; Nec miraculorum ergo historicam; quæ non iustificat.

3. Multi fuerunt fideles, qui tamen fidem miraculorum non habuerunt: vt Abraham, Isaac, Iacob, Baptista. &c. Ergo hæc non iustificat.

4. Iudas habuit historicam fidem & miraculorum, *Mat.* 10. at non iustificantem.

5. Multi, habentes fidem miraculorum, damnabuntur. *Mat.* 7. at cum iustificante nemo damnabitur. *Mar.* 16.

6. Fidei historicæ obiectum est totum Dei verbum; Actus, omnia in eo credere: Miraculorum obiectum est Dei potentia; Actus credere eam omnia posse: Iustificantis fidei obiectum est Totum Dei verbum, & præcipuè promissiones; Actus promissa Sibi Applicare certò. ergo.

Avtor. *Ista triplex fides*, ait Maldon. in Mat. 9. *quam isti nuper inuenerunt portentum est, Chymæra est: Et si VNAM haberent Fidem, omnem haberent: Quia Triplicem habent, Nullam habent.* Verè.

I. Quia Fides Specialis nouiter cõficta est; in Scripturis nusquam reuelata docetur.

II. Quia Miraculorum Fides iustificat: qualis illa Mar. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.* At hęc est Miraculorum; patet ex subiectis, *SIGNA autem eos, qui crediderint, hæc sequẽtur. In nomine meo dæm. &c.* Item Caluinus Inst. 3. c. 18. §. 8. fatetur de fide iustificante loqui Apostolum, 1. Cor. 13. *Manent tria hæc Fides, Spes, Charitas.* Atqui eam esse miraculorum dixit ibidem; *Si habuero OMNEM Fidem, ita vt montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil sum.*

III. Fides historica iustificat: Quia hac credimus Christum natum, passum, mortuum. &c. At hæc sunt historiæ, non fabulæ; & credita iustificant: teste Symbolo Apostolorum: & Ro. 9. *Si in corde tuo crediderit, quod DEVS Illum suscitauit à mortuis; saluus eris.* 1. Cor. 15. *Notum vobis facio Euangelium, per quod saluamini; quo Christus mortuus est pro peccatis nostris. &c.*

IV. Quia si loquuntur Trifidij de Habitu fidei, seu dono habituali ac permanente; iam Vna est tantum, se extendens ad omnia Reuelata credenda. Si de Actu fidei; iam tot erunt fides, quot particulares articuli fidei: sortiturq; nomina diuersa speciatim ex obiecto vario, sc. historiæ, miraculorum, promissionum, mandatorum, consiliorum. &c. In istis nulla est vi quam *specialis*, quam Verbum Dei aut Scriptum, aut Traditum reuelant.

Dico AD I. Maior est falsa & minor. Nam fides formata est electorum; non formata, impiorum est ac dæmonum: quia credunt; non diligunt Deum.

AD II. Simon habuit fidem veram; sed informem. Dein, Non, edere miracula, iustificat; sed credere edita esse vera.

AD III. Habere fidem de Omnipotentia Dei est fides iustificans; illa quet suprà: at illam habuerunt prædicti. &c.

AD IV. Iudæ fides erat informis quæ, quoad se, est potens iustificare; quoad Credentes, sed non rectè vtoportet; non est efficax. *Perditio tua est te; auxilium ex me.*

AD V. Fides, & Donum miraculorum hoc differunt, quod illa semper iustificare potest; non hoc: vnde distinguuntur Gratia gratis data, & Gratia iustificans: illam habentes damnari possunt; hanc viuam, non possunt.

AD VI. Rectè caput & iugulum suum hic gladium defixit: Nam denominatio & distinctio sumitur ab obie-

cto-

cto: sed fidei historicæ & iustificantis est Scharpio Totum Dei verbum; in quo & fides de Potentia Dei continetur; ergo cum sit VNum fidei obiectum, esse & ipsam VNAM necesse est, qua iustitia & hæreditas acquiritur.

INSTAT: *Licet fides iustificans semper in se contineat fidem historicam, & aliquando etiam miraculorum; non tamen contrà.*

DICO I. Fides iustificans est & Sacræ historiæ, & miraculorum, & promissionum, & omnium quæ Reuelata sunt; & contrà: At verò non illa sola promissionum, vt, dicit iste, & non docet; patetque suprà. *Deinde*, Fides miraculorum est credere edita miracula; non edere posse ea: Neque ea est species fidei, sed actus.

QVÆSTIO LIII.

An Fides Iustificans sit FIDVCIA specialis misericordiæ?

LVTHERANI suprà quæst. 51. Fidem esse propriè actantum *fiduciam* affirmant: Caluiniani verò licet etiã laciniam *Notitiæ* assuant; Fiduciam tamen communiter propugnant; eiusque obiectum esse volunt tum Scripturam quidem vniuersim; tum verò præcipuò eam, quæ est de Promissionibus factis.

CALVINISTARVM communem sententiam hisce complectitur Scharpius in Cursu Theol. Sect. 22. Controu. 4. *Nos fidem esse fiduciam, seu specialis misericordiæ certam persuasionem, qua quisque fidelis certò statuit SIBI remissa esse peccata in Christo; & SE Salutem æternam consecuturum asserimus.*

SVADENT. istis, præter allata superius quæst. 51. 1. Quia Scriptura dicit, *Isa.* 1. 18. *Act.* 2. 29. *Gal.* 1. 4. & 3. 13. 27. specialem misericordiam ad omnes & singulos pertinere: ergo eam fides singulorum applicare debet.

2. Quia Nulli datur vita æterna, nisi qui particulariter particeps est misericordiæ per fidem; *Ioan.* 5. 1. 5. *Mar.* 16. 16. *Luc.* 7. 50. Ergo fides est specialis certa persuasio, & promissionum applicatio.

3. Scriptura, *Rom.* 8. *v.* 15. 16. duos ponit adoptionis testes; Sp. Sanctum in nobis & Spiritum nostrum, id est, conscientiam sanctificatam. Ergo quod specialiter testatur cuique spiritus, id tenetur credere. Sic & 2. *Cor.* 1. 21. *Ioan.* 3. 13. & 4. 13. &c.

4. Pontificii volunt nos certos esse posse Salutis spe: ergo & fide. Nam spes fidem sequitur; cum sperenus id, quod credimus.

5. Christus exigit particularem persuasionem particularis misericordiæ in plurium curatione: ergo singuli eam habere debent.

6. Timiditas fidei in scripturis arguitur, ergo necessaria est specialis misericordiæ fiducia.

7. Semel in gratiam recepti à gratia finaliter excidere non possunt. Ergo de salute nulli dubitare licet. Vide *supra quæst.* 51.

AVTOR. Fides non est fiducia; teste S. Scriptura.

1. Rom. 4. *Non infirmatus est fide, nec consideravit corpus suum emortuum: in repromissione etiam Dei non hæsitavit diffidentiâ; sed confortatus est fide, plenissimè sciens, quia quæcunque promisit Deus, potens est & facere. Ideo & reputatum est ei ad iustitiam.* En *Considerare* est intellectus: *Plenissimè scire* item: Fiducia autem est voluntatis: *Diffidentia* græcè ibi est ἀπιστία, id est, *incredulitas.*

2. 1. Cor. 13. *Manent fides, spes, charitas.* &c. Hic fidem iustificantem distinguit à spe, quæ est Fiducia, Iob. 8. *spes hypocritæ peribit.* Psal. 39. Iere. 17.

3. 2. Cor. 10. *In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* En credere cogitur fide intellectus quod non intelligit.

4. Eph.

4. Eph. 3. *In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia PER fidem eius.* Ecce spes præsupponit fidem, & 1. Tim. 3. *acquirit multam fiduciam in fide, quæ est in Christo IESV.* Vnde Mat. 9: *Confide fili*a; quia præcedens *fides tua*, præsensque, *te saluam fecit.*

5. Scriptura docet obiectum fidei esse omnia, quæ reuelauit Deus: patebit *infra quæst.* 56.

6. Actus fidei est in Scripturis *Credere*: at fiduciæ est *Fidere*. Fidere autem non explicatur semper in Scripturis per Credere, vt volunt aduersarij: quia absurda contingerent plura: Vt Ioan. 14. *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite.* Act. 8. *Credo Filium Dei esse IESVM.* Rom. 10. *Corde creditur ad &c.* similia absurdè exponuntur pro fiducia.

7. *Substantia rerum sperandarum*, id est, futurarum est fides; quia futura facit præsentia: at repræsentare est intellectus, non voluntatis. Item *Argumentum*, ἔλεγχος, id est conuictio ad intellectum pertinet, cuius est iudicare, & assentiri. Ibidem: *Fide intelligimus aptata esse sæcula Verbo Dei.* At intelligere non est voluntatis seu fiduciæ. Ibid. *Fide Noe metuens aptauit arcam.* id est, quia credidit certò futura, ideo metuebat: at fiducia excludit metum. Ib. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est; & inquirentibus se Remunerator sit.* At hic *Credere* non potest exponi per *Fidere:* non enim confidimus esse Deum; sed credimus.

Dico AD I. Generalis misericordia Dei pertinet ad singulos in actu signato, Dei voluntate, qui *vult omnes saluos fieri*: at non pertingit ad singulos efficaciter; ex defectu suscipientium eam; vt incapaciũ suâ culpâ; non Dei causâ. Applicare verò eã sibi possent aç deberent singuli per obseruationem mandatorum, vsum Sacramentorum. &c. & sic sperare bene.

AD II. *Per Fidem*, solam promissionum? Falsum jam patuit suprà; patebit & infrà. Deinde *particulariter participeps* sic, vt iam dictum, scil. per Vnam & in charitate viuam fidem. Falsa est consequentia est. Quia *fides est sperandarum*, id est, omnium reuelatarum *substantia rerum*, non *Applicatio* earum.

AD III. Primum, de Apostolis asseritur, queis certitudo specialis constabat ex speciali reuelatione. Deinde Spiritus Spiritui nostro testatur per modum spei & consolationis; non fidei & reuelationis.

AD IV. Spes nostra respectu Dei certa est; at nostri respectu incerta quia mutabiles sumus, *& nescimus an cum spiritus simus; nescimus odio an amore digni simus.*

AD V. Primum ab aliquibus solum ad omnes nulla sequela est. Requisiuit autem Dominus ab aliquibus fidem, non specialem illam promissionum, sed Generalem omnium reuelatorum, seu reuelandorum. Demum necessaria est cuique post fidem etiam fiducia seu spes, sed non ipsa certitudo.

AD VI. Timiditas fidei generalis arguitur, quod non exerceretur pro tempore, loco, casu, statuque, vti poterant & debebant viri magnæ fidei. Vnde & augeri eandem orandum est; non illam specialem, nisi

nisi quoad spem meliorem. AD VII. quæst.

QVÆSTIO LIV.

An fides iustificans sit NOTITIA?

LVTHERANI, vt Kemnit. in exam. Trid. part. 1. ad fidem pertinere vult tum Fiduciam, tum & Notitiam: Eò quod in fide sit,

1. *Notitia*, id est, cogitatio promissionum:
2. *Assensio*, statuentium eas ad se pertinere:
3. *Desiderium* iustificationis ex iis exoriens:
4. Fiduciam accedenti ad thronum misericordiæ.

Deinde quia Scriptura tribuit cordi, quæ ad intellectum & voluntatem pertinēt. Vt, Mat. 9. *Quid cogitatis mala in cordibus vestris.* Mat. 22. *Diliges &c. ex toto corde.*

Demum S. Bonauentura spem ait, quoad certitudinem pertinere ad intellectum; ad voluntatem verò quoad expectationem.

CALVINVS *Inst.* 3. *c.* 2. Affirmat, non ignorantiâ & sensus nostri submissione; sed cognitione certa regnum cœlorum adiri: Quia 2. Tim. 3. damnantur *semper discentes, & ad scientiam veritatis nunquam peruenientes.*

SCHARPIVS *in Cursu Theol. sect.* 22. *quæst.* 1. distinguit Fidem: De implicita, quâ nec Apostoli multa non distinctè cognouerunt; non controuerti, sed conuenire omnes. At de fide Apprehensionis quæri, id est, de sensu particularis gratiæ, quo cupiunt credere, Sic ait *Fides non est assensus in rem incognitam; sed ad eam requiritur Notitia Verbi & præcipuè promissionum.*

SVADENT istis. 1. Singuli tenentur esse parati ad reddendam rationem fidei omni postulanti. 1. *Pet.* 3. Ergo fides est notitia; quia hac ist huc opus.

2. Rom. 10. Credere corde, & confiteri ore fit ex præcedenti cognitione, id est, fide: ergo hæc est notitia. Vnde Isa. 35. *Cognitione sui seruus meus iustificabit multos.* Ioan. 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.*

3. Sublato Verbo tollitur & fides; id enim huius est basis: *Isa.* 55. *Ioan.* 20. *Rom.* 17. 10.

4. Sermo Christi in nobis inhabitare debet in omni sapientia, vt & alios doceamus, *Col.* 1. 16. *&* c. 2. 2. At huc opus notitiâ.

5. *Fides* Pontificiis *est sperandarum substantia rerum*: est ἔλεγχος seu *Demonstratio*, seu *Conuictio*: Et res speratæ nullam habent basin in intellectu. Vnde Quod subsistit in intellectu est notitia; at fides ibi subsistit. ergo: Et *Demonstratio* fit ex præcedente cognitione: Et *Conuictio* fit per argumentationem, in qua est notitia principiorum.

6. Fide intelligimus ea, quæ fide apprehendimus: *Heb.* 11. 3. Ergo fides est notitia.

7. Fidem melius definiri per ignorantiam quam per notitiam, ait *Bell. l.* 1. *c.* 5. 7. Ergò fides est ignorantia: Per fidem, id est, ignorantiam iustificamur: id per peccatum: quia ignorantia illius, quod scire debemus, peccatum est.

8. Fides non habens notitiam est inferior habente aliquam: at Pontificia habet nullam; diabolica & historica aliquam. *Iac.* 2. ergo illa est hac inferior.

AVTOR. I. Fides non est notitia, sed Assensus.

1. Teste S. Scriptura in meo *Antichristo. p.* 4. *q.* 30.

2. Ita S. Patrum consensus. S. Iren. l. 2. c. 45. *Melius est nihil omnino scientem credere Deo, & perseuerare in eius dilectione; quam per quæstionum subtilitates, & multiloquium in impietatem cadere.* S. Hil. l. 8. de Trin. *Habet nō tam veniam, quam præmium, Ignorare quod credas. Quia maximum stipendium fidei est, sperare quæ nescias.* S. Aug. epist. 102. *Si propter eos solos Christus natus est, qui certa intelligentia possunt ista discernere: penè frustra in Ecclesia laboramus.* Quare, lib. contra epist. fund. c. 4. *Turbam non intelligendi vivacitas; sed credendi simplicitas tutissimam facit.* Idem tract. 27. in Ioan. *Non quia cognouerunt, crediderunt; sed vt cognoscerent, crediderunt.* Serm. 189. de temp.

Vocaris fidelis, non rationalis. Accepto baptiſmo dicimus; fidelis factus ſum, Credo, quod neſcio, Sic & cæteri.

3. RATIO. In credente eſt Apprehenſio, & Iudicium ſeu Aſſenſus: At *Apprehenſio* eſt quid fidem præcedens, non fides; ceu & infideles myſteria fidei apprehendunt. Neque apprehenſio eſt propriè notitia. *Aſſenſus* verò, ſequens Rationem rei, eſt notitia: at ſequens Autoritatem proponentis, eſt Fides. Vnde S. Aug. l. de vtilit. credendi c. 11. *Quod intelligimus aliquid, rationi debemus: quod autem credimus, Autoritati.*

DICO AD I. Ratio articulorum fidei eſt duplex: Diuina; vt Reuelatio; Humana; vt Conformitas eorum ad intelligentiam noſtram, ſeu conuenientia. Vnde Apoſtoli dicti ſunt TESTES, non Magiſtri Quare fidei non eſt notitia, niſi ſupernaturalis: At reuelationis, Teſtimonii, Conſenſus Eccleſiæ habetur notitia.

AD II. Fides infuſa prior eſt in intellectu, quam in cordis affectu, ſeu oris effatu. Sic & *Cognitio Chriſti* eſt effectus Fidei infuſæ, præſupponens reuelantis autoritatem. Sic Aug.

AD III. Fides eſt ante Verbum ſcriptum: Nam Adam, Abel, Enoch, Abraham. &c. crediderunt abſque Scriptura: non ergo fides tollitur verbo ſublato: ſed contra.

AD IV. Ex infuſa docere ſapientia oportet eos, qui ex officio ſic vocati ſunt: Non enim omnes ſunt doctores: Cuiuſque tamen docere pro modulo ſuo.

AD V. Notitia propriè dicta eſt naturalis, ex naturæ principiis; ea naturaliter conſiſtit in intellectu: At ſupernaturaliter ſupernaturalis notitia, quæ impropriè ſic dicitur, eſtque fides. Et huius *Demonſtratio* eſt ex præexiſtente Reuelatione, & huius teſtibus; Atque inde eſt *Conuictio* tranſcendens rationem.

AD VI. *Fide intelligimus* ſupernaturaliter, quod eſt credere non ſcire.

AD VII. Patet ſuprà ex S. Patribus.

AD VIII. Item inde. Dein, Falſi maior eſt. Et diabolorum fides mortua eſt, habetque notitiam ex amiſſa viſione beatifica; ideo non eſt verè fides, licet vera. Demum Notitia fidei & Fides differunt: hæc ſolum eſt fidelium; illa etiam infidelium eſſe poteſt.

QVÆSTIO LV.

Quod fidei iuſtificantis OBIECTVM?

LVTHERANI perinde & CALVINIANI, vt patet *quæſt.* 51. Fidei iuſtificantis obiectum ponunt ſpecialem Dei miſericordiam, in ipſo quidem Dei verbo propoſitam; at *præcipuè in Promiſſionibus.* Ita communis apud Schaupium *in Curſu Theol. de iuſtifi. quæſt.* 3.

SVADENT iſtis. 1. Chriſtus & Apoſtoli docent *præcipuè* prædicandum eſſe Euangelium de promiſſionibus. 2. *Cor.* 1. 9. & 5. 18. *Matt.* 4. *Act.* 20. 24. Ergo idem præcipuum eſt obiectum fidei.

2. Propter quod *præcipuè* cognitum & creditum datur vita æterna; idem eſt obiectum fidei: at id Chriſtus eſt eiuſque promiſſa. *Ioan.* 17. 3. & 6. 47. *Rom.* 10. 11.

3. Stantib. promiſſionibus ſtat & fides: ipſis ceſſantibus in altera vita, ceſſat & hæc: ergo fides præcipuè reſpicit illas. 1. *Cor.* 13. v. 12. *Hebr.* 11. v. 39. Ideo Paulus, 1. *Cor.* 1. *vers.* 23. omnem ſuam

suam scire in Christum refert. Similia batho loga congerit plura Scharpius ipsâ inops copiâ.

AVTOR. Fidei iustificantis obiectum nõ est Specialis misericordia; vt supra liquet quæst. 5. Sed Omnia ab Deo reuelata mediatè, seu immediatè.

1. Sic Scriptura in meo *Antichristo* p. 4. q. 31. Quia quam fidem Christus exigebat, & miraculis confirmabat, ea erat iustificãs; ideo n. prędicabat eam vt homines saluarentur, Luc. 19. *veniens quærere quod perierat*: At *Mat.* 9. à cæcis fidem exigebat omnipotentiæ, non misericordiæ specialis. Sic *Mat.* 16. Fides Petri erat de Diuinitate. De hac & illa Centurionis fides erat, *Luc.* 7. Sic & Nathanaelis, *Ioan.* 1. Et Marthæ, *Ioan.* 11. &c.

2. In scripturis fides iustificans respicit alia obiecta subinde, quam Misericordiam: vt Mar. 1. *Si vis, potes me mundare*: Pharisæus, *Luc.* 18. habuit fidem specialem credens se iustum; nõ tamen cum ea est iustificatus. &c. Apostoli similia testantur: *Rom.* 4. de fide Abrahæ; quæ non respexit remissionem peccatorum. *Rom.* 10. Resurrectio Christi fit obiectum fidei saluantis. &c.

III. TRADITIO est, Fidem iustificantem non esse fiduciam misericordiæ, sed Assensũ ad omnia verbi scripti & traditi. Nam S. Patres testantur SYMBOLVM ab Apostolis conditum esse, vt fidei totius summa constaret: Apostolico adde Nycænum, Constantinopolit: & Athanasianum: At in ijs nec apex de speciali misericordia. Non in eo; *Credo Sanctam Ecclesiam*, id est, ait Lutherus, *nullum esse amplius peccatum in ea, nullam mortem*: Nam in area sunt paleæ multæ, mali pisces in rete. &c. Dein idem credunt Catechumeni; non tamen iustificati sunt: NON in eo; vt vult Melanch. *Credo remissionem peccatorum; quam fides iustificans propriè intuetur*; Nam ea est minima pars Symboli, scil. duodecima; & vndenis aliis vna præpolleret? Deinde ea docet Generalem, non Specialem misericordiam.

IV. RATIO, 1. Quia nusquam in Scriptura est remissio & misericordia specialiter annunciata mihi, tibi: &c. Sed generatim: Neque est vsquam ista propositio: *Omnis, qui credit SIBI esse remissa peccata iustificatur.* Neque ex Antecedente conditionato rectè infertur conclusio absoluta, sed conditionata: vt *Si credis saluus eris*: Act. 8. Ro. 10. Neque istæ: *Qui credit in Filium, habet vitam æt. Qui credit, iustificatur*: &c. rectè inferri sinunt SOLAM FIDEM iustificare: vt infra patebit.

2. Fides iustificans præcedere debet iustificationem: Rom. 5. *Iustificati EX fide.* Rom. 3. *Iustificat PER fidem.* Nam causa prior est effectu. Atqui fides specialis sequitur iustificationem; quia ante hanc illa est falsa; cum necdum sint remissa tibi peccata. Nã res credita, vt Remissio, debet esse ante fidem; & obiectum ante actum, hic enim ab illo pendet.

3. Fides specialis è medio tollit orationem, Sacramenta, opera bona, aliaque saluti necessaria. Nam quid orem fieri, *Dimitte nobis debita nostra*: quod iam ante orationem fide factũ credo? Quid opus baptismo, si iusti-

ficatus ſim fide quę præirebaptiſmum debet?

4. Fiducia ſpecialis iuſtificare nequit: quia pendet à bona conſcientia & vita: at hæc ſequitur iuſtificationem; ergo magis fiducia.

5. Fides iuſtificans tranquillitatem parit, *Rom.* 9. at Specialis Fides, deſperationem: Vult enim Caluinus *Inſt.* 3.c.2. quemque & Credere, & certò Cognoſcere debere ſe eſſe prædeſtinatum, fidemque amitti non poſſe: At hanc fidem falli poſſe docet experientia Caluini deſperantis: Quin & teſtimonium eius ibid. *Tot vanitatis receſſus ſunt, tot mendaciÿ latebris ſcatet cor humanum, tam fraudulentæ hypocriſi obiectum eſt; vt ſeipſum ſæpe fallat. At verò qui talibus fidei ſimulacris gloriantur, intelligant diabolis nihilo ſe in hac parte præcellere.*

DICO AD I. Non *Præcipuè*; quia nuſquam hoc in Scriptura: Sed Euãgelium in communi iubetur prædicari.

AD II. Minor falſa nititur eodem. Nam quod præcipuè iuſſum eſt prædicari, id & creditum iuſtificat: at hoc eſt Euangelium totum; non particula promiſſionum.

AD III. Falſa conſequentia. Nam omnium articulorum, non promiſſionum duntaxat fides ceſſabit, *quando facie ad faciem videbimus Deum vt eſt*: idcò ſtans hìc fides reſpicit omnes ex ęquo fidei articulos.

QVÆSTIO LVI.

An SOLA Fides iuſtificet?

LVTHERO-CALVINISTÆ affirmant ſola fide apprehendi iuſtificationem: ſicque *in Re* conueniunt, at differunt *in Modo*, ac diſſentiunt tum à nobiliſtum & inter ſe ſe in Modo, in Actibus iuſtificationis, & in voce SOLA.

I. Quo Modo fides iuſtificet?

1. LVTHERVS in Gal. 2. *Fides eſt formalis iuſtitia, PROPTER QVAM homo iuſtificatur; Non propter charitatem.* Flacciani idem tribuunt Wittembergenſibus *in Colloq. Altemburg.*

ALII LVTHERANI fere omnes id negant, quòd per modum cauſæ formalis, phyſicæ, aut meritoriæ iuſtificet: ſed tantum RELATIVE, quia reſpicit, & recipit oblatam indulgentiam. His ergo, ſola fides iuſtificat, id eſt, homo iuſtificatur per gratiam Dei non imputantis peccata; quam Fides, eam manu eleemoſynam, recipit. Vide infra quæſt. 58. 59. 60. 61.

II. Diſſentiunt in ACTIBVS virtutum: ſeu operum, vt ſpei, dilectionis, pœnitentiæ.

1. LVTHERANI RIGIDI, vt Miniſtri Saxonici *in Colloq. Altemburg.* volunt ita Fidem SOLAM iuſtificare; vt excludat aliarum virtutum & Præparationem & Meritum Lutherus in Gal. 2. *Fides ſine, & ante caritatem iuſtificat.* Et to. 1. diſp. de operibus propoſ. 3 *Fides niſi ſit ſine vllo etiam minimo operibus, non iuſtificat: imò non eſt fides.*

2. CALVINVS *in Antid. Trid. ſeſſ. 6 art. 11.* Solus ait fidem iuſtificare; ſed non eſſe ſolam; ſicut ſolis calor accendit ſolus, non tamen eſt ſolus, ſed cum ſplendore. Sic & Melanchthon *in Locis com.* & Wittenbergenſes *in Colloq. Altemburg.* præter requirunt eas virtutes; hisque accedere volunt Fidem, *quòd PROPTER Filium Dei habeamus remiſſionem peccatorum; non propter has virtutes.* Sic Flacciani ſeu Molles & Electorales.

III. 1. ALII vocem SOLA volunt ſubaudiri, poſſeque rèt ceti; non ideo corrigendum; cum non reperiatur in Scriptura.

2. ALII acerrimè dimicant, eſſe exptimendam ac tuendam pro aris ac focis.

SVADENT vniuerſim iſtis. 1. Scripturæ docere hominem ſine operibus iuſtificare.

2. *Scripturæ* nominant ſolam Fidem, omiſſis operibus.

3. Dicunt hominem gratis iuſtificari.

4. Docent, omnes, qui credunt, iuſtificari & ſaluari.

5. Prædicant efficaciam verbi Dei; quod ſola fide apprehenditur.

6. Docent in ritam fore promiſſionem ſilege, aut operibus nitatur, & non ſola fide accipiatur.

AVTOR. Non ſola fides iuſtificat, id eſt, non

est, non disponit hominem ad gratiam iustificantem, nisi vt initium & radix prima iustificationis agit quod suum est, & suas cæteris virtutibus partes relinquit, quæ etiam iustificant.

I. DOCETVR Inductione. 1. Fides est principium: Heb. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est. &c.* Rom. 10. *Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt?* Ioan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius.* Ratio. Quia appetitus nequit amando vel sperando tendere in obiectum sibi non apprehensum: sed fides apprehendit amanda & speranda: ergo spes & charitas præsupponunt actum fidei.

2. TIMOR iustificat. Eccl. 1. *Qui sine timore est, non potest iustificari.* Prou. 1. *Timor Domini principium sapiētiæ:* Prou. 14 *fons vitæ.*

3 SPES iustificat. Prou. 28. *Qui sperat in Domino sanabitur.* Mat. 9. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.*

4. DILECTIO aliqua prior est remissione peccatorum; Imperfecta, tēpore; Perfecta naturâ prior est. Eccl. 2. *Qui timetis Dominū, diligite eum & illuminabuntur corda vestra.* Luc. 7. *Remittuntur ei pec. multa, quoniam dilexit multum.* Gal. 5 *Fides quæ per dilectionem operatur.* Deus tamen prior nos diligit per gratiam præuenientem.

5. POENITENTIA iustificat: Act. 2. *Pœnitentiam agite.*

6. Desiderium Sacramenti suscipiendi iustificat voto.

7. PROPOSITVM nouæ vitæ. Eccl. 18. *Facite vobis cor nouum.* Mat. vlt. *Docentes seruare omnia.*

Istarum dispositionum ratio conformis est ordini naturæ. Nam iustificandus

1. Concipit ex auditu fidem se posse iustificari:

2. Se peccatorem intelligens, timet.

3. Sperat Deum fore sibi propitium.

4. Hinc Deum diligit.

5. Doletque se peccasse.

6. Media quærit sui expiandi.

7. Proponit emendationem.

DICO AD I. Tria notanda. 1. Apostolo *lex factorum* est, quæ iubet quid faciendum sit: *Lex fidei*, est fides, quæ impetrat gratiam faciendi. Illa occidit iubendo, non iuuando; hæc viuificat auxiliando. Et lex fidei requirit maximè fidem, dein & opera: at lex factorum maximè opera, dein & fidem.

At LVTHERO-CALVINISTAE legem operum sola opera, legem fidei solam fidem requirere fingunt.

2. *Iustitia legis* sunt opera per legem præscripta: quæ Apostolus commendat, non reijcit, Rom. 2. *Factores legis iustificabuntur, Iustitia ex, vel in lege* sunt opera, quę fiunt sola cognitione legis, non ex gratia Dei, ideo iustificant coram hominibus, non coram Deo: & Apostolus opponit eā *iustitiæ fidei*, vocatque propriam.

3. Per opera, quæ fidei opponit, & à iustificatione excludit Apostolus, intelliguntur ea, quæ fidem præcedunt & solis lib. arbitrij viribus fiunt: iuxta S. Aug. & Hieron. Non autem seu ante, seu post fidem facta; vt fingunt sectarij. Neque solum legales ceremoniæ; vt volunt quidam Catholici.

1. Qui: *Rom. 4. Eph. 2. Tit. 3.* opera simpliciter excludit, nulla mentione

facta legalium. 2. Quia Rom. 2. *Qui operatur, merces imputatur secundum debitum, non secundum gratiam*: talia sunt opera, quę solis naturę viribus fiunt. Ex his obiecta loca soluuntur. *Ro.* 3. 4. *Gal.* 2. *Eph.* 2. *Tit.* 3. *Phil* 5.

AD II. Etsi fides subinde sola nominetur; non tamen sola iustificat: Sic ut & aliæ virtutes quandoque nominantur solæ. Cum enim plures causæ ad vnum effectum concurrant; nunc hæc, nunc alia nominatur. Deinde licet aliquādo sola fides sufficiat ad miracula impetranda; non ideo etiam ad iustificandum.

AD III. Vox *Gratis* bifariam capitur: 1. Vt opponitur Debito ex iustitia, vel Merito ex condigno; tunc gratuita iustificatio non excludit Opera dispositiuè concurrentia, vel vt Merita de congruo. 2. Vt opponitur operi facto ex solis naturæ viribus; tunc ea excludit tantum merita propria, id est, nostra ex nobis; non quæ ex Dei auxilio sunt nobis, vt est fides, spes, timor, pœnitentia, &c.

INSTAS: Meritum & Merces sunt relata; si igitur iustitia ex merito datur, ergo non gratis.

DICO. Vt meritum quoddam est ex congruo, sic & merces ex congruo est, quę magis ex gratia, quam iustitia, debetur. *Rom.* 4.

AD IV. Vox *Omnis* bifariā capitur.

1. Negatiuè: Vt, *Omnis qui credit, iustificatur*, id est, nemo sine fide iustificatur. Vt, ait *S. Aug. l. de prædest. c.* 8. sit vnus doctor grammaticæ in vrbe; dicatur, Omnes ab eo discunt Grammaticam, id est, nemo discit sine illo. Ita *Deus vult OMNES saluos fieri*, id est, nemo fit saluus sine Deo.

2. Omnis, id est, omnia hominum genera. Nam Ro. 10. *Non est distinctio Iudæi & Græci; nam idem Dominus omnium.*

AD V. Non sat est verbum sola fide apprehendi, nisi & charitate impleatur: cum, vt promissiones offert, sic præcepta iubeat.

LVTHERVS igitur errat, fidem extollendo.

1. Quòd legem impleat, quæ alioquin facto aequit impleri.

AT hoc est caritatis, *Rom.* 13. *Ioa.* 4.

2. Quòd fides summum obsequium Deo exhibeat; glorificando eum veracem in promissionibus.

AT Mat. 5. *Videant Opera vestra, & glorificent Patrem*: non ergo sola fides glorificat; sed quæ per caritatem operatur.

3. Quòd fides animam sponset Deo.

AT media caritate.

AD VI. Foret irrita promissio, & inanis fides nostra, si iustificatio posset habere per solam legis cognitionem, aut per opera solis naturæ viribus facta.

Nusquam enim docet Scriptura iustificationem fieri Aut sola promissionum apprehensione per fidem Aut non pendere eam ex conditione operum. Nunc vniuersè dicta explicatius & breuius dispiciamus.

QVÆSTIO LVIII.

An, & Quo Modo SOLA FIDES iustificet?

I. LVTHERVS non valens istud SOLA reperire per Scripturam, in *Rom.* 4. *caput* eam fidenter intrat, monitusque respondit: *Sic volo, Sic iubeo: sit pro ratione voluntas.*

CALVINVS *Inst.* 3. *c.* 11. §. 19. producit Scripturas dicentes, Fidem iustificare sine operibus

ribus: ergo infert sola iustificat. 2. Deinde concedit, præter fidem requiri aliarum actus virtutum: at hisce vim inesse iustificandi pernegat, in Antid. Trid. sess. 6. can. 9. *Hominem sola fide iustificari cum dicimus, fidem non fingimus caritate vacuam; sed ipsam solam iustificationis causam esse intelligimus.* In Can. 11. *Fides sola iustificat: fides tamen, quæ iustificat, non est sola.* 3. Actus tamen charitatis, timoris. &c. etiam iustificant; sed non nisi in virtute fidei.

AVTOR. Dico ADI. Voluntas Lutheri, neque producta Scriptura Caluini soluit hunc diuinæ rationis nodum: Nihil asseri ab Sectarijs debet, nisi in Scripturis expressum: at Solam fidem iustificare, nusquam in ea extare docent. Ergo.

AD II. Scriptura tam aliarum virtutum actus iustificare ait, quam fidē: Nam Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum*, Luc. 7. *Remittentur ei peccata multa; quoniam Dilexit multum*.

AD III. S. Aug. l. 15. de Trin. c. 18. *Ipsam fidem non facit vtilem, nisi caritas. Sine charitate quippe fides potest esse, sed nō prodesse.* Quia Gal. 5. *In Christo &c. prodest fides, quæ per caritatem operatur.* Aug. in Ench. c. 8. *Sine amore fides nil prodest.* Quia informis est: at Caluinus informem asseret iustificare solam sine caritate, licet sine hac non sit; vt solis calor non sine luce est.

Denique, Si *sola* iustificet, necesse est omnes iustificari qui habēt *Solam*. Improbè igitur Lutherani Caluinistas, & illos hi condemnant, vt hæreticos. Nam æquè vtrique *Solam* habere iactant.

DICANT alterutri illos habere *solam*, sed erroribus permistam.

ATquid inde? Aut *Solam*, aiunt, habens fidem, sibi remissa peccata; iustificatus est & perire nequit: Aut, si pereat, non sola iustificat. Et Iustificanti soli non obstant quæcunque peccata; vt per *Solam* remissa; ergo nec obstant errores hæretici. Quid ergo de fidei articulis tam infestè digladiantur; cum nec obsint, nec prosint Soli fidei iustificanti & saluanti?

II. LVTHERANI: Sola iustificat sic, quia sola apprehendit iustitiam Christi actualem. Sicut Manus prehendit eleemos. Ita *Melanch. in Locis Com. tit. de bonis operib. Kemn. in sess. 6.*

CALVINVS Inst. 3. c. 11. §. 7. *Fides, etiamsi nullius per se dignitatis sit vel pretij, iustificat nos; Christum afferendo; Sicut Olla pecuniis referta hominem locupletat.*

Explicatipse MODVM solius iustificantis.

1. Vt Causa effectiua iustificationis: in Antid. suprà: *Solam Fidem iustificationis CAVSAM intelligimus.* In Can. 11. *Vim iustificandi ac facultatem fidei in solidum vindicamus.*

2. Vt Causam Instrumentalis; Ibid. §. 7. *Fides est duntaxat Instrumentum percipiendæ iustitiæ.*

3. Sola iustificat, vt causa Efficiens, Materialis, Formalis vel vt Instrumentalis. Ita Inst. 3. c. 14. §. 17. Efficientem *causam vitæ æternæ nobis comparandæ vbique Scriptura prædicat Patris cœlestis Misericordiam, & gratuitam erga nos dilectionem*; Materialem *verò, Christum cum sua obedientia, per quam nobis iustitiam acquisiuit.* Formalem *quoque vel* Instrumentalem, *quam esse dicimus, nisi Fidem?* Idem ibid. §. 21. 4. Et tamen fides nihil efficit in negotio iustificationis; Quia Inst. 3. c. 13. §. 5. *Quoad iustificationem res est merè PASSIVA, Fides.*

AVTOR: *Apostata vir inutilis*, Prou. 6. & inconstans MODVM per omnes ducit causas, & asserit has omnes; iterumque negat omnes; dum fidem vult Rem merè Passiuam esse. Quid inconstantius dici, fingique potest? Sed & porrò cumulat variatione suas, vt iugulet seipsum hoc magis; minus-

nusque indigeat refutationis nostræ. Nam si quæras: Quis sit propriè Actus fidei, qui iustificat?

CALVINVS. 1. ait Inst. 3. c. 11. §. 2. *Qui Christi iustitiam per fidem APPREHENDIT.* Sic & cap. 16. §. 1.

2. Actus, Inst. 3. c. 2. §. 2. *Ex eo salutem consequimur, quãdo Deum Agnoscimus nobis esse propitiũ Patrem.* Et §. 16. *Verè fidelis non est, nisi qui solida persuasione, Deum sibi propitium Patrem esse persuasus, de eius benignitate omnia sibi pollicetur.*

3. Actus. Inst. 3. c. 2. §. 11. *Peccatorum remissionem Sp. Sanctus propriè in solis Electis obsignat; vt eam Speciali fide APPLICENT.*

4. Actus ibid. §. 16. *Verè fidelis non est, nisi qui confidenter se regni cœlestis hæredem gloriatur.*

Ecce Actus quaternos; Apprehendere iustitiam Patsi: Credere promissionem propitij sibi Dei: Applicare sibi eandem: & Credere se excidere accepta iustitia non posse.

AVTOR. Tanta in varietate quo modo quis saluabitur? Vno contenti, iustificari nequibunt: Quia Caluinus ex æquo requirit singulos. Sin' omnes necessarii: certè ex Scriptura doceri nequit. Nam dictum Magdalenæ, Luc. 7. *fides tua te saluam fecit.* Hæmorrhoissæ, Luc. 8. *Filia, fides tua saluam te fecit.* Apostoli, haud dubiè iustificati, non credebant passurum Iesum, *Luc.* 18. *v.* 31. *Mat.* 16. *v.* 21. At ostendantur actus dicti in eis: nam duæ illæ nihil dum sciebant de passione Domini: hi non eam credebant, & ex fide accepta exciderunt. Quo igitur MODO iustificati sunt?

QVÆSTIO LIX.

An vera fides possit reipsa ab Dilectione separari; vt SOLA iustificet?

LVTHERANI Rigidi affirmant rectè, sed malè cæterarum virtutum præsentiam meritumq; excludunt, quò SOLAM fidem peruicacius propugnent. Vide suprà *quæst.* 57.

CALVINISTAE verò pernegant, cum Melanch. apud *Scharpium in Cursu Theol. sect.* 22. *q.* 6. Veram fidem iustificantem, aiunt, nunquam sine Dilectione esse posse magis, quam ignis sine calore, aut sol sine lumine.

SVADENT istis. 1. Quia Iac. 2. *fides sine caritatis operibus est,* ficta & *mortua.*

2. Quia nemo nouit Deum in Christo, id est, credit, nisi qui mandata eius seruat, 1. Ioa. 2. id est, diligit.

3. Nemo in luce est & manet, id est, credit, nisi qui diligit. *Ioan.* 2.

4. Omnis qui credit, est filius Dei; id est, Deum amat, 1. *Ioan.* 5.

5. Dilectio est forma fidei, vt volunt Pontificij: at forma dat esse rei: ergo abesse nequit.

6. Deus in Christo iudicabit de fide & dilectione, *Mat.* 25. *Luc.* 7. Ergo. Nam ponit, *Ioan.* 13. *v.* 35. dilectionem infallibile signum fidelium.

7. Fides semper est efficax & operatur per dilectionem: *Gal.* 5. Ergo separari nequeunt.

8. Fides datur electis vt iis prosit: at fides sine caritate nil prodest, 1. *Cor.* 13.

AVTOR. Fides per se, sed informis, potest à dilectione, cæterisque virtutibus separata esse. 1. Ioan. 12. *Multi ex Principibus Crediderunt in eum; sed non Confitebantur. Dilexerunt enim magis gloriam hominum, quam Dei,* quod est non diligere Deum.

INSTANT: Habuerunt solùm notitiam Christi imperfectam; non fidem veram.

AT *crediderunt* ait absolutè; sicut ibidem ait & de alijs, *Credebant*; item *Non credebant.* Consentit S. Aug.

H. 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem &c. Caritatem autem non habuero, nihil sum.*

INSTANT. 1. Ex suppositione loquitur, quæ nil affirmat, nec ponit in re: docetq; ex con-

ditione

ditione impossibili necessitatem dilectionis.

2. Loquitur de fide miraculorum, non de iustificante.

At, 1. Iustificantem fidem à fide miraculorum in multis separatam esse dicit, Mat. 7. *Multi dicent: Nonne in nomine tuo prophetauimus, dæm. eiecimus?* &c. ergo argumentum est à possibili, fieri solito.

2. Dein euidenter docet conditionatè; Si fides sine caritate esset, nil prodesset: Ergo sola fides nil prodest. Esse autem sola potest, & vera, at non viua.

3. Demum fides miraculorum est verè iustificans fides; patet *suprà quæst.* 52. & 56.

III. Iac. 2. *Quid prodest, si fidem quis dicat se habere; opera autē non habeat? Nunquid poterit fides saluare illum?*

Instat 1. Caluinus *Inst.* 3. c. 2. §. 17. loqui eum de fide historica inani:

2. De dicentibus se habere fidem; at verâ destituris.

3. De fide Essentiæ Dei, non Beneuolentiæ.

4. Fidem sine operibus comparari cum fide dæmonum.

5. Fidemque eam dici mortuam; quod autem mortuum est, non est.

At 1. Eam absolutè *Fidem* appellat; qualē *Iac.* 2. dicit fuisse Abrahami operosam; & concludit: *Videtis quòd ex operibus iustificatur homo, & Non ex fide TANTVM?*

2. Non negat, sed affirmat tales iactatores fidei fidem habere; sed non saluantem.

3. Fides beneuolentiæ est vniuersè etiam Essentiæ: quia Bonitas Dei Deus est.

4. Fides improborum, & dæmonum eadem est ex parte obiecti, & vera: differt tamen vtraque quòd hominum sit libera; dæmonum coactè extorta: vnde *contremiscunt.*

3. Fides dicitur mortua, vt corpus: non vt homo: post mortem enim illud est, hic non est. Nec vita est de essentia fidei; sed accidens.

IV. In Ecclesia sunt boni & mali; teste area, *Mat.* 13. Veste nuptiali, *Mat.* 25. Reti, *Mat.* 22. Et tamen omnes in ea sunt fideles; sed non omnes charitate præditi.

Instant. Malos habere fidem historiæ, non beneuolentiæ.

At id in quæstione est. Dein arguuntur, non de amissione fidei, sed de omissione operū, vt ille carens veste; carentes oleo; hirci à sinistris damnantur ob operum nuditatem.

V. Fides & caritas disiungi inuicem possunt; *Tum quia* neutra est de ratione alterius, vt esse debeant vna virtus 1. Cor. 13. *Manent tria hæc, fides, spes, caritas*: ita q; duæ sunt virtutes, habentq; duo subiecta, obiecta, & actus. *Tum quia* vna non necessariò nascitur ab altera: licet fides dicatur gignere caritatem: Sed quòd disponat ad eam liberè, vt credens diligat Deū, si velit.

Instant. Caritas ex fide necessariò consequitur, vt fidei propria passio. Hoc declarat

1. Lvtherus: Vt ignis non est, si non luceat & ardeat:

2. *Bucerus l. Concordiæ*: Vt æger ex improuiso visum medicum non potest non amare.

3. *Caluinus, Inst.* 3. c. 2. §. 9. Vt Christus à Sp. Sancto nequit separari: Ita fides & caritas.

At 1. Ignis in Scriptura comparatur caritati, non fidei: *Cant.* 8. *Rom.* 13. Aug. in Ps. 31. *Quod credit, fidei est; quod*

operatur, caritatis est. 2. Æger inclinatur, non necessitatur ad amandum medicum sui causa magis, quam medici. 3. Nil concludit dissimillimũ: nã Dei filius & Spiritus Sanctus sunt vnus Deus.

VI. Fidem & opera caritatis volunt esse coniuncta: ergo iustificatio pendet à fide & caritate: sicque nemo certus esse salutis potest, qua in certitudine iustificationem ponunt; foret etiam impossibilis iustificatio.

Dico Ad I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. Rectè singula concludunt de fide viua, seu formata per caritatem: at malè de fide per se, seu informi. Nam illa nequit esse absq; caritate; hæc est virtus vna certa per se, specie abaliis distincta.

QVÆSTIO LIX.

An fides esse possit sola: Sicque iustificare Sola?

I. Lvthero-calvinistæ negant posse. Lvtherus ad Gen. 15 *Scio has virtutes esse insignia Dei dona: Scio fidem sine his Donis non existere. Sed quæstio est, quid cuiusque proprium est. &c. Quid facit sola fides? Apprehendit remissionem, credit promittenti Deo, Deo porrigenti aliquid admouet manum, accipit: hoc proprium solius fidei est.* Sic & Brentius, Kemnit &c.

Calvinvs in Antid. sess. 6. Can. 11. *Sola fides est, quæ iustificat: Fides tamen quæ iustificat, non est sola. Sicut calor solis solus est, qui terram calefacit, non tamen calor solus est, sed cum splendore.* Sic & Melanch. in Locis, & in Apolog. Confes.

Avtor. Fides esse sola potest.

1. Quia sic Lutherus in Gal. 2. *Fides sine, & ante caritatem iustificat.* Et in disput. An opera faciant ad iustif. ait, *Fides nisi si sine vllis etiam minimis operibus, non iustificat.* Vah, quam hæc malè hærent prædictis ab ipso? Calvinvs *in Antid. sess. 6. can.* 28. Fatetur, inter grauissimos lapsus manere semen aliquod fidei viuæ. At peccata pugnant è diametro cum caritate; ecquî ergo inter eos cum hac fides esse potest? Ergo non potest non esse sola.

2. Quia Sectariis fides potest iustificare sola; ideo & esse sola dici debet ijsdem: nam ex essentia rei sua cuique manat proprietas quę fidei est *iustificare*, vt volunt.

3. Si fides ideo esse sola non possit, vt volũt Sectarij, quia necessariò profert fructus bonos dilectionis & virtutũ; ergo fides esse, dici; esse debet prior dilectione; vt causa suo effectu; idque prior tempore & naturâ: ac proinde sola. Si prior est; ergo & iustificat, id est, cum iustitia est coniuncta prius, quam cum dilectione: Sicque homo erit iustificatus, & sceleratus; viuens & mortuus: Quia *iustus ex fide* viuit: Et tamen *qui non diligit, manet in morte:* 1. Ioan. 2. Quod absurdum. Si verò fides nec naturâ prior vel esse, vel intelligi potest sua iustificatione: cum, (vt ipsi volunt) sint relatiua, (quę se mutuò ponunt & tollunt,) Deus iustificans, & fides iustificationem accipiens. Quare fides, vt sola iustificare fingitur absurdè; sic & non esse posse sola fingitur absurdè.

Hactenus de *Esse posse solam*: Porrò de *Non iustificare solam*.

II. Lvtherani & Calviniani contendunt, Fidem iustificare solam; etsi esse non possit sola.

Svadent istis præcipuè. 1. *Quia* Scriptura docet, iustificare solam; ergo credendum, licet nulla causa detur alia.

2. *Quia* sic placuit iustificatori Dei iustifica-

stificationem donare cum sola conditione fidei.

3. *Quia* natura fidei est solius, Apprehendere iustificationem, Applicare nobis, & facere nostram.

AVTOR. Si fides à cæteris virtutibus separetur, haud dubiè iustificare non poterit vt Sectarij volunt: ergo sola iustificare NON potest. Sequela constat: quia sine virtutibus *Esse* non potest sola, vt volunt: ergo nec sine iis *iustificare sola*. Quia volunt fidem RELATIVE Iustificare; ergo, posita fide, simul & Iustitia ponitur: Relata enim nec esse, nec intelligi sine altero queunt. Ideo fatentur Sectarij & profitentur, per omne peccatum amitti fidem; sicut per fidem poni in homine iustitiam. Quod vtrumque est perinde erroneum.

2. Deinde si fides sola iustificat, quia relatiue iustificat, vt volunt; esse in homine nequit, quin & iustitia insit; at hęc sine dilectione esse nequit: Qui enim non diligit, manet in morte: Ergo fieri nequit vt fides sine dilectione iustificet; ac proinde nõ sola iustificat.

3. Si sola sine virtutibus iustificare posset, posset etiam cum vitiis iustificare: Nam vt soli iustificanti nil prosunt virtutes; ita nec desunt vitia: quia hæc & illæ per accidens ei iunguntur: At sic iustus foret, qui odisset Deum peccator & proximum. Nec igitur fides iuncta vitijs, nec disiuncta à virtutibus iustificat.

DICO AD I. *Vocem sola* intrusit in Rom. 3. Lutherus. Nec ei æquivalentia sunt ista, Rom. 3. *Arbitror hominem iustificari per fidem, sine operibus*. Et, *iustificati gratis per gratiam ipsius*. Quia *fides sine operibus* non est *Sola fides*. 1. Si enim excluderentur omnia opera; iam ipsa fides quoque excluſa foret, vt quæ sit opus, Ioan. 6. *Hoc est opus Dei, vt Credatis, &c.* Vnde *S. Aug. l. de prædest. c. 7.* ait fidem nõ distingui ab operibus, quod ipsa sit opus gratiâ Dei primum, vnde cætera manant. Itaque iustificari ex fide est iustificari ex opere, at Sectariis iustificari ex fide est iustificari sine opere: quod implicat.

Item: Est lex fidei, *Rom. 3.* At si fides iustificãs excludit omnia opera legis; ergo excludit & fidei legem, quæ est ipsa fides sicque ex fide iustificari erit sine fide iustificari, quod implicat. Illud *gratis* excludit merita quæ sunt nobis ex nobis: non quæ sunt nobis ex dono Dei.

AD II. Id apertis repugnat Scripturis docentibus impium iustificari, *Ezech.* 18. per pœnitentiam, per baptismum, *Ioan. 3.* &c. aliasque virtutes; vt suprà liquet quæst.

AD III. Apprehensio specie distinguitur à iudicio rem apprehensam diiudicante; estque Cognitio rei in intellectu; at ea cognitio apprehẽsiua prę exigitur ad fidem; ergo non est propriè ipsa fides, nam & infideles possunt mysteria fidei apprehendere, & tamen non credere. Quare fides consistit in iudicio, non in apprehensione.

2. *Deinde*; Apprehendere fidem, nondum est habere eam, nisi obiectiuè solum: at ita amor & gaudium apprehendunt, ait *S. Aug. l. 8. Conf. c. 2.* neque tamen idcirco iustificant. Si igitur, dum amo & gaudeo me esse iustum; non ideo sum iustus; ita dum

credo me esse iustum; sum iustus apprehensiue.

3. Nec Applicatio iustificat; quia fieri eam per Sacramenta volunt; quibus priorem esse fidem oportet. At *Lutherus l. Capt. baby. c. de Baptis. & in Assert. art. 1. 2. 6.* asserit, *Sacramenta non iustificare, sed solam fidem*, vt instrumentum apprehendens iustitiam.

At sic apprehẽsa fides est opus seu actio: ergo opere iustificamur.

Instant, Rom. 3. excludi opera, non vt opera, sed vt merita.

Ergo similiter non debet excludi dilectio, spes. &c. à iustificando: Proinde non *sola fides* iustificat.

Instant porro. Virtutes eæ excluduntur sub ratione meriti, vti & fides; at fides, quâ est apprehendens iustitiam, non excluditur à iustificando.

At fides propriè est iudicium; impropriè est apprehensio, sed non magis quam amor, gaudium: atqui hæc apprehendendo non iustificant; ergo nec fides. Quod si fidem esse fiduciam velint, hanc melius dilectio apprehendit, quam fides; nam magis illa vnit, quam hæc.

QVÆSTIO LX.

An fides sola iustificet relatiue tantum, & non per modum meriti, aut causæ?

Lvtherani & Calviniani iuxtà affirmant, fidem solum relatiuè iustificare, id est, sic vt ea credendo accipiat, quod Deus offert promittendo. Apprehendit autem vt causa instrumentalis; & ad apprehensionem nihil in nobis concurrit actiuè, sed tantum passiuè. Vide *suprà quæst.*

Idque, addit Scharpius *in Cursu Theolog. Sect. 22. q. 7.* non virtute aut merito suo fides facit, nec vt est qualitas in nobis: sed correlatiuè. In fœdere enim duo sunt:

1. Substantia, vt iustitia & salus oblata.

2. Conditio, vt Fides apprehendens & applicans. *Sola*, particula exclusiua additur non ad separandas alias virtutes à fide, seu fideli; à quibus separari non possunt: sed à Causando iustificationem, vel vt præparationes, vel merito & dignitate sua.

Svadet ibidem multis Scharpius; sed siculneis telis vrget; quæ in scopum tendunt *solius fidei iustificantis* docendæ.

At directè docent *vnam fidem iustificantem*, ac minimè *solam*. Sicque aliud moliuntur; aliud consequuntur. Nec quid affert noui in rẽ; sed cramben decies recoctam, Lector, si vel theologaster, iudicet æquus: satque liquent è dictis *quæst. 57. 58.*

Avtor. Fides iustificat, Non solùm patet suprà; Nec relatiuè solum, & per modum instrumenti: sed per modum causæ, dignitatis ac Meriti, impetrando ac promerendo: teste S. Scriptura.

I. Scripturæ docent Fidem esse causam iustificationis, dum dicunt Rom. 3. *Hominem iustificari PER fidem.* Ro. 5. *Iustificati Ex fide.* Vbi *per*, & *ex* causã significant; sicuti *Ro. 3. 4. Gal. 2. 3. &c.* vbi negat hominem iustificari *per* opera, legem, *ex* operibus, seu lege. Ita *S. Aug. præfat. in Psal. 31.* Nam & Alias in rebus per Scriptum EX, & PER significant veram causam; vt Iustificari per Christum, per Sanguinẽ, per mortem. Heb. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna.*

II. Probant id loca, quæ testantur, fidem esse initium iustitiæ, sicque causam formalem inchoatam iustificationis

tionis. Ro. 4. *Credenti in eum, qui iustificat impium, reputatur fides ad iustitiam:* fides non apprehendit, sed est iustitia, perfectior vel imperfectior iuxta mẽsuram charitatis. 1. Cor. 3. *Fundamentum aliud nemo.* &c. Quod S. Patres de fide & operibus exponunt. Act. 15. *Fide purificans corda eorum*, à peccatis & erroribus.

III. Scripturæ docent Per fidem impetrari peccatorum remissionem: non tantum relatiuè respicere, & apprehendere. Vt Luc. 7. *Fides tua te salvam fecit*; sc. à peccatis. Mat. 15. *O mulier, magna est fides tua.* Mar. 7. *PROPTER hunc sermonem vade, exijt dæm. à filia tua.* Sanitatem totam tribuit fidei. Sic & *Rom.* 4. de Abrahæ fide. Et Rom. 10. *Omnis, qui inuocauerit Nomen Domini, saluus erit. Quomodo autem inuocabunt, in quem non crediderunt? Quomodo credent sine prædicante?* Climax est: Prædicatio est causa fidei: fides, inuocationis; hæc salutis.

Huic incedit Consensus Sanctorum Patrum.

IV. Quia causa formalis iustificationis, non est iustitia in Christo; non remissio pec. in nobis: sed realiter inhærens nobis iustitia; quæ infunditur per gratiam, non apprehenditur per fidem. Ad infusionem verò disponũt actus fidei, timoris. &c. effectiuè; Sectarij fingunt, disponere *per Præsentiam*; at fidem solam *per Apprehensionem.*

V. Necessitas Operum ad salutem euincit idem. Nam si fides sola iustificaret, sola etiam saluaret; nec amitti posset quibuscunque operibus malis, stante sola fide. Atq; hoc ita asserunt Sectarij: *Lutherus in Capt. Bab. c. de Baptis.* Et Flaccianos Maioristàs, seu Electorales Ministros reprehendunt Ministri Saxonici, seu Rigidi Lutheranos Molles *in Colloq. Altemburg.* quod distinguãt inter Iustitiam & Salutem; quasi sola fides iustificet, non opera; at saluent opera, non fides sola. Quibus *Molles* Respondent: Opera ad salutem solam necessaria necessitate Præsentiæ aut Signi; salutem tamen, & iustitiam tribui soli fidei. Hactenus de Iustificatione: Porro

II. DE IVSTITIA INHÆRENTE, seu CAVsa Formali Iustificationis:

QVÆSTIO LXI.

An iustitia nobis inhærens sit formalis causa iustificationis absolutæ?

LVTHERANI mirificè variant, turbant fœdè, pugnantque desperatè: Principio se lucem huic quæstioni intulisse iactabant: nunc, ob piritum dissidii, desperant.

I. LVTHERVS, & Aug. Confessio, Fidem asserunt, aut Christum fide apprehensum.

II. ILLYRICVS, Christi Obedientiam, & iustitiam nobis imputatam statuit.

III. OSIANDER, Dei iustitiam essentialem in nobis inhabitantem.

IV. CALVINVS iustificationem in sola Remissione peccati constituit; & imputationem iustitiæ Christi non negat.

V. BVCERVS & Pighius formalem eius causam duplicem assignant; Iustitiam nostram inhærentem, & Christi imputatam. Hæc vniuersè:

Porrò de singulis separatim. Ac primo de Inhærente iustitia in nobis.

I. LVTHERANVS Kemnitius statum quæstionis fraudulenter proponit: sc. quæri, *Propter* quid iustificemur: sitne meritum Christi; an inchoata nouitas in nobis?

CALVINVS in Antidoto Trid. sess. 6. ait. *Causam iustificationis Tridentini faciunt duplicem, ac si partim Remissione peccatorum, partim Regeneratione spiritali iusti essemus: Vel vt alijs verbis exprimam; Ac si partim Imputatione, partim Qualitate, iustitia nostra constaret. Ego autem vnicam & simplicem esse assero.*

AVTOR. I. Kemnitius de industria confundit causam Formalem cum Meritoria, vtens voce *Propter*, cum *Per* quid iustificemur, quæratur propriè. Deinde nobis inuidiam concire molitur, dum Christi merito nostram renouationem opponit, quasi hanc, quã istam, pluris faceremus.

DICO igitur, Si *Propter* significet causam formalem, nos iustificari propter inhærentem nobis nouitatem; non propter Christi meritum, quod inhærere nequit: Sin Meritoriam causam significet; nos iustificari propter meritum Christi, & non propter nouitatem nostri: Si causam in communi significet; nos iustificari propter vtrumque dico.

II. Caluinus id affingit Con. Trid. sess. 6. c. 7. vbi ita definit: *VNICA formalis causa est Iustitia Dei; Non qua Ipse iustus est; sed qua nos iustos facit; qua videlicet ab eo donati, Renouamur Spiritu mentis nostræ; & non modo Reputamur, sed verè iusti nominamur & sumus.*

2. Deinde ipse Caluinus *Inst.* 3. *c.* 11. §. 2. duplicem causam iustificationis statuit: Remissionem sc. pec. & imputationem iustitiæ Christi; Concilium verò vnius causæ iustificantis Effectus, seu terminos vnius motus exprimit, sc. Remissionem peccati, & Infusionem gratiæ. Quia *iustificatio est mutatio impij in iustum*: iuxta Col. 1. *Qui t. eripuit nos de potestate tenebrarum, 2. & transtulit in regnum Filij dilectionis suæ.* Hæc de statu quæstionis: nunc de ipsa.

LVTHERANI omnes ac CALVINIANI pernegant inhærentem nobis iustitiam esse formalem causam iustificationis.

SVADENT hæc multis apud Scharpium in *Cursu Theol. Sect. 22. quæst. 8.* Nostra refellentem argumenta. quæ clarius singulatim alternis proposita liquebunt.

AVTOR. Iustificari per Christum, Non est, haberi aut pronunciari iustos; sed verè fieri iustos per adeptionem Inhærentis iustitiæ Perfectæ, nõ imperfectę, vt per causam formalem.

I. PROBATVR Rom. 5. *Si vnius delicto mors regnauit per vnum, multò magis Abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes in vita regnabunt per Vnum Iesum Christum. Igitur sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem; sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationẽ vitæ. Sicut n. PER inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi; ita per vnius obedientiã iusti constituentur multi.* Ergo Iustificari est iustum constitui Per obedientiam Christi: Quæ iustitia Christi est Perfecta, tum quia dicitur hic *Abundantia iustitiæ:* Tum quia dicitur maius esse Dei donum, quam Adæ peccatum: At hoc perfectam in nobis iniustitiam effecit; ergo perfectã iustitiam efficit Dei donum.

INSTANT. Hic *Iustificare* est iustum pronunciare.

1. Quia opponitur ei *Condemnare.* Vtr & Roman. 8. *Deus qui iustificat, quis est, qui condemnet?*

2. Quia

2. Quia in hebræo *Iustificare* est vox forensis.

3. Quia bonis latinis *iustificare* non est iustum facere.

Dico Ad I. Vt *Condemnare* significat duos actus; Iudicis deputantis reos ad pœnam: sic Deus: Rei trahentis in culpam; sic Adam nos condemnauit: Ita *Iustificare* nunc est actus Dei iudicis declarantis iustos in ext. iudicio: nunc Effectus gratiæ est, facientis ex reis iustos. *Deinde*; Deus declarando iustum, facit iustum: siue id faciat per iudicium, siue per Obediētiam Christi; id est, gratiam. Ita *S. Aug. l. 1. de pec. merit. c. 15*

Ad II. Quia fieri iusti queunt vel *Intrinsecè* per adeptionem iustitiæ; vel *Extrinsecè* per declarationem; inde vox *Iustificare* valet ad vtrumque.

1. Attamen Dan. 12. *Qui ad iustitiam erudiunt multos*: id est hebraicè *Iustificantes*, non iudicando; nec, vt *Calu. & Kemn.* volunt, pronunciando: nam prædicando ostenditur via ad iustitiam; non per sententiam pronunciantur iusti auditores.

2. Clarius Isa. 53. *In scientia sua iustificabit ipse iustus Seruus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit.* Nil hic forense. Nam Christus in Doctrina iustus & facto & faciens iustos, vt ministrans iustitiam, ac tollens peccata. Sic, Apoc. 22. *Qui iustus est, iustificetur adhuc.*

Ad III. Boni latini, vt Cic. Ter. &c. rem vocis iustificare nescierunt, proinde nec vocem ipsam.

At S. Patres & rem & vocem præclarè norunt & frequentarunt: quos improbissimè respuunt Sectarij.

II. Probatvr. Rom. 3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo IESV: quem proposuit propitiatorem per fidem in Sanguine ipsius.* Ecce causas iustificationis.

Gratis; nam Gratia est Efficiens; *Per gratiam ipsius*, sc. ab eo donatam ac infusam; Formalis hæc: *Per redemptionem in Christo:* causa Meritoria. *Per fidem in Sanguine eius*; hic Dispositiua causa est.

Instant Caluinus & Kemn: *Per gratiam* significari diuinam Non imputationem peccatorum nostrorum; & Imputationem iustitiæ Christi.

Dico 1. *Gratis* significat fauorem Dei; *Per gratiam* verò effectum fauoris; *Per*, causam formalem.

2. Beneuolentia Dei non est inanis, sed de facto beneficentia: Nam, Ps. 113. *Omnia, quæcunque voluit fecit*, Et, 1. The. 4. *hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra:*

3. Et gratia iustificans dicitur Ro. 5. *Caritas diffusa in cordibus per Sp. Sanctum, qua* (teste Aug. l. de Sp. & lit. c. 32. *nos facit dilectores suos; non qua nos ipse diligit*: vt Sectarij volunt. Vnde Rom. 8. *Accepistis Spiritum adoptionis, in quo clamamus, Abba Pater*; sc. ex amore filiali. Ibid. *Corpus mortuum est propter peccatum; Spiritus autem viuit propter iustificationem.* sc. ob intrinsecum Dei fauorem, non ob extrinsecum imputatitium.

4. Demum gratia iustificans comparatur rebus realibus, non imputatitijs: Vt *Rom.* 4. Dono, & Abundanti. 2. *Cor.* 6. &, 1. Ioan. 2. Luc. 1.

III. Probatvr. 1. Cor. 7. *Hæc fuistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri, & in Spiritu Dei.* Quod S. Patres exponunt de

de baptismo, quo & peccata abluuntur, & animæ sanctificantur.

IV. PROBATVR. Tit. 3. *Vt iustificati gratiâ ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æt.* Quia *Sp. Sanctum effudit in nos abunde per Iesum.* &c. Vbi de Regeneratione agit, quæ nec intelligi potest nisi cum facta mutatione in regeneratis, ex iniustis factis iustis. *Simul* ibidem exprimuntur omnes causæ iustificationis: *Efficiens*, benignitas Dei: *Meritoria*, Christus: *Instrumentalis*, Baptisma: *Formalis*, Sp. Sanctus effusus in nos, qui est eius donum Caritas.

Demum ipsi Sectarii fatentur, esse in nobis quandam renouationem; sed hanc non ipsam esse iustificationem. AT eam hîc Appellat iustificationem Apostolus.

V. PROBATVR. Heb. 11. Abel, *Testimonium consecutus est, esse iustus.* Noë *Iustitiæ, quæ per fidem est, hæres est constitutus*, perfectè sc. & verè; non solum inchoatè: Gen. 6. *Noe vir iustus & perfectus*, non imputatiuè. Vide plura in *Antichristo p.* 4. *q.* 33.

QVÆSTIO LXII.

An Fides sit iustificationis integra causa formalis? An vero Dei iustitia essentialis?

1. LVTHERVS variauit; nunc Fidem, nunc Christum statuens formalem causam iustificationis.

1. Ita enim in Com. ad Gal. 2. *Sophistæ dicunt Caritatem informare & imbuere fidem: Nos dicimus Christum informare & imbuere fidem; Vel, formam esse fidei. Ergo fide apprehensus, & inhabitans Christus est iustitia Christiana; propter quam nos Deus reputat iustos, & donat vitam æternam.*

2. Idem ibid. *Formalis nostra iustitia est ipsa fides, & nebula cordis, hoc est, fiducia in rem, quæ non videtur.*

MELANCHTHON *in Conf. Aug. art.* 4. ait, Fidem nobis pro iustitia imputari coram Deo. Sed id, ait *art.* 4. *§.* 6. 20. non propter ipsam fidei virtutem, sed propter Christi meritum: fide autem nos iustificari; quia fide apprehendimus. Sic & iste variat inter & Fidem, & Christi meritum, & Dei misericordiam.

LVTHERANI tum Rigidi tum Molles, omnes ab hoc errore desciuerunt, teste Colloquio Altenburg.

AVTOR. Fides non est integra causa iustificationis.

1. Quia, Gal. 5. Ex fide spem iustitiæ expectamus: idest, Ex fide speramus vitam æternam, mercedem iustitiæ: Aut, Ex fide speramus nos posse iustificari. Ita *Aug. l. de Sp. & lit. c.* 32. Verum *Ex fide* illa, *quæ per Dilectionem operatur*: non ergo ex sola, sed formata charitate Ideo 1. Cor. 3. *Si habuero omnem fidem, ita. &c. caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Iac. 2. *Quia fides sine operibus mortua est.* Vnde, 1. Ioan. 3. *Qui non diligit, manet in morte. &c.*

2. Ita S. Patres consentiunt. *Bel. l. 2. c. 4.*

3. RATIO, 1. Quia fides excidit desinens in beatis: iustitia verò viq; perficitur.

2. Iustitia nos Christo facit similes; at fides dissimiles; nam hæc ipse caruit.

3. Iustitia non potest esse informis; fides potest.

INSTANT Lutherus & Caluinus, & ex illo Abacuc; *Iustus ex fide viuit*, mirè exagirant distinctionem fidei in Formatam, & Informem.

DICO *Iac.* 2. distinguitur in Viuam & Mortuam; quod est idem: nã quod viuit, per formam viuit. Et Gal. 5. *Fides per dilectionem operatur*, passiuè ἐνεργουμένη, id est mota; non actiuè quasi dicat. Dilectio est forma extrinseca fideb

fidei, quæ dat ei vt moueatur; non intrinseca, vt sit; nam fides est etiam pulsa caritate.

Neque obscuramus Christum, eiusque beneficia, aut fidem, dum caritatem extollimus: vt de qua 1. Cor. 13. *Maior horum est Caritas:* Ioan. 13. *Mandatum nouum do nobis.* Col. 3. *Super omnia caritatem habete:* quæ est fidei, quod lux soli. Vnde 1. Ioan. 3. *Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.*

11. LVTHERANVS OSIANDER *in confutatione Melanchthonis* testatur apud Confessionistas esse XX. sententias de iustificatione discrepantes. Idem *l. contra Nyctticoracem*, esse XIV. ait. Idem ex Lutheri scriptis asseruit, iustitiam Dei, qua essentialiter iustus est, causam esse formalem iustificationis nostræ; Lutherum sic intelligens dicentem, quòd Christus nobis inhabitans sit formalis illius causa. Proinde imputatiuam iustitiam respuit.

SPADET istis. 1. Quia 2. *Pet.* 1. dicimur effici diuinæ consortes naturæ.

2. Quia Deus non acceptat vllam iustitiam, nisi suam.

AVTOR. Fides viua est vera iustitia nostra per Christum.

1. Rom. 4. *Credenti in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam.* &c. *Quia reputata est Abrahæ* &c. Quin & *signum accepit Circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei, &c. vt reputetur & illis ad iustitiam.* Gal. 3. *Fide spem iustitiæ expectamus. Nam in Christo Iesu neque circ. neque præputium aliquid valet; sed fides, quæ per dilectionem operatur.* At fides operans non est essentialiter Dei.

2. Ita *S. Aug. lib. de Spir. & lit. c. 9. & 31. &c.*

3. RATIO fauet. 1. Quia iustificatio præcedit Inhabitationem Dei. Nã Sap. 1. *Sp. Sanctus non habitat in corpore subdito peccatis.*

2. Quia Essentiali iustitia Dei essemus æque iusti, ac Christus. At Ioan. 1. *omnes de plenitudine eius accepimus.* Et Eph. 4. *Cuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.*

3. Quia Deus acceptauit iustitiam Christi creatam, qua pro nobis satisfecit: ergo hac meritoriè iustificamur, non essentiali, quam Deus non accepit.

DICO ADI. Dicimur cònsortes naturæ diuinæ fieri, non per essentialem Christi iustitiam, vt Osiander affingit S. Petro: sed quòd *per Christum*, ait, *nobis maxima & pretiosa promissa donauit*, id est, res promissas, non meras promissiones: sc. 1. Ioan. 3. *vt filij Dei nominemur & simus.* &c.

ADII. *Iustitiam satisfactoriam*, Deus non acceptat, nisi *Infinitam*; quia peccati offensa est infinita. At *aliquam Christi Creatam* acceptat; quæ tamen est valoris infiniti, ob Vnionem hypostaticam in Christo. Et illam nobis donauit Patri offerendam. 2. Tim. vlt. *Reposita est mihi corona iustitiæ. &c.* Demum *Cal. Inst.* 3. *c.* 11. fusè refellit Osiandrum.

QVÆSTIO LXIII.

An Sola Remissio peccatorum sit formalis causa iustificationis?

CALVINVS & CALVINISTAE apud Scharpium, agnoscunt cum Lutheranis Imputationem iustitiæ Christi; & Non imputationem peccatorum; *At causam formalem iustificationis asserunt propriè poni in Remissione peccatorum:* Vultque iustificationis nomen esse forense. Internam renouationem censet indignam nomine iustitiæ. Sic *Inst. l. c.* 13. §. 2. 3. 21. 22. *& in Antid. sess. 6.*

SCHARPIVS in *Cursu Theol. Sect.* 22. *q.* 9. asserit *Nos formam iustificationis ponimus in duobus cum Caluino*; *sc. in Imputatione iustitiæ Christi*; *& Remissione peccatorum*; *quæ duo inseparabiliter vniuntur*: *Et Imputatio meriti Christi, qua fit à Deo propter Vnionem nostri cum Christo, ob quem datur Remissio, ipsam essentiam iustificationis constituit.* Atque ita sentire Caluinum pertendit; arguitque falsi Illustrissimum Bellarminum: qui ista ex Caluino recitat, Inst. 3. c. 11. §. 2. *Nos iustificationem simpliciter interpretamur* ACCEPTATIONEM, *qua nos Deus in gratiam receptos pro iustis habet: Eamque in Remissione peccatorum, ac iustitiæ Christi Imputatione positam esse dicimus. &c.*

Ex his ita infert Bellarminus: *Itaque* ibid. §. 21. & 22. & in Antid. sess. 6. *contendit Iustificationem non esse positam, nisi in peccatorum remissione: Non excludit Imputationem iustitiæ Christi; sed internam renouationem, & sanctificationem, quam iustitiæ nomine indignam iudicat.* Vide, quã falsò Scharpius arguat falsi Bellarminum.

SVADET porro istis Remissionem peccatorum solam, exclusa Renouatione interna; sed inclusa imputatione iustitiæ Christi.

1. Quia vox *Iustificari* significat reum pronunciari insontem; & absolui accepta remissione: ergo in hoc consistit iustificatio. *Rom.* 4. 5. *&* 8. 8. *Luc.* 18. 13. *Actor.* 13. & nullibi significat internam renouationem.

2. Definitio iustificationis continet essentiam eius; at ea est SOLA remissio peccatorum.

3. Propter quod Christus est traditus à Patre, in eo consistit iustificatio: at id est remissio. Ita *Eph.* 1. 7. *Act.* 13. 38. *&c.*

Cætera talia liquebunt ex his, & prædictis. Piget me nugarum.

AVTOR. Iustificatio consistit in & Remissione peccatorum, & Interna renouatione.

1. Rom. 4. *Qui traditus est propter delicta nostra*: en primum: *Et resurrexit propter iustificationem nostram.* En alterum, & potius priore: quę duo separari nequeunt, cum eadem Christi gratia expellendo peccata intus innouationem efficiat, vt terminum Mutationis dexteræ Excelsi, ac mortis Christi. Nam 1. Cor. 15. *Si Christus non resurrexit, inanis est fides vestra, adhuc estis in peccatis vestris:*

2. Rom. 5. *Sicut peccatum regnauit in mortem; ita & gratia regnet per Iustitiam in vitam æternam.* Per iustitiam, id est, internam renouationem, ex qua procedunt opera vitæ.

3. Rom. 6. *Exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viuentes, & membra vestra arma iustitiæ Deo.*

4. Rom. 8. *Spiritus viuit propter iustificationem*, vt quæ faciat ex mortuo Viuere.

5. Gal. 3. *Si data esset lex, quæ posset viuificare; verè ex lege esset iustitia*: ergo iustitia est verè aliquid dans vitam animæ.

6. Eph. 4. *Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis.* Ecce iubet in nouitate vitæ ambulari.

7. Sic & S. Patres.

8. RATIO. 1. Quia iustificatio & mutatio de peccato ad iustitiam, vt terminum, vnde & denominatur.

2. Item iustificamur non, vt solum gehennam euadamus; sed & vitam consequamur; idq; potissimum. Ro. 6. *Habetis fructum vestrum in sanctificationem; finem verò vitam æternam.* Rom. 8. *Quos iustificauit, hos & magnificauit.* 2. Tim. vlt. *Reposita est corona iustitiæ.*

3. Demum, Iustificatio ex inimicis facit amicos, hæredes regni, domesticos Dei. &c. ergo non constat sola

sola peccatorum remissione.

Argumenta Caluiniana soluentur *infrà quæst.* 67.

QVÆSTIO LXIV.

An iustificatio consistat in IMPVTATIONE Iustitiæ Christi?

LVTHERO-CALVINISTA Mart. Bucerus *l. Concordiæ*, excogitauit duplicem iustitiam: *Imperfectam*, quæ nobis in virtutibus inhæreat: *Perfectam* Christi imputatam, quæ sola Dei iudicium sustinere possit. Sic & sensit Pighius; Sed absque pertinacia, cum reuerētia Ecclesiæ. Deinde Imperfectam dixit, vt imparē beatitudini immensæ, & vt inchoatam iustitiam. Luthero-caluiniani verò eam non dignantur nomine iustitiæ. Imò Lutheri vox, suorumque est; *Iustus in omni opere bono* peccat mortaliter.

CALVINVS Inst. 3. c. 12. §. 4. inquit: *Omnium operum si sua dignitate censeantur, nihil nisi inquinamenta sunt & sordes.* Ibid. c. 14. §. 9. *Nullum à Sancto exire potest opus, quod non mereatur iustam opprobrij mercedem.*

LVTHERANORVM igitur omnium est Imputatiua iustitia Christi; nā inchoatam iustitiā nec de nomine ferunt: Bucerus autem solo vocis prætextu differt; re idem dicit.

CALVINISTAE Imputationem postponunt Remissioni, vt potiori. Liquet *suprà quæst.* 65.

SVADENT Vtrique certatim multis: de quibus nos *quæst.* 67.

AVTOR. Imputatio Luthero-caluiniana merum est figmentum.

1. Quia nullo Scripturæ loco solidè docetur. Legimus quidem Non imputari peccata; fidem reputari ad iustitiam; Christum factum esse nobis à Deo Sapientiā, iustitiam, redemptionem: At non legimus, nobis imputari redemptionem, iustitiam Christi. &c. Ita Conc. *Trid. sess. 6. can. 10, & 11.*

2. Nulla afferri necessitas imputationis potest; nisi item ficta; scil. quod post iustificationem adhuc inhæreāt animis peccata; sed tecta.

AT reclamant Tecturæ vetus Nouumque Testamentum; Vide in meo *Antichristo p. 4. q. 34.*

3. Quia ficta item est illa necessitas imputationis, quod iustitiam nobis inhærentem adeo imperfectam dicitent, vt absolutè iustificare nequeat.

AT iustitiam in fide, spe, & charitate sitam esse, fatentur Sectarij ex illo, 1. Cor. 13. *Manent fides, spes, caritas*, hæc autem esse perfecta possunt in hac vita; teste Scriptura apud *Bellar. lib. 2. cap. 7.*

4. Quia Christi merita nobis donata, nobis imputari dici possent; sed phrasis ea nec Scripturæ nec S. Patribus est vsitata, nisi forsan perrarò:

AT ita imputari Iustitiam Christi, vt per eam formaliter nominemur & simus iusti; id fingitur Quia sic in vno forēt duę formæ. Intrinseca inhęrens peccatum; & extrinseca, Christi imputata iustitia: & denominaremur potius iusti ab exteriore, quam interiore peccati, propria nobis.

5. Non minus essemus iusti, quam ipse Christus: quippe eâdem iustitiâ.

6. Quia Christus nobis reddidit iustitiam, quam perdidimus; ait *S. Iren. l. 3. c. 20. Aug. l. 6. de Gen. c. 23. 26.* At in Adam non perdidimus imputatam iustitiam, sed verè inhærentem.

7. Si nos per Christi imputatam

nobis iustitiam iusti simus: ergo & Christus per imputatam ei iniustitiam nostram erit iniustus & verè peccator. Nam ita hanc illi, vt suam nobis, imputari asserunt Sectarij, vt *Illyricus in Confes. Antuerp. c. 6. & in Apologia eiusdem.* At hoc blasphemum est. &c. Sic & S. Patres.

QVÆSTIO LXV.

Quatenus veræ iustificationis impugnatio refutetur?

CALVINVS *Inst. 3. c. 11.* præcipuos producit arietes proprios, & multos Lutheranis communes.

1. Rom. 5. & 8. *Iustificare* est iustum pronunciare; non, facere iustum.

2. Rom. 4. *Reputatum est illi ad iustitiam.*

3. Ibid. ex Ps. 4. *Beati quorum remissæ &c. beatus, cui non imputauit Dominus peccatum.* Hæc est definitio iustificationis; si plena, ergo vera: si dimidiata, cur *beatus*? Ergo Kemnitius ait non imputari, esse, tegi peccata.

4. Christi obedientia est nostra iustitia: Quia Rom. 5. *Per obedientiam vnius hominis, iusti constituuntur multi.*

5. Vt Iudæi, sic Pontificij, ignorantes Dei iustitiam nobis imputatam, quærunt suam inhærentem statuere; *Rom.* 10. iustitiæ Dei non subiecti.

6. II. Ex 1. Cor. 1. *Qui factus est nobis à Deo sapientia, & iustitia, & redemptio.* Quia Iere. 23. *Dominus iustitia nostra.*

7. 1. Cor. 5. *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi non reputans illis delicta eorum.*

8. Ibid. *Qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit; vt nos efficiamur iustitia Dei in ipso.*

9. III. Ex Eph. 1. *Deus nos acceptos, siue gratiosos habuit in dilecto filio suo.*

10. Eph. 4. *Induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est.*

IV. Act. 13. *Per Hunc Annunciatur nobis Remissio peccatorum. &c. In hoc omnis, qui credit, iustificatur.* Ergo forma iustificationis est Remissio peccatorum, cum Imputatiua Christi iustitia; sine Renouatione interna.

AVTOR. Dico AD I. Iustificari est, Rom. 3. *Per vnius obedientiam iustos constitui*; non annunciari. Sic Roman. 8. *quos iustificauit, hos & magnificauit*, id est, fecit iustos, magnos; non annunciauit. Sic ibid. *viuificat, mortificat, &c.* id est, facit viuos. &c. Deum pronunciare iustos, Deo est facere iustos: nō tegere iniustitiam, & falsò dicere esse iustos, qui intrinsecè sunt peccatores.

AD II Fidem reputari ad iustitiam non est imputari iustitiam Christi fide apprehensam. Quia fides ipsa reputatur ad iustitiam, non tamen fides est iustitia Christi, qua Christus iustus est, sed iustitia nostra est fides. Deinde Imputare est verè deberi imputatum, non opinatiuè & fictitiè.

AD III. 1 Sic *Beatus vir qui timet Dominū*: ergo Timor solus iustificat! Ita nec istud sequitur. Quia iis in locis non ponitur integra definitio iustificationis: tamen ex remissione peccati implicitè colligitur Donatio iustitiæ. Deinde; TEGI peccata, est deleri, quoad Deum, cui nil tegi potest, nisi deleatur, at deletionem peccati comitatur donatio gratiæ: ideo hæc duo iunguntur in scriptura.

AD IV. Obedientia Christi est causa Efficiens iustificationis non formalis. Liquet quæstione præcedente.

AD V. *Iustitia Dei* Apostolo est, quæ est nobis ex Dono Dei; *iustitia nostra*, quæ est ex viribus naturæ. Sic Augustinus. Et inde Iudæi iure arguuntur, vt de propria iustitia præsumptuosi.

AD VI. Christus est nostra iustitia,

tia, 1. quia est causa efficiens illius, Ps. 36. *Salus iustorum à Domino.* 2. Quia satisfecit pro nobis, iustificansque nos, suam satisfactionem nobis donat: Nō quod Christi iustitia essentialis insit nobis vel imputetur.

AD VII. *Non imputatio* duo consignificat, Remissionem pec. & Infusionem gratiæ propter merita Christi satisfactoria: Col. 2. *Viuificauit vos Christo, Donans vobis delicta; delens chirographum decreti.*

AD VIII. Christo peccata nostra imputantur quoad debitum satisfactionis, non quoad culpam: Nam satisfactor pro iusto iustus sit oportet. Et sic nos *efficimur iustitia Dei* in Christo, non in nobis: ob vnionem Capitis cum membris. Item iustitia nobis inhærens est Dei; sed donata nobis propter Christum ita meritum. Item *efficimur iustitia Dei*, id est, similes illi: sicut Christus dicitur peccatum per tropum, ob similitudinem peccati.

AD IX. Ἐχαρίτωσεν significat *gratiosos fecit*, non, *gratiosos habuit*, vt Caluinus vult; teste S. Chrys.

AD X. Iustitia inhærens est vt indumentum; 1. quia extrinsecus infunditur; non ex nobis nascitur. 2. Induere Christum iustitiam, pro phrasi hebræa est abundanter gratia Christi repleri infusâ, non imputata. Merita Christi nobis imputantur, quibus, vt Iacob vestibus Esau, tegitur nostra paupertas. Solus enim Christus est Satisfactor pro nobis Principalis, sufficiens & abundans.

AD XI. *Per hunc*, id est, Christum, vt causam efficientem; non exclusa eius qualitate infusâ, sc. virtute, vt causa formali. Nam *Per* significat Efficientem causam, cuius affectus est causa formalis. *Annunciatur*, id est, prædicatur remissio quę non datur prædicando, sed docetur, quî reipsa acquiratur. Vnde Mat. vlt. *Docete omnes, baptizantes, &c. docentes eos seruare omnia.* Publicanus autem, *Luc.* 18. petijt remissionem peccatorum, sed non solam; ob infallibilem concomitantiam gratiæ infusionis; in quo vtroque consistit iustificatio potissima.

QVÆSTIO LXVI.

An certitudine fidei certus esse possit homo, vel debeat, Se esse iustificatum?

I. LVTHERANVS Kemnitius *in Exa. Conc. Trid. ad sess. 6* impingit hanc Concilio dicam: quòd faciat Dubitationem virtutem & ornamentum fidei; vt hæc sine illa non sit vera.

CALVINVS *in Antid. ibid.* fingit Patres Concilij miscere Dubitationem cum fide. Hæc de statu.

AT Concilium vel idcirco reiecit fidem Specialem Sectariorum, quòd esse certa non possit: cum fides nitatur Autoritate diuina reuelata: Fiducia verò Promissione Dei, & Dispositione cuiusque: illa in genere certa est; hæc in specie est conditionata. Tantum differt Fidem inter & Fiduciam. Posita autem infallibilitate Dispositionis, infallibilis constat promissionis effectus.

II. LVTHERANI & CALVINIANI affirmant tria.

1. Fideles eam notitiam de sua gratia habere posse;

2. & Debere; vt certa fide statuant, sibi remissa esse peccata.

3. Hac fide sola eos iustificari. Ita *Lutherus a. 10. 11. &c. Melanch. in Locis. Bucerus; Caluinus vbi supra, & Inst. 3. c. 2. §. 16. 17. &c.* Enchir. Colon. solum tertium reijcit: Catharinus solum primum recipit.

SVADENT Scripturis, Ex S. Patribus, & Ratione. Ex Scripturis.

1. Luc. 17. *Cum feceritis hæc omnia, dicite, serui inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus.* At qui certò scit se fecisse præcepta omnia, scit proinde se diligere Deum, diligique à Deo.

2. *Qui facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo facta sunt.* Ioan. 3.

3. Ioan. 13. *In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si Dilectionem habueritis ad inuicem.*

4. Rom. 8. *Ipse Spiritus testimonium reddit Spiritui nostro, quòd sumus filij Dei.* At illud est infallibile.

5. Rom. 8. *Certus sum, quia neque mors, neque vita poterit nos separare à Caritate Dei.*

6. *Nos autem,* 1. Cor. 2. *non Spiritum huius mūdi accepimus; sed Spiritum, qui ex Deo est; vt sciamus, quæ donata sunt nobis.*

7. 1. Cor. 11. *Probet autem se vnusquisque; & sic de pane illo edat.*

8. *Gloria nostra hæc est,* 2. Cor. 1. *testimonium conscientiæ nostræ:* at inane id foret, si fallibile.

9. *Vosmet ipsos tentate. si estis in fide. An non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus in vobis est? nisi forte reprobi estis.* 2. Cor. 13.

10. Eph. 3. *Per quem habemus fiduciam, & accessum in confidentia per fidem eius:* παῤῥησία, id est, *audacia plus est, quam certitudo,* ait Caluinus: ergo per fidem plus quam certi sumus.

11. 1. Ioan. 3. *Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* ca. 5. *Scimus, quoniam ex Deo sumus.* Et, *Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se.*

12. *Satagite,* 2. Pet. 1. *vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis.*

13. Ex ratione: Quia multi Sancti de sua iustitia certi fuerunt: Abel, Enoch, Noe, &c.

14. Quia Deus suam tum omnibus, tū singulis gratiam promisit: vt Zach. 9. *Ecce Rex tuus venit Tibi.* Luc. 12. *Complacuit Patri in Te.*

15. Quia Scriptura tribuit Fidei plenissimam certitudinem, *Heb.* 10. Item spei, Heb. 6. vt anchoræ.

AVTOR. Nemo de sua iustitia habere hac in vita potest certitudinē fidei: nisi ex speciali reuelatione. *D. Th. 1. 2. q 112. a. 5.* &c. Trid. sess. 6. c. 9.

I. Ita S. Scriptura. Prou. 20. *Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus ab à peccato?* Non ait, neminem esse mundum, sed neminem posse dicere.

INSTAT Caluinus *Inst. 3. c. 13. §. 3.* Nemo est in vita verè mundus, ideo egent omnes imputata Christi iustitia.

AT repugnant ista, *Beati mundo corde.* Beati immaculati in via. Eph. 1. vt essemus sancti & immaculati.

II. Eccl. 9. *sunt iusti. &c. & tamen nescit homo vtrum odio, vel amore dignus sit, sed omnia in futurum seruantur incerta.*

INSTANT. Loqui de externis euentis, e quibus id cognosci nequeat, *Eò quòd vnum sa æquè eueniant iusto & impio.*

AT loquitur de beneficijs Dei, quæ vtrisque communia sunt.

III. Eccl. 5. *De propitiato peccato nō esse sine metu. &c. Ne dicas; Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.*

INSTAT Kemnitius, legendum *de propitiationē*, non de *propitiato.*

AT idem vtriusque est sensus: Nam loquitur de præterita propitiatione, non de futura: Neque etiam de hac esse certi possumus; quia num viuamus, nescimus. Plura in *Antichristo p. 4. q. 37.*

IV. RATIO docet 1. Non potest haberi certitudo fidei de propria iustitia. Quia cum fides nitatur Verbi Dei autoritate, eius certitudo debet vel in eo contineri immediatè vel ex eo euidenter deduci. At *Speciales de* personali iustificatione reuelationes

sunt

sunt in eo paucæ: *Vniuersales* autem promissiones requirunt conditiones in applicatione. Nec euidenter è verbo Dei potest deduci sua iustitia; quia nulli est euidens sua conuersio interior; adeo Ierem. 17. *prauum est cor hominis & inscrutabile; & quis cognoscet illud?* Deinde plures decepti sunt, habere se putantes, quod non habebant: vt Petrus; *Tecum paratus sum in. &c.* Paulus furens in Christianos se ardere iusto zelo putabat. Demum, 1. *Cor.* 13. potest quis animam ponere pro fide, vt hæretici; signa facere; prædicare. &c. & tamen reprobus esse. Esto, sit infallibilis Sacramẽtorum operatio; at de obice posito certus est nemo.

2. Esto; Possit haberi certitudo fidei; nemo tenetur tamen ad eam habendam. Quia nil de eo præceptum est in Scriptura, in Symbolo, in vllo Concilio. &c. Istud *Credo remissionem peccatorum*, generale est, eam esse in Ecclesia; vt explicatur in Symbolo Cõstantipol. *Deinde* in Conc. Tridentino sess. 6. definitur, Non teneri homines credere sibi remissa esse peccata. *Demum* omnis peccans mortaliter, fieret eo ipso hæreticus: nam voluntariè peccans nõ potest credere se iustum esse; nisi falsum credat; vt credunt Sectarij. Adde, cum omnes hæretici sint foris; sequetur Nullum peccatorem esse in Ecclesiâ: quæ fuit hæresis Donatistarum.

3. Non expedit, vt ea certitudo semper habeatur. Nam ait S. Aug. lib. de corrept. & grat. c. 13. *In hoc loco tentationis tanta est infirmitas, vt superbiam possit generare securitas.* S. Greg. 9. Mor. 17. *Si scimus nos gratiam habere, superbimus.* Et Luc. 18. *Dominus in eos, qui confidebant se iustos dicebat parabolam.* Pharisæi & Publicani.

4. Reuelatio certitudinis non habetur, nisi à paucis; vt historiæ produnt, & per se constat. Et eandem credunt Anabaptistæ certitudinem, Sacramentarij &c. negant tamen Luthero-caluinistæ per eam fidem illos iustificari.

Dico Ad I. Ostendit posse omnia seruari præcepta; seruari tamen humilitatem oportere; non præsumptuosè præsidere.

AD II. Sensus est, malè agentes fugere lucem; benè agentes amare lucem Christum; non tamẽ inde sciunt se iustificatos ad eam venire; cum accedant multi vt iustificentur. Mat. 11. *Venite ad me omnes.*

AD III. Sic non minus alij cognoscerent nos esse iustos, quam nos ipsi: at absurdum est tribuere omnibus certitudinem de aliena gratia.

AD IV. Testimonium illud non est Reuelatio infallibilis, sed Consolatio spei generans coniecturam. *Aut:* Non est nisi Oratio qua dicimus, *Abba Pater*; qua testamur Deum esse nostrum; & nos Dei de iure; etsi non semper de facto.

AD V. *Nos*, id est, prædestinatos saluti, de quibus ibi loquitur, qualis ipse & Apostoli. &c. Et *certus sum* πέπεισμαι, id est, persuasus sum, confido; quæ est certitudo coniecturalis, quoad fideles cæteros. Sic Hieron. ad Aglasiam quæst. 9. & Heb. 6. πεπείσμεθα, id est, *Confidimus de vobis meliora.*

AD VI. Loquitur de notitia beneficiorũ, quæ præparauit electis Deus; non quæ

non quæ in particulari ad hũc, illum. &c. pertinent.

AD VII. Discussio ea nòn requirit certitudinem fidei; sed coniecturæ ex opinione & spe nostra factæ.

AD VIII. Testimonium conscientiæ lætitiam affert; sed non infallibilem certitudinem. Vnde Ps. 2. *Exultate cum tremore.* 1. Cor. 4. *Nihil mihi conscius sũ; sed non in hoc iustificatus sum.*

AD IX. Loquitur de præsentia Christi apud Corinthios, quoad potentiam & miracula; non quoad gratiam iustificantem. patet ibidem.

AD X. Audacia non est certitudo: sed ex hac gignitur illa, quia credimus Christum passum adstare Patri pro nobis, essèque Mediatorem nostrum fide tenemus.

AD XI. Voces illæ, *scimus, cognoscimus*, non necessariò includunt certitudinem fidei, nam scimus etiam ex signis. Dein sententiæ eæ sunt generales, de translatis de morte ad vitam; vti sperabatur.

AD XII. Certitudo, quæ ex operibus nascitur, est coniecturę, non fidei. Dein, Lutherani suam certitudinem esse priorem volunt operibus, non posteriorem.

AD XIII. Paucis istis certitudo constitit ex reuelatione peculiari. Ita *S. Aug. q. 57. 58. in Genesin.*

AD XIV. Promissiones eæ sunt generales, non particulares.

AD XV. Fides in se certissima est & infallibilis: remissio tamen peccatorum mihi, illi. &c. facta non est fidei articulus. Sic & spes in se certa est; at non in me, te, illo. &c.

QVÆSTIO LXVII.

An certitudine fidei homo certus esse possit, ac debeat, se esse Prædestinatum?

LVTHERANI affirmant. Mar. Bucerus *in Colloq. Ratisbon.* negat esse verum Christianum qui non eadem fidei certitudine credit, se habiturum eam æternam; qua credit Christum esse, & Deum esse. Idem Martyr *ad Rom.* 8. Kemnit. *in Exam. Trid. sess. 6. c. 12* castigat Concilium docens: Neminem, sine peculiari reuelatione, certò statuere debere, se esse prædestinatum.

CALVINVS Inst. 3. c. 2. §. 6. *Verè fidelis non est, nisi qui solida persuasione, Deum sibi propitium persuasus, de eius benignitate sibi omnia polliceatur; nisi qui diuinæ erga se beneuolentiæ promissionibus fretus, indubitatam salutis expectationem præsumit.* Sic & §. 40. in Antid.

SVADENT istis. 1. *Orandum est pro dono perseuerantiæ*, Iac. 1. *Postulet in fide, nihil hæsitans: Ergo certò credere debemus nos accepturos perseuerantiam, ac proinde esse prædestinatos.* Ita Bucerus.

2. Idem. 1. Ioan. 5. *Sciatis, quia vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filij Dei.*

3. Caluinus in Eph. 1. *Habemus pignus hæreditatis:* ergo certi sumus. Ibidemque orat Deum Apostolus, vt illuminet Ephesios, vt cognoscant se *prædestinatos in adoptionem filiorum Dei.*

4. Caluinus. 1. Thes. 1. *Scientes Electionem nostram; quia Euangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum; sed & in Virtute, & in Sp. Sancto.*

5. Kemn. Rom. 8. *Quos vocauit, hos & iustificauit; quos iustificauit, hos & magnificauit.* Ecce patefactum hic fundamentum huius certitudinis.

6. Kemn. Ioan. 10. *Nemo rapiet eas de manu mea.* Rom. 8. *Quis accusabit aduersus electos Dei* 1. Cor. 1. *Confirmabit vos vsque in finem.*

AVTOR. Nemo citra Reuelationem potest, aut debet statuere, se esse prædestinatum.

1. Ita Scripturæ docent, non posse

causam

causam scíri, cur hunc, non illum Deus eligat, aut quē elegerit; sine reuelatione speciali suæ voluntatis. Rom. 11. *O altitudo.* &c.

II. Hortantur fideles ad timorem. Rom. 11. *Fide stas: noli altum sapere.* &c. Cætera vide in *Antichristo p. 4. q. 36.*

INSTANT *Caluinus & Kemn.* talia dici ad excutiendum torporem, & carnalem securitatem, quæ homines in piis operibus reddant negligentiores non quod periclitantur ne excidant à salute.

DICO Prædestinati excidere non possunt; sed prædestinatum se se nescit nemo; vnde cuique piè metuendum cum spe. At, qui se sciunt prædestinatos, non est quod metuant, sed credere debent; & talibus nil opus cohortatione. Imò in hac Deus hortaretur eos ad incredulitatem suæ prædestinationis.

III. Docent Scripturæ, salutem pendere à conditione Operum. Mat. 5. *Nisi abundauerit iustitia.* &c. Mat. 19. *Si vis ad vitam ingredi.* &c. Et fatentur Sectarij incertam esse salutem, si ab operum conditione dependeat.

INSTANT. 1. *Caluinus.* Iubendi fideles respicere Christum vt in ipsis manentem, & sua eis communicantem.

2. *Caluinista:* Opera requiri, aiunt; quia fides vera non est, nisi viua sit, & fructificet.

DICO AD I. Christus requirit à membris, vt etiam operentur. Ioa. 15. *Omnē palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum.* &c. Iubemur igitur operari; non solum iustitiam Christi nobis arrogare.

AD II. Non quæritur hic, cur opera sint necessaria; sat est exigi necessariò ad salutem.

IV. Docent Scripturæ, multos ad tempus credere; & in tempore tentationis excidere. *Luc. 8. &c.* Ergo non erant de fide certi salutis suæ ac perseuerantiæ.

INSTANT 1. *Caluinus* negat eos veram habuisse fidem.

2. *Kemnitius* ait Credentes posse à fide excidere à gratia, & salute: Nihilominus tamē statuere se prædestinatos. Quod autem non perseuerent, causam esse, 1. quòd Deus nolit eos conseruare ad finem: 2. Quod per opera carnis ipsi fidem excutiant.

DICO AD I. Inferius quæst.

AD II. 1. In iis sibi contradicit; facitque Deum mutabilem. Proinde ex fide sola certus salutis esse nemo potest, qui se excidere posse credit.

V. Accedit Traditio Ecclesiæ, & S. Patrum consensus. S. Chrys. hom. 11. in Philip. *Paulus qui tanta passus est, nondum de resurrectione illa securus fuit; quid sanè nos dicemus?* S. Hier. l. 2. contra Pelagianos. *Ne beatum dixeris quenquam ante mortem. Quam diu enim viuimus, in certamine sumus: quamdiu in certamine sumus, nulla est certa victoria.* S. August. 11. Ciuit. c. 12. *Sancti de suæ perseuerantiæ præmio certi sunt; de ipsa tamen perseuerantia sua reperiuntur incerti. &c. Nisi aliqua reuelatione ab Illo fiat certi, qui de hac re iusto, latentique iudicio non omnes instruit; sed neminem fallit.*

INSTAT Bucerus, Augustinum loqui de certitudine scientiæ, non fidei. Proinde fideles debere ex fide, non ex se statuere suam certitudinem salutis.

DICO. Sic omnes fideles haberent ex fide eam certitudinem, & perseuerantiam. At vtrumque negat S. Augustinus tum ibi, tum l. de corrept. & grat. c. 13. *Quis fidelium, in hac mortalitate, in numero prædestinatorū se esse p̄sumat?*

VI. RATIO docet. 1. Quia quæ pendent ex sola Dei voluntate, credi non debẽt, nisi ex certa Reuelatione: cum nemo scire possit, quid sit in homine; minus quid in Deo. At talis est prædestinatio, Rom. 9. *Quia cuius vult, miseretur; & quem vult, indurat.* Et quos elegit, ex misericordia, non ex operibus elegit.

2. Quia *nescit homo an dignus sit odio, an amore*, secundum præsentem iustitiam: ergo minus secundum Dei Decretum.

3. Quia *Aug. ibid.* ait, Incertitudinem esse perutilem ad humilitatem.

4. Quia perutile idem est ob reprobos, qui si scirent reprobationem, desperarent. Ita *S. Prosper l. 2. de vocat: gentium c. vlt.*

DICO AD I. Hæsitatio est contraria orationis & Fidei, & Fiduciæ. Fidei; qua credendum velle nobis bona Deum; at, an expediant nobis; nescimus. Sic Christus & Paulus ter orarunt, nec impetrarunt, licet credentes. Ita orant pro credentibus pro perseuerantia; quæ tum scitur, cũ perseueratum est ad finem. Sic & speramus orantes.

AD II. *Habere vitam æt.* in spe sc. nõ in re: Rom. 5. *Spe enim salui facti sumus.* Ideo monet idem Ioan. in ep. 2. *Videte vosmetipsos, ne PERDATIS, quæ operati estis.* Sic Heb. 3. *Videte, ne fortè sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi à Deo viuo &c. Participes enim Christi effecti sumus; si tamen initiũ vsque ad finem firmum retineamus.* Quia opus Perseuerantiæ.

AD III. Qui habent pignus hæreditatis, hanc certi consequentur: modò conseruent illud: At se habere quis scit, nisi cui reuelauit Deus? Et huiusmodi promissiones vniuersales implicitè sunt conditionatæ, alubi scilicet expressis conditionibus.

Deinde rogat Deum Apostolus, vt illuminet oculos Ephesiorum, vt intelligant quæ sit spes vocationis; non vt sciant se esse prædestinatos.

AD IV. *Scientes* sc. se & Siluanum, & Timotheum; non ipsos vos Thessalonicenses, *electionem vestram.* Deus de loquitur ibi de scientia ex signis non ex reuelatione.

AD V. Non omnes Vocati sunt Electi: Mat. 22. Multi sunt vocati; pauci verò electi. Itaq; loquitur de Vocatis *secundũ propositum.* De his verò scit nemo: *Aug. l. de bono perseu. c. 13.* Quis nouit sensum Domini?

AD VI. Priora docent, Electos non posse perire: at non quemquam scire se esse electum. Posterius docet Paulum bene speraſſe de salute Cor. & Ephesiorum. Monet igitur *S. Aug. ibid. c 22.* vt cogitantes de electis vtamur prima & secunda persona, vt bene sperantes: at de reprobis tertiâ, ne auditoribus malè ominemur.

QVÆSTIO LXVIII.

Fides & Iustitia an sit propria electorum, amittique possit?

CALVINVS Inst. 3. c. 2. §. 11. Proprietatem affirmat; Amissionem negat. *Solos* ait, *electos semine incorruptibili DEVS in perpetuum regenerat, vt nunquam dispereat semen vitæ in eorum cordibus insitum.* Et §. 12. *Hoc tenendum est, quamuis exigua sit; ac debilis in electis fides; quia tamen spi-*

ritus

ritus Dei certa illis arrha est, ac sigillum suæ adoptionis, nunquam ex eorum cordibus deleri posse eius simulturam. Sic idem in Antid. ad sess. 6. c. 10. 15. 14. Atque hic error proprius est Caluini eiusque sequacium.

SVADET istis FVNDAMENTIS suis.

1. Fidem esse propriam electorum.

2. Fidem amitti nunquam posse.

3. Sola fide homines iustificari.

4. Qui fidem habet, esse de fide sua certum. Ex hoc priora consequuntur. At falsum esse hoc fictumque liquet *suprà quæst. 56.*

5. Cant. 8. *Aquæ multæ non potuerunt extinguere caritatem, neque flumina obruent illam.* Ergo minus fidem, sine qua illa esse nequit. Sic & Ioan. 4. *Qui biberit ex hac aqua. &c.*

6. Rom. 8. *Quis nos separabit à Caritate Christi? Certus sum, quia neque mors. &c.* Nam 1. Cor. 13. *Caritas nunquam excidit.*

7. 1. Ioan. 3. *Qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen illius in eo manet; & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.*

LVTHERANI plerique repugnant Caluinianis, asserunt que electos posse labi: at *Pet. Martyr in Rom. 8. & Kemn. in Examine Conc.* negant fieri posse, quin ante mortem redeant ad fidem; Lutheranorum tamen error de fide prædestinationis cogit, vt credant nullum fidelium esse reprobum posse: cum ex fide certi esse prædestinationis debeant.

AVTOR. Fides & iustitia nec solis insunt electis; nec immobiliter; vt Caluinistæ fingunt: nec reciprocè sub vitæ finem, vt Lutheranis placet: sed amitti etiam finaliter potest.

1. Ita S. Scripturæ in *Antichristo p. 4. q. 37.*

2. Exempla sic docent lapsorum: Adami, Dauidis, & Petri, iustitiam amitti posse, ac reciperari: Luciferi, Saulis, Salomonis, Simonis Magi, & Iudæ, docent, iustos excidere reprobosque manere.

3. Sic Traditio, & Ecclesiæ definitio contra Iouinianum ob id damnatum, teste *S. Hieron. lib. 2. contra Iouinian. August. hæresi. 82.* Sic & San. Patres.

4. RATIO euincit. 1. Quia nullus habitus impedit ex necessitate actum contrarium; inclinat enim ad actum quisque suum; non necessitat: ergo habens fidei habitum facere actum infidelitatis potest, id est, perdere habitum fidei, reddique simpliciter infidelis, & inimicus Dei. At, vt Sectarij volunt, omne peccatum excutit fidem iustificantem: *Item*, omnia opera iustorum ex se esse peccata mortalia Quæ planè implicat. Et eccubi vlla Scriptura promittit, iustum nunquam lapsurum?

2. Quia baptizati verè accipiunt fidem, vt concedunt Lutherani; Caluiniani volunt etiam nasci Sanctos ex fidelibus; at cum adoleuerunt multi grauissimè peccant, damnanturque multi. Item omnes Catholici sunt baptizati; & tamen nos damnari pertendunt.

3. Si fides amitti nequit, vnde igitur tot hæretici? Quorsum tot admonitiones vt timeant fideles, caueant, perseuerent? &c.

4. Quia Sectariorum opinio inducit desperationem: cùm enim se se quotidiè peccare experiantur: cum de futuris euentibus nil certi spondere sibi possint; iuxta Prou. 27. *Ne glorieris in crastinū, ignorans quid superuentura pariat dies:* Eccl. 11. *Ante mortē ne laudes quemq̄:* Iac. 4. *Ignoratis quid erit in Crastino,* Id circo nullus esse certus perseuerantiæ potest. Hæc incertitudo; illa peccandi cōsuetudo; ista peccati vis vt fidem extinguat: illa multitudo, quod omnia opera bona ex se sint peccata: alia

peccandi coacta necessitudo, &c. quam spei scintillam relinquent?

Dico AD I. Caluini fundamentũ, patet suprà q. 66. Deinde, Eccl. 9. *Nescit homo an odio, an amore dignus; sed OMNIA IN FVTVRVM reseruantur INCERTA.* 1. Cor. 4. *Nihil mihi conscius sum; sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me, Dominus est.*

Instat contra prius Caluinus *Inst. 3. cap. 2. §. 38.* ibi non agi de Notitia fidei; sed de beneficiis & flagellis Dei, quæ probis ac reprobis iuxta accidunt: proinde certitudinem iustitiæ ac salutis sumi oportere ex interna fide, non ab euentu beneficiorum ac flagellorum.

At Salomon ita ratiocinatur. Si posset homo cognoscere ab Deo diligi, aut odio haberi, cognosceret ex beneficijs Dei: at hinc non potest; cum sint communia bonis & malis. Nil ibi de interna fide. Dein: Quomodo *omnia in futurum incerta*; si ex fide illa sit certitudo? Demum Caluinus vbi supra dat causam, cur nolit Deus nos cognoscere, diligamurne an odio habeamur; *Quia id facit, ad vanitatem humani ingenii arguendam: cum in rebus scitu maximè necessarijs tanta hebetudine teneatur.* Ergo nulla est certitudo.

AD II. Nemo certus est de præsenti iustitia, ergo minus de Perseuerantia. Ideo S. Scriptura nos hortatur ad timorem, non ad securitatem.

AD III. Incerta est perseuerantia in gratia: ergo & incerta est Scientia prædestinationis.

AD IV. patet *suprà quæst. 56.*

Ad V. *Aquæ multæ* sũt tribulationes, quę, stante caritate, vincuntur facile. Quia, 1. Cor. 13. *Caritas omnia suffert. &c.* Nõ igitur is locº probat, amitti caritatem non posse. *Quia* Apoc. 2. *Caritatem primam reliquisti. Memor esto vnde excideris.*

AD VI. *Non sitiet*, manente caritate: at hæc desiccata, Gal. 5. *à gratia excidistis.* Illud *Certus sum*, πεπεισμαι, *i. persuasus sum*, de certitudine loquitur Morali, seu Coniecturali quæ ex signis habetur. Vnde S. Hieron. *Confido*, vertit. Ita Rom. 14. *Certus sum, quoniam plenis estis dilectione*, id est, Confido: & illa *nunquam excidit* ex se; at nos subinde ex ipsa excidimus.

AD VII. 1. *Qui natus est ex Deo*, id est, ait *Aug. l. 4. ad Bonif. c. 7.* regeneratione secundâ ad gloriam; non primâ ad gratiam; *non potest peccare.*

2. Bern. Serm. 23 in Cant. *Semen Dei*, id est, gratia prædestinationis præditus *non potest peccare*, id est, licet subinde peccet, tamen resipiscit finaliter.

3. Aug. l. de nat. & grat c. 14. *Non potest peccare*: id est, non debet.

4. Idem: Qua natus ex Deo, nõ potest etiam venialiter peccare; atquà peccat, eatenus non est natus ex Deo.

5. Et optimè: *Non potest* lethaliter peccare, quatenus manet Dei filius; licet venialiter peccet: quia *Semen*, id est caritas *manet in* peccante venialiter.

QVÆSTIO LXIX.

An homo post iustificationem maneat peccator & iniustus?

Calvinistæ, & omnes, qui cõminiscuntur Tecturam peccatorum, ac Imputatitiam iustitiam, affirmant, cum Caluino Inst. 3. ca. 11. §. 3.

11.§.3. *Proiustis in Christo censemur, qui in nobis nõ sumus.*

4. *Non staret, quod obedientia Christi nos constituit iustos, nisi in ipso, & extra nos iusti reputamur coram Deo.*

11. *Hoc modo iustus est; non reipsa, sed imputatione.* In Antid. sess. 6. c. 5. *Confugiamus ad solum Christum, vt in ipso iusti censeamur, quod in nobis non sumus.*

SVASIONES eorum sparsim suprà videre est. *quæst.* 60. 61. 62. 63. 64. 65.

AVTOR. Iustificamur per inhærentem iustitiam habitualem; sicut Christus in se iustus est.

1. Scil. vt membra sint conformia Capiti, Sponsa Sponso: iuxta Ro. 8. *Prædestinauit nos conformes fieri imaginis Filij sui; vt sit ipse primogenitus in multis fratribus.*

2. Quia Christi sanguine verè lauamur, & consanamur; item Sanctitas, ex Christi merito, per Spir. Sanctum nobis infunditur: sic tota fit iustificatio per & Remissionem peccatorum, & Renouationem Spiritus interiorem.

3. Ps. 50. *Asperges me, & mundabor, &c.* in meipso, non solum in Christo imputatiuè. Ideo orat: *Cor mundum crea in me Deus & Sp. rectum innoua in visceribus meis.* Vnde 1. Cor. 6. *Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis. Sanctificati estis, iustificati estis.* Nam Eph. 1. *Elegit nos, vt essemus sanct. & immaculati in Conspectu eius.*

4. Quia Caluiniſtæ in doctrina sua, Matt. 23. *Sunt similes sepulcris dealbatis; quæ intus plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia.* Similes Virginibus fatuis, *Mat.* 25. non habentibus oleum iustitiæ in lampadibus suis. Similes Lupis rapacibus intus, *Mat.* 7. foris in vestimentis ouium.

INSTANT. Eph. 1. *Gratificauit nos in dilecto Filio suo:* ergo iusti sumus in Christo, non in nobis.

DICO. Ἐχαρίτωσεν, id est, S. Chrysostomo, *fecit nos gratiosos*, sc. infundendo gratiam: *in dilecto filio suo*, id est, propter merita Christi.

QVÆSTIO LXX.

An omnes iusti sint inter se pares?

LVTHERANI affirmant esse pares; & negant iustos crescere in iustitia: at in virtutibus tamen posse iustos crescere, alioque aliis maiores esse, vt in fide, spe, caritate, &c. hoc autem non esse crescere in iustitia; quod virtutes non iustificent; sed sola imputatiua iustitia Christi, quæ æqualis est in omnibus, constansque.

IOVINIANVS ea affirmabat olim ex eo, quod virtutes, vitiaque omnium essent paria. Vide *Genealog. p. 4. q. 15.*

AVTOR. Errant noui Iouiniani.

1. Quia, Prou. 4. *Iustorum semita quasi lux splendens procedit & crescit vsque ad perfectum diem.* Sic 2. Cor. 9. *Augebit incrementa frugum iustitiæ Vestræ.* Et Apoc. vlt. *Qui iustus est iustificetur adhuc, & qui sanctus est, sanctificetur adhuc: & qui sordidus est sordescat adhuc.*

2. Scripturæ docent caritatem augeri: Ioan. vlt. *Diligis me plus his?* Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui minus dimittitur, minus diligit.* 1. Ioan. 4. Perfecta caritas foras mittit timorem. Atqui iustitia nil est, nisi caritas 1. Ioan. 3. *In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli: Omnis, qui non est iustus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrẽ.* &c. Is *manet in morte.* Et Mat. 5. Scribarum erat diligere amicos, non

inimicos: at *Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Phariſæorum. &c.* ergo iuſtitia eſt charitas, & contra.

3. In cœlis eſt varietas præmiorum, iuſtis paratorum; ergo & in terris eſt varietas meritorum.

4. Ita S. Aug. epiſt. 29. *Induti ſunt Sanctiiuſtitiâ; ſed alius magis, alius minus.*

III. DE IVSTITIA OPERVM.

QVÆSTIO LXXI.

An Luthero caluiniſtæ negent bonorum operum neceſſitatem?

I. LVTHERANI clamant iniuriam fieri ſibi, quod eam negent. Vt Confeſſio. Aug. art. 20. Melancht. Brent. Kemn. Caluinus *Inſt. 3. c. 16.*

1. Lutherus *in Viſit. Saxonica* ait, bona opera facienda, & quodam eſſe modo neceſſaria; cum vera fides non ſit, quæ non pariatipſa.

2. Maioriſtæ ſeu Electorales *in Colloq. Altebur.* diſtinguunt eſſe neceſſaria *neceſſitate Præſentiæ*; nō *Efficientiæ.*

3. FLACCIANI, ſiue Saxonici admittunt neceſſitatem Præſentiæ; pertendunt tamen hanc propoſitionem: *Opera ſunt neceſſaria ad ſalutem*; eſſe periculoſam, nec ferendam in Eccleſia. Sic variant in modo neceſſitatis: At ipſam neceſſitatem abſolute negant. Et tamen fieri a nobis ſibi iniuriam conqueruntur.

AVTOR. LVTHERANI igitur ac CALVINIANI iuxta volunt, Poſſe hominem ſaluari, licet opera bona nulla faciat; nec mandata Dei ſeruet.

I. Quia ſuadent, opera mala credenti nocere nihil. Sic Lutherus lib. de libert. Chriſtiana: *Bona opera non faciunt bonum virum, nec malum mala. &c. Vt infideli nullū bonū opus prodeſt ad ſalutē & iuſtitiam; ſic nullum malum opus facit malum & damnatum, ſed ſola incredulitas.* Idem in ſermo. Sic Deus dilexit. &c. *Vbi fides eſt, nullum peccatum nocere poteſt.* &c. Vide Bell. l. 4. c. 1. plura. Ergo iniuſte queruntur de iniuria ſibi facta à nobis.

II. Quia docent: Opera iuſtorum omnia ex natura ſua eſſe peccata mortalia. *Lutherus in aſſert. art. 31. 32. 36. Caluinus Inſt. 3. c. 12. §. 4. & c. 14. §. 9.* Iamſi bona opera ſint lethalia, nec tamē ob fidem imputentur; certe nec mala imputari neceſſe eſt neque nocere. Vide *ſuprà quæſt. 2. 4.*

III. Quia docent Legem differre ab Euangelio, quod *Lex* proponat iuſtitiam & ſalutem cum conditione totius legis implendæ; *Euangelium* verò ſine conditione vlla, niſi ſolius fidei: vnde conſolatur; at Lex terret. Ita Lutherus ad Gal. Melanch. in Locis, Saxonici in Colloquio Altemburg. Ergo qui nil boni operatur, viuit Euangelio conſentaneè. Quodſi Fides opera requirat: ergo fides non erit ſecundum Euangelium.

IV. Quia aſſerunt Libertatē Chriſtianam; quæ liberet hominem ab debito legis implēdæ coram Deo; ideoque omnia opera ſint ei indifferentia id eſt, nec præcepta, nec prohibita. Id quod inde neceſſariò inferunt; quod Legem obſeruatu impoſſibilem fingant. Ita *Lutherus ad Galatas. &c.* Ita *Caluinus Inſt. 3. c. 19. §. 2. 4. 7.* Vbi is in tribus ponit libertatem Chriſtianam.

1. Quod, vbi fiducia iuſtificationis quęritur, legis aut operum nulla ratio habeatur.

2. Opera fiant, vt à Deo acceptanda cer-

da certò, qualiacunq; sint; non vt examinanda.

3. Vt omnium rerum externarum vsus habeatur pro indifferenti, vt citra scrupulum eas vsurpes, aut omittas. Ecquæ Maior impietas, & Atheismus istâ Adiaphoriâ?

V. Quia occasione huius doctrinæ omne scelus impunè grassari cœpit, solutæque sunt conscientiæ. Vt ipse *Lutherus in Visit. Saxonica* fuerit coactus laudare ac prædicare opera bona. At in contrarium nitebantur sui Lutherani in Colloq. Altemburg. *Opera bona*, aiunt, *& noua obedientia, non ad regnum Christi, sed ad mundum pertinent.* &c. *Ad Satanam spectant Christiani cum operibus bonis* Ibid. *Imo ad salutem incommodant, suntque pernitiosa.* Sed prædicta singulatim discutiamus.

QVÆSTIO LXXII.

Quodnam DISCRIMEN LEGIS & Euangelij malè reprobet Operum necessitatem?

LVTHERANI perinde & CALVINIANI tria tradunt.

I. Euangelium non esse Legem nouam; sed Lætum Nuncium de Christo. Ideoque Nec Christum fuisse Legislatorem: Et quæ in Euangelio aut in Epistolis sunt Præcepta, ea ad Veterem Legem, non ad Nouã pertinere: Quæ idcirco à Christo repetita fingunt, vt intelligeremus nos Christi egere gratia.

II. Euangelium esse gratuitum, habereq; Promissiones absque conditione Obedientiæ annexa: Legem verò ist hanc habere conditionem.

III. Euangelium meras habere Consolationes: Legem terrores ac minas.

AVTOR. Tribus his tria opponimus quæ contineri in Euangelio docemus: 1. Leges propriè dictas: 2. Minas: 3. Promissiones conditionales. *Euangelium* verò capitur bifariam.

1. *Pro Doctrina* à Christo & Apostolis prædicata, & scripta. Sic capimus hic tum nos, tum Sectarij.

2. *Pro Gratia* Noui Testamenti, quæ dici solet Lex scripta in corde, Spiritus viuificans, Lex fidei. Sic differunt Lex vetus, & Euangelium; Illa docet quid faciendum; Hæc dat vires ad faciendum. Malè igitur Sectarij; quod illa requirat opera; hoc non. Iam singula doceamus.

I. Leges propriè dictæ pertinent ad Euangelium. 1. Quia de Euangelio dicitur Isa. 2. *De Sion exibit lex.* Christus dicitur Leu. 33. *Iudex, Legifer, Dominus.* Et Ierc 31. promittitur *Lex noua*: Idque repetitur. *Heb.* 10. 2. Christus, *Mat.* 5. confirmat, explicat, perficit legem Moysis, vultque seruari. Vide *Antichristum p.* 4. *q.* 39.

II. Minæ pertinent ad Euangelium. 1. Patet *Mat.* 5. 22. 23. 25.

INSTANT: Minæ in Euangelio pertinent ad Legem vet. Et legis promissiones pertinent ad Euangelium.

AT ita pars maxima sermonum Christi non forent Christi, sed Moysis; & Christus in Euangelio non prædicasset Euangelium. 2. Apostoli terroribus sunt vsi. Rom. 1. *Non erubesco Euangelium. &c. Reuelatur enim ira Dei de cœlo super omnem impietatem.* Act. 2. Petrus euangelizans perterrefecit *cõpunctos corde, dicentes: Quid faciemus?* Paulus Act. 24. *disputante de iustitia, castitate, & iudicio, tremefactus Felix est.* Iacob. 5. *Agite nunc diuites, plorate vlulantes in miseriis, quæ aduenient vobis.* Et Angelus. *Apoc.* 14. Euangelizat iudicium;

cium ; itemque in Symbolo.

III. PROMISSIONES Euangelicæ sunt Conditionatæ, si obediatur præceptis: non sunt absolutæ.

I. Mat. 5. *Nisi abundauerit iustitia vestra, &c.* Matth. 19. *Si vis ad vitam, &c.* Luc. 10. *Hoc fac, & viues.*

INSTANT. 1. Lutherus *ad Gal.* 3. Caluinus *Inst.* 3. c. 18. §. 9. Id ironicè dictum à Christo, ad confidentem in operibus legis.

2. Idem in Antid. sess. 6. c. 7. *Serua mandata: Væ Catechumenis, si tam dura illis conditio imponitur! Quid enim aliud, quam æterna illis maledictio indicitur?*

3. Brentius *hom. 1. in Dom. 13. post Trin.* ait, *per seruata mandata* indicatam ei viam ad damnationem fuisse.

DICO 1. Non est ironia; qui similiter conditionatè alloquitur Apostolos, Ioan. 13. *Beati, si feceritis ea.* Ioan. 15. *Amici mei eritis, si feceritis quæ præcipio.* &c.

2. Non eratis Scriba, Pharisæus, aut legis peritus, cui illuderet; sed dives adolescens, *Matth.* 19. *Mar.* 10. & princeps, *Luc.* 18. Et *Dominus*, Mar. 10. *dilexit eum.*

3. Nec is tentans quærebat; sed seriò discens.

4. Nec, si tentasset, Dominus dolum reddere dolo suevit.

II. Conditionatas esse Promissiones docent Apostoli: Rom. 8. *Si spiritu facta carnis mortificaueritis; viuetis* &c.

III. Prophetæ: Ezech. 18. *Si Impius auerterit se ab impietate sua: & fecerit iudicium & iustitiam; vita viuet.*

IV. Conditio fidei docet idem, ad salutem requisita, testibus Sectarijs: Mar. vlt. *Qui crediderit, saluus erit.* Ecce conditionem. Igitur Euangelium dicitur Gratuita promissio, cum etiam Conditio sit gratuita, id est ex gratia Dei, dantis gratiam pro gratia, *Ioan.* 1. id est gratiam, & gloriam ex gratia donantis. *Plura in Antichristo.*

QVÆSTIO LXXIII.

Ecquod discrimen Legis & Euangelij rectè probet Operum necessitatem?

I. DISCRIMEN. Lex est doctrina inchoata, & occultatio Noui Test. Euangelium est Perfecta, & Reuelatio Veteris Test. *Greg. hom. 6. in Ezech.* ait, est Rota in rota. Vtrumque Test. tria continet, Mysteria credenda; Promissiones sperandas; Præcepta facienda. Vnde, ait *S. Aug. in Enchir.* tota summa doctrinæ cœlestis est Fides, Spes, Charitas: Hanc Moyses tradidit velatè, Christus reuelatè. 2. *Cor.* 3.

Atqui in tribus iisdem Nouum præstat Veteri Test. longè. Nam *Mysteria fidei* Vetus tradit obscurè: Nouum manifestè. *Promissa*, Vetus figuratè, & temporalia: Nouum propria, & æterna. *Mandata* Vetus ceremonialia, Iudicialia, Moralia continet: Nouum habet pro ceremonialibus innumeris Sacramenta pauca: pro Iudicialibus vnius gentis Iudææ tradit Traditiones, Legesque paucas orbi totiuniuersales. Morales leges seruat communes, vti perpetuas; verum, quas in Nouo Christus perduxit ad perfectum: quibus & Consilia adiecit. Et quibus omnibus S. Augustinus *l. 1. de serm. Dom. in monte* mirificam probat bonorum operum vtilitatem, in Euangelio commendatam.

II. DIS-

II. DISCRIMEN. Vetus lex à Moyse data, solã doctrinam: Noua à Christo, confert etiam gratiæ auxilium. Ideo 2. Cor. 3. *Litera occidit; spiritus viuificat.* Ioan. 1. *Lex per Moysen data est; gratia & veritas per IESVM Christum facta est.* Plures ex his vtriusq; differentiæ dimanant; quæ omnes stabiliunt bonorum operum necessitatem: quorum tamen *iugum suaue est, & onus leue.*

QVÆSTIO LXXIV.

An & quæ LIBERTAS Christiana probet operum necessitatem?

LVTHERVS in Galatæam. 2. *Necessaria*, inquit, *sola fides est, vt iusti simus: cætera omnia liberrima, neque præcepta amplius, neque prohibita.* Ibid. *Si conscientia dicat; Peccasti: respondes; peccaui; ergo Deus punit, & damnabit? Non. At lex hoc dicit. Sed nihil mihi cum lege. Quare? Quia habeo libertatem.* Ibid. *Summa ars & sapientia Christiana est, Nescire legem, & nouæ opera & totam iustitiam actiuam.*

CALVINVS *Inst.* 3. c. 19. §. 2. 4. 7. Libertatem ponit in tribus.

1. Vbi fiducia iustificationis, ibi nulla legis aut operum habenda ratio.

2. Opera bona fiant, vt certò acceptanda à Deo; non vt examinanda.

3. Omnium rerum seruanda Indifferentia, siue vsurpes, siue omittas.

LVTHERO-CALVINISTARVM igitur est, Nulli seruire legi in conscientia, & coram Deo: Christum habere pro Redemptore, non pro Legislatore: Moysen cum suo Decalogo nil ad eos pertinere.

AVTOR. Christiani & iustificati sunt obligati ad præcepta Dei, cui seruire, regnare est; & Luthero-caluinistica libertas profana est, peccatique & diaboli voluntaria seruitus.

1. Quia Christus est verus Legislator, *Is.* 2. *Leuit.* 33. iuxta expositionem Petri, *Act.* 3. & S. Stephani, *Act.* 7. & Pauli, *Heb.* 2. 5.

2. Quia Euangelium esse legem docent Scripturæ. Isa. 2. Michææ 4. *De Syon exibit lex, & Verbum Domini de Ierusalem.*

3. Quia Christus præcepit de baptismo, *Ioan.* 3. De Eucharistia, *Ioan.* 6. Prohibuit repudia; dimissosque manere iussit innuptos, aut reconciliari: De quo 1. Cor. 7. *Præcipio, non ego, sed Dominus. &c.*

4. Quia Dominus legem Moysis approbauit, quoad Moralia: *Matt.* 5. 6. 7. 19. *Mar.* 10. *Luc.* 18. adprobans Decalogum. Item *Mat.* 22. Confirmat præceptum dilectionis; vt à quo pendeant lex & prophetæ. Ioan. 15. *Hoc est præceptum meum, vt dilig. &c.* Ioan. 13. *Mandatum nouum do. &c.* Sic & Apostoli, Rom. 13. *Nemini quicquam debeatis, nisi vt diligatis inuicem. &c.* Ephes. 6. Iacob. 2.

5. Quia Lex Moysis moralis non est per Euangelium abrogata. Mat. 5. *Nolite putare, quoniam veni soluere legẽ. &c.* moraliũ Ro. 3. *Quid ergo legem destruimus per fidem? Absit: sed legem statuimus.* Rom. 7. *Consentio legi, quia bona est. &c. Mente seruio legi Dei.*

6. Vox *Debeo, Debet*, est in Scripturis imperans. Luc. 17. *Quòd debuimus, fecimus.* Rom. 8. *Debitores sumus. &c.*

7. Christus est Iudex mundi, redditurus cuique secundum opera eius. *Mat.* 24. *Act.* 10. 17. *Rom.* 2. 14. *&c.* Et Christiani, ait *Aug. l. de fide & operibus*, damnabunt, non quibus fides, sed opera defuerunt. 8. Sic & S. Patrũ habet Consensus, & ætatum.

9. RATIO euincit. Quia præuaricans si peccat; ergo tenetur ad obligationem legis: si non peccat; ergo falsum dicunt Sectarij, omnia iusti opera ex se esse mortalia peccata: Item si non peccat; ergo vera est hæresis Libertinorum: quod nihil sit peccatum.

INSTANT: *Lutherus lib. de Votis mon.* Præuaricatores legis peccant; sed eis non imputatur. Vnde nulla sunt tam mala, quæ possint fideles accusare aut damnare, nulla tam bona, quæ eum queant defendere & iustificare. Sic & *in Gal.* 2. Iustus peccat. Sed dicit, nil sibi cum lege; quia non potest eum damnare. Sic & *Caluinus Inst.* 3. c. 19. §. 4. 7. Suadet opera faciamus, vt acceptanda à Deo, qualiacunq; sint; non vt examinanda.

Dico. Si peccant; ergo se legi obnoxios fatentur. *Item*, Peccatum si habitare cum fide non possit, ergo nō solum est peccatum, sed & imputatur: nam excutit fidem: Si possit habitare cum fide; vt Lutherus fatetur *in Capt. Bab. de bapt. &c.* ergo non sunt necessaria opera bona, etiam vti fructus & signa fidei: Et non est, cur vlla vitia & flagitia fugitentur.

VERA igitur LIBERTAS CHRISTIANA consistit

1. In Libertate à peccato & morte.

2. A iugo ceremonialium & iudicialium.

3. A dominiò & reatu legis naturalis & moralis: Vide Bell. l. 4. c. 6. &c. Vbi & docet bonorum operum necessitatem ad salutem ex Scriptura, Traditione, Ratione.

QVÆSTIO LXXV.

An necessitas operum ad salutem euidenter euincatur?

LVTHERANI & CALVINIANI Conspirant in hoc: Sola Fides necessaria est ad salutem, vt ad quam Sola habeat relationem: Opera verò relationem hanc non habent; proinde nec ad salutem necessaria sunt: Ad fidem verò sunt necessaria; ceu fructus illius; vt sit viua ac vera: non vt opera sint quasi meritoria, causæ, & conditiones. Et eam Fidei ac Operū fingūt distinctiōnē, quòd opera afferant *necessitatem Præsentiæ*, non Efficientiæ.

AVTOR. Adultis, ratione vtentibus, bona opera ad salutem sunt, præter Fidem, necessaria necessitate: Efficientiæ, non solius Præsentiæ. Baptizati infantes hinc decedentes censentur totam implesse legem, quòd post iustificationem nō violarunt legem.

DOCETVR. 1. Scripturis Euangelicis & Apostolicis. Vide in *Antichrist. p. 4. q. 41.*

2. Traditio, & omnium retrò quà temporum, quà S. Patrum, & Doctorum consensus docet idem apud *Bell. l. 4. de Iustif. c. 8.*

3. RATIO vincit. 1. Quia Si opera sint fidei; vt signa fructusque necessaria præsenter; sequeretur, fidem saluare licet omni opere destitutam bono, & coniunctam omni vitio ac flagitio. At hoc repugnat Scripturis, Traditioni, Rationi: patet suprà: & Sectarij ita fatentur his adacti Scripturis: Rom. 2. *Tribulatio & angustia in omnem animam operantis malum: Gloria autem honor & pax omni operanti bonum.* 1. Cor. 6. *An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt?* Gal. 5. *Manifesta sunt opera carnis. &c. Qui talia agunt, regnum Dei non consequētur.* Eph. 5. *Omnis fornicator nō habet hæreditatē in regno Christi & Dei.*

2. RATIO. Quia opera, aiunt, non requiruntur in actu saluādi per se, sed per accidens: eò, quòd opera nullam saluandi vim habeāt; neque Fidei, saluandi soli, vim addunt aut demunt.

Ergo

Ergo bonis operibus omnibus sublatis adhuc saluaret fides: Vt ignis calefaceret ex se, licet abesset ab eo splendor. Nam ipsi contendunt, fidem ab operibus cæterisque virtutibus separari aut intelligi Nõ posse, patet *suprà quæst.* 58. vbi refutantur.

3. Demum, Discrimen Legis & Euangelij; item Libertas Christiana; item Conditionata æternæ vitæ promissio; & obligatio iusti ad legem implendam euincunt operum bonorũ necessitatem Efficientiæ, non solum Præsentiæ, ad salutem.

QVÆSTIO LXXVI.

An Lex Diuina sit obseruatu impletuque possibilis sic, vt opera propriè sint iusta?

LVTHERO-CALVINISTAE Negant.

LVTHERVS l. de libert. Christiana: *Æquè nobis impossibilia sunt omnia præcepta; atque illud vnum, Non concupisces:* Idem Assert. art 2. 31. 32. 36. asserit, *Omnia opera iusti sunt peccata mortalia.* Melanch. in Locis anni 1521. de pec. *Omnia hominis, quantumuis laudabilia opera, plane sunt vitiosa, & morte digna peccata* Sic & alubi.

KEMNITIVS in Exam. Conc. ad. c. 11. sess. 6. *Posse per gratiam Legem impleri, non est controuersia: At persuasio qua renatorum operibus bonis in hac vita tribuit* PERFECTIONEM, *facit Christum post primam reconciliationem otiosum.* Negat ergo *Perfectè* impleri posse, non vt nulla intercedant venialia, sed vt opus simpliciter iustum possit appellari. In quo nil dissentit à Luthero, etsi videri velit.

CALVINVS Inst. 3. c. 14. §. 9. *Nullum à Sanctũ exire potest opus, quod non mereatur iustam opprobrij mercedem.* Similia & alubi plura.

SVADENT istis. 1. Calu. in Antid. Kemn. Act. 15. *Quid tentatis imponere iugum super cervices Discipulorum, quod nec nos, nec patres nostri portare potuimus? Sed per gratiam Domini nostri IESV Christi credimus saluari, quemadmodum & illi.* Importabile renatis in gratia est tam morale, quam ceremoniale; Et hoc non superat vires naturæ, vti Morale; quod ideo importabilius est.

2. Calu. ex Gal. 3. *Qui ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim Maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis huius.*

3. Quia Rom. 7. *Velle adiacet mihi; perficere autem non inuenio.*

4. Quia Iac. 2. *In multis offendimus omnes.*

5. Quia Christus est Mediator tam in omni vita renatis, quam in prima eorum iustificatione; egemusque eius redemptione, quia semper peccamus. Sin', otiosus foret.

6. Quia S. Aug. l. 1. retract. c. 19. ait; *Omnia mandata facta deputantur; quando, quicquid non fit, ignoscitur.*

AVTOR. Vnus omnium ætatum, Patrum, Doctorumque consensus est in tria hæc:

1. Legem Dei absolutè esse possibilem, non per solas naturæ vires; sed per gratiam Dei.

2. Opera bona iustorum absolutè sunt iusta, & quodam modo perfecta, sic tamen vt perfectione augescere queant.

3. Operibus bonis iusti fiunt iustiores.

1. Legem impletu possibilem esse Scriptura docet. Vide *in Antichristo quæst.* 42.

2. Docet S. Patrum Traditio & Concilij Arausicani 11.

3. Ratio. Potest homo plus facere, quam præceptum: ergo & præcepta implere. Antecedens, quia: Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. seruaui.* Porrò, *Si vis perfectus esse vende omnia. &c.* Vbi Chrys. hom. 8. de pœnit. *Multi ipsa superant peccata.*

2. Si essent impossibilia, neminem obligarent præcepta; ac proinde nec præcepta forent, nec præuaricatio.

3. Foret Deus tyrannus, qui ab amicis etiam exigeret tributũ impossibile solutu; idq; etiam iure politico, quod ex naturali ac diuino promanat.

4. Quia Rom. 8. *Christus passus est, vt iustificatio legis impleretur in nobis.* Ideo docuit nos orare, Fiat voluntas tua sc. ait *S. Cypr. & Aug.* vt impleamus præcepta.

5. Quia iustificati habent Sp. Sanctum & hic parit fructus Spiritus, Gal. 5. *Caritas, gaudium, pax. &c.* Atqui ait, *Aduersus huiusmodi non est lex*, sc. accusatrix eorum. Proinde suprà, *Si Spiritu ducimini, non estis sub lege.* Quia Rom. 8. *Lex Spiritu vitæ liberauit me à lege peccati & mortis:* nam Spiritus facit legem nos implere.

6. Quia omnes iustificati, ex Deo nati sunt: At 1. Ioan. 3. *Qui natus est ex Deo, non peccat:* nam legem implet, nõ præuaricatur.

DICO AD I. S. Petrus loquitur tantum de Ceremoniali lege Circumcisionis, & suffocati, quæ solis naturæ viribus obseruari quibat, nec tamen saluabat: Iuncta autem Morali erat ferè importabilis; sola tamen Moralis est portabile iugũ Dei gratia supportante.

AD II. Maledicti sunt, qui suis viribus naturæ absq; Dei gratia credũt impleri legem posse: *Et hi ex operibus legis sunt:* At cum gratia Dei, Rom. 2. *Factores legis iustificabuntur.*

AD III. De actu concupiscendi est sermo, quem tæpè sentimus, cum etiam non consentimus.

AD IV. Venialiter peccantes legem non præuaricantur quia peccata venialia sunt imperfectè peccata, & propter, non contra legem.

AD V. Christus semper est Mediator minimè otiosus, tum gratiam subministrando nobis ad operandum; tũ quia Sanguis eius nos emundat ab omni peccato ven. & mort.

AD VI. De hac summa legem implendi perfectione, *Iota vnũ aut vnus apex non præteribit*, ibi fit Sermo: & in hanc incurrentes imperfectiones veniales ignoscuntur.

QVÆSTIO LXXVII.

An hoc, Non concupisces, *sit obseruatu possibile?*

LVTHERANI pariterque CALVINIANI contendunt Legem, *Non concupisces*, esse impossibilem: Eo quod Concupiscentia in actu primo, seu pronitas, sit ipsum peccatum originale; Et eadem in actu secundo, seu motus rationem præueniens; Itemque Consensus eius, sint peccata mortalia. Quæ tria vti eo cauentur præcepto impossibili.

SVADENT tum aliis, alubi tractatis, tum isto Aug. l. 1. de Nuptiis & Concup. c. 23. *Si nõ fit, Non Concupisces; saltem fiat hoc, Post concupiscentias tuas non eas.* insinuans hoc posse, illud non posse seruari. Quòd ait, lib. de spir. & lit. c. 36. prius ad immortalem, posterius ad mortalem vitam pertinear.

AVTOR. In vno, *Non concupisces*, tria spectantur; 1. Concupiscentia in actu primo: 2. in actu secundo, motus præuertens rationem. 3. Consensus. Concupiscentia in actu primo non est peccator. Patet *suprà quæst.* 23. sed naturæ pronitas ex se inculpabilis: Nec motus primò primi sunt pec. actuale: sed cõsensus solus, eo prohibitus præcepto ac proinde possibili. Ita explicat ad Scriptura, vt Eccl. 5. *Ne sequaris in fortitudine tua*

dine tua concupiscentiam. Eccl. 18. *Post cõcup. tuas non eas.* Ro. 6. *Non regnet peccatũ in vestro mortali corpore vt obediatis concupiscentijs eius.* Hæc sanè de Consensu loquuntur. Ita passim S. Aug. l. 1. de Nup. c. 23. &c. apud *Becanum in Manuali l. 1. c. 17. q. 1.*

2. RATIO euincit. Deus nõn obligat nos ad impossibile: id enim foret & stultum, & iniustum. At motus vitare primos non est in potestate nostra; teste experientia omnium. Et velle in id vindicare, quod ineuitabile; id crudele foret: quod alienum à Deo. 2. Homini, in puris naturalibus constituto, motus rationem præuenientes forent connaturales; quia *caro concupiscit aduersus Spiritum*; quæ duæ sunt partes hominis, & appetitus duo rationalis, & sensitiuus. Cõnaturale autem non potest esse culpabile ex se, nisi aliunde fiat tale sc. per consensum. Ergo hic solus præcepto, *Non concupisces*, cauetur.

Dico AD Suasionem. S. August. vult illud, *Non concupisces*, quoad verba præcepti, non posse; at quoad obligationem, posse obseruari. Quia docet; Motus rationem præuenientes, non esse peccata. Et consentit *Caluinus Inst. 3. c. 3. §. 10.* Item docet: præceptis diuinis nil proh. beri, nisi peccatum: Id quod dant Sectarij: ergo non ij motus, sed consensus solus ibi prohibetur quoad obligationem.

QVÆSTIO LXXVIII.

An hoc: Diliges ex toto. &c. *seruari possit? Cæteraque Decalogi?*

LVTHERANI, vt Kemnitius *in Exa. Conc.* CALVINIANI, vt Caluinus *in Antid. ad sess. 6. c. 11.* rigidè negant.

SVADENT præsertim istis: 1. Qui diligit, legem implet; at diligere nemo potest, sicut oportet. Hîc enim inchoata est, non perfecta caritas.

2. Melancht. *in Apolog. de implet legis*, concedit posse diligi proximum; non tamen isto legem impleri, aut iustificari coram Deo.

AVTOR. Mãdatum dilectionis seruari potest, & debet quadãtenus perfectè ex toto corde: id est, 1. Non occupando cor totum in diligendo Deo SOLO. 2. Nec tanto conatu in Deum, quanto fieri potest: 3. Sed Deum diligendo super omnia creata. Sic Rom. 8. *Nulla creatura poterit nos separare à caritate Christi*, scil. vt eum post ponamus. Matt. 10. *Qui amat patrem aut matrem plus, quam me, non est me dignus.* Dauid, Eccl. 47. *de omni corde dilexit Deum.* Vide *Antichristum p. 4. q. 42.* Idem de Iosia rege asseritur. 4. *Reg.* 23. Nec dubium de Moyse; Abraham, &c B. Virgine, Apostolis. &c. Abrahæ in terris nil carius vnigenito; at carior ei Deus. Itaque potest diligi Deus *ex toto*, quoad Obligationem hic in terris; non quoad verba. Nam dilectio super omnia non excludit aliquam cæterorum dilectionem, quæ & ipsa est cordis.

II. LVTHERANI, vt suprà liquet, negant legem seruari posse. CALVINIANI item. Caluini vox blasphema est in Antid. sess. 6. c. 12. *Propheta, Patriarchæ, & pij Reges, vtcunque Dei Spiritu adiuuarentur, ferendo legu iugo pares non fuerunt.* Ibid. *Minimum legis mandatum onus est Ætna grauius.*

SVADENT Supradictis *quæst. 76.*

AVTOR. 1. Duo difficillima, *Non concupisces*; & *Diliges*; seruari possunt: ergo & cætera Decalogi faciliora.

2. Diligens ex toto Deum non vult

cum offendere; vnde ſeruat mandata. Neque interceſſio venialium imperfectionum officit perfectioni ſubſtantiali. Hinc Phil. 4. *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Caluiniſta dicit; *Non omnia poſſum.* At Luc. 1. Zacharias & Eliſabeth *erant incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.* Quare Deus ſi mandat ſeriò; ſerio tenemur ad obſeruationē: ſi ioco; cur ſeriò punit? Iſtene iocus erat? Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.*

QVÆSTIO LXXIX.

An Opera Iuſtorum ſint peccata?

LVTHERANI æquè ac CALVINIANI affirmant: Vide ſuprà *quæſt.* 71. & 76. Idque neceſſariò aſſerunt expoſitis à ſe ſe fundamentis: cum fingant Inhærere homini peccatum originale; Concupiſcētiam eſſe perpetuum peccatū; Pec. remitti nulla ſeu deleri, ſed tegi ſolum, & non imputari: Legem obſeruatu impoſſibilem eſſe: Hominem poſt iuſtificationem manere iniuſtum. &c. De quibus ſupra fusè.

AVTOR. I. Opera iuſtorum bona, ſunt verè iuſta; vt etiam iuſtitia actualis dici poſſint.

1. Sic Scriptura docet in *Antichriſto p. 4. q. 43.*

2. Ita S. Patrum conſtans conſenſus, apud *Bell. l. 4. c. 16.*

3. RATIO euincit idem. 1. Quia ex tribus potiſſimum finguntur eſſe peccata; Ex innata Concupiſcentia; Ex defectu dilectionis; Ex admiſtione venialium: At horum nil demit iuſtitiam operibus bonis. *Non* Concupiſcentia; nam hæc infirmitas eſt; non peccatum: nec nocet ſine conſenſu. *Non* venialis caritatis imperfectio; nam, hæc vt culpa ſit, non tamen eſt peccatum lethale; habetq; hic ſuā viæ perfectionem abſolutam; licet non illam patriæ. *Non* Venialium admiſtio; nam hæc vt ſit præter, non tamen eſt contra legem & caritatem. Vnde licet *in multis offendimus omnes*, & nemo non habeat peccatum; Scriptura tamen abſolutè quoſdam vocat iuſtos, immaculatos, perfectos.

2. Quia ſi omnia iuſtorū opera forēt peccata, & opus Fidei iuſtificantis eſſet peccatum; item oratio hæc: *& dimitte nobis debita:* Item mentiretur dicens; Nil mihi conſcius ſum: Item Deus ipſe peccaret, Phil. 1. & 2. *qui operatur in nobis:* Item Redemptor noſter peccato non redemiſſet, nec mundaſſet ſibi populum acceptabilem: *Tit. 2.* Item, Peccata mortalia quædam forent opera bona, ac proindefaciēda. Demum opera bona eſſe peccata, implicat; non bona eſſent non bona: Seruire Deo eſſet ſeruire diabolo; opera lucis eſſent tenebrarum; filij Dei eſſent filij diaboli.

3. Ab iniuſto procedunt opera iniuſta: ergo ab iuſto iuſta. Nam Mat. 7. *Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque mala bonos.* Ioan. 15. *Ego ſum vitis, vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Vide Becanum in Manuali l. 1. c. 18. q. 1.

II. Opera iuſtorum iuſta etiam iuſtificant amplius. Iac. 2. *Abraham nonne ex operibus iuſtificatus eſt? Vides, quòd fides cooperabatur operibus eius, & ex operibus fides conſummata eſt.*

INSTAT

INSTAT Caluinus *Inst.3.c.17.§.11.12.* 1.Ibi scopum Iacobi fuisse ostendere, quæ sit vera fides.

2. Fidem ex operibus iustificantem esse vmbram fidei,non veram.

3.Iustificationem ibi capi pro declaratione iustitiæ, non pro Imputatione iustitiæ Christi.Vt *Rom.*4.

DICO AD I. Dicit; non docet. At docet *S. Aug.l. de fide & oper. c.* 14.non ostendi ibi quę sit vera fides;sed quod vera fides non iustificet sine operibus; quo spectat & epistola Petri,Ioannis, Iudæ;contra exortam tunc hæresin, Fidem absque operibus iustificare.

AD II. dico idem.

AD III. Rom.4.agitur de iustificatione prima,quæ ex impio facit iustum: Iacobus de secunda, qua iustus fit iustior:hæc cum, illa sine operibus fit iustis.Ita *Trid.sess.6.c.*8.10.*ex S. Aug. præfat.in Ps.*31.*&c.* Vide *Bell.l.*4.*c.*18. & in meo *Antichristo p.*4.*q.*43.

SVADENT porro istis operum bonorum iniustitiam.

1.Calu.Ps.31.*Beati quorum remissæ* sunt iniquitates,& quorum tecta sunt peccata:idq; totâ vitâ,non in baptismo solum.

2.Psal.142. *Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.*

Eccl.7. *Non est homo iustus qui faciat bonum, & non peccet.*

4.Isa.64. *Facti sumus vt immundi omnes; & quasi pannus menstruatæ, vniuersæ iustitiæ nostræ.*

5.Lutherus:Quia semper polluitur in nobis nomen Domini;& voluntati eius rebelles sumus,& peccamus;ideo orare iubemur; *Sanctificetur nomen tuum : Fiat voluntas tua: Dimitte nobis.*

DICO AD I. At si omnia sint mera peccata;cur idem dicit Psal.1. *Beatus vir,qui non abijt in consilium* impiorum. &c. Ps.100 *Intelligam in via immaculata:Perambulabam in innocentia.* &c. Quare ibi loquitur de prima iustificatione.

AD II. Triplex expositio est.1.Aug. *Non iustificabitur*;sc.ex se; sed ex Deo. 2.*Aug.Hieron.Greg.* Non iustificabitur; quia nemo sine pec. ven. est. 3.*Hilarij Hieron. Euth.* Non iustificatur homo comparatus Deo infinitè puro, Iob. 4,& 9.

AD III. Non peccat homo bonũ faciendo ; sed bonum faciens nunc, mox peccare potest; imò bonum faciens simul potest venialiter peccare.

AD IV. In quo quasi triumphãt. At loquitur ibi de Sceleratis, non de iustis:quia ait;*ecce peccauimus: Deseruisti nos; Iratus es. Non est, qui inuocet nomen tuum. Deinde* ibi docet,opera iusta grata esse Deo: *Occurristi facienti iustitiam.* Demum mos Scripturæ est loqui de multis,quasi de omnibus: Gen.*6 Omnis caro corruperat viam suam*: Non tamen Noë. *Adhæc* esto, loquatur de omnibus; at de omnibus istius temporis,non omnium retrò temporum: patet ibidem. Et loquitur de impiorum operibus iniquis,quæ ipsi iustitias reputabant. *Lutherus quoque & Caluinus in Comment. ibidem* negant eum locum recte afferri contra operum iustitiam.

AD V. Christus non docuit nos petere,quæ nunquam impetrare possemus: *Petite,& accipietis*:at secundum Sectarios illa nunquam possunt impetrari:quia volunt in omnibus iustos peccare,semper polluere Dei nomẽ, rebellareque eius voluntati. Petimus autem ibi , ait S. Cypri. quod habemus,vt conseruetur & augeatur.

IV. DE IVSTIFICATIONE MERITORIA.

QVÆSTIO LXXX.

An vox MERITI sit vsurpanda vt ἀγιόγραφα?

LVTHERANI, vt *Mar. Bucerus in Colloq. Ratisb.* negat Scripturam, aut Patres voce *Meriti* vsos: Vsos tamen quosdam dura cum catachresi.

CALVINIANI, vt Caluinus *Inst. 3. c. 15. §. 2.* negat vtendum voce *Meriti* vel *mercedis*; dicendum dari abs Deo bonis operibus liberalem remunerationem. Simul acerbè perstringit S. Patres, quod vsu vocis *Meriti* pessimè consuluerint fidei sinceritati. Itaque dissonat ab Lutheranis verbo; re nihil.

AVTOR. I. Vox Meritum est apertè in Scriptura, Eccl. 16. *Misericordia faciet locum cuique secundum MERITVM operum.*

INSTAT Caluinus non esse vocem *Meritum* ibi, sed Κατὰ ἔργα.

DICO. Hoc idem est: nam reddere alicui secundum opera, est reddere vt meretur. Vnde Hebr. 13. *Talibus hostijs promeretur Deus* εὐαρεστεῖται, delectatur, placatur, ait Chrys. placetur, ait Oecumenius. Caluinus; placetur ijs Deo; non tamen recte vocatur meritum. AT qui facit placitum alteri, benè meretur de eodem.

II. Vox *meriti* deducitur è Scripturis, vbi dicitur ἀξία meritū, ἀξιοῦσθαι mereri. Vt 2. Thes. 1. *Vt digni habeamini regno Dei.* Apoc. 3. *Ambulent mecū in albis, quia digni sunt.* Apoc. 16. *Dedisti eis Sanguinem bibere; digni sunt enim*, id est meriti sunt.

III. Vox *Mercedis* frequens est Scripturæ: Gen. 15. *Ego merces tua magna nimis.* 2. Paral. 15. *Confortamini; erit enim merces operi vestro.* Sap. 5. *Apud Dominum est merces eorum.* Mat. 5. *Merces vestra copiosa est in cœlis.* 1. Cor. 3. *Vnusquisque propriam mercedem habebit.* Apoc. vlt. *Ecce venio cito, & merces mea mecum.*

QVÆSTIO LXXXI.

An opera iustorum sint æterna vita meritoria?

LVTHERANI principio contemptim declamabant de operum meritis: post bifariam temperant *in Confess. Aug. & Apolog. art. 10.*

1. Opera bona esse meritoria, hic & isthic, temporalium & spiritualium; sed non vitæ æternæ.

2. Esse meritoria, sed non ex sese vt iustis, sed ex fide, Deique liberalitate, tegentis nostram indignitatem & operum.

CALVINIANI in Harmonia Confessionum Geneu. & apud Scharpium aiunt: *Nos omnibus nostris meritis in opere iustificationis & salutis renunciamus; & solum Christi meritum tale esse, vt iustificationem efficiat, & vitam æternam, asserimus. Dicimus ergo, opera in conspectu Dei non ex congruo, nec ex condigno vitæ æternæ esse meritoria.*

CALVINVS *Inst. 2. ca. 1. §. 9. Inst. 3. ca. 15. §. 3. in Antid. sess. 6. c. 14. &c.* pro fundamento ponit, peccatorem manere in iustis cuius tabe omnia opera inficiantur, vt sint damnabilia.

SVADENT istis. 1. Psal. 102. *Coronat te in misericordia.* Mat. 5. *Misericordes misericordiam consequentur.*

2. Isa. 55. *Emite absq; vlla commutatione vinum & lac.* Dan. 9. *Non in iustificationibus nostris prosternimus preces nostras; sed in miserationibus tuis.*

3. Luc. 17. *Cùm feceritis omnia, dicite serui inutiles sumus.*

4. Rom. 6. *Stipendium peccati mors; gratia Dei vita æterna.*

5. Rom. 8. *Non sunt condigna passiones huius, &c.* Phil. 3. *Inueniar non habens meam iustitiam, quæ ex lege est; sed illam, quæ ex fide est Iesu Christi. &c.*

6. Rom.

6. Rom. 3. *Exclusa est gloriatio tua: per quam legem? Factorum? Non: sed per legem fidei.*

7. Iniuria fit Christo, si nostris quid meritis tribuatur.

AVTOR. Opera iustorum verè & propriè sunt æternæ vitæ meritoria.

I. Sic Scriptura in meo *Antichristo p. 4. q. 44.*

II. Sic traditio S. Patrum, apud *Bell. l. 5. c. 4.* & Concilia Arausicanum, Lateran. Florent. Trid.

III. Ratio. Quia opera iustorum sunt verè iusta: ergo & meritoria. Iusta esse, liquet *suprà quæst. 76.*

IV. Vita æterna in Scripturis nominatur merces: ergo opera bona sũt verè meritoria.

INSTAT *Melanch. in Apolog. Conf. Aug.* Merces dicitur præmium; quod debetur Promissioni, non Operibus.

DICO. At expressè operibus dari, non promissionibus, dicit Scriptura. Dein debeatur promissioni: at non ni si expleta conditione ei addita de operibus.

INSTAT Caluinus: Merces accipitur ibi figuratè; quia vita æterna dicitur hæreditas; hæc autem non est propriè merces. Illa verò debetur filiis iure hæreditario; non meritorio.

DICO. Infantibus sic promissa debetur & datur: at adultis insuper & iure meritorio: Sicut Christo debebatur iure naturali: at etiam quia *humiliauit se. &c. præterea Deus exaltauit illum.*

V. Quia præmium cœleste datur iustis in mensura & proportione operum.

INSTANT. 1. Datur in cœlis præmium operibus; sed non æterna vita.

2. Dicitur vita æterna dari operibus; cum soli Fidei detur; cuius signa & fructus sunt opera bona.

DICO AD I. Scriptura ipsissimã exprimit *vitam æternam* dari *secundum opera. Dein*, nominetur illud operum speciale præmium. At nequit nominari. *Adhæc*, Malis redditur mors æterna pro malis operibus: ergo bonis æt. vitam.

AD II. At datur merces ita beata secundum proportionẽ operum; non fidei. *Nec* potest dici esse merces fidei; cum fides Sectariis solum relatiuè & apprehensiuè saluet; non autem ipsa per se. *Dein*, par foret omnium beatitudo & merces: at different vt stella à stella.

VI. Quia in Operibus bonis ponitur ratio, cur ijs æterna vita reddatur.

INSTAT Caluinus Diuinæ prouidentiæ ordo est, vt prædestinatos ad vitam æternam velit prius facere bona, quam beentur, beari tamẽ ob prędestinationẽ, non ob opera. Vnde vox *Enim, Quia* sæpe est nota ordinis & cõsequentiæ, non causæ. Vt Gen. 15. *Quia fecisti rem hanc, multiplicabo semen tuum.*

DICO. Sicut de malorum pœnis; ita & de bonorum præmiis loquitur Scriptura: *Esuriui enim, & &c.* at ibi de pœnis redditur causa vera. *Nam stipendium peccati mors*: Rom. 6. *Qui autem seminat in spiritu*, Gal. 6. *de spiritu metet vitam æternam.* Phil. 2. *Cum timore salutem vestram operamini. &c.* Hæc docent particulas *Enim*, *Quia*, esse verè causales. Quoad Abraham; Deus promisit ei multiplicationem; sed eam mereri noluit operibus: Sic Isaacum proles impetrare precibus.

VI. Bonis operibus dicunt Scripturæ dari ex iustitia vitam æternam.

INSTAT Caluinus, 1. dari vt Christianis; non vt operariis. 2. Scripturæ iis hortantur ad studium operum bonorum.

DICO AD I. At expressè vt operariis talium.

AD II. Hortantur; sed præmio proposito beatitatis.

VI. Expressè vita æterna bonis est operibus promissa. Mat. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Ibid. *Omnis qui reliquerit. &c. & vitam æternam possidebit.* 1. Tim. 4 *Pietas ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ.* Vnde promissum est debitum; & præstita conditio habet meritum.

VII. Operantes dicuntur digni præmio; quippe meriti. Luc. 10. *Dignus est operarius mercede sua.* Sap. 3. *Tentauit eos, & inuenit eos dignos se.* 2. Thes. 1. *Vt digni habeamini regno Dei, pro quo & patimini.* Illud autem Rom. 8. *Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriã*; intelligitur de substãtia operum, non de proportione absoluta.

DICO AD I. *S. Aug. ep.* 105. *&c.* beatitudo tribuitur misericordię, non quòd ea non sit vera merces meriti; sed quia merita ipsa sunt data ex misericordia. Deinde: In ipso merito est opus misericordia, ob pecc. venialia quibuscum fit meritum.

AD II. Vinum & lac gratiam significant, non gloriam: gratia autem nõ acquiritur per merita. Ita *S. Hieron. in Comment.*

AD III. *Inutiles* ex nobis, ex natura, ait *S. Ambr.* 2. *Inutiles*, Deo; at non nobis, ait *V. Beda.* 3. S. Aug. serm. 3. de verb. dom. *Inutiles*, quia nil vltrà id facimus, quod debemus. 4. S. Chry. *Vult nos de* nobis humiliter sentire.

AD IV. *S. Aug. l. de grat. & lib. arb. c.* 8. *&* 9. Stipendium iustitiæ est vita æterna; sicut peccati, mors.

AD V. Fit sermo ibi de salute inchoata per gratiam viæ; & hæc non habetur per merita, sed gratis. Nec vllus eas scripturas exposuit vnquam de gloria patriæ.

AD VI. Fides excludit gloriationem gloriantium in sese & in propria iustitia; non autẽ gloriationem in Domino. Ita *Bern. serm.* 13. *in Cant.*

AD VII. Merita iustorum nascuntur ex meritis Christi: idcirco hæc ijs magnificantur, vt in effectis. Merita igitur nostra sunt Christi dona.

QVÆSTIO LXXXII.

Num quæ fiducia in meritis collocanda sit, vt intuitu mercedis operari liceat?

I. LVTHERANI negant: & coguntur; quod opera iustorum esse peccata mortalia asserant.

CALVINIANI item pernegant: vt Caluinus *Inst. 3. c. 2. §. vlt. & c. 12. §. 3. 4.*

Pelagius & Wicleffus directè contrarii docuerunt, teste Th. Wald. to. 3. c. 7.

AVTOR. Ponenda in Deo spes præcipua; sed & aliqua in meritis sic, quatenus ex iis spes nascitur, non ex fide sola. 1. Sic apertè Scriptura in *Antichristo p. 4. q. 45. 2.* Ita S. Patres. 3. Ratio. Quia promissa corona diligentibus Deum pendet ex & fidelitate Dei, & operibus nostris. 1. Ioan. 3. *Diligite opere & veritate*: ergo & spes coronæ pẽdet indidem ex vtroque simul. Ita 3. *sent. dist.* 23. Quia hic ordo est iustificationis; 1. Fides; 2. Amor salutis; 3. Desiderium ac spes. Vnde S. Ambr. *spes*, ait, *oritur ex amore; & amor ex spe.*

II. Si merita esse bona verè cognoscatur, potest in iis aliqua poni fiducia: sed

cia: sed absque superbia. Ita enumerabat sua merita Nehemias, 2. *Esdræ.* 5. Dauid, *psal.* 17. Ezechias, *Isa.* 38. Hester, *c.* 14. Paulus, 2. Tim. 4. *Bonum certamen certaui. &c.* Attamen tutissimum est, in solo sperare Deo. Hæc spes non confundit; illa fallit. Patet ex iis Scripturis, quas contra nos congerunt aduersarij.

II. LVTHERO-CALVINISTÆ, vt Caluinus *Inst. 3. c. 16. §. 3. & c. 18. §. 2.* negant intuitu mercedis æternæ fas operari benè; licet huc tendant exhortationes S. Scripturæ. Id quod olim docuit damnatus Buganrius in Catalaunia; teste *Luxenburg. in Catalogo har.*

SVADENT istis 1. Quia *Ioan.* 10. Mercenarii reprehenduntur.

2. Quia S. Bern. l. de diligendo Deo ait: *Non sine præmio diligitur Deus, et si absque præmij intuitu diligendus sit. vacua namque vera caritas esse non potest; nec tamen mercenaria est.*

3. S. Tho. 2. 2. q. 19. a. 4. ad 3. ait amorē mercenarium posse vera cum caritate consistere.

4. Seruile est operari ob mercedem.

5. Deus amore amicitiæ, non concupiscentiæ diligendus est.

AVTOR. Nec tantum, nec præcipuè intuitu mercedis operandum; sed maxime ad Dei gloriam.

1. Ita Matt. 4. *Pœnitentiam agite; appropinquabit ENIM regnum cœl.* Matt. 5. *Beati. &c. quoniam ipsorum est regnū cœl.*

2. Sic mandatum est, Mat. 6. *Primū quærite regnum Dei.* Luc. 16. *Facite vobis amicos. &c. vt recipiant vos in æt. tab.*

3. Exemplum Dauidis Ps. 118. *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificat. tuas, PROPTER retributionem.*

4. Ecce cohortatio. 1. Cor. 9. Sic currite, vt comprehendatis. Gal. 6. *Bonum facientes non deficiamus, tempore ENIM suo metemus,* Sic & S. Patres.

DICO AD I. II. III. Mercenarii sunt, qui mercedem primariò intuentur: non tales sunt iusti operarij.

AD IV. Sordidum est, vbi merces vilior est opere; vt in terrenis; non vbi merces est glorioſior.

AD V. Rectè: at Deum iusti diligunt propter Deum, non propter seipsos, nisi secundariò.

QVÆSTIO LXXXIII.

Quæ ad Meritum requirantur: & quî fiat?

AVTOR. I. OPVS LIBERVM libertate à Coactione & Necessitate. Vnde Eccl. 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus: ideo stabilita sunt bona illius.* 1. Cor. 9. *Si volens hoc ago, mercedem habeo.* Quare, 2. Cor. 9. *Vnusquisque prout destinauit in corde suo; non ex tristitia.* Ratio. Nam opus necessarium non est laudabile; ergo minus meritorium. Nec opus malum meretur pœnam, nisi liberum fuerit.

II. GRATIA IVSTIFICANS requiritur. Vnde Ioan. 15. *Manete in me;* sc. vt membra viua sitis: huc gratia opus. 2. Beatitudo est hæreditas filiorum Dei: *Rom. 8. Gal. 3.* 3. Meritum perditur salutis per peccati offensam; ergo non in solo opere, sed præcipuè in amicitia Dei fundatur.

III. PROMISSIO Dei GRATVITA requiritur. Nam contrariam Baij opinionem damnauit Pius V. & Greg. XIII. Quia opera ex principio operantis nullam habēt proportionem cum beatitudine. Rom. 8. *Non enim sunt cōdignæ passiones ad. &c. Quia,* 2. *Cor.* 4.

Quod in præsenti momentaneum est. &c. Meritum verò licet ad vtramque Dei iustitiam pertineat; magis tamen ad Distributiuam, quàm Commutatiuã; quia distributio præmiorum reuocatur ad gratiã prędestinationis, quę est sine meritis præuisis facta. Ad Commutatiuam: quia præmium datur beatis secundum mensuram laborum.

IV. CARITAS requiritur magis, quã FIDES. Nam illi promissa beatitudo est; Ioan. 14. *Si quis diligit me, diligam, & manifestabo ei me*: quæ manifestatio est beatifica visio. 1. Cor. 2. *Oculus non vidit quæ Deus præparauit diligentibus se.* Proinde, 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem; caritatem autem non habuero, nihil sum. &c.* Et ista quatuor requiruntur ad meritum.

V. EX CONDIGNO non solum de Congruo, meretur iustus. Vnde Col. 1. *Vt ambuletis Dignè Deo.* 2. Thes. 1. *Vt digni habeamini regno Dei*, id est, condigni, ἄξιοι: Rom. 8. *Non sunt condignæ passiones. &c.*

2. Condignitas verò ea manat, *Tum* ex operum dignitate, vt quæ informarit gratia: *Tum* ex Dei pacto. Quia, Ioan. 1. *Vita æterna est gratia* mercedis *pro gratia* meritorum; seu caritas patriæ pro caritate viæ: sed inter gratiam hanc & gratiam illam est proportio; ergo & condignitas. Gratia namque operandi benè, est *fons saliens in vitam æternam*: fontis autem est proportio ad *flumen* gloriæ, *quod lætificat ciuitatem Dei.* Ps. 45.

3. Sed meritum est duplex, Personæ & Operis. Item vita æterna duplex; Hæreditas, & Merces. *Merito personæ* potest haberi æterna vita, vt Hæreditas: at *merito operis*, vt Merces; Adhoc opus pacto Dei, quod acceptanda sint opera; non ad Illud: Quia gratia ex se se habet relationem ad gloriam.

4. DEVS verò etiam supra condignũ remuneratur opera bona. Quia Matt. 5. *Merces vestra copiosa erit.* Luc. 6. *Mensuram bonam, confertam, & superefluentem dabit.* Luc. 19. *Habenti, plus dabitur.* Luc. 20. Etiam non operatis totum diem, datur tamen denarius totus; *quia bonus sum*, ait.

5. Primam tamen gratiam meretur nemo ex cõdigno, nisi solus Christus eam meritus est omnibus. De hoc enim, non de illo, pactum constat.

6. Iustus nihilominus potest alteri gratiam mereri primam de congruo. Ita Mat. 9. *Videns Iesus fidem eorum*, &c. curauit ægrum. Sic Stephanus meruit Sauli çonuersionem. Iustus interim sibi ex condigno mereri augmentum gratiæ potest, & ita crescere vsque in perfectum diem.

V. DE BONIS OPERIBVS IN SPECIE.

QVÆSTIO LXXXIV.

Oratio an sit Necessaria, & Vtilis?

I. ETHNICI quidam, teste *S. Tho. l. 3. contra Gentes. c. 96.* per orationes putarunt Dei posse mutari Prouidentiam:

II. MESSALIANI, ait *Theodoret l. 4. hist. c. 10.* docebant, per solam orationem homines iustificari posse.

III. ETHNICI quidam, ait *Cic. l. 1. de nat. deor.* vt Peripatetici tollebant è medio & prouidentiam Dei, & orationem spernebant.

PELAGIANI, teste *S. Aug. l. de hæres. c. 88* destruebant orationes Ecclesiæ; quòd dicerent, hominis

suis viribus posse recte viuere, & Dei seruare mandata.

WICLEF, teste *Th. VValdo to. 3. c. 1. 2.* finxit, Deum non requirere cogitationes aut voces nostras; sed solum opera bona, quæ sunt oratio vitalis, aiebat.

LVTHERANVS Ioan. Monhemius in Catechismo finxit, Deũ id petentib⁹ dare, quod daturus erat, etsi non petissent. Quo superuacaneam reddit orationem.

AVTOR. I. Deus est immutabilis, *Nu. 23. 1. Reg. 15. Malac. 3. Iac. 1.* Quia est simplex, infinitus, æternus. Ita *S. Th. 1. q. 9. a. 1.* Humana igitur oratione mutari nequit.

II. Not. sola oratio iustificat. Quia Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit.* Ioan. 6. *Nisi manducaueritis Carnem Filij hominis. &c. non habebitis vitam in vobis.* Itaque hæc, aliaque talia sunt necessaria.

III. Oratio est necessaria sic vt, quę Deus per eam dat, sine ea non dedisset. Ideo Luc. 18. *OPORTET semper orare, & nunquam deficere,* Luc. 21. *Vigilate semper orantes, vt digni habeamini fugere ista.* 1. Thes. vlt. *Sine intermissione orate.* Eccl. 18. *Nõ impediaris orare semper.* Ideo laudata est viduæ importunitas; Publicani humilitas; *Luc.* 18. Et petentis tres panes instantia. *Luc.* 11. 2. Deinde necessaria est ad benè viuẽdi auxilium. Nã, Ioan. 15. *Sine me nihil potestis.* Vnde 2. Cor. 3. *Sufficientia nostra ex Deo est.* Orandus igitur Deus est. Planè, Ps. 105. *Dixit vt disperderet eos; si non Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius.* Item Mat. 17. *Hoc genus dæmoniorum non ejcitur, nisi oratione, & ieiunio.* Iac. 4. *Non habetis propterea, quod non postulatis. Petitis, & non accipitis; eo, quod male petatis.* Ergo aliquid non datur; quia non, aut malè petitur. Idcirco Iacob, *Gen.* 25. pro prole orabat, tametsi ex Dei promisso sciret seminis sui benedictionem. Sic Helias, 3. *Reg.* 18. ora pro pluuia ipsi præscita: Tobias, *cap.* 6. aduersus Asmodæum.

LVTHERO-CALVINISTA Melanthon *in Locis Com. tit. Precatio:* Caluinus *Inst. 3. c. 20. §. 3.* Brentius *in Conf. VVirtemb. c. de orat.* ac cæteri, prę se ferunt maximi se orationem æstimare; at ipsius VTILITATEM euacuant, & abnegãt esse 1. Satisfactoriam: 2. Meritoriam: 3. Impetratoriam. Priores duas tollunt; mutilant impetrationem; dum negant orationibus impetrari peccatorum remissionem, & iustificationem; vt quæ soli tribuunt fidei, præcedenti orationem. Cætera dant precibus exorari posse.

AVTOR. Perutilis est oratio: 1. *Ad Satisfactionem:* Quia laboriosa & pænalis est; vti ieiunium; & eleemosyna.

2. *Ad Meritum:* Quia Mat. 6. *Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.*

3. *Ad impetrationem.* Quia Luc. 18. *Publicanus* oratione facta, descendit iustificatus.

QVÆSTIO LXXXV.

Orationem Dominicam quatenus carpant Hæretici?

I. TERTVLLIANVS l. de Oratione, & CALVINVS *Inst. 3. c. 20. §. 35.* asserunt sex tantum petitiones, duasque vltimas in vnam contrahunt. 1. Caluinus mentitur pro se facere priscos S. Patres; citatque S. Chrys. & Aug. 2. Suadet ex, Sed, particula aduersatiua. 3. Quia Luc. 11. non habetur, *Sed libera nos. &c.* quia, ait *Aug. in Enchir. c. 116.* continetur in præcedente.

AVTOR. Septem sunt petitiones orationis Dominicę. Ita S. Patres, Aug. Ansel. Rup. Innoc. Thomas, Bonau. &c. Quidam solum exponunt eam, de numero nil laborant. *Tertulliano,* ait Sanctus Hilarius can. 5. in Matth.

consequens error abstulit autoritatem.

Ad I. Caluini; Mentitur.

Ad II. *Sed*, hic non explicat præcedentem; sed quid maius indicat, sc. *ne nos inducas: sed* potius *libera nos.* Vt, ne exigas à me debitum; sed condona totum.

Ad III. Apud Lucam in latina desiderantur duæ petitiones: *Fiat volun. tua:* Et *Libera nos*; at in græca & Syriaca apud Euth. & Theophy. habentur. *Dein*; alio tempore, & alijs auditorib⁹ docuit orationem Dominus apud Lucam, quã apud Matthæũ: vnde Lucas forte non retulit totam. Ita *Rupertus.* Demum; *S. Aug. in Ench.* dicit tertiam esse *quodammodo* repetitionem primę; & secundæ; & septimam *tanquam* vnã cum Sexta. Non dicit esse absolutè. Sic Matthæus *c.* 5. octo Lucas *c.* 6. quatuor refert beatitudines, ait *S. Ambr. l.* 5. *in Lucam.*

II. Calvinvs *Inst.* 3. *c.* 20. §. 44. & Melan. *in Locis tit. de inuoc.* volũt in quinta petitione solum panem corporalem.

Suadent autoritate Chry. *in Matt.* 6. *operis imperf.*

Avtor. Nomine Panis intelligũtur omnia alimenta animæ corporiq; necessaria. 1. Ita S. Patres; *Tert. Cypr. Nyss. Theoph. Aug. &c.* Aliorum sententia de solo pane spiritali, reijcitur, vt improbabilis. Neque obstat vox ἐπιούσιος, id est, supersubstantialis; quia etsi verbo significet excellentiam panis; in subiecto tamen idem est quod *substantialis* panis: sic Græci interpretes, *Bas. Nyss. Chry. Theophy; Euth.* Latini legunt *Quotidianum*, aut sic exponunt.

Liquet eò clarius, orare solius esse Creaturæ: Quo insanius blasphemant Thalmudistæ dicentes, Deum quotidie certas orationes fundere: Ité Machometes: Deum & Angelos pro se orare. *Ipse* autem *Spiritus postulat pro nobis*, Rom. 8. id est, facit nos postulare: Sic & *corui inuocant Deum*, Psal. 146. *Quærunt*, Ps. 103. *à Deo escam sibi*, metaphoricè eo modo, quem Deus indidit ipsis affectui & fami significandæ.

III. Wiclefvs finxit duo: 1. Speciales orationes haud prodesse magis, quam generales: Ideo male factas fundationes ecclesiasticas pro animibus fundatorum.

2. Nefas esse specialem fundere orationem pro vno aliquo.

Svadebat istis. 1. Quia perfecta caritas omnia complectitur.

2. Oratio Dominica est tota generalis.

3. Communitas præferenda est singularitati: & nemo simul pro vtraque precari potest.

Avtor. At Isaac, *Gen* 25. orabat in specie pro Rebecca: Dauid, 3. *Reg.* 17. pro filiolo: Helias, 3. *Reg.* 17. pro viduę filio: Onias, 2. *Mach.* 3. pro Heliodoro: Christus, *Luc.* 22. pro Petro: Ecclesia pro eodem carcerato, *Act.* 12. Paulus, *Eph.* 6. petit orari pro se.

Dico Ad I. Caritas ordinata est: ideo alios alijs anteponit; hos, quam illos magis adiuuat.

Ad II. Oratio est generalis; at applicatio intenta est specialis: Vt illa Christi: *Transeat à Me calix Iste.* Generalis tamen oratio est absolutè melior speciali.

AD III. Verum est; nisi singularitatis sit vrgentior necessitas.

QVÆSTIO LXXXVI.

Horæ Canonicæ num rectè sint institutæ, ac obseruentur?

Lvthervs *l. de abroganda Missa*, institutas repro bauit, ac sustulit. nouasq; instituit: queis tres psalmi manè, vesperè totidem dicerentur: Cantica Te

Deum,

Deum; Benedictus, & Symbolum Athanasij ad vesperas addidit *Illyricus in Centurijs sic arguit*: Pelagius Papa instituit Horas Canonicas: ergo notis Antichristi fuit insignis.

At quis vnquam Horas in notis Antichristi posuit; præter ipsum?

Brentius in Confes. Witemb. carpit quatuor: 1. Institutas pro solis Clericis: 2. In lingua aliena. 3. Continuas die noctuque. 4. Ad expianda potius peccata, quam iræ Dei placandæ, & consolationi fidelium.

Avtor. Antiqua & rationabilis est Horarum Can. institutio.

1. Sunt septenæ: Ps. 118. *Septies in die laudem dixi tibi.*

2. De Nocturno. Ps. 118. *Media nocte surgebam ad confitendum nomini Domini.* Luc. 6. Christus *pernoctabat in oratione.* *Act.* 16. Paulus & Silas media nocte orabant in carcere.

3. De Laudibus, Psa. 5. *Manè exaudies vocem meam; manè adstabo tibi.* Psal. 62. *In Matutinis meditabor in te.* Ps. 118. *Præuenerunt oculi mei ad te diluculò vt meditarer eloquia tua.*

4. De I. III. VI. IX. 2. Esdræ. 9. *Legerunt in Volumine legis Domini quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum suum.* Dan. c. 6. *Tribus tẽporibus in die flectebat genua, & adorabat, confitebaturq; coram Deo.* Sic ea exponit Beda, Cyp. Hier. *Act.* 2. Hora tertia Apostoli orantes accipiunt Sp. Sanctũ. Hora sexta, *Act.* 10. Petrus in superiore ædium parte orationi vacabat. Ad Nonam orationis horam, *Act.* 3. Petrus & Ioannes ascendebant in Templum.

5. De Vesperis, Ps. 54. *Vesperè, Manè & Meridie narrabo & annunciabo; & exaudiet vocem meam.* Ps. 140. *Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* Constat ergo Antiquitas, & Sãctitas.

II. Ratio liquet earundem. 1. *S. Cyp. serm.* 6. Vt SS. Trinitatem tertia quaque laudemus horâ.

2. Vt septem horis gratissimus pro beneficio creationis, septiduo patratæ.

3. Vt recolamus beneficia redemptionis: in Vesperis primis, Cœnam Domini: in Completorio, Orationẽ in horto; illusionem apud Annam & Cayphan: in Matutinis, conciliũ principum: in I. ductionẽ ad Pilatum: in III. vocem *Crucifige*; in VI. crucifixionem: in IX. Expirationem. Ita *S. Atha. Basil. Cassianus. &c.* III. Rursus: Vesperè Christus depositus de cruce: Ad Cõpletorium sepultus: ad Matutinum resurrexit; & Pharaonem olim submersit: Hora I. apparuit mulieribus: III. Demisit Sp. Sanctum: VI. Petrus est iussus prædicare Gentibus: & Conuersus est Paulus: IX. Centurio Cornelius ab Angelo missus est ad Petrũ. &c. Vide *Bell. l. 1. de bon. op. c.* 13.

IV. Partes Horarvm singulæ sũt irreprehensibiles; ergo & totæ.

1. Psalmi & Cantica sunt in Scripturis, & Fuerunt Apostolis in vsu: 1. Cor. 14. *Cum conuenitis, vnusquisque vestrum psalmum habet.*

2. Diuinitus inspiratum est *Te Deum laud.* ab S. Ambrosio & S. Augustino post huius baptismum.

3. De Hymnis docetur *Col.* 3. *Eph.* 5. etiam populo vsitatis.

4. Lectiones, Responsoria, Capitula, &c. sunt è Scripturis, seu S. Patribus. Horarum igitur vsus est & Sanctus, & perantiquus. Vide *in Genealog. p.* 4. *q.* 17. de Hæresiarchis damnatis.

QVÆ-

QVÆSTIO LXXXVII.

Cantus Ecclesiasticus an sit improbandus?

LVTHERANI Centuriatores *cent. 9. cap. 6. &c.* nos vocant Baaliticos; vt in quos dici queat *Clamate voce maiori*: Non tamen cantum improbant vniuersè, quin vehementer commendant: Caluinianique pariter, vt Caluinus *Inst. 3. c. 20. §. 31.* Verum in specie improbant nostrum in lingua non vulgari, tali cum ritu ac ordine; præsertim cum stata solemnique obligatione solius Cleri.

TRANSYLVANI Trinitarij *l. 2. c. 1.* profitentur se Cantum cum tubis & organis præscribere: Inque *Antithesibus Christi veri ac falsi*, falsum Christum velle aiunt cantum.

SVADENT Scripturarum apparentiis, cuique soluta facilibus.

AVTOR. I. Ritus Diuina canendi peruetus est ac rationabilis.

1. Quia Angeli concinuerũt Christo nato *Gloria.*

2. Dauid Psaltes & composuit psalmos, & instituit organa. &c. cantores: & *Psal.* 150. hortatur ad cantum.

Martyr instat, ista veteris esse Legis, adq; nos pertinere nihil: Nihil, inquã, quà futura præcinebant iam impleta: at multum, quà præterita mysteria grati recolimus, omissis figuris.

3. Turbæ occinuere Christo *Hosanna*, obstrepentibus Pharisæis.

4. Qui Mat. 26. *Hymno dicto post cœnam*, id est, cantato, ait *Conc. Tolet. V. c.* 12. *Et Aug. in tit. ps. 2. & epi. 119. c. 18.* ὑμνήσαντες græcè est.

5. Paulus & Silas, Act. 16. *media nocte orantes hymnum decantabant.*

6. Præceptum est Col. 3. *vt in psalmis, & hymnis, & canticis* sese exerceant credentes. 7. Constat Traditio S. Patrum. 8. Hæretici contrarij, sunt damnati: Vt Hilarius quidam, teste *S. Aug. l. 2. Retract. c. 11.* Henriciani, & Petrobrusiani: teste Cluniacensi: Wicleffistæ, teste *Tho. VVald. to. 3. tit. 2.* Demum complures Cantus ecclesiastici constant vtilitates, apud *Bell. l. 1. de bon. oper. c. 16.*

II. Clerum ad Cantum ac Horas obligari, ritè fit ac ordine.

1. Quia 1. Par. 15. *Constituit Dauid arcam Arca Domini de Leuitis, qui ministrarent, & recordarentur operum eius, & glorificarent, atque laudarent Dominum.*

2. Apostoli omissis temporalibus suum munus proprium dixerunt: Act. 6. *Nos orationi & verbo Dei instantes erimus.* Vt igitur in Ecclesia non est omnium *Prædicare*; ita nec *Cantare.*

3. Ratio. Quia politia suos habet excubitores: ergo & Ecclesia; Isa. 62. *Super muros tuos Ierusalem, constitui custodes, tota die & nocte in perpetuum non tacebũt.* Item Eph. 5. *Nunquid omnes Doctores, Prophetæ.* &c. sed suum cuique donũ est ac officium in Ecclesia: Cleri, psallere. Idque iure ecclesiastico, non diuino.

DE IEIVNIO.

QVÆSTIO LXXXVIII.

An ieiunij soluendi tempus ritè statuatur ac obseruetur?

LVTHERANI; vt Kemnitius *in par. 4. Exam. Trid. pag. 516.* cõcedunt in ieiunio vnam in die refectionem; eamque cænæ, non prandij: at negant delectum ciborum seu abstinentiam à carnibus.

CAL-

CALVINISTAE, vt Caluinus *Inst.4.c.12.* vo-
lunt ieiunium tribus perfici: 1. *Tempore*; vt nõ
soluatur prius, quam id perfectum sit, verbi
gratia, oratio, cuius causa susceptum est: 2.
Quantitate, vt solito minus comedatur; non
vt vnica sit refectio in die. 3. *Qualitate*, vt sit
abstinentia ab lautitijs; non delectus ciborũ
prohibitorum. Itaque nostrum tempus sol-
uendi ieiunij carpunt.

SVADENT istis apud *Scharpiũ in Cursu theo.*
Sect.26.q.1.1. Col.2. *Nemo vos iudicet in cibo, aut*
potu, aut parte diei festi, &c.

2. Papistæ vt videantur ieiunare, sub me-
ridiem Vesperas canunt, tertiam pomeridia-
nam mutant in meridianam; & satis esse aiũt
tres horas post ordinarium prandii tempus
ieiunare: conceduntque hæc variari posse.
Ita & *Kemnitius.*

AVTOR. Ieiunium sit cœna, non
prandium: Vel, vt *D.Th.2.2.q.147.a.*
6.&7. ait, sit vna refectio, & hora no-
na, ex Ecclesię lege vel consuetudine.

1. Rationem adfert: *Vna refectio:*
Quia ieiunatur, vt natura dometur,
non destruatur: at domatur vna refe-
ctione, quæ assueuit duabus: Destru-
etur, si nunquam sumeret. *Hora nona:*
Quia ieiunare est carnem crucifige-
re; at Christus hora nona crucifixus
exspirauit.

2. Iudic.20. *Ieiunauerunt illa die vsque*
ad vesperam, Idem 2. Reg.1. & 3. &c.
Ergo mos ille peruetus est.

3. Ita S. Patres apud *Bell.l.2.c.2.*

DICO AD I. Loquitur ibi de legali-
bus ceremoniis; perque vim detorquẽ
tur ad legem Ecclesiasticam, teste *S.*
Hieron. ad Aglasiam q.10. Aug. epist.59.
q.7. &c.

AD II. Ecclesia prandendi, & ad
vesperam collationandi vsum tolerat;
non imperat: constat tamẽ ieiunium
eò perfectius esse, quò longius differ-
tur vnica refectio. *Dein*, talium deter-
minatio est ab iure Ecclesiastico, vel
Consuetudine, cuiusque loci; non ab
iure diuino. Vnde varatio accidentis
nil derogat substantiæ ieiunij: & illa
cuiusque nationis Archiepiscopo, seu
Patriarchæ est libera, ex causa occur-
rente graui.

QVÆSTIO LXXXIX.

An cibos quosdam censeamus im-mundos in se?

LVTHERANI, vt Lutherus *l.de lib.Christiana*
Melanch. *in Apol.art.15.26.* Brentius *in Confes.*
VVittemb. Kemn. *in part.4. Exa.Trid.*

CALVINIANI item vt Caluinus *Inst.4.c.12.*
quatuor culpant: 1. Quod ducamus cibos
quosdam ex se immundos. 2. Quod abstinẽ-
tiam carnium, ouorum, & casei ad rationem
ieiunii esse dicamus. 3. Quod delectum ci-
borum sub conscientiæ obligatione impere
mus. 4. Quod eum esse meritorium asseram-
mus, exque re indifferente cultum Dei ne-
cessarium efficiamus.

SVADENT affictam nobis ciborum im-
munditiam istis: vt Kemnitius par. 4. Exam.
pag.460. *Laborãt amoliri suspicionem istam, quasi*
cibos prohibeant sicut Tatianus, Manichæi, & Pri-
scillianistæ, quasi vel maledicti sint, vel à diabolo oc-
cupati: Sed pontificiæ consecrationes creaturarum
prorsus ostendunt, in eodem ipsos luto cum hæreticis
istis hærere. 2. Dicunt carnium eam esse immundi-
tiem, quòd prauas carnis concupiscentias excitent.
3. In consecrationibus suis petunt, vt diaboli vis à
creaturis expellatur.

AVTOR. Nihil commune nobis
in ieiunio cum hæresiarchis; nec cibũ
vllũ ex se immundũ dixit vnquam Ec-
clesia certa Scripturarũ, in *Antichristo*
p.4.q.46. Quia cibos omnes semper
comedit; solum certa abstinentiæ
tempora definiuit, non immunditiæ

vllius causâ; sed obedientiæ. Ideo & religiosi quidam sibi esum carnium perpetuò interdixerunt libera sponte sua. Ægris tamen vel in Quadragesima conceduntur carnes; sæpe & imperantur.

Dico Ad I. Hæretici execrabantur etiam pisces, & quicquid animam habuisset. Vnde Montanistæ, & Tertullianus, orthodoxos appellabāt *Psychicos*, id est, animales seu animęuoros, & delectabātur ξηροφαγίᾳ. *Demum*: Quia S. Patres refutatũt ac anathematizarunt hæreticos dictos; ijdem & ieiunium nobis commendarunt, ac obseruarunt.

AD II. Ieiunij causa est castigatio carnis; quam carnei cibi plus nutriũt; oua & lac etiam, quod, vt ait S. Hiero. l. 2. contra Iouin. sint caro liquida, & sanguis albus. Nec ideo tamen immũda censentur. Vnde S. Aug. l. 10. Cõf. c. 31. *Non ego immunditiem obsonij timeo, sed immunditiam Cupiditatis.* Nec ideo vetat Ecclesia immoderatum carniũ esum; quia hic ex se prohibitus est lege diuina. At hæretici, ait S. Ehiph. *Animata abominantes interdicunt, non continentiæ gratiæ, neque honestæ vitæ; sed ob timorem & imaginationem, vt non condemnẽtur.* De Manichæis S. Aug. l. de hęres. c. 46. *Nõ vescũtur carnibus, q ab occisis quasi fugerit diuina substantia, ac tale remanserit, quod indignum sit in electorũ ventre purgari.* Nil cum hac impietate nobis. Vide *Antichristum p. 4. q. 46.*

AD III. At licet consecramus panem & alios cibos; non tamen ab iis abstinemus, vt immundis: ergo nec à carnibus idcirco. Nam totos annos multis abstinere carnibus oporteret; quia ipsas adeo rarò benedicere consueuimus. *Demum*; si putaremus benedictione cibos mundari, non eis abstineremus, sed vel in quadragesima benedictis vesceremur. Neque benedictio fit ob immundiciem, aut vim insidentis Satanæ; sed vt res sanctificatæ in creatione sanctificentur amplius per verbum Dei & orationem.

QVÆSTIO XC.

Delectus ciborum an sit de ratione ieiunij?

Lvthero-Calvinistae vnanimiter certant contra abstinẽtiam ieiunij ab carne ouis & caseo; solam probant illam ab lautiis & cupediis.

Svadent multis. 1. Deus creauit omnia propter hominẽ: *Gen. 1. 9. Ps. 8. 2. Mat. 15. quod intrat per os non coinquinat.* 3. Luc. 10. lubentur manducari, quæ apponũtur. Ita & 1. Cor. 10. *Omne, quod venit in macello, manducate.* 4. Col. 2. *Sunt omnia in interitum ipso vsu, secundum præcepta & doctrinas hominum.* In hoc triumphat Kemnit. 5. *Discedent quidam à fide prohibentes nubere, & abstinere à cibis, quos Deus creauit.* 1. Tim. 4. 6. Mat. 9. Mar. 2. Luc. 5. *Non possunt filij nuptiarum ieiunare, quam diu cum illis est sponsus.*

Avtor. Ad rationem ieiunij pertinet abstinentia à carnibus, certisq; cibis: idque licitè, iustè, & sanctè.

I. Quia piorum Vsus, est interpres ecclesiasticarum Traditionum optimus: at Dan. 10. *Ego lugebam trium hebdomadarum diebus, panem desiderabilem non comedi, & caro, & vinum non introierunt in os meum.* Baptista, *Mat. 3.* locustis & melle siluestri solum vescebatur. S. Petrum Apost. solis lupinis vesci solitum accepimus, ex *Clemente Alex. li. 2. Padag. c. 1.* S. Iacobus à carnibus, S. Timo-

Timothèus à vino abstinebat: Christiani Alexandriæ sub S. Marco solũ cœnabant, & absque carne ac vino: *Euseb. l. 2. hist. c. 17.* Talium plena est historia ecclesiastica.

Ratioque fauet. Quia ieiunii est carnem Spiritui subijcere, ait *S. Aug. l. 30. contra Faustum, c. 5.* Huc communi regula opus erat, quæ seruiret omnibus; abstinentia à lautitijs ea esse nequit; cum quod lautum nullumque his; istis sit insipidum & parum. At caro cunctos delectat, nutritque vt maximè: ergo carnis abstinentia medium est optimum castigationis Christianæ, ac commune.

Instat. 1. Kemn. In Veteri Test. ieiunantes cœnitabant sobriè, nullo ciborum delectu. 2. Suffarcire se piscibus, opariisque aliis, plus pugnat fini ieiunii, quam carne sobriè vesci. 3. Lasciuia magis vino, quam ouis aut caseo, nutritur.

Dico Ad I. Nusquam Scriptũra dicit eos cœnitasse carnibus; at abstinuisse docent.

Ad I. Idẽ est piscibus per accidẽs in tẽperantiæ, vel condimenti non ex piscium natura. Et hanc, non illud respexit lex Ecclesiæ; quod hæc sit eadẽ semper; illud innumerè variet.

Ad III. Carnium esus parat materiam luxuriæ: vinum non parat, sed accendit paratam intemperantius haustum: sin materiam subtraxeris ieiunando; iam vinum fit caloris naturalis fomentum, non libidinis. Vnde in Oriente Ecclesia tam à vino, quam carne ieiunabat: regiones verò occidentis frigidiores à sola carne.

Porrò ad Suasiunculas Lutherocaluinianas.

Dico. Ad I. ex *S. Hiero. lib. 2. contra Iouin.* Rectè; sed non solum omnia ad esum; nam & ad medicinam. &c. Comestibilia verò non vt semper comedantur.

Ad II. Naturâ suâ *non coinquinat*; at per accidens inobedientiæ. Deinde sequitur ibi Iudæorum superstitio in comedendo manibus illotis.

Ad III. Cõmendat ibi modestiam in victu, vetans delitias: vt contenti sint appositis: Ita *Ambr. Theophy. &c.* ijs scilicet, quæ pro tempore loco que licẽt. Sic Luc. 10. *Manducate quæ apponuntur.* Paulus de idolotytis loquitur, deque suffocato; vetitis in Cone. Ierosoly. Cuius obseruationem iubet, *Act. 15. 16.* Dein; Rom. 14. dixit, bonũ est non comedere carnes, & non bibere vinum, ne frater scãdalizetur. Ergo idem magis voluerit ieiunia Ecclesiæ obseruari.

Ad IV. Loquitur ibi de legalibus ceremoniis; quod nequit ad leges Ecclesiæ detorqueri. Vnde S. Hier. Aug. Chrys. illud *Non tetigeris, neque contrectaueris*, referunt ad cadauer: *ne gustaueris*, ad suillam, leporinam. & *quæ sunt in interitum ipso vsu* fidelibus in lege noua. Addit Chrys. hom. 7. ad Coloss. *Legem obijcias*, sc. esse diuinam; *ea tamen ipsa iam deinceps humana doctrina est, elapso videlicet temporis sui præscripto.* Dein; ibi per *præcepta & doctrinas hominum* intelliguntur ea, quæ repugnant Diuinis: vt *Mat. 15. ad Titum. 1. Isa. 29.*

Ad V. Damnat eos, qui cibos, vt immundos, prohibent. Ita S. Patres. Et verò delectus ciborũ est verus Dei cultus; non hypocrisis, vt Kemnitius fingit.

AD VI. Kemnitius aut fallitur, aut fallit trifariam. 1. Affingit Domino dictum hoc: Non esse filios nuptiarũ legibus ad ieiunia adigendos: cùm addiderit Dominus; *dum cum illis sponsus est*; quando gaudere oportet, non affligi ieiunio; post *ablatum* verò *ieiunabũt*, sc. ex præcepto hoc IEIVNABVNT. 2. Fingit *testamentum vetus* esse præceptum ieiunij, & hoc non assui *Nouo* Test. debere. Cum dixerit è contrà Dominus, *Nouum* non adsui debere *Veteri*: Vti ibid. *Vinum nouum* non fundi in *vteres veteres*: Et *Nemo, bibens vinum vetus statim vult nouum*. Proin S. Patres per *vetus* intelligunt Apostolos, tunc adhuc carnales & veteres; per *nouum*, præcepta euangelica, vt est de ieiunio; quod in nouo Test. esse perfectum voluit Dominus, non imperfectum, vti in Vetere Test. erat. Vnde obliquè tangebat gloriantes in ieiunio legis veteris.

QVÆSTIO XCI.

An Ieiunium ingenere sit lege diuina præceptum?

LVTHERANI: vt Kemnitius *p. 4 Exa pag. 440.* fatetur ad testimonia & exempla ieiunii in Scriptura, liberè fieri ieiunia posse. Quo negat esse præceptum. Sic & cæteri.

CALVINISTAE, vt Caluinus *Inst. 4. c. 12.* aiunt esse perniciosam superstitionem confundere ieiunium cum operibus à Deo mãdatis: cùm sit res per se adiaphora.

SVADENT istis apud Scharpium *in Cursu Theol. Sect. 26. quæst. 3.* Quia Traditiones humanæ de rebus adiaphoris, verbo Dei contrariæ sunt; cum sine verbo Dei ad verũ Dei cultum pertinere finguntur. *Col. 1. 2.* Et cum sub præcepto conscientiæ obligantur. Quia Dei voluntas est regula iustitiæ: eaque sola obligare conscientias potest. &c.

AVTOR. Ieiunium generatim sumptum habet diuinum præceptum; in particulari verò est ab Ecclesia determinatum. Ita *S. Tho. 2. 2. q. 147. a. 3.*

I. Ioelis 2. *Conuertimini in ieiunio. &c.* Hoc merè morale est, non ceremoniale, non iudiciale; quia nil præfigurabat: proinde ad Ecclesiam pertinet omnium sæculorum: teste *S. Leone ser. 4. de ieiun. 2.* Mat. 6. *Tu autem cùm ieiunas, vnge caput*: Modum ieiunandi tradit sic, vt præsupponat esse ieiunandi ex præcepto; Sicut & Orãdum; quod subiungit.

INSTAT Melanch. hîc: Duplex ieiunium est: Sobria cibi sumptio; Et parua, aut nulla, quod deest vel cibus, vel appetitus: Et hoc propriè est ieiunium Euangelicum, de quo Mat. 9. *Cum auferetur ab eis sponsus, tunc ieiunabunt*, sc. ex mœrore nauseabundi.

DICO: Vocula *Cùm* innuit extraordinarium tempus ieiunandi; non quotidianum. *Tu cùm ieiunas*. Ibid. *Cùm ieiunatis, nolite fieri tristes. &c.* quasi dicat, aliquando ieiunabitis, non quotidiè. at quotidiè & semper est præcepta sobrietas. Neque ex ablato sponso tantus erat mœror Apostolis. Quia Luc. vlt. *Sumebant cibum cũ exultatione*. Act. 14. *Deus implet cibo & lætitiâ corda nostra*, ait Paulus.

II. S. Patres asserunt diuinum Ieiunij præceptum. *S. Aug. epist. 86. Testamentum nouum reuoluens video præceptum esse ieiunium. Quibus autem diebus oporteat ieiunare, præcepto Domini, aut Apostolorum non inuenio definitum.* Addit Dominicis diebus, & à Pascha ad Pentecosten non ieiunari. AT contra Melanchthonem hoc est: nam ijs diebus seruanda est & sumptio sobria cibi: & nemo

nemo cogitur ad cibum etiam paruũ, qui non habet appetitum, aut cibum.

III. Ratio Suadet. Quia Ius naturæ iubet pœnitẽtiam agere pro peccatis, tentationi resistere, peccata vitare: atqui potest euenire, vt qui, nec per orationem, nec per eleemosynã satisfacere possit: ergo tunc ieiunio tenebitur ad satisfactionem.

Non tamen ieiuniũ est in Decalogo præceptum; qua hic pertinet ad Iustitiam; ieiunium verò non, sed ad temperantiam.

Dico AD I. Ieiunium cum sit in genere præceptum, & in se bonum; esse res adiaphora nequit, aut Dei Verbo contraria, cum adiaphora nulla ei aduersentur. De obligatione quæst. sequente.

QVÆSTIO XCII.

An lex Ecclesiæ possit ad ieiunandum obligare in conscientia?

Lvtherani & Calviniani; (sicut olim Eustathiani & Aeriani, teste Socrate *l.* 2. *hist. c.* 33. *& Epiph. hæresi* 75.) pertinaciter negant.

Lvtherus *l. de libert. Christiana.* Melanch. *in Conf. Aug. a.* 26. Brentius *in Confes. VVittemb. de ieiunio.*

Calvinvs *Inst.* 4. *c.* 12. Kemn. *par.* 4. *Exam.* Negant posse talem iustè ferri legem: ab lata quenquam obligari; nisi ratione Scandali; aut contemptus.

Svadent ex historia antiquitatis. 1. Kemnitius *pag.* 589. De ieiunio Paschali voluerunt quidam cum Episcopo Romano leges ferre, opinione necessitatis, sub excommunicatione, quando, quomodo esset ieiunandum. Sed Irenæus despondit, Liberas, & dissimiles, esse illas obseruationes, nec cogendam Ecclesiam.

2. Calu. & Kemn. Montanus, teste *Euseb. hist. l.* 5. *c.* 17. primus tulit legem ieiunij. Et Tertullianus defendit libertatem Christianam contra Montanum; nouasque leges de ieiunio habuit pro hæresi.

3. Spiridion, ait *Sozom. l.* 1. *c.* 11. in quadragesima carnes apposuit hospiti suo, & comedit. Ergo ieiunium est res libera.

Avtor. Legibus Ecclesiæ fideles obliganturin conscientia ad ieiuniũ.

1. S. Scriptura Veteris & Noui testamenti. Vide *Antichristum p.* 4. *q.*

Instat Kemnitius Exempla præcepti ieiunii Hebræorum referri ad *κακοζηλίαν* oportere.

At Audax hoc & impudens est: nã Scriptura laudat filios Ionadab, *Iere.* 35. Mardochæum, *Hest.* 9. ob ieiunia instituta; Et illa quarti, quinti, septimi mensis, *Zach.* 8.

2. Quia sic docet Traditio; Canonesque Apostolorum, *Can.* 68. iubent non ieiunantẽ in quadragesima Clericum deponi, Laicum excommunicari.

3. Sic & plura Concilia, Sanctique Patres. Vt rectè affirmet *S. Chrys. hom.* 2. *in Genesin*, Quadragesimam inflectere conscientiam Regum & Imperatorum omnium ad obedientiam. Vnde vltima flagellante annonâ Constãtinopoli Iustinianus alterâ quadragesimæ hebdomadâ macellum aperuit: nemo tamen è tanto populo vel id intrasset; mors eis præ fame; præ vtraq; præceptum fuit ieiunij.

3. Ratio euincit. Quia præsules Ecclesię possunt condere leges; patet *p.* 2. *q.* 70. suprà: at omnis vera lex actũ virtutis non necessarium facit necessarium: talis est actus ieiunii iusta lege præceptus: ergo non necessarius est. Vnde peccat actus præcepti omissor,

aut transgreſſor. Neque hoc ratione ſcandali aut contemptus, vt finxit Melanchthon: nã hic & illud lege diuina prohibentur, non eccleſiaſtica vt ieiunium tempore iſto tali. Qui autem tempore prohibito comedit carnes abſque Eccleſiæ contemptu, is peccat ratione temperantiæ lęſæ, quę lege diuina & naturali præcepta eſt.

Dico Ad I. Iræneus non dicit, fuiſſe qui cum Epiſcopo Ro. legẽ de ieiunio ferre vellẽt: ſed monet Victorẽ, diſſimilitudinem eccleſiæ in celebrando Paſchate eſſe tolerandam; ſicut illa in ieiunando. *Deinde*: non erat tunc quęſtio de Paſchatis & ieiunii lege; ſed de Oriente & Occidente, an eadem lex vtrobique ſeruanda eſſet. *Demum*; Nõ erat quæſtio de ſubſtantia, eſſetne ieiunium & Paſcha ſeruandum; ſed de accidente temporis.

Ad II. Vocem *primus* addiderunt Euſebio hæretici. Et Tertullianus nõ dicit Montanum *primum* leges ieiunij feciſſe; ſed *nouas* addidiſſe; docetque ante Montanum fuiſſe ieiunium quadrageſimæ. Et S. Hieronymus arguit Mõtanum quod tres quadrageſimas excogitarit: idque ait Theodoretus, præter Eccleſiæ morem: *Demum*: hac in cauſa nulla eſt autoritas Montaniſtæ Tertulliani, morem Eccleſiæ hæreticè impugnantis; non ciborum delectum, aut huius meritum; ſed ſuas leges eſuriales ſtatuentis.

Ad III. Cuiuis licet tempore ieiunij edere carnes, ita iubente neceſſitate aut caritate. Sic Spiridion fecit. *Dein*: hic nil cibi habuit præter carnes fumatas; quod, ſolitus dies plures ieiunare, tunc panem non paraſſet. *Et* prius à Deo veniam petiit, quam ederet. *Et* hoſpes recuſauit carnes, *Chriſtianus ſum*, dicens. Cui Spiridion: *Omnia munda mundis* Chriſtianis; ſcil. tali in neceſſitate. Hæc imitentur Nouatores. At ea ſilent.

QVÆSTIO XCIII.

An ieiunium ſit Dei Cultus Meritorius, & Satisfactorius?

Lvtherani, vt Melanchthon *in Conf. Aug. art.* 26. Brent. *in Conf. VVirtemb. de ieiu.* Kemn. p. 4. Exa. *pag.* 420. cum Iouiniano docent, Ieiunia, ciborum que delectum ad ſalutem prodeſſe nihildum quidquam.

Calviniani ex Caluino *Inſt. 4. cap. 12.* & Kemn. volunt vtile ieiunium carni coercendæ, orationi adiuuandæ, humiliationi, pœnitentiæ. &c. At nihil ad placandum Deum, impetrandum auxilium, aut præmium promerendum.

Svadent iſtis. 1. Brentius. Iſa. 58. *Nunquid tale eſt ieiunium, quod elegi, per diem affligere animam? Nonne hoc eſt magis ieiu. Diſſolue colligationes impietatis.* Kemn. ex Ier. 14. *Et ſi ieiunent, non exaudiam.*

2. Calu. Ioel. 2. *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.*

3. Melanch. 1. Tim. 4. *Exercete ad pietatem. corporalis enim exercitatio ad modicum valet*, id eſt, ieiunium ait S. Ambr.

4. Kemn. Allegata Phariſæi ieiunia Dominus *Luc.* 18. comparauit veſtibus detritis, queis nouitas Euangelii non conuenit. *Matth.* 9.

5. Kemn. Ad Col. 2. arguuntur electitiæ religiones, corpus macerantes. Huc afferunt (mala fide) S. Patres apud *Bell. l. 2. c. 13.*

Avtor. Ieiunij fructus ſunt plures iuxta Eccleſiæ Præfationem, *Corporali ieiunio vitia comprimis. mentem eleuas, virtutem largiris & præmia.* Sic & S. Ambro-

Ambrosii hymnus: *Carnis terat superbiam potus cibique parcitas.*

Nec dicimus, vt affingit nobis Kēnitius, ieiunium per se absque relatione ad pium finem, esse ex opere operato cultum Dei meritorium & satisfactorium: Nam per se dicit abstinētiam, estque res media, non virtus: at respectu finis pij est virtus, & actus elicitus, Temperantiæ. *Dein*; opus operatum pendet ex instituto Dei; non ex merito cuiusquam, vti vis ieiunij ex deuotione dependet, vt Satisfaciat, Mereatur, & Impetret: teste S. Scriptura, in meo *Antichristo p. 4. q. 46.*

2. Ita & S. Patres.

INSTAT Caluinus in Harm. Mat 6. Non eadem est ieiunij, quæ orationis vis: cum hæc sit Dei cultus præceptus; at illud, res media; ideo datur merces orationi per se, ieiunio nō per se, sed ratione orationis.

DICO. Omni operi bono debetur merces de congruo; ergo & ieiunio, quà ex electione, seu institutione suscipitur cum fine salutari: testibus innumeris exemplis & Patribus.

INSTAT Kemn. 1. Patres rhetoricantur, exaggerationibus suis ad ieiunia homines inducturi; vt loquantur hortatoriè magis quam verè, teste Chrysostomo.

2. Analogicè tribuunt ieiunio, vt causæ remotæ, quod conuenit orationi, aut pœnitentiæ, quibus seruiunt ieiunia.

DICO AD I. Adeon' omnes rhetoricè, nullus verè loqueretur? S. Chry. *l. de compunct. cordis*, reprehendit tales rhetoricantes; at non S. Patres.

AD II. S. Patres distinctè omnia docent; iuuari orationem ieiunio, placari Deum, impetrari beneficia, satisfieri pro peccatis; vt analogiæ locus esse nullus queat.

DICO AD SVASIONEM I. istis Dominus declarat, placere sibi ieiunium, cui iuncta est iustitia vitæ; quantum displicet ieiunium iniquorum. Ergo *Nunquid hoc est ieiunium*, subaudit S. Hieron. *solum.*

AD II. Nil ad rem: nam scissio vestium non est ieiunium, sed contritionis signum.

AD III. S. Ambr. id sic exponit; Ieiunium sine eleemosyna *ad modicum vtile est*; at misericordia *ad omnia.* S. Chry. verò, cæterique rectius ita: *Corporalis exercitatio*, sc. athletica corpori roborando: at exercitatio pietatis ad roborandū spiritum, *ad omnia vtilis est.* Est igitur comparatio vtriusque gymnasii, nullaq; mentio de ieiunio. Quod quemadmodum *ad modicum valere* diceret, cum id toties & tantoperè commendet?

AD IV. Pharisæus non ideo iustificatus nō est quod ieiunaret; sed quòd superbè se exaltaret. Et *Mat. 9.* ieiuniū nouis vestibus comparatur, non detritis.

AD V. *Col. 2.* reprehenditur ἐθελοθρησκεία, id est cultus voluntarius sed irrationibilis, ideóque superstitiosus; qualis non est ieiuniū vtpote *rationabile obsequium.* Agiturque ibi de immoderatè ieiunantibus; item contra fingentes, esse cibos aliquos ex se immundos.

QVÆSTIO XCIV.

An iusta sit Origo, Varietas, & Ratio Institutæ Quadragesimæ?

LVTHERANI ac CALVINIANI contendūt Quadragesimam, post Apostolorum tempora, ex-

ra, ex ſuperſtitione, & peruerſa imitatione Chriſti irrepſiſſe. Ita Kemn. p. 4. *Exa.* Magdeburgenſes *Cent.* 1. *l.* 2. *c.* 10. Caluinus *Inſt.* 4. *c.* 12. §. 20. ac cæteri omnes.

SVADENT iſto, quod Kemn. ex S. Irenæo confingit

1. Tempore Apoſtolicorum varias fuiſſe obſeruationes & leges.

2. Quadrageſimam fuiſſe vulgarem Conſuetudinem, non mandatum.

3. Et hanc priuata fuiſſe autoritate inuectam ab ſimplicibus.

4. Deinde aliquid eſſe ſtatutum de ieiunio, idque ex priuata deuotione.

5. Ob ea viros Apoſtolicos id non accuratè obſeruaſſe.

6. S. Aug. epiſt. 86. ait: *In nouo Teſt. video præceptum eſſe ieiunium. Quibus autem diebus non oporteat ieiunare, quibus oporteat, præcepto Domini vel Apoſtolorum non inuenio definitum.*

AVTOR. Quadrageſimæ ieiunium eſt ab Apoſtolis inſtitutum; ab Eccleſia traditum. 1. Sic Canon Apoſt. 68. 2. S. Hier. epiſt. ad Marcellam, S. Leo ſerm. 6. de Quadrag. 3. Quia *Aug. ep.* 118. *& l.* 4. *de bapt. c.* 24. omnia ea ex Apoſt. Traditione deſcendere, quæ in vniuerſa Eccleſia obſeruantur, & in nullo Eccleſiæ Concilio inſtituta inueniuntur. AT tale eſſe Ieiunium teſtantur plura Conc. vt Laodicænum *can.* 49. Nycænum *can.* 5. *&c.* Dein nullus Patrum antiquiſſimorum non meminit Quadrageſimæ, vt rei ſacræ.

Quò impudentior vox Caluini Inſtit. 4. c. 12. §. 20. *Iam inualuerat ſuperſtitioſa Quadrageſimæ obſeruatio.*

AT eſt APOSTOLICA. Quin aſſerunt quidam S. Patres, à Domino inſtitutam, non verbo, ſed exemplo; & inſpiratione Dei: ſic *S. Ambr. Hier. Aug. Leo.*

DICO AD Kemnitiana S. Irenæus loquitur, non de Inſtitutione ieiunij, ſed de forma, ſc. quamdiu ſit cuique ieiunandum; vno die, an pluribus, an quadraginta horis. De varietate ieiunantium plus, minuſuè diuerſa diuerſa; at Quadrageſima vna fuit omnibus.

AD VI. S. Auguſtini: Hîc loquitur de præcepto Chriſti in Scripturis expreſſo; non de Tradito: at ieiunium eſt in hoc non illo; vt iam liquet. Hactenus ex Communi ſententia.

SENTENTIÆ particulares de origine Quadrageſimæ ſunt duæ; & improbabiles.

I. CASSIANI, *Collat.* 21. *c.* 30. per totum annum quale fuiſſe ieiunium in primitiua Eccleſia: Deo negligi cœptum: demum Quadrageſimam inhortam communi conſenſu fuiſſe.

AT CONTRA. Vt vita cœlebs nõ fuit communis Chriſtianis cunctis initio ita nec ieiunium. Quia *Act.* 13. dicuntur Paulus & Barnabas ordinati in opus Euangelij cum Ieiunio & Impoſitione manuum: atqui vt hęc temporaria paucorum, ita & ieiunium non fuit continuum, annuum, & omnium. Et 2. Cor. 11. dicitur *in ieiuniis multis*, non *continuis*. Et S. Ioannes Euangelium ſcripturus ſolemne indixit ieiunium. 2. Nuſquam extat commune id decretum, de quo Caſſianus.

II. SENTENTIAE referentium Quadrageſimæ inſtitutum ad Teleſphorum Papam, apud Eu[illegible] *Chronico.*

AT CONTRA. Teleſphorus mandauit Clero, vt VII. hebdomadas integras abſtineret à carnibus; cùm Laici non VII. integras abſtinerent. *Dein* S. Ignatius, factus anno 71. Epiſcopus Antiochenus, & martyrizatus anno 109. inſtitutam iam Quadrageſimam cõmendat *in ep. ad Philippenſes*: ante Teleſpho-

leſphorum Papam creatũ anno 142. martyrio coronatum anno 154. teſtibus Baronio & Bzouio annis iiſdem.

VARIETAS Ieiunij vt multa varias apud nationes fuit, ita nil idem officit conſtanti vnius Quadrageſimæ traditioni: vide *Bell. l. 2. c. 15.*

RATIO Quadrageſimæ CALVINO eſt vna κακοζηλία: Kemnitius, aſſignari rationes ſolitas ab Theologis recitaſſe, ait eſſe eas refutaſſe. Recitentur itaque.

AVTOR. Inſtitutæ Quadrageſimæ rationes feruntur VII. 1. S. Leo ſerm. 4. de quadrag. *Vt in XL. diebus aliorum temporum culpas, & pia opera redimerent, & ieiunia caſta decoquerent.*

2. S. Hieron. in Iona 3. *Dominus XL. dies ieiunauit, vt hæreditatem nobis ieiunij derelinquens ad eſum Corporis ſui, ſub hoc numero animas noſtras præpararet.*

3. Tert. l. de ieiu. Vt impleretur illud Mat. 9. *Cùm auferetur ſponſus, TVNC ieiunabunt.*

4. S. Leo ſerm. 12. Quò dignius celebretur Paſſio & Reſurrectio Chriſti; *Vt, in cuius Reſurrectione ſumus conreſuſcitati: in ipſius inueniamur Paſſione commortui.*

5. Ob Catechumenos, ait S. Ambr. *Vt XL. dierum circulo ieiunantes,* (ceu Helias) *ſpiritalem baptiſmatis pluuiam mereamur, & longam gentilium ſiccitatem lauacri inundatio ſalutaris irroret.*

6. Caſſianus Collat. 21. c. 27. vt quaſi decimas de anno dependamus Deo.

7. S. Ignatius epiſt. ad Philip. *Ieiunandum Quadrageſimâ, quia Imitationem continet conuerſationis Domini*: Sic & S. Patres cæteri, Baſil. Nazian. Hieron. Chry. Aug. Ambr. &c.

Dominus tamen ieiunauit à Ianuarij 6. vſque ad 14. Febr. Voluit autem Eccleſia poſt Dominum, quam cũ Domino ieiunare. Et vt ieiunium iungeret Paſſionis Reſurrectionisque celebrationi. *Item*, in vere innouante ſe natura tentationes ſurgunt carnis acriores: Tempusq; illud eſt omnium aptiſſimum ad ieiunandum.

INSTAT Caluinus Ieſum non ieiunaſſe ad Imitationem noſtram: Quia 1. Oportuiſſet eum quotannis ieiunaſſe: 2. Non omni abſtinuiſſe cibo: 3. Et Moyſes XL. diebus ieiunauit, non tamen idcirco fuit inſtitutum ieiunium, aut tractum ad imitationem.

DICO AD I. Sic Domino placuit, qui ſolum vna die tentatus fuit; nos quotannis ſæpe tentamur, ideo & quotannis ieiunamus.

AD II. Imitamur Magiſtrum in abſtinenti aliqua, non in omnimoda Dominum; id enim virtutis eſt; hoc miraculi: Ita *Greg. Nazian.*

AD III. Nuſquam legitur Moyſes datus in exemplum; at Chriſtus, Ioan. 13. *Exemplum dedi vobis.* 1. Pet. 2. Eph. 5.

QVÆSTIO XCV.

Cur inſtituta ſint ieiunia quædam breuiora, & ſtata?

LVTHERANVS Kemnitius *par. 4. Exam. pag. 578.* Ieiunij in feria quarta & ſexta cauſam fingit; quod ijs diebus ad audiendum Dei verbum conueniebatur.

AVTOR. At tunc maximè Dominicis ieiunaſſe oportuiſſet, quibus vbique prædicabatur; & tamen ijs ieiunari vetabatur, teſte *S. Aug. epiſt 86. & 119.*

CAVSA igitur vera eſt de feria quarta, quòd eâ Dominus ſit præditus; ſextâ, quod crucifixus. Ita *Clemens lib. 5.*

Apost. Constit. c. 16. *S. Aug. epist.* 86. Hæc verò est memoria ablati Sponsi, ait *S. Epiph.* ac monet, si Natalis Christi in eorum aliquem dierum venerit, tũc non ieiunari, vel abstineri: Idque ex lege Ecclesiæ. Lex ea tenuit Græciâ totâ; at in Latina Ecclesia præceptũ de feria quarta transiit in Sabbatum; vt hodieque perstat Custode consuetudine ac lege. *Bell. l.* 2. *c.* 18.

II. LVTHERANVS Kemnitius ieiunium quatuor temporum è medio vult sublatum.

SVADET istis. 1. Quia Tertullianus ait, nullum ab Apostolis impositum esse ieiunium, sub præcepto præter Paschale.

2. Hieronymus ait vnam ieiunari Quadragesimam: cætera ieiunia esse Voluntatis, non Necessitatis.

3. Quia Iudæi ea ieiunia ex proprio cerebro instituerunt; ideoque ab Zacharia, *c.* 8. reprehensi sunt. Neque fas Christianis, imitari Iudæos: nam cacozelia est.

AVTOR. I. ORIGO ieiunii quatuor temporum; sicut Quadragesimæ suprà; inde ab Traditione Apostolica deducitur.

1. Quia ita S. Leo *serm.* 2. *de ieiu. Pentec. & serm.* 8. *de ieiu. septimi.* Idem *serm.* 7. testatur id Vniuersale esse per Ecclesiam.

2. *Deinde*: ab nullo Oecumenico Conc reperitur institutum.

3. Accedit, Callistus Papa, sub annum 223. *epist. ad Benedictum*, affirmat seruari id consuetum iam diu antè.

4. De eo Act. 27. *Ieiunium iam præterierat*, sc. solenne ac statum decimi mensis: quo Ecclesia ieiunare sueuit ob Ordinationes; vt liquet *Act.* 13. & fatentur Sectarij.

II. VARIETAS in eo duplex accidit.

1. Principio trium id temporum erat: dein S. Callistus addidit quartum.

2. Ea quatuor ieiunia non eadem eiusdem mensis hebdoma celebrabant omnes.

III. CAVSÆ institutionis sunt istæ.

1. Imitatio Iudæorum; & hæc iusta ac pia: quia ijs erat Morale, non Ceremoniale seu Iudiciale institutum: cùm nil præfiguraret futurum. Ita S. *Callistus, Leo. &c.*

2. Ordinationes Clericorum, vt eas fortunaret Deus. *Gelasius epist.* 1.

3. Fruges terræ; quò Deus eas seruaret, & pro iis gratias referrent fideles. *S. Leo serm.* 2, 5. 8.

4. Vt, sicut erat ieiunium annuum, & hebdomadarium; ita & esset trimestre.

DICO AD I. Tertullianus fregit testeram fidei in causa ieiunij; vti Montanista. *Dein* Instituerint Apostolis ne addito præcepto & annuum & trimestre; at Callistus præceptum addidit, remittente caritate ac zelo.

AD II. Dixerat S. Hier. Montanistas ieiunare sub præcepto tres Quadragesimas; vnam Catholicos; subiunxit: *Non quòd per totum annum ieiunare non liceat; sed quòd aliud sit Necessitate, aliud Volũtate munus offerre.* At de necessitate præcepti erat ieiunium annuum, trimestre, & hebdomadale: cætera, cuiusque voluntatis.

AD III. Zacharias reprehendit non ieiunia in se bona; sed ieiunantes malè. Ita *Hier. Theod. Rupertus, Leo. &c.* Et verò Christianis fas, in ieiuniis aliquibus imitari Iudæos, docet *Sanctus Augustinus & S. Leo.*

FINIS.

MENDA *Tomi primi sic emenda sensum oblædentia.*

Numerus prior paginæ est, alter Versus.

In præfatiuncula ad Indicem dele ista : L C. vtrosque variare : Vbi nulla est annexa, consensus indicatur Luthero-caluinistarum. pag. 20. v. 17. *autem* dele. pag. 32. 24. *Caludinus* Caluinus. p. 34. 35. *acclamat* occlamat. p. 40. 9. *proprius* propius. p. 43. 24. Dioscorus obidem ad. p. 44. 15. impressâ. p. 45. 3. *solius* solam. p. 55. penult. v. *ita* idem. p. 65. 25. De Dogma. p. 72. 2. *doctoris* doloris. p. 75. 32. *proditi*, perditi: p. 75. 38. *acta* dele. p. 81. 19. infimum *adde* asserimus. p. 82. 31. eos ipsos. ibid. 17. prorsus *adde* interisse. p. 85. 10. *omnino* omnia. p. 86. 10. *emisit*, omisit. p. 111. 1. *inique* inque. p. 148. 1. Sanctum propriè.

Menda potiora partis quartæ.

p. 19. v. 15. *hanc*, tunc. p. 28. v. 37. *vnius*, Virginis. p. 30. v. *deliberatus*, atam. p. 87. v. 11. Nec voluntas. p. 105 v. 13. *nescit*, scit. p. 106. *cogitantes*, concionantes. p. 113. v. 39. *damnabunt*, damnabuntur. p. 116. v. 1. *propter*, præter. p. 118. v. *non*, nam

In Præfatione de nomine *Luthero-caluinista* adscriptus est titulus SAPIENTIAE, ipsi Academiæ Heidelbergensi; Non sic; sed est Titulus Domui datus.